

Eesti Teaduste Akadeemia
Eesti Keele Instituut
2021

EESTI MURRETE SÕNARAAMAT

VII köide
32. vihik
parigas–piiastama

Toimetanud
Mari-Liis Kalvik
Mari Kendla

Raamatu väljaandmist on toetanud
Eesti Kultuurkapital

ISBN 978-9949-684-68-7

parigas pari|gas g -ka

1. kisakõri *kisendatte kui ühed parikad* Kuu

2. (üleannetust lapsest) *Nää mul parigast väljäs* Kuu

parikas parik|as g -a Mär Mih Tor Ris JMd Koe VJg nalj kõht jüst ku va parikas täis Mär; *Kõik sa parikasse paned (hävitad ära), põle ühtegi kaltsu kuskilt võtta* Mih; *on su parikas täis* Ris; *panen kõik oma parikasse* Koe; *pane oma parikas täis, ää karju* VJg

pari|kori kisakõri *sie one igavene parikori - - sie pargu vaid üht puhku* VNg

parilda parilda praegu – Hel

parin parin g -a Kuu Lüg IisR Vai hajasalt S L, Ris Juu JMd Koe VMr Kad VJg Iis Trm Kod Plt KJn Trv, -e Hls Krk; *parrin* Hls, g *parina* Puh Nõo Krl Plv Vas; n, g *parina* VNg

1. tärin; rabin *Siis panid jälle hobused edesi suure küüdiga, ninda et selge kelluje parin taga* Kuu; *nuore linnu pere läks lendu ninda et parin taga* Lüg; *Küla poolt üks suur parin keis* Kaa; *Obused, kellud kaelas, kellu parin* Pöi; *läksid põrandale maha mis parin* Mär; *pirinad ja parinad oli pühade aegas paelu* Tõs; *igavene parin ol'li metsas, ei tää, kas mõni suur puu murdus või* Saa; *suur parin tuli takka kamrest* Juu; *tõusevad siit põesastest parin taga* lendu VMr; *tämä (lennuk) jõriseb madalalt, irmus parin oli* Kod; *selle parine pääle juuõive kikk kokku* Hls; *paänds viijst läbi ku'is parin* Krk; *pada kii'p nigu parrin* Puh

2. (intensiivsest tegutsemisest või ägedast, kiirest kõnelemisest) *sõna vahet ei ole, üks parin ühte puhku* KJn; *suure parinaga sai är tett* Trv

3. (lobisejast) *vana parrin* Krl

4. hobuse hirmutamise vahend *obusi saab parinaga irmutud* Tor

parinal parinal Kuu IisR Vai Jäm Khk Kaa Pöi Muh Mar Mär Kse Tõs Tor Hää Ris Juu Amb JMd Pee Koe Kad VJg Plt Trv Krl/-õl/ adv < parin *Lõugas parinal mehe naha täis* IisR; *pars lüketi alt ää, siis vihud tulid parinal maha* Khk; *Kohe kui laudast tulid, parinal ole aja orasele (lammastest)* Pöi; *kapp jooseb üsna parinal* Mar; *kärpsed tulevad sisse mis parinal* Kse; *obused pannid parinal joosma* Tor; *mõni inime magab parinal* Juu; *nõud kukkusid parinal maha* JMd; *lambad jooksid parinal metsast väl'la minu juure* Kad; *sitt parinal taga (kõht lahti)* Plt; *maka parinõl* Krl **Vrd** parinen

parinen parinal *piiru lasep, ku parinen lasep* Hls

paring paring rahvahulk *lihavete lauba öösse olle [kirikus] jälle paring väljas* Phl

paris pari|s g -se Kei Juu JõeK Koe, -sse JMd vahekasu *Sügise aegu toodi Nissi loadalt lehm, kebade müüdi jälle ää, vahest sai parist koa* Kei; *kas müisid obuse parissega* JMd

parisama parisama Trv Vas parisema vilä *pesmise massin parisass* Vas

parisema paris|ema Kuu VNg Lüg IisR Pöi Muh Rei Mar Mär Han Tor KuuK Koe VJg Sim Iis Trm Kod Plt KJn Vil Puh, -emma Lüg Jõh Vai Plv(-õmma), -eme Hls Krk(-em), -emme, -õmõ Krl parinat tekutama (ka latramisest, kisendamisest) *lapsed parisevad tuas et maailm pauku* Kuu; *sie ei anda toistele vuoru, muudku parise* VNg; *ei tiä, kas mei pere naine pariso ni kovast sää* Vai; *See va leki katus pariseb - - tuule vihma kää* Pöi; *vanger nii kangesti pariseb mööda kiba* Mär; *vokk pariseb* Koe; *mis sa pime ike piale parised, nagu pudru pada* Sim; *vahel sidess aab täis, ei julge piäretätä, mine väl'jä, lahe nõnnagu pariseb* Kod; *puder kiijss ku parisess; parisev pähle sji päe aiga, mitti i või kullete* Krk; *perse[?] parises alasi takka* Krl; *ku_nää[?] joba kudõnõsõ[?], siss võtva[?] ku_parisõss innõ* Plv **Vrd** parisama

parisnik parisni|k g -ku Jõe Lüg Jõh hajasalt S, L Ris Kei Jür JMd Koe VMr VJg IPõ/paares- Trm/ Plt Kõp, -kku Lüg Jõh IisR, -gu Kuu Khk; *parsnik g -ku* Var Aud Trm Pil

pariss

KJn SJn M Puh Nõo, *-gu* Trv TLä; *pařsni|k* Kan Har Rõu Räp, *g -ku* Kod KJn San Plv Vas, *-gu* Ran Nõo Rõn Urv Krl, *-ka, -ga* Se; *parisni|kko* *g -go* Vai; *parisnieka* VNg; *bariřnik* Lei hangeldaja *parisnik tuli kuhe`augu`ääre ja`ostas kuhe kalad`augu`juures ära* Jõe; *`enne õli neid parisnikkusi,`ostas kolm-neli uost üless, sai siis raha vahelt* Lüg; *parisnigod`eile`laadal paristivad`kaiki`luomiga* Vai; *parisnik, see paristab`loomadega* Khk; *parisnikud keivad moal üles`ostmas* VII; *see oo suur looma parisnik, müib ja ostab* Muh; *parisnik vahedab ja ostab obusid* Rei; *Ega neid parisnikke tohi uskuda* Rid; *päratumad rikkad olid, pidasid`parsnikusi* Var; *äit`parisniku käest es võta obest, parisnikud petavad* Saa; *Parisnkud käisid`ořtsid [loomad] kottu ää,`ořtis ülesse ja müis tešte linna lihunikudele* Kei; *luadal on alati pailu parisnikkusi* JMd; *parisnikud`ořtsivad oboseid ja müisivad`jälle ja said sialt vahe rahasi* VMr; *paaresnikku ei tõhi`usku* Trm; *pařsni|k, kes pařseldab* Kod; *pařsni|kud`kauplevad obestega* KJn; *küll om ädän nende`parsnikidege* Hls; *ma akka esi ka`parsnikuss nüid* Krk; *mõni rumalamb lařk ennäst kõvaste`kuuri`pařsni|gul* Ran; *Egän laadan ol`l`pařsni|kõ* Urv; *pařsni|ga käest om sitt`ostmine, nimä ar`petvä`* Se

***pariss** p pariřsit liik lääp pariřsit`juu|ma Lut

paristama¹ *paristama* Kuu RId(-mma) hajusalt S, Mar Mär Vig Han Tõs Saa Ris Kei Juu Jür JMd JJn Koe VJg Iis Kod/-ss-/ Plt Rõu(-mma) Räp hangeldama, äritsema *Kävi maal`silku`kauplemas, ost`toistelt kalad ja kävi neid siis maal paristamas* Kuu; *Akkas obosi paristama, sai rikkast mehest* Jõh; *parisnikud paristavad`laatadel* Khk; *Paristas eluaja keigiga, küll oostega, küll metsaga* Kaa; *Akkas pörsastega paristama, äi tee, kas ta senega rikkaks leheb* Emm; *Paristas`vařkatega, aas ulga raha kokku* Han; *ta muud es`tee|gi, kui paristas obesid* Saa; *kui sa sedäsi ostad obose ja müid kohe ää, võtad kasu, sis sedäsi paristad* Juu; *tienijad paristavad`eädi`kohtasi* JMd; *parissand näid (hobuseid)`ulka* Kod; *hobõsit nimä`paristevä`* (setudest) Räp

paristama² *parist|ama* Kuu Lüg Jäm Kaa Muh Käi Rei Mär Kse Han Tõs Khn Aud PJg Saa Koe hajusalt TaPõ/-ss- Kod/, Pil KJn Trv TLä, *-amma* Plv, *-eme* Krk, *-õmmõ* Krl

1. parinat tekitama *perse auk paristab`ühte`puhku* Lüg; *kui kõht`lahti oo, siss peeretab ja paristab* Tõs; *tüõ riistad paristavad* Iis; *voki`värten paristab* KJn; *ei tiia, mis ta`hindäle`sisse`aie, inne paristass (kõhulahtisusest)* Plv

2. ägedalt, kiirustades kõnelema *paristas juttu nii pailu* Jäm; *Paristab kui kuuli`pilduja, räägi`selgeld, ära parista* Rei; *ta paristas`jälle naa, et sõna vahet ei`olngi* Aud; *mis`si naine sää|l paristab, suu keeb kui pudru pada* Saa; *niid_o riium, küll niid nüid parissavad* siäl Kod; *pariř`ärä ruttu, es saa arugi, mis ta kõnel`* Trv; *tõene om pik`a vihaga -- aga tõene paristab ärä, om viha`müüdä* Ran

3. kiiruga, ülepeakaela midagi tegema *Ää parista üht, aega oo* Kaa; *Igat tööd ei saa paristades tiha* Han; *paerga nisudki paristatasse maha, ei saa tihagi, nagu vaja* Pal; *paristas, tegi ruttu ära, aga töö põld ilus* Lai; *Rukki pidi`saama ikki`kombes`tehtud, siäl ei`tohtind paristada* KJn

paristes *paristes* *g -e* Plt KJn rabistis, rahmeldis *ega ta väga alv olegi, muđu niuke paristes* Plt; *On va paristes -- lõhub riistad ära* KJn **Vrd** paristus

paristik *paristi|k* *g -ku* Sim Trm Ksi Lai Võn, *-gu* Kam; *parissi|k (-s-s-)* *g -ku* Kod padrik, rägastik *sie einama on nii paristikku täis, sugu`niita ei`suagi* Sim; *mitu pariřsikku siin* Kod; *paristik vai rübästik om sääne`räüne mõts* Võn

paristus *paristus* g -e IPõ; *paristu|ss* g -se Trv, -sõ Plv rahmeldaja; lobiseja, kiiresti kõneleja Nii kui vana *paristus* - - ruttu vuristab reaki, nii et ei sua sõnadest aru Trm; kes seandsest paristusest aru saab Trv; tu paristuss aase `õkva `süüame ku`ass Plv Vrd paristes

paritama *paritama* õgima *paritab* naa mao täis; teeb `toitusi ja *paritab* `süia PJg

parits *parits* g -a Hlj Kad vahekasu `palju sa *paritsat* said Hlj

paritsema *paritsema* hangeldama *paritseb* obustega `ühte `inge Tõs

paritu *paritu* tuline tä na *paritu* paerst Var

park¹ *park* g *parga* Jäm Kaa Pha Jaa Põi Muh hajusalt Lä, Pä Jür VMr VIPõ Trv Hls Krk rämp, risu (ka umbrohi); mustus *Vau vahel oli pal`las rohu park* Kaa; `puhtaks tegemata maa on `parkas Pha; *kausi ääred kõik jahu `parka täis* Põi; mis `moodi sii risu ja *parga sees elatakse* Mär; *vili_o virnroho parga sees* Kse; *mets oo puu `parka täis* Tõs; *Õuõ taris pargast enne pühäsi ää korista* Khn; *kui pesed ja `vihtled, tuleb park maha* PJg; *туру peal müiakse kõiksugu `parka* Vän; *Kõik seinääred `parka täis, upu või parga `sisse ära* Hää; *Kõebid midagi `parka kokku mua pialt või lauda põrandalt* Jür; *kui kanad `kõike `parka söövad, siis munevad* Pil; *pijindra om einä `parka täis* Trv; *lina aap `parka täis, puhass malts ja piimnaat ja uhak; mis vana pargak_tetäss, sij ei ole muud, ku üits tule ruug* Krk

park² *park* (-r-) g *pargi* (-r-) hajusalt S Lä, Pä Ris KuuK JMd JJn Pee Koe VMr TaPõ Plt KJn Trv Hls Krk Puh Krl Rõu Plv, `pargi Kuu RID/n `parki Vai/

1. parkaine või selle lahus `kuore *park jääb `kõllane, `vilja park jääb `valge* Lüg; *Nahad `seisivad `pargis* IisR; *Pajukoore park tehti noorte pajude peelt korjatud paju koortega* Kaa; *nahad said `parki viidud* VII; *lepä koore park oli, paks ja punane, siis nad läksid ilusas kollases* Var; *neli nädälid `pieti nahk `parkis - - siis `tehti mere `suapu ning `pastlu* Khn; *pul`li nahk oli - - siis pargiti ära koduse pargiga* KuuK; *lepa park läks pealt ää* Pee; *apu park võit karvad `lahti; `niini kistasse `paergugi pargi tarvis* Kod; *kui [maakeveest] läbi lähed, siis jalad on pruunid, nigu park akkab `külge* Lai; *`tuudi `parki ja pargiti `riidid ja `villu* KJn; *vesi pannas koorel `pääle, siss tetäs seda `parki* Hls; *pajo ja kase pargige pargit nahk om `pehme* Krk; *Ku_nahk pargi sisest är_`võeti, sõss `lašti timä kon lajahn är_kuiuda?* Rõu || (parkimiseks kasutatavatest puukoortest) *park tõmmatasse paju sel`last ära; `kiskus `parki Iis; poiss läts lepä pargi `perrä?* Krl

2. parkimine; selle tulemus *Ea park olnd, kasukas nii `valge ja `pehme kut siidi rätik* Põi; *park oli kõva, `pastlid sõid rakud `kanda* JJn; *`valge, kõllane ja muss park one* Kod || piltl soe päev ja `eina ajal park tieb tõmust, `jusku `ommiku `maalane Jõh

3. a. vaevanägemine, vatt *Inimesed nägid `parki küll, pool `nälgas olnd, töö oli `raske; Küll nee `vaesed post obused said enne `parki, egasuguse ilmaga olid ees* Jaa b. (keretäiest) *`uota, `uota, küll sa saad `parki* Lüg; *Koer tahab `parki `soaja, et ta_b läheks änam külase mitte* Põi; *nüid ma soa igavese pargi* Muh

park³ *park* g *pargi* Tõs JMd Puh Vas; *park* g *pargi* Jäm Khk VII Põi Muh Kse Hää Saa Koe VJg Iis KJn Trv Hls Krk Nõo San Krl Har Rõu Plv, *pargi* Mär Tor Ris Juu Trm Kod Har Plv; *park* Kuu Lüg, *parki* Vai, g *pargi*; p *parki* Äks, seesü *parkis* Mar puiestik, (korrastatud) puistu ma `käisin `mõisa `pargis Lüg; *ilutuled tehasse `parki, `latronid pannasse põlema* Khk; *Vana `mõisa `juures oli park, `üüti `mõisa park* Põi; *sii taga `parkis kasovad `neoksed punased paioid* Mar; *läksid `parki `keima* Tor; *ätıl ol`li ka ilus kase park* Saa; *käisime kirikus mõisa pargist läbi* JMd; *pargid on egän linnaden nagu Ruadi park* Kod; *park `tehti `puhtas* KJn; *mõisa park om jõe veeren* Trv; *Vanast es kõnni muu pargin, pal`lalt enne mõisa sakste perekond* Nõo; *läävä?* pargi kaut Krl; *pargil ei olõ?* inämb määnestki illo Plv

park

park⁴ *park* Tõs, g *parga* Khk Mus Emm Phl Hää Ris; *park* Jõe Kuu, *parki* Hlj VNg Vai, g *pargi*; ppl *parku* Khn veesõiduk **a.** kolme- või enamamastiline purjelaev *no sie oli siis juo* *'kuulsamb mies, kes oli juo* *'pargi pääl* Kuu; *siis* *'tullo* *'parki*, *'pargil on kahes* *'mastis raad* - - *üks* *'masti on* *'ilma* *'raakota* Vai; *pargal viied-kuied raad* *'mastis* - - *nõnda* *t suur al'l* *pili, kui ta tuleb* Khk; *Norra purjõku oli* *'viimes kõege* *'rohkõm viel*, *'parku ning* Khn; *mia* *'sõitsi siis õhe* - - *parga pääl* Hää **b.** lamedapõhjaline suur veopaat *park* *'panta puid täis, lame põhjaga tuleb* *'ere* Emm

park⁵ *park* g *pargi* Puh Nõo Võn Kam Rõn hajasalt V(-r-) salk; parv *Poesi käesivä pargin külä pitti munne* *'oísman* Puh; *ega lapulist* *'kiäki es kutsu, panniva* *'parki ja lätsivä*; *sutel olna joosu aig, siss na lännävä pargin* Nõo; *kihulasõ* *'ommava* *'parki löönü* *'hiändä* Kan; *suur* *park* *'tsirkõ lätt* Plv; [kalad] *sääl* *'kalda veere all pargih omma* *'Räp*; *park* *'sirkka* *'lindass*; *'olli* *'väega pal'lo* *'naisi ja laulõti* *'mitmõh pargih* Se

park⁶ *park* Hää, g *pargi* Saa Kod/-r-/ Trv Hls Krk Vas; g *pargi* Tõs Aud Tor parh *tal oli sark paksust pargi* *'riidest* Tõs; *vaítikuuel* *'pañti pargi* *'vooder* *'alla, et* *'ästi soe on* Saa; *park* *jakk vaja tuada* Kod; *tuü miul seast* *'pehmet* *'parki* Krk; *park* *roivass* Vas

parka n, g *parka* Vig Jür Ran Võn(*parga*), *parka* Jür Kod, *paarka* Räg; *parka* g *parga* Hlj VNg

1. suur vene, lodi; ka suurem veopaat *minu* *'parka oli* *'vällä mädanend* VNg; *Parka peale laaditi puid* Vig; *parka* - - *one vedude jaoss, vedäb puid* Kod; *kae laiv lätt, suur parga takan* Võn; *paarka* - - *tuü om suur vene*?, *kolmõ paari* *'airaga sõvvõti. kallo* *'püüdmän* *'käüdi* *'paarkaga* Räg **Vrd** *parku*

2. (veo)regi *Parisnik* *'sõitis* *'talve* *'parkas* - - *müigikraam ümmer* *'ringi* Jür

parkal *parkal* Kuu VNg Lüg Vai Juu Amb JMd Koe VMr VJg Iis, *parkal* Ris Juu Trm, g *-i*; *parkel* g *parkle* Plt nahaparkija *kes päris* *'parkalid õlid, neil õli appatusel alunad ka sies* Lüg; *lähmo naha* *'parkali* *'juure, viimo nahad* *'parki* Vai; *nahkur pargib* *'lamma* *'nahku, parkal pargib* *'jälle* *'teisi* *'nahku* Juu; *siemiskäri nahk* [on] *'parkalitel* *ostetud must nahk* VJg

parkalai *parkalai* Kod(-r-) Hel suur ja tugev (ka võimukas) inimene *pruut õli tugev inime, peig õli kua üvä parkalai* Kod; *Suur ja lai ku parkalai* Hel

parkima *parkima*, (ma) *pargi(n)* S Lälö Han Var Tõs Aud PJg Vän Hää Jür Koe Kad Sim Lai Plt, *pargin* R; *parkima*, (ma) *pargin* Mär Tor Ris Kos Amb JMd Kad VJg Äks Plt SJn, *pargin* Kse Juu Iis Trm; *parkma*, (ma) *pargi(n)* Tõs Khn Saa Kod/-r-/ KJn Vil M(ma-inf -me) hajasalt T(-r- Võn San), V(-r-)

1. parkainetega töötlema **a.** (toornahka) *nie* *'parkivata kaik nahad ise* VNg; *parkimatta nahk* *'kuivas kõvast kui kont* Lüg; *'nahku soab pargitud* Vll; *Oli päris naha* *'parkijaid koa, kuid kasuka nahad* *'parkis änamast ega üks ise kodu ää* Põi; *puu koortega pargidi* *'nahka* Käi; *'lammanahad pargitasse* *'valgeks* Mar; *pargit* *'nahkest* *'tehti* *'saapu* Tõs; *kuđas* *'lamba* *'nahku pargitse, seda ma* *i* *tää, aga loomanahad* *'parkis ätt ikki isi* Saa; *pühadeks* *'tehti lastel vahest siis* *pargit naha passel, et siis on vähä ilusam* *'käia* Kos; *kuortega pargitakse* Amb; *parkmata nahk on tuares nahk* Kod; *sel aal sis* *'parkmese* *'muüdu es oole* - - [nahk] *'pañti soola viij* *'sissi, 'leoti ärä* Vil; *kuuse* *'koske* *'võeti naha* *'parkmise jaoss* Krk; *mia lassi sääl* *'kaskat* *'parki* Nõo; *mõni nahk ol'l puul'* *pargit, tuust sai hää* *kõva tsuuva*?, *mõni nahk ol'l jäl* *'täüspa'rgit, tuü is olõ* *tsuuvõss niij* *hää, tuü ol'l jäl* *'saapa pinsoliss ja kapõss* *hää* Har; *hulk pereht ol'l, pargituisi* *'tsuugõ jovva as* *'osta* Vas **b.** (muud juhud) *'vergo* *'parkimine oli vanast ikke siin puol, 'uued* *'vergod* *'pargita* *'enne* VNg; *'pargitu taul, kie* *'parkis* *'pieti*

Lüg; Võrk - - pargiti ää, keedeti `katlas männi kasude ja tamme koordega, tilk `tõrva `pandi ka, siis oli võrk tugev; Korjati `käsnu, keedeti tuha leeltse sihes ää, kolgiti `pehmeks ja kuivatati ää, see `üiti käsna `parkimiseks Pöi; Miol võrgud kõik pargitud, pidäväd kua Khn; `võrku pargiti lepa koordega ja sis värviti Vän; `paklast `langa saab lepä koordega `parki Nõo c. fermenteerima *Et olis paremb hais*, [siis] `parkis tubaka Kuu; Oma `kasvatatud tubakas läks paremast, kui `parkida sai Jõh; Ma tea, kui isa tubakad `parkis, `katla `sisse `pandi kivi `peale ja `leibade `järke `ahju, soe `parkis läbi Pöi; ku tubak ärä pargib, one vihaduss, ku roheliss võtad, ei õle kedägi maetset Kod; tubak om kõvastõ pargit, ei taha häste palla? Har

2. parkainete vm toimel tumedamaks muutma *silma nägo* `pargib `välä, soe päiv ja `eina ajal Jõh; pää `parkind nii lapsed ää, naa mustad Mär; Räämerasu tiib kotid kõvaks ja pargib ära mustaks Hää; muage vesi pargib ärä `riided Kod; lepa mähk pargib ära suu Plt; pää pargib ärä, kui sa oled `parkmata `valge KJn; kardule pargiv käe ärä; saabass park ärä suka Krk; mäi om makuss süvvä, lepä mäi pargib moka ärä Nõo; heeringe? omma? räti är? `parknu Rõu; lepä kuuf park kässi Plv; tuu varbhain `parke `varba `vaihhõ? ar?, sõss es `halta? inäp Vas

3. peksma küll ma su ühe `kõrra kätte saan, küll ma su naha `pargin siis Lüg; `Parkisid `poisi `vaese omast IisR; Seiksele mehele - - pole muud, kut kere tuliseks parkida Kaa; Parkisi ta kere nii läbi, et ta mütu aega mäledab Emm; pargib teist vitsaga Mar; pargin su nõnda läbi, et `aitab kohe Saa; Aga ma teda `parkisin Jür; ma pargi sul naha kuumass Krk; sij om nii `irmuss saks ollu, et ol' `parknu `kõiki inemiisi Kam; taal os ollu taat `perse `nahka `parki `raaskõsõ, siss ta os kullõlnu imä sõnna? Har; üte viha võtit [saunas] `perre `pääle, `tuuga pargeva `kõik läbi Röp

4. aplalt sööma Küll sa `pargid `kuokisi kere täüs Kuu; `parkis mittu `kausitait suppi, ei jõudand `leibä `lõikada ka Lüg; kaik `pargiti `nahka, midä `lauval oli Vai; Pargime siis niid kered kõvasti täis, mine tee, millal jälle saab Kaa; Vana emis `parkis ennast nii täis, et õsna ägiseb Pöi; Kajagad olid jooniga kalu parkimas Emm; mõni [loom] pargib kõik `eese `sesse, teine kolmas taha üht Mar; pargib ennast nõnda täis, `vaata, et `lõhki ei läha Saa; `Õhta `õlla nad oma maud täis `parkind ja `par'sile läind Trm; olgu kobraleht või nõgese, kik'k ta park `nahka puha Krk; mina parge toda lahjat suppi, ädä `suude, kõtt `ol'le tühi Võn; `ísiga `parksõ kihä täüs, nüüd makass Kan; tiä park kõik `sisse, mis sa tälle kätte annat Plv

5. a. hoogsalt astuma, niitma Pargib randas niita Kaa; küll ma `parkisin `keia, `eini ku selle tee `keidod sain LNg; viiskümmend `versta pargi ää Rid; ma `parkisi ta (heina) küll maha, `sõnna ta jähi koa Mar b. asetama, laduma vili pargitasse koa väräbäde `peale, kui `rohto veel sees oo; [karp] pargiti täis, võid ja liha `pandi koa vel `sõnna `sesse Mar

park|laev kolme- või enamamastiline purjekas; ka veopaat parklaev, sie oli `puhtald siis mes olid raa `purjed Kuu; sie piab mies olema, kes `parki `laiva `taklab VNg; vanast oli park `laevu, sii võtab pailu `peele, koes ta `suurus on Khk; viie mastiga parklaevad Emm; Kui parklaev on, siss purjude jaoks `poome ei ole Hää

park|meister parkal Park `meister - - oma töö `kõrvas `parkisid `talve teistele `nahku Pöi; `Mihkel oo meil park `meister Tor; kuusekošk on see, mis palgi pealt ära `aetasse ja värati peale `kuima visatasse, tehasse katust ja parkmeistrelle müüasse SJn; park `meistre, ken egät ütte park, `lamba `nahku, `eläje `nahku, `pastle `nahku Krk

park|nahk pargitud nahk parknahast teha `kengi VNg; no sest arilikust parknahast `tehti `pastlad Jõh; parknahad oo pargitud, parknahast tehäse `saapu ja `kingi Tõs; karvanahk

parks

pastel ja parknahk pastel Ris; *umbes`aasta`otsa ta (nahk) sedamuodi - -`seisis`párgis, siis oli parknahk`val`mis* KuuK; *parknaha`pastlitéga käisid kirikus* VMr; *nahkkinnas, kollasest parknahast`tehtud, õmmeldud* Lai; *temäl olluva esä`saapa veneski jalan, nuu ol`liva tsuvva parknahast tettu* Kam Vrd *párgisnahk*

parks onomat *pitka vitsaga oost`looma, parks ja parks* Rei

park|sepp *parkal läks niintegä parksepäle* Kod; [peab] *parkseppe ja kaupmeeste käest`nahku kokku`võtme ja kenkseppel`valmi tetä`andme* Krk; *Nahk`lasti parksepäl ärä`pessä, sai`isuvvanahass* Rõn; *parksepp om tuu, kes`musta`nahka park* Krl; *mi_parksepp`kuuüli maha?*, *kis no_nakass`lamba`nahku`parkma* Har

parksima` *parksima, (ma) parksi lööma, peksma`oost`parksima* Rei

parku *parku laia põhjaga paat Poisid läksid parkuga ümber* Plt Vrd *parka*

parkuma` *parku|ma* Rõn Har(-mma) Rõu(-mma) Vas Ráp(*parko-*) Se, -me Krk

1. *parkvedelikus liguneda laskma, ligunedes kasutuskõlblikuks muutuma (toornahast) Iks mitu kuud`lastu tõnnin parkuda* Rõn; *Inne`parkumma`pandmist`aeti nahal karv är?*; *Kiä`hüüste taht`parki?*, *tuu lašk nahal`parkuda_käts kuud`aigu* Rõu; *Ku nahk är ol`parkonu?* - - *uhéé vii seeh`häste`puhtass,`pañte kuioma* Ráp || (tubakast) *ta tubak ei olö viiü`häste`parkunu?*, *taat piat viiü`parkma* Har

2. *pargiga kattuma käe ärä`parkunu, mea kissi lepä`kuuri* Krk; *käe_parkusö`ohtjiidõga ja või`hainuga?* Rõu; *ohaka`kakmisega ol`liva? käe? väega är?* *parkunu?* Ráp || *piltl sa olöt õks läbi`parkunu`tüüga ja külmäga* Har

parkuma` *parkuma, (ma) pargu sõimama`parkus mo naha täis* Pöi

parla *parla (-a?)* Rõu Vas Se *praegu parla? ma_i_tunnõ_midägi hätä;* [ta] *ütless parlaki kapuda?*, *a no? umma? suka?* Rõu; *taad`võiki ei_parla`karja`laska?, ta_m pu`roh* Vas

parlaada *parlaada ebamäärane kogus midagi Äi mina tää, mis unik säääl maas oli, igavene_sur`parlaada paistis säääl* Rei

parlaager` *parlaa-g|er g -ri suur jõuk, kamp, kari suur`parlaa-ger oli sial kohe; loomad ka`koplis - -`ööd ja päivad on sial`parlaa-gris; üks omiku nägin tal`li juures suurt`parlaa-grid - -`mehi ja`naisi, mõnel ang kääs, mõni niisama* Lai

parlakst onomat *sattõ`maahha parlak`st* Vas

parlaksti onomat *lei ku parlaksti* [rusikaga] Krk

parlarakas *parlarak|as g -a joomapidu Parlarakas - -`joodikud kuus,`lärmavad, tral`livad; Säääl`peetaks alati suurt parlarakast, kus joodik miis majas on* Hää

parlartsti *parlartsti* Muh Jür Krk Nõo Võn *lartsatusega, lartsti Jalg all`nõtkub ja kukubki parlartsti ükskõik kuhu (juua täis inimesest) Jür;`panden parlartsti`kärblise lapige`pal`la pää`pääle* Krk; *parlartsti pikäli ja piimanüsk kah maha ja olli tuu säääl* Nõo

parlast *parla|st g -sti* Khn Hää, -sti Khk Han; *parlast g -i* Phl Kos, *parlasti* hajusalt R *lisaraskus, ballast Kova`tuulega ei voind`tühjä`paadiga`muidu`seilada, kui parlasti kived - -`paadi`pohjass pidid olema;`tämäl ei old parlasti sies, löi`paadi`ümbär* Kuu; *liivakottid`pandi parlastist`kaasa* Vai; *vesi on`tiimredel parlastiks, purjulaevadel on liiv ja kivid* Hää; *Parlast ojab tühja laeva tõrmi aal üleval* Kos || *suur hulk Igavene parlast varvlasi sõi soostrad ää* Han

parlauh onomat [Meister] *võttis lauva päält kahe`käega vedelä savitüki ja virutas`parlauh`vo`rmi* Vil

parlauhtigi onomat *pañds ku parlauhtigi* Krk

parloksti(gi) onomat käsi läiits *parloksti* [liikmest välja]; *pañds parlokstigi* -- nõndagu `püssi lastass Krk

parlonksti onomat läiits *parlonksti* [kurgust] `alla Krk

parloovik *parloovi*|k g -ku laadatelk – Trm

parlopsti *parlopsti* Hää Hel onomat kukub *parlopsti maha* Hää; nüid kohe tauds *parlopsti ruškuge kõrva`pääle* Hel

parlartsti onomat *Nigu_sängüveere pääle`toeti inne, ni_sängül põhi alt maha?* *parlartsti* Urv

parläudi *parläudi* onomat – Kse

parlösti deskr *edimelt akkass suure`uuge`pääle, säälsaman imu kadunu parlösti* Krk

parlõuhat (hirmsa näoga inimesest) *On üks parlõuhat ka, pole taal õiged nagu Käi*

parm *parm* g *parmu* hajusalt S, L(g -o) Ris Juu JMd Pai Koe VMr Kad VJg IisK Iis Trm Kod Äks Plt KJn eL; *paarm* g `paarmu R(n `paarmu VNg Vai) **a.** (putukas) `paarmud old `kallal Kuu; `paarmu `ammusta `ninda_t veri one `lahti ja `muhku jää `järele VNg; `pistab `paarmule `kõrre `perse Lüg; *prants õli pannasse`loomade`selga, siis parmud äb lehe`loomade kallale* Khk; `ooljabäst jäi *parm* pimeks, siis *ep näe enam lennata* Mus; *meil nii ellik obu, see`kartab`parmusi* Kaa; *Suured ruunid parmud olid kut tihased* Põi; *parmud sirisevad ja ajavad loomad`kiili`joosma* Mar; *ega_se`parmgi`armo* anna Lih; *tänavaasta ei ole`parma, aga`sääska, neid oo nii paelu* Tõs; *sõgelane oo pisem parmust* Tor; *sääsk olema üteld, et parm pask jää nibäni, mina mees`mihklebäni* Pai; *sial oli Sirsi suo ja irmus pal`lu oli`parmusi, luomad`tañtsisid kohe ies* VMr; *parm suab noka`sisse ja akab verd imemä* Kod; *ärä lase`parmu`süüä* KJn; *eläje om`parmege ädän* Hls; *üiits jakk`parme om`al`le, uimatse parmu* Krk; *no kudass sa nüssät näid,`parmega eläjä jo rabeleva`väega* Puh; *lehm olna`õkva must`parmest* Nõo; *tassakesi sõnna`visi kõneliva, nigu parmu teiva eli* Võn; *parm -- sal`v naha`kañski ja veri kah kõrraga vällän* Har; *laut um`parmõ täüs nigu kubisess* Plv; *parma pandass särele ja`ahnikalõ (kalapüügil)* Se; *ku parmu? tulõva?*, *vaja`kesvi`kül`bä?* Lut **b.** (sõgelasest) *pissed allid`õöti pimedad parmud* Var; *pimedad parmud -- sellele pane lops`pihta, ta ei`näegi ära lennata* Tõs; *neid pimedid`parma änam põle paelu --`pisksed allid parmud, ammustavad valusaste* Aud; *omma parmu? ja omma pümme parmu_ka viij* Se

parmama `parmama Kse, da-inf *parmata* Hag lobisema *mis sa omitigi`parmad, jutt jooseb`ühte valu* Kse; *parmab edasi, ei pia enese suud`kiinni* Hag

parmand *parmand* g -a põrand värmitud *parmandad, laed, seinad, justku piab saal`olema* Hää

***parmane** pl *parmatsed* adj < *parmas kuue`parmatsed kuhilad* Kir

parmas *parmas* eP, *parmass* M, g `parma

1. vilja, heina vm sületäis, hunnik; viljavihkude hunnik *õsumise`järke tegid`parmad, pärast võttas`parmad`selga, viis nabra`juure* Jäm; *kui kolm parmast akkjallas on, siis leheb seitse tükki`koorma* Khk; *odral olid`parmad, rugil seljatäved* Kär; *Kui mütu inimest õsus -- siis oli vahest`terve põld`parmud täis* Põi; *pea oo nii särus nagu va`erne parmas* Muh; *Vili jähi`parma* Rei; *viis`vihku`pañdi igasse`parmasse, viis parmast`pañdi kuhilasse* Kul; *tänabu oo ea rukis, üsna`paksu`parmid* Mär; *neid`parmud`pañdi`jälle suuremasse unikasse kümme tükki* Mih; *kui ta (vili) kuiv oli,`pañti laiali maa`peale,`parmate`viisi* PJg; *parmad olid põllu pial laiali, viis`vihku koos, üks põigiti all, teešed pial* Ris; *neli parmast`tõstsiime akk`jalga* Juu; *iga üks läks oma`eega edasi,`parma rida oli järel* Ann; *parmas oli*

parmatsti

alati ühe `suurdune TÜR; `parmad olid, üks vihk `rišti all ja viis `vihku peal, sji oli paras sel`lätäis `sel`ga võtta Pal; rukkil on `parmad, kui akkisi teed Plt

2. *salk, trobikond siit lääb ää parmass inimesi `müüdü Trv; ega ta suure `parman es juu, temä jõi ütsikult Krk; musta `rästä kik`k `parman - - üten müdsäkun `lendäve ku puhmass Hel*

parmatsti *parmatsti* Hls Krk onomat (kukkumise helist) *ku jala nukk kivi `vasta läits, parmatsti olli maan Hls; [vastsündinud vasikas] akkass pökerteme, aap `jalge pääl üless, satass maha parmatsti Krk*

parmune *parmu|ne g -se Jäm, -tse Trv, -dsõ Har/n -nõ/ parmurohke parmune suvi Trv; see pedäje mõts om `väega `parmunõ, selle, et parmu? armastasõ pedäje `mõtsa Har*

parmu|pill (teat rahvapill) *mõnel õli sie `paarmupill `taskus Jõh; mõne vanamehel oli parmu|p'l, seda `lüüdi (mängiti) koa sekka Mih*

parnama *`parnama, da-inf parnata* Rid Mar Vig Kir Kse Han SJn lobisema *mis sa `parnad muidu Mar; On enda täis joonud, nüüd parnab Vig; Oli parnan `eilse pääva läbi Han; ole parem vait, ää `parna SJn*

parnik *parni|k g -ku Khn Hää aurutuskast Laeva plangud tehässe parnikus pehmeks; Parniku küttäjä võib mõni poesikõ või naenõ kua `olla Khn; Plangud on juba parnikus Hää Vrd parning*

parning *parning g -u = parnik minge parningut `kütmä Khn*

parnipsti *deskr visaäs viinapitsi är parnipsti Krk*

parnäuhti *parnäuhti* *deskr – Hls*

paro *n, g paro, p parro kult ma vii immist paro manu; läits parro `löikama Plv*

parpatsti *parpatsti* Muh Kse Krk onomat, *deskr patsi kakku, patsi kakku, parpatsti `ahju Muh; kaas lei parpatsti kápäge; uisk putti nõndagu parpatsti vigla otsast einte sjiist Krk*

parpauhti *onomat õkka parpauhti pää pääle `kraavi `sisse San*

parplaudi, parplauhti *onomat, deskr mõni lüü? parplaudi; tõi lüü? jälle parplauhti Krl*

parpliuhti *deskr olli sääal talun tagasi parpliuhti (väga kiiresti) Hls*

parplots *deskr sji jämmep ots lääb kivis `kinni ja parplots, ei lää pari edesi Hls*

parpläu(di) *parpläu Jäm Khk Muh Hls, parpläüdi Jäm Khk Mär San onomat, deskr pani tale parpläüdi Khk; `panni moole parpläu lõua `pihta Muh; läks parpläüdi libeda peale pikali Mär; ma sulle anna parpläüdi San*

parprantsti *deskr kukkus maha parprantsti Khk*

parprauhti *deskr laev akkab pilduma - - vett panni parprauhti üle Saa*

-parr Ls *pirr-parr*

parr *paír g parri Hls Krk (suurest kõhust) `parri jäänu, kõtt om suures lännu Hls; latsek lehmä piimäk kasvadet, `väikse om neil kõtu suure ku parri; maok är `parri lännu ku laás kunagi (lehmapiimaga toidetud tallest) Krk*

-parra Ls *pirra-parra*

-parradi Ls *pirradi-parradi*

parrakas *parrak|as g -a Koe VJg Iis Trm Plt; `parra|kas g -ka Kuu/-gas/ Lüg habekas, habemega `nuoremattel, kel `parda viel ei õld, aga `rinna pääl õli must juga, `selle `kõhta `üeldi, et sest saab üks `parrakas mies Lüg; oli üks parrakas vanamies VJg*

parra|latt *katuselatt katukse tegemisel vajutatakse riastasvihust üks torf altpuolt küllest parra latiga ruovilati taha `kinni Kad*

parraline *parrali|ne g -se habemega minä täädä `raiska ei `tunnud, aga parraline ta õli Kod*

parralõ `parralõ (-õ?) Krl Lut parajalt Kõkõ inne kasvatidi? õks linnasõ?, `lašti neil siss nii `parralõ? är_kasudõ, siss kuivatidi_niä är? Krl; `parralõ panda? määne asi, niigu olnuss lihvaga, pandass `parralõ Lut

parrama `parrama, da-inf parrata Jäm Khk Mus Lai Trv Kam Ote lobisema, plärama `parrab `peeke Khk; mis sa oma `suuga muidu `parrad Mus; akkas tühja asja pärast `parrama, ei tahagi järele jätta. mõnel on kohe nisuke `parramise mood Lai; mes sä `parrat siin Kam

parras parras S Lälö LälEd Tõs Khn Aud Hää Ris HMD Kei Kad KJn, parrass San Kan Vid, `parras hajusalt R, g `parda

1. äär, serv **a.** laeva, paadi külvg või ülemine äär kui siis [laine] `parda `ääres `juhtus `murdama, siis pani `toinekerd `paadi nii `triiki täüs kohe, et `pardast `pardani kohe vesi Kuu; sada `seitse_küme kaks kilo, `uoba toist `enne, kui saad `paati, üle `parda (rüsast) Vai; puu tollide jäuks on kaks `auku poadi `pardas Pöi; Veta siit pardast voi veta seeld pardast, üks merevesi keik (kalur oma pruutidest) Emm; parras tehedi ilusti sileks Phl; kalamees ei tohn `vasta paadi parrast kõputada Tõs; Ää olg nda `parda piäl, saad (kukud) karupidi `sisse Khn; paadi parraste peal on vee `kaitseks teised `pardad, mis oiavad suure `laine ära Ris; kukkus üle `parda `merde KJn **b.** voodi, vankri või ree äär, serv, äärelaud, -puu Ma säääl asema parda peäl see öö ikka kudagid viiti üle kikerdasi Kaa; puust süngil olid sedä viisi serväd ülespidi, need `ööti süngi `pardad LNg; parras, laud ees, et sa mette maha ei kuku Tõs; `vankri parrass läts `kaitski; `paanti kõdara?, sõss `paanti põigusõ?, sõss `paanti `parda? pääle -- sõss ol' pia regi val'miss Rõu; vanast tetti `pardidega `vankri Vas; rii `parda?, mis kõdaridi pääle pandass Se **c.** kraavi, mere, metsa, pilve vm äär, serv pudrukauss `lauale, `piimäkauss `korva, lusigad viel `pardal, muudkui igä üks sield akkas `elpimä; Ühe jalaga `auas, `toisega `aua `pardal Kuu; pada oli `pardani [suppi] täis, nüid juba `otsas; `Sündisin metsa `pardas Jäm; pilve parras `järsku nikui müür tuleb Ans; `Päike vajus just mere `parda, kui me koju tulime Pöi; loomad jähid metsa `parda; päe läks `parda (enne loojumist pilve taha), oome tuleb alb ilm Muh; soo ja rabade `pardast [toodi heinu] LNg; see kraavi parras [on] järsk Mar; elasime suure mere `pardas Var || vall muja `parda (adruvalli) `leitsime ka mere äärest Khk

2. veelune järsak, seljak `parras on `järskune, mones ko,as kuus `sülda, mones ko,as `seitse Jõe; no `traalid `käävädki `pardas Kuu; `pardast kukub sügav Rid; parras, see oli `jälle nisuke koht, kus lesta `noota tõmmati Kei

3. redel vm ronimisvahend `parraksega `mendi `ahju `pääle Vai; tuud, kost lavvalõ (lavale) mindäss, `ül'ti ka vanast parrass Plv

parras|puu paadi äärepuu sai ise [paadile] `kaared `sisse `pandud ja `parraspuud `külge ja Jõe; `Parraspuu pidi ulatuma ühess tügüss `keulapuust perä puuni `väljä Kuu; parraspuud, mis `pardad kõvad piab Kad

parrast → parasti

parrastama parrastama Khk Muh Var vett täis ajama na `kange tuul, et paadi parrastas ää Muh; torm parrastas paadi ära, `viskab vett täis, paat lähäb külitä Var

parras|vits parras Jõe Khk Trm(paras-), `parras- Kuu Jõh pardavits parrasvits on paadi `ääres, iga paadil on parrasvits Jõe; `Parras `vitsaks valiti `metsäst `pienikäse `voitu `sirge `oksietta nuor kase vibalik Kuu; Kui paat valmis sai, siis tulid paadile parrasvitsad külge panna Khk; parasvits oiab `venne `serva kõva Trm

parrat parrat kuulujutt sellest saa ma_ilma parrat Krk

parrlori

parrlori *parrlori* plära `joonud mehed pläägutavad, see oo siis parrlori, ei see ole jutt ega kedägi Mar

parru `parru ajama lobisema noored aavad müüdu `parru, ei nemad sitad tea kedagi Rap

parrus `parruss mõõt Ku `viisõ kudama `naatõ, sõss `võete kõgõ inne viiso `parruss Röp

parrusi `parrusi Rõu Vas Lei/-ži/ parajalt ku eläjälüum ahnõ_`juuma um, sõss anna_`parrusi Rõu; timahavvanõ suvi om hüä, `parrusi om `vihma ni `päivlikku Vas

parrõ pl *parrõ*° Urv Har(`pardõ°) Lut vankri-, reepeeled, äärepuud kreska `pardõ otsa° omma° õks inämbüsi pää küllen Urv; `pardõ°, nuu omma `vankril pääl Har; rii *parrõ*° Lut

parrõlinõ *parrõlinõ* adj < pars neljä *parrõlinõ* laug oli Khn

pars *pars* g *parre* S Kul Lih Kse Var Aud PJg Hää, `parre R; *par's* g *parre* Rid Mar Mih Tõs Vän Tor Hää Saa Ris Amb Koe TaPõ VIPõ M T, *parrõ* Khn Võn Ote V; *par'ss* g *parre* Jäm LNg Mär Tor Nis Juu Jür JõeK JMd ViK; pl *parred* Vig Kir Kei Kos HJn JJn Ann hrl pl rehetoa taladel asetsev latt ülimiste `parside `pääle `panna rugid külite VNg; kahed `parred on `reiedel Lüg; rukk läks rõsisest, vesi akkas `tilkuma `parredest Vai; `keske tuba oli kaks part köruti, `sõnna eideti liged sukad `kuivama `jälle Khk; kuies `teistmest parrest sai kaheksa ahel VII; *Parred* oli rehetoas `aasta `õmber õlal, kui kuivatati nende peal `vilja, `talve olid seal puud Põi; siis `ollid kõik ahu `persed ja parsid rahvast täis Muh; rukivihud said kuivaks kuivadud parte peal, kaks part `pandi köruti Phl; ruki istotadi `püsti, tüugas oli parde peal LNg; `nääri tähed `pandi siis ükskõik kus `kohta -- meil võib tättä paelaga `parde sidoda Mar; lükkasin part paegale Mih; kui `sauna ei oln, `vihtle parsil Tõs; `leitse auk oo all_pol `par'sa Aud; `surnud tulevad engede`õhta kodu, on parrede ehk väärpal'gide kül'les ku lõngakerad Hää; *par'ss* läks `katki, `piame uue parre panema Nis; tegin kää `par'ssa `katsudes mustaks Juu; `par'ssi siin lükati nisukse anguga JõeK; lühikesed *parred*, pieru lõmmud olid sial `kuivamas JJn; küll sie oli alles viel mehe volask, nagu *par'ss* kohe Sim; ahju esised *parred*, niid_o lühikesed Kod; *parred* käesivad teesest talast `teise, kui akati `ahtma, naesterahvas oli enamast üleval partel Äks; rehe tuad olid jo parte pialt nõnna `kõrged, et mees sial pial `püsti `seisis Lai; *Parred* olgu valitud `ästi `ühtlased -- ja sikked, et jala all kahti ei lähä SJn; `parte pääl `vihtlesime, nüid on lavakud jälle Vil; mia puüte üten partege `alla Hls; rüstituuge `lasti rehet maha, kaits part pidi kõrrage alt ärä lükkäme Krk; parde pääl `lasti katsiratsi ku välgsup (poisikestest) Ran; *kes_tu* kõjost part tiib, ei tetä aavast ka part, parre tetti kuusest Nõo; tuu uss -- `ol'le `väega jämme kihäst ja suur nigu rehe par's Võn; *parrõ*° `aeti alt är°, sõss `lasti rüü_maha Urv; ku vili jo_pest ol'l, `aeti *parrõ_kõik* tagapoolõ kokku, a kaits part jäteti kerese kottalõ, sinna `paanti puu° lõhna kottalõ kuiuma Har; egahn rehen ol'l neli `laugust ja ega `lauguss ol'l neli part Rõu; ku partõ `pääle är es mahu°, teite vaak Röp; reheh sieh um nel'li talla ni katskümend part Lut || (silla pealispuudest) *silla parred* käivad voam `pal'kide `piale, mäda `par'ssa käib tee üle Nis

par'sa `par'sa lodi, veopraam `suured `laiad `parsad; `mastiga `parsad olivatta viel `suuremad VNg Vrd parsu

par'sama `par'sama patrama, taga rääkima `Parsab siin jo tükk `aiga ja `viedäb `toiste `kallist tüõ `aiga; tämä `tahu alade vade `toisi `parsada Kuu

par'satama *par'satama* Hag Kod Plt

1. deskr lüüib tõiss ku *par'satab* Kod; kukkus nii et *par'satas* Plt

2. pahvatama kui tal aga `miele tuli, kohe `väl'ja *par'satab* Hag

par'sauhtik *par'sauhtik* Khk Kaa onomat *par'sauhtik* leks vee ala Khk

parseldama *parseldama* Kuu/`p-/ Kaa Jaa Pöi Aud Sim hajusalt TaPö(-r- Kod) Plt Pil Nõo Rõn Vas Röp(-mma), *parsõl-* Kan Urv Plv/-mma/, *parssel-* Rid Aud, *partsel-* Han Hää

1. hangeldama, paristama *Sai seal parsseldud ja kõik tükid ära tehtud* Rid; *Juba ta oli selle pimedada obuse joudn maha partseldada* Han; *peremis oli kua `kange parseldama, `ostis obusid ja müis Sim; obessegä `muslased kõege `rohkem parseldasid* Kod; *läristasid seda `metsa maha ja parseldasid* Plt; *tuu miis `olli igävene joodik ja `olli `vargidega parseldanu* Nõo; *Käesiva iks -- obesit parseldaman* Rõn; *parsõl'd hobõstõga vanast, tollõga `aiegi `hindäle varandusõ kokko* Plv **Vrd** *parsendama*

2. lohakalt midagi tegema; plätserdama, mäkerdama *mis sa peaksid sii nõnda parseldama, ää parseldag nii `irmpast mitte* Jaa; *`Seuke sant `värvimine on -- partseldamine* Hää; *pane omale `puhtad `riided `ümber, aga oia, et sa neid `jälle ää ei parselda; ilus puhas raamatuke oli, aga ta on ta nii ää parseldand* Sim

parseldis *parseldis* Khk Krj Pöi, g -e Jaa

1. parseldaja igävene *parseldis* Jaa; *Parseldis parseldas sii tüki ää* Pöi

2. halvasti tehtud töö või selle tegija *Parseldis on alvasti `valmis porsitud -- `selgas alb näha* Krj; *On üks va looma parseldis* (halvasti vedavast hobusest) Pöi

3. laristaja *Tal pole `ilmas raha, on üks parseldis* Khk

parsendama *parsendama* KJn, *parsõn-* Vas Se parseldama *parsendab `lehmädegä, tahab kasu siält `saia* KJn; *hõbõstõga parsõndass* Se

parsil *parsil* Kaa Muh Rei Mar Vig Var hajusalt Pä, Kei Juu Ann Koe VMr Sim Pal KJn Trv Hls Krk TLä Ote Kan, *pa'sil* Rid Mär JMd Koe Kod Plt Har Rõu Vas, *parsil* Kuu VNg Jõh Vai, *parssil* Noa/-r-/ LNg Han Nis Plt, *partsil* Hää Saa Hls Krk

1. partepeasel *kes `parsil oli, sie pani [vihud] `paigale* VNg; *reejalased `lasti parsil tugevast äe `kuivada* Kaa; *parsil `olli soem magada* Muh; *parssil kuivatud ruki vihk `löödi `vasto `seina, rabades tulid paramad terad `väl'la* LNg; *parsil annad parajad pikkä `sooja, siss oo linal param* Vig; *oln parsil vakka* Aud; *Partsil on enne viheldud ja magati kah* Hää; *teene oli parsil, teene `a'ndis `vihku kätte* Kei; *rehi oli parsil -- all ei old kedagi* Ann; *parred, mes pa'sil one, niid one õrred* Kod; *käüs parsil linu üles panemen* Hls; *ka'nepi `panti paku `pääle ja pääd `raoti `kirvega otsast ärä, siss parsil kuevatedi* Ran; *parsil kuevatedu `vehmre om rabedamba, nuu `murdusi `katski* Nõo; *mi ka's -- muud ei tüü?, ku maka keressel ja pa'sil* Har

2. partepealsele lähme *parsil* *magama* Hää; *pane parsil* Krk

parsile *parsile* Khk Kär VII Muh Rei Mär Vig Lih Mih Tõs Aud PJg Vän Juu Amb VMr Sim KJn SJn Trv hajusalt T, *pa'sile* Rid Mär Tor Ris Juu Kos Kod Lai Plt KJn, *parsile* Kuu RId, *parsilõ* TMr Võn Ote hajusalt V(-r-), *parssile* LNg Vig Tor Nis HljK Plt, *partsile* Tõs Saa Hls partepeale *ajame sasid `parsile* Jõh; *kui [vili] põllalt ära `toodi, `pandi parsile `kuivama* VII; *mene parsile `vihtlema* Muh; *linad `toodi parssile `kuima* Vig; *lähäb -- partsile* *magama* Tõs; *ku võrk ol'l ää `toodud, sis visati parsile, et putukad ja rotid `võrku `katki ei söö* Vän; *puud `pandi parssile, lõmmud `pandi õrssile* Nis; *reietuba -- `senna parssile viisime `riided* HljK; *vihud issutad kahelt kõrvalt pa'sile* Kod; *sõss `tuudi [linakuprad] ülesse parsile ja kuivatide ärä* Trv; *meil kolm `kuurmat `kesvi läits parsile* Puh; *ku kuju suvi `olli, siss rabati nii sama rüä ärä, parsile es viiäki* Nõo; *kos tuu vaiv, panõ parsilõ, kütä kuivass, siss aja maha jälle, siss pessä* Ote; *egä õdagu `kisti `pirdõ, `pa'nti parsilõ kuiumõ* Har; *mär'dinädälil atõtass viimäne atuss pa'silõ ja pandass `oinakül'g `ahju* Rõu; *lännü_parsilõ `pirda pääle magahhama* Vas

parsilt

parsilt *parsilt* Rid Mar Mär Vig Kir Mih Khn Sim Hls Puh Har, *par'silt* JMd Lai Rõu Plv, *parsild* Jõh/`p-/ Rei Ran, *parssilt* LNg Tor, *partsilt* Hää partepealselt *Kass üppas parsild maha* Rei; *anna parsilt puud kätta* Mär; *kui [vili] joba kuind oli, siiss sai laug aavald parsilt maha* `laskma akatud Mih; *tule par'silt` alla* JMd; *mõni om ninda otsan, ku parsilt tullu* Hls; *tõmmati vili parsilt maha rii_ale, obese` pääle ja siss sõkutedi* Puh; *siss ku viimäne lavvuss` maaha um par'silt last, sõss kannõtasõ lina` rehe ala* Plv

***parsima**¹ `par'sma Krl Har, (sa) *parsid* Ote; (ta) *parsib* Pöi

1. *parseldama, hangeldama läts obõsit` par'sma* Krl; `par'sja² käävä² par'din õnnõdõ Har

2. *halvasti tegema, soperdama Äi sõlle inimese jäoks või sõhukest tööd üht jätta, ta - - parsib muidu ää* Pöi

***parsima**² (ta) `parsib parandama *taat` parsib` kengi* Lüg

parsitem *parsitem* *parseldama, hangeldama naise parsitev` lehmige; mis sa siin parsidet* Krk

parsiuhtik *deskr [Ta] oo irm kange jää peel litsudega ajama, läheb aga parsiuhtik teistest kaudu* Kaa

parske `parske *pritse, piisk nie` laine` parsked tulid` siie` meie laga treppi` pääle; Moned` parsked sain` kaulukse vahele* Kuu

parskuma `parskuma Kuu, (ta) `parsku, -o Vai

1. *pritsima Tulist` terva` parskus jala` pääle, küll` kirjvendäb; Ku jahu` putru` keidäd - - vade, et ei` parsku` vastu` silmi paast; Tuule ja` tormiga` pars kub vett üle` parda` paati* Kuu; *nenda` taplevad, et ila` parsko` toise` silmile* Vai

2. *kärkima Mes sa` pars kud siin` toise` kallal` ilma` asjata; peremes tuld tuba - - kus akkand siis` parskuma* Kuu

parsnits(e)ma *par'snits(e)ma* *parseldama` täämbä par'snitsi kõgõ päävä* Se

parsolpsti *deskr äkki lännu auk` sisse ja parsolpsti [kaev vett täis]* Hls

parseldama → *parseldama*

parssima `parssima, (ta) *parsib* *ropsima` pars sima` ööldasse, linu mõegaga kõvašti taguma* Plt

parsu `parsu Jõe Kuu *praam said` viidud` viljakottid` parsusse;` parsu - -` sellega` vieta` süsi ja` liiva* Jõe; *Meie küläss siin paar` nindasugust` parsut oli, eks nie old` raskemad` souda ja rannass` liigutada* Kuu **Vrd** *par'sa*

parsumdi *parsumdi* Rei Plt Hls Krk *onomat, deskr kukkus vette parsumdi* Plt; *temä putte` loiku ku parsumdi* Hls; *kivi - - lää` põhja parsumdi* Krk **Vrd** *parsumdik*

parsumdik *parsumdik* = *parsumdi* – Jäm Khk

parsumm *parsumm* Khk VII Muh Rei Kse Tõs Tor Ris Iis Trv *onomat, deskr (hrl vette kukkumise helist) poiss üppas parsumm merese* Khk; *kivi läks vette parsumm* Tor; *kukkus parsumm selite maha* Ris; *satte vette parsumm* Trv

parsutama¹ `parsutama Kuu VNg Vai/-mma/ *pritsima oli vägev tuul - -` kallistab juo` paati ja,` parsut vett sise ka ja;` Lüksik on piri` pindani täüs, ära maha` parsuda (loksuta)* Kuu; *vihaga` parsudetti` taime labaselle vetta* VNg; *lapsed` parsutavad vettä üle pää* Vai

parsutama² *parsutama* *paristama* – Plt

parsutama³ → *partsutama*

parsäuhti *onomat läits vette ku parsäuhti* Hls

part¹ *part (-r-)* g *pardi (-r-)* eP, `pardi Kuu Lüg Vai/n `parti/ (vee- või kodulind) *neid` partisi on küll,` kirjjud` pardid ja` mustad` pardid* Lüg; *partel oo` tarnas pesad* Khk; *partisi*

inimesed pidavad VII; Pardi tiivaga pühiti sööma `rendi Pöi; pardiid_o nii rasuse lihaga Muh; part ja ani `auduvad neli nädalit Kul; Meil on `parta ka `peetud Mih; `partel laiad nokad piäs Tõs; Part, no seda ju tunned ku vana varest Hää; pa`rdi pojad jo õite suured Juu; nüüd lasevad `partisid, `üösse plaksutavad HJn; see on päris pa`rdi parv JMd; kadrina päeval tapeti üks kana või part ära ja topiti `kapsaid täis VMr; kutsud piilu, piilu, siis part tuleb `süüjä Kod; kel vesi ligi, mis sel viga `parta pidada - - `peeti `sulgede pärast, `partidel on iad suled Lai; läksin `parta `lasma KJn Vrd parts¹

part² *part Krl, g pardi M Ran Nõo Kam San Rõu Se, pa`rdi San Urv Har; part g `pardi Lüg salk, hulk mina `teie `parti ei tule Lüg; avi ei käi pardin, sij om rüüykala Trv; linnu om `parti `eiten, `lendäve är Hls; temä om esi ennast selle pardi sekkä `anden Krk; ädä käevä ulganide, nigu varesse pardin Ran; kõrdsi iijn sais suur part mehi kuun Kam; ku `lindlõsõ, siss `lindlõsõ õkka pa`rdin, siss tulõ õkka mitu `parti (kapsaliblikatest) San; rüa hak_i_pandass `parti, ütte `parti kannõtass Urv; viidikä_käve enämbüsi alasi pa`rdin Har; kerigulise? `lätvä? pardi `kaupa Rõu Vrd parts⁵*

part³ *part g pardi; paart g paardi Hää vaieri haru `tõmmame üks part `väl'la, siis ta läheb `raskemaks; paart on sij, mis kahe ploki vahet jooseb; mitu `paarti talil pääl on Hää*

parta *parta heinte kokkuveo vahend mädä suu sehen `veetäss `einu kokku partage; pane parta `einu täüs Krk*

partame *`partam(e), da-inf pardate patrama `pa'llalt panet sedä üless, mis ma `parta; ta `partass ütte `puhku Krk*

part|jalg *partjalg (teat põllutööriist) – Vig*

parts¹ *parts Kõp, g partsi Saa(-r-) Vil Trv Hls KodT San, pardsi Krk Hel T V(-r-) part `öessa `partsil ol'li meil Saa; kukke kardab vana parts Vil; ojob ku parts Trv; pardsi - - võtav ku sobin, otsiv viij putukit Krk; mõnel talul `olli `ulka `partse, me siin `partse es pia, pardsi tahava vett Puh; parts ja ani mõlemba om leht `jalguga, astuva nigu patsub pori pääl Nõo; näil `ol'li esäne parts ja emäne parts, kaits `partsil `ol'li Ote; pardsi is tulõ? soodist `ussõ, pernaanõ jäi `tõisi sinna? piilutamma Har; patõrdass nigu? parts Rõu; parts ka katt pesä kiinni?, ku `hauðmast `süüjä lätt Vas*

parts² *parts Aud, g partsa Khk Rei LäLo(parsa Rid) Lih Han Hää Ris, partsu Saa Plt Vil Pst Hls Krk/-ds-/ San, parsu Juu Kod Plt Pil; parts Kaa Krj, g partsi Kse*

1. a. *muda, pori; kõnts, rämps, sodi vms laut `partsa täis Khk; meri aand muda `välla, parts kõik, roo kihud ja; siit saadik vaod parsu `sisse Rid; kõik mets oo neokst `partsa täis Mar; Seda va põhupartsa selle aasta saab, aga tera pole ollagi Han; kui kašk oksendab, siis tuleb netsokest `valged `partsa puu siest Ris; igavest `partsu tee täüs, jala puha partsuge kogussen Pst* **b.** *(umbrohus) odra, mis siin maha `tehti, oo sinepid ja `partsa täis Lih; kardulad on `irmus `partsu täis lännu - - `kiskusin kõik selle partsu kardulast `väl'la Saa*

2. *lõrts a.* *lobjakas See kevade on `sõuke parts, et äi saa läbi `kuskilt Krj; sajab lume `partsil Kse; Küll nüüd aab seda lume partsa maha Han; vesine lume parts Hls; `vihma ja `partsu tule taevast maha Krk* **b.** *vilets, hõre riie elual ike `tehti `partsu, `viidi sis `lenna kua, teä, mis seäl selle parsuga `tehti Juu; mis riie see on, üks õhuke parts - - mis selle parsuga tehasse Pil* **c.** *lake, lurr Igasugu partsa pead sa ka sööma Mar; Isi sõi naese lastega - - korralikku `süüki, `tüüjised `laipsid - - seda `partsu, mis neel'e ette `anti Vil*

3. *loba, lori seast `partsu mea_i või kullede Krk*

parts³ *parts g partsu Pöi Mar Trm Kod Ksi Kam Ote Kan Urv, `partsu Lüg IisR, partsu Ran Kam Rõn Urv Har Rõu Plv Se/-o/, parsu Kod Lai; parts g partsi Ote, pardsi Rõu;*

parts

n, g `partsa Vai suur puust haamer, (rammimis)nui partsul on vars taga, suur puujumm `otsas Pöi; parts on sij, kellegä lüüäd palgi `paika Kod; suur pakk õli, `lašti auk `sisse ja õligi parts `val`mis Lai; kui_tu `päälmäne pal`k `ol`li pulgale `otsa `säetü, siss nakati partsuga `pesmä, et ta äste ligi läits Kam; tamme partsu om ää, om rasemb ja ei lää `lahki; poisikese ei jõvva partsiga lüvvä Ote; võta_parts ütlen, lüüü? hobõsõ tokk maa `sisse Kan; anna? pardsuga `pääle, siss vidä ligi `häste Plv || kandam, komps älä `kanna sedä `rasket `partsa, `vatsa akka kivistamma Vai

parts^a parts Jäm VII Pöi Kul Tor, g partsu Lüg/`p-/ Kaa PJg Hää Kan, pardsu Krk Kam, parsu Khn; p `partsi Mus

1. hoop, löök, lask; selle heli tulevad `sinne su `osma ligi, `annad sääl `partsu, on sul kaks tükki kääs (tetredest) Lüg; Pane selle palgile mamseliga mened partsud pihta; Ma kuuli, et üks parts keis küll; Sai selle partsuga eese terisest tükkis lahti pilt! Kaa; `äigä `siia üks parts Khn; anni latsel mõne pardsu `perse Krk; lais sattõ maha?, sai jä!P üte partsu Kan

2. onomat pani parts ning parts `pihta Jäm; Võtnd selle supi kausi käde ning virutand parts `nurka Pöi; Tegime lingud, `paännime kibid `piale ja `viskasime - - kasede `pihta parts ja parts Tor; rõdõvass lavva pääl, siss lõhup tõlvag iki parts ja parts Krk; ku `poiskõnõ oinast tsušk - - sõss oinass and `sarviga ku parts `vasta Kan

parts^s parts g pardsu Krk Vön San hulks, salk keväje tetti tõine parts `suurmit Krk; `umbes kuuskümmend `aastat tagasi, ku tsihi? (metsasihid) `sisse `aeti, enne ol`l kõik` ütlen pardsun Vön; kul`luss lilli ja pääsuksõ silmä, nuu tulõva ütlen pardsun San Vrd part^e

parts^e parts g partsu veopraam – Phl

-partsa Ls purtsa-partsa

partsad pl `partsad mõrra ankrukivid mei panemo igä `aasta `augusti kuus `silmu `merrad jokke, `kumbagi `nuora `otsa panemo kive `partsad ja siis `ühte `otsa panemo puu kuppü `pääle Vai

partsakas partsakas Mar, partsa- Pil partsatus akkasid minu kappi sial lükkama - - ja siis lükkasid selle kella sial kapi `otses puruks, partsakas käis Pil

partsam `partsam lohakas, rabistis va `partsam inimene, `liiga nobe, `partsab `valmis; Partsam - - äi vaada täma ede midagid, kohes ta astub, kohes asjad paneb Khk

partsama `partsama Kuu Jäm Khk Mus Kaa Muh, da-inf pardsata Ran Rõu

1. a. pritsima, paiskama [puuk] läks seinä `pääle, `partsas `piima Khk; akkas `sisse `partsama (vett paati) Mus b. öelda lahmama Sa `jälle `partsasid - - kohe, eks sa pidänd sis ka oma `tieda Kuu; Ükskeik mis sül`g sohe toob, see ta välja partsab Kaa; kas sul vaja `ol`li sedä `viisi pardsata Ran

2. kukkuma Ma_p tee, kuda ma senna `partsasi (sattusin) pilt Jäm; Äga ma teda pitka_s taha lüüa, ise ta ülekaela partsas Kaa; Ma_ `par`tsi hummugu lauda ette pik`ale ku_müdsäti Rõu

3. hooletult midagi tegema, mäkerdama `oolimata inimene, kes ep tee tööd kenasti korra pärast ära, `partsab nisamma Khk; mis sa oma riie test ää `partsad Muh

partsane partsane mudane, porine; lõrtsine partsane tee; partsane ilm Khk

partsas `partsas, `partsus pundis, salgas, üksteisega koos, ühenduses kaksteistkümmend obost ühös `partsas, olid üksteise sabasse `seotud; loomad olid õhös `partsus Mar

partsatama partsat|ama Khk Kir/parsa-/ Han Tõs Tor Ris KJn Trv Nõo Kan, -eme Hls San; pardsatama Puh Urv Rõu, -eme Krk San partsti kukkuma, viskama, lõhkema partsatas pikali maha Khk; [pruudipõlle] `pañdi raha `sisse naa mes parsatas Kir; riie partsatas `lõhki

Tõs; *partsatas sel'last maha* Ris; *põis oli lõhki partsatanud* Trv; *satti maha perseli ku pardsati* Krk; *läis pardsaí põrmandulõ Rõu Vrd* pardsahtamma

partsavus *partsavus partsatus* *Ta satte - - maha, olle õkva suur partsavus kuulda* Nõo Vrd pardsauss

partseldama → parseldama

***partsellema** pr (ta) *partselless* plartsatama kui `astet lopast lumme piti, siss jalg läis läbi nigu *partselless, jalg like kah, tsuug loppa* täis Kam

partshain (veetaim) *partshaina, pehmekese, konh soodi veeren omma?* Har; *partshaina - - kasuss vij šeeh, orasshaina`muudu nu lehe?* Se

partsiljalg *partsi-* Kam, *pardsi-* Ote Urv/-r-/ Rõu = *pardijalg anijalg om vähä suuremb ku pardsijalg* Ote; *par'dsi`jalgu`ül'ti lapaardi* Urv

partsi|kaal (ilustus palgil) *rahtspal'k`vällä keilit partsikaalan* Krk

partsuma *partsuma, (ma) partsi(n)* Sa Kul Kse Vän Tor/-r-/ Ris Kei Iis Plt/parsin/ KJn, *partsin* Kuu VNg

1. **pritsima poiss** `partsis `veega Khk; *rehetua parand - - pühiti`puhtaks ja vett partsiti`pääle, et väga`paksu`tolmu pole* Krj; *saapad ja`riided, keik partsib läkku täis* VII; *Mis sa seda`viiti vee ja lükuga partsid* Põi

2. **vees või poris kõndima mida sa** `partsid vie sies - - siis `säared `lohki ja valusad VNg; *Paergus oo keik kohad sulalume soppa täis, peab ikka kudagid`partsides minema* Kaa

3. **lööma, peksma nii ülantu laps tahaks äga pää** `partsimist `saaja Mus; *partsin möda persset nõgestega* Ris

4. **hoogsalt midagi tegema, teha vihtuma** `Partsis mitu `võrsta maad ära Jäm; *partsi`sinna`minna* Vän; *Kisse selle`irmsa moa takka`tahtis`partsida* Kei; *partsisin kõhu täis* Iis; *küll äga parsib`niita* Plt

5. **hooletult midagi tegema mis sa muðu partsid tast kokko** KJn

partskame `partskame raiskama – Hel

partsmed pl `partsmed pasmad `Partsmed on lugu `lõnga, lugu on kuuskümmend `lõnga, kaks `lõnga läheb pii vahel, kolmkümmend piid on sua lugu Hää

partst(i) *partst* Kuu Iis Ran Nõo San, *partsti* Vai Ans Khk Põi Käi Kse Han Tõs Hää Ris Kei Plt Pil KJn Trv Krk Puh Kam Rõu partsudes, partsuga *Rallis sii`peale, äkist kukkus`partsti parandale* Põi; *Partsti viskas oma tööriistad nurka* Han; *kui lehm sööb paelu risteenä äädäläd, siss läheb`partsti`lõhki* Tõs; *üks mies tuli, pio oli vaškraha täis ja pani`partsti sõnna tadreku`piale, tadrek puruks* Kei; *saite`porri ku`partsti* Trv; *võit aenakoti`säl`gä ja lašk`pijru partst* Nõo Vrd *partstigi, partstik*

partstigi `partstigi Saa Krk *partsti oks tul'li nõndakui`partstigi maha, tuul`murdis ära* Saa; *partstigi lüü`kirve`seinä* Krk

partstik `partstik Khk Kaa *partsti Kukkus`partstik seliti maha;`Viskas puunoti`partstik`pöosa* Kaa

partsuma `partsuma Jõe Lüg, (ta) *partsub* Sim Iis KJn Vil Nõo/-ds-/ , *partsub* Juu KJn *partse vms heli tekitama`vuolas paat on eest terav ja lähäb`ästi edasi, siis ei akka laene`vastu`partsuma* Jõe; *Lüödi`tantsu, nii et`passel kõhe`partsus ja tagumik`lärtsus* Lüg; *obone partsub, kui sööb aganaid ja need`talle ninässe lähäväd* Juu; *ise rüetsakille muas, partsub iest ja tagant* Sim; *oless tulnud`alla ku partsub [katuse pealt]* Vil; *lähäb läbi pori nigu pardsub jälle* Nõo || *piitl partsub`vasta* Iis

partsumdi

partsumdi *partsum̃di* Kod Nõo Rõu onomat, deskri *partsum̃di* kukud vette, ku tõene lükkäb Kod; *lume seen`ol`li t̃ij kallal, nemä lätsivä`r̃iiga`ümbre partsum̃di* Nõo; *Nigu_läis, nii ol`li muan partsum̃di* Rõu **Vrd** partsumm

partsumm *partsu-mm* Lüg Muh = partsumdi *lasin kõhe partsu-mm* [püssiga] Lüg; *viskas partsu-mm maha* Muh

partsune *partsu|ne* g -se Saa, -tse Hls(-ds-) porine, sogane; sodine; ka umbrohune *nõnda partsust teevett mia ei joo; partsused`peendrad ei anna midagi; aias ol`li mitu partsust peenart, nüüd tegin kõik`puhtas Saa; mia lätsi säält partsutse kotuse päält läbi; mudane põhi, sis lääb vesi pardutses* Hls

partsus → partsas

partsutama *partsutama* Han Pst/-eme/ Nõo Kan(*partso-*), *pardsu-* Krk/-em/ Rõn, *parsu-* Mar Lai Plt KJn, *parso-* Mar

1. partse vm heli tekitama *Mis sa uksega partsutad* Han; *parsuta veel neid* (linu) *mõõgaga* Lai; *mis sa sest`persest partsutad* KJn; *pardsute`äste kõvast tõlvage, sõss lää pask süst`vällä [lõngadest];`peoge pardsuts`vastu vett* Krk; *Tolle laskmise opmisega partsutedas püssiga egä pühäbä* Nõo; *partsutass`kärbläisi; kül`ta lask hinnäst partsotada?* (vihelda, vihaga lüüa) Kan

2. raiskama, laristama *peale jõulut akkab lund sadama, va jalavarjod mudõ parsota ja reko ää* Mar; *om pal`lu söögi`raami läbi partsuten* Pst; *me ei saa sedäsi pardsute ku saksa* Krk

paru¹ *paru* Kuu Hlj VNg Kad kisa, lärm *Toisel`päiväl old hädäparu ja`juoksu kogu sie küläkäne täüs* Kuu; *kas`jälle paru`lahti* Hlj; *luada paru kuulub juba puari virsta`piaie; tegin iad paru, muidu ei kuuland`põrmugi* Kad

paru² *paru* padrik *metša paru* Tor

paru³ → paar²

parukas¹ *paruk|as* Põi PJg Tor Hää JMd Plt KJn, *parruk|as* Jõh/`p-/ Mär Koe, *paaruk|as* Var, g -a; *parru|gas* g -ka Kuu; *paru|k* Muh Iis, g -ka Kse Hää Plt Trv, -ku Saa Hls Krk; *parru|k* g -ga Khk; *paru|ka* g -ga Vai

1. a. juustesarnane kate *Juuksed nagu`parrukas* Jõh; *panen paruka pähä`karvu asemelle* Vai; *mängis parrugaga`näite`mängu* Khk; *märdisaändid ol`lid suurem jagu parukidega* Saa; *ta kannab - - parukast* JMd; *liiga laialt kruutis [juukseid]- - siis oli nagu parukas piäs* Plt; *paruk pähän, sij om`võõra juustest tett* Krk **b.** pilt juuksed *Sõukest parukad pole ega mehel Põi; sul oo aga paks paruk peas* Muh; *kus su paruk nüüd on jäänu* Hää

2. pärg, vanik; pats *karjalatse vaest teive karja man, mis taht lilliksist, [siis] olli paruk`sarvi ümmer pant; paruka tuleve lõngage`mähki, siss om iluste* Trv; *ta kannab`juusid parukun* Hls

parukas² *paruk|as, paro-* Mar, *parruk|as* JõeK, g -a; *parru|k* g -ka Juu (põsk)habe *meil`laskis koa`kasvada`eesäle parukad, olid kõrva`ääres* Mar; *parruk seäl lõua`otsas tal* Juu

parun *paru|n* Kuu VNg Lüg Vai Khk Mus VII Muh Rei Phl hajusalt L Ha, Amb Pee Koe VMr Rak Trm Kod Äks VIPõ Hls Krk Ran Nõo Lei, *paru|n* Aud VJg Iis Trv Hls San Krl Har, *paro|n* Vai Mar Ris Võn Se, *paro|n* Rõu Plv Vas Röp, *paaru|n* Jäm Ris/-ro|n/ Kei, g -ni mõisnik vm saks *krahv ja`landrat õlid ikke`suuremad kui parun* Lüg; *kolm`virsta`rannast, sie oli juo paroni meri* Vai; *rahvi ärra ning parun on ka suuremast seltsist* VII; *nüüd enäm parunisi ei ole* Mar; *parun`laskis`mõisa`tulla* Tõs; *see parun oli ea parun, ei tää lasn inimesi`peksa* Aud; *rikkad on ju kõik parunid* Hää; *vaat kus peenike parun`väl`la*

tulnud - - `õelti ariliku inimesele, kes ennast üles lõi, kepiga käis ja `uhke o'li Saa; Läind paaruni jutule Kei; põld `enne parunid `näindki HJn; käib `riides nago parun Trm; parun ta ei olnud, tal ei olnud midagi aunime Äks; oli üks ull parun - - `tahtis marjaga `silku ja `leiba Pil; sijj om parunide varandus Hls; mis parunit te kasvatate, `poiske tüüid ei tii, lähäb ärä ja ei `näitä mitte `sil'mägi Nõo; egas kõik paroni? ka halva? olõ õs Rõu; ka koh k'au no kui määne paron Se

parusk parusk g -i (-rr-) baranka Paruški `o'li_`sääntse_`rõngasaia? nõöri perän; parruški?, ísõõrigu?, väikukõsõ? Har

parv¹ parv g parve Khk Pöi Muh Mar Tõs Hää Saa Juu JMd Krl, `parve Kuu RID; parv g parve Mär Kir Vän Tor Saa Ris Koe I KJn Trv Krk TLä TMr San, parvõ Khn Har VID; parb g parbe Vig Nis, parve Vän; pari g parve Saa Hls veesõiduk; ka palkide kogum vees nende edasiujutamiseks ige puu õli `parvel ies ja sava puu taga `õtsas Lüg; `lähmo `parvega üle joe Vai; palgi parv viiasse paadi taga `randa Khk; Poistel oli vanasti sii `aukus parv koa Pöi; parved `lastakse `mõndakümmend `versta alla vett `alla Mär; `parbega viivad puud Vig; mehe vägi `o'li kebedi kõik parvel (palke parvetamas); aer olli selle jaoks, et parb `kaldasse kinni ei jää Vän; parv tehase puist ja väädidega käänetse `kinni Saa; parbe mees veab keiega `parbe üle jõe Nis; parvega suab üle jõe `minna. obused viiakse koa parvega JMd; lähmä üle iä, ei õle parve raha `maksmiss Kod; Pedja jõe pial oli parv - - ta oli suur ja lai, nõnna et obused kõige vangerdega olid sial pial Lai; parv om `palkest tett Krk; kõneldass, et Võltsjärvest `mintäna parvega üle Nõo; parvõ podreis, tuu `aiõ `parvi ekõ `müüjä `alla Har; lätsi parvõga üle jõõ Vas

parv² parv g parve Khk VII Pöi Muh Hi Rid Mar Kse Tõs Hää Tür, `parve Kuu VNg Lüg Vai; parv LNg Tõs PJg Vän, g parve Jäm Mär Tor JMd JIn Koe VJg Iis Trm Kod Plt KJn Trv Krk Ran Nõo TMr Ote Krl, parvõ Khn Ote Har Rõu Plv; n, g `parve VNg Vai; parb Mar, g parbe Mih, parve Vän/n parb/; pari Khn, g parve Hää Hls; pl `parved VMr Kad suurem kogum kedagi, salk, rühm üks [kurg] on ies `parve juhataja Kuu; igalt puolt `käivad `parvede `viisi `mustikas Lüg; `räime parved olid sääl `võrkude `juures Khk; Varesed olid `parves ja `karjusid, oome sajab Pöi; must `restad akkavad `parve `lõõma ja ära minema Phl; ükskord oli `neoke suur sääse parb, `tahtis moo pähä `tulla Mar; suured - - parved põld `püüsid oo talve vahel tuesuga lume sees Mär; nad kartn, et suur pari [hunte] tulõb tuba ja murrab kõik maha Khn; terve parv `o'li obusel `parma `ümmer Vän; naised lõid `parve ja akkasid `kalku pidama Koe; tohutud `parved `siaski `lendavad Kad; kui suad kala parve `piäle, sis õled püügimijis kõva, kala käib kõik parven Kod; kui nad `juuma kukuvad `parves KJn; neid vanu `kõuste om nüüd parven kogusen Krk; õngega võid trehvätä ahuna parve `pääle, siss mugu pillu `väl'lä Ran; ku kihulase survava, siss na_m parven, laseva iks üless ja `alla Nõo; kui aki ja varesse `parve lõövä, siss alva ilma [tulevad], `saotse ja Ote; kurõ?, hani? läävä parvõ `viisi `lämmäle `maalõ Plv || `estiks sai [viljavihud] maha `pandud - - siis nied olid `parved, siis `õhta sai nied `parved ak'jalga `lüia VMr

parv³ parv g `parve Lüg(parvi) Jõh; n, g `parve Vai kooripealne inimesed õlivad keriku `parvil; `parve pääl õli õrel, `kõster `mängis õreli Lüg

parvama `parvama Röp/-mmal, nud-kesks parvanu Ran; impers parvatass Röp Se parvetama `pal'ke parvatass, kui `hulka `pal'ke kokko `aetass Röp || piilt vene `naisi neli tiik'ki kokku parvanu ja obene kah Ran

parve|kala kalaparve juht `juhtus vahel olema siel kaluje `ulgass siis moni niisugune - - `parvekala - - `kulla `läige oli kohe sel pääl - - `kaige paremb oli siis, kui

parvemees

[paadiomanik] `terveld ala niels omale -- aga `toine ei `tohtind sedä -- `parvekala `saada, siis oli kalaonn mend kohe Kuu

parve|mees metsamaterjali parvetaja ku `palgid `kinni `jäivad, siis eks `parvemies `päästand lahti, kui `kaldamies ei saand `mennä Lüg; parvemehed akkavad juba parvitsema Vän; kiä nuid `palkõ ajava? -- nuu omma siss parvõmihe? Har

parvenasa parvena lendsippelgad, nied tulevad `parvenasa, nied on nii valusad ja `irmsad kohe Jõe Vrd parvenesä

parvenesä = parvenasa [Kalad] `olled `esteki kohe `parvenesä `randuil Kuu

parve|poiss 1. parvetaja *parvõpoisi?* `sõiti meist `müüdü, takan tul'l viijl viie parvõga Har

2. (teat viinamõõt) `Parvepoiss oli klaas, alt `kitsam, pialt `laiem, `puole tie `klaasi osa `läks `viina `sisse Lüg; inne o'lli *parvõpoisi?*, nüüd säeti *asonigi?* Röp

parvetama *parvet|ama* Jäm Khk Pöi Mär Tõs Vän Saa JMd VJg Iis Trm Kod Plt KJn Trv, -eme Hls Krk(-em) San, -õmõ Krl; `parvetama Kuu Lüg Vai/-mma/; *parvõtam(m)a* Har Rõu Plv Röp metsamaterjali vett mööda edasi ajama *neis jõgides siin `parvetavad iga `aasta üle tuhande `palgi* Lüg; *Kevade suure `veega sai sii parveta küll, `kaikaga tõugati tagant ja läks Pöi; pal'lu `pal'ka pannakse kokku ja siis parvetakse jõe möda `alla `mõndakümmend `versta Mär; äit on küll parvetanud, kevadi `enne kui `põldu tegema akas, käis ikki parvetamas Saa; suure vee aal on parvetamine irmus äda`ohtlik JMd; Kaari alt pal'gid parvetatse Õmedo Kod; palgi om kokku parvetet Trv; kui iä är? lõpõss, siss nakatõs `pal'kõ parvetõmõ Krl; Meerapalo mehe *parvõtiva_`pal'ke*, `miinti joba märdsikuul `pläsi Röp Vrd parvitsema, parvma*

parvil olema palke parvetamas *ma o'llin ise ka parvil* Vän

parviline *parvili|ne* g -se parvetaja parvilised oleva *maganu laudil* Saa

parvilks väga kiiresti *Selle teeme parvil'ks kauduminnes valmis; Parvil'ks, ning oligid tehtud* Kaa

parvitsema *parvitsema* Vän Hää parvetama rahvas `õstis pailu metsamaid, `lankisi, sis o'll parvitsemest pailu, käisid juba talve `õtsmas parvitsejad siin Vän; *parvega parvitsedas puid kokku* Hää

parvma `parvma, (ma) parvi parvetama `pal'ke `parvma Trv

parvuhti viuhiti `viskass parvuhti [vokil nõöri pealt ära] Krk

parvõma `parvõma palke parveks koguma *edimält oma_pal'gi_vijjn lajalõ, siss nakatass näid `rinda `võtma -- sij `omgi `parvõmine* Röp

parõhõlla → parhilla

parõmpsti *deskr tõmma'ss parõmpsti är käest* Krk

parõpsti *deskr nüid om `siantie masin, litsats `pääle, lää parõpsti* (kupilaskmisel) Krk

paräntsidi *onomat maha läits ku paräntsidi* Krk

pasal *pasal* Kuu RId Jäm Ans Kaa Pha Pöi Emm Käi Mär Tõs Khn Tor Saa Ris Kei JMd Koe Kad Sim Iis Lai KJn Trv Ran Nõo

1. kõhust lahti `Lehmad pasal, `piimaand jäend vähele IisR; *päris pasal teine* Ans; *Pidade pasal olema, `olle kohe `pitkali moas* Pöi; *olen õsna pasal* Käi; *Tiä, mis sie lehm omalõ `sisse aas, et pasal ond* Khn; *vasikad pasal -- siis perenaine `ütles, et ära on sõnatud* Lai; *laps pasal, lapse kõht `aige* KJn; *põrsa om pasal* Trv; *mia olli pasal, jõi müredät `piimä* Nõo

2. (kase mahlaandmise lõppfaasist) *kased on pasal, mahl ei `aita enam juua* Jäm

pasaldama *pasaldama* Vas, -mma Kan; käskiv kv *pasaldä* Röp

1. õiendama, talitama `naksiva? *pasaldamma; ülembä? pasaldiva?* Kan

2. paluma, nuruma *Käve_pasaldõh, et mi - - [peremees] ka_lääsi? laatu* Vas

pasale *pasale* Kuu Lüg Jõh IisR SaLä Kaa Muh Mär PJg Saa Ris VMr VJg Sim Kod Plt KJn Hls Krk Ran Nõo, -lõ Krl Har Vas Se

1. kõhust lahti *kui ma `kiisli sõin, siis ajas kõhe pasale* Lüg; *Tia, mis mu pasale tegi* Jõh; *teeb, millest see pasale jähi* Ans; *`Värske rammus rohi vetab kevade lehmad pasale* Kaa; *limbi leem tegi mind pasale* Muh; *vasikad oo naa pasale läind* Mär; *õunad võtavad `lambad pasale* Saa; *`põrssad läksivad pasale, pidivad kätte ää lõppema* VMr; *kui külm ilm, vars akab pasale* Kod; *tüdruke vaevas kassi nii ärä, et kaäs nakass pasale* Nõo; *ei_süü_ma_taad - - taa aja pasalõ* Har

2. (kase mahlaandmise lõppfaasist) *kašk lihab pasale* Ans

pasandama *pasand|ama* Kuu Lüg Jõh IisR SaLä VII Muh Hi L HaLä JMd Koe VJg Sim TaPõ Plt KJn Trv TLä Rõu Lei, -amma Jõh Vai Urv Krl(-õmmõ) Har Vid, -eme Hls Krk/-em/ Hel

1. vedelat roojama *ära pasandand on üks lind akkuna* Kuu; *joob seda - - `külma `piima, pärast pasandab `jälle* Ans; *liblikad pasandavad `kaapsu leheste `peale, siis tulavad ussid* Muh; *ne va veriurma rohod `üitakse ka pasandamise rohoks* Käi; *kui loomad pasandavad - - siis `aetasse `jälle tamme koore vett `neile pudeliga `kaela, see võtab pasandamise ää* Mar; *`Värske `kieris kere `lahti, nüüd `uata, et `mte `riidi täüs pasanda* Khn; *kui loom pasandas, sis `kästi sepipaeast tuua raua tagi (rauapuru), `pani söögi `peale ja `anti loomale `sisse* Vän; *pasandab, et ei saa `ända augu pääl `panna* Hää; *kui vasikalle pailu juua `anda, siis akkavad pasandama* JMd; *`põrsad, kui pasandama, `antse `kampveri* Kod; *pasandab nõnna, et ilm `aisu täis* Ksi; *oli enmast ära pasandand* Plt; *ku tal ei `jäägi pasantemin `järgi, siss ta kooless ärä* Krk; *pasand nigu purin* Ran; *pasandõss nii et tii takan* Krl; *hapu piim aja latsõ pasandamma* Har; *`vaška? pasandasõ, ei tiia?, mis nääle `sisse um `tüknü* Plv; *ku keväjä mehitse? pasañdeva?, siss ütél'de, et mesi om `hapnõst lännü?* Räp || (savitamisest) *me pasantime seinä ärä, ku lutiku akasive `vällä tuleme, muud ku `anti jälle üits laks savi* Krk

2. piltl **a.** (millegi hooletult tegemisest) *see pasandas töö `valmis* Ans; *Äga ta pole õige töömees, oo üks va pasandaja* Khk; *See käis oo kua `otsa pasandud, raagelniidid sihes, põle selles pidamest `ühti* Han; *Sie põlõ kellegi `muõdi tehtüd, `ühte `viisi kogo pasandõt* Khn; *se tüö on nigu ära pasandatud* Sim; *mis sa pasandõt, tia om kõkk alvaste tennü?* Krl
b. (lobisemisest, sõimamisest) *Võttas `jälle `tühjast `asjast `kinni, `kargas ülesse ja pasandas kõik täis* IisR; *Kui see kukub pasandama, siis pole otsa äga aru* Khk; *Me_sä seel jälle pasandad* Emm; *kui tal aga `miele tuli, kohe `väl'ja pasandab* Hag; *ärrite `äste tat, las ta siss pasante* Krk; *täl no mõni jutt, tä muud ku? pasandass õnnõ* Rõu; *mis sa pasandat asja iij, ei tõist takah* Plv

pasandis *pasandis* g -e Khk Han käperdis; käkerdis *See oo üks pasandis töömees* Khk; *Sellest olas võin ilus linane kangas saada, aga nüüd oo pasandis, augud sihes, katkised lõngad sõlmimata; Üks inimese-pasandis oo pasandise `valmis tein* Han

pasandus *pasandu|s* g -e Jäm Khk Mär Kse VJg Iis Hls Puh, -kse Vai; *pasandu|ss* g -se Trv, -sõ Plv Vas

1. pasandamine *vasika söi nuord `rohto ja sai pasandukse* Vai; *põle neil muud viga kui pasanduse `aigus, kohud `lahti põrsastel* Mär; *pasandusõ `vasta olõss `rohto vaia* Plv

2. piltl käkerdis, soperdis *`siantie tüü ei ole muud kui üits pasanduss* Trv

pasane

pasane *pasa|ne* Krk, g -se Jäm Muh Phl Vän Saa Kod Lai KJn, -tse TLä; *pasa|nõ* g -tsõ Khn Ply, -dsõ Urv Krl; *`paska|ne* g -se Jõh

1. *pasaga* koos *tegi* `paskasest Jõh; *Sõnnikud* `laotõs *tegi jalad* `terven *pasatsõks* Khn; *saad pasases, oled pasaga ukane* KJn; *pasatse* `persega *vašk aap suure karja* `kiini vns Puh; *Sa_lõt pasanõ, `haisat nigu vana pasa pütt* Urv; *pasadsõ* `persega *vašk aja karja* `kargamõ vns Krl

2. *porine pasaste* `maade *pääl* Phl; *tee on kole pasane, `kangesti tul'li* `vihma Saa; `pehme *suu, pasane* Krk

pasa|paju (liik pajusid) *pasapaiod* - - `koltсед *õied, paio* `moodi *lehed; pasapaiud oo* `kangeste *vihad. kui oli koleeratõbi, `keetsid ja jõid sedä vett; pasapaiud korviks* `põimida *ei* `aita Mar Vrd *paskpaju*

pasa|rohi *pasarohi* üheksavägine – Var

pasa|rähn *pasarähn* pasknäär – Noa

pasa|rääk (lind) *ne oo pasaräägod, mis* `linduivad Ris

pasa|sammel (taim) *ku eläjäd pasandavad, siis korjatasse, `antse pasa sammelt* Kod

pasatama *pasatama* Kse Pil *pasandama kana, kurat, pasatand* Pil

pasatski n, g *pasatski* Kuu RiD(`passa-*tski* IisR) Kaa Emm Phl Mär Aud Hää Ris Kei Juu Jür JMd VJg Trm Hls Nõo Ote Krl Har Räp, *pasatski* Tor Saa Sim Iis Vil Ran Urv; n *pas(s)atsk* Se, *passats* Urv *hulgus, päevavaras; pätt, sul*i *Pidäga igä* `uksed `üüsel *luguss, mene* `tiie, *kedä pasatskisi siin kolab* Kuu; *nied olid niisugused pasatskid kohe, [hulguvad]* `müüda `metsi ja `müüda *maad* VNg; *Lase* `võeras *üömajale, mine tia, mis* `passa-*tski on* IisR; *Mees akkas pasatskiks* Emm; `linnas *oo pasatskid ja paadialused* Mär; *poeg oo tal pasatskis läin* Aud; *Kasvu* `uunes *kurgid päält ära niidetud, sij* *on pasatski tegu* Hää; *kuradi pasatski* - - *sii varastab obuse ka ärä, on alles tornist* `väl'lä *tulnu* Saa; *Ulgub siin igasugu pasatskisi* `ringi, *karda kohe teisi* Jür; *üks pasatski näppas mehel* `taskust *rahakoiti ära* JMd; *üks suur juodik ja igavene pasatski* Sim; *туру pääl* `ol'li *noid pasatskisi külläld* Ran; *ka_kos vil ilman pasatski, ai mullõ* `napu_ `kül'ge Urv; *šoo olõ õi?* *määne passatsk, šoo om maa pitäi* Se

pasa|tõbi kõhulahtisus *Pasatõbi pidi kallal olema* Põi; `veissel *ühna pasatõbi* Muh; *Toombu marjad olid kõhu rohi, vanasti olid sured pasatõbed, siis tarvidati neid* Rei; *ta om pasatõben* Krk; *mul um ka_ks vahel pasatõbi* Rõu

-**pasikses** Ls *omapasikses*

-**pasilas(e)** Ls *omapasilas(e)*

pasim *pasim* g -e *naise suguelund pasim om siss, ku ta karvane om* Krk

pasin *pasin* g -a Jõe Kuu Lüg Jür JõeK *tuust, pundar, kimp* `kartuli `kuhja `ümber *teha ole pasin, et ei lase* `karduleid `laili `juosta Jõe; *Vahel* `üöldi, *ku õli* `kitsas *elo: elä siin ühes pasinas* *ku täid* `kärnä `kuorikus Lüg; `pandud *agu pasinasse, pasin oli pea all* Jür

-**pasis** Ls *omapasis*

pask' *pask* g *pasa* R(n `paska VNg Vai) *hajusalt* S L, Ris Kei Juu Jür JMd Koe ViK TaPõ Plt KJn SJn Trv Hls Krk TLä Võn San *hajusalt* V

1. *vedel roe* `ehmatas *kõvaste, kas võttas pasa* `lahti Lüg; *keik kuhad puristand* `paska *täis* Ans; *see või on nii üles suland jüstkut pask* Khk; *veiste* `paska *keik õue täis, peab järjest* `vaatma, *et ep astu pasa* `sisse VII; *juu_se ikka pask oo, `kärpse sitt* Muh; *Tia, mis sie lehm omalõ* `sisse *aas, et pask* `lahti *ond* Khn; *emal pal'lu* `piima - - *kõhud on [talledel]* *nagu põied ja pask nõnda* *kui vesi* Saa; *just nagu pask laiali labida pial, nisuke* `raske *inime* VJg; *lehm - - kui ristiku ädala* `piale *suab, jälle pask taga* Ksi; *kui ta (rebaseliiv)* *märjaks saab, siis on nigu pask, nõnna libe* Lai; *pask taga, jookseb nigu niit* Plt; *kana* `paska *kikk kotuss täis*

Trv; mahan olliv pasa lärdsaku Krk; pask vedel nigu kure juuk Ran; muil `üüße kõtt valut ja `olli pask perän Nõo; lehm jäi `aigest, värisi `jalgu pääl ja pask `juuške `õkva ku kusi Võn; säälsaman jälle pask vällän Krk; kõik ussaid ol' `paska täüs Rõu || (lõppjärgus kasemahlast) kase pask, sedist `valged `juuka tuleb `väl'ja Jäm; kui jälle mahl änäm ei joose mette, sis ta lähäb pasaks Mar

2. pori, sopp, liga; sodi `Kül'ges olid suured tiiva lauad - - siis ratas äi peksnd riiete `peale `paska (sõiduvankrist) Põi; kaera libled `andvad suurt `paska `väl'ja (tolmavad padja sees) Muh; Piaks teki piält vana tõrva pasa maha `kraapma; Torm aas võrgud `paska `täüde Khn; üks pasa loim - - madala maa_päl Vän; obune ei vea, rummuni pasa sees SJn; luisa pask vikadi `pääle jäänu; sepä man om ravva `paska kik'k kotuss täüs Krk; sääl ei ole muud ku sinine pask ollu maan ja susi ollu ka sääl maan, ärä lahutu kõik Ran; tii ol' kõik' nigu sopp, nigu lumõ pask Vas

3. miski täiesti kõlbmatu; roppus Sedist `paska äi taha `ükski `osta, koup oli päris pask Jäm; `Sõukest `paska äi söö kedagi Põi; Lõugerdes on `seuke samma lobamokk, aga ajab `rohkem `paska suust `väl'la Hää

pask² pask aurutamiskast – Kuu

paska `paska minema, jääma IisR Mar Sim

1. (kõhulahtisusest) `Lehmadelle ei tohi `kartuli `naatisi `palju `anda, `jäevad `paska IisR; ära redu `kaäsi `ühti, vata lähäb `paska kää Sim

2. reostuma meil ühõ `aasta läks kuuskümmend muna `paska Mar

paskaak paskaak|k Emm Hää Kei Jür Sim Plt Pst, paskaak|k' Ote Kan Vas, g -gi pätt; suli Maa poisist sai linnas varsti paskaak Emm; `Kiigi ei sal'li paskaakisi, korralik inimene ei `illa pääl vaadatagi Hää; Ära seda paskaaki usu Jür; paskaak kaaberdab `ringi, ei `kõlba `kuškile sel'tskoõnda Plt; Tuu om jo^o periss paskaak' Vas

paskama `paskama Lüg Hää, da-inf pasata Ans pasandama `kimmergu on `paskamise kõht Lüg; `paskab keik kuhad täis Ans || määrima, reostama `Riided on ära `paskanu Hää

pask|harak(as) (lind) paskarakas oo lühema ännaga Tor; mis sa kädsätät, justku va paskarak Trv; paskarak, ega temä aragu `muudu ei röögi, tiiip kärr-kärr-kärr, ku inimest näep, siss akkap `rüük' me Krk

paskas `paskas IisR Mar Sim Krk

1. pasal Vasikas on `paskas, ei tia, kas sai `liiga `antud `lõssi vai IisR; loomad oo `paskas, kui paelu vett saavad Mar; kui kõht `lahti, [siis öeldi:] nagu `paskas ärg Sim || kašk oo `paskas (mahlaandmise lõppfaasis) Mar

2. reostunud kana `audus pojad `vällä, kümme muna, üks oli `paskas Mar

paska|traat (lind) `paskatraat on all, all lind Jõe; `paskatraat on al'likirju lind, rähna `moodi Nis

***paskema** (ta) `paske surema sääsk üttel, paarm `paske juo `jaani `päiväl Lüg

pask|lepp hall lepp `paska lepp, temäst ei saa kedägi kui `ahju puid; minest kurat sie pasklepp `kõlbab, ei põle ka Lüg; pasklepp_o valvakas, verilepp_o punane, kui sa koore ää tõmmad Mus; Pask lepa `oksi `toodi umalate `peale, nee mädanesisid ruttu ää Põi; pasklepp on `veike, se ei kasu suureks Vän; `Koonga naesed pesevad pasklepadega pesu Tor; pasklepa lehed ei läigi, aga sanglepal läigivad Sim; pasklepp on sile, `valgemb kuor IisK; pasklepast soab piima `riista ja marja `riista, aga suola `riista ei soa, pasklepp ei pia suolvett `kiinni Trm; Pasklepa võsa kõik karjama täis kasund SJn; karjamaal niij alli lepä om pasklepä Krk

paskliiv

pask|liiv (teat kollakas liiv) `Paskaliiv on `niisike `vaalakas, pasa`karva, `niisike `niiske. `Paskaliiv ei `kõlba `tarbe`liivast, `iele ikke `vieti, kui tie tegu õli Jõh; kõllane pask liiv, selle pääl kana arjak ja kadaje kasvap Krk

pask|nära -nära VNg, -nära Kuu (lind) Pasknära lens `puiesse Kuu

pask|närakas pasknäar pasknärakas metsas karjub Sim

pask|näru pasknäar pasknäru on roosakas al'l, sinise kirjud tiivad, ilus isi PJg; pasknärud -- sügise ja kevade on `kuulda, suvel on vagane, nad on suured al'lid nigu vareksed Sim

pask|näär pask|näär Kuu Lüg Khk Pha Muh(-near) Lai Rõu, g -nääri Rei Var Hää Trm Ksi KJn Trv(n -näär) Nõo; `pasknäer VII Amb Äks, g -i IisR Vai Saa VJg IisK Kod Plt; `paskanäär KuuK; pl pasknäärud VMr (pasknäär; hallrastas; hrv muu lind) pasknäär on `pruumi `sulgidega, nokka `ääres on `mustad plekkid, `siivade pial on `kirjud suled Lüg; `pasknärid -- `käiväd sin `väl`jäs tiad `nuolimas ube ja IisR; pasknear_o must lind, `mustade `sulgedega Muh; pasknääril oo kollaseid ja siniseid `sul`ga Var; Pasknääril sügisi pihlaka marjade kallal Hää; orav võttis saiakaniku `pasknäride käest ära Saa; `paskanäär; tema ei ole mitte `rändav lind, ta on siin `talvel KuuK; `pasknäer; üks ilus värviline lind, nied elavad `jälle suuremas `metsades Amb; al'lid `pasknärid, need söövad `sõstra `marju VJg; `pasknäer_o kange `ermid `süüjä, üvä suur lind, kirju lind on, roheline `piägä Kod; pasknääril -- vaeusivad `aeda nigu üks must tuhat ja tegid `puhta töö [marjadest] Ksi; ku_ned `pasknärid `sisse tulid, mitte üks tera [marju] sa_j saa, mis punaseks lähäb, se ära süiässe Plt; pasknääri sõevä kõik marja ära Nõo Vrd pask|närakas, -näru

pask|nääre pask`nääre Lüg, `pasknäre Lüg Jõh (lind) pask`nääre, sie `prääksub `talve. kui akkab `prääksuma, siis `luodetti, et tuleb sula Lüg

pask|paju (liik pajusid) paskpaeost ei saa korvi `vitsa Saa; paskpajol om tõndsi `kärpliku lehe Krk; meil om pask pajosit külländ siin Ran Vrd pasapaju

pask|raat (lind) paskraat -- `niuke `kirju lind -- `võtsid marjad `viimse kui aenukese ära Mär; Paskraadi sööve tamme `tõhke Hls

pask|rajakas pasknäar Pasknäar ja paskrajakas, mitu nime tal Hää || sõim Mis sa, paskrajakas, `lõugad Hää

paskri `paskri noor tüdruk, plika sa olõt `paskri viij Har

pask|rastas -rastas(s) M Ran Nõo San Har(-st-) Rõu Se(-ss), -räästas IisR/-`rää-/ Hää, -räästas Tõs Rõu/-ss/, -riastas VJg (lind, hrl hallrastas) Pask`räästas sitt ei `laulagi, niisama kädistab IisR; Paskräästas, sji süüjä `seuksi `lindusi või `raipi või Hää; `al`le `rästit, neid õigats pask`rästse Krk; Pask`rästä sügüse omma `väega mak`ka jaani `marju pääle Hel; araka ja pask`rästä, niij olna alva linnu, nemä `rüüknävä ja nigu üless annava, ku `kiägi pakeb Ran; kas paskräästäss no_kona hääd kuulutass, ku_timä sul manu tulõ nigu pasandõn, siss õks medägi õnnõtust `uuta om Har; pask`rästä? tsartsätäse ni_`saatõ mõtsah Se

pask|rääk (lind) paskrääk, elesinise ja `valge rähmulest, pial oo pruunid suled Tõs; aragu kädsätev, paskräägi röögiv Krk

pask|rääks (lind) paskrääks oo suur kollane, sinise või sihukse `piaga, elab `metses ja `lindab sii `õues, kevadi `aeksasti `väl`las PJg

paskur `paskur Lei/-t/, g -i Jõh Vai Khk Tor Hää Ris Koe VJg Kod Plt Vas; n, g `paskuri VNg, `paskru, -o Plv

1. pasandaja kui sitt on `lahti, siis ikke `üeldä, et tämä on paskur Jõh; `paskur laps, keib alati `väljas Khk; vana `paskur -- alate pasandab Kod; om `üfs `paskru, ei püsü² midägi täl kõtuh Plv; `peradu `paskur Lei

2. kisakõri `paskur karib ül`dalati Tor; Kes selle `paskuri suu küll `kinni paneks; `Lõugab ku `paskur Hää

paslak → paslik¹

paslik¹ `pasli|k Vig Hls, g -ku Tõs Pär PJg Tor Kei Iis Ksi Plt Trv Hel Puh Rõn San Rõu Plv, -go Röp Se; `pasli|k g -ku Ris Pee MMg Plt Pil Urv; `pasli|k VNg Lüg(-kas), g -ku Jõe Jõh VII Kei Sim Kõp Kan, -gu Kuu Rõu, -ki Pha Põi; `paslii|k g -gi Khk Koe/p-; `pasla|k g -ki Jäm Khk Emm Tor Pil Krk, -ku Har Vas, -gu Rõu; `pasla|k Khk Muh, `paslo|k Plv, `parssla|k Plt, g -ki; `pasle|k Se/-lõk/, g -ki Mär/`p-/ Aud; `pasle|t g -ti Hää; n, g `pasli Vas, `pasle Röp; `pastok Lüg peakott; tuisukott tuo sie `paslikas siie, `tuiskab `silmäd täis; pane `pastok pähä Lüg; `paslik on enamast pikka toroga, `pannasse `vihma ja `tuisu perast pähe Jõh; paslakiks kutsudaste, vahe otsaga, pailad ristati sel`ja peel `kinni, eest üle rinna kainu alt läbi, kena ilm, siis oli sel`ja peel Jäm; pani `pasliigi pehe ning läks merese Khk; panid `paslaki pähe, siis nägu üksi jähi `lahti `jälle Muh; paslakid olid vanasti soldatitel pees Emm; Külm ja tuisune ilm, postimees sõitis paslik peas Vig; Sõavägi `kaadis paslikusi, paslikul ol`lid pikad õlmad ja toru `otsas Pär; tuesuga pannetse iki paslek päha, siss ei ole kül m Aud; `pasletid pääs Hää; `paslik -- oli kolm `nurka torusse `tehtud, `nurkadest sõl`miti `kahte `otsapidi kaela `ümber `kinni Pee; `paslik -- tal olid suured pikad paelad ühes tükis `kõrvadega, nendega `siuti nagu rätik pähe Sim; poosid käisivad koolis, `paslikud piäs -- kaks pikka `kõrva ligi maad MMg; `parsslakid `tehti sineli `riidest, `parsslaki riie on kare Plt; Mis peräst sa paslikut pähä ei pane Hel; Ma `võtse pasliku kah üt en, vašt nakap `vihma sadama Rõn; `pasliku², tuisu toru², kui tuisunõ ilm, sõs om pääl Kan; `paslok² pandass `päähä, ku `vihma satass vai `tuiskass Plv; vihmasärgil om `pasle küleh Röp; `paslõk sääne torni otsaga² Se

paslik² `pasli|k Nõo, g -ku Mar Mär Tor Hää Kod Plt KJn Trv Hls, -gu Puh Krl; `pasli|k g -ku Jäm Käi sobiv, sünnis Üks lai loud on seia `paslik Jäm; see üsna `paslik, `paßsib üsna `ästi `sita. ega siit `paslikumat `kußkilt võtta põlegi Mär; vanemal piab ikki teie `ütlemä, sina ütelda põle `paslik; Nad (prillid) ei ole `paslikud, ei sünni minul Hää; `paslikud jutud Kod; siij ei ole `paslik asi Trv; pühapäiväl ei ole `paslik tüüd tetä Puh; tu_om `paslik (leplik) inemõni Krl

paslik³ `pasli|k g -ku vesijooksik `Paslikud `juõsvad `ruavis vett kaudu Khn

pasli|nakk pastinaak `pasli nakid, nee pannasse supi `sisse, kena maigu tegavad supile, `valged juured, arakased laiad lehed Muh

***posmak** `pasma|ka g -ga Vai; `posma|k g -ku Kod; n `posmoka Vai

1. saapalaba `pasmagad `tarvis `panna `jalga, `pasmagad `oldi `ilma `sääritä `saapa teräd Vai

2. vana king, saabas posmak on `lahti ja lagunud egält puult, enäm kohegi ei käi; minul õlid ühed posmakud jalan Kod

pasmakukõnõ `pasmakukõnõ pamp, mütsak Nä_ku lätt, naasõ `pasmakukõnõ juušk takah (väikesest inimesest) Vas

pasma|lang, -lõng lõng pasmaste eraldamiseks `Pasmalang `täüdüb vihil `olla `pehmeld `siutud Kuu; `Kanga `loomesel `panta `pasmalõng, et lõngad segamesti äi lehe Emm; `pasmalõng oli niie `varva peäl, `loetakse kolmkümmend niit Juu; `pasmalõng sai `sisse `pandud [käärimisel], kuuskümmend `lõnga oli üks pasmas JIn Vrd pasma|lang, -lõng

pasmalene

pasmalene `pasmalene pasmaline naised ikke arutasid, kui pal'lu `pasma `lõngu on, mitme `pasmalene kangas tuleb Plt **Vrd** paasmaline

pasmane `pasma|ne Ran, g -se Rei Rid Mar Mär Aud Juu JMd JIn Koe Plt KJn, -tse Puh; `pasma|ne g -se Khk Tor HJn pasmaline kanngas on neljateistu `pasmane Rei; ma_i tea, `mitme `pasmane see [suga] oli Rid; kahe `kümne nel'la `pasmase `suuga kujusime ikke linast kangast Aud; lõngad asveldakse ikke kahe `kümne `pasmased ja kahe `kümne kahesed Juu; kofi `kanga ma tegin kolmeteist `pasmaseks, sie on `laius JIn; tõi kuuteiss `kümne `pasmase sua Plt; `amme kangass kate `kümne kolme `pasmane Ran **Vrd** paasmane

pasma|pael `pasma|pael pasmalõng – Jõe

pasmas `pasmas Jõe/`p-/ hajasalt L KPõ, VIPõ Pst Puh, `pasmass Trv Ran, g `pasma; `pasm g `pasma Hlj VNg Hi LNg Ris HaId, `pasma Khk, `pasmu Muh Rid (p-) Ris; n, g `pasma Rei; pl `pasmud Mar

1. lõngavihi osa ja vastavalt ka kangasosa osa kolm `kümme piid on `piira `pasma VNg; kaheksateissend `pasma pidid `jõudma `peevas `valmis kedrada Käi; Vanaste kääridi kangast `pasmade järel, ühes `pasma on kuuskümmend `lõnga Rei; kui `lõnga asveldad, siis pane võrges iga `pasma järäl `risti LNg; kangas `aeti viisteist `pasmu lai Rid; kõige peenem lõng oo kakskümmend neli `pasmast Mär; `asvli peal saab `pasmid `loetud Aud; `pasmud olid ka, kolmkümmend `lõnga `pasmus Ris; sõna oli kolm `lõnga, kümme sõna tuli `pasmasse Nis; sõnasi `luetakse niikaua, kui on `pasma täis Amb; `tahtsid üks `piilest [kangast], siis tuli vähem `pasmid `panna Tür; kolmkümmend piid on üks `pasma, kaks `lõnga käib ühe pii vahele VMr; lõnga vihid on nii suured, kui pal'lu neid `pasmid tahetasse Plt; `lõngadest `loetasse `pasmad, `loetasse, mitu `lõnga `pasmasse läheb KJn; mitu `pasmast `lõngu om Trv; käärupeie `pääle võis vedäda pal'lu `pasmid Ran

2. pahmak, kogum seda (kulda) `olli ikka ea `pasm ühna Muh

pasmas|puu `pasmaspuu paakspuu – VMr

pasmo|lõng `pasmo|lõng võrges ja `pasm lõng oo se `sama Mar

pasmane `pasmu|ne g -se Rid Mar (pasmu-) Ris pasmaline kahe `kümne nel'la `pasmane suga oli villase [kanga] jaoks Rid; soad oo `metmesugused, mõned olid `enni kahekümne `pasmused ja kahessa `teistmesed Mar

pasnits `pasnits tige inimene ta üits - - `pasnits iki om, ta mõni inimen võh Krk

pass `paßs g `paßsi Mär Tor Hää Saa Ris Juu JMd Koe TaPõ Pil KJn hajasalt V, `passi SaLä VII Põi Muh Mar Kse Han Tõs Hää VJg Trv Hls Krk Ran Puh San; `pass g `passi Rei, `passi Kuu Lüg; n, g `passi VNg Vai (teat dokument) a. isikutunnistus Poiss sai `liiskul `käies `valge `passi `pääle (tõendi sõjaväeteenistusest vabastamise kohta) Kuu; `punase `passi mehed, `nied õlivad [sõjaväe] tagavara mehed Lüg; see (ristimine) on see igavese elu `paßs Ans; Sakas `paßs oli sinine, pilt peal ja sõrme jäl'g all Põi; pidid `liisku menema, meni sai `punase `passi, pidi ema `toitjaks `jämma Rei; peab `paßsi ligi `võtma koa, ehk küsitakse `paßsi Mär; tuli ilma `passita Tõs; `sakslaste aeg `anti kõigel `passid Hää; räägitakse, et ta teese `paßsiga oli käid Juu; eläb `võõra nime all, `võõra `paßsigä Kod; ilma `paßsita ei saa `kußkile `minna KJn; kas sul `paßs ütten om Trv; `passil om aig üle Hls; ku `kuuß'jat pühändäss kerikun, `pandass kruußi pähä?, `paßs `piiu, `trikit leht Har; `paßs piät ollõm -- `paßsilda saa_i? Se b. looma tunnistus `õstasid `laadald obose, `maksid raha ärä -- `läksid `passi `registri-erima Lüg; Siis kui obustel veel `passisi äi olnd, voadeti ammast Põi; eesti valitsuse all `õitsis `käämist enam ei old, obustele `aanti `paßsid, obuse `vargus kadus ära Lai; obustel nõvvetas nüüd ka `passi Puh c. piitl pudel viina kellegi meeleheaks peiu kodu `pandi väravad eest

`kinni -- siis värava taga, siis klaariti `passisid Jäm; pulmaroŋg `sõitis järel, küsiti `passi, `anti viina, see oli siis_se paás Han; `kaptin `pištis paási pius [pärast enseldamist] Hää; `mõrsa kotun `o'lli au `värjä üless tettü, säääl `peeti kinni ja au `värju manh `küüsti `paási Har

pass² paás Sim, g paási Kei Juu Jür HJn Amb JMd Koe Ote Krl Plv Lut, passi Khk Muh Var Kad Sim Krk Vön San Krl; pass g `passi Jõe; p `passi Nõo TMr/-s-/ Har

1. õlenuut; jõulumäng õlenuudiga; jõuluõled passi `mängijad olid pitkali maas, `tõstsid jalad ülese ning `oitsid `kääga jalad `kinni Khk; passid olid jämeda kõve otsa `moodi, passiga keerutati `rinki Var; Õle nustik -- keerutadi nagu suur jürakas `val'mis, `anti teisele mäda persset -- see oli paási `löömine Kei; lapsed lõivad `paási jõulu`lauba `õhtal, keerutasid `õl'gedest paási HJn; jõulu aig käisiv tüdrugu ja poisi `passi lõömän taludel. `keskmise pühä `õhtu `laulti: paás `perse, udsi `väl'lä Krk; tul'liva noormehe kokko ja `naksiva `paási `lüüjä -- `anti `perse `pääle -- kumb valusambide `jõuse lüvvä?, tuu ai tõdõ paku Vön; jõulu aig paás o'l maan San; `paási `lüüdi vanast jõulu `puulbä Plv

2. tuust, nuustik õle paás `pandakse kuhugille augu ette ehk `jälle õerutakse õle `passidega `aiged `luoma Kad; õlepaásid pane `alla, siis vii kas või viiskümmend `virsta, ei õeru ega kedagi Sim || naise suguoas kellel sa oma `passi näüdat, kata oma paás `kinni Krk

3. (risupest või sassis viljast) rüä paás, mis õige lühike ja pal'lu kaste `einä sian olli Krk; rügä om är² vaásunu² nigu üts paás; kui om rääss üle käünü, siss om ka mu vili är² vaásunu² nigu paás Krl

pass³ paás g paási Vän SJn jõemadalik kala kude on `paáside peal Vän; Õngelátt peab nii pikk olema, et üle `kõrka paási ulatab SJn

pass⁴ paás õngetraat paás [on] vasõst, muidu kala salv nõöri `kaáski Har

pass⁵ paás g paási Nis Juu juuksepalnik, pats tal on kaks pikka `paási taga, paásid pal'mitsedi kokku Nis; olid mul küll pikad paásid, põl'vist soadik Juu

-passa Ls possa-passa, pussa-passa

passak, **passakas**¹ passa|k g -ga Lei; passak|as g -a Hää

1. laimujutt Passaka vidaji mina tähel ei pane -- kis `rääkida tahab, sij räägib, mind sij `katki ei tii Hää

2. muinasjutt – Lei

passakas² passak|as g -a HMD JJn suur kogus midagi, pahmakas kui sa ülesse poomi `piale ajad, siis on vaja [kangareha], muidu tuleb lai passakas, saa `lahti HMD; emal on siin arutud suured passakad [nõöri]; `tarvis akata otsaaval kerima seda lõngapassakad JJn

passalõmma passalõmma tulutult rabelema mis sa passalõt; Passalõss pääl Ráp

***passaser** passaseer Khk, `passasser VNg Jõh, passasseer Rid Hää(-ser) Hls, passasiir Jõh/`p-/ Pha Hää(-sir) Ris, passassir Khk(-er) Mus, passassier Khn, pasaseer VNg, passasser Vai, passassier Kuu, g -i; n, g passasseri Rid, passassiri VNg

1. reisiija; reisi- `enne olid juo `suured `laevad -- üks luuk oli sementi, `toine luuk oli `küündli täis, `kolmas oli `pasasee-risi VNg; `Ennemast `käisivad nied `passasseri `rongid, nied vedasivad inimisi Jõh; passaseerid läksid laivaga εε Khk; Seekord oli laeval pal'lu passasseere Rid; tuleb üks passasseeri roŋg Hls

2. reisilaev, -rong Küll sen passassierigä on tüvene `ilmaga igä merel ilus `soitada Kuu; `Pieterbori `passasser tuli parajast `Kotka ja mei olimma säl `passasseri ligidel VNg; siis tulime passassiriga Talinast `jälle koju Mus; Riist käsü `Pärnü ratastõga passassier Khn; `Sõitsin passasiiri pääl `umbes `aasta Hää

***passatama** impers passata pühitsema sa passata² `hindä iust Se

passija

passija `passija Lüg IisR Khk Kaa Pöi Phl, `pašja Hls Krl Rõu Vas Räp teenija, põetaja vms `süümämajades ka `võeti ikke `rohkemb `passijast, kes õlid näo puolt ilusamad Lüg; `Lieri `kleidiga pidin kaks `korda `passijal (õmbleja juures kleidiproovis) `käima IisR; `passija koristab maja Khk; Oli ühtaegu mitme saksa juures passijaks Kaa; üits `pašja käüb Hls; `pašja `võeti manu, kui provva `aige ol'l Krl; täl olgu `pašja iijn ja takan Rõu; jummal tiid, kas mullõ ka om `pašjat vaia Vas; võõrastõmajan, säääl om puhveti `preili, tõõsõ^o oma_ `pašja^o Räp

passilik pašsili|k Ris Kei Juu Koe VJg Trm Kod Lai, passili|k Jäm Kad, g -ku Khk Kse; `passili|k g -ku Lüg, -gu Kuu; n, g `passilikku VNg Vai/-o/ sobiv, sünnis, paslik Sie müts on `sulle kohe `passilik Kuu; `passilikko `kuube Vai; üks kuub on passilikum kut teine Khk; nii on pašsilik seda teha Ris; kehas on üks ilus passilik tütarlaps Kad; `veidrad teud ei ole pašsilikud Lai

passima `pašsima, (ma) pašsin Mär Vig Kir Aud Pär Tor Hää Ris KPõ TaPõ Plt; `passima, (ma) passi(n) hajusalt S, Mar Vig Kse Han Mih Tõs PJg Hää Ris, `passin R; `pašma Khn, (ma) passi(n) Tõs M(ma-inf -me) TLä San, pašsi(n) Saa Kod KJn KodT Ote hajusalt V; impers pašsitse Vil

1. sobima; kõlbama `Sulle `passib sie jakku `oite `hüästi Kuu; `pruovib küll neid `ammetisi, aga tämäl `kuski ei `passi Lüg; nied `passivad iast `ühte Jõh; ülikond istub -- kenast, passib ästi Jäm; vähe on neid abielu inimesi, kes -- `easti kogu `passivad VII; siis ei passi laulda mette Muh; Tõlbi otsaga nõõlas passib arva `riide jäuks küll Rei; see vana keel ei pašsi noortele änam `ühiti, noored mõestagi seda Vig; tä_i passigi ju teeste sekkä Tõs; viidikid -- teravad kõndid, ei passi `süita Ris; see kleit ei pašsi `sulle JMd; põll `paändi koa ette, isame naine [proovis] ike kõrgemalle ja madalamale, et kuhu akkab, viimaks siis pani sinna, kuhu pašsib Kad; ike ei pašsi `pal'ja jalu `minnä keriku Kod; läksin `linna lihunikku `juure, säääl ei `pašsind, olin üks `aasta Äks; sedäsi oles paremini pašnd KJn; usse raami passive `parrast lengi soone või valtsi `sissi Pst; linna lehmäss oless ta `passin Krk; tu `kangru nimi temäle (kudujale) pašs Ran; vene saabass ja našte rahvass `pašna egäle mehele Nõo; ta ei kannata minijät, ei pašsi kokku Har; Kae_taa jutt `passõ sul `õkva nigu_sipul' supi `sisse Rõu; majalõ pašsiss õks kõllanõ värm kõgõ parõмбаhe Vas; [nad] pašsissõva `häste kokko, ütte näko ja üte suuru^o Räp

2. proovima, sobitama raud sai `kapja järel ära `passitud Hlj; Ise `õmbleb omale ja ise `piegli ies `passib IisR; sa tegid `ühte `asja, millel mütu osa on, nüid sa passid kogu, kas sünnib VII; Läks ülikõnda `selga `passima, kaks kord käib `selga `passimas; Akkas `aknuud ede `passima Pöi; Passiti `kleita ikka mo `sel'ga Han; pašsib [hobusele] ravva `alla, et raud ei `kompa Hää; kaks `korda `pašsis [rätsep] `riideid `sel'ga, `enne kui `val'mis tegi Kos; Siis kaalu kivi, sea sinna alla kiilusi, loodi ja passi sada kõrda, ennem kui loodi said Trm; `lašsin `sel'gä `pašsi KJn; päräst pašsitse `kinga `jalga Vil; mine `rõõvit `pašma Trv; nuka tegemise man passiti palgi `otse kokku Ran; uma pää `perrä ka `passõ kibäriid, a pakk ol'l parõmb Rõu

3. varitsema, luurama; valvama läks `passima, ehk saab `trehvata `selle `tüdrukuga Jõe; `passisivad paraja aja, kui `viina parajast `aetasse, siis `saavad kätte Lüg; Kašs `passis sii `nurkas rottii Pöi; Ma `passisi tükk `aega, et kus `kohta see kana munele läheb Rei; `pašsis parast `aega, milla ea näpata oo Mär; viis ühü mätta `senna sõõdi `ääre, kus nad ikke jänesid `passisid Mih; pean sui `otsa `passima siga, lammast PJg; Pašsib kui unt `oina mune Hää; rebane on siin mitu `päeva [kanu] `pašnud, ega ta `enne ei jäta, kui õhe saab ära murda Saa;

poe käimaga on ull, `oota ja paási seda `kaupa HMD; peremies `paásind seal poole `pääva, `peale seda põle änam kedagi old Jür; `vargad `paásisid parast `aega JMD; ma jõvva temät är `passi Krk; teda ei tahetagi senna `paásma Krl; varõsõ_kah, ku är_harisi?, siss passõ? ja võti_kanapuja? ar? Vas || tegevustelt vahtima Mes sa `passid kogu aja siel `toise pere verävä taga Kuu; Mis tah inämb `paásse?, aig om jo_kodo minnä? Räp; peale passima 1. valvama, jälgima sie (piirivalvur) akkas `piale `passima, `kesse käib siel - - ja vottasitte vaname `kinni Jõe; kaks miest `passisivad - - `pääle ja sis kui `mullika `kallale läks, lasivad `undi maha Lüg; passi `peelee, et ta koju jääb Khk; Pidi `kangešti pääl `paásima, et `ahju vara `kiinni ei pane Hää; eks ma_sis paási `pääle, kui teie tulete Kad 2. ette vaatama, tähele panema Passi peelee, et sa teist korda änam ounavarga äi tule Jäm; Poiss, passi peelee, mis sa teed Kaa; Passi `pääle - - et sa täna `jälle `piule äi lähe Rei

4. teenima; hooldama Olen `tienind pagari `juures ja `passind `sakso Kuu; ei kaik inimesed `toisi `passi taha Vai; oli `linnas `sakso `paásimas Mär; Mia_mtõ akka sõjõnd `paásma Khn; ma ole mõni kolm neli `aiged sii `aigemajas ära `passinu Hää; ta on kaua `aega `sakso `paásind JMD; eks tema tia ju küll, kuđas pulma süegid `siada, oli ju `sakso `paásimas Sim; kui sa iks söödētäv ja passitav olet, vil`länd saab egäl ütäl Nõo; sõss sai paásituss tedä, kül_söödetüss, kül_kasituss Krl; mu imä ol' `haigõt `paásman Mõnistõn Har; ar_`naaku_kodo minemä, kes sinnu šaal paás, kes sinnu kaess Vas

5. jalutama, kõndima kaás paásib `müüdä tiiđ, lähäb õige `paásmise `muuđu Kod; tima ei viidsi `viiske tihä, paremb paásib `pa`lajalu KodT

passitama paásitama Sim Kod Har(-ss-; -mma), `passitama Hlj Rld(-mma)

1. seadma, sobitama sai `passitada, `miisukese `amba `kõhta nüör `pandi; `rätsep `passitab ikke `riidi, `traageldab `este kokko, siis `passitab `selgä Lüg; [Tüdruk] `passitab aga `silgu`aldriku alati omale nena `alle, et `keski ei saa aru, kuipali `pargib `õige Jõh; selle sõnale `õiged asu `paika ei tia, ei `oska paásitada, sõimu nimi, mis kuhugi ei `kõlba Sim; sepp `lõikas vikatiss paraja tüki `väl`jä, paásitas kokko ja ae tulisess Kod; kassit ja passitõt ilustõ paigalõ Har

2. peale passima `niskene suur siul õli üleval_säl `riiala verävä kõhal - - pidi `passitama sene aja, ku tuul sääł `lõunast õli Lüg

3. teenima `tütrigod `passitivad `sakso Vai

passlarr pass|larr g -larr lobajutt, lori Naistel täna `jälle `sõuke `passlarri lõoma päe Põi Vrd passlõrr

passlõrr pass|lõrr g -i = passlarr Ikka ajavad sääł alles passlõrri Põi

passu paásu Kod, passu Kad

1. pastel paásud õlesid õllud `kerged Kod

2. lastek king – Kad

past past g pašti segavili luomad süövad ea mielega `pašti Koe

past → paast

pastel pastel Var Ann Pai Koe, g `pastla Kir Tor Tür Äks Lai Plt Pil, `pastle Kul Mär Vig Ris Nis Kei Hag Lai Plt, `pastli Kaa Krj Rid Mar Han Äks; `pastel g `pastli SaLä VII Põi Ris Trm, `pasli Muh Rid Trm, `pastle Rid; `pastal g `pastla Kse Pä JN Pal KJn Kõp Vil M(`pastle Krk) Puh San, `pasla Var Mih Tõs Aud PJg, `pastli Var Võn Krl; `passel Mär, g `pasle Juu Kos KuuK Amb(`pastle) Koe, `pasli Amb VMr Kad Iis Trm Kod/-šs- g -šl-; `passel JõeK, g `pasle Juu HJn JMD, `pasli Hlj Rld ViK(`pastli) Iis; n, g `pasli VNg Vai; g `pastla Emm, `pasla Kse, `pasli Kir; pl `pastlad Vig Lih Kei, `paslad VNg Kei Juu KuuK VMr Rak,

pasteldama

`pastled Phl LNg Lih Vän, *`pasled* Mär Jür, *`pastlid* Lüg, *`paslid* Kuu Kse KuuK (jalanõu) mina *`paslasi* ei *`kandand* VNg; *`paslid* tehässe kõik park nahast, õlen küll tehend neid *`pasli* Jõh; siin pole sedist *`pastli* *`mõistrid*, kes nad kenast *`valmis* teeb Jäm; sui äp saa ju *`ilma* *`pastlita* läbi Kaa; *`pastlid* *`meitel* pailu äi *`tehta* mette -- *`meitel* sii änamast pätid, ned *`riidest* *`tehtud* Pöi; kaks *`poari* *`paslimi* *`anti* koa moole *`jalga*, see *`olli* mo palk; *añjera* nahast pannasse *`paslile* rihmad Muh; *`paslid*, nahast *`tehtud*, ninad üleval ja *`tärked* *`ääres* Rid; *lappis* *pastelt* Kul; *passel* lähäb *`jalges* *`lääpi* Mär; vaja *`pastluid* vanuma akata Vig; *pastal* oli mul prii (teenimas olles olid pastlad tasuta) Tõs; *Ei* maksaks enam sedä vana *pastalt* paegata Khn; *`pastlega* pidu *`peale* ei läind Vän; miul on kaks *`paari* *`pastlid* Saa; kase korbaga pargiti *`pastled* Ris; *otsib* oma *pastelt* taga Hag; *sie* *passel* -- *sai* tãrgitud nii ära ja siis *sai* ninapialne nõõriga *`kiinni* *`aetud* Kos; küll on aga lol'id inimesed, nemad tievad parknahast *`pasled*, aga raagnahast *`pasled*, nied pidid tia kui kõvad olema KuuK; tal'vised *`pasled* *`tehti* jälle suuremad -- *senna* *`pañdi* siis sokid *`sisse* ja Amb; *ikke* *`laässime* *pastaldega*, olid iad *`kerged* jalad TÜR; *esimese* talve käisin *`paslidega* VMr; *ei* ole *passelt*, *ei* saa *`pasli* *`nahka* ka *`kuškiltki* Kad; *ormad* on *`pastli* jääre sees Sim; *tarviss* *`passel* ära nõõritata Iis; *meie* vanemad käisid *`pastlitega* kirikus Lai; *akka* *`paela* tegemä ja *pastalt* paelutama KJn; *muud* *pastalt* es oole, *pãrgitud* *`nahka* es oole, ku karva *`pastlad* ol'id Vil; *`pastlil* kabla puruss minnu Trv; *surma* *`pastla* om täis *`parki*, na olli iki õhukse ja *`valge*, *vasigu* nahast, *`valge* pleegit kabla perän; vaja tetä *`tõpre* *`nahkise* *`pastle* Krk; *ma?* *`ütle* *tsuvva?*, *noorõmbõ?* *`ütlesõ* *`pastli?* Krl || sõim *mis* sa kuradi *`passel* mu järelt kuomerdad siin Sim; *sa* kuradi *pastal*, *mis* sa *`kiusat* mut; vana *pastal*, *`viskass* maha nõõri (vokist) Krk

pasteldama *pasteldama* Jäm Ans Kaa Krj rabelema, kiirustades midagi tegema *Ta_p* tee ette mette midad, *umbast* *pasteldab* *`ümber* Ans; *Sii* on *pasteldud*, *pole* kenasti *`tehtud*; *Pasteldas* põllu kudagid *`viiti* üle Kaa; *Obu* *pasteldab* *`siia* *`senna*, *ei* pea vagu Krj

pasteldis *pasteldis* g -e Jäm Kaa Krj rahutu, läbematu olend *Meni* *obu* on igavene *pasteldis* -- *`sõukse* *pasteldisega* on sañt *`kñnda* Kaa; *`Siuke* *pasteldis* -- *`rãpaka* kõnniga Krj

***pastik** g *pastigu* Phl; pl *pastikid* Muh kevadine või paastuaegne lambavill *`lamba* *seljast* niidete *pastikid*, *pastu* *`aegas* niidete; *pastikid* oo nee villad, kui kevade niidad, sui oo suised villad, [talvel] talve villad Muh; *`lamba* *pastigu* vill ja kevadene vill ja *`suine* vill. *`suine* vill on keige param, *pastigu* vill äi pole ka mette sant Phl

pastla- *`pastlipailad* olid *`ümber* sääre krutitud Jäm; õieti ja kureti tehäkse *`pasli* *`paela* ja *`nõõri* Mar; *Pastla* paik -- *oli* ikka nahast, nõeluti *piale* Tõs; *`pastlenina* *`piale* lõegati tipped, *tõpetest* käis *`nõelumese* nõõr läbi Nis; *nuorest* *piast* maga kahegeiste või *`pastlepaela* pial (armunutel on igal pool hea) Jn; *`uota* aga nüüd niikaua, kui saavad jalad *`kiinni*, *`pastli* *paelad* *`kiinni* Iis; *`pastla* *paelad* punuti linadest, *takune* *ei* kannataski Pal; nägu kollane kui *`pastlanahk* Lai; *`Pastla* *`kaplu* *`lasti* ka mitu *`tõugu* *`valmi* tetä, leegiti ilusti *`valges* ära ja Hls

pastla|nõel nõel pastelde õmblemiseks ja parandamiseks *`Pasli* nõel on kõvera *`kandilise* *`õtsaga*, *`suure* *`silмага* suur nõel Jõh; *Pastlinõõl* oli ikka vähemasti kuus tolli pitk, järest *valgevase* raadist *tehtud* Kaa; *`pastli* *nõelal_o* suured tahud Muh; *Koerakutsika* innas oli *pastlinõel*, *kassipoja* eest *anti* *sukanõel* Han; *Vat* need *`paslinõelad* olid need kolmetahulest Var; *`pasla* nõelal oo suur silm, nõõr aetse taha Tõs; *`pastla* nõel oli kolme tahilene, kolm teravad äärt, vahe ots Aud; *`kaotasin* oma viimase *`pastlanõõla* ära, miul ol'li muðu *pal'lu* tahilisi *`pastla* nõõlu Saa; *`Pastlanõel* -- *oli* sõrmepikkune, jämedam kui *`õmblusnõel*, *`taaga*

lapiti - - `pastlaid Jür; Einjärves `kasvas soo ein, jäme, natuke `lehti ka ulgas, `üeldi nagu `pastlanõel JJn Vrd pastlenõgel

pastle|nõgel pastlanõel `pastle nõgel om tahilin nõgel Krk

pastok → paslik¹

pastraad `pastraad (lind) – Saa

pasu¹ pasu Kuu Hlj VNg Kad aurutamiskast vesi hakkas `häärämä, sis se häür läks `sinne pasusse ja sis `lauad `pandi `sinne - - pasusse. se oli nii pikk `kitsas kast, kuhu `ütleme neli-viis `lauda sise `mahtus Kuu; vene `kiile `lauad `pandi pasu `auduma, `tehti pasule tuli `alle VNg

pasu² pasu Hlj VNg Jõh IisR Mus Kad Iis suur hulk, lasu üvä pasu obusel pääl, ei sie `jaksa veda VNg; `Püöningulle jäi ia pasu `raamatuid IisR; `aeti räbuskid tiigi `ääre igavene pasu Mus; küll temal seda va raha pasu on Kad

pasun pasun g -a Kuu RI(d)n pasuna VNg) SaLä VII Muh Emm Rei hajusalt L/pason Kul/, Ris Juu Amb JMd Koe VMr Kad VJg TaPõ Plt KJn SJn Trv Nõo, -e Hls Krk; passun Puh Nõo Rõn Krl/g pasunõ/ Plv, passuñ Rõu Vas, g pasuna; g pasuna Ran Võn Kam, pasuni Se (puhkpill) igä `ehtut `mängisid siel nii ilusast pasunuiega Kuu; mul õli pläkkist pasun Lüg; õli - - `tehtud kasetohost nisuke pikk pasun, sis `ommiku [karjane] `mängis pasuna, kui `luomad kokko `aeti Jõh; poiss puhub pasunaga Khk; Lõi nina üles kut kassaka pasun Emm; karjob `justku pason Kul; oli kroonu peal pasuna puhujaks Mär; poisike õppis ära pasuni (pasunaid) `puhkama Hää; karjatsel oli pasun. koe ta pasunad aas, sis pidid kõik `veised `väl'läs olemä Juu; sel (karjasel) oli siis suur kõver pasun - - ise ned vanamed tegivad mäni juurikast Koe; puu lusika `nuaga - - õnenestas siest ära, pani vitsad `piale ja oli pasun et `oitku VMr; ku maja kahju one, `aetse pasunad Kod; pasun oli paar `jalga [pikk], kase tohust `tehtud Lai; laps `tõinab jüsku pasun SJn; nevä mängive pasuntege Hls; aava lavva olli `ästi ele, tetti pasunit Krk; omatse lassiva laalda `audu pääl ja pasundega mängiti Nõo; vanast puukoorõst olliva pasuna Võn; Tol `olli oma sarvest passun Rõn; nigu vana passun `täntäss pääle Plv; pil'li² ja pasuni, sääl oli² kõik kuuh Se

pasundama pasundama Kuu VNg Lüg Khk Rei Kse Juu VJg Kod Lai Plt KJn Trv Nõo Rõu Vas

1. kisama, karjuma; valjusti rääkima Mis `asja sa pasundad, ajad `lapse üläss Lüg; poiss pasundas nii suure älega Khk; riiuga riagib iga inimene kõvemast ja pasundamine on ka riiuga Lai; juba [laps] pasundab `jälle KJn; Muud kui pasundab, ei taha ällin olla Nõo

2. midagi agaralt kuulutama Pasundas keik kohad seda kõla täis Rei; pasundab `väl'jä, kõik mes kuuleb, kõneleb ärä Kod; temä pasundap sedä kigele ilmale Trv; Oll jo küllä piten `ärki pasundanu?, et ma_ `vahtsõ kañpsi koi Rõu

3. pasunat puhuma pasundab, üks karjapoiss aab pasunad Kod

pasvel `pasvel g `pasvli pastel `pasvli kõrvuspaelad HJn

patak(as)¹ pata|k Emm, -ku Saa Kod Trv Nõo, g -gu Jäm Khk Krk, -ga Rei; patta|ka g -ga Vai; patak|as g -a Mus Kaa Krj VII Põi Muh Lä Tõs PJg Tor Hää HaLo Juu Jür JJn VMr VJg Sim Iis Trm Pil; pata|kas, pata|gas g -ga Khk; patta|kas g -ka Kuu(pada|gas) Lüg Jõh IisR

1. hunnik, suur hulk kui tuli suur pattakas ka ige kalu, no kus sa nad paned Kuu; `karvo tuli pattako (patakate) `kaupa maha Vai; tuleb üks patagas `vihma Khk; siit_o patakas maad Tõrise külase Kaa; kui ma oome `niita saa, siis on patakas `loogu moas VII; `juuris ma_ ilma pataka `metsa, tegi `põldo Lih; see maja maksab pataka raha Han; patakas moad õli `menna Trm; Oi, mesukene raha patak sul nüid om, seräst patakut ei saa sa karmanide panna Nõo

patak(as)

2. lame tükk, latakas, kamakas *suured laiad patakad kukkuvad maha* (lobjakast) Mus; *Kammllest on suur ömargune patakas* Pöi; *üks va suur pilve patakas` tõuseb üless* Muh; *suured ümärkorsed õied, nagu patakad* Mar; *tegin mitu`paari`sooje patakid* (labakinnastest) Mär; *Maavikatiid on paksud patakad, neid ei saa luisuga ega viiliga luisata* Hää; *raavist veeretasime suure savi pataku`väl`la Saa; Veri on ull, ta`angub ää, jääb üks patakas* Kei; *mis sa kurivaim`pal`la jalu tulid ja tõrva patakad`vel jala all* Nis; *Seda patakast ma küll`tõsta ei jõua* Jür; *suur patak võid* Trv

3. (vahu)kiht, kord *supil on vahu patak* Jäm; *tuhlid keevad, seel peel - - on - - patakas, veta patakas peelt äe* Kaa; *Kui`kroovis vei`tiikis vesi koua seisab, siis tuleb`senna sui ajal paks patak`peele* Emm; *patak, must vaht, mis`keetmisel tuleb* Rei

4. lõök, obadus *ainnin mõne pataka`kukla`piaale* Iis; *patak ike si lüükk one* Kod

patak(as)^f *pata|k g -ku* Plt Puh, *-gu* Vas; *patak|as g -a* Koe Plt KJn vits, *malakas võtan pataka, tien sul mööda`püksa* Koe; *`aantsin teesele patakaga; kas kase patakad või pajo patakad, igäst puust on patakas* KJn; *võta patak kätte ja anna`tälle* Puh

patakile *patakatte kaupa karu* (karv) *tuleb üsna patakile maha obusel, kui sa soed täda kevade* Khk

patal *patal* Trv Har Vas Se *lauakirikus; pihil ma käisi* *patal* Trv; *patal käääss suurõh paastuh* Se **Vrd** *pahul*

patale *patale* San, *patalõ* Har Vas Röp Se *Lut lauakirikusse; pihile enne`võeti õks* *patalõ; ma_tul`li kerigust`vällä, ku_nuu`läisi* *patalõ* Har; *Lääme`patalõ, olõmõ`pal`lo`kurja tennü`* Röp; *sääisme`aastaka vanakõsõlt viiäss lais edimäist`kõrda* *patalõ* Se; *patalõ`l`ait* **Lut Vrd** *pahule*

pataline *pataline* San; *patali|n g -dsõ* Lei *patune inemin om* *patalin* Lei

patane *pata|ne* San, *g -tse* Puh Nõo; *pata|nõ* Urv Se, *g -tsõ* Krl Plv Röp, *-dsõ* Har Rõu Vas *Lei/n -a|n/* *Lut patune`ta`lli jumala laits, ta_s taha patatside inimestega kõnelda; mia ei tiiä, kas ma nii patane ole ollu, et ma nüüd ei kuule, ei näe* Nõo; *mi ei tohi`üldä hinnäst pühäss, mi olõ`kõik`patadsõ`* Har; *müütnik o`l patanõ, nuu_`läisi`kõgõ uma hõpõ ja kullaga_`põrgohõ* Vas; *jummal`patatside`pal`vit ei kuulõ`* Röp; *`kristuss päst patadsõ`vallalõ* **Lut**

patatama *patatama* *pihile võtma timä a`patatadi jo inäp nätäl`* **Lut**

paterdama^f *pater|dama* Jõe Jäm Khk Kaa VII Pöi Muh Hi *hajusalt* L, *Ris Juu Jür* JMd *Koe VJg Sim I* Plt KJn Trv TLä, *-deme* Hls Hel, *-teme* Krk; *patõrda|ma* Ote, *-mma* Vas Röp; *patterdama* Lüg/-mma/ VNg Jõh IisR, *paterdama* Kuu VNg *Vai/-mma/*

1. *tatsama, tallama; kohmakalt käima; poris, vees vm sumama mida sa paderdad muda sies* VNg; *Patterdad`musta`jalgudega, `alles sain põranda`puhtast* Jõh; *`älgä paderdaga vie sies, `tieto`ennäst`märjäst* Vai; *lapsed paterdavad vee`aukus, kui`vihma sadand on* VII; *`Poegadega kana teeb ennast vigaseks, paterdab moas, siis pojad soavad ennast ää matta* Pöi; *sa oled jälle vees paterdan* Phl; *va kuer paterdab`peenrad ää* Mär; *pardid, need`ulkma ei läind, need paterdasid`õues* Vig; *paterdab läbi pori nägu* *pa`rt* Vän; *paterdamese`muüdi käib* Hää; *paterdad kõik mo`puhta põranda ää* Juu; *pia mieles ikke isa talu, kus paterdasid`pal`la jalu* VJg; *kanad paterdand vilja ära* Trm; *mes`asja te paterdata pori sijs* Kod; *pardid paterdavad`ringi* Plt; *mia paterti pehmet suud`müüda* Hls; *`poiske paterdab pori sehen* Nõo; *Mis ti`läät sinnä porri* *patõrdamma* Vas

2. *lohakalt midagi tegema muedu paterdas* [põllu] *üle, es tee`õiget tööd mette* Muh; *Ei niisuguse paterdamisega head tööd saa* Mar; *paterdab küll`mäga nu kivi kokku - - kevade satab lak`ka* Ran

paterdama² *paterdama* VNg/-tt-/ Jäm Khk Kaa Pha Emm Kul Mär Vig Var Mih Tõs Aud Saa Juu JN Koe Sim Iis Plt KJn Ran *patrama patteredasivad nii rumalaste `saunas kohe et `oia alt VNg; paterdas sääil keiksugusi `asju kogu Khk; paterdab `piale, mis jutt sii oo Mär; küll sii aga võib paterdada Saa; alati suu käib, mutku paterdab Juu; `tahtsin näidata [pangaraamatut], muidu `arvate, et paterdan niisama JN; mis sa ikke paterdad KJn || riidlema sind on `ammu juba oodet, et nüid sa ika paterdamist saad Emm*

paterdi *paterdi* Jäm Muh, *patõrdi* Khk

1. onomat *paterdi, paterdi, paterdi tõi* [koer] *kivi vee august `välja* Muh

2. lobamokk, vuristis *Sie `siokõ patõrdi, et sua_mtõ ühest sõnast aru, mis tä riägib* Khn

paterdis *paterdis* Kaa Pha Rid Vig Han Mih

1. rabistis *Oo muidu üks paterdis mees, see, mis ta teeb, oo änamist seike, et äi kõlva kohekile; Must mära oo va paterdis loom, adraobu pole see üht* Kaa

2. lobamokk *Paterdis, küll võib sii juttu paterdada Pha; ma_len `seoke paterdis, ikke ma `ütlen kas või ühü sõna, üsna muðu ma möda ei lähä* Mih

paterlall *pater|lal'l* g -lalli Hls Krk väike (ümmargune) olend *sij ku paterlal'l, `lassi ennast söönu* Hls; *paterlal'l om muðu üiis `siante väike luum -- kalliste või tii mis `tahte, et oossa väike paterlal'l* Krk

***paterlarr** g *paterlarri* väike olend *nüid om til'lukse ku paterlarri* Krk

paterteme *paterteme* pahteldama *põrmantu pilu, nij paterdets enne `värvmist* Krk

patik *pati|k* g -ku padrik *metsa patik, mis `kangesti paks on* Plt

patinka *pati-nka* Saa Hag HJn/-t-/ JN Võn Se, *padi-nka* Mar Kei JN, pl *paísi-nka*², *pate-nka*² Se, *tinkad* Juu tanksaabas, poolsaabas *padi-nkad, need olid `endised pooled `saapad, aagid olid peal, `nõõridegä olid pealt `kinni* Mar; *pati-nkad ol'lid talve ääd, sääredest es läha kül'm läbi* Saa; *meestel `enne muud põld, kui kingad (pastlad) ja searega `soapad, nüid on maássid ja `tinkad* Juu; *sõduritel olid jalas padi-nkad, päris juhtnahast* JN; *pati-nka omma_poolõs `saapa* Võn; *`ante `vahtsõ paísi-nka `jalga, pindi mähidü pääle* Se

pati|saks *suvitaja `linnas oli enne neid pati`saksu sajuti* Khk; *Patisaksad keisid Kures `saares pattis* Kaa; *Sa just kut va patisaks, midagi äi tee* Põi; *Patisaks oo sui saks, kiá ennast `vannidega tohterdab* Han

patistama *patistama* sulistama [veeloiik,] *kus ani patistama lähäb* Kär

patitsema *patitsema* Jäm Khk Kaa Krj Põi Muh Emm Phl Mar Kse

1. *sopotama, saputama kukk patitseb `tiibadega* Khk; *`Varblased patitseysid tee tolmu sihes* Kaa; *Kana kõõrutas ja patitises juba omiku vara laudil* Põi; *Kanad oo liiva `oukus patitsemas* Emm; *patitseb `mulda üles, ise nokib koa (kanast)* Mar

2. *sulistama Lapsed patitseysid vee ääres* Jäm; *poiss akkas vee sihes patitsema* Khk

patja → *padi*

patlane *patla|ne* g -se Pär Hää Saa

1. *sõgelane `patlane on `väike a'l putukas, parmust `väiksem* Pär; *parmud ei `salva nõnda ku `patlast* Saa

2. *Pati küla elanik me oleme kaks vana `patlast, `patlasi änam pal'lu ei ole* Saa

patlik *pati|k* g -gu patune *`patlik inemõni* Krl

patma → *pattama*

patolõ *kukile Esä, võta minno patolõ* Vas

patrako *patra|ko* g -go padrik *luom ävis `patrago sise* Vai

patrama

patrama `patrama VII Muh Trm Kõp Vil, da-inf *padrata* Khk L(-da Saa) Hag Juu Kod Pil KJn Trv Puh Nõo TMr Rõu/-dal, `patrada Kuu RiD; `patramma Krl Vas; `patrame San, da-inf *padrate* Hls Krk Hel; `patramõ, da-inf *padradõ* Krl

1. *latrama, vatrama tä taha iast`rääkida nisust`albaid`asju, aga mina`patran keik* VNg; `ilma maa`patrab oma`suuga kokko Lüg; küll tüdruk võis *padrata* Khk; `ühte`inge`patrab, et vahet ei ole Mar; teä küll mõne tüki, aga mis ma`patra Vig; vanad eeded`patravat Tõs; võtab aga edasi *padrata`piale, ei jäta järele* Hag; *Ei tea isegi, mis`patrab* Trm; *ma olen padrand juba nii paelu* Pil; *kis sinu`patramest tahab kuulda* KJn; *kas sul om vaja nõnda padrate* Hls; *sij muudku`patrass ku pudru pada* Krk; küll temä võib viijl *padrata, ei väsi täl sij suu kah ärä* Nõo; *neil o'l esi advukat`võetu, tuu padraas ku`oitku* TMr; *olõ`vaiki, ärä`patragu* Krl; *Ar² naaku patramma, ma taha magama* Vas

2. *paterdama laps_niid`patra muda`augus* VNg; küll`ollid ikka *padran seal sehes* (hobused viljas) Muh; *vanad sukad, neiega`patran kääda* Kod

patramus `patramu|s g -kse *patraja Sie vähikä_o niisugune`patramus, ega sie ole`millaski vaid; Miks sa niisugune vana`patramus oled, ega sie alade igäl puol`kelba* Kuu

pats¹ *pats`g patsi* Mär Khn Aud Tor Hää Saa Ris HMd Kos Jür Koe Lai Plt, *patsi* SaLä VII Muh Mar Kse Mih Tõs PJg Trv Hls Ran; *pats`g patsi* Käi, `patsi Kuu Lüg Jõh; p`patsi Vig Kir Var juuksepalnik `Lapsel *pats taga* Lüg; *mõnel on õhukesed`patsid* Jõh; *ma nägi igavese suure ussi - - kut suur pats oli* Jäm; *ma tegi`juused`patsi* Mus; küll_se tüdruk`olli pitka *patsiga* Muh; *pats - - kui`juused on ära palistut* Käi; *sool patsid nagu roti sabad* (peenikesed) Mar; *kudas sa selle peä naa ruttu`patsi ajad* Vig; *üks aenuke pats* [on] *taga, nagu rebase änd* Mih; *lühekste`patsitega tüdruk* Tõs; *Tij`juused`patsi* Hää; *kellel olid nõmma paksud`juuksed, tegi kaks`patsi* HMd; *tõmmas - - korra karistuseks patsist* Kos; *juuksed`paandi pletti, lastel`õeldi`patsi* Plt; *tüdrukul`ollive`juuse üten patsin* Hls; *juusse patsid olliva kolme keelelised* Ran

pats² *pats`g patsi* Mär Tor Hää Ris Kei Juu Jür JMd Koe VMr VJg TaPõ Plt KJn Kan Krl, *patsi* Khk Kaa Muh PJg M San; *pats`g patsi* Käi Rei, `patsi Kuu RiD(n`patsi Vai); p`patsi Han

1. *lөөk peopesale kui isa`andas`saia vai`kompekki, siis laps pidi ikke`patsi`lüömä* Lüg; *tule tie`onkole`patsi* Jõh; *lөө`patsi koa* Muh; *anna`patsi* Mar; *Lapsed`tahtsid`kangeste`patsi`lüia* Han; *lüü onil`patsi kah* Hää; *patsi`lөөmesega laps tänab* Kei; *lөө`patsi, siis õled üva laps* Trm; *anna`patsi* Lai; *enne lapsed`lasti`patsi tehä külalistele* KJn; *lüü onnile`patsi* Trv; *lüü`patsi kah* Kan

2. *käsi Kudas siis pats lükab* (kuidas käsi käib) Kaa; *kudas pats kõib koa; pats kõib`iaste, põle viga kedagi* PJg; *kuda pats käi* Hel; *kuiss pats kää* Kan

pats³ *pats* Jaa Muh Mar Hää Pee VMr Puh, g *patsu* Põi(-i-) Mär Hag Juu Jür Hls Krk Hel, `patsu IisR

1. *kerge lөөk, mats nõiutab enne kebade loomad ää, kui`väl'la saadab, annab igale vitsaga patsu`persse* Mär; *mõni - -`andis teisele patsu pähe* Hag; *Patsu tied, kui õla või pale`piale patsutat* Jür; *anna tälle mõni pats`sälgä`müüdä* Puh || piiti hoop, *lөөk alle põdess sedä`aaba, joba tõine pats sel'lan jälle* Krk

2. *hüüds* (patsatuse helist) `Luopis`kelluga save *pats, pats* IisR; *kuda ma tõusi, nenda ma kukkusi pats* Jaa; *Lehm oli ikka nii väsind, pats pani maha ja magab* Põi; *pats, pats lööb laps`käega`peale* Mar; *kuulen oma`sammusi - - pats, pats* Pee; *pühiti* [ahju] *põrand`puhtast ja`paandi pats leivad`peale* VMr

pats⁴ *país* g *paísi* Pär Hää, *patsi* Tõs Hls õletuust `patsi `löödi, *õled* `toodi `sisse ja `löödi na kõvaste et (mängust, kus õletuustiga üksteist peksti) Tõs; *pühäde aig, siss om õlest patsi tettu ja siss* `lüüdi `patsi Hls

pats⁵ *país* g *patsi* Mar; pl *patsid* Rid (lehtedega) oks `pañdi nisust orad või *patsid* `alla [heinasaole] ja *siis obusega* `veeti Rid; *minge lapsed, `murte lepä* `paísa, `tõrjoge `lambud, *muido ühõs* `partsas Mar

pats⁶ *país* g *patsi* (piibu osa) *país oli vahepääl pikä varrege piibul*; `vanduse man olli *rummuke, sis olli país, sis jälle rumm ja sis piís, mis suhu tuleb* Hls

patsa `patsa post, samm *país on - - vies, [laev]* `panna `patsa `külge `kinni VNg

patsadi onomat *paneb* `patsadi `patsadi, `kõrgelt *assub obene* (pehmel vesisel maal) Kod

patsahkam *patsahkam* g -i Mih Khn Jür Trm Nõo, -a Emm Tor/-í-/ Saa patakas; suur hulk *Mees sai korruga igavese patsahkama raha* Emm; *Meile* `tuõdi tänä igävene *patsahkam* `lehti Khn; *visasin koerale õhe patsahkama* `leiba Saa; *Iga patsahkamid ma änam* `taáside ei `jáksa Jür; *Osteti jälle üits ää patsahkam raamatit* Nõo

patsak(as) *patsa|k* g -ku Saa Kod Krk Nõo(-ds-) Ráp, -gu Rõu; *patsak|as* g -a Jõh/`p-/ Muh Mar Hää Jür Trm Plt Pil KJn Rõn

1. **a.** kimp, hunnik *minul õli suur patsak* `lehti Kod; *mul om pa'lu patsakid* `taáside Plt; *ega kerel* (kalurihütil) *põrmandut es olõ, põhk ol' l iä pääl, aga inemise_punõtiva, na ol'li_nigu üte_patsaku* (Peipsi kalameestest) Ráp **b.** hulk, palju (rahast) `viskas üvä *patsaku raha lavvale* Kod; *lõüis üte patsaku raha* Krk

2. latakas, kamakas `Võeti üks suur `kaigas ja siis *akketi seda* `sõnniku `trullima `sinne `kaika `ümbär ja `tõsseti siis `ulga `miestega siis sie `patsakas `vankrile Jõh; *lume patsakad kukuvad katuse päält maha* Hää; *tõin õhe patsaku liha poest* Saa; *Patsakas maad viel üle* `niita Jür

3. obadus, mats `pañdi si *patsakas ära ja, ega ta* (õpetaja) *siis paelu* `peksta tohi Pil; *Ánd onte tõesele tolle patsaku müüjä külg'i; ta ullutab su nii ärä, sa_i saa arugi, peräst tuleb sulle serände patsak* `säl'ga pilt Nõo

patsaki patsti *kukub patsaki* `maoli maha Tõs

patsakil *patsakil* Khk VII Põi Mar Mär lösakil, lamaskil *lehm oli patsakil maas* Khk; *patsakil* `päikse kääs VII; *Lõuna tuleb juba käde, ikka patsakil alles* Põi; *loom patsakil maas, võta* `jalgu mette `allagi Mär

patsakile *patsakile* VII Mär lösakil(e), lamaskil(e) *oled puhas patsakile moas* VII; *kukkus patsakile maha* Mär **Vrd** *patsakili*

patsakili *patsakili* Khk Muh Kse lösakil, lamaskil *patsakili rohu peel* maas Khk; *jänes olli lodus meie rukite* `eares *patsakili* Muh **Vrd** *patsakile*

patsama¹ `patsama, da-inf *patsata* Jür, `patsada IisR paterdama; *tatsama* `Patsasime *tümast läbi, nii et lõga käis üle pia* IisR; *Vanaeit* `patsab ka lapse `muodi `ringi Jür

patsama² `patsama Krj VII, da-inf *patsata* Muh viskama, paiskama *laasid löid kogu, ise* `võtsid *napsid ja patsati aga raha* (rahakogumisest pulmas) Krj; *merese tohi* `ühtid `minna mette, `patsab kohe `ümbär VII; `voata, *et sind es patsata sealt* (omast talust) `välja; `patsa makid kõege vaniga kerisele; *nabrad* `olli tuul laiale *patsan* Muh

patsas *patsas* g `patsa TaPõ Plt

1. tulease, keedukoht **a.** Peipsi kalurite talveonnis *patsas õli* `tehtud `laudadest - - *nagu kašt, `liiva õli täis, liiva peal põles tuli ja seal peal sai siis* `keeta Trm; *kerede siden oo kiviss patsas, tel'liskividess tieväd* `patsa Kod **b.** reheahju suul *rehe* `ahjudes on ka *patsas,*

patasammas

ennevanast keedeti `patsa peal Trm c. ääsiesine sepapajas *sepä pajan one patsas*, `patsa piäl raud *kijb ja tuli põleb* Kod; *si alumene jagu, kos tuli põleb, on patsas, tasane põhi ja toro ots käib lõõtsa juurest `sisse* Äks; *sepa patsas, kus tuli põleb lõõtsa ees* Ksi

2. kivimüür seinä ja ahju vahel; pliidi tagaosa *ahju nuka `külge õli kivi patsas testod - - et tuli ei lähä seenä `külge; sañt `pañti `patsa `piäle magama* Kod; *kañs on `patsa pial* Lai
Vrd pätas

patas|sammas umbahju tugipost; pöörlev post kolde kõrval paja keeramiseks tulele ja tulelt ära *lie `korvass oli nisukene `patsa `sammas - - sie ans `püörlemä ja [selle küljes] oli sis nisukene puu, kus sie pada oli; `seisub `ninda ku `patsa `sammas kesk `permandull, `seisub `ilma `tüütä* Kuu

patasatama *patsat|ama* VNg/`p-/ Jäm Khk VII Muh Mar Mär Kse Hää Saa Juu Jür JMd Trm Kod KJn Trv Se/-ds-/, -eme Hls Krk San patsuga langema, kukkuma, lõõma, asetama vms *ma patsatasi vede* VII; *niid patsatasse katel perset pidi piisi `peale* Muh; *kukkus maha mis patsatas* Mär; *ilm on sulale läinud, lund patsatab puude otsast* Saa; *Justkui patsatas teiste `ulka, nii järsku `ilmus tema* Jür; *kuksi maha ku patsatas `perse `piäle* Kod; *patsat` vette* Trv; *roit karañs maha ku patsats* Krk; *rabause pengi pääl lüvväss kui patsatess* San; *Partsti maaha patsati* Se **Vrd** pardsahtamma

patseerima *patseer|ima* Jäm Khk Kaa VII Muh Käi Mar Mär Kse Han Tõs Aud Tor Jür JMd Koe Trm Plt SJn Kõp, *patsiir|ima* Hää KJn/-mä/, (ma) *patseeri(n)*; *patsièrima* (-mä), (ma) *patsierin* Ris, *patsièrin* Kuu RId; *patsiir|ma* (-r-) Trv Rõn, -mä Kod Nõo Har Vas Se, -me Hls Hel, (ma) *patseeri(n)*; *patseèrama*, (ma) *patseeri(n)* Mus Trm jalutama; ringi uitama *üksi vähe, kes patsièrib, aga nuormies ja `naiste`rahvas `ulkusid, siis `üeldi, et patsièrivad* Lüg; *Milla sel tüöinimesel `aega patsièrida on* IisR; *Käis `õhtati metsa vahel patseèrimas* Jäm; *möisnikud tegid omale suured patseèrimise pargid* Kaa; *Muudkui patseerib mööda linna uulitsaid* Mar; *Noored poisid ja tüdrukud patseerivad `õhta il`la `väl`las* Han; *mis ma `senna patsiir|ima lähä* Hää; *Patseerib küll ühega ja teisega, aga mehele ei saa* Jür; *tüdrukud läksid müeda küla patseèrima* JMd; *patseerib ja `näitab ennäss `väl`jä, et tamä kua õleman* Kod; *ol`lime seal kuusiku all, tüdrukud, poesid patseèrisid seal* SJn; *saksa patseerive tiid `müüdä* Trv; *Neil om aiga külländ väl`län patsiiri* Nõo; *härä ja preili_ka_käävä patseeratõn* Har; *näio^o patsiir`vä^o poistõga^o* Se

patserdama *patser|dama* IisR/`p-/ Mär Aud Trm Plt Trv Puh, -deme Hls San Krl, -tem Krk; *patsõrdam(m)a* Plv Vas Se, *paatsõ-* Rõu paterdama; *plätserdama* *Mis te säel `patserdate, käed `küünarnukkini savesed* IisR; *mis sa - - patserdad seal pori ja sopa sees* Mär; *patserdap pori sehen* Trv; *mis sa tah patsõrdat, kui jalost ei lää^o* Plv; *tohi ei patsõrdada^o mua seeh* Se

patsik¹ *paitsi|k* Mär Vän Tor HJn JJn Tür Amb Kad SJn, *paatsi|k* Tõs Hää, g -ku padrik *paitsik, ma `ilma paks prahi mets, põle mets, põle rohumaa koa mitte* Mär; *nii tihhe lepa võsa ja paeo paitsik `siia kasund* Tor; *Paatsikust on `raske läbi `käia* Hää; *sihuke paitsik - - saab ainult nagu agu teha* Tür; *Lüö seda paitsikud vähemast* Kad

patsik² *paitsik* pats, palmik *juuse paitsik* Pee

patsuma¹ *paitsima*, (ma) *patsi(n)* Jäm Khk Kaa Põi Muh Emm Mar Kse Han Var Tõs Jür, *paitsin* VNg Lüg; *paitsima* Mär Lih Var Ris Nis Kos Trm Plt, *paitsma* Kod KJn, (ma) *paitsin*

1. käsi kokku, patsi lõõma; kihla vedama *paitsisin kätt ja `ütlin aitä`h* VNg; *Lapsed paitsivad käppa* Kos; *Kui `kihla viavad, siis raputavad üksteisel käsi, et noh patsime* Jür; *paitsima `liitri viina `piäle, lüämä kätt* Kod; *Mis piale patsime* KJn

2. a. patsutama, pätsima, mätsima `lapsed `patsivatta savega `mängi VNg; Poiss `patsis sauega seinaalused kinni, maja kohe soem Pöi; akkab `sauke kerisele `patsima (kerist parandama); patsi kaku, patsi kaku, parpatsti `ahju Muh; Kui võrgud lintsi täis patsib, siis äi nopi üks inimene pæeva jooksul võrku puhtaks Emm; Et leivapäts oleks sile ja koorukese `sisse pragu ei jääks, patsiti teda märja `piuga igalt poolt üle `enne `ahju panemist Jür
 b. lööma, sopsima [haspli] iga tiiva `kül`gi `siuti üks viht - - üks aeas neid `asvlid `rinki ja siis sa said `pätsida sial naa et (vihtlemisest) Lih; need `vargapoesid müütsiga `pätsisid `mulle `vastu `silmi Nis

3. käima, astuma, vantsima Selle sulaga `andas `teitel `patsida, et siia saite Khk; Omiku pani jala `patsima, `õhta oli varakult `linnas Pöi; Vanamees tuleb na `patsides, suured meri `saapad `jalgas Emm; `meitel ei oln `uússisi, meil oli ia `pätsida `pal`la jalu Lih; `Patsis `terve tee jala maha, ei `olngi väsin Han; (hobusele:) mes sa pätsid, ku sa kibedämäss ei assu, nõnnagu täi läb_`pulma Kod; üks vanake `patsis siit `mööda `käia Plt

4. viskama, pilduma, heitma kukulind patsib munad oma nokaga teese linnu pesast `välja ja muneb omad asemele; isa aas mind `vihka `välja `patsima; patsiti vett `kaela; küll ma raha `välja patsiks, aga mool põle seda; obusel aavad iirid üless, obune akkab siis `kangest maha `patsima Muh

5. vohmima Ma `patsisi `eese kõhu nõnda täis, et magari `püsti seinä näal Kaa; Küll oni `patsis `süia Han; patsi kere täis Var

patsima² `pätsima, (ta) pätsib juukseid palmima Vanaste põld `paise ega `pätsimist, nüüd pätsivad - - `juuseid `pätsi Jür

patsinka → patinka

patsirakili sirakil lehmad_o nii patsirakili maas Muh

patsis `patsis Pöi Vig

1. lamaskil, vastu maad surutult toiakili - - see on siis nõnda pool puusakili, aga kui ta on ühna moas, siis ta on `patsis; [vili] nõnda `patsis moas sellest suurest vihmast Pöi

2. segamini, sassis peä - - naa `puudli koera perse, `patsis kõik Vig

patsitama¹ pätsitama

1. tihtima `Kaarli `ol`li meil `laeva pätsitames Hää

2. uuendama, kohendama `Villa või riiet `osta `kuskelt ei saa - - piab vana `räntsu `ästi üles pätsitama Hää

***patsitama**² (ta) pätsitab patsi lööma sie on `õmbleja sugulane, näe pätsitab kohe Koe

-patska Ls kusuripatska

patska pätska poolpalitu – Kod

patskna `patskna onomat ma vihi (vihtlen) mudku `patskna_nnõ Se

patsti `patsti Lüg IisR Vai Jäm Khk Muh Mar Mär Var Tõs Tor Ris/-t-/ Nis Juu Jür Koe Iis Plt KJn Trv Hls Krk Puh San Vas, patst Iis Plv patsatades, patsuga [kanadel] ei õle, kus `varjada, kull tuli `patsti `selgä Lüg; poiss kukkus `patsti maha Khk; `ándis `patsti kápaga pähä Mär; lennulaua `piaie laseb [mesilane] `patsti maha Var; lapsed joosevad - - lõõb `patsti teisele, teine akkab taga `aama Nis; Talumaás käib `patsti oma suure `saapaga, linnamees astub `kõpsti Jür; läits ku `patsti vette Trv; sattõ patst `maaha Plv Vrd patstik

patstik `patstik Khk Kär Kaa VII patsti äkist üks lõhe tuli - - `patstik Khk; Lund kukkus `patstik Kaa; `viskas `patstik kõhuli VII

patsuma

patsuma `patsuma, (ta) *patsub* Jäm Mär Jür Plt KJn, `patsub Lüg patse tekitama; patsudega käima, langema lüüb kõvast, selg kõhe `patsus `vasta Lüg; kukkus maha, mis `patsus Mär; `pehme, nii et *patsub* Plt; kelle jalg *patsub*, selle suu *matsub* vns KJn

patsumdi onomat *kukkus otseti vette patsumdi* Mär

patsumm onomat `viskas *patsu-mm maha* Muh

***patsuomusk** g *patsuomuski* Jõh IisR päevalilleseeme `Poisikesed `sõivad *patsuomuskid* Jõh; Kes `selle *patsuomuski* `süümisega `aega akkab `viitama, säelt saa suhu kedagi IisR

patsus lösakil oli `patsus maas - - `päikse kääs VII

patsutama *patsu|tama* Jäm Khk VII Muh Mar(*patso-*) Mär Han Tõs Khn Häa Saa Kos Jür JMd Koe Trm Kod Plt KJn Trv Puh Nõo, -*dama* Rei, -*tem(e)* Hls Krk; `patsutama Kuu Lüg IisR Vai/-*mma/* patsuga kergelt ja korduvalt lööma kel õli ilus *obone*, siis `patsutas Lüg; *akkas piha* `pääle `patsutamma Vai; *obustele soab kaila* `pihta patsutud VII; *Ta patsudas mo ölanuka* `pihta ja `ütles, et sa oled tubli inimene Rei; *katosse mehel oo labidas, kellega ta katost patsotab* Mar; *Tahab iä mies* `olla, patsutab õla `piäle Khn; *mida rohkem sa* `looma patsutat, *seda parem ta on* Saa; *isa pani elava süe easist* (ääsilt) `piipu ja patsutas `põidla küenega `piale Kos; [leivad] patsutasse `kiini kõik kõvass Kod; vanasti `olli `kanga leekitämese aeg, kõik kohad patsutajid täis KJn; *patsutis õla pääl, sõss ma akasi tat* `vaatem, *kessi sõber om*; patsute siit ka mõni kotuss `kinni (saviga mätsimisest) Krk; *patsuta veidike mu käe pääle* Puh

patt *patt* g *patu* eP eL, *patu* Kuu VNg(n *patu*) Lüg; *patt* Kuu, *patu* Vai, g *padu* jumaluse, usulis-kõlbeliste põhimõtete vastu eksimine; taunitav tegu, eksimus, süü *Oma padud* `nuhtlevad, *oma* `vitsad `peksäväd Kuu; *on neid inimesi õld ka, kes on* `ontlikust eländ, `mielega ei õle *patu* tehnd Lüg; *motte patu on ka patu* Vai; see *patt jääb* `meite südame `peepe Khk; *ega üks teeb patu ning tahab ükskord* `andeks `soaja koa VII; *Vanad patud tulid päeva* `valgele Põi; *kes* `arvab ennast ilma *patuta* olavad Muh; *inimene teeb ise enese* `vastu ka *patu* Käi; *üks patt on tegijal ja ühüksa tagaaeajal* vns Kul; *ei jõund selle patule* `vastu `seista; süi mõlemile ja *patt* pooleks, *oleme ühesugused süi alused mõlemad* Mär; *patu koorm võib inimesel suur* `olla Tõs; *patude* `andes `anmine on jumala `tahtmine Saa; *sie pidi olema suur patt, kis* `müödä lähäb ja vaenu kõiit `lahti ei peasta Jür; `üöldakse, kui seitse `uusi maha lüüd, *sada patu* `andeks soad Amb; `tahtsimine on *patt*, aga et minul `tahtsimise *patu* ei ole Kad; *kui tapad tõise inimese* - - *one patt, sõda võtab* `luugu inimeisi maha, ei õle *patu* ei kedägi; *surm* `üeldasse *patu* palk õlema Kod; *mis ta tiijb, muudku patu* KJn; *jumal* `andvet ütse *patu* `andess, *ku üte uisa är saat materte*; *kuri and iki nõu patu* tetä Krk; *me esi ei tiia mitte midägina, mes me patu* teeme ja *mes me* `õigust teeme Nõo; *tuju ollõv patt, kui nainõ kää* `katmada? `pääga? Kan; *no naka ma viijl unmi pattõ* `ikma Krl; *ei olõvatki patu, midä jummal* `andiss ei `andvat Plv; *abielo* `rik'ja ma küll ei olõ olmu?, *tuju patt om mul tegemällä?* Vas; *ma ei taha?* näide *patu* `sisse minnä? (nende halbade asjadega tegeleda) Se; *lää patta parandama* Lut; *patuga* pooleks läbi häda; mitte päris õigel teel *Patuga* pooleks see töö valmis ikka tegime Kaa; *See look oo mool saadud naa patuga* pooles Han

patt *paít* g *pati* Sa Muh Han (ravi)vann, kümbelus männi kasudest `tehti *patti*; *mu jalad ning sääred olid* `lammu ning *ma tegi* *kommeli patti* Jäm; *mis sest patist kasu on, pärast* `kõnkad `jälle paljaste säärdega Khk; *liigendes valu, teha kaselehe patti* Mus; *Patisaksad* `lasksid `eesele lammi *patti* teha Kaa; *eina pibrede sihes oli patti*, `liutasi [ennast] VII; *Telje* (tõlkja) *vesi ja paít* `olla päris ead olnd Põi; *Paít oli nagu* `tohtri poolt ette `antud Han

pattadi deskr *laps* `juuksis `säangi *pattadi*, *pattadi* Kod

pattama *pattama* Hää Jür JõeK Plt, da-inf *patata* Koe Kad Trm Kod, *pattada* Kuu Hj Lüg(-maie) Jõh; `patma, (ma) *pata* Jäm Hi süüdistama, kahtlustama *pattab* minu `pääle Kuu; *ma pata selle* `peele, *et see on ära viind* Jäm; *patad ilma* `muidu inimest Emm; *patvad sene* `peele ka, *et viis teise mihe annerjad* ε Phl; *akkavad minu* `piale *pattama* JõeK; *ärge minu süiks patake, ei mina ole kedagi teind* Kad; *minä ei tiä kellegi* `piäle *patata* Kod

pattima *pattima*, (ma) *pati(n)* Kaa VII Pöi Han Pär vanne võtma; *suplema ma sedasi* *pattisi ennast eina pibredega* VII; [Luuvalu] *rohu vardest keedetud* `kanged teed ja *varde juurdega patitud* `aigid `kohti Pöi; *Ma põle* `kuskil *pattimas* köin; *Mõni patib kodu, kui ärst soovitab* Han

pattudsõlt paksuselt *Kesvä* `pañti likko külmä viij `sisse -- sõss valõti `kañti nii kolmõ tolli *pattudsõlt* Rõu

pattunõ *patu|nõ* g -dsõ paksune *tuuj sai ol' seo klaasi* (teeklaasist) *pattunõ, kañs suurt kääñäkut lõigati üle päñsi* Rõu

pattuss *patu|ss* Se, g -sõ Rõu

1. paksus *tan um taa patuss no?* Rõu

2. tihedus – Se

patu- *patu-* *sie on üks periss pattuori, juob ja tieb* `niiskesi üle `annetumi tükki Lüg; *Küll jumala karistuse ükskord saad oma pattujuttude iest* IisR; *mis sihand patukoit änam* `kirku leheb Khk; *Üks patuasi taal ikka südame peal on;* `Sõuke *patu oinas soa* `taeva `õhti, `eesel mütu naist; *See on patutõõ nii vanad inimest narrida* Pöi; *On üks igavene patuorik* Emm; *Ää aa teise inimese kohta patujuttu* Han; *Kis siis nii patukoit oli, et uus* `oasta `tahtis tööd teha Kei; *alati magab, egä see kellegi uni põle, see on patuuni* Juu; *nel'jäbä* `õstate ei kedratud, `keträmine õli suur *patutego* Kod; *tuuj om vana igavene patukoit ja seräst tahab temä* `endäle viij *mehess* Nõo; *ossa patuunik maa pääle* *luyd* Har

patune *patu|ne* PJg, g -se Jäm Khk VII Pöi Muh Rei Mar Mär Kse Tor Saa Ris Juu JMd Koe VJg Trm Kod Pal Plt KJn Hls, -tse Han Tõs Hää Trv Krk Nõo; *patu|ne* VMr, g -se Kuu VNg Lüg Vai Iis; *patu|nõ* g -dsõ Rõu *pattu* teinud (inimene); *halbade elukommetega;* *paheline mida sest pattusest inimesest one* `rääki VNg; *sa vana patune* Khk; *Läbi ja läbi üks va patune inimene* Pöi; *patune inime, teise inimesele* `kurja teind Mar; *mis sii patuses maa* `ilmas kõik näha ei saa Mär; *patutsed soavad* `andes, *kui näd* `palvel kõeväd Tõs; *kes* `aitab sind vaest *patust* Tor; *patustel tuleb suur karistus* `pääle `surma Saa; *kui sa süöd enne laual* `käämist, *siis oled patune* Ris; *seisab nurgas nägo* `vaene *patune* Trm; *mul ep õlesi küll* `asja selle *patuse* `suuga kõnelda Kod; *kost meie patused inimesed* `taevalikku `asja `tiame Pal; *liiga patune inimene, sel põle auaski rahu* Plt; *me oleme kikk patutse* Trv; *kos_tu* `vaene *patune* inimene tiäp, *mes tedä iijn kõrd oodap* Nõo

patustama *patustama* Kuu/-tt-/ Jäm Khk VII Pöi Mär Kse Tõs Iis Plt Nõo *pattu* tegema; *vääralt toimima;* *kellegi või millegi vastu eksima* *sa patustasid selle* `teoga Khk; *jumala käsu* `vastu_p *tohi patusta* VII; *Naistega ennast nõnda ää patustand* Pöi; *inimesed patustavad* `joomisega Tõs; *Ta om sinu vasta ää, aga sina ei pia temäst lugu, patustad temä vasta* Nõo

patutama *patutama* pihile võtma – Lut

-pau Ls sitapau

pau *pau* Khk Rei Mär JMd Kod Plt Trv Hls Puh San

1. onomat **a.** (kellahelist) *kergu kellad* `üüdvad *piu ja pau* Rei; *kell lööb pau, pau* Mär; *kiriku kella lööve ikki pau, pau* Hls **b.** (muust helist) *nõnnagu tuli üksess pau-pau* Kod

2. piltl *see asi läks mo kää nõnda_t piu ning pau* Khk

paua

paua *paua* lastek häll *Paneme lapse paua* `sisse, siis laps jääb tuđule Kei

pauakas *pauak|as* g -a pamp, komps *suured pauakad olid nendel käe*; suur *pauakas oo* `kaendlas Mar

pauidi¹ onomat *kukkusin maha na_t* `pauidi kohe Plt

pauidi² pl *pauidi*² Har, *paadi* Krk kõrjakimbud ujuma õppimiseks *paadi om kaits* `kimpu `luhta, ää *ojude, ei ole* `irmu, et `põhja vaot Krk; *luõst tetäss pauidi*², *latsõ*² *ku oiussõ*, `pandava *kõtu ala*² Har

pauidi³ pl *pauidi*³ Har Lei mehe või isaslooma suguelundid [tal] *omma*² *sinidse*² *pauidi*² Har; *sõni pauidi*² Lei

paudigi onomat *ukse lõi* `kiñni kui `paudigi Saa

paudik *pauidi|k* g -gu (sassis vihust) *Ku rügä um lühkene hainanõ ja* `sorpunu², *s_saava*² [vihud] *nigu paudigu*² Vas

-pauas Ls kukõrpauds

paug *paug* g *paua* rangipadi *Paug üsä mäda, õlõd tulad juba* `vällä Khn

paugahhama *paugahhama*, da-inf *paugahta*² paugatama – Vas **Vrd** paugahtama

paugahhuss → paugahuss

paugahtama *paugahtama* Vas Se, *paagahtamma* Röp paugatama *ußs paugahti kinni*² Vas; *Ku kivi lahõss, küll paugaht kõvastõ* Röp **Vrd** paugahhama

paugahtumma *paugahtumma* paugatama *püss paugahtu* `vällä Plv

paugahuss *paugahu|ss* g -sõ Rõu Vas/-hh-/ Röp Se paugatus *tarõ pääl ol'l suur paugahuss* Rõu; *hüdsi* `pañti *paku pääle, sõss leivä*² `kirvõsilmäga *sinnä_pääle, sõss anõ suurõ* *paugahussõ* Röp; *tuu kuul'd paugahussõ ja kuul'd, kuiss üts tännähü*² Se

paugajus *paugaju|s*, *paugau|s* g -kse paugatus `enne oli üks `paugajus -- mina `metlin, et nüüd *Mari vokk läks* `katki; *Mes* `paugaus *sie oli, kas moni* `hirmut vareksi va *Kuu*

paugam *paugam* suur tükk, *kamakas suur* `paugam *lumet; ää suur* `paugam `leibä Trv

paugamus *paugamu|s* g -kse kõva pauk, kõrgatus `Paugamus, üks `oite kova pauk *Kuu*

paugar *pauga|r* g -ri puunui ehitusel palkide paika lõõmiseks – San

paugastamma *paugastamma* paugatama `püssi `paugasti *kovast* Vai

paugatama *paugat|ama* *Kuu*/^p-/ Jäm/-ou-/ Khk Muh Kul Ris Iis Plt KJn Trv Har, -eme Hls San; *paugatama* Kod

1. pauku tegema, kõrgatama; paugatusega sulgema, avanema *kivid pougatasid üheteise* `vastu Jäm; *üks ühna paugatas* `lahti Muh; *nõnnagu paugatas, lei* [lehmal] *mao kõtu* `lõhki Kod; `tõmmas *ukse* `kiñni *ku paugatas* KJn; *püss pauga*² *üte kõrra* Trv; *kuussõ puu -- paugatass, sõss lüü tulõ mant vällä*² Har **Vrd** paugahtama, paugastamma

2. pahvatama *paugates* `naardma; *pauga*² `ikma San

paugatis *paugatis* g -e

1. pauk, paugatus *Metsa poolt* `kõstsid *paugatised*; `Õhta jähi *paugatisi vähemaks* Kaa || pilt *Oli alles paugatis, naine läks teise mehega minema* Kaa

2. (paukuvast, kõredast külmast) *Äi seikse paugatisega lähe metsa üht; Kui talvel katlatahm katla põhja küljes põleb, läheb ilm paugatiskülmaks* Kaa

paugatus *paugatu|s* Hää San, *paugatu|ss* Trv, g -se pauk, kõrgatus `siuksed *paugatused* *käivad* Hää; *käis üits kõva paugatuss* Trv **Vrd** paugatis

paugauma *paugauma*

1. paugatama *püss*² *paugau* Lei

2. surema, lõppema (loomast) *opõn paugau põrna* [tõppe] Lei; *mul l'ehm* [on] *paugaunu* Lei

paugaus → paugajus

paugiline `paugiline lasuline `Kuue `pauguline levõlver Lüg

paugu|pealt otsekohe, viivimatult, ruttu `paugu päält vihastas Lüg; *Kust ma `sulle nii `paugu pialt raha võttan* IisR; *Ma_s tee nõnda pougupeelt midagid itelda* Jäm; *Kust ma siis seda nii paugupeald nüüd saa* Käi; *Mis sa siin kaupled, lähme paugu pealt minema* Mar; *pää ol'li paugupäält `sel'ge* Saa; *algas puu on lahe puu, mis paugupialt `lõhki lähäb* Amb; *Ükski asi ei tule paugu pialt* Trm; *`laskis puu otsast tedre maha -- paugu pialt kukkus `alla* Lai; *tulõ^o sä paugu päält tagase* Röp

pauguslõma *pauguslõma* paukuma – Lei

paugutama *paugut|ama* Khk Krj VII Põi Muh hajusalt L, JMd Koe Iis Plt KJn(*pao-*) Trv Puh Nõo(*pao-*) Kan Rõu Vas, *-amma* Rõu Plv, *-eme* Hls Krk(*-em*) San; *`paugutama* Kuu RId(*-mma*); *pougu|tama* Jäm, *-dama* Rei; *paagutama* Trm Kod

1. pauke, mürtse tekitama **a.** laskma, põmmutama `saksused `läksivad ikke edesi ja `paugutasivad Lüg; *Õõse oli rahu, omiku akkasid paugutama `jälle* Põi; *Niikoua nee poisid pougudast, kui silm peast `väljas* Rei; *paugutas `linda ja jänesis maha* Mär; *Ää akakõ muedu `püssü paugutama* Khn; *kütad paagutavad metsas* Trm; *`kuulsin, et `püssi paogutadi* KJn; *seni olli pauguten, ku olli maha `lasken* Krk; *mis üt'el' inemiste süä, ku paugutõdi* Rõu
b. taguma, kolkima; prõmmima; mürtsutama; plaksudes midagi tegema *kurigaga `pauguda -- pesu* VNg; *älä `pauguda nii kovast ust* Vai; *emm paugutas kanhast* Khk; *paugutab nõnna `pähhid `katki et* Muh; *Ma pougudasi sinigu -- ta mind sisse lasi* Rei; *paugutab `uksi, jooseb siia-`sinna, nõnda et maea väriseb* Saa; *paugutab puid `katki* JMd; *küll paogutab, `tõmmab `soaga `vasta riiet* KJn; *sääl paugudets kive* Krk; *siss paugut tuud `hirmsat kõhhä* Kan; *mis paugutat ta ussõga^o* Rõu

2. hoogsalt midagi tegema *Poisid paugutasid `kaaräta `mängi; Tüdrigid paugutan koidumi `tantsi* Han

paugutus *paugutu|s* JMd Iis Hls, *paugutu|ss* Trv, *paagutu|s* Kod, *g -se* paugutamine *ma `kuulsin püssi paugutust* JMd; *irmutavad oma paugutusega kõik linnud ära* Iis; *mis si `seande püssi paugutuss ütsilugu tähendap* Trv

paugutõl(l)õma *paugu|tõllõma* Plv, *-tõlõma* Vas *paugutama paugutõli `uõsiga* Plv; *`püssä paugutõlõma* Vas

pauh *pauh* IisR Muh Mar Kos Iis Kod Nõo Se (paugu, paiskumise vm helist) *Pauh läks pal'l `lõhki* IisR; *kevade `aegu meri paugub pauh ja pauh* Muh; *kaeakad linnates nägeväd kui kalad meres `joosvad, kohe pauh ja pauh `võtavad `kinni* Mar; *`võtsime ned põhud `sülle, `viskasime ikka pauh ja pauh edasi* Kos; *pauh livva peräga `päähhä* Se

pauhkama `pauhkama Lüg Jõh pahvatama *Tämä `pauhkab kõhe, ei tämäl õle suu ies `varju* Lüg; *`Kuulasin, `kuulasin, `viimast südä `kargas täis ja `pauhkasin `vällä* Jõh

pauht, pauhti *pauht* Röp, *`pauhti* Kuu VNg Lüg IisR Muh Hää Saa Plt Nõo

1. pahvatades *Lase tegi pääl'd [kaladel] kohe `pauhti `kasti `langeda* Kuu; *`kärpseid tuli ka tuppä -- ühe `kerra `pauhti kohe* VNg; *`Pauhti lei tulist `auru `tekli vahelt `vasta kätt* IisR; *uks läks `pauhti `lahti* Muh; *Murdlainē -- tuleb `randa ku `pauhti Hää; udu tõmmab kohe `pauhti ülesse ennast, siis tuleb `vihma* Plt; *temä_s saa nigu mõteldagi toda, et tõene kavalusi küsib ja üt'el' `vällä `pauhti* Nõo; *lainõ_pand pauht ja pauht `vasta -- `Peipsi lainõ^o om lühükene ja murd `väega* Röp **Vrd** pauhtik

pauhtik

2. paukudes või mürtsudes kukkub üks riist maha `pauhti Lüg; löi ukse `kiinni nendakui `pauhti Saa

pauhtik `pauhtik Khk Kaa pauhti `Pauhtik läks uks `lahti; `Katlast tuleb `pauhtik `keeba `auru, kui kaant `pautada Kaa

pauk pauk MMg Rõn, paugu Khk Mus Kaa VII Pöi Muh Phl hajasalt L(paugo Mar) K, IPõ M Puh San V, paagu Trm Kod Võn, paogu KJn Ran Nõo TMr Võn, pauga Khk Jaa; pauk Kuu Lüg(g `paugi), `pauku VNg Vai, g `paugu; pouk g pougu Jäm Ans Emm Rei

1. lühike vali müra **a.** kõmakas, kargatus, mürtsatus, paugatus puid `raiuda, `paugud `kuuluvata VNg; äkkisti üks kõva pauk käis, ma pelosin kõhe Lüg; `Lõhkuvad kivisi, kivi paugud; Kui ta pauguga `vihma toob, siis on, muud äi tule `paergus (äikesevihmast) Pöi; Jo sa `kuultsid ka seda suurd `pouku -- laskemoona ladu -- `lastud `õhku Rei; võta kalapõis -- ja löö siis jala kannaga `otsa, teeb paugo Mar; mõned usuvad -- [et] kui niisukene äkiline pauk käib, `näituseks üks [uus] kapi -- `paisub ehk lähäb kokku, et nüüd tuleb vist surm KuuK; niiskese paagu and, [rasv] lei pañni piält `vassa nägu Kod; kivi läks `lõhki, `ol'li suur pauk KJn; paristass pauk paugu takan (peeretamisest) Krl; varsakõnõ mõist ka_`pauka pelädä?, saís õnnõ nulguh ja värisi Vas; pauk ja rõuk üteldäs, ku midägi äkitset om, et nigu pauk kääse, nii om rõuk maah Röp **b.** lask, laeng `paukusi `lasti [pulmas] üles siis kohe `palju Kuu; lasin kaks `pauku `ühte `aigu, aga siis kukkus [teder] ka maha Lüg; üks pouk ning siitilmast ära Jäm; pauk keis paugu `sisse, nenda pailu `lasti VII; Paugu `andis, oli jänes käe Pöi; mette `ühte `pauku es tule inimeste `pihta Muh; sai metu `pauku, enne kui maha jäi Mär; paugud kõevad, sõda tuleb Tõs; püssist `lasti kolm `pauku JMd; `sihtisin küll, aga pauk läks ikke kõrvale VJg; `laskis kul'li maha ühe pauguga Iis; `pauke aal olim paon Hls; pauk olli `valla lännu, sedä es ole arvategi, et tal [püssis] pauk sehen olli Krk; nurmkana olliva üten mütsäkun, siss ku poig sinna üte paogu pañd, siss `ol'li mitu tük'ki käen Nõo; mõtsavaht `lasknu tolle ussile kolm `pauku, egä paagu `aigu lännu poolõst, nuu tük'i kah Võn; püssä paugu_`lätsi_`küil'ge ja poiśs nakaśs `oigamma Rõu; timä ol' sõśs nuu' poiśs, ku pauk täl silmä nägemise rik'k Vas; taal no mõni kõrd `tühjä `pauka lask `vällä (valetamisest) nalj Se **c.** kellalööök edemõni kell om üts pauk, tõni kell om kaits `pauku Krl || (kää kukkumisest) ühe `paugi `laulas ja `rohke ei Lüg

2. **a.** hoop, löök, mats sain nüüd `tõise käest ia `paugi, nii et käevars `aige kõhe Lüg; ei tia, mittu `pauku tämäle ka `anneti Vai; `Ämmel oli `mõlkis, oli `vastu kivi paugu `pihta saand Kaa; kui ise kukud, koa soad pauga Jaa; annin ühe paugu põse `pihta Saa; lapsed joossevad, teine annab teisele paugu `piale -- teine akkab taga `aama Nis; küll tä and tälle põhjatuse `irmsa paagu Kod; ma pani talle üte paugu Trv; kiśs kurivaim om kuri, aab kate jala pääle üless, siss tuleb annab sulle paogu Ran; tiä and mulle viis `pauku `vastu pääd Krl; Rabati ni_`kavva, ku_`terä_`kõik' `vällä joosi?, ladvalõ `lüüdi kaistõist `pauku ja_`tüvele `lüüdi kolm-nel'li `pauku Rõu; naid `pauka jovva ai? inäp lukõ?, mis ma sadamisega olõ saanu? Vas **b.** piltl prohmakas, põnts Lehma surm oli nendel igavene pauk, lehmad on `paergus `kallid Pöi; see `raske pauk on `möödas Hää; seo ol' üts suur pauk kehväl aol Krl; min_`tiä?, mitu `pauku viil saat, innegu ar_`koolõt Vas

3. (palast, tükist, palukesest) `meitel äi ole leva `paukugid majas; mool äi ole `paukugid `amba ala `panna Khk; mette üks pauk pole `soola olnd `poodis Phl; pole leeva `paukugi majas Mar; `meitel põle `pauku egä palukest `leibä mineväst `miklibäst soadik Tõs; ei mol ole `paukugi `amma `alla `panna Juu; miul ei ole pala ega `pauku võtta `kustigilt Krk; [Rasva] lõegati jälle `talve suure väedsega ja `tuuđi oma pauk patta Rõn

-pauki Ls priipauki

paukima¹ `paukima Lih Kad paukuma pani jala autumaadi `piale ja [loo] rähä kukkus
`paukima Lih; küll ta `kärkis ja `paukis, et seinad värisesivad piltl Kad

paukima² `paukima, (ta) paugib Pöi Han/-ou-/ puukima Ta (lehm) paugib ennast nii täis kas sööb `lõhki Pöi; Ma poukisi kere täis ja keertsi magama Han

paukna `paukna Rõu Plv Vas Se paukumine `pauknat ol'l kavvõst kuulda[?] Rõu; hähn om hää pik`ä vasaraga[?] ja `tsaga ku_ `paukna õnnõ Vas; tuulõga nakaas tu mõts `murduma, mudgo `paukna ol'l, ku määne sõda mõtsah Se

pauknik `paukni|k g -gu pauk; paugutamine Tuas_o `selge `pauknik ja `aeva vade hais `tolmab (peeretamisest) Kuu

pauksili paokile Tee ake `pauksili; Kes see kerstukaase jälle pauksili jättas, va iirenurgeline oo sisse läind Kaa

paukuma `paukuma, (ma) paugu(n) hajusalt Sa, Muh Rei Mar Mär Lälõ Tõs Aud Tor Hää Ris Kei Juu JMd Koe VJg Iis Trm Plt KJn, `paugun R; `poukuma, (ma) pougu Jäm Emm; `paukma, (ma) paugu(n) Khn Saa M(ma-inf -me) Puh V, paogu(n) KJn Nõo, paugun Kod

1. pauke vm valju heli kuuldavale laskma nii kova külml oli, maa `paukus `jalgade all, kui `kondisid Jõe; `aamer `pauku pajas VNg; akketi [pesu] pesemä, `siepi ka `pääle, siis kurikaga `selgä et `paukus; `Ketreti siis `ninda, et vokkid `aina `paukusivad Lüg; käre külml, üsna aja teivas paugub Khk; Kanjaspuud akkasid juba `küinlapäevast `paukuma ja `paukusid kuni eina `teoni Mus; Vesipae on `sõuke sinikas, vett täis, tules paugub Pöi; Kirits oli nii tuline, et poukus vastu Emm; `tantsis nenna, et pärand `paukus Rei; pulmalesed - - `sõitsid, mes kellad `paukust peal Kir; Panõ vaoks `puusõ, ää lask tuulõga `pauku Khn; `vihtlemese saun - - seal `aantsime `vihta, mis `paukus Aud; Kui rukki iba `paukus `amma all, siis võis akata rukist `lõikama Kei; ta riagib nii, et seenad pauguvad piltl JMd; juba kütid lasevad, püssid akkavad `paukuma KJn; tuli raksub, paugub paa all Hls; seinapalgi pauguv külmage Krk; pahru liha pauk õnnõ ku_küdsät Vas; ku sann om ärä_küetü, sõss keress kärk ja pauk Rüp; püssü `paukmist olli kuulda Lei || paugutama Käid iks sisse ja väl'lä ja paogud tole ussega Nõo; mis sa paugut naade `ussiga, kui `tassamba ei käü[?] Plv

2. piltl valju häält tegema, kärkima Kus sa `külmidid `jälle, et `ninda `paugud (kõhimisest) Kuu; Sie õppetaja, küll sie `nuomis `rahvast, kui `kantslist `paukuma akkas, siis `oia alt IisR; käratseb ning pougub `ühtelugu Jäm; lapsega paugutase vahest: mis sa limad oma `riidid Khk; küll oli vihane, `kärkis ja `paukus, mis seenad värisesid Mär; las ta `pauku nõndapal'lu, kui tahab, ega ta kallale ei tule Saa; küll sie õte `paukus tõsega Trm; ei tea, kellega ta seal nüüd paugub Plt; ei tahaki, et `seante `sisse tule, pauk ja praal' Trv; ma kuuli küll, et üits pauk's; kedä sa `pauksit sääl Krk; tul'l kodu[?] ja `naksi kohe `paukma Krl || hüüdma, hõikama ma `pauksi neid kodu `süümä; ka sa abi `pauku_s või; akkanu appi `paukme Krk

***paukõlõma** pr (ta) `paukõlõss paukuma ol'l tõrõlnu[?] `tuuga nigu `paukõlõss inne piltl Kan

paul paul Kad, g `paula Kuu Hlj VNg Lüg Jõh; n, g `paula VNg Vai pael a. lint, nõör sippu,el on `paulad, kaks `paula taga, kaks `paula `panna `risti `ümbär `sääre; Siu kovast `paulaga `kresla `riele Kuu; `elmed olid `ümber `kaula, nie oli kaik `paula lükkitu; `sauna `varju verava one `paulal (paelaga kinni), ei sie lugus käi VNg; `korvil on `paulost `pohja; `paulaga `saapad Vai b. nõörist püünis sain ühe `linnu maha, õli `paula mend Lüg

paulaline `paulali|ne g -se adj < paul – VNg

paulane `paula|ne g -se paeltest senel `korvil on `paulane `pohja Vai

pauline

pauline `pauli|ne g -se Khk VII praguline toor oo `kange kuiva kää nenda `pauliseks läind Khk; `paulisi puid töid, mis nendega tihakse VII

pau|luht (taim) pauluht - - `kangesti leigab, karune luht, laiem kut sörgrohi Jäm

paul|juss paeluss lettuss, mõni `ütleb ka pauluss Lüg

paulutama `paulutama Kuu VNg Lüg, -mma VNg Vai paelutama `vergu `paulutamine, `enne `miedada ärä ja siis `pauludedä; `vergu `paulutamisega kulus üö `otsa Kuu; `pauludan `paslid VNg; `pauluta `virsud `vällä Lüg; akka `paulutamma miu - - `korvi Vai

pau|meister pau- Lüg Khk Han, pou- Lüg Khk Koe ehitusmeister sie õli vana `mõisi pau`meister Lüg; pou`meister teeb maeasid Khk; `Sakste majasid tegid pau`meistrid, kissi olid õppin ehitajad Han

pau|möök kollane võhumõök pau möök, suured laiad kaunad peel, seemesed sihes, `koltseid `õitseid Jäm

paun' paun g pauna Sa Muh L Ris Juu Jür JMd Koe VJg Iis Ksi Plt KJn M Puh San V, `pauna Kuu Lüg Jõh, paona KJn Nõo, paana Trm Kod; poun g pouna Jäm Rei; n, g `pauna Vai

1. märss, (selja)kott, tasku millegi kaasaskandmiseks pane omad `asjad `pauna Vai; arjuskitel olid paunad - - suured paunad olid öla peel Khk; kuuse koore paunad olid `sel'gas VII; oma paunadega tulid `kauplema Tõs; kus sa selle paunaga lähäd Tor; pane leib `pauna JMd; arjuklased käesid jala, paanad selfjän Kod; ärge `paunasi maha `jätke KJn; pärnä koorest pauna Krk; vanast käesiva arjukese, olliva paona sällän, paun `olli sällän ja kraam `olli sehen Nõo; panõ uma süük' `pauna Krl; karussõl ol' uma paun sällän Rõu; paun, ra, a ka võiadõ panna? `zišše Lei

2. miski pauna meenutav a. kõht nüüd on paun `õige täis Lüg; pane `pauna täis toppima, siis [on] küll mihe eest `väljas Ans; Kui saad, pista aga amba ning pane pauna Pha; ladub pauna täis Trm; (lapsele:) paun tühi sul Ksi; mis sij kõtu paun siss taht, ka ta `süvvä ka taht Krk b. kühm, muhk; mõhk `aigus ää rikkund, suur paun `sel'gas Mär; teevad `paunas kuhja Var; õrilane paneb nõnna, et paun pale peal Ris; puul oli paun sees, pauna kohast maha `võetud Juu; kõik `paunasid (paiseid) ja `vissisid täis Plt; suur paun jala piäl KJn c. hrl pl kõrkjatest, lugadest vms kokku seotud kimp (ujuma õppimiseks) pilliruyšt pauna? omma? hää? ujomise oppaja? Kan; pauna? `pañti kõtu ala?, sõss õs vao? `põhja Urv; tei_noid `paunu, sõss lätsi? iks `oidumma Rõu; ojomise paun tetäss loest Plv d. viljatera kest rügä paunan alle, ei ole pääd väl'läl; kesü `kuivi `pauna ärä, es saa pääd `vällä aia; joba pauna lääve `lõhki, kesvä pää tulev joba Krk

paun' paun g pauna HMd KuuK Kad, `pauna Kuu

1. jõe-, ojasopp või -käär nie oja `käänusi `üita `paunadeks KuuK; jõe paunad on jõe `kianudes nisukesed luhased lodu `muodi `kalda iared; kevade suure `viiega on kõik paunad vett täis Kad

2. pehme vesine koht paun, `pehme maa, loomad jäid tūmasse HMd; paunad on einamuadel nisukesed tūemad kohad Kad

paunakas paunak|as g -a mõhakas, maokas Paunakas kuhi võtab vee `sisse Han

paunama' `paunama Emm/-ou-/, da-inf paunata Vig nuruma, manguma kut sa teise keest medaged ajad, siis `pounad Emm; `mustlane tuleb ja akab `paunama, tahab `kõiki `saada; mis sa si `paunad just kui `mustlane Vig

paunama' `paunama sumisema sitigud täna `õhta nõnda `paunavad Jäm

***paup** kaasaü paubaga nui `Löödi paubaga - - `pihta Var

paurama `paurama Mus KJn SJn, da-inf *paurata* Kad karjuma, kisama; kräunuma; riidlema *Poistega peab ikke* `paurama; *Mis sa* `paurad nii `irpsasti Mus; *laps* `pauras kõige üe; *mis_ned* kassid küll *pauraku, kõrvad paneb kohe lukku* Kad; *kaás* `paurab, *kui koer tahab* `süüki ära võtta; *vanaisa vahel* `pauras, *minu isa ei* `paurand millaski SJn

paus *paus* g *pausi* Khk Hää; n, g *pause* Plt Hls, *pouse* Krk hrv, uus katkestus, puhkehetk *pidas töö vahel* `pausi Khk; *pea pauset kua vahel* Plt; *tüü man istum maha, siss ütlemele, et võtam vähä pauset kah* Hls; *kus ma* `aiga *pouset pidäd saa* Krk

pau|saks (taim) *Meide paiu* `asjadeks olid *käbast paadid* - - *pausaksa juurdest tehet tited ja muud* `sõuksed *asjad* Rei

pau|sambel (taim) *pau* `sambel, *missega maja sammeldaste* Jäm

pausina → *pauusina*

paut *paut* g *paodi* *pautimine* *Selle al'siga* `väinä `sisse *ei juõsõ, piäme paodi tegemä;* *Läksime paodiga Kuevastõ kohast* `Vjõrtsu *kohe* Khn

pautama `pautama *haugutama mina akasin* *tämädä* `pautama - - *aks sina äbemätä, sina et julge minu käess* `kiinni *võtta* Kod

pautima `pautima *purjelaeva vööriga vastutuult uuele kursile pöörama* *akkame nüid* `pautima Kse **Vrd** *poutima*

pautin `pautin g -a (pungil kõhust) *aput* `piimä `larpse *pääle, nüid kõtt om täis nigu* `pautin; *latsel trummikene iijn, kõtt täis nigu* `pautin Nõo

pautsikas *pautsik|as* g -a Hää; *pautsik(as)* Kõp väike laps, põngerjas *Pautsikad mängivad;* *Pautsiki tuba täis;* *Pautsikatega ju alati üks äda* Hää

pauusina *pauüsina, pahhuüsina* Lüg, `pausina Vai; `pausin g -a Jõh õhtuoode *kaks kõrd* `päiväs `süöväd, *siis kesk`õhta ajal võttavad pauüsina; tule pahhuüsinalle* Lüg; `tuuakse *jo* `pausina Vai

pavats *pavats* g -i Lüg Jõh *paakspuu pavatsil on* - - `mustad `marjad; *puu* `linnud (mesilased) `käiväd *ka pavatsi kukkedes* Lüg

pavestka *pavestka* Se, *paveska* Har(*paaveska*) Se, *paveska* Kuu(-u) VNg IisR, *pavesku* VII Rid, *poveska* Tõs Kod, *povesku* Kõp, *veska* Nis, *veskus* Juu *kutse, teatis; tõend* *Paveskuvädjä* (käskjalg) `kanda *juo neid sedelisi* `laialla Kuu; *ühe`kerra tuli täimäl üks paveska;* *kohtu paveska* VNg; *Ahvukat lei* `suured *paveskad keik* `lauva `piale *lahti* IisR; *Koolist saadetakse pavesku järge, et tulgu aga* [tüdruk] *kooli* VII; *Ma sain pavesku õigel ajal kätte* Rid; `talle *tuli veska järele, piab* `kohtusse *minema* Nis; *oli* `tehtud *nihukene veskus* `neile, *et ei nad põle kellegi inimesed* Juu; *ku* `maksu *ei* `maksnud, *suadeti poveska* `perrä Kod; *kasak* `veie *paaveskõid kätte, kel* `kuhtu *pääle tulla?* ol'I Har; *tuu* `omgi *tuu surma paveska* Se

pavonik *pavõin|k* IisR, *pavõin|k* Jõh, g -ku (vene) *abielunaise peakate vene* `naistel *õlid pavõinikud,* `siidist, *sedä* `muodi *nagu pia rätтик ette* `sõlmetud Jõh; *Minu ema ajal* `kantsivad *keik pavõinikuid;* *pavõinik* - - *ikke* `rohkem *punased* `kantsivad, `purpuri `riidest - - *a mõned olivad* `nenda *kui* `lapse `mütsid IisR

pea `pea, *peä, pia, piä* hajusalt R, uus SaLä, SaId Muh Rei L K I, *pää* R Hää Saa Vil eL, *pee, pæe* SaLä Kaa Hi; *seesü pään* T V(*pääh, päähn*), *pähän* M

1. a. *inimese kehaosa* *On* `uhkust *täis, käüb pää* `seljäss Kuu; *nüid on tädä üle* `päägi (väga palju); *Pikka* `pääga, *pää* *ku* `putrunui `õtsas Lüg; *luges* `lehte, *pia* `kongos; *Tõmmas* `kõrvad *ligi piad ja pani ajama* *pilt* Jõh; *Kedagi* `rækida *ei* `mõista, `istub *pia maas* IisR; *Pee* *keib otsas kut tuulelipp* (ringivaatajast) Jäm; *rätik on* `nuutis *pees* Ans; *poiss* `seisis *pee peel* Khk; *Kukk* `lendas *kohe piha* Krj; *Inimese* `kohta *natuke suur pea;* *Poiss* `olla *ennast rattaga*

pea

õle pea ajand (oli kukkunud) Pöi; kes_o abieluse `astun, peab oma pead `varjama Muh; `tervist `vastu võttes noogudab `peega Käi; pruudil olli tanu pees Phl; jooseb pea `sel`ges, ei taal `aega põle Mär; ega `tohtind pead `tõstagi Kir; raputab piäd Tõs; `juused piast ää tulnd PJg; Inimene on väga `väikseks jäänud, siis `öeldaks, et tal on kivi pää `pääle jäänud Hää; noore inimese elu on ju et `torma ku ull, pia `püüsti `sel`gas Hag; seal oli paelu rahvast, pea oli pea `kül`gis `kiini Juu; `veikse `piaga inimene on visa õppima Rak; piä `õlaluae vahel, lühike mijs Kod; pia on `norgus, kas on kedagi muret või; sii ei tunnista, võta või pia maha Ksi; kes pia ette `poole käis -- siis [õeldi:] käib pia `jalgade vahel Lai; pia nigu põhu `sööjal suur Plt; kañds `korvi pää pääl Hls; sirk lennaśs pää kottal Hel; suur pää ja peenike kaal, siss nigu kaal juuriku otsan; sügisene päiv om nigu lühike inimene, pää ja perse kuun Ran; pääd ei saa jo otst ärä lõegata, valluss nakap; lähäb pikäli, kisub põlle üle pää ja makab Nõo; süünitämine `ol`le külländ rasse, latse pää `ol`le suur Võn; lätsi `pääga `vasta `saina, lei otsa `katski Ote; kui sa varõste pesä taat ärä äävitädä, `õkva pää pääle `kargava Rõn; sa oled ku `ütsä `pääge kurat San; alasi tal pää maan, maha vahiss ütte `puhku Krl; perremiiss is `ütte_mullõ sõnna kah, muud ku nõrguť pääd Har; uma pää `perrä ka `passõ kübäriid, a pakk ol`l parõmb; kõigil ol`l iks uma tano päähn ja räťt ka päähn Rõu; mu_pää om `ümbre_ `tsõõri kõik` är_pest Vas; linike? ol`liva_pääh, pikä? ilosa `väega Rär; pää säläh, rind `pistü, k`äu umma `uhkuist Se **b.** (sisekohakäänetes:) rõhutab millegi pea juurde kuulumist Ega mul `kassi `silmi pääss ole (ma ei näe pimedas) Kuu; teräsed `ilmääd nagu nugissel pääs Lüg; `Vahitis `juures suu vesine piäs, küll tal võis `õlla kõht tühü Jõh; `Vuhmib `süia, nii et silm `valge piäs IisR; ons ta suu soo pees, et sa teise eest räägid Jäm; jälle silmad kirjud pees (purjus) Ans; ma ole `eese silmad peest ää nuttand Khk; pane sind müidu ebuldama, siis_o `ambad laiali pees Mus; Akkas riidema, silmad olid püsti peas Pha; Vahib peale `nurkas, moka ripakil peas, äi mõista minema akata; Omal silm a`l`l peas, aga ikka ajaks veel [viina] `sisse Pöi; reagib `ühte `inge, suu `koprab peas Muh; Tuli suure joosuga, nägu lõkendab pees Emm; lapsed `naarvad ikka suud laiali pees Käi; mehed karjuvad, suud `lahti piäs Lih; mis sa oled tein, kas sool `silmi piäs ei ole või Tõs; mokad toppis peas, on naa vihane PJg; laps vahib suu ammuli piäs; `Sil`mi põle piäs sital `minna, aga `teisi näeb Hää; pale `ilgas piäs nagu juudi tuop Juu; Omal juba silm sinine piäs, ikka veel norib tüli Jür; reagib na_t suu vahutab piäs Koe; tal oli kohe nisuke aus nägu piäs VMr; ma vahin õma rahvass kas silmad piäss Kod; silmad pahempidi piäs, vist vihane oli Lai; poisikse nol`k, `endal nina tatine piäs, aga tuleb õpetama Plt; sellel om järest `amba `irvi, lõvva laiali pähän Hls; vahib sil`mä `punni pään Ran; nii `kange kül`m, et ärä `tahtse nõna pääst võtta; ei tiä, mes täl ädä `olli, iku nägu `olli pään; ilma kassita ei saa, roti sõövä sil`mä pääst ärä, niipal`lu rotte om nalj Nõo; siss me `puhksime nigu meil sil`mät `tahtseva pääst `väl`lä tulla TMr; tjj tõde nägu `päade Ote; Nõna ka leemetäss pään ütte `muudu, taast nohust ei_`saaki inäp vallasõ Urv; `tütrel ol`li silmä_ku pooli_pääh, a no om pümme Vas || (esemetest) se `veske ka alles `püüsti, tiivad peas Lih; kaks `kõrva `toobrel peas Juu; kibü oli kapa `moodi, kõrv peas Amb **c.** pea juustega kaetud osa; juuksed, soeng pea `kohmab, niisukest prügi tuleb `lahti `juuste alt `kammides Jõe; `palja `pääga `jusku kanavarass; Pää `otsas `nindagu kadaja `piessas (sassis) Kuu; ma lasin `lõikada oma pää `vällä Lüg; pia lähäb `kõhma -- piab sugema `vällä Jõh; Käib pia sasis nigu varesse pesa; `Laste `piasi ei `tohtind `kauvast `otsimata jätta, täid tulivad IisR; Koolis pidi alati pee kenasti soetud olema Khk; Pea on nõnda `tolmu täis, ma pea `eese pead korra pesema Pöi; nüid põlegid lastel enam `valgid päid Muh; Mu pea `kihtleb, otsi mu pead Rei; ilus kähära `peaga tüdrik Mar; mo pea tahab lõegata Mär; küll sel_o paelu `täidä piäs Tõs; Pää ku

ma_ilmä sakard, ta on vanunu, `sašsis, `tolkus kõik Hää; pia pal`las `juskui kullassepa alasi JõeK; sul on vist süedikud peas VJg; mõnel naiste `rahval oli kahur pia Sim; õtsi piäd, piä `täiu täis Kod; pia õige sile -- nagu lakutud, nagu akkaks kuhugi pugema Lai; kus sa lääd nõnna karvase `piaga Plt; `kæga silus mend pääst viil Vil; pää sasine ku `pakla kootsel Trv; latsel täi pähän Hls; mis neist päiest ütte `puhku suiude; miu om mure võttan pää juba alliss Krk; kešet pääd `aeti juun, `juusse `ol`liva katel puul; pää `ol`li `pal`lass `pöetu Ran; sul pää ei kõõmeta, sul om nii puhass pää; siss na lätsivä tolle säbärä `pääga poesiga; sa aad toda `kuiva `uhkust taka, pää om ka ärä kruvvitu (lokid tehtud) Nõo; al`l pää om tol ka joba otsan Võn; `väiksen mul olli ollu tsäpär pää Rõn; sul om pää `vašsunu nigu kahru perse Har; vanast `pöeti soldañel pää `puhtast Plv; taal verrev pää nigu tulõkaho Vas; Ko_pää ol`l jo_`veiga täeh, siss õtsite pääd Se d. (peas avalduvatest seisunditest) Pää kuum `otsas `nindagu `sauna keris Kuu; mu pää ei `kannata [kõrgust], pää akkab `ümber `kaimä Lüg; Pia `raske nagu tina tükk `õtsas; `Tõinekõrd on pia `ninda ell, et ärä `astu Jõh; Las magab pia `selgest IisR; pääd `öüräsväd vaid `otsas `suure `tantsuga Vai; õlut akab piha Jäm; kui pee soe on (purjus), siis on `julgust küll Khk; pee valutas, päris sanit `aige Mus; Taal akab vahel pee `ümber `keima Kaa; Pea lõhub nõnda valuta; Juua täis `peaga oli `akna `sisse lõõnd Põi; pee nii `aige et Käi; viin akkas pähä Mär; pea `laaris ää Var; Piäss üsä nagu `nuaga tõrgib Khn; Eit ei tule sängist `väl`la, `ütleb, et pia piab valutama Tor; pea `kirju, ku vaest pea segane on Kei; pähä löi valu JMd; `kaines `piaga on kena taadi JJn; `selge `piaga kaudatakse nüüd koit riest ää, kes seda `enne on kuuld VMr; purjen `piägä eks tä rumalid sõnu aja `väl`jä Kod; kui pääd joba natuke `auravad, sis `lüüdas langud kokku Vil; temä üteli `juu`bnest pääst nõnda Hls; pää valuis -- et kikk `juuse karva valu täüss Krk; `vasta tuuld kisu toda rege nigu pää vatutab Ran; näiss, kas õge surm nakap tulema, et pää seräne segäne Puh; sõsaral `ol`li kasujass pään; ma_j või urvikeli olla, pää lääd ulluss; viinatse `pääga tei nii suure võla talule `sälgä Nõo; sa pidit tedä kivvega `klopma, nii et sul pää otsan like (püti küürimisest) Ote; küll siij ilma elu om ukan, `õkva pää lätt kiriväss mõtelden Rõn; pää om urril, esi pohmelusõn viil Urv; lahk pää seen ja `undass, ei kuulõ? midägi Krl; timäl is olõ `ellu `jäämisega juttugi, ta ol`l pääst läbi rabat; mi niidi `täambä kõvastõ `haina, nii et pää otsan läts `hämness Har; mu pää lätt `ümbre Rõu; no sai puhada?, sai `päägi_pärõmb Vas

2. muu elusolendi vastav kehaosa (ka toiduainena) Pää `püüdäjälle, saba `saajale, keskpaik omale (kalurite ütlus); `Augi pää ja ane pää, sia pää ja `siia pää on ühe `väärilised Kuu; obuse suu `kangisi pole `norga `piaga obusel vaja VNg; sarv tuli pääst `vällä, `paljas tolo jäi järele Jõh; kammid -- on `seukeste karuste `selgadega lestad, nendel on ka peede sehes seda `viiki Ans; mis ülal `peega on, `eetase sõidu obu olad, maas `peega, see äi sõida mette Khk; Vana ärja pea, see annab `keeta; Kes äi söõ kala pead ja kala `ända, sest äi soa kalameest Põi; ma pane ahvena päid killa tuhliste sekka Muh; Ilus obu, käib pea `selgas Rei; `küindlabast `peetakse suurd lugu, keedetakse pool sea peed Phl; loomad `kaeblevad sarbed maha peast Mar; `Ülge vee all ei saa engätä -- siis ta aab piä `vällä Var; vasika piäd-jalad keedetse süldise Tõs; meriärjä piä sünnü kusagilõ, änd ikka `aitab Khn; kõva `piaga oli teene, ei jõua täda `kinni ka oeda (lehmast) Aud; must loom ja `valge pea Hag; `jõuluks ta kõrvetas `lamba piäd-jalgu JJn; pani obesel piä jala `külge -- siis seesäb paegal Kod; lüdu `piäga kana, põle tuttu KJn; `mõisa `ärgil `panti puha pää jala `külgi, kui neid laadalt `tuudti; ei ole sääl obst ollagi, pal`l pää ja jala Krk; `väiksit `kiissu `süüdi kõege päiega; ušs ai pää `püsti nigu üits tikk Ran; `lamba pää lahuti katess tükiss ja `panti patta `kiimä Nõo; avvõl suur pää

pea

Võn; tõnnispäävä ol' `ohvrikivi pääle viid siss puul' `isia pääd Rõu; hobõnõ põdõ pääd, aase taati `vällä ja periss kõvastõ_kõhi Plv

3. pilti pea psüühiliste protsesside asupaigana a. (selge) mõistus, mõtlemisvõime; mõttemaailm; arusaamine, taibukus juob `miele pääst ärä Kuu; saa `ninda `palju `pekka, et akkab pääst poruma Hlj; mida kuul`meister tegema akka `neie kova `päiega VNg; `mõtles omast pääst `vällä ja tegi `valmis Lüg; `Kõrra sai rumala `piaga sie temp `tehtud; `Püüdas `ennast `kualitada, et saaks vai `piaga `leiba `tienida Jõh; Pane pia ka `tüöle, ära `perset `üksi `vaeva; Pia pudru täis, ei siis `aita õppimine ega kedagi IisR; Taal peæ pahna täis (rumal) Jäm; rumalast peest tegi tüki ää Khk; tämä pees pole mihe meelt äga mihe `oidu Mus; Ets on meil üks - - peaga poiss Kaa; Taal ju pea kaldub metsa poole Pha; Pole pealt näha nii lo'l' koa, aga nääd sa, pea äi jäga mitte Põi; ta reagib omast peast Muh; Senel peæ seedib ainuld tatti (mõtleb ainult rumalusi välja) Emm; kõba pea, ei saa lugemist kätte Mar; nendel lastel põle valitsust `ühti, `joosvad oma pead mööda `ringi ja `ulkuvad, kus `tahtes Mär; Na `tarku `piasid ma põle veel enne näin Han; pea ei `tööta änam; kes oo peast segane - - kes oo jalust vigane, `tervi mehi `rätsepi ei `olle Var; mool ei ole änam piad selle `vasta; poesid läin juhmist piast seda `miini `lahti `kiskma Tõs; sel oo ea oi u peas, see tiab pal'lu PJg; küll sellel on alles pea `otsas Kei; targa `piägä poiss Juu; pia mehi (tarku mehi) oli ennem kua küll, kes [ehitada] `oskasid JJn; targast piast meil ei old sõna vahetamest Ann; tuema `piägä inimeseluun, ei aka `ükski asi tälle pähä; minä tahan õma piä perält elämä akada Kod; ära sa nurise kedagi oma pia üle, sul isegi ia pia Ksi; sai lo'lli `piaga ~ lo'llist piast `tehtud; laulab omast piast kui kukk Lai; kes koolis `lahtise `piaga, sellel õppimine on nigu nal'la asi Plt; sa oled üits ilma `päätä inimene (rumal) Trv; `kange `pääge, ei võta `kinni, ei akka pähä; temä mõist küll neid jutte säädä omast pääst Krk; tal ei ole `tuhkagi pähän, aru `raasugi Hel; serände mõte `viska pääst `väl'lä Ran; toda `taidu täl pähä ei tule, et mes peräst saap, ku vanass jääp; pää om mõitid täis nigu ratta rumm kõdarit Nõo; võtab omast pääst ja keerutab `sulle ette ja sina usu Rõn; `varbavalu võtt meele pääst ja `ambavalu võtt mudsu pääst Krl; mi poisil om kah kõva pää - - taad ei massa `kuuli `saatagi Har; rumalast pääst tiij pal'logit `hullõ tükkä, midä targast pääst es tennü? Rõu; umma pääd piat `toitma, taa om su leib Vas; tä uma pää `perrä taht ellä?; ei mõista? midäge uma `pääga tetä? Räp b. pea teadmiste talletuskohana; mälu, meelespidamine mul one `santi pää, ei sie pia `kinni midagi VNg; `piibli lugud pidid puha pääs õlema `kaanest `kaaneni Lüg; `Tõinekõrd on pia `ninda tühü nagu pühütud; Kui pia ei jaga, `anna `jalgudele valu Jõh; Ega tämä pia ka `suuremat `tarkust kedagi `vasta pole võtt; Vana pia on nigu sõel `otsas IisR; kas sia, poiss, pääst et tia Vai; vana peæ nii lameks jäänd Khk; piast ää läind, kui vilets se elu oli Põi; raamat ei akka pähä Mär; ma võisin peast kõik ülesse ütelda, põlnd raamatust vaadata `tarvis `ühti Mär; Mõnel inimesel põle `ühtegi laulu `salmi piat Han; midagist `meeles ei seisn ja, pea oli saht Var; miul ol'lid sõnad pääs juba, sain kohe kodu Saa; ma ei määleta `eilest `päävagi - - ma olen `piata inime HMD; mul ei seisa enam midagi piat JJn; ega minu pia ei pia enam `iasti `kinni VMr; mul_o nõnna sõre piä, ei pidä enäm miälen; sij on minu piäss ammu kadund Kod; kui pole piat, siis piat jalus olema, kui unustad kedagi ära, piat uuest minema Lai; piä jäeb `veikses, põle meeles KJn; mi_sa lõõrit, kas sul tüki pään om Puh; tuu poiss mõist pääst `aste rehkendädä Nõo; mul `ol'le noorõlt ni_pal'lo `vär'sse päahn Rõu; mu_pää om sääne nigu vett vala_sõkla, kõik' juusk läbi är?; naa_Võromaa `kihkunna omma_ka iks mul pää siseh Vas

4. inimene või loom **a.** (hulga märkimisel) kuus `lehma `olli - - üks pea `andis `ämbritäve `piima Muh; mitu pead teid laua `ääre tulemas oo Mär; mõesa kari oli mõni sada kakskümend pead suur Mih; mitu piäd sul `luumi one Kod; vahetime [hobuseid]- - pääd pääd `vastu Pst; temäl_o katese pääd laudan Krk; ku_pää `päägä vahendat, siss vahendammi, muidu ei_vahenda? Har; Vanast `mašti pääraha päie päält Rõu **b.** keegi ise (seotud kellegi asukohaga) kuhu pää `pista, `sinne `päivä `vietä VNg; tämäl ei ole `kohta, kuhu tämä pää võib `panna Vai; pista vahel pää mede puul kah Hää; pole `kohta, kos piad `panna Lai; tsirgõl omma pesä?, rebäseil uru?, inemiisil ei olõ kohegi pääd `pištä Har **c.** elu ilm päälde ilmahki lää äi igä `alla (jäaminek nõuab iga kord mõne ohvri) Se **d.** piltl juht, valitseja; eestvedaja; ninamees üks loom, kes teiste pæe on Kär; Juri olnd `metsas `eese `sellidega, tää olnd `sellide pea Mar; juhataja, si on si pää Hää; issämijš õli pulma piä, sij läks eden alate Kod; sij `loeti karja pää, kes kige ehen käüs Krk; kroonitu pää_tul'liva kokko Räp || paravoõs, mis_tu iih_tu pää sõit, tu maõsina pää Se

5. miski kujult, asendilt, ülesandelt pead meenutav **a.** taime ülaosa; tõusme ots; õis, vili kes läks `õtri `külvämä, sie pidi sia sava `süömä, siis `kasvavad `õtrile pikkad pääd; `ärjäbä pää viel ei kukketa Lüg; mis säl rukkil on, et - - kõik piad on külite maas Jõh; `pääle `pärteli `päivä kabusta pää akka `kierdämä Vai; sui rugid peenema `pæega Jäm; `koplis on ju musta `pæega `rohtusid iganes pailu Khk; Oder ei saand `ültse pæed `otsa, nii külm `aasta oli Mus; vili akkab `pæele `valmima Kaa; Ussid juba piade sihes (kapsastest) Pöi; kaeral_o agad, odral ja rukil_o pead Muh; ruki akkab jo `peasi `vällä ajama Mar; punase `peaga ja `valge `peaga ärjapea Kir; `kuurme lehed tulavad [kapsal] `enne, pärast kasvab piä Tõs; Lips on pikk ja libe ein, kasteena `muudi pää kasub `otsa; Kanepisi `olli `kahte jagu, ühed on päriskanepid, mis päid kasvatavad, teistel `õeldi koerused (isakanep) Hää; kaniste ea vili, pia on jüst pia `kül'gis `kiñni Juu; nüid ei ole veel kapsastel `piasi Ann; timuti ein on niisuke pika `piaga, kõva kui teras kohe VMr; kapsas akkab piad `käärima, siis akkab pia `kasvama IisK; `enne on [vili] putkel, siis on pia `loomine ja pärast on piad väl'jas Trm; riõsik`einä nääd ei taha `enne ajada, ku pähä lähäb Kod; maru lõi piad maha, pal'lu `tühji päid on Äks; nõgitsit päid om nisul sian, periss pooless tõiste päidege, `muste päid ja nõgitsit päid; lilli pää, `äitsne kül'len Krk; üits pää `uikab tõist pääd, säält ei ole midägi saia (viletsast viljast); mustpää kasvab suun, jäme ain musta `pääga Ran; kütismaal `kasvi teräne ja suure `pääga kes; kapust laaritsapäeväl laotab `lehti ja `pärtlespäeväl pöörab pääd Puh; rügä nigu suur müüri tük'k, kõik' nuu pää olliva üte pikutse; `kapsta om tinavu kõik' assakuss lännuva, ei ole ütte pääd Nõo; läisime rõogu `alla ja_ss `nopseme sält kesvä päid TMr; nisu lääp `pääde (kasvatav päid) Kam; kañepil olliva `pikliku pää otsan, `kirvega `raoti pää maha Ote; `kuusku all kasvava `kõrske, ku om `sände mullane maa, siss pistävä pää `väl'lä Rõn; `kapsta omma? jo? `pääle kasunu? Krl; ku_vanal jakapääväl `kapsta viil päil ei olõ, siss ei saa_päid Har; nisul, kesväl um pää, a kaaral um piürüss Lut || pl peksmata vili, viljavihud mul om pää kodu `veetu Nõo; tulep päie `kuumaga Kam; `Miñti jäl? `nurmõ päie `perrä Krl **b.** hari, tipp; pealmine osa `kuhja piad teha paremb, kui `piened `einad on VNg; rukki akjalal käis ka pää pääl; Mõnel ajasivad `tissi pääd `mustast kõhe `kandamise ajal Lüg; üks pudeli pää `paista, ottan üles, `piiridust täis Vai; `pæega tuuligul pæe keerab `otsas Ans; `laine pæe `valkab, akkab tuuleseks minema Khk; jalad jäid vee `sisse, pea tariti paadi ääre_pæle (võrgu ülaservast) Pha; Kuhja pea einad `jääti `õue maha, nee olid mädad; Piirituse pudel oli enne punase peaga Pöi; kõegil nabladel es ole päid peal; `paisel_o suur kikkis pea `otsas Muh; merel on `valged pæed Emm; kui oli kueha peä iloste `pandud, siis vett `sisse ei läind Mär;

koeranael - - `piske kollane pia tuleb `otsa Mih; akid on `val`mis ja pään on `otses Hää; `veski pia, see annab keerata Nis; tegin kuhjale ea terava pea Juu; sai nabra `lautud, `jälle suur pea `peale, et vihm teda ei riku Pai; mul akkab kuera nael `aama, lüeb mäda pia `otsa VMr; kui piad `tehti, `lüüdi angu varrega `kuomale Sim; aki pia õli üks suur vihk; Neid pööratava piaga lampisid nimetati piaga lambid Trm; iil_o piä õtsan, ääl_o kaks piäd (kirjatähe täppidest) Kod; `veike paise, üks `veike pia otsas kah; kihla sõrmuss on `piaga (kiviga) sõrmuss Ksi; kuhja piä vaeond `viltu KJn; vaja akkel pää `pääle panna Krk; kuhja pää piäb teräv olema Ran; siiva lätse [veskil] päält ärä ja pää om purust Võn; kuhilik `panti ülevält puuuld nigu kokkupoole, pää `panti `otsa Ote; suur paisõ, kolm pään ol' `otsa kasunu San; kohja pää pääle `paniti sääntse `oslikatsõ ossa⁹ Har; laga kuha pää jäi Se; kerigu pää (torn) Lut **e.** eesmine, (liikumisel) ettepoole jääv osa rie - - pää, sie kõver, mis üless tuleb Lüg; ta `soudand laeva pias, laeva peremees [oli] taga Jäm; `kõrge `peaga regi VII; mene paadi piha Pöi; ree peä eest_o jalassed kõberad ja taka `sirged Vig; vene pea on teravam, takka tõmbim Kir; kui järsu `peaga regi, siis lüiatse mõni laud ette Kse; saani kolju oo ees piä piäl, et obu lund `piäle ei pillu Var; Puadi piä igänes püstü, taga paelu raskust Khn; lumi pakkis kuni ree `pääni `kiinni vahel Saa; ärja regi oli madala `piaga Nis; rie pia läks `vasta `kuotisid [hobusele], akkas `lõhkuma JJn; regedel on sõba vitsad, mis ies oiavad pia `püsti Kad; [vene] piä on liias õhun Kod; kui ree `koorem pia pään on, siis tema lähäb `ümber Äks; `tul'li suur tule juga, piä puuult jäme ja saba peenike, `tul'li `müüdü `taeva alust KJn; riü pää om ärä `õigunu Hls; jassikul `olli pää ka ja kõrval serätse siiva Puh; palmitsedi [ree] pää paeo `vitsuga ärä Ote; `tõmpsi `inde riü pää pääle `küürä Urv; tohk (pära) om laemb ja pää om `kitsamp Röp **d.** (pikliku) eseme jämedam või laiem ots Pane sellele naelale paar äsadust pee pihta Kaa; Rui pea läks luhki; [Tuuliku] võlv `tehti koa kõik moas `valmis, pia tahuti kenast teras `kanti `välja, kaks suurt kandelist `auku raiuti piast `risti läbi Pöi; senel naalal on suur lai pee Käi; [Laeva] vjõnna piä piäb tugõvast puust olõma Khn; kandiline `mutre pia; kui tikud tulid, sis nad olid nisuksed punase `peadega Kos; sel naelal põle piad ots (otsas) VMr; saabastel vaja uvve pää (labaosad) panna Krk; na (sepad) teevä ehge `naklu, kellega usse ehged `lüüdi usse `külge, ni nagla olliva `päädegä Ran; nii suur, ku riü paenatuse mulk `olli, nii jämedäss tetti kõdara pää Nõo; Tuuļ pera `võllal om tõnõ ots jämme, tuuļ kutsuti `võlla pää Urv; mul om üts illus piip, tuuļ om `kipsine pää Har; Esi⁹ um nigu `nüüpnõgla pää, a_lask `ümbre nigu `püürhäll Rõu **e.** käepide `Sirbi pia õli `tehtu `jälle tohust Lüg; `põiklid - - puust pee `keikidel `otsas Ans; too mo pika `peega rui `pender Khk; luisu pee oli änamast ümarguseks `reitud Kär; Puúsnoa tegi küla sepp, pea tegid ise taha Pöi; piä oo pius, kui sa pussitad Var; [Linaropsimise] mõök, puust lai ja ümmargune pea ka `järgi Tõs; `noaskle pia Koe; minä oosin `kiinni sae piäss Kod; mõni sirp olli tohe `pääge Krk; liimeister `olli kate `päägä, pikk raud - - pään katel puuļ otsan Ran; adra pää om tu tagumane jagu, kos käe küllen Kam; kuld päiege `kahvlid San; Mugu_tul'l nurmõ pääle, võtsõ adra pää peiu ja_nakašs õõlit ajama Urv; ma_põõri aida ust, läts võti `kaški, pää jäi ennedä `piiu Har; pää um puinõ, mink pitih `põimja `sirpi pidä Lut **f.** tööriista detail, kuhu midagi kinnitatakse uherd õli pää sies - - sääl õli pulk `küljes, `kellega sai `kierädä Lüg; Reha pia oli sie, `kelle `sisse `pulgad `lüüdi Jõh; oki pee `lahti, ep saa kedrada enam, tuleb `vau vahele tappada Khk; kuuse varredest oli `tehtud [reha] varss ja, aga saarest on ikka pea Noa; piigerti pää sees ol'li nell'kandiline auk, kus_si puur `paniti Saa; minu mies tegi kõverad [reha] piad JõeK; vanal uherdil käis piast pulk läbi Äks; vingeldil `olli kah pää, vingeldigä `lasti vähämbit `mulke Ran **g.** (muud juhud) Molema `otsa `külgi `pandi `paksust plegist teräväd - - pään,

`hiljemb `tehti torpièdud vade ühe `päägä (piiritusevedamise torujatest nõudest) Kuu; Madrus puhastas kumpassi vasest pæ nenda puhtaks, et see lousa iilas vastu Emm; Edäläst `tõusvad müristämise piäd üles (äikesepilvest) Khn; Sukurtki, ma mäletan, kus `tuadi `terve pia korraga koju Amb

6. millegi algusots *Tugeva `vuoga vois libu rivi `umbe otta, kui pää `otsass tugevi `potskaid ei old `pandud (võrgujadast) Kuu; koidu esimine ots on vara, see on pääva pea Pha; See oli aja pea, kust `aida tegema aketi Pöi; võtame vau pead `lahti Kse; Levä pää, sij `anti tüdrikul, et sis kasuva suured muksid põvve Hää; aea pia, kus uus aed akkab teesepidi minema Nis; kes tahab leiva pead `saada Kei; mes kuradi asi sij_m ollu, sel ei ole pääd ei perset (ei ole algust ega lõppu) Nõo*

7. seestütlevas käandes kasut seisundi märkimiseks; nii ja niisugusena *`Tuhli `putru `täüdüb `süüä alade kohe tulisest pääst Kuu; `juobunest pääst tiä, midä `räägib, sel juttul ei õle äärt ei `õtsa Lüg; Kasetohust `tehtud `asjad `võisid `uuvest piast ka kigiseda IisR; poig suri `lapsest pääst Vai; See loom käis juba `vassigust pæest `aidu Jäm; näljasest peest söi ta oma kõhu nii täis Khk; ma `tõusi ühna `aigest peast maast üles Muh; mo eest on leiges `toorest pæest jüst keige param Käi; surnd peast nägin, ega ma teda `inges peast änam `näindki Mär; see oli uiest pæest ike üsnä ilos Vig; Poesiksõst piäst sai järjest `kjõtsu mängetüd Khn; ära `viska rätikud likest pääst `nurka, `määndad ära Saa; tiht kangas on, kui ta jeeb kojotust piast tiht Ris; ma olen kõik tükid läbi teind ja nüid vanast piast, nüid kas sure `näl'ga Hag; `piima sõeme sedasi apust piast niipaelu, kui me isi `tahtsime Rap; punased kardulid olid kípsetud peast na ead `süüä et Juu; naesest piast ka sain `kostnaga majasse Amb; `pungast piast on ta [lumepallipõõsas] ka ilus JIn; ta `poissmest `piastki võttis `viina Ann; varsast piast `juoksis mitu `korda `traati, `kiskus jalad purust VMr; niesuke sama jopakas oli ta ju nuorest piast Sim; Ahvena kala -- keenust peast söödi Trm; kašk põleb `tuurvess piäss küll Kod; kis `ahtrast piast lüpsab, on rammusam piim Plt; igisest piäst ei tohi `kül'ma `juua KJn; sinitse karduli om tahempe, külmäst pääst õige ää Hls; si põrss elävast pääst küll `süüjä ei naka Ran; kui kangass ärä `kuivi, siss mähiti kuevast pääst `trulli Puh; `kapla tüj ma pimedäst pääst (pimesi), ega kablategemise jaoss `silmi vaja ei ole; lesäst pääst siss tei tolle -- Karlaga `sehvitit ja sai `tütre tollega Nõo; ta süü näl'lätsest pääst puu^o ja luu_kokku Har; kiä är_harinõss, tüj eläss pümmest pääst kah Vas*

8. (väljendites, ültemistes) *Pää juo `kolmane kere `otsas (üle keskea), vade `tembud `jusku `poisikasel; Ega pääst `luukama jää (õeld pea ära lööjale); Ei `pääse päist ega `joua jalust (aeglasest inimesest) Kuu; pääst `perseni (üleni) `kangust täis Hlj; Tieb, tieb, aga edasi ei `joua piast ei `persest Jõh; Küll see mees paneb tale `päitsed piha (teeb taltsaks) Jäm; se töö mu käe kut kuke pæ (lihtne) Khk; Paneb pea tiiva alla (jäab magama); Selle eest pead ei silitata (kiita ei saa) Kaa; Pane pea `vastu `seina ja ole vaid (õeld toiduga pirtsutajale) Pöi; `õhtaks `ollid koeral käpad pea all (surnud) Muh; Ma voi oma töö eest pæ anda (olen oma töö kvaliteedis kindel) Emm; ei see ei saa päist ega jalust edesi, kis `niukene kohmits inimene on Mär; Ei pakata pääst ega `persest, ei räägi teistega Hää; teine on süüd tehend, aga meie pea peab `kanma (meie peame vastutama) VJg; `õmbleb ivake ja jälle pia kahe käpa vahel (on nõutu) Lai; siu pää saa `mitme kere `otsa panna, et ta tark om; sij om kadunu nõnda_t luud ega pääd ei ole nannu `kennigi Krk; Mitu pääd üte mütsü alla ei mahu (üks peab juht olema) Hel; pañd kõrva pää `alla (suri ära) Ran; temä ei pääse pääst, ei `argne jalust, ei saa edesi, ei tagasi Nõo; tal om pää iüst tüüid (väga palju) San; Ma joht `hindel pää otsan `täñdsi*

ei_lasõ[?] (ei lase endale ülekohut teha) Rõu; *Juustum ei jäta inne maaha ku pää kangla all* (joob kuni surmani) Rärp; *no sai timä ka ar jo pää paku ala* (sai mehele) Se

9. (püsiühendites) heast peast niisama, ilma põhjusega *Täis mies -- iast piast parisniku käest obust`ostama ei akka* IisR; *Andis kohe east peast* [koha] ää Pöi; *Akkas eest peest pröökama* Emm; *Joonud mehed saavad iast piast kurjas* Han; *ääst pääst võtab kätte ja vihastab* Hää; *läheb east peast tese kallale* Ris; *akkas kohe iast piast`nutma* Koe; *inimen võtt ääst pääst üte mõtte pähä ja pand minem muðu* Krk; *ääst pääst nakass`sõimama* Ran; *ku i ~ nagu peata kana* (nõutust, otsustusvõimetust inimesest) *Miski kättä ei akka,`ulgub nagu`piata kana`ringi* Jõh; *õska enam`kuskilt otsast`peele akkada, kei`ümber kut`peeta kana* Khk; *ennem -- oole`kandaja ees, nüid nagu`peata kana* (mees suri ära) Var; [vanemad surid ära, lapsed] *jäive ku ilma`pääte kanase maha* Krk; *käü kui päälä*[?] *kana* Rõu; *o ma pead toitma end elatama, ülal pidama midä`asjaga tämä oma pääd`toidab ka, tüöl ei käi* Lüg; *ta piab isi oma piad`toitma, et ta teste abi ei nõua* Juu; *teeb`luudasid ja mõne korvi, näed kuda`viisi ta toidab oma piad* Lai; *kül ta_ks uma pää är toit* Rõu; *pead hoidma ~ pidama söömisel-joomisel mõõtu pidama, mõõdukas olema si mijs ei pia sugugi piad* Ksi; *tu mijs ei piä pääd -- juub ja* Ran; *inemine piat õks pääd kah`hoitmadõ, ku`viina võtt* Har; *Na_noorõ_poisi_piä ei`hindel pääd ei?*, *mu`parkva`hinde täüs ku_sitige* Rõu; *pead-jalad koos* 1. väga kitsikult *Säel tuaubrikus nad kudagi elavad piad-jalad kuos* IisR; *Nendel on seal nii kitsas, pead-jalad koos, kui lapsed ka kodu on* Pöi; *see tuba on peris puudik, pääd-jalad koos, ei mahu`käimagi* Saa 2. kõveras, küürus *Piad-jalad koos, kõberas nagu kaelkook* Han; *ma käin piad-jalad koos* Ann; *pead ka o t a m a* otsustusvõimet, enesekontrolli minetama *Inimene kudagi on kahju suanud -- ega siis sellepärast maksa pead kautada* Trm; *noor poiss`kaotas pia ikke tüdruku pärast* Lai; *pead murdma pingsalt mõtlema; lahendada püüdma küll sie`murdab pääd`selle`asja`kallal* Hlj; *Need`rehnikud`anvad ikka piad murda* Han; *küll ma`murtsin piad, aga`miele ei tulnd* JMd; *sellegä on piä`murmiss kua* Kod; *ma ole küll pääd`murdan selle asja man, aga ma jagu temäst ei saa* Hel; *sa`ütli`säärtse mõistatusõ, kas ma vijl umma vanna pääd`taaga`murdma naka* Har; *pead parandama pohmeluse leevenduseks uuesti alkoholi tavitama peremehed tulid`ommiku pääd parandamma* Lüg; *Täna juob,`omme parandab piad* IisR; *läks`kõrtsi peed parandama* Khk; *Haigõ pää om vaja är?* *parandada* Rärp; *pead tulle pistma ~ peaga tulle jooksmä mõttetult riskima, end ohtu seadma* *Ei mina lähe sinna pead tulle pistma* Tõs; *ära jookse`peaga`tulde,`mõtle ennem* Kei; *kõhe miäleägä pissäb peris piä`tulle* Kod; *pea laiali* (otsas) hajameelselt, mitte midagi tähele panemata *Nuorematel piad`laiali`otsas,`nende`uolest või kedagi jättada* IisR; *Mõne inimesel põle aru`ühti, jooseb pial pia laial ots* Han; *mul on pia laiali, ma ei saa arvata* Lai; *Jooseb pää laiali otsan, mis sest kasu om* Trv; *pea peale kukkunud ~ sadanud lollakas, segane* *Ega ma pia`piale kukkund ole, et lähen tämaga* IisR; *Oled sa pea`peale kukkund, et sa`lainad nendele raha* Pöi; *Ta on päris pea peale kukkunud, et ostis nii kalli asja* Pär; *egä ma piä`piäle põle kuknd, et sedä`viisi tijn* KJn; *kas sa oled pää`pääle sadanu* Ran; *pea peale pööräma segi paiskama* *Kodu olid keik asjad pee peele pöörtud* Jäm; *Mis siin on juhtunud, kõik on pea peale pööratud* Trm; *pea pulki täis keegi on segaduses, erutavatest mõtetest hajevil pää`pulki täis, ei`õska midagi teha* Hlj; *Pia on`ninda`pulki täis, mis`muadi ma nied torud kokku`juodan* IisR; *Pea on nii`pulki täis, äi ta tää`änam, mis ta teeb või mis ta räägib* Rei; *Käib`ringi, omal pia`pulki täis, ei tia kust otsast`piale akata* Jür; *No?* *um kül_pää`pulkõ täüs, tiia_kas no_mehele minnä_vai ei?*

joodigu tük'k um Rõu; peast jalatallani ~ jalgu ~ jaluni üleni, täies ulatuses on pääst jala `tallani ias `riides Lüg; emä - - vañd, et temä om poja koolitanu ja pääst `jalgu `rõivile pannu; Puu olliva pääst jaluni ärmätanu Nõo; ma olõ pääst jaluni `aigust täüs Krl; üle pea (ja kaela) 1. kiiresti; hooletult tegi üle pää ja `kaula Vai; ta `jooksis üle pee ning kaela minema Khk; üle piä ja kaala tiid, si_o üks rabelemine, suab rutto käess ärä Kod; meil üle pia tööd ei `tehtud Plt; sij om üle pää ja kaala tettu, nigu ossenduss Ran; sul om rutulõni minek, sa^o lääd üle pää ja kaala Krl 2. täielikult, üleni on juond `jälle üle pää enese täis Lüg; üle pea kasvama ~ minema kuuletumast lakkama, sõnakuulmatuks muutuma `Lapsed on üle pia `kasvand, enamb `kellegi sõna ei `kuule IisR; Poiss oo vanadel nõnda üle pee kasvand, äi isa-ema sõna tähenda sellele änam midagit Kaa; sa_`last taal latsõl üle pää minnä^o, ku sa tedä nii pal`lu hellätäde^o Urv

pea² pea, pia R hajasalt S L, KuuK JMd Koe VJg Kod Lai Plt Kõp eL, piä Tõs Kod Nõo Võn Kam

1. peatselt; kiiresti, ruttu Ku keväjäll maa pia `kuivab, tuleb kuiv suvi Kuu; `ninda pia, kui sina lähäd, lähän mina ka VNg; tuli `oige pia Vai; `kange tuul, see kuivadab selle maa pea e` `jälle, mis sest natigest vihmast kasu on Khk; Pea siis seike asigid veib juhtuda [kui poiss ja tüdruk käivad], et lapse kisa lahti Kaa; sest saab pea nõdal, kui Paul kodu tuli Käi; laev läheb pea Rei; pia tehasse pilla-palla, kava tehasse `kaunisti Mar; piä läheb pimedase Tõs; pia minagi sinna ei jõua JMd; lehm jua `sõõrdub, saab pia `lüpsma VJg; nõnna pia ei sua tagasi Kod; küll ma tal üüts kõrd kätte massa, olgu aig pia või pikält Krk; ei ole jõud meil omast käest, si kaob pia ärä Ran; ku ta pilvitäb, pia siss sadu ka_j tule; suure sia saeva tapetuss, aga kõik tuu liha kattõ ruttu ja pia (väga kiirest) Nõo; liha ei lüü midägi `vasta, tuu om pia `süüdü Ote; jo pia `lõunõ aig Har; nüüd ei olõ inämp pesä tegemine, nüüd tulõ pia teil `rändamine (õeldud pääsukestele) Plv; `kiisla om üle aia karada inne, pia om kõtust `kaonu^o Vas; sul saa pia^o minno viländ ku `viija_`kapstit Röp

2. peaeagu; umbes külä jäi pia `tühjaks Kuu; meestel olid vanasti ka pikad `juused, pea õlast saadik Mih; `kunka pial ehk küüra pial, see on pia üks Lai; kiisa korvid olliva pirrest, pia kolme jala `kõrgutse Ran; rebäse jäl`le om pia särätse sama ku peni jäl`le Puh; tuu om pia vihma pil`v, serände al`l nigu vesi Nõo; luušk ehk lohk, nuu omava piä üits mõlemba Võn; pia kaits nädälit ol`l tsiga `haigõ Urv; taa om halv `aiguss, `taaga olõss sa vai pia är_`koolu_`kah Krl; sita kuurma ol`l pääl ku mägi, pia nigu haina kuurma Rõu; pinikeele^o oma^o pia säänäst `muudo kui kalmussõ^o Röp

pea-¹ pea- Pää `lohkub `otsass, mes `irmus, aga `tilka `viina kodu ei ole, et sais pääparanust Kuu; `enne oli `niisukene pia sukkur, kust `niisukesed `suured tükkid `lüüdi VNg; minul on küll `lapsi tuba täis nagu pää `arju; pää `karvad (juuksed) `lähväd juo `allist; sai mu käest ia pääpesu pilt Lüg; piakolo jääb `uimasesest vahest Jõh; Mis sa oma pianuppust `ilma `asjata `vaevad IisR; kukkus nõnda_t pækoli (pealuu) `laksus `vastu ust Ans; `laiskus on kuradi peapadi VII; Pühade `järke ta kõib veel külä kaudu pea parandust `otsimas; Jõest käivad ikka peapesu vett `toomas Põi; kui esimest kord vassikale juuva andasse, siis pannasse pea ari jooma `sisse; pea täi ei taha `riide sihes `olla, ikka lodib pähe Muh; Sene peenupp äi jäga põrmugid Emm; ei mu peakolu seda küll kinni võta Var; noorikule `pandi pikk tanu pähä - - ja punane peäpael Tõs; `rõõva täied on pikad peenikesed, pää täied on laiad kui lutikud Saa; vanaema, see `kinkis metele siis piarätikud HMd; paeliga mõni silib ennast Kos; kadus rukki sisse ää, nat pia nuppki ei paist VMr; piä `suhkur, lõhuti tämädä piänikesess tükidess `kerve ja `uamriga Kod; pulma lipp oli punane ja `valge, piarätikute `moodi Ksi;

pea-

tütarlaste piaehel oli pärg Lai; veike mees kui piaari Plt; pääräti änd ulats `kindreni, periss maani es ulada Krk; joodiku `tahtseva viil` pääparandust tegema minnä Puh; ma näi, et mõnel [kapsal] om joba õge suur päänuit; makab tek'k üle `kõrvu, päänuit om enne väl'län Nõo; vanast `kammi es olekine, vanast `olli pääsugimise ari, tsia arjassist tettü Ote; pääpael - - linatsõst mustast [lõngast] palmitsõdi Kan; tuul ol'l pää`murdmist külält; meil kasuõ soodin soetõlva?, ma`tei minevaesta nuist pääpadja Har; mul um suur päähalu (peavalu); ma jäi pää räteldä?, `kohvri `võeti är_`kõiki rättega? Rõu; um ka mõnõl suur pääkol'o, a midägi sääil siseh ei olõ? Plv

pea-² peamine, põhiline, kõige tähtsam, kõige suurem vms vend oli siis se piakippar `meie `paadis Jõe; pia oppe`ained olivad `piiblituugu ja katkismus ja `rehkendamine VNg; `Püssi mõis õli `jälle `Püssi `valla piamõis, `karja `mõisad õlid `Kohtlas; valesstab ja varastab, on üks pääkelm; `mõisades - - pääõts õli `errade kääs Lüg; Pea õlesanne oli ikka sigade `oidmine Põi; räim_o ika se peakala (peamine püügikala) Rid; kui neid oo suur kamp koos, siis_se juht_o see peavaras Mar; mõni `ütleb küll lebastama - - aga `leiba `võtma on ikke piasona Mär; val'ss ja polka - - need olid peatantsid Lih; liha ja lõhk `kartuld `tehti, see oli see peatoit Mih; ühüssas laene oo see pia laene - - see aab vett `sisse Tõs; punane oli jo se pea värv igas pool Aud; külinädalte `järgi `tehti maha, need olid pia `tähtsad asjad Pär; kahessas külinädal, se ol'li se pia külinädal Vän; mere püik noodaga, see `ol'li nende pää ülalpidamene Hää; peakroav, `sinna tulevad `veikesed `sisse Kos; mul on viiul old siin pia pil'liks ikke - - vana orilarisu [on] siin viel KuuK; kui sulane ja peremes `kaupa said, liik oli jo piyasi Kad; küla kari, siis oli piakarjane ja korraline Sim; meil õli kõegil tiädä, kos neil si piä ädä `seisi, mes neid es lahe ühen elädä; piä kohtomehel oli abi koa Kod; maa on ikke pia asi vil'lal ja puul Äks; vallavanem oli pia peremees [vallas], tema pani ette, siis teised otsustasivad Lai; naestel ol'li mõdu pääjuuk; räim `ol'li pää`tähtis Vil; ark ader `ol'li pää põllu riist Ran; ega mehe söögist ei ooli, mestel viin `ommegi tuu pääasi; esi om pääkelm, aga `tõisi om `kange mõnitama Nõo; Latsõ_`tik'se vanast ka `kaktõmma, sõss esä tul'l vitsaga_`kuisse pää `süüdläse käest: no mitu `nahvi ma sullõ anna Urv; `Kapsta ja `kartuli?, nuu `ol'li` õks tuu pääsüük Krl; nika ooda ma kosilaisi, ku liiva `piitre `perrä tulõ, tuu om tuu pää kosilanõ Har; maatükk um suur, päähädä um tuu Rõu; `Vahtõliinah ol'li ics pää `mõisa; rindõbi ol'li tuu pääviga ja surri ärä Vas; ta om jo pää jootik, kes `väega `viina sal'liss; pääkaruss kai `perrä `noilõ latsilõ, kuiss nä `karja `kaitsva? Se

pea|aegu pea| `aegu Jäm Khk VII Põi Muh Lämpõ Tor Ris Juu Tür Trm Plt, - `aigu Saa Trv Hls; pia|`aegu Jõe Khk Khn/piä-/ Kos Amb JMd Koe VMr Rak VJg Iis Trm Kod KJn, - `aigu VNg Lüg Vai Trv Krk Puh Nõo Har Rõu Vas Lei; `peagu Trm, `piagu Jõe Kuu HMD Pee, piagu KJn nii, et natuke jääb või jäi puudu pia`aegu, et `särgi`riide `laius [oli purjekangal] Jõe; pand ige [kala] `kuorma `piagu akkama puhas `viinasse Kuu; [laev sõidab] pia`aegu `vastu tuult, purjud üsna `tinges Khk; `kostlane teeb pea`aegu pardi äält VII; pea`aegu kakskümmend `koormad, ega pal'lu `puudu `jäägi Mär; ei - - muist [lehmi] ann `piima kätte ka, ükskord ma tulim `piagu poole tühja lüpsikuga tagasi HMD; Pia`aegu oleks i'llaks jäänd Kos; pia`aegu kõik on `val'mis Koe; neskesed madalad kingad olid - - pia`aegu sedamuodi nagu nüüd need tuasussid on Rak; pia`aegu täna läheb ilm kuivalegi Iis; [kaks põrsast] pia `aigu ühe `suurussed kõhe Lai; piagu `tüll'i läksid ja leppisid `jälle ike ärä KJn; pia`aigu piam joba minem akkam, ega ääp `uuta_i või Krk; suur lil'l `ol'li, pia`aigu lakke Nõo; lehmäst ol'li saanu? pia `aigu kolmkümmend `ruublit Rõu Vrd peaaegus

pea|aegus peaaegu muga, seda sõna pea`aegus ep räägitagid Ans; pia `aegus tõsi Khk

pea|aegust *pea|`aegust* Ans, *pia-* Jõe; *piagust* Tür *peaaegu siel`lauleti ja`tantsiti* *pia`aegust`ommikuni* Jõe; *padrik, rätsik, sie on`piagust üks ja seesamma* Tür

pea|aju *aju*; *ka aru, mõistuse keskusena* (hrl pl) *lehma pää`ajud`annab`kuerale* Hlj; *sene pääajud ei ole`kerrass* VNg; *kus su pää`ajod`onvad, et`ninda rumalast tied* Lüg; *kärbäsel ei õle pia`ajo* Jõh; *kui pæe`ajuse juba`aigus lihab, siis on surm ka kää* Ans; *Kuul läind otse pea`aost läbi* Pöi; *ajab peaaiod`mässäle, lähtvad`segäseks* Mar; *kui pea`aiudel oo viga, siss_o`mõistus kadun* Var; *luamade`piaajud antasse`kuertele* Iis; *koba aga näid`mõttid`piäajode sidess ja`ütte sulle* Kod; *sel`üeldasse`olema`pia`ajude sees`põletik* Ksi; *kos sa`nij`pääajose`pannit* Krk; *õpmise`man`üteldi`kah, et`tunmine om`nõrk`vai`pääaju`kehv* Ran; *pääajo`keedeti`ärä, üteldi, et`sij`om`ää`pude`süvvä* Nõo; *meil ei`süüä`pääaiud, tuu`pandass`seebikraami`manu`* Har; *timä`pääaiu`ol`li`musta`ku`hüdsi* Vas

pea|alune 1. a. *pea`alla`asetatav`ese, hrl`padi`pääalune`on`madal, tuo`mulle`pää`alle`midägi* Lüg; *Kergita`mo`peaalust`natuke* Pöi; *too`mulle`midägi`pea`alust* Mär; *pääalune`on`ära`vajunud, peab`pääalust`kohentama`väha* Saa; *mõni`tahab`kõrged`peaalust, mõni`tahab`madalad* Juu; *õled`-`-`keedeti`kolme`sidemega`kiinni, sij`ol`li`piaalune* KJn; *mul`üits`kõik, kas`pääalune`om`kõrge`ehk`om`matal,`pääasi`et`ma`magada`saa* Nõo; *ko`[surnu]`pääalonõ`sai`matal, sis`paante`vijl`puul`vihta`vai`mõnikõrd`inäbäki`pada`ala* Se **b.** *pea`alla`asetatav,`pea`all`olev`kui`ta`[paina]`su`seljäs`on,`siis`tõmma`oma`pääaluse`padi`vällä* Lüg; *Peeluse`koti`sisse`pandi`püsut`pehmem`põhk`Kaa;`pääaluse`koitis`ol`lid`kaara`kõlkad`sees`Saa;`vanass`kojati`jänesetaku`piäaluse`koitidesse`Kod;`temä`süä`om`pääalutse`padja`sihen,`nakanu`naene`sedä`päältse`patja`oidma`Hel;`suurõ`ilosa`pää`alodsõ`pada`* Rõu

2. *tuld,`kütist`jne`tehes`puude`alla`pandav`põikpuu`põlemise`soodustamiseks`sai`pisikene`pääalune`panna`taha`ja`teine`ette,`s_sai`puud`sedasi`pääle`panna`jusku`pliita`allegi`ja`sis`küdes`[leiva]`ajuhju`kütmisest* VNg; *kui`puud`ahju`pandi,`este`tuleb`panna`üks`-`-`piaalune* Lüg; *puudel`peab`ikke`peaalune`olema,`kui`leiva`ahju`küeta,`siis`akkab`tuli`paremine`põlema`Kad;`este`pantse`puu`maha,`sij`one`kütse`piäalune`Kod;`kaks`piaalust,`üks`ette,`teene`taha,`siis`on`ühesugune`küdemine`Pal*

3. *vihujagu`sidumata`vilja`peaalused`pandi`maha,`pärast`siuti`kinni;`kui`rugi`õsutasse,`siis`pannasse`vikhude`jägu`sidumata`maha,`nee`on`peaalused.`kui`siutud`on,`siis`on`vihud`Khk*

pea|aru hrl pl *peaaju`aru,`mõistuse`kohana`pää`arvud`on`laiali,`mõtleb`siie`ja`sinne,`kuhugi`mendust`ei`saa;`minu`pää`arvud`ei`võtta`üles,`midä`sel`massinal`viga`on* Lüg; *See`suur`piibli`uurimine`ta`pea`arud`segamine`ajas`Pöi;`pea`arud`on`nii`lõhiksed,`tema`mõistus`ei`võta`seda`Juu;`tal`ea`pea`aru,`tunneb`tüöd;`kelle`pea`aru`selge`on,`eks`sie`reagi`HJn;`kus`su`pea`arud`on,`et`niisukest`lol`li`juttu`riagid`VJg*

pea|auk 1. (riietusesemetel) *unt`oli`mend`särgi`savast`üless`ja`-`-`pia`august`väljä* VNg; *pæouk`oli`kenast`lahke`Jäm;`särg`oli`suur`pitk`riie,`pandi`siugu`teine,`leigati`piaauk`sisse`Pha;`meeste`vammus`olli`valge,`must`värgel`köis`ümber`peaaugu`Muh;`särgi`peaauk,`paelaga`tõmmati`lõua`alt`kiinni`Juu;`mehil`õli`[särgil]`lühike`piä`auk,`naessel`tuli`jatku`ligidele`sij`piä`auk`Kod;`naine`võts`nisa`puhust`vällä,`amme`pääaugust`[imetamisel]`Krk`||`ül`gel`jää`sies`on`inge`auk,`teine`pia`auk,`kust`väl`las`käib`jää`pial`JõeK*

2. *jäässe`tehtud`auk`talvepüügil`Uomigul`sai`pää`augul`verku`kõue`abil`väljä`vedämä`akkada;`Üks`mies`vedäs`pää`august`õhjeribi`väljä`Kuu;`piaauk`[võrgu`sisselfaskmisauk]`üöldi`ja`teised`üöldi,`kust`sesta`läbi`aeti,`nied`tehti`veikesed`Hlj*

peadpidi

pead|pidi, -pite ise `juokseb päd pitte tule Hlj; `naised on pädpide kuos, ei tiä, midä nüüd `räägivad Vai; poisid `lähtvad peadpidi kogu ning `puksivad Khk; pörsas `olli peadpidi aa vahel Muh; ää `laske last kao peale, pärast kukub peadpidi `sisse Mär; lapsed kõik piädpidi koos Tõs; nad (härjad) olid piädpidi ikkes `kiinni Rap; siga_o piäd pidi aia vahel, perset pidi ei jäe `ilmangi Kod; joosi pädpidi `vastu `seinä Krk; sattõ pädpite `alla Plv

pea|kabel koormakõis pädkabõl' om sääl hobõsõ sääl pääl, nigagu `kuurmat kiini `kõütmä nakatass Urv; Pädkabõl' läis `kaitski, ors linnaäs maha?; `Vankri ede`parda `otsõ külehn ol' tuu pädkabõl' Rõu; pañni pädkabla rekke Se

pea|kammitas pea jala küljes kinni tie`äärtel oli obune pea`kammitas Hlj; `lehmad `pietasse ikke päd`kammitas, kes üle `aia `tahvad `mennä Lüg; obu on peekammitas Emm; luamad ja obosed on piakammitas VMr

peakas `peak|as g -a Khk/-ee-/ Muh Mär VJg Iis/-ia-/ Trm Plt Hls/-ää-/; `pääk|ass g -a(se) Krk; `pääk|äs Krk/-äss/, g -ä VNg

1. terakas, suure peaga üvä `pääkäs `otra; tänävu one `pääkad kabustad VNg; see oo ühna kena `peakas ruki Muh; rukis va õre üsna tänabu, aga muðu ilus `peakas Mär; `piakad õdrad Iis

2. nutikas, taibukas `pääka inimestege om ää kõnelte Hls; nemä om `pääka poisi; `Karksin om pal'lu `pääkasi mihi Krk

pea|kast ruum rehetare kõrval, kuhu veeti põllult vili kui üits rehi `olli ärä `pestu, siss ateti pädkastist jälle tõene rehi üless; kas olli kesvä vai rüä vai nisu -- ku kuju `olli, `veeti päd`kasti Nõo; kõegil es ole päd`kasti, `jõukambil peremeestel olli pädkaast Kam; kaits inemist ai `vil'lä pädkastist rehe`tarre, üits ol' parsil, võtt `vasta; tõuvili ol' sääl pädkastin kokku vajonu, toda `olli `väega rasse säält kakku Ote

peakond peakond Plt, peä- Vig salkkond, trobikond siss nad koa isi `keskes na ühüs peäkõndes Vig; peakond `lapsi Plt

pea|kool leer piakoolist ju läbi Trm; enne kui piä `kuuļi läksid, lõegati `rõuged ärä Kod; tullugi sügüse poisi ja tüdrugu päd`kuuļi Krk; ku sa pädkoolin käemätä ollit, siss opetaja es laalata Nõo; ku ma pädkoolin käve, sis `miñti nädäli pääle `vällä, egal ütäl uma söögikoit üten Võn; sügüse ol' tuu pädkoolin `käimine Ote; vanast päd`kuuļi `miñti kah, piim pütüga_sällän Urv; tuu om jo täüs inemine, pädkoolin är' käünü? Har; Päd`kuuļ'e `miñte `säitsmetõis` kümne ja `katsatõis` kümne `aasta vannudsõlt Röp

pea|kott 1. torp obone süõb `kauru pädkottist Lüg; päd kott käib obosel `paulaga `ümber päd, `pannasse `kauru `sinne Jõh; ool_o pæe kott, `kaeru sees Khk; Peakott -- `siuti obusele peha -- teel oli ea küll, obu äi `püllund `kaeru moha Põi; Kotikanga viimasest jupist sai veel hobuse peakoti Mar; eenad `pandi nasamate `vankrisse, aga obuse piakoit oli, kus kaerad `pandi Tõs; piakoiti pannakse ibasid või `einu ja siis pannakse obusele pähe Hag; paad piakoiti obusele pähä Kod; võta säälid sainveerest üsätst, pane pädkotti Ran; ku`hobõnõ `nõlgõ põdõ, sõss ei_tohe `tõsõlõ anda_tuud pädkotti, muidu nakkass tõnõ hobõnõ ka_`nõlgõ põdõma Urv

2. kapuuts vm peakate pia kott, mis -- `vihmaga `tõmmeta pähä Jõh; ruut `toodi püemest pääst `sisse -- ruudi peakott [oli üle] Põi

peaks peaks HMd, piaks Kuu Hlj VNg JJn, piass Hel San pea siis Piaks lühikäne `kayyas `kuotud on Kuu; piaks nied `varrukse `otsad `poisikesel `karmendama akkasid Hlj; peaks nad (lapsed) kõik ei kasva HMd; piaks nied `kartulid ei kie JJn; piass ta_i tule San

peal *peal, pial, piäl* hajusalt R SaId, Muh L K I, *pääl* R Krj Pha Rei Hää Saa Äks Vil eL, *peel, peel* Sa Hi, *peäl* Mär Vig Tõs Juu

I. postp **1.** *peal-*, ülalpool, millegi pealispinnal või kohal, midagi katmas, varjamas `alli *pojad on jää pial* Jõe; `vihma pilv on kõhe pää pääl Lüg; *magadaste ahju peel* Jäm; *vee`raandad olid kaju peel* Khk; `Istus toas, pisike tüdruk oli põlve peal Pöi; `olli_s elu peal ea magada Muh; *surm on lisemal kut särk ihu pääl* Rei; *siin laua peal ei ole`ühtegi pudelid* Kul; *kaks inimest oli kuhja peäl ja üks`andis [heina] kätte* Mär; *pää kumab metsa peal* Kse; *lõsna piäl oo parred* Var; *lapsed ikke`laskvad uesudega jää peal* Aud; *katus on maja pial* Nis; *mõni kannab`särki`pükste peal* Hag; *Igavesed mustad särgid ja nühi neid laua pial, nii et riie`rünsub* Amb; *au kubu`kuivas ahju pial* Ann; *kašt`õunu`seisis riivuli peal* Tür; *majad olid mua pial kohe, mõned`lahtised kivid olid aga all* Koe; *istub nii uolega pesa pial* VMr; *pruun kord vie pial* Kad; *elan niisama kui lind oksa pial* Pal; *inimene`lämbub ära, kui tal - - suu pial kedagi* Ksi; *päiste piäl ei tohi tallata* KJn; *paneme`kiinni kiik, mis siin laua pääl on* Vil; *om`seande laits, oia nagu sitta`pilpa pääl* Trv; *põse sarna pääl üits`vistik* Ran; *arak kädsätäb aia pääl, ei tiia, mes`käsku jälle tuu* Puh; *pöksi om täl serätse et paik paega pääl; kui Peedu pääl om nisukene al, siss sääl joba satab* Nõo; *kõgõ all ol`hamõ?, sõss`hammõ pääl ol`hihtsärk* Kan; *vähjähaina kasusõ vii pääl* Har; *marškiid ol`ütskõrd pal`lo`kapsta`lehti pääl* Rõu; *kalariista? ol`i? üleväl lae pääl; nigu tulistõ hüste pääl, ei kärsti?`kohke olõma* Röp; *ma sängü pääl`istõ* Se || (kehaasendist:) mingi kehaosa on all ja sellele toetutakse *ma ole nõnda`aige, ma ole mitu nädalt külje peel maas olnd* Kaa; *kuer ka sitsub, kui ta kahe jala pial on* Ann; *ta_i ole sängin, ta_m viil ike`jalgu pääl* (jalul) Nõo; *tuu makass sälä pääl* Lei

2. osutab kohale või sündmusele, kus miski või keegi on või kus miski toimub *nied on`terve`pääva läbi mere pial, kui vähegi`ilma* Kuu; *isa vilistäs siis`riiala verävä pääl ja ikke akkas tuul* Lüg; *käisin`nelja talu pääl`karjas* Jõh; *sii nuki peel oleks ee elu küll* Khk; *küll külamehed`ihkusid`jootude peel* Mus; *pidude ja`näituse peal peab* Muhu`riided üll olema; *ää seisa`risti ukse peal* Muh; *Iiumaa peel olen mina`sündind* Emm; *nää mei mette änam sii maa peel* Käi; *paadid olid ju`öösi mere peal koa* Rid; *egä neid`kaarmuid maesemaa peäl ole, nee oo rabas* Vig; *jaanipää oli surnuaja pial teenistus* Kse; *Vanaemä - - see künn veel põllu piäl* Var; *laate pial`kõidi`jälle`müimas; ma ole kolm`pääva Kõpul`eksamite pial koin* Tõs; *pulmade pial tegin peent`leiba* PJg; *paesu peal ei saa kala üles ajada* Vän; *Kääsime`üüsi pidu pääl* Hää; *paarisrahvas pidi`altari pääl kõrvu olema, kui armulauale`võeti* Saa; *istus laada ukse pial ja`juotis just sial`lehma* Hag; *kolmas põli sii koha pial* Juu; *kui inimene on ike kõik maa pial läbi eland, siis tiab tema ka, kus ia on ehk kus saht on* Pee; *Ku piasukesed`lendavad õue pial, tuleb`vihma* Sim; *Peipsi piäl one suuremad`lained kui Virtsjärve piäl* Kod; *sial tii pial oli paelu lõga* Ksi; *vanasti käisid kõik mööda küla, olid perede pial,`vaesed lapsed ja vanad inimest* Pil; *tii`käänakide pääl on juhatused üleväl* Vil; *jooviku kasvave suu pääl* Trv; *ku`villu`veške pääl kaariti, sõss`aeti`kätsä* Krk; *me rahvass om põllu pääl; miä es ole pidude pääl`käijä, mul es ole`aiga* Nõo; *siin es ole muud ku Pühä järv, mille pääl`sõita sai* Ote; *penipütsik kasvap aian ja ainamaade pääl* Rõn; *mis sa vahit läve pääl* Krl; *kala`venläse? käve? mi`järvi pääl ka`püüdmäh* Rõu; *mi_piiri pääl om tuu`Reoli suu* Vas; *maja läts palama,`kohto pääl küsüti, et kost tuli tul`l`vällä* Röp; *vaiv om ellä?`siih ilma pääl* Se || *teat kaugusel, teat vahemaa taga kahe tõist kilu`mietri pääl`käisimä`einämal* Lüg; *iga kahe`virsta pääl oli taas kabaka* Vai; *siin`paergugi kiba veel nii paelu, et võid iga sammu peal kibi`peale`astuda* Mih

peal

3. a. osutab mingile tööle, tegevusele, ametile, millega keegi tegeleb *olime`keulas`aerude pään Hlj; ei`jaksand sene`ränga`ammedi pään`olla Vai; Ta oli elu aja`sõukse liht töö peal,`saagis,`lõhkus puid ja tegi, mis sai Pöi; ma justkut koer ole vahi peal Muh; ma oli [sepa juures] suure`aamri_päl Rid; tüdar oo tal Tapa raudtee pial Mär; tä_o maade piäl, sai maade`piäle peremeheks Tõs; mies oli`veški pial sial Raval JIn; vend ja -- õde, kõik olid`mõisade peal Pee; tämä õli obese väe piäl Kod;`kõrtsnik oli kõrtsi peal`aastate`viisi Äks; tuli soldatist`väl'la -- oli Pajusi mõisas`veški pial Plt; ol'lin levä tegemise pään Vil; mis tüü pään ta säääl sõss om Krk; viis`aastat`ol'li kroonu pään Ran; mu minijäss om nüid obeste tallin`varsu pään; poig om`lõikuse pään (kirurg) Nõo; tegi noid tsõõrikiid, tuu`ol'legi periss anumategemise pään Ote; temä om koolin vanembide laste pään Rõn; enne naise`võtmist ma teenisi kolm puu!`aastet känksepä ammedi pään San; mi tulõ`tõrjõ päänlik om õnnõtuhe`surma saanu`autu pään`sõitõn; tarõpoisi pedi ummi`šaksi`pašmadõ, tuu pään ol' tarõpoiss Har; noorõmb poig om`traktori pään Röp b. osutab tegevuse eesmärgile või iseloomule`kääsivad`seili`paatidega`Suomes, [olid] elu ja`surma pään`väljas Hlj; ega`mustlased ei`oldki`ninda`viemise pään VNg; Sene pään kõhe`välläs, kust`miski saab varastata Jõh; Teiste inimeste`petmise peal ta`väljas oli Pöi; ta oo vedelemise peal, sis_tal teha oo Mär; sui sai`ärgega`küntud,`talve ol'id ärjad änamasti seesu pial Kos; minu isa oli viina pial [väljas] VMr; ašja õiendamese pial väl'las KJn;`ol'li kolm`päivä jõmmitamise pään Ran; mõni`uujamise pään eläbegi Nõo;`ütski pühä es lähä mitte`müüjä, ku mina jahi pään es käi TMr; ega_tia siss ei_süü?, ku jooma pään om Vas*

4. osutab millelegi, mille varal elatakse või mille abil midagi tehakse a. (seoses elamise, toimetulemisega) *kie on üvä elo pään -- [sellel] on lakk`lõuva all; muud ei õle --`leivä ja`silgu pään õlengi Lüg; Meite lehm on säääl söõma peal Jäm; sui nad (sead) olid rohu peal VII; loomad`pal'la põhu peal, muud põle`anda kedagi Mär; luomad`kurtuvad ää saandi einte peal Jür; kül_ta aga teise kruami pial ubis`siia Kad; tänä õlen õma leevä piäl Kod; kalu süüüb, kalade pään tema (kaur) elab Äks; [on] suure palga piäl, saab suurt`palka KJn; levä pään sij`süümine, midägi leib`vastu_i liüü Krk; ei saa`kopkatki, eläb naese vaeva pään Nõo; tol aal eeringide pään elu`ol'li Rõn; ta eläss säääl tuu perremihe puu!`prii pään (ilma tööd tegemata) Har; Sügüsene vill ol' kõgõ parõmb, noorõ haana pään timä`kašvi pik'k_ja_paks Rõu; Talvõl ol'liva_laadah vii ja olõ pään, jüvä`raasa es`näevä? Röp b. (iseseisvalt, omaette elamisest)`este`tienisin`vierast ja siis sain vähä`aiga oma pään ela Hlj; tulin isa kodont`vällä, eläsin oma käe pään Lüg;`teensin`võeraid peremid, nüid ma ole enese peal old tüki`aega Vig;`Suulesed suisel ajal`teenisid, talve`ol'id oma pään Hää; õlin pere leivas -- põld`miski muret, aga katsu oma kää pial Iis; ku ma säääl henne pään ol'li, siss ta õks`tõid mullõ kah medägina söögipoolõst Har c. osutab riistale, esemele, vahendile *Paramad uurid käivad kivide peal Emm;`kæved`tehti voki peal Phl; jämedam lõng`tehti kedevarre peal Rid; Tel'lede pään kujume; mängib ilusad luyd leierkašti pään Hää; kõvasi peal teritaks Ris; nied (linad) tulid juo`ropsida ja siis viimaks arja pial sugeda KuuK;`pestakse lõngad äe, siis kerilaudade pial keritakse äe, siis kääruude pial kääritakse üles Ann; seilapaelaga niied tehakse ruobi pial, aga sõl'm niied tehakse niie paku pial Kad;`varda_päl tehässe sil'mäd ja siss akatse kuduma KJn; vesi vedas reiss-`saage, vii pään na käisiv Pst; kehvä inimese ollim, näppe pään`tiijõnsim iki Krk; mia ai pöörä pään vikatit teräväss Puh; viüi`koeti har'gi pään Plv**

5. osutab mingile ajaühikule või ajalisele seosele`küündlä`päivä ajal`murreda`talve selg ja siis talv on`puole pään Kuu; miu isä on jo`seitse`kümme`aasta pään Vai; Ma ole oma tööga poole peal Jäm; ma ole`paergu`seitsmekümne viie peal Jaa; tä tuleb illa peal kodo

Mar; tänase päeva peal pidi tulema; pää lähäb `looja kümme minutid ühüssa peal Mär; kell juba ühü peäl Juu; kahe pial akkavad nemad `lõunelle Tür; no mis on kolme `aastane laps, nel`landa pial olin Koe; kell on juba `seitsme piäl Kod; ta om saa (saja) pääl Krk; selle pikä iä pääl om küll kõkkõ saanu nättuss Rõn; Ma `eski ol`li kuvvõtõis` kümme vanalt pääkoolih, mõni kuu vaest ol`li `säitsmetõis` kümme pääl Vas

6. osutab tegevusele või olukorrale, mis on toimumisele väga lähedal ma ühe`kerra olin uppumise pääl Kuu; tahi `õnnetus `tulla, aga sie õli `karva pääl, läks viel minust `müüdä Lüg; menoki pääl sain täda käde Vai; nii viimase pääl -- akkab `ümber minema, ära kiputa Pha; Seda äi saa ütelda, et nee (roherähnid) nõnda kadumise peal oleksid; See on nõnda kärisemise peal juba Põi; odrad oo `loomese peal Lih; vanaemä oli suremese piäl Tõs; mis sa sest obuse suikast ääm peksad, ing mineku pial Sim; lehm `leidmese piäl (kohe poegib) KJn; Viimatse veerandi pääl (katki minemas) nij `kinda Trv; ta om iki lõpetse pääl Krk; lobjak om sulamise pääl Ran; ing om minegi pääl Krl; ta om jo² perämitse otsa pääl, näüss, mis ta tuu, poja vai `tütre Har

7. osutab sellele, kellel või millel miski lasub, on kohustuseks vms posti vädu oo koa tema peal Mär; mehed olid `aiged kua, sio piäl sie tüe oligi Khn; perenaene ei `tiandki `kanga kudumisest kedagi, kõik oli minu pial Hag; kel vilets obune, sel maeapidamine nõrk, obuste pial se suurem `raskus oli Lai; maja pääl ol` pal`lu `võlgu kah Urv; kümme hobõst ol` tiindi nooda pääl (vedasid tindinoota) Räp

8. osutab tegevusele, mille ajal midagi toimub jooksu pial annab sel`g `tunda JJn; hujum `käimise pääl -- abib `vil`lä suhu Ran; oi `taivake, sa `tõmbat nüid obese joosu pääl `risti tõstele ette Puh; ega ma es küsi, aga jutu pääl (rääkides) tul`li ette, siss ta kõnel Nõo; hobõnõ ka mõnikõrd sõidu pääl kumastuss Kan; `vargusõ pääl ol` täl jalg `kaatski lüüd Vas

9. osutab laadile, viisile, kuidas miski toimub või on korraldatud või kuidas midagi tehakse mehed `rääkisid `iesti kielt, `suome `kiele pääl `kiegi pali ei `rääkindki; tüöd tulevad, tehässe uut `muodi, `uuvve `viisi pääl Lüg; Kaks peret olid õhe nime peal Põi; paet_o `ankru peal (ankrus) Muh; seda `üiti siis kaera keeks ehk Vigala keele peal apu rokk Vig; korra pial oli `karjas `kõimene Aud; Ööbik ju küll iluusti laulab, `mitme`kümne ääle pääl Hää; mul olid `lammad -- oi u pial mõisa `juures Nis; `rentisime linna kääst selle `veikse reändimõesa ja pidasime seda reñdi pial Kos; tädil oli koht puoletera pial JJn; kää`ki ja küigu, mõlema pial `õöldi Pai; paari piäl (kahekesi) `lõikavad puid KJn; ahunvõrgu `koeti kas kolme vai nellä tolli pääl; enne tetti kolm `jalga müir paks, nüid tetäss katõ jala pääl Ran; ku om tulilinnu `vahtre otsan, siss na laolava `mitma keele pääl Puh; ma ehmati nii ärä -- `õkvalt kisendäsin kiitse ääle pääl periss KodT; `panti sari üless ja tuulõ pääl siss puhastõdi Vas

10. väel kui oli palav -- `niitasimma `särgi pääl VNg; `pluusa pääl tegin tüöd Lüg; Kolm`kümmänd `kraadi õli `külmä, aga isand õli `pintsaki pääl Jõh; üks mies sukkade pääl `juoksis kolm `virsta IisR; Nee `vaesed põlesid küll puu `paljaks, särgi peal olid `välja saand Põi; Sui `aegus võib küll kleidi pääl `ringi `joosta Rei; naised, kui särgi pääl olid, siis neil olid põlled koa ees Mar; einalisel oli õhuke kleit sel`jas ja vahel sai vihutud särgi pial Sim

11. (muud juhud) `seitse on `täieste [kuked], aga kaheksas on kahe pääl (ei saa veel aru, kas on kukk või kana) Lüg; tahab peeli piäl (peegli ees) `vahti KJn; mesi olna `võiga üte inna pääl (maksid ühepalju) Ran; ma ei saa tuulõ pääl (vastu tuult) olla, mul pand `hingamise kiñni² Har; maa pääl (maa pärast) käveme kohut Se; karuús -- ol` hämmlikõ, ol` vihma pääl (käes) Lut

peal

12. (piltlikes ja fraseoloogilistes väljendites) *nee tööd oo keik nii üksmise peel* Khk; *no pajata `väl'la, mis sul südame peal oo* Mär; [kubjas] *`ühte `enge oli sul kepiga kaela pial* Tõs; *Suur väsimus - - siis on kiiļ vešti pääl* Hää; *eng keele perä pääl, iki om vähe* Krk; *midägi nigu pakitseb südäme pääl; esi ei viisi midägi tetä, siss tahab tõese `perse pääl `liugu `laske* Ran; *siin om üits `tüirik, tol om viis last - - kõneldass, et nüid jälle om `tuumise pääl (on rase); tuu minek om mul katõ kaalu pääl, ma_j tiia, kas ma lähä vai ei lähä* Nõo; *tuu `valtass küll `süäme pääl, et kuiss timä nii pal'lo `vaiva latsõst saani nägi* Röp

13. *peale `onne pääl oli virutand viel sen `varre `tüñjegä [hülgele]* Kuu; *kes veel tansi peel tulid, siis oli nende taha asund* Jäm; *pani vihud `püsti parte peal* Rid; *`kaupa `tehti riiete pial* PJg; *mu süda on ta pääl täis* Hää; *läksin kaju pääl vett `tooma* Saa; *krel'lid lükiti niidi peal* Ris; *sirbil olid tera pial veked näksid `löödud* JIn; *pikä aa pääl läits periss rassess; ta om magjass viina pääl* Krk; *läits `Tartu turu pääl `müümä* Vas

14. *pealt lehm `ehtib ära, kui sa tunni peal ei lüpsa* VII; *nied päävad, mis mia olin, makseti kopika pial `väl'la* Jür; *mõedetud kohe naela peal* Plt

II. adv 1. *pealpool, kõrgemal; pealispinnal; ant all `purjed lasimme maha, enämb `purjed pääl pidä ei voidn `paadil* Kuu; *nuor jää, ei `kanna pääl* Lüg; *tuva `seinä äärt `müödä oli `pitked `pengid `pandu, kus pääl `istuti* Vai; *pajal pole kaast peel* Ans; *poti sinine `seisi kaua peel* Kär; *särk oli ihu vastas, jökid ja `kampsun oli peel* Mus; *`ohju põle pial olnd, jutad olid `ümber `sarvede* Pha; *`nüklik maa, seal peal ep saa öieti `käia mette* VII; *Kann oli puust `tehtud, vitsad peal* Pöi; *võrgu `laossel_o õnne märk peal* Muh; *regi oln toas ja tite ema oln titega peel* Phl; *kilupaadil oli kaks `purju pääl* Rid; *`lambal elos kudros vell peal, aga se oo ermus lühike* Mar; *püti sees apo piim, koor peal* Kul; *ennemuste olid mademed peäl jõel* Vig; *siis `antakse õlut ja `viina, kui saarikad juba peal oo* Mär; *`pahkrane kord põllul piäl* Var; *suur järsk mägi ja kaks või üks talu seal peal* Mih; *`Lehtel kolõ paelu lehe `täisi piäl* Khn; *peab töö `juures ikke õõ peal olema, siis oo keha tugev* Aud; *`iitse kord on jõel juba pial* Vän; *Kõht kõva, et tapa või täi pääl ära* Hää; *maeal on juba katus pial* Nis; *ei kanna kevade oost peal, `pehme, keev moa* Juu; *paal oli kuaš pial* Amb; *ega ärjal `ohju pial ei ole* Koe; *kasukas sel'las ja `mantel viel pial* VMr; *`lähker ümargune, pial pruut* Kad; *meie kudima `atlass, siis on lõim piäl ja kude all* Kod; *`lookadel olid vanast kirjad pääl* Äks; *`seisval veel on maage pial* Plt; *tõhu `nahka oled ju näind küll, tore karb pial* SJn; *`silmel on kale pial* Vil; *kui märdipäevän jõel jää pääl, siss om ka maarjapäevän pääl* Hel; *tekki es ole olemanegi - - naštel olliva `undrikuse pääl, mestel särk vai `kaskakene* Ran; *kallass mäekül'g - - ku `kuurma pääl, läab `õkva `umbre; poit `kärbläisi täis, nigu kaas `ol'li `kärblästest pääl* Nõo; *suitsutarenen ma_j ole ollu, me majal `ol'li `košna pääl* Ote; *`nimme? omma? pääl, all omma? tuharõ?; obõsil omma looga?pääl* Krl; *vanast ol'li `mõrsal pallai pääl, ku laulatõdi* Har; *nii vešsin süüjk, et sääl ei olõ_mitte üits väe tolm pääl* Rõu; *nuuf lumi om iäl pääl* Vas || *millegi kasvavaga kaetud kuuse mets on pial, taga on raba* Lai; *meie põllu maatükk siäl, `kangesti lepäd ja `siuksed `ol'lid piäl* KJn; *Eläväkunnu mäel om jäl_suur mõts pääl* Vas; *suurõ tuulõga õi pia? hakõl pää`vihkõ pääl* Se

2. a. *küljes sileril on `õiled pääl* Lüg; *sõlusel oli pisine keel peel* Khk; *kaseväädist sang oli peel [puuämbriil]* Mus; *ernestel ikka veel lestad pääl, millal nendest `lestadest `asja tuleb* Krj; *Sarapuul olid ammu juba pitkad urvad peal; Tuulingul tiivad `jälle peal noagu enne* Pöi; *õunad `kukvad `alla, taha peal `olla üht; meitel ollid jooma kapad koa, kõrvad peal ja* Muh; *linal nii vilets kiu pääl* Rei; *sellel jäkil põle kraed peal* Kul; *`Õmbu ladu `murdus ää, tänäve oli nda paelu `õuni piäl* Khn; *suka koit oli pisike lapilene koit, kaks `sanga oli peäl* Juu;

`Taskud olid ike kua, nurgaga `taskud ja nõep pial Amb; puu pangid ol'lid, sis ol'lid paalast sangad pääl Vil; nüsk olli lavvane, vang pääl Ote b. sees ouk jõkil peel, taarist `kinni paigata Jäm; vahel `olled ühna kenad `valged võrgud, siis `olle palju `räimi peal Muh; lõhjal kuurud peel Käi; üks om serände müür, kos lõõdsa suu pääl om Nõo c. ees Ööd otsad ajab `peepe poistega, `päeva nägu peel just kui lidul Kaa; Prillid pääl Rei

3. kinnitab mingi olukorra, seisundi olemasolu `mootur `seisis nii`kaua, kui sõda oli pial Jõe; siis õli `viina ajamisel lõpp pääl Lüg; sellel on iga küll peel juba, mis see änam rabab Ans; pailu `võlga peel Khk; Tööinimesel oo eluaja üks leil peel; Mis viga see oo, et mul ööseti uni peel äi seisa Kaa; Kael peal kut sööma seal Põi; `öösel käis lajje `aigus pääl Rei; ega sool pakki peal ole, `aega `minna küll Mär; Poiste koerustel ots pial Han; luupaene kõib peal Mih; viha oog tal peal Tor; `ossa issakene, minu elu `päävadel lõpp pial JIn; `kangest kõva kari on pial, ei jää sugugi `aega üle Sim; `ulka `võlga ol'li pääl Vil; joba nel'läss `kümness üits pääl (vanusest) Krk; täl om ää tuiu pääl Ran; tõene saab `endä üle valitseda, ku täl tuu iratsemise ädä pääl om, tõene ei saa Nõo; säälvalu ol'l ka nii, et `otsa pääl es olõ? Plv; säitsmetõiss `kümnes `aastak ol'l pääl Se

4. (fraseoloogilistes väljendites) Tubiliërid `hoisid küläl `silma pääl Kuu; Isa ei ole `silma pial `oidamas, `poisid `lähned `irmus kuerast IisR; `Küünlakuus, siis pole `kassidel änam aru peal Põi; obesa riistad, nõid ol'lid kullatud ja õbetud kikk ärä nõnta, et es oole `otsa egä aru pääl Vil; tu laits om väegä vali, ei püsi pütin, ei mahu mäti - - oia `sil`mä pääl Ran

5. a. peale uni tikub ninda peel et Emm; põrssas lištib molli äares peal, söö `ahneste mette LNg; võtab aga jahvatada peal, seisä parem vakka Mar; `ilpsab peal külatänavit kada, töötegemesest põle juttugi Mih; sinu sõna jäägu pääl; Toiduasi `ästi kõva, ammas pääl ei akka Hää; kõht on nõnna täis, et pane vits peal Ris; Siul om ää `amba, jüräd_päl neid `ernid Hls; mul uni `täampe `üüše pääl es tule Krk; ta pohmutass pääl ilma `ambita Võn; hupalõss pääle, ei tiia?, midä üh, tõist takah Röp **b.** pealegi õpi aga peel, siis param elada; ole aga peel, `preegu mool `aega on Käi; tule aga peal, ei ma sind karda Mih; võta pial jalast siis ära Ris

pea|lagi 1. pea ülemine osa mies lähäb lakka, liha `vaagen pää lael = kukk Kuu; Pia lagi elendab nagu `Muasese pale Jõh; paljas peelagi `koilab Khk; Pealagi alles `pehme, mis see [laps] `paergus veel räägib; See `olla tark mees, kelle pealagi alasti on Põi; Tal on juba pealagi paljas Rei; `enni põlnd rätikod nottis peas, `enni olid kesk pea lae Mar; oli saand kess`paika pialage [mesilase] `piste JIn; pal`jast pealage - - on `ühte `puhku, pea nahk elendab kohe nagu plekk Kad; pialagi on tal `pal`laks läind Plt; pääräti änd jäi laiass, pääläe päält kibrudide Krk; `väike mütsike pääläe pääl, nigu `varblase pesä Ran; päälagi pal`lass ku `perse näk`k Nõo; mul läit ka jo päälagi `pal`lass Har; pealaest jalatallani üleni, tervenisti `tunnen seda inimist pääläest jala`tallani VNg; Sie pole ilus, kui mõni vahib teist inimist pialaest jala`tallani IisR; peelaest jalatallani `uudes `riides Khk; rahvas elab pealaest jalatallani `poodis - - kedagi oma`tehtud änam ei tarvitud, kõik osteti poest Mih; valu käis läbi pea laest jala tallani Juu; pia laest jala tallani vigurid täis Koe; ma panin ta pealaest jalatallani `riidesse VJg; `mõetes mind pealaest jalatallani Trm; pealaest jalatallani `jõnni täis Plt; pääläest jalatallani olli `vastsen `rõövin Krk

2. mütsipõhi `kutsuti `suome müts - - `nahkane päälagi ja siis `servad õlivad - - `kuutud Lüg; minu `müsil on `ümmärgune pia lagi Jõh; Peas õlid meil suured karvased mütsid - - neil õlid punased pealaed Trm; sammetist pialagi Lai

pealakute peala|kute JIn VJg Sim Trm, piala- IisR/`p-/ JMd VMr Rak Sim Lai, piälä- Kod, piälä- Pal; `pääl|kutte Kuu(`päälä-) Hlj(`piala-) pealistikku, üksteise otsas

pealaud

pärast siis saab `laudale kattukse `pääle - - nüüd on nad keik `päälakutte, kanad ja aned Hlj; panid `jälle `märkid, kuhu `saadik õli `külvatud, et siis vahet ei jää ega `pialakute ei lähä IisR; tal olid viel kahed prillid pealakute JJn; mõnel on kahe `kortsed `ambad, pusereti ja `pialakute Sim; Sügisepoolt suve - - tükkisid alati tööd pealakute õlema Trm; `pañti pitk kuub ja kasuk piälakute Kod; kääd on päälakute, teene teese pääl Pal Vrd pealekute

pea|laud 1. laud, mille kohal pead soeti tuo pialaud ka, akka piad `kammima VNg; päälaud on sie, kuhu `pääle täid `sueti, tappeti siis maha Lüg; arjaga `soeti [täid] peelaava `peele Khk; suur turss nagu pea laud Muh; pia laud - - oli `tehtud ilusti libedase ja `oitsime põlvet peal ja siis sugesime pia ää `sinna `piale Aud; Päälaud `olli sugeda ja `kammida, egas söömalaava pääl ei `tehtu Hää; `ennemuste oli pealaud, siis oli jo paelu `täisi Juu; pialaud `võeti põlve `piale, siis `sõnna `piale `sueti, muidu ei saand jo `täia tappa Ann; piälaud õli üvä lai ja auk tõese servä siden Kod; tuju päälaud siia, ma taass pääd `siuu Krk; mis täi päälavva pääle `väl'lä tulõ, tuju tapp ärä? Röp

2. (mitmesuguste esemete osa) kahe jalasse vahel on päälaud, üvä lai Lüg; äke aisad [on] pealaua `külgis Mar; saanil või reel_o ees pealaud, et obu saani `sisse lund ei saa visata Aud; pialaud on suani ies `otsas Hag; piälaud one reel eden Kod; adra päälaud, kelle sisen `raie ommava Ote; päälavva otsa? omava? pääpaku külen ja tõõsõ otsa? painatusõ pääl Röp

peale `peale, `piale, `piäle hajusalt R, SaId Muh L K I, `pääle R(`päälä Lüg Jõh) Khk Krj Pha Emm Rei Hää Saa Pal Äks Kõp Vil M T hajusalt V, pääle Krk Võn Rõn San V(pääle?), `peele, `peele SaLä Kär Kaa Hi, `peäle Mär Vig Tõs Juu

I. postp 1. millestki või kellestki ülespoole, kõrgemale, millegi pealispinna; midagi katma, varjama võtta minu ka obose `pääle Lüg; `lüörikad tulevad maa `pääle `üöse Jõh; pani `sildi `ukse `pääle Vai; ronis ahju_pele Khk; Ma pani püti pingi peele Kaa; Ihu `peale lõid suured mustad villid Põi; kas_ne (heinad) `mahtuvad veel sauna `peale Muh; keige `enne `aeda sarikad üles, siis `panta latid sarikate pääle Emm; esto pengi `peale Kul; ehmatas roosi kää `peale Mär; silla `peale `väätassee `ruusi Kse; pani pea padja `peale Rap; `istusime aida trepi `peale Jür; üks `veerev kivi `olla tesele jala `peale kukkund Tür; taelaga pannakse tuld piibu `piale Koe; võta labida `piale ja vii `väl'la VMr; lapsed lükkisid pihlaka marjad lõnga `piale Iis; luuk - - paenotatse ja `pantse obese `piäle Kod; aeda `räästaalune oli oma kolm `jalga ees_pol, et vihm ukse `pääle ei käi Äks; meeste `rahval käesid kirjud kurted palidu `piäle; pange perse paku `piäle (istuge) KJn; sadulde `pääle `olli kiik [mustrid] suurelt `sissi `lastud Vil; särk (pikk-kuub) `aeti `talve kasuka `pääle Trv; võti korvi turja `pääle Ran; piimä `pääle `olli saestanu kuurd Nõo; siss `pañti kõik vorstid sinna - - `malku_päle [jahtuma] TMr; `jurssu tõmmassit leevä `pääle pagsembalt ku võid Ote; sild tetäss kraavi pääle, kost üle mindäss Urv; papinõ katuss om tett maja pääle Har; `väikeisi `kunnõ ma võta `piokõsõ pääle Rõu; pää pääle sattõgi, muhk om pääh ku piirak Vas || (kehaasendist:) laps `pandi sel'la `piale, siis akati `vihtuma HMD; am `eitano küle_päle Lei; vašk vai vars, timä jovva_i- viil jala pääle tulda? Lut

2. a. osutab kohale, kuhu keegi või miski läheb vms `õsteti `ärgi `vapriku `pääle Lüg; lund `korjus joe `pääle `ninda `paljo Vai; nad läksid raba `peele Khk; Üks paat jei `siia `mördade `peale Krj; pitka tee `piale inimene võtab levakoti `seltsi VII; Mere `peale ta ää kadus Põi; Sõnnik veeti põllu peale Vig; puät jäi rahu `piäle `kinni Var; tuli `siia vanemate `aude `piale Tõs; lubab `Tartus oma `kortne `pääle viia Saa; kui küla `piale läks, siss pani vašk nõõpidega pintsaku `sel'ga Kos; lähme `poukari `piale täna Ann; kui sie tuli ukse `piale ja kedagi `uostest `riakis, siis kohe oli kedagi viga (kaetajast) Koe; läks laia ilma `piale Trm; mine taha

`koplil `piäle karjaga Kod; pane obene ette ja vii `tütreid ka pidu `pääle Vil; õvve `pääle olli suur tiik kaevetu Trv; `kõnsime seenigu `sinna lagendigu `pääle; ma saadi ta jõe `viirde, sääld siss läits laeva `pääle Puh; ku maa om pehme viil ja orass `väike, siss ei tohi `laske orasse `pääle `lambit; kiivitäjä `olli küll suu lind, aga pesä ta suu `pääle es tii Nõo; läämi_kirmaški pääle? Urv; kasak `veie paaveskõid kätte, kel `kuhtu pääle tulla? ol' Har; sa `lääde läbi mõtsa `vällä suurõtij pääle Rõu; kesä pääle `veeti sitt, sinnä_tefti rügä; läts matusõ pääle Vas; timä kōõ raha vii ilma_päle Lut **b.** teat kaugusele, vahemaa taha `kolmesaja mietri `piale vai sedasi, siis ta (hüljes) akkas juo `tunnustama su Jõe; toru pill õli `kolme `virsta `pääle `vaiki `ilmaga ja `alle tuult `kuulla Jõh; võimata on temast (võilillest) `lahti `saada, tuul viib teda kilu `mietrite `piale VJg; nisuke mets, et `kümne sammu `piale teist inimest ei näind Ksi

3. a. osutab ametile, tööle, tegevusele isa siis sai `Mohnisse majaka `pääle Kuu; saab `suurema `ammeti (kõrgema koha) `pääle Lüg; kes pee `aerude `peele läheb Mus; läks `lihtsa töö `peale Muh; pidi ikke tänab_sügise kroonu `peale minema, aga kodu `paerga Mär; nuor õpetaja sai nüüd koguduse `piale Ris; mies jäi `esteks kooli `piale edasi Kos; tulin `siia Müündi `veški `piale Pai; ratsa väe `piale `võeti `rohkem pika `koibadega [mehi] Sim; miu esäl olli viis `vendä, aga kikk `säädside `endid talude_pääle Trv; siss lätsi ma `Karksi teliskivi lõõvi `pääle poisiss Krk; temä läits `vaškide `pääle Kilele; ma_ss ole viil `mõisa moonamiiss ollu, siss lätsi `mõisa karja_pääle Nõo; tedä om `säetu `mitma ameti `pääle, aga ta_i piä Rõn; minnu saadõti kah lahingu pääle minemä Har; `hopman läts siss õdagu rehe mano vahi pääle Ráp **b.** osutab tegevuse eesmärgile või iseloomule nagu vähe unestad, nii kõhe `lähväd `pilla `pääle (loomad paha peale) Lüg; Läks nina `püsti toreda elu `piale IisR; kena jutt on marras jutt, saame `marda jutu `pääle Pha; Tegi `eesele ise lõpu `peale Põi; see oli nii `raske mool `tõsta, ma elu `peale käristasin Mär; kohad läksid ostu `piale Ris; võtad elo `piäle vai tapa `piäle Kod; metsävaht ol'li lähnd `metsä, koeraga jahi `pääle Vil; mia anni vellenaeesele söödä `pääle lehmä; sääl es ole nali enämb, sääl `olli joba elu ja surma `pääle `võitluss Nõo; ta om jo `juumise pääle lõõnu? Har; sada ajastaga tagasi läts kats jahimiist `mõtsa kahru jahi pääle Vas; naa_käts ütikut tulõva? elo pääle jättä? Ráp; härgevsaigakõnõ jätetäss suu pääle (suguloomaks) Lut **c.** osutab seisundile, millesse jõutakse nee asjad on üsna korra_pele `saadud Khk; kui ma käima järje `peale saa, siis ma lõndi ka ikke VII; siis jähi lageda `peale, maja põles ää Muh; mia avita endä latse kõrra `pääle, mia neid `jänni ei jätä Nõo; esä läts tuu suurõ pahandusõga? ul'li meepele pääle Vas

4. osutab sellele, millest tingituna või ajendatuna, mille pärast midagi toimub `vahtind, et `irmus nägü on ige küll ja virutand sen `pääle siis `peili puruks Kuu; `peksä sai kõvast, `selle `pääle surigi; `tühja juttu `pääle mend `kaklema Lüg; Kui `rannast `tuodi `värsket `silku, olid `aisu `piale kõik `luomad jaul IisR; mie sene `pääle `erkasin üles Vai; ma vihastasi `sõukse jutu `peale Khk; Suure `otsimise `peale ikka `leidis õles Põi; tea, mis `peale tä nii suurelene oo Mar; tuliänd läind kõrsu `unkast `sisse, kõrts akand selle `piale põlema Kul; üks lehm akkas `ambuma, selle `ambumise `piale ma läksi Kse; Kõik panid selle jutu `piäle laginal `naerma Khn; selle `peale teda söõdetas, et ta kuri oleks Amb; laste jutu `piale läksin `vuatama VMr; tuleb elina `peale `välja Trm; läksivad kolme kopiku `pääle `riidlema Äks; saab nähä, mis ta selle `pääle kostab Vil; selle suure `otsmise `pääle es saa mite `ühte Trv; kuidass ma nüüd `sinna saa `seantse käsu `pääle Krk; tolle jutu `pääle tõsta täl makk üless, `sül'gä suhu Ran; susi lasnu tolle `rüükmise `pääle voonakese `valla Nõo; sij jäi keeletust selle irmu `pääle TMr; temä olli ka nii nigu närvilisess jäänu tolle `murre `pääle Rõn; ma

peale

eräsi kellä eline pääle^o üless Krl; latsõl ol' hää miil kaputõidõ pääle Har; tuu kolina pääle ma heräsi Rõu

5. osutab hulgale või üksusele, kelle või mille kohta midagi on *ei ole külas* `lehmi, kaks kolm `lehma on kogu küla `pääle Jõe; [isa on] `targemb viel kui mei kahegeste kahe `pääle kogu Kuu; `viie mehe `pääle `saimme ühe `tuobi `piima `palgaks Hlj; kaheksa pere `pääle oli ikke sie üks saun ja üks kaev oli küla `pääle VNg; kahe mehe `pääle üks nuri `kirvetükk õli Lüg; mis sest tilgast ulga `peele saab Khk; kolme mehe `peele oli üks paet Mus; Lehmale `pandi `kandmise `järke ikka kolm piuu täit jahu jooma `peale Põi; Nied kalad tulad `meite kahe `piäle ää jagada Khn; Neid [sorusid] lähäb neli tükki toobi `piale Tor; kahe mehe `piale `võtsid puud maha HMD; ta `lüpsis `kümme `liitre `ümber, aga siis jättis nell'a `liitre `piale JJn; mina `tõmmasin `pilpad, oli viis pilbast toll'i `piale (tollipaksusest puust sai viis pilbast) VMr; karjus `võetasse mitme `piäle, mina õlin kolme pereme `piäle Kod; `rohkem `kaivagi ei ole, ku kats `kaivu külä pääle Võn; `üts hopõn um külä pääle, kõik' `tahtva_ `künda^o Rõu; üte viha võitit `perre `pääle, `tuuga `pargeva_ `kõik' läbi Röp; tuolõ jo mass viis hõpõ `ruublit kuu pääle Lut

6. a. osutab objektile, kuhu on suunatud mingi tegevus või mõju *Midä tämä `parsa `toiste `pääle Kuu; ku ta `enne varastand on, siis ikke tämä `pääle `mõella* (kahtlustatakse teda); `valgus akkab `silvide `pääle Lüg; `kaibeti alande üks `toise `pääle Vai; pole `armu ega alastust teise `peele; nuga on rikkund, kui tä ep akka puu `peele Khk; Ihus juba ammu selle [maja] peale ammast Põi; rasvane liha akkas südame `peale; äe olg sa nii kahekeelne mitte, et sa paegal teiste `peale `tühje jutta teed Muh; Ta sai moo `peele nii tigeeks Emm; ma olen `eese venna `peale kuri LNg; vanaeit naa `uhke oma `tütre `peale Kse; Ärg jöllitan kua inimeste `piale Han; mu `piale oo ussi sõnu `luetud Tõs; ärge nurisege õhõteese `peale Juu; kõblasin `kapsad ää, akkas õlade `piale JJn; mina ei ole kellegi `piale kaevand Ann; kellegi `piäle ei õle mul luadata; sij one armuline `vaesse `piäle Kod; vikaat ei akka roho `piäle KJn; ta om kade tõse `pääle Trv; temä ai süü miu `pääle Krk; nakass `mõistuse `pääle Hel; kui sul ää aig, siss `mõtle miu `pääle kah; kui pal'lu `viina juud, siss nakab `süäme `pääle Ran; ta_s `mõtlegi viijl ärä koolda, mõtel iks elu `pääle Nõo; pess kiilt tõsõ pääle ja kõnõlass hüppä juttu Har; kink pääle ol' kaibat, nuu_ tapõti kõik' `maahha Vas; mino `pääle kihotõdi `kurja Röp; mul häbü `vasta timmä, et ma^o timä pääle peti; pangu_ ui_ `äk'li päävä pääle (päikesse kätte), `lahki kuioos Se; kõik hagõva soe pääle Lut b. kallale koer ässtitakse looma `peale VII; meil on ikke `koera old, kes on looma `piäle läind JJn; ta on nisuke `vaikne ja tasane luom, ega ta kellegi `piäle lähä VMr; võtatas koerad `võera inimese `piäle KJn

7. osutab sellele, mille järel või millega ühenduses midagi toimub *tüõ tüõ `piäle, `esteks oli ikke truom `selgas Hlj; võtta `süömä `pääle ka üks naps Lüg; Üks lein `leina `päälä - - sene vähäsä ajaga juba kolm `leina Jõh; Suvel tuleb üks tüõ `teise `piäle IisR; lased `luusse `leiba sööma `peele Khk; Ma sai sauna peele natikse külma Kaa; Üks vihma oog tuleb teise `peale, äi täna `tehta `väljas midagi; Ea oli, kui `õhta sööma `peale sai `peekri tääve `toari ää `juua Põi; jüüt tuleb jütu `pääle Emm; nael naela `peale tõid [tubakat] Mar; `Talbusõ rahvas `lanksid põõsastõ `alla süemä `piäle `pitkä Khn; Ku - - tühja kõhu `pääle kau kukkumist kuuled, siis `õeldaks, et kägu petab su ära Hää; neil on pidu pidu `piäle HMD; sai `süödud ja siis süöma `piäle magatud viel HJn; mageda toidu `piäle ma lakkusin `juua Ann; tuleb uog uo `piäle [vihma] VMr; võtama `liiku selle vaeva `piäle Kod; õnnetus tuleb õnnetuse `piäle KJn; pill' tule pikä ilu `pääle Trv; sedä (viina) ei saa söögi pääle rüübäte Krk; selle rohu `pääle käsi lääb nigu `kergeess ja ennemb es jõvva tedä `tõsta Ran; vihmatse suve `pääle iki om*

`kange kül`mä talve Puh; südä `kõrbusi tolle `juumise `pääle, siss `tahtse aput; poja `pääle lääp lehmäl utar `paistuma Nõo; vihma pääle om näet kastõ suur` San; ikk tulõ ilu pääle, pil`l pik`ä naaru pääle vns Krl; süüjk` `kõlbass söögi pääle, lüüjk` ei `kõlba löögi pääle Har; `täambä `väega helgetäss, sij` `helke `pääle saa `vihma Vas

8. millegi suhtes oskuslik, valmis, hakkamas *nied siad maa`ilma `maid akkide `pääle Jõe; oli kohe sene `pääle `petsialist -- `arstis `luomi ja VNg; rebäne on `kange `kassi lihä `pääle Lüg; Sie on `mihkel iga `asja `piale, iga tüö `piale IisR; pole vilund õsumise `peepe Jäm; Meite poiss oo üks tüdimata inimeselaps lugemise peepe Kaa; Linnud on liblikate `peale `maid Põi; rehenduse `piale ma oli tark Tõs; pahanduse `peale `val`mis Tor; Ega ta õppimise `piale põle nii tohmuke `ühtigi Kei; mul käib isu piibu `piale VJg; üvä and kõege asja `piale Kod; poiste `piale oli ta (vanatüdruk) veel imulik Plt; ta om kirjatüüj` `pääle tark Hel; jõi `viina nigu vett, täl `olli alati janu ta `pääle; miu esäl es ole aia `pääle `andi, miu esäl `olli mehitse `pääle `andi Nõo; oma kärmäss `tütuke tallitamise `pääle, aga ta_i mõesta iluste kõnelda Rõn; ta om `väega hinnukas pidu pääle Har; ma? ol`li jo `väega vali kõgõ asä pääle; ta um `koerusõ pääle mijs Plv; `varblastõ pääle ol`l tuu `sirkhaugaß `väega virk Vas; kusi`kuklasõ? oma `väega? mij` `pääle Röp; mul olõ õi taa söögi pääle määnestki himmo Se*

9. suunas, poole siit *`läksime `otse `Aksi `saare `piale Jõe; hakkand siis `sinne tule `pääle menemä Kuu; igas `saares olid omad tuled -- eks siis pidid `tiadma, misukese tule`orni `pääle sa tahad `menna VNg; panid tikku üles, `läksid [külvates] sene tikku `pääle Lüg; Akka menema `silvalt kohe `selle `valge `korsna `piale IisR; Ait jähi tuule `peale (allatuult), see [põles maha] Põi; loomad `joosvad mu `peale Muh; `keera vassak kää `poole, siis parema `peale Kul; siis me läksime `Sarnalt otse üle mere `Tahku `piale `väl`la Aud; tie `kierab `veški `piale JJn; mine säält üle mäe otsekohe kase varigu `pääle Krk; `itskme tok`k `olli `püsti, siss lätsid toki mant tõese toki `pääle Ran; lase `õkva nõõrilt `Peedu `pääle Nõo; ku_ma tuulõ pääle (vastutuult) lähä, siss pand `hingamise kinni? Har; seo um `käätväv tji, lätt Võro pääle Rõu; ku `jõuti ärä Imä `jõele -- sõss `lasti pal`gi `üte `viisi tulõma `Tarto `pääle Röp*

10. osutab ajale, mille jooksul midagi toimub või millele toimumine jääb *`talve `piale sai `püütud `palju `ülgei Jõe; sädimme siis sen tulemise `ninda üö `pääle Kuu; `päivä `pääle läheb maa ligasest Lüg; egä `kaiki tüöd saa edespidise `pääle jättä Vai; Katsu siis ikka koju, et sa_b jää püme `peale Põi; vahest läheb ilja `piale udu ära HMD; kolme nädala `piale tegin puole `mietert kangast JJn; vaname kõht oli selle aa `piale tühjaks midugi kua läind Koe; Sellepärast püiti aegsast saana ahi ära kütta, et õö piale ei jäe Trm; il`jaku `piäle jäeb lina `kisku Kod; kevade on lodu pial vesi, il`jem suve `piale kaob vähemale Lai; ei saanud sel kõrral `tehtud -- jäi teese kõrra `pääle Äks; päevä `pääle tõstab tuuld Ran; veri `üübub aja_päle, vesi ei `üibu ilmanegi Nõo; ma pia `aiksast mineme, muidu jää pimme pääle San; ku ao pääle `mõisallõ es saa es, sõss ol`l teedä, et nahk ol`l kuum Urv; kedräsß talvõ pääle mitu `punda linno ar? Vas; kais` `punda jõus päävä `pääle rabata Röp*

11. a. osutab sellele, mille alusel, millele tuginedes midagi toimub *siis olid nie `püüksed meres `luotuse `pääle Hlj; Vana usu `piale `läksin teda vana `kortli `otsima IisR; kala `püüdämine, sie on `onne `pääle Vai; ma tõi oma õnne `peepe selle sae Khk; ma kae iki `luutuse pääle Krk; ega mehel talu es ole, mijs `tul`li naese `pääle; kas toda `uuri kätte `saadi -- aga kohuss `tul`li tolle uuri `pääle Nõo* **b.** osutab tingimusele, mille põhjal midagi toimub *Vanasti sai poemehe kääst ikka rehnuki peepe (järelmaksuga) toiduasju veetud Kaa; Kautsjoni peale olid mehed vangist koa -- lahti Põi; `andis `eese koha pooleterä `peale Mar;*

peale

`kaupmed `aätsid võla `piaie koa HMD; `paätsima `liitri viina `piäle Kod; om löönu käe -- toobi viina `pääle Hel

12. a. viitab sellele, millele või kellele midagi kulub või kulutatakse kahe purje `piäle lähäb kuuskümnet `arssinad [kangast] Kod; ei pane ta raha rõevaste `pääle; mes te niipal'lu jooe, pange tuu raha paremb muu asja `pääle Nõo; kolm `nahka läits `väikese `kaska pääle Kan; tuu kuluü uma palga kõgõ `tüürikõ pääle ärä? Har; Vanast läits naadõ sukkõ pääle? ka_pal'lo `langa Rõu b. jaoks, tarbeks takuse `piaie oli ta `liiga arv, sie koü suga JJn; ahvenas on `praadimise `peale kõige `kallim kala Trm; [lapse rõiva] piap avarep tegeme, kasu pääle Krk; vana kõlvatu oone -- saab tule puieess, muu asja `pääle ei `kõlba Ran; lehm olli ärä tapetu -- pulma `pääle (pulmadeks) Puh; kal'ev `olli kalliss rõõvass, mõnel `olli palitide `pääle ostetu; kes siss `peie `pääle (matusteks) õlle tegemädä jäät Nõo; sai `kuüda? (koguda) vanadusõ `päivi `pääle Har

13. osutab määrale, hulgale kuu lähäb nüüd `viimase `vierandi `pääle; sügise saan `seitse`kümend täis, akkan juo kaheksa`kümme `pääle Lüg; Sulane kaubeldi -- ikka `aasta peale Põi; kolme`kümne `aasta `peale `päändi [maja vanus] Mär; suviline oli suve `piaie palgatud -- kas kuue kuu `piaie või Lai; ma `rentsi sel kotuse viie `aaste `pääle Krk; mõni sulane tei kaoba suve `pääle -- `talve `olli prii Nõo; tuu om kuu `pääle `lepno Rärp; kua jätetäss talvõ_päle, tuu um talvõ tõbrass Lut

14. osutab sellele, kellele on miski ülesandeks, kohustuseks vms tämä `kauples oma `pääle tüö Lüg; ma võta selle `maksmise oma `peele Khk; ma ise pole mette `mõisa `päivi oma `piaie `ühtid võtnd Põi; ikka `küntsidi siis, kui -- oma `peale `võtsid Kse; tema oli leskmies, tema pani oma poja nime `piaie selle koha JJn; võtt oma_päle süi TMr

15. osutab sellele, millele minnakse üle või on üle mindud `tuhka`päiväl oli liha `otsass -- siis läks kaluje `pääle se toit üle Kuu; `viimisel ajal `läksivad `verkude `piaie üle Hlj

16. osutab seisukohale, mõttele, mis kellelgi on Misse `peale sa `mõtlesid Põi; kas jääb siis selle `peale, et `oome tulete Mär; kudass sa onde tullit serätse mõtte `pääle Nõo; siss jäi tuu `pääle, et kahru_seivä pää ar? Se

17. osutab sellele, mille või kelle kohta midagi öeldakse `protsess, sie käib enamaste `selle `pääle, kui üks `nuomitus on Lüg; koue ilma `peele [öeldakse:] müristab nõnda_t säädust pole Jäm; see oli siis kõige alvem nimetus selle koha `piaie, Tondiauk VII; lokitei kana, `aiglase (aeglase inimese) `pääle üteldess Hel; ploud üldäss `essünü inemise pääle Lut

18. (muud juhud) Pani Kihnu `peale (kihnu keelde) `ümber Jäm; Ma pea tillehvoni `pääle (pean helistama) minema Rei; poisikesed panid kottu joosu `piaie (jooksid koju) HMD; anna? politsei pääle üless (teavita politseid) Rõu

19. (piltlikes ja fraseoloogilistes väljendites) Vahi, et `sulle parajal ajal politsei `kaela `piaie ei tule lisR; Olid poisile naha peale annund Põi; Pole suu peele kukkund Emm; Sai nina `pääle Hää; meid pannakse ühe lükke `piaie, kõik, kes üle kaheksa`kümne vanad on Kei; võtab madjaka kätte, annab solle kere `peäle Juu; sai nüüd otsa `piaie Ksi; sa oled pää `pääle sadanu Trv; ega minagi es ole suu `pääle sadanu Ran; ku midägi seräst `asja om, siss `viskab mulle nõna `pääle; ma teesi küll, aga mitte ei tule keele `pääle tuu sõna; ütte `viisi ihub tõese `pääle ammast Nõo; siss jäi kate mõtte `pääle (kahevahele) tu asi Kam; `kitle pääle tarviss `anda Rõn; ma silmä pääle und es saa? Rõu

20. millestki alates *Poisikesest`piale jäi teine lõmperist; Akkas`kaasas`kondama juba`kutsikast`piale lisR;`ampsest ajast`peele Ans; Lapsest`peale kohe`loodud töö inimene Pöi;`lambud akati jo`mihkkipäst`peale`tapma Mar; valo akkas`jalgadest`peale Kul*

II. prep 1. üle, rohkem kui *ne pajo võsud õlid`pääle`kuuvve jala`pitkäd; ta on`pääle`viie`kümme juba Lüg; luo rehal on`piale kahe`kümne`pulga Jõh; Nisuvakk kaalub peele kolme puuda Kaa; tä`peale`aasta seal olnd juba Mar; seal oo vist`peale kolme veeriku odre Mär; mees oo jo`piale kahe`kümne`aasta surn Tõs;`piale kolme`kümne`lamma oli sui Aud;`piale kaheksa`kümne rebase olen last maha omas elus JõeK; oli`piale viiekümnet`aastat [vana] JJn; tema`maksis valla tal`litajale ikke`piale saa,a rubla Kad; si on iki täistüdruk, kes`piale kahe`kümne`aasta vana on Ksi; mõnele`kangale läks`piäle kahe`kümne`pasma KJn;`pääle nel`lä puuda olli jahu Krk; vii loimun suur ain -- ain pääle`põl`vi Ran;`pääle kate`kümme ma olli küll, ku me siia selle tare teeme Nõo; sinnä_saa pääle saa`aasta jo` Plv*

2. kellelegi või millelegi lisaks *vana`allil (hülgel) on üle kahesaja kilu --`rasva`seljäs ja liha`piale`selle Jõe; Iest ora,`keskelt kerä, pihutäüs`pirgu`pääle`kauba = harakas Kuu; ma`keträsi ühü talbe nelikümmend`vihti`lõngu, talitus oli`peäle selle Vig;`piale peki on taigliha Kad;`pääle sinu ei ole mitte ütte, kes avitab Nõo; neli tuhat rubla ja kraam, mis mul ol`l, seo ol`l vii`l pääle kauba San*

3. välja arvatud *Peale lakkumise pole see mees midagi teind Pöi; Vasikõl visati kõik` sisekund är`pääle massa ja`täü Rõu*

4. pärast (ajaliselt) *Kuu`aiga`pääle`tetrie kuherdamist tuleb peris keväjäne sue Kuu;`lombikesed ja vesi õjad on`pääle`vihma`õuves Lüg; tegima`müöblid ja --`kõike, mis õli`tarvis,`kõike tegima`päälä`mõisatüöd Jõh; Peele paastumaarjabad veib juba lõukest ootma akata Kaa;`pääle lõunat akatakse`jälle`tõöse Pha;`Peale lapse ta jähi`sõukseks viletsaks Pöi; nahklapp lennab`õhta`peale päeva`looja Muh;`sündis neli kuud`peale isa`surma Kul;`peale jõulut Tõnis läin siss isi Var;`Piäle`aigust mia mäletä enam kedägid Khn;`piale jõulu`peeti`pul`mi PJg;`peale nuttu laps nuuksub Tor;`Tijb oma tükid läbi ja`pääle selle on inimene`jälle Hää;`alla`leerimest on plika,`peale`leerimest on tüdruk Kei; tema pani`piale päeva`luoja kardulest`võtma HJn; oraksed al`lendavad`piale`vihma JMd; mina olin --`loomadega väl`jas, kui enam ei old karjast,`peale`mihkli`päeva Kad;`piale matuste lõonud ukse`lahti nagu`plaksti Pal;`piale`rehtesid`anti kurgu loputist Äks; aand juttu`piale`jutluse temaga Ksi; ikke lähäb tükk`aega`piale teiste ~`teisi Lai; mis me`piäle`lõune ette võtame KJn;`sij`suvel ollive küll`pääle`jaani iluse kuuma ja kuiva ilma Hel; mõni`ütleb, et`pääle söögi piab inimene sada`sammu`kõnma Puh;`pääle`kõnnise`äestädäss Nõo;`kapsta ommavõ ka nüüd`arku lõönive --`pääle`vihma San;`pääle leivä teo nõstõdi vaññ`külmä Rõu; ma tei`vihto näitäl`pääle`jaani`päivä Rär;`pääle`tuuj`tul`l vanamijs Lut*

III. adv 1. a. pealepoole, kõrgemale; pealispinna, katma, kätteks *kosti`pulgaga`lütia vits`noule`peale Jõe; kattukse sarikad jo`pääle`pandud Hlj;`ajab`pääle`jälle oboselle`kuorma Lüg; Sain rie`nurga`piale lisR; pane podile kaans`pääle, siis lähäb`kiirest`kiemä Vai; saa_p`oska obusele`looka`peele`panna Khk; poisigesed tegavad kábast`laevasi ja panavad`paprist purjud`peele Mus; se repp on nõrk,`sõnna`peele ei tohi mette`astuda Kaa; tema jähi lanjetõppe,`sinised villid aade`peale Muh; pane`katla kaan`peele Emm; murispuud, kos`peele sarigad pannakse Phl;`tõmmasid paadile`purjud`peale Rid; kui see va neia pruuik oli, siis posiseti`aigele kohale`peale Mär; ennimalt ei olnd si`selda, nüüd tegid sella`peäle Vig; Pane nüüd`riiskad`peale, muðu soe lähäb`väl`la Han; agu`alla, kivid`piäle, et`liivä`jõese ei ajas Tõs; Aa`tuõirilõ uus vjõts`piäle Khn; paned võid lebale`peale Aud; jää on koriste*

peale

jäänu, ei või obust `pääle `aia Saa; Mehed `tõstsid `lautas [sõnnikut] `piaie Kei; kui seenad ülel on, siis pannakse sarikad `peäle Juu; `viimaks lõid punased plekid `piaie ja mädatipud `otsa (rõugetest) KuuK; Linad `lauti vette ja nõtid `piaie, kivid veel nõitide `piaie Amb; riistale piab vitsa `piaie panema, laguneb ää Ann; akkasin jala ies tulema, pärast - - teste isa võttis mu `piaie VMr; mis sa tast nii pilgeni panid, nüüd ei lähä kuas `piaie Sim; panen vett `piäle, siis `juuksed seesäväd; viil `meistriga `kistasse laadad, neiss `lüütse katus `piäle Kod; `kapsad `alla, siis liha ja tangud `pääle Pal; `kampson käis särgile `piaie Lai; ahi on küdend, pane kriska `peale Plt; kirjad `ol`lid `piäle `aetud KJn; mitu-setu `kuurmad savi vidasime `pääle Vil; tuult ei ole, `purje ei ole `pääle pant Hls; keväjelt ja sügüsel `aeti ülijak` `pääle Krk; länikule pannid `kandme `pääle, siss said tannikse Hel; kate eluga maja, tõene kõrd `pääle tettu Ran; kui jää murenep, siss ei tohi `pääle `minnä Puh; käblikul om kummitu pesä, `pääle om `samle `pantu; sul jala kül`metävä, kata tek`k `jalgule `pääle Nõo; kaalpuu - - ku na lühikese om, siss tuul` aap pangist vii `pääle kah Ote; jõõlõ ol`l `üüga õige` paksu härmä `pääle tõmmanu` Kan; kui saina? `valmi om, siss pandass paari? `pääle` Krl; roing `piatuss egan jaaman, alasi saat `pääle, kost jaamast tahat Har; maa um jämme vihмага_koorigu `pääle `võtnu` Rõu; päiv madalast paist, paist `õkva_pääle; lehtadraga_käänd maal ilostõ tõõsõ poolõ `pääle Vas; paksõl mõrrol ummõndass vitsa? `pääle Se || kellelegi otsa `sõitis ühele obusega `peale Mär; ärä ajagu `pääle, kae ette Plv **b.** võitjaks, valitsema Mina jäin `piaie sõrm`kougus IisR; minu sõna peab ikka `peale `jääma Muh; minu `õigus jäi `piaie VJg; üteltu, mes tä tahab, miu sõna jääb ike `pääle Nõo

2. kinnitab mingi füsioloogilise protsessi, psüühilise seisundi tekkimist `poissil tuld `jälle siis `kange janu `pääle Kuu; uni tuleb `pääle, viab `kulnud `raskest Lüg; nutt tuleb `piaie kohe, ei ole mitte kedagi IisR; `lange `aigus - - äkkiste `ihmiselle `tullo `pääle Vai; üsna irm tuleb `peele Khk; mul akkas uni `peele toppima Kär; tukk tuleb `peale Muh; mool akkas lanje `aigus `peale tulema Rei; aas `tääle ühnä ermo `peale Mar; tuleb ale meel `peale Kul; neil käevad rambid `peale Vän; kirbud ammustasid ja uni ei tuld `peale Kei; Mul tuli mitu `korda paha meel `piaie Amb; mul käevad aegutesed `piaie JMd; langetõbi, siis inime kukub maha, kui tal sie uog `piaie tuleb VMr; ikk tule periss `pääle selle valuge; siul om - - nõnda kahju, et tulep `mulgi kahju `pääle Krk; südä pööriskleb, tükib osse `pääle Ran; `tul`li vahel serände jõvvetuss `pääle, et `viska `õkva vikat maha ja istu Nõo; meil tük`k naar `pääle TMr; ku kõhä om, siss tule läpätuss `pääle, eng jää `kinni Ote; süä om nii vallu täüs, et `õkva ikk tük`iss `pääle` Urv; tsõdsõl tul`l sääne `haiguss `pääle, et jäi jalulda? Rõu

3. osutab rünnaku, kallaletungi, surve vms suunatud; osutab kellelegi või millelegi suundvale mõjuavaldusele (osutab ühtlasi tegevuse intensiivsusele) Hãrg kippu `pääle `silmaid `pöürüllä Kuu; `allikad `pressivad `pääle, vesine maa Lüg; Liha nii `rãidind, et `ammas `piaie ei akka IisR; nuiaga minnasse obuste `pääle, mette inimeste `pääle; see oo ää `maandund, ader ep aka ka `pääle Khk; Ma pole teedand, et teite jãaras peele tuleb Kaa; jõud akkab `peale küll Muh; Vãsisi eã, äga ma ikka muljusi ise peele (kiiresti käimisest) Emm; taha nugagi `peale akata, kus siis `ammad akkavad Mar; kui vikat ia oli, akkas `piaie, siis oli `niitmene paelu `kergem kui loo `võtmene Tõs; akkas neid taga `aama ja läks `piaie Kad; kõhe tungib `piaie `irmsast selle asjaga MMg; ärä ressi `maoga `pääle (lehmale) Vil; om küll kuradi lõndu, ei lää lehmäl `pääle Krk; na tungive `sinna `pääle kõvaste, midãgi `vaateme Hel; meie lãtsime ommuku `pääle, õdagu tagasime ärã (rünnakust) Ran; serãtsele võtata peni `pääle Nõo; ku es saa ajalt `pessã toda rükã, ku tõug `pääle `litse kõvaste, siss `panti küll kuhiligu kah Ote; sügise pane mina ka ommile `pääle, et `ristku laits ärã Rõn; muide rahva

pul'l om `hirmsa kuri, tul'l mullõ pääle Har; `väele es sünnita pääle, et sa piät niipal'lo tegemä Plv; `nak'sime pääle minemä, siss läisivä pakku Röp || (ägedast, järsust ütlemisest) Põrutas kohe `piale: kohe tuli `ahju Amb; sinä koer kärätäd vijl emäle `piäle Kod

4. osutab mingi aja, olukorra, sündmuse saabumisele; rõhutab millegi algusmomenti *ei `joudand `päiva `valges `sinne, `õhta pime tuli `pääle VNg; riidaline äär `algab `kaugelt `peeke Khk; Niid tuleb jälle see püme aeg peeke Kaa; õõ tuleb ju `peale Põi; see `algas juba nel`ländämäl `aastal `peäle Vig; maa`mõõtmine jääb pooleli, suur sõda tuleb `peale Mih; vihm tuli nii `järsku `piale, et ei suand pesugi ää korjata JMd; `kangest akand `pikne `piale, nemad läind `sinna ulu `alla; ajame `kanga ülesse - - paneme `niide ja `suasse - - siis akkabki kudumine `piale JIn; ühel korraga akasid mõlemil (pruudi ja peigmehe) puul [pulmad] `piäle KIn; omme on tüüpäe, rüki`lõikus tuleb `pääle Vil; einätüü olli vijl käsil, ku rüki `pääle tulli Hel; märdi `aigu iki nakass kuul `pääle Ran; abivägi jõvvab `perrä, siss nakame `tüüga `pääle; `aastit om `pal'lu, `aasta litsuva `pääle; vaja `kartuld võtta, kül'm tuleb `pääle Nõo; sõss tul'l tüüh `käämine ja `mõisa `orjus jälle_ `pääle ja Plv; `kümnes ajastaig tul'l `pääle Vas; `Õtak tul'l pääle, haud ol'l `kaivmada? Röp*

5. kellelegi kohustusena kanda, taluda; kellegi suhtes kehtivaks *isale `pandi nii suur rent `piale Hlj; kes `vapriku all `suitsetas, `sellele `pandi trahv `piale VNg; ja mis `neile kõik `peale (süüks) `pandi Aud; Tal [on] `pääle `pantud väga pailu [tööd] Hää; `orjus oli see, mis `piale `pandi Lai; are-st ol'l kohale `pääle `pantud Vil; noele (naistele) pandass noid `süide `pääle, et üits om kurjemb kui tõene Ran; niij surusiva selle aia talle `pääle, ega ta esi es taha Rõn*

6. lisaks, juurde; rohkem *`kaua sie varakene ikke `vasta piab, kui uut `pääle ei saa Lüg; Isegi juba täis, ei enamb oleks `tohtind `piale võtta IisR; [Ta] oo seeaasta kõvasti peeke vettand (kaalu tõusust) Kaa; inimesed kasuvad `peeke, üks põli teisele Põi; uhame aga vett `peäle, siss tä (kali) seesäb eä mahe Vig; juba kahessakümmend ühüssa täis ja kuus kuud ju `peale Kir; `mustlised ikki `ütlesid: peremees, pane `pääle kah Saa; nüid tuleb viel tordi ind `piale JIn; ua ja `erne supile `pandi `tangu `piale Tür; [esimene laps] ei `saandki_ vel kahe `aastasest, siis tuli `jälle teine `piale VJg; kallasin `piima pal'lu `piale, et pudru sai nõrk Pal; vanajagu rahvast `surrid ärä, noored kasusid `pääle Vil; ma vahedi obese ärä, sai viiskümmend `ruuni `pääle; neli küünart ja üits `kortel `pääle Krk; üteldi küll et, alambit lastass `valla ja targembit tuleb `pääle (kooliõpetajatest) Ran; mõne es tahava rasvaga keedetü supile `piimä `pääle, et supp saap kate `maoline Nõo; liha, ku sa krammi ärä võtat, t_om kadunu, piimägä om tõne asi, toda tulep `pääle, lehm tahab `nüssä Ote; temä olli saanu ka joba [viina], ja muku uput `pääle Rõn; panõ viis kopikat pääle vijl, siss ma anna selle raamadu Har; viis`tois`skümme piimä `lehmä ol'l, peenikene kari ol'l pääle Vas; tulõ mu mano, ma_panõ `palka pääle Se*

7. toidule, joogile lisana otsa kui mina õleksin *lõukuer, siis `süöksin `mõisa `luomad puha `nahka, `saksad suupalast viel `pääle Lüg; Sa sööd kuivalt - - võta omiti natse piima `piale Han; õlut oli `peale rüübata Aud; viinaklaas `emme `alla ja liha ja kardulest `piale Kei; meeste kurgud on ikke nii pisikesed, et peab rõebet `peale olema Juu; teed `juues ei lähe jänu äe, võta `külma vett `piale Ann; õlut oli ikke pühade `aegu `juua `piale Tür; püüsi`rohtu `võeti `sisse jah - - vett `piale ja_s läks `alla VMr; [söögiks oli] vahel koorega `kartulid ja kiissad - - ja apu piim `piale Lai; mia `mõtli, et sij om vanatoit, nüid ta süüüb rattild aena ärä ja siss süüüb miu `pääle Nõo; mugu_ `hauksi `leibä ja_ `serpsi `ruuga pääle? Rõu*

peale

8. külge särgi [tegi] ema juba `valmis, `käisid pole [veel] `peele `aetud Jäm; Öumpuud aavad juba öitsenupud peele Kaa; [rukki] loob pea `peale juba VII; mul oli konks `seinas, `sinna oli ia rätikud `piaale `panna Kei; edimäld `aeti `amme `käistele kõrtlang `sisse - - ja `panti `värdli `pääle Nõo

9. osutab olukorrale, kus kedagi märgatakse ootamatult `Juhtusin `piaale, kui nied `piened `mampslid puid varastasivad IisR; tõene johub `pääle, lähäb `kaibab ja `ommegi asi ull Nõo

10. osutab ringiliikumise lõpetatusele või kogu ala läbi käimisele Arule oo niid rink peele tehtud, aga oosid pole mette leida olnd Kaa; aap küläle kõrra `pääle, siss tuleb kodu, om kõtt tühi (isasesst kassist) Nõo

11. pealegi (nõustudes); muudkui `uitas `pääle ja kamandas, ei old tüömest `ühta VNg; `olgu `pääle, võtta siis Lüg; tie `pääle `louneni tüöd Vai; vana lakub `peele `kõrtsis Ans; maga sa `peele, ma lähe sööda sia ära Kär; Olga niid peele, kudas sa pole seda näind Kaa; laps nutab ja ekib `peale, äi jää vagusi Krj; Ma liha `peale, sa tule siis `järge Pöi; Mi_sa pääle laterdad Rei; mine `peale, ma jeen `välja `ootama Phl; va poisid libistavad `peale tüdrikude `ümber Mar; kirjutage aga veel peale edassi, `aega oo Mär; tee aga `peale `ühte `järge Kse; jooseb `piäle `sinnä `täna Tõs; käperdab `peale, `tehtud saa kedagi PJg; las nad isi_päle kakelda isi `keskis, mis se mede asi on Saa; kasta ja torsuta neid `lillesi `peale HMD; mine aga `peäle, kui sa tahad Juu; `laisklevad aga `piaale Amb; jooseb `peale `siia- `sinna Tür; Mõni mies konutab kõrsis `piaale Sim; Kitse talus siad `ulkusivad `pääle Pal; kiub ja põeb `piäle oma jalaga KJn; kolm `päevä sadas, pihutass `pääle Trv; las ta jääp `pääle `mulle vanaduse `päiviss, sij tek'k Puh; `tütrigukõnõ `erklõss pääle^o Urv; mi_sa alasi paugutat pääle taat kangast, tii muut kah Har; olõ õi^o `hambit, sõs pokõrdass pääle Vas; `sõitlõsõ^o pääle hobõsõga^o, lasõ õi^o puhadaki^o Se

12. (muud juhud) `Luikesi oli meres nii pailu, et mina_s saa `õhti lugu `peale Pöi; Meri talub juba peele (merekää juba kannab) Emm; Ma pane ikka prillid `pääle, iga ma muidu näe Rei; `aigele tuleb õpetaja `piäle tuada (kohale kutsuda) Kod; Mesilinnu tahive ära minnä, me `lassem vett, siss jäive `piaale (paigale) Hls; es ole `luuta, et ta `pääle jäi (et ta elama jäi) Krk; mullõ tuñnist kuuś inemist pääle, kohe ma siss viil `pässi; Koikkülä puul om mõni kotuss talusist nii lakõ, et ütte maia ei olõ sõda pääle (alles) jättünü^o Har; hiir hopõn edimält sääne must, pääle (pärast) lätt är hiirust Lut

13. (ühendverbides) ham mas hakkab peale saab jagu, tuleb toime (hrl eitusega) Sie `ristikivi on `ninda `raske, et kahe `veike `jõuga mehe `ammass `selle `piaale ei akka; Sie on kaval pettis ja sulii, `selle `piaale ei akka `kellegi `ammass IisR; Mehed käisid `mõisaga kohut, sis `kohtu ammass akkas `pääle [mõisale] Hää; lõppu peale tegema l. surmama `pussuga siis oli teht lõppu `pääle `selle `hallile (hülgele) Kuu; see (koer) oli `kange `murdama - - `tehti lõpp `peele Mus 2. ära lõpetama enamb meil ei ole midagi `rääkida, eks mei siis `tiema lõppu `pääle VNg; peale ajama manguma; visalt veenma Poiss ajab `kõikse aeg `piaale kui uni, muudku `osta aga tämale IisR; Nii `kangest ajas `peele, et ma `viimaks `võtsi Jäm; ajab `peale - - kui `mustlane Mär; `aeti ikke `piaale, et riagi ja riagi Kad; `õkva une `viisi aab `pääle, anna `viina ja anna `viina Nõo; timä ai pääle, et tuu_tälle seebi kivvi Vas; peale hakkama l. algama; alustama muud ei `jääned ku `pal'jad `raamid `verkudelle - - [et] kust piad `pääle akkama parandama Jõe; akkasimma `pouku pesema, vara `ommigu kohe akkasimma `pääle VNg; `oska enam `kuskilt otsast `peele akkada Khk 2. tegema, ette võtma `Sõukse loomaga pole koa midagi `peale akata, kes ise ennast ää imeb (lehmast) Pöi; nende õnnetumatega põld küll `miškid `piaale akata VMr; nüid ei mõessa

`kostki `piäle akada Kod; mis ma `pääle akka tage Krk; ilmatu suur talu, nüid olna ärä `laotedu kōik, nüid ei ole sääļ midägi `pääle nakata Nōo 3. mõjuma, mõju, toimet avaldama `pannasse `suola [riidevärville], et siis akkab üväst `pääle Lüg; suitsetati nendega `põldusi -- teise inimese kuri silm ep aka `peele [siis] Jäm; peale käima 1. manguma; visalt veenma tuleb, siss käib ku `mustlane `pääle, iks anna ja anna Nōo; kōik käesivä `pääle, et -- ega sa esi ka enämb nuuj' ei ole ja nii sai mina mihele Rōn; ta käi ike `pääle, taht, et ma temä nõu `järgi pia tegeme Hel; üts poiss ol'l, tuuj käve ku hull pääle, et tulō_mullō naasōss Rōu; ma -- nakka pääle `käämä, [et] massa mullō ar^o Se 2. survet avaldama perele käisin kõvaste `piale (nõudsin töö tegemist), ei soand siss `keegi `armu Kos

pealegi `pea|legi Jōe Juu, `pia- IisR Amb ViK Lai, `piä- Kod, `pää- Kuu VNg Lüg Vil Krk; `päälegi, `pääle- hajusalt V

1. väljendab nõustumist, mõõnmist ma `tuetan (istun) siis `päälegi, `muidu vien `teie `laste une `vällä Lüg; laseme tal `pialegi `minna VMr; mine siis `pialegi Sim; ei ole täind lõegata `oksi [õunapuul], et las kasvab `päälegi Vil

2. lisaks, peale selle Olis voind sen `möllügä `ninda ärä `eksuda, `päälegi on `talvine päiv lühükäne Kuu; `uhked mehed ikke `päälegi, abemed ies ja VNg; `Katsusin vanainimest `aitada, nüid pärast viel sugulaste `silmis paha `pialegi IisR; nüid töö nagu koera okse, aga rahvas rikas veel `pealegi Juu; oli nisuke tubli mies, `jōukas `pialegi VMr; pruu' oli `uhke `pialegi Rak; lahe `õlla `piälegi [kui aken lahti on] Kod; mis ma tuj tage, ta om `uhke ja `päälegi viij joodik Krk; `viskas üle kannu (kännu) ja sai sulasōs `päälegi (soendist) Vas

3. muudkui, üha `lomberdab ja `komberdab `pealegi, ei saa `oieti `käia Jōe; Ma `ütlen küll, et ei ole, aga tema aab `pialegi Amb; vahib `pialegi kael `kōōksus Kad; aab `pialegi oma joru Lai

pealehakkamine `Olgu iad `pialeakkamist, kui tahad suurt `kohta pidada IisR; `julge `pääleakkamisega inime Khk; `Peale akkamine `puudub, pole seal muud midagi Pōi; `pealeakkamine peab pool `võitu olema Käi; Pia asi õli ka ia pialeakkamine Trm; `Pääleakkamist tal ikki om Trv

pealekauba 1. kaubale lisaks `Maksasid `kraami iest, sis -- `kaupmes `viskas `päälekauba mõne `kompeki vai `prääniku Lüg; see `anti `peale kauba Muh; iä kaupmees annab ikke `piäle kauba Tōs; ää `kaupmiss `ol'li, `päälekaoba ańd `kompvegi Nōo; ku sa kolm `aastat viij teenissi, ma anna sulle lehmä `päälekaoba Rōn

2. lisaks, ka veel Oled `lontrus `pääle `kauba Kuu; Oma vaiv viel `pääläkauba Jōh; ańd raha ja sae äbi piäle kauba Kod; olli viij `väike, aga tappa sai üttelugu, näl'g `päälekaoba Ran; sai `ulka söögi `kraami ja lõbu `pääle kaoba Nōo

pealekute `pealekute Hlj Jōh, `piale- IisR pealistikku Mittu `laia `sieliku `pialekute IisR Vrd pealakute

pealepoole 1. ülespoole a. adv `toised küled `kieredä `pääle `puole Vai; ku suilinu tahets, siis ku `aigume pannass, siis käänets ladu alapoole ja perse päälepoole Krk; naeste `ammel `panti iks linane `päälepoole Nōo; `vōeti tuuj pek'k, kamara puuj' `jäeti `päälepoole (peki raiumisel) Ote b. prep `lindavad `peale poole `pilvede Mär; kelp on maja ots pealepole talasid üles `tehtud SJn; sebäpuu `panti `päälepoole paenatusi kōdarde `pääle Nōo; mehil ol'l hamōh `pääle poolō `pōl've Rāp

2. hiljem, pärastpoole `piale `puole akkasid villast raha `soama JōeK

pealetuule (tuulesuunast) `raskemad rukkid, mis `piale `tuule `sarjast tulivad VNg; seisab `peale tuule Ris; mis tuumakas vili oli, see jäi `peäle tuule `seismä Juu; rääbis käib `peale

pealik

tuule, siis tuleb siia `kalda Trm; mine är `pääle tuule siit suidsu alt Krk; mes päältuulitse, nõu om iks kõva terä, nõu jäävä `pääle tuule Nõo

pealik¹ *peali|k* Muh Ris/`p-/ VJg Trm Plt, *peäli|k* Juu, *piali|k* JMd Koe Iis, *piäli|k* Kod, g -ku; *pääli|k* Röp, g -ku Kaa VII Kse Tõs Tor Hää Saa Plt KJn Trv Hls Krk Puh Plv, -gu Jäm Khk Rei Krl Har Rõu Vas; *pääli|k* g -ku Lüg(`pia-), -gu, -gü Kuu; *pääli|ko* g -go Vai; *peelik* Mus üksuse ülem (hrl sõjaväes); (üldisemalt:) salga, rühma juht, peamees *pääligo üle on viel ike üks ülemb`pääliko* Vai; *pääligud läksid ede* Khk; *soldadite ajal oli paadi peelik* Mus; *Päälikud akkasid nõu pidama* Kaa; *sõjas_o pealikud* Muh; *päälik oo roonu ülem* Tõs; *pritsumeestel ol'li ka päälik -- minu aal ol'li Nõmmes pritsumeestel mitu päälikud* Saa; *ei peäliku `vasta tohi `keegi akata* Juu; *vüevlitel on omad pialikud* JMd; *nüid üheldässe suuremid inimeisi kua sõa piälikud* Kod; *päälikel om pal'lu `asju `aia* Hls; *`kohtu `päälik om kodu tullu* Puh; *ma ei tiä_kas no^o om enämb sõaväe pääliköid, vanast küll ol'; mi tulõ `tõrjõ päälik om õnnõtuhe `surma saanu* Har; *õigõ mul päälik, ei tunnõ^o uma alambit är^o* Plv

pealik² *peali|k* Trm, *peäli|k* Juu, *pieli|k*, *piäli|k* Kod, g -ku; *pääli|k* Krl, g -ku KJn San Rõu, -ko Rõu Vas(-go) Se, -gu Vas Lut laepealne, lakk *sõnna `keldre peälikusse sai `pandud kas prii `nõusi, mõni `ankur* Juu; *pielikule `viskasid `riidid; meil õlid ärjä ikked aeda pielikul; kui aedal one pitk `räässäalune, sinna üles on `testud palgides piälik* Kod; *päälikohe `aeti `kuurma `hainu* Rõu; *mõnõl es olõ_`keldret, teiti päälik aida pääle; mul pääligu täüs `hainu viijl* Vas; *aida päälikohe lää magama* Se

pealine *peäli|ne* Mär VJg, *piali|ne* Iis, *piäle|ne* Tõs, g -se; *pääli|ne* g -tse Krk Har

1. (hrl liitsõna järelosana) **a.** *teat hulgast olevustest koosnev `mitme `pealine kari sul on* VJg; *`kümne `päaline kari* Krk; *pere om katõ `päaline* Har **b.** *teat laadi pead või teat hulka päid omav tänabu naa kihu `pealine otr* Mär; *kahe `piälene rugi `viidi `lamma käde, et lammas kaksikud toob; noored inimesed ei tohtn `süü kahe `piälesi rugipäid, sest muedu tulavad kaksikud* Tõs

2. omanik, pealik *maja `pialine* Iis

pealis *pealis* g -e Põi Muh, *pealtse* VII; *pialis* VJg, g -e Hag JMd JJn Koe VMr; *päälis* Kär Pha, g -e Jäm Khk, *päältse* Jäm(-ee-) Khk Kaa Rei(`päälse) Kse; *pääli|s* VNg, *pääli|ss* Lüg, g -se; *pääli|ss* Pst Krk, -e Trv Nõo San V(*pääli|ss*; g *päälse*)

1. *pealmine osa kirjnal on pisine päälis* Jäm; *päti päälis kärises ee nink tallad olid nii vissid* Khk; *`pealtse nahk soab linnast osetud* VII; *Ma sai oma `kinda `päältse `valmis juba, nüüd akan teist kinda päälist kuduma (kinda randmeosast) Rei; parem käsi -- `roovis sedasi möda rukki äärt edasi, vihk käis möda rukki pialist* Hag; [korpidel] *lastass seni [ahjus] olla, ku na paraje iluse om ja läbi om jo kuumass lännu sijj pääli|ss* Krk; *pääli|ss `tulli päälid ärä ja naariss jäi maa `sisse; ku `kartuli pääli|ss al'lass om, siss `kartul kasvab* Nõo; *ahu pääli|ss ja kõrval om ahu kül'g* Har; *Kundsala|ti piius `koeti ütš kukõruss, sõss `naati pääli|st kudama (sukalabast) Rõu; venne tõrk -- ta_i olõ^o illo|ss -- `vüü|drega_piät `käämä, pääli|st ei olõ^o* Röp

2. *piima koor, mant `võtk* *pääli|ss piimä päält är* San; *meil om kärn pääli|st täüs, no_võit nakada `võidu tegemä* Har; *pini pääli|st lak'iva ja upa ärä `tal'ssiva^o* Vas; *piimäl om pääli|ss pääl* Se

3. *vahetuskauba puhul makstav lisaraha kas said `päälise kätte* Lüg; *sain ia pialise obuse vahetamise `juures* Koe; *kas `päälse jako ei annaki^o* Plv

4. soaraam – VNg

pealis- *pealis-* Põi Muh Mär Ris Hag Juu(*peäli|s-*) Jür JMd VJg Trm Plt, *peäli|s-* Juu, *piali|s-* Hag Kos Jür JMd Koe VMr Lai, *piäli|s-* Kod, *pääli|s-* Khk Pha Põi Rei Mär Han Aud

Hää KJn, *pääliss-* Trv T Krl Har Rõu Plv Ráp, *`päälis-* R(-ss Lüg Jõh), *peelis-* Jäm Khk Mus Kaa pealmine, ülemine [Rüsa] *`suutme `pääle `siuti puom -- mes ois `suutme `päälis `paula `lahti ja `sirgu Kuu; `kiñjal olivad `päälislappid pääl ja kand oli taga Hlj; pää käib `vasta `päälispuud, kui ei `viitsi `kummardada VNg; mul emäl õli ikke `allist kalingurist `tehtud `päälisskuub, kerikus sai ikke `tihti `käia; mul ei õle `matratsi, mul on `vuodes aluspadi ja `päälispadi `vaide; puol `villane `kuuti `päälis`püksi `kañjass; `piidad, `päälis`tükk ja aluslaud, nied `onvad `leñjid `aknal Lüg; Alus`jupka ja `päälis`jupka Jõh; `üiti va lammas `karva tüss, missest `muistised *peelis_rided* said `tehtud Mus; Öuevärava sammaste otsas oo meitel värava *peelispuu* Kaa; põhja`vorkusi meidel ei ole olnd, meidel oli *päälisvõrgud* Rei; *uste peelispuid_o* alles panemata Mär; *Pääliskuued* olid paksust `viltsest `riidest Han; *Vihmaga või külmaga* kui `karjes `ol'ti või tñjd `käiti, `võeti *pääliskört sel'la* tagant üle pää nägu *suurratik* Hää; *pialispuu on rie korjal pial* Hag; *pialissielikul* olid nüõbid `värvle ots Koe; kaks `ar'ki lüüd, *piälispuu `piäle, kes pidäb pada* Kod; *ale tegemisega põletati mulla pialis`pinda* Lai; *`lamma `nahksed pealishahad* [jalatsitel] Plt; *`sildu tetti `kraave `pääle, kolm tala `panti `alla -- siss päälispuud `pääle; `üüylel om kaits `rauda -- alussraud ja päälisraud* Ran; *minul om aluss`undrige, om pääliss`undrige* Nõo; *päälissrõevass pandass `kirstu `pääle* (surilina)st Rõn; *ta hällü päälispuu om teil nõrk* Har; *tulnuva `sisse -- väläh ol' vihmanõ ilm ka olnu?*, *üts ol' sõss `küüfnü?* *uma pääliss`mäntli -- üles* Plv; *Võid kannõte päälissrõövastõ `ümbre* Ráp*

***pealised** *pealissed* Trm(*pia-*), *pialised* Hag VMr, *päälised* Kaa Pil, *`päälised* Kuu RId(-ssed Lüg), *päälissed* Pil KJn, *päälisse* Ran Nõo Kam Rõn Ráp/-e?, *päälisõ?* Krl, *päälüsse?* Se

1. pealmised osad, *pealsed `karduli `päälised* Kuu; *sibula `päälissed* Lüg; *Talipastlid* olid -- *kasukanahka päälisega* Kaa; *pialised on `soapal pial* Hag; *`kartuli nupud on vekesed munakesed pialiste kül`jes* Trm; *ned päälised on küll vist `põl'vi kohe, kole pikad on* Pil; *peedi päälissed* KJn; *üü kül`mäd, il`lätsid `vil'lu `riksiva ja `kartuli päälissid* Ran; *näe, kui ilusa päälisse maasikil om* Nõo; *edimäne kõrd mullati `keřgembält, et noore päälisse mulla `alla es jää* Kam; *Õhtass ma vii lehmäle peedi päälissit ette* Rõn; *mürk hain om haroline, säärtse lehe? ku `põrkna päälisse?* Ráp; *nää?*, *`põimva kardohka päälüssit* Se

2. soaraam *`kañja piird on `päälisede sies* VNg; *piird käib `päälis`te sies* Lüg; *`päälis`te mõegad `oiavad `päälised kuos* Jõh; *lõid pialistega viel `otsa teesele* (koele), *et kõvast jäi* VMr

pealis|kaudu *pealiskaudselt, mitte päris täpselt* Ma -- *peeliskaudu vaatsi sõnna põesaste vahele* Kaa; *pääliskaadu mõõdetse nii kua, aga nüid one `täpsemad mõõdud õleman* Kod; *Tiijb kõik tiij päälisskaodu* Nõo; *ma olli iilä su vellega kuñ, ma`küll tedä `sel'gede ei tunnõ?*, *päälisskaudu ma?* `arva ennedä, *et tuñ su veli õks ol'I* Har || *pealtpoolt võta päälisskaodu, siss saat ilusa `puhta koore* Nõo

pealis|raha vahetuskauba puhul odavamale asjale juurde makstav raha *kui vaheastas, kui `õise asi `kallim, siis `nõuti `päälisraha* Lüg; *ma sai pealisraha koa* Muh; *pealisraha, see `anti `peale, kui vahetasid mõne sañdi asja parama `vasta* Juu; *obõse päälisraha* San; *päälisraha sai üks kah, ega ilma es anna?* Plv

pealistiku *pealistiku* Muh Plt, *pialis-* Koe, *peelis-* Khk, *päälis-* Kaa Trv *pealistikku* kaks `kuube oli tal *peelistiku* üll Khk; *Siie tuleb mütu lauda päälistikku panna* Kaa; *asjad -- pialistikku topitud* Koe Vrd *päälistikku*

pealmine

pealmine `pealmi|ne Pöi Muh Kse Var Tor JõeK JJn Trm Plt, `pial- Kuu Juu Kos Jür Amb JMd JJn Koe Kad Rak Iis, `piäl- Khn, `peel-, `peel- SaLä Kär Kaa, g -se; `pealmel|ne Muh Rid Mar Mär Lih Vän Ris, `peäl- Juu, `pial- Aud PJg Nis Hag Lai, `piäl- Tõs KJn, `pääl- Pha Hää(pääl-) Äks Kõp Vil, g -se; `päälmi|ne Rõu, g -se Saa Trv Hls Krk Nõo San Krl Har(-tse), -dse Räp; `päälmi|ni g -sõ Krl

1. adj peal olev, peal asetsev, pealpoolne `valgest `riidest on aluspiüksid, teised on `peelmised püksid Jäm; `peelmised palgid seenetama läind; kilu tahab ikka `peelmist tuult (meretuult) `saaja Khk; `peelmise kuue äär keerati ää Kär; võrgul_o alumene pael ja `pealmene pael, `pealmese paela `külge pannasse pined Muh; `pealmesed `ambad Mar; `pealmesed `riided löi kõik läbi see vihm Mär; kõige `pealmine (tähtsam) mees Var; `soapa `piälmene nahk Tõs; kui sa juba tüdrek olid, no siis ikke `tehti `pialmene jakk koa Aud; [Labida] varrel on päälmeses `otsas räsa `risti üle Hää; alumene pool on pihtsärgil jäme ja `pialmene on peenike Hag; mõnel majal teene, `peälmene kord Juu; sanguks oli suitsumajades, sie oli puoleks, ahju `kütmise ajal `tehti `pealmine uks `lahti JõeK; uks on `langus -- `pialmine ing on ära JJn; siis nad (turbapätsid) seisivad niikaua, kui jo `pialmist puoled saivad nii kuivast, et kannatas jo kierata Rak; [leiva] `pialmine kuarik on ära põlenud Iis; mõlemil on sooned sehes, alumesel ja `päälmesel (veskikividest) Äks; siinelid [õeldi] soldati `pialmese `riide kohta Lai; lõhmussa -- `päälmene kuuj on korbane ja pude Vil; tuuj nii `päälmise `kinda siia Krk; perremiis eläss esi alumitsen kõrran, ma² jäl `päälmitsen; al^t ol¹ jäl² madalõp hää^l ku `päälmine (kõrge) helü Har; puulpistuline aid ol¹ `liuhka, tol es olõ² `päälmidse otsa² ütepiku Räp **Vrd** päälmane

2. subst pealis, pealne jala `peälmine ära pakatand Ans; kaju `peälmine läks `katki; leva `peälmine (algusots), kui sa `leikad perele Kaa; veis sõi korra meil `pialmised ää Juu

pealne `peal|ne VII Pöi Muh hajusalt L, Ris Nis Kei Tür Kad VJg Trm Plt Pil SJn, `peäl|ne Vig Juu, `pial|ne Kos HJn JõeK KuuK JMd JJn Koe VMr Kad Sim Iis Lai Plt, `piäl|ne Tõs Khn Juu Kod KJn, `pääl|ne hajusalt Sa, Rei Hää Saa Äks Kõp Vil Trv Hls Krk Vas Se, `peel|ne (-ee-) SaLä Kaa Emm, g -(t)se

1. pealmine osa **a.** (taimedel) purgantil on ka kõva `päälne pääl Saa; sibul vihmaga kasvab, `piälne mahala täis; piädil egäss nu^{tiss} tuleb `piälne `väljä Kod; kuradikäpp -- teda tuleb `noaga võtta -- `tõmbamisega `tõmbad `päältse ära Äks **b.** (jalatsitel) pärast `õmblesid traadiga see `pinsoli `sõnna `päälse `külge Ans; Päti `päälne oli `talve `viltsest `riidest, sui linusest Pöi; Sihvi seerigul pole peeltsel rohkem õmblusconi kut tagumene õmblusconi Emm

2. (hrl liitsõna järelosana) millegi peal või läheduses olev; millegi peal või läheduses asuv koht, ruum jne Siis tuli äna `peälne (eelviimane püünis võrgurivis) ning lõpuks võrguänd Jäm; pani puud ahju `peelse `peele `kuivama Khk; Teepeelne oo rohtu kasund Kaa; aida `päälne ärjabe `einu täis Pha; Allika `pealne puhas alles `niitmata Pöi; Pae pealne, kus kangesti raud kibisi oo Mar; sea sel^{la} `pealne `katki Mär; tua `pealsele läks magama Tor; ahju `pialne, kus `vihtlemas käiakse Nis; kergas ehk `kerka `pialne JõeK; lapse jala `pialne on `katki JMd; pidi ikke `suurust olema ahju `pialsel VMr; [katuse] ots tuli sammati teha kui sie kül^{le} `pealnegi Kad; vainu `päälne, `senna `aeti kari kokku Äks; vana viljapõld, mis `sõöti jäänd -- seda `õöldasse kelu `pialne Lai; riül ol^{li} `väl^{lä} lõegatud kaala `päälne ja kesspaigast said `kinni ka `panna Vil; päälpuul om [hobusel] turja `päälne, siss kõhri `päälne Krk

3. koor nuuj: `päälne, olõ õi hapanu? Se

pealpool 1. ülal, kõrgemal **a.** prep `valge vill ajab ihu `peele, kut ta -- pealpool südand [on], see peab `surma `tooma Käi; pealpool `silmi, seal oo piires Mar; nii lühiksed `riided,

pealpool põlve Mär; puurangi arjused olid pealpool `pärgä Var; tare lõhn, mis päälpuul `paare Vil; päälpuul `kapja tuu peenike jagu kutsutass sõrgats Nõo b. adv niie varvad olid -- pialpool oli varv ja all kaks `varva Plt; päälpuul om ikki `sel'ge kuur, ärä sa piimäga segi aa Puh; naeste `ammel `olli iks linane päälpuul, `paklane jah `olli allpuul Nõo

2. ülemine osa *alesega `särgid õlivad `ennemast -- pääl puol õli linane Lüg; [hame] päälpuul ol'l linnanõ, alupuul' ol'l `paklanõ Har*

pealsed *`pealsed Muh Mär Vig Vän Plt, `pealtsed VII Põi Var Ris, `pialsed Kei Tür Kad Sim Trm Lai Ksi, `piälsed Tõs Kod KJn, `pialtsed Tor Ris VMr Sim Iis, `päälsed Hää, `päälse Puh, `päälse[?] Har Rõu Plv Vas Se Kra, `päältsed (-ee-, -ee-) Jäm Khk Kaa Rei, `päältse Krk*

1. pealmised osad **a.** (taimedel) *Tuhli peeltsed on veel üsna rohelised Jäm; Porgandi, `leike `päältsed Rei; kardula `pealsed kuevavad juba ära Vän; Siis kui `pialsed `väiksemad olid, siis ästati [kartuleid] puu äkkega Kei; kui noorel kuul [kartulid maha panna], siis ajavad kasu taga, kasvatavad `pialsid Tür; külm näpistas jo karduli `pialtseid Sim; kurgi `piälsed ärä `kärpnud külm Kod; kui vägeve maa, siis kardule `päältse aave kasu taga, ei kasva ala kedägi Krk; saa mõni kaits `kuurmat `päälseid Har; latsõ[?], `tulkõ `kartoli `päälsit `põimma Plv*
b. (jalatsitel) *kalaventskid, nendel olid ikka kahe `kortsed `peeltsed Jäm; ühe kora kooludati kinna ning `saapa `päältsid Khk; pätid -- `riidest `peeltsed peel Kaa; mool juba kolmandamad `pealsed, aga ikka ühed tallad Muh*

2. aganad, keed; *linapõhk odra `pealsed oo muidu üks kõsõs Muh; Pani lina pealsed kimpu Vig; `Pialtsid `paanti vanasti õlekatusse arja `piale Tor; `viska niid `pialsed säält sarjast ära Ksi || kuhja pealt riisutud lahtised heinad mõni luu `kohja, ei saa enämb `päälseid ku vigla täüs vai paar Har*

3. soaraam siis tuleb *`pialsete vahele `panna suga; `viska lõng surnukaga läbi, `tõmba `pialsetega ligemalle Sim; `kanga piird `pantse `piälsite vahele Kod*

4. vankri kere *`vankri `päälse[?] omma lau,ust tettü[?] Har*

pealt *pealt, pialt Jõe(-d) Sald Muh L K IPõ Pal, peält Vig Juu, piält Var Tõs Khn Juu Kod KJn, päält (-d) R Khk Krj Pha Rei Hää Saa Äks Kõp Vil eL, peelt (-d), peelt (-d) SaLä Kaa Hi*

I. postp **1. a.** ülapoolelt, pealispinnaalt, millestki kõrgemalt; midagi katmast, varjamast *tuli `teine `tounge ja [laev] libises `kalju piald ära Jõe; [kajakas] `mutku vottab vie pääld kala Vai; meitel siit miiliaugu `künkude peelt keib läbi tee Khk; Tõuse siit istme peelt üles Kaa; Külm lumi, selle raputab puude pealt ää Põi; elu pealt `aetasse aganad maha Muh; Äga ma pole sita peeld riisut (vilets) Emm; võta pada tule pealt maha Mar; puu peält saab `mähkä Vig; võttis laua pealt noa Rap; männipuust piirud -- `toodi toa piält kohe nihuke kubu maha Juu; jua `rünka pialt vesi juokseb `alla JõeK; Egas ennem tadreku pialt `süedud Amb; leigand kohe tüki `väl'la jala pealt [kust uss hammustas] JJn; konksuga kraabiti [sõnnik] `vankri pialt maha Pee; vana raha pialt kaabitud vasepurust Rak; pot'i sinine, sie `riide pialt ei lähä Sim; ma võtan kaane poti pialt ära Iis; `vaata peeli piält KJn; rõuk `olli nigu õnn arja pääld veedi ümärik Ran; temä `olli leti päält sõrmega `noõnu seebi kivvi Puh; niij moka, niij om täl ike ammaste pääld ärä (naerab alati hambad irevil); ma esi tööga rati `olge pääld maha Nõo; `juusse om pää päält ärä lännü Ote; kergo päält lätsit vanast aho `pääle Plv || (kehaasendist:) lakatakse mingile kehaosale toetumast `jalgade päält `vaibus maha Pha; oma jala pialt kukkusin maha VMr **b.** (koha väljendamisel) *püksid põlve peelt inaraks leind Khk; Saabas oleks muidu üsna paras olavad, aga kurgu peelt oo madal Kaa; üleval oli linasest `riidest, kõhu pealt akkas takune riie (särgist) Mär; sel'lä peält must ja kül'led `valged Juu; kiil oo pitk**

pealt

ja piänike, piha piält piänem, `perse piält paksem Kod; särk `ol'li neil ikki sedä`viisi, et `käissed ol'lid, aga `rinde päält `ol'li `lahti Vil; pää vihk köüdeti `äste tüve otsa päält Kam

2. a. osutab kohale, kust keegi läheb, liigub, kust midagi saadakse vms mene siit `ukse päält nüüd iest Lüg; siis `oldi jo kesä`tööd `tehtü `pello päält Vai; tuli reisu peelt tagasi Khk; tuli `pöldude peelt läbi Kaa; Mehed tulid alles mere pealt Pöi; `tuhlid pidi ikka talu pealt `soama, kus pulmad `ollid Muh; Võrgu kivisid korjadi `maande pääl'd `pääle kruusa vidu Rei; kesk heinaajal `viidi mees ära heinakaare pealt Phl; põllutööd ei taha `keegi teha, aga põllu pealt `leiba tahab igaiüks Rid; `laate pealt said need soad ostetud Mar; tõid raba peält kamarikku Vig; Ranna piält `tuõdi vahel `piimä kua Khn; ei tea, kust - - ilma pialt [lapse] sai PJg; peruga võtavad paesu pealt `suuri angerid Vän; soo päält `toodi koorm `porsse Saa; `vaatasin - - ukse pialt, et oli väga märg Ann; selle `oõstin `oksoni pialt Pee; müis ei ole obest tii pealt ära aanudki Äks; pidi tuleme `sisse, aga usse päält läits tagasi Krk; viinu sääld kengu pääl'd paar `pal'ki `väl'lä Nõo; vaest säält `Harglõ päält kää puõs `Valka Har; nuu_tulõva_nurmõ päält kodu jo är^p Rõu b. teat kauguselt, teat vahemaa tagant `seitsme-kaheksa`kümme `sammu piald ikka sai `keige `kaugemald `lastud `neie tina `kuuliega Jõe; `nissed `vindi`taolised - - ta laseb kurat juo kilu`mietri pääl'd `plaksti `külge Lüg; Samud `puole `versta pialt `kuulda IisR; [jänes] pani saea `meetre pealt ja `kaugemalt pani `vehkima Noa; suvel oli ikke Väändjärvest vie vidamine, üheksa kilu`mietri pealt vidasid vie Pee; mina vedasin [hitsmeid] ikke viite sammu päält Äks

3. osutab ametile, tegevusele, millest loobutakse vms kui ma olen kuha pialt ää tuld ja kui ma mihele läksin Pee; siss olli temäl veli kah kroonu pääl'd väl'län Hel; oõst `väikese talo, sai perremehess, siss `pässi kroonu päält Vas

4. osutab sellele, kelle või mille eest või arvelt midagi saadakse, loovutatakse, elatakse vms `ruotslane `maksab kaheksa `kruoni iga `ülge piald Jõe; `kuidas se maks siis oli, kas oli inimise päält vai oli pere päält Kuu; ladujail oli `päevapalk, obuse_`mestel oli tükki päält Hlj; `lehmä pääl'd oli siis `palga `maksamine [karjasele] VNg; üliskoõna [õmblemise] päält `võeti `puuda jahu Jõh; Kergu raha oli ega `aasta, kergu raha oli inimise pealt Pöi; pool `naela liha oo `lamba [karjatamise] pealt Muh; ma akkasi `pintsjoni `saama tema (oma mehe) pääl'd Rei; talle pealt saab naela, vana pealt kaks `naela `vellu Mar; arjakad `tahtsid `saada arjasid, jo nad siis `teenisid nende pealt Mih; kui oma raud oli, siss võttis sepp obuse jala pialt kakskümmend viis kopikad Kos; minul maksetakse kottide pialt, mida ma olen parandand Tür; einamuade pialt tuli `ilma `kõrged `renti `maksta VMr; seitse rubla vist saime `selle - - [turba] kuppiku pialt [tasu] Rak; kaks `päävä tii talule `lamma piält KJn; [pulmas] korjati vaist sada rubla ärä `rahva päält Kõp; kui `kiissa `püiti, siss pidi `mõisale `anna egä püigi pääl'd supp `kiissu Ran; jää siiä - - ma anna sulle `kümme rubla talve_päld Puh; lina`kakjale `masti `peode pääl'd; käte pääl'd om elämine, ku käe enämb ei `tüüjävä, siss om näl'g kah Nõo; sulane `saie `aasta päält säedse rubla raha Kam; mis sa vaka pääl'd võtat; mink pääl'd ma siss elä, kui tüüj ei tii^p Plv; `mõisalõ massõti `renti kümme rubla vakamaa päält Rär; porovikka (puravikkude) päält saad hulga rahha; käe tüüjilnõ, käe tüüj päält eläss; papil om piniga ütte`muõdo elo, mõlõba_saava^p uma keele päält süvvä^p nalj Se

5. a. osutab käimasolevale protsessile, tegevusele, mille ajal midagi toimub või juhtub magamise päält ühe`kerra oli üks `irmus `laksajus Kuu; `juoksu päält lasin kõhe maha jänese, aga `lennu päält [lindu] ei soand Lüg; Sulane läks `puole suve pialt pereme `juurest ära IisR; näid `lõüeti `oora tüõ pääl'd Vai; laps karjatab une peelt Khk; ta võttis mind joosu pealt `kinni Muh; kas [loomad] pahandose pealt väl'lä `aetod või Mar; `Süüjmise päält vahel läheb - - toit

inge`auku Hää; ta nagu ehmatas magamise pialt Amb; karu piab talveunes une pialt mõmõsemä Lai; magamise pääld lüüb une ärä Puh; `saadi `varguse pääld kätte Nõo; tiä norisõss unõ pääld alati Plv **b.** koos põhisõnaga osutab protsessi, tegevuse kiirusele vms siis õli vähi `püüdämine kõhe sõna pääld `katki Lüg; kärtsu peelt kohe soeb vihaseks Khk; `enne sai `krapsida seda tikku tükk `aega -- nüid lähäb nii krapsu pialt põlema JIn; sõna pialt `kargab vihasest Pal

6. mingist suunast, mingilt poolt Täna tuul esiakende peelt Kaa; Kui taevas omiku `päikse tõusu pealt `kangesti punas, siis tuli `varsti tugevad tuult ja `tormi Põi; tuul oo täna metsa pealt Mär; tee lähäb `Mihkle kiriku pealt `Võhma Mih; tuul oli Kerguta küla pialt; ilm on iga nel'la kaandi pialt `lahti, mine, kuhu tahad JIn; kui puu seesäb päävä käen, päävä piält lüüb koi `sisse Kod; ikke kül'le_pält oli uks Äks; ku Vil'landi päält tuul om, sõss kala ei saa Trv; Narva pääld om kõige kül'memb tuul Ran; ega uulitse pääld ei saa `sisse, `sissekäik om oovi pääld Nõo; vahel om tuul läve päält, ei lase `tossu `väl'lä `minnä Kam; puulperi om minek, ku tuul' om küle päält Röp

7. osutab mingile täpsusastmele Rahad toid kaik alade `sendi päält käde Kuu; Ema piab kõik sugulaste `pulma `päevad ja `varrud `päeva pialt `mieles IisR; Nii tipi peelt läheb august `sisse Kaa; Kõik asjad olid nii loetud ja mõõdetud, puud olid koa kõik tolli pealt Põi; ega nad (herneseemned) `aasta pialt vanaks jää JIn; veket `vistrikud, nad lüevad kohe minuti pialt VMr; abeme tõngas lõua otsas oli päeva pealt al'list läind Kad; Nende kvaludega sai krammi pealt kvalu Trm; kannatamata, piab karva pialt `tehtud olema Pal; `kopka päält toonu kõik raha tagasi, mes poodin üle jäi Nõo

8. (muud juhud) minu mies `tervelt pialt (tervena) kodu ei old Hlj; minu `arvo päält (minu arvates) sinust ei õlegi `niiskest tüõtegijat Lüg; Muretsesid eestele kolme peelt (kolme peale) rehepeksu massina Kaa; me põle ju seda näind mette, aga me kuuleme `kirjade pealt (järgi) Põi; tema toob `õmblus massina, et loosi pæld voitnd Emm; `kümne `aasta piält (kümne aastaselt) läksi `kooli Var; köök oo kahe pialt pooles (kahe peale) Aud; mia ole egä sõna pääld pattu tennu Nõo; kas tõse oma lõbu pääld lätsivä timä `tuhi `oisma Ote; jätä mu lihmä päält lõua? rahu (ära mu lehmast üldse räägigi); ku is olõ? `sel'ge ilm, sõss kikka päält ka õks `kuulti Har; ma uma iä päält (oma eluajal) näe es Lut

II. prep 1. rohkem kui, enam kui, üle see oli pialt saja `aasta vana_se maja Tõs; pealt viie `kümne `liikme oo ühisuses Tor; ma olen pialt nel'la `kümne `aasta lesk HJn; maja päält viie `kümne `aasta vana, sadab `sisse Äks; Meil `ol'li suur pere -- piält `kümne inimese `ol'li alati lauvas KJn; [lina] sai kakut tuhat peo ja päält tuhanda Trv; puu `meistre kirjess piap oleme päält viie nagla iki Krk; ku vašk om päält `aasta, siss om õhvakõ Ran; kõik `olli ää obese, pääld saa rubla väärd Nõo; lade `ol'li pääld minu pää, `panti neli ja viis obest `anda, siss sõkutedi lade maha Rõn; obõsõst `saimi päält `kümne tuhanda Urv; nii läis timäl siss päält katõ `kümne krooni kullu Har; põrmadu `rõivalõ päält kolmõsaa langa tulõgi vitä? Rõu; päält `säitsmä `kümne om mul Saviujah elet Vas

2. pärast abi`ellusin ja päält sen siis enämb ei ole `tienind Kuu; täma oli `kaua kodu päält minu VNg; tämä on päält isädä `sündind (pärast isa surma) Lüg; tite`kerkus `käidi esimest kord pääld lapse `sündimese Khk; pealt teise sõa Mus; peält jaanibä, siis lõpetasin selle `kanga maha Juu; pialt minu mehele minemise kadusid kõik nied kingid ää, kohe ia õlbus oli `pruutidel Amb; kukkus `kuorma otsast `alla ja suri kohe pealt seda JIn; ükskord lõppes se töö pialt `lõune Pee; pealt vaname `surma `kartsin nigu kole VMr; piält päävä luajakud one `siäski ku sitta Kod; pialt `jõulu oli si käre kül'm Pal; pialt `maarjapäeva ei tõhi tuld üless

pealt

võtta, siis jänessed `piavad orassed ära `sööma Lai; juagupä on viis nädalad pealt `juani Plt; `enge aig päält `mihklepäevä `algass ja lõpess päält märdipäevä Krk; pääld vihma om alati puhass luhvt Ran; `künsi aian periss pimesi pääld päevä Nõo; pääld süüjaja lännüvä linna `aama Kam; päält vihma om maa likõ? Krl; Päält `pulmõ tõsõ pühapäevä `olli_peräjoogi? Har; päält söögi hiitsi nimä magama Vas; Päält `jahtomest `viidevä? [leivad] `aita Röp

3. kellelegi või millelegi lisaks mina olin ja siis kaks ode oli viel päält minu VNg; mul jäi omale viel päält `selle küll Lüg; vaest krigistab `ammid, pialt selle räägib kõvasti Plt; Ma? anna sullõ taa räti päält palga Har; `Antigi näet - - uma kümme vakamaad hääd põllumaad ja hainamaa viij päält tuu Rõu

4. välja arvatud `surnud kõik päält minu Hää; eks teised ole ka lehtpuud pialt kadaka; mina pialt riisikate ei `korjagi kedagi Amb; minul ei ole pialt kanade kedagi Ann; ta om `rõivalda, ei olõ päält särgi midägi sällän Har

5. millestki kõrgemal, pealpool päält põlve terve puul `vaksa [seelik] Hää; ku müristeb, sis angerja laseve peris päält viij Hls; kos puul `lihti es ole, säält pääld rooma `panti tulema ohja aru Ran; päält `parte, toda kutsuti lõhn Ote; kõhr hobõsõl `taostõ all päält kaala Kan; Hõrgatsimm om `õkva_päält kabja Har

6. (osutab suunale) siis vai `vaanitud `ülged, ku oli lage jää, sis sai `mendud alt `päeva - - aga pialt `päeva `läksid, siis olid must (vari langes peale) Jõe; kui tuul piält Kihnu ond, siis iä `kindi Khn; Pealt käe visati kaugust, aga alt käe visati kõrgust Trm

III. adv 1. a. pealtpoolt, kõrgemalt; pealispinnalt, katmast; ka staatiliselt, koha väljendamisel Oli kena `kuue `riie, vade `ninda_o mend pääld ära Kuu; kui tahad uut maad kuhugi tehä, siis `juurin `metsä `pääld `vällä Lüg; kiha kaas kukkund peelt ee Khk; kalapüüu paet on pæelt lai ning alt vahe Kaa; kasuka karu laiguti päält ära Krj; Tuul oli katuse pealt ää viind Põi; siis keedetse [herneid], et nahad pealt ää tulavad Muh; Vakk pæeld püsut vajak Emm; kanad ja aned - - aavad sügise kõik need vanad suled pealt ää Mar; `puuga lükati pealt tasaseks Kul; pealt olid karduled ikke üsna ilusad Mär; Kui tuul piält tuli, siis tuli varju `paika `õsi Khn; näd võevad mu sil`mad ikke `lahti jätta, `riide pialt ää, kui ma ää sure Aud; nahk pialt vähä `katki PJg; kuor `võeti [piima] pialt ära ja `tehti võiks Kei; [särk] pialt oli linane ja alt oli takune Kos; kuhi on `viltu vajund, `tarvis teravaks `lüia pialt JõeK; kaha - - sie tegi kohe nisukese ilusa sinise värvi, et sie ei läind iial pialt ära KuuK; `Laсти natuke `seista ja valati `leeline pialt ää Amb; läige pialt ää kulund JMd; poti sinine - - sie ei läind pialt ära VMr; kaalikaid sai ka `lestida, nabisid alt ära ja `lehti pialt Sim; põllu `tuhkur one piält punakas Kod; `kartulid keedeti ära, kurnati vesi pialt ära Pal; lännikul on kaks `kõrva kül`les ja kaas käib päält ära Äks; vaest oli jää pialt krobe Lai; ummik on kaanega, pialt ja alt ühe `laiune Plt; pañg_o vitsa päält är lõõnü Krk; võta obesel luuk päält ära Hel; kui ain pääld om kuiv, siss lüväss `ümbre; päiv pääld sulatab küll, aga sedä `kelsä annab võtta `õkva Ran; koer poiss, pessäb pudedel kaala pääld ärä, putel läap ka `katski Puh; vanast üteldi, et jummal ei lase pikkä puud `taivade `kasva, murrab ladva pääld ärä; ahi om käre, palutab leevä pääld mustass Nõo; `viska `rõiva pääld ärä Võn; kuur om pääld nigu kahmatedu - - võta pääld ärä ja om illuss kuur all Rõn; kui laja? särgi? tulliva mehil, siss rihmaga kõüdivä päält Kan; ma unõhti kardoka `ahjo, ar ol`li_päält kõrahunu? Rõu; mõts ol`l päält är lännü maalt, siss tehti kütise ja Vas; tuu om mannerga, mis päält `kitsamp Röp; `kriiska?, nuu nigu kaasõ?, `kütisõ `aigu omma ar päält võõdõt Se b. väliselt, väljastpoolt päält nähä on sue ilm, lähäd `õue, on külm tuul Lüg; inimene - - pealt nii vaga, aga ta pole see VII; täna oo nii sala külm ilm, saa pealt arugi mette Mär; ega ma nii lol`l ei ole, nigu ma

pääd näe Nõo; päält nätä ol' ðks `ðigõ inemine, kis timäl `sisse näk'k, et tel `säärtse `koirusõ sisen `ol'li Har

2. rõhutab füsioloogilise protsessi, psüühilise seisundi vms lakkamist *uni peelt ää läind* Khk; *uni läks pääd ära* Emm; *emä akkas tät `rohkem kurjotama, et siis se tõbi pidi pealt ää minema* (langetõvest) Mar; *nüid `aie mul une pääd ärä* Trv; *miul lää ruttu uni päält ärä, mea ol `ke'ge uneg* Krk

3. küljest *leina tamm -- alles kevade ajab vanad lehed peelt maha, kui uied tulema akkavad* Kaa; *ussid söövad õuna `puude lehed pealt ää* VII; *`veskiga oli jo äda, tuul, torm viis `tiiba peeld ee* Käi; *Ku sa nõnda kukud kõveras või pää pääl', et murra kas või kael päält ära pilt* Hää; *paa vang om päält är lännu* Krk; *pangi vang `tull'li päält ärä* Puh

4. (ühendverbi osana) *mei `vahtisimo pääd, kui nämäd `taplivad ja `kuulimo pääd näi parisemist* Vai; *ma `oata vesise silmaga pealt* Muh; *meie `rääkisime, ta `kuulis jällä pealt* Mär; *kaks tük'ki kisuvad ja kolmas `vaatab päält* Hää; *teie peskä, minä `vaatan piält* Kod; *ma esi näi päält, ku te teide* Krk; *aab suust rögå `väl'lä, periss irmuss om pääd `kaeda* Nõo; *`viidi looma ärä, sina vahi pääd ja ike* Rõn

pealt|pidi pealtpoolt *särk tõmmati sedasi ülesse ja sis lükati sie `pietus sealt ja sie pidas sis `kinni ja sis pealtpidi `oidis se ümmargune võru* Kad; *On jälle teistsugusi -- üleaedseid, kes kua kutsuvad oma sauna ja näitavad pialtpidi oma lahkust* Trm

pealt|poolt 1. adv allpool asuva suhtes kõrgemalt *all põhjas oli rabe turvas, pealtpoolt `viskasid `sitkemad* JIn; *`triiki vakk tõmmati `puuga tasa, teräd maha päädpuu'd* Ran; *mia `lahja `piimä es taha, mia `riibsi iks päädpuu'd* Nõo

2. prep millestki ülaltpoolt *pialtpoolt mõha, siis ta (kuhi) akkas pikkamesi kokko menema* Mih; *`lendur lähäb vahest päälpuu't* pilvi Hää; *leit' olli päält puu't* `põl've Krk; *neis `olli kõge üle pää, pääd puu'd `körvu* Nõo

pealt|tuule (tuulesuunast) *jaht oli kivi täis, nii vesi tuli `aina pialt `tuule `parda `sisse* Jõe; *ise päält `tuule ja lased paha `aisu* Lüg; *Seisab püsti peeld tuule külgis laeva poordi peel* Emm; *kui sarjati, siis pealttuule vili oli ikke parem vili* Mar; *Ilm selitab juba, läheb `selgeks, päält tuule selitab* Hää; *pealt tuule on ea `sõita, tuul on siss kül'le pealt või takka* Kei; *pealt tuule ikke `puhtamad [terad]* Rak; *seeme `võeti pialt tuule -- pialt tuule õlid paremad terad, all pool õlid kõlud* Trm; *kui kellegiga ollasse vihane, siis minnasse pialt tuule `mööda, suurelt `kaugelt* Lai; *pane päält tuule tuli `sissi* Krk; *läits päält tuule maja palama* Nõo; *alt tuule olli kõhn vili, päält tuule kõva vili* Kam; *mi_maja saís päält tuulõ, siss is tunnõ, et ussõn külm ol' Har*

pea|luu 1. kolju *`Ninda `irmsas pia valus, et pialuu tahab `lõhki `menna* Jõh; *`ihmisi pääluid `lõiveti maa siest `kalmolt* Vai; *oli `teibaga teisel peeluu `luhki lõond* Ans; *timplammas -- pisiksed tipid pealuu `külges, pole ju `körva üht* Põi; *silmäd tulid piälust üsä `vällä* Tõs; *`surnu pialuud tulavad vahest maa seest `väl'la* PJg; *lõi pealuu `lõhki* Kei; *piäluu one kolmess tükiss koon* Kod; *sel'groog läheb iki kohe pia `luusse `kinni* Ksi; *rõni, rõni, niikaua kui lõhud oma pialuu* Lai; *karjamaa einäst `pal'less närit ku pääluu* Krk; *miä lätsi `vasta maad `peaga, oless vai pääluu puruss lõõnu* Nõo; *haanamaa um pal'lass nigu pääluu* Rõu

2. pea, kolu nuusspiirates, *see käib kohe pealuust läbi* Juu; *päälust aab läbi seantse juti* Hls; *om sellel iki pääluu, kae, mes tä `väl'lä mõtel* Ran; *lugeda ta_s mõesta, aga vana `rahva `tarkuse olliva lelläl pää luu sehen* Nõo; *sul pää luu vallutass, sul om viga aju man* Krl; *mul*

peamast

om taa `nitsehe `pandmine pääluu seeh Se || söim oh sa igine pealuu, kes ep täida `käsku mitte Muh

peamast `peamast Jõh Vai, `pia- Jõe KuuK Amb; `piamast|i KuuK, -e Kad

1. peaaegu `piamast nii `pal'lu [oli vabadikel maad] nägu `nüüdk on Jõe; Mul juba `peamast kõht täis Jõh; eks nied tähändavad `piamasti ikka üht KuuK; Ühe vakama `piamast `leikas `päavas Amb; türnaðu on `piamaste õunapu `muodi Kad

2. peamiselt `peamast `laupa `käisivad Vai; `piamaste sellepärast tulingi, et suaks seda `asja tiada Kad

pea|mees juht, pealik siin `varguse `juures `praiga `käivad kaks meest ja kaks naist, üks siis on sie päämies; Isa õligi päämies (otsustaja), `tütrelt ei küsitu, kas tahab `mennä senele Lüg; `Varga poiste peamees oli `kinni `võetud Põi; see `õöti teiste pea_mes oln Muh; oli Talinas naha `parkali vabrikus see suur peamees Noa; oma `kaitse peamees oli meie küläst Mar; piämehed pidavad aru Tõs; Päämijs -- üks asjamijs tešte üle Hää; karistuse salga piamees Plt; Päämehe `käsku piät `kuulma Rõu || (pulmategelane) peemees, kis ruudi `kirku viis ning `koşjas keis peigmihega Khk

pea|nahk 1. pead kattev nahk Päänahk on `ella Lüg; Pæ nahk paistab läbi (vähe juukseid peas) Jäm; Poisi kampsun oo nii pisike kut tai peenahk Kaa; peas on kõhu, pea naha pääl Krj; Ma `kratsisi pead nenda, et peanahk tulidas Rei; `rasta `veega `pesti pääd, sij tegi päänaha `ästi `puhtas Saa; sattõ iä pääle ja päänaha lei `kaški? Rõu || täna võtame taari pea `nahka koa (proovime enne valmimist); kui lõhjad akkavad kibas `köima -- siis `võetse `kangal pea `nahka (lõigatakse valesti kootud algustükk maha) ja pannasse uiest `suase Muh

2. pealsenahk `saapa päänahad on `kaiki Hää; piänahad oo `kaiki, `pantse paik `piäle Kod; lumi võtab `saapad kestendama, `tõmbab peanahad kui viiliga maha Ksi; suurtel vee suabastel on nina pianahaga ühes tükkis Lai; ma osti kengä pää `nahku Krk; ku vana `saapa `seere `olli, siss pääditi, `panti `vastse päänaha Nõo; kaarlaud om päänaha painutamise jaoss Ote; Päänaha? omma? viil `terve? Vas

pea|naine (pulmategelane) peanaine pani pruudile tanu pehe Khk

pea|narts pearätik Piä narts üsä sopanõ Khn; Pianartsud `ol'lid naestel pias Tor; mul on üks pianarts JMd; rättn one nel`jänukeline, piänarsod õlid `kolme nukka, punased. mes mehe naene õli, kañd alate piä `nartso piän Kod; pianarts oli punane, `valged lehed pial, suured mustad täpid sees Lai

pea|ots 1. peats magasinne -- nii, et pääots oli `sinne `seinä `puole Kuu; nelipühil `toodi meiid, `pandi -- aseme pea `otsa Vll; ta oo pannud pea `jalge `otsi ja jalad pea `otsi Muh; `vaata säñgi peaotsi `alla, ehk oo säñgi peaotsi all Mär; rist `pandi pea `otsa Vän; säñgil on piaotsi laud ja jalgoti laud Kos; Linadele `tehti ennemal aal iki pilupalistus pia `otsi Amb; panid siis peaotsi ükskõik `kummale `poole Pee; jalgois oli ikke nurga sies ja peaots pañdi `väl'ja Kad

2. juht, ülemus nuu, kes pääotsa, pidäsvä neli `lehmä -- ilusa rammun ku pildid Ran; naa alamba omma `hullõmba_ku_tu pääots `omgi?; `Kaõrisandõl pidi olõma jal_hüvvi `lõuguga imä -- tõõsõ_no_ka õks avidi `takast [andide norimisel], a imä ol' õks tuu pääots Vas; ma vei pää `otsõ Leebedi `küllä Se

3. otsmik Pääotsa juures silmade vahel on ninajuurikas Hää

4. algus mitte `mijlde ei tule, mes tolle laalu pääots `olli Nõo

pea|paeluksis -paeluksis Hag, -pailuksis Ann = peapaeluses

pea|paelus -paeluses Hag, -paelukses Ann pea jala küljes kinni obused `pañdi kammitsesse, lehmad piapaeluksesse Ann **Vrd** pea|paeluksis, -paenukses

pea|paenukses = pea|paelus obune on pea paenukses, jalad `siutud eest `kiñni kammitsas, `päitsed `siutakse kammitsa `kül`ge Amb

pea|paenus peapaenu|s g -kse ohelik – Amb

pea|pakk 1. jalaseid ühendav puu ree esiotsas pääpakk võib `õlla `puune ja `raudane Jõh; jalaste `otsas oo ree peapakk Mar; neid regesi oo `paergustki küll koa, kus oo paenard ja peapakku ei olegi Mär; ku [regi on] piapakuga, siis oo üks sugaras vähem Mih; vanaste reel piapakku ei old, ees käis koa paenand Nis; kui kaustad on pial, siis tuleb piapak pähä `panna Trm; pääpakule tetti mulgud `sisse, jalasse otsad `lüüdi pääpaku `sisse Ran; jalassõ otsa? omava? pääpaku `sisse kaivõtu Röp

2. harkadra aisu ühendav põikpuu pääpakk `ol`li kuredel ülevän otsan Ran; pääpakk `oitse raudpuud kinni Kam; Pääpakk `pañti tuu jaoss, et siss saat adra kiñni_ `mäkki? Har

3. ukse- või aknaaugu pealmine puu [akna] piäpakk Kod; kübarpakk om üleval usse pääl - - kübarpaku kutsutse viijl pääpakuss Pst

4. a. (voki osa) pia pakk on kabja pial, pia paku küljes on `värten Trm; voki ratas käib kõverite, panin `pilpa piäpaku `alla; voki piäpakk one pingi piäl, pingi siden `õtsapidi Kod
b. (telgede osa) piäpakk on ratas, et kangas ei juakse liba maha Kod

5. a. (paadi osa) piäpakk [on] kuuse puuss Kod; pääpakk olli lai Trv b. pakk mõla kinnitamiseks parvel Üts pääpakk ol`l iinh, tõnõ takan, pääpaku sisen ol`l tsalk, tsalga sisen ol`l mõla Har

pea|palus pea jala küljes kinni obone on pea palus Ris

pea|palusse teat viisil kammitsasse obu `pandi peapalusse Rid

pea|pool pool pead sij`l ol`li liha `eite pääval, ku sia pääpuul` `süüdi igal talul Hel; ma_i tää, mes_tu Ella toonu, sia pääpoole vai Nõo; Tamme kõrtsi man ollu üits suur tamm - - sinnä veenü kikk `andit, üits `läsknainõ veenü `põrsa pääpoole San; ua `ruuga keedeti, ua? ja krupi ja sõss tsia pääpuult kah sinnä `sisse ja Plv; mul om eés ka tsia pääpuul` sü`l diss hoiõt Vas

pea|puu 1. jalaseid ühendav puu ree esiotsas riel on kaostapuud, tiivapuud ja piapuu Kos; jalakseid `oidis kuos iest pia puu asemel vanaste pia painand, nüid käib pia puu `kinni `kruuvidega Kad; Peapuu oiab jalased ja raamipuud ja pealauad koos SJn; pääpuu `kül`ge käüve siivapuu `kiñni Pst; nüid om pää pääl pääpuu, vanast olliva sääl ka painatuse Ote; siss panõmi pääpuu pääle ja `pardõpuu kõdardõ `otsa, siss om regi val`miss Har; Pääpuu, mis `hoidse reke ijst kuuj Röp

2. (adra osa) Ärjaadr, muud polnd midagi teisiti, kut peapuu oli ilmatu pitk Põi; [Maa-adra] piapuu ja rindpuu vahel õli rauapuu Trm; ha`k adral om pääpuu - - pääpuust hoietas kättega kiñni, siss lätt adõr nagu vaja Se

3. koormapuu – Vig

pea|põelus, -põelukses pea|põelus, -põelukses pea jala küljes kinni – Hag Rap Juu

pea|põimikus pea jala küljes kinni lehm on pea põimikus Pee

pea|põlendik = peapõletik ode jäi kivi `müüri `ääre magama, seda `muodi löi pia polendik VNg; peapõlendikost `keegi `terveks ei saa Mar; oleva pääpõlendikku jäänu Hää; noor mees oli `aige, pia põlendik `üeldi olema Ann; ku pääpõlentik om, siis rüüks `kanget päävalu Krk; sõsar `kuujl ärä pää põlendigu Puh; pääpõlendik um ka? rassõ `haiguss Rõu

pea|põletik ajupõletik pea - - nii `kangesti lõhub, ehk_o `viimeks tal pea põletik Mär **Vrd** peapõlendik

peapõllukses

pea|põllukses pea jala küljes kinni *obune on pea põllukses* HMd **Vrd** peapõluses
pea|põlluksesse pea jala külge kinni *Panin küll piapõlluksesse, ikka käis mäda `aeda* Kei
pea|põllus *peapõllus* Kuu, *pääpõlluss* Ran Kam Röp *peakammitis lõig `pañti sarvile, tõne*
ots `sarvi `kül`ge, tõne ots jala `kül`ge, sis tuu `ol`li pääpõlluss Kam; *pääpõlluss pandass*
`pääise ohiliguga jala `kül`ge Röp

pea|põlmikus pea jala küljes kinni *obune on peapõl`mikus* Pee **Vrd** peapõlvikus
pea|põlus pea jala küljes kinni *lehm on peepõlus* Kaa; *loomadel üks ohelik `sarve ja teine*
`jalga, loomad piapõlus Ris; [ärjad] *olid `koples ikka sedasi piapõlus* Nis
pea|põluses *-põluses* Jür, *-põlusses* Jäm pea jala küljes kinni *obune on peapõluses* Jür
Vrd peapõllukses

pea|põlusse *-põlusse* Nis, *-põllusse* TMr pea jala külge kinni *obone pannakse peapõlusse*
Nis; *pane pääpõllusse* TMr

pea|põlvikus pea jala küljes kinni *obune on peapõl`vikus* Jür **Vrd** peapõlmikus
pea|põunuksesse pea jala külge kinni *obused `pañdi pea põunuksesse, kis pahad olid* Jür
pea|põõnus *peakammitis Piapõõnuse pael pidi tugev olema, et pahur loom seda katti ei aa*
Han

pea|põõnusel pea jala küljes kinni *piapõõnusel, `veisel pannasse pia jala `külge, kui*
mõned üppavad Lih; *lehmad olid koa pia põõnusel* Kse

pea|põõnusele pea jala külge kinni *obune `pandi piapõõnusele* Han
pea|põõnuses *-põõnuses* Rid Mär Vig Kir Lih, *-põõnosses* Mar, *-põõnukses* Kei Jür/*-põe-*
pea jala küljes kinni *obo oo peapõõnosses* Mar; *Loom on peapõõnuses* Vig; *pia põõnuses, et*
ta saand `kaugele `minna mette Lih; *obune peapõõnukses* Kei **Vrd** peapõõnusus

pea|põõnusesse pea jala külge kinni *panin obuse pea põõnusesse, ega ta nüid `kuskile*
`minna saa Mär

pea|põõnusil pea jala küljes või pea jala külge kinni *pane obuse pea põõnusil* Kse; *`Veised*
`siuti piapõõnusil, et näd ää ei jooseks; Piapõõnusil ei saan üle aa kua üpata Han

pea|põõnusus *-põõnusus* Mar, *-põõnussis* Vig = peapõõnuses

pea|põõnusse *peapõõnusse* pea jala külge kinni – Mär

pea|raha teat meeskodanike maks riigile *piaraha `makseti `nenda pali, kui õli `määretu*
Lüg; *saand neliteisend täis, aketi peeraha `maksama* Khk; *muiste mehed `maksid pearaha,*
viis `rupla ijne pealt Muh; *Vald noudis peeraha* Emm; *valla kirjutaja ja talitaja*
olid -- pearaha `vastu `võtmas Rid; *`enni oli, et mehed `maksid `eeste `peade pealt, see oli*
pearaha Mar; *kroonuvallas -- ei old muud `maksu kui pia raha* Jür; *Neljateistkümmne uastaselt*
tuli juba seda pearaha akata `maksma Trm; *`pañti piäraha `maksma, ku täieäiline õled* Kod;
pearaha `maksis peremees, oli ta siis nii suur, kui ta oli Plt; *piaraha oli igal mehel* Pil;
`Keisre valitsuse aal es ole muud `massu kui pääraha Trv; *ku ma nellä `tõiskme `aasten olli,*
siss `panti pääraha `pääle. edimin pääraha olli kuus `ruubelt nelikümmend kaits `kopkut Krk;
ega miis maás oma pääraha `valda, naeste `rahvil es ole toda pääraha Ran; *pääraha, tuuð*
maás egaüts `vannusõ järgi Har || *hunditapmise tasu kolm `rupla `anti undi peerahaks* Khk;
`untidele `pandi peeraha `peele, kakskümmend viis rubla undist Mus; *juudile pearaha*
m a k s m a pittl (roojamisest) tulen juudi piaraha `maksmast PJg; *Lähnen juudile pearaha*
maksma Trm; *ma käve juudilõ massi pääraha* Krl

pea|ratas veski peas olev suur hammasratas *suure võlli ratas_o* pearatas Kse; *piäratas on*
see suur ratas, selle ümmer on preés Var; *piaratta `ammad käisid `värtne `pulkade vahele,*
asid püstvõlli `käima Nis; *Kui üleval pearatas käis kõrra ringi, siis püstõlv käis kaks kõrda*

ringi Trm; *preßs käis siäl `ümmer selle piaratta, mes `tiiva `ümmer aas* KJn; *pääratass saap edimese jõu `siivest* Krk; *tormass käib pääratta `ümbre* Ran

peatama *`peatama* Jäm Khk VII Pöi Rei/-dama/ Mar Mär Tor Hää Saa Ris Iis Trm Plt Trv Hls/-eme/, *`piatama* Kuu VNg Lüg Vai/-mma/ JMd Koe VJg Iis Äks Krk/-eme/ Har/-mma/ Rõu, *`piätämä* Kod KJn T/-eme San/ Kan Krl Rõu Plv

1. seisma jätma, seisma panema, kinni pidama *vahest piad hobust `piatama ja `süütämä* Kuu; *`peata obune `kiinni* Hää; *igat `asja saab `peatada, ainult `lindu ei saa, selle üle ei ole meil `võimu* Saa; *ta `peatas mind tie pial* VJg; *ei, külämis, `piätä `kiinni obsess* Kod; *suur ratass oli, mis `ümber käis, seda - - ei saanu `piatata* Äks; *`piätäsid obesid* KJn; *las ta minnä, mia tat ei `piade* Krk; *ku sa olet kolme nellä `kümne `aastane, siss ei `piätä su `kiägi `kiinni, kõik tii om `valla* Ran; *käe ei `piätä, piimäkruus satab nigu `lopsti maha* Puh; *`piädä? taad hobõst kinni? ja aja veidükese juttu* Rõu

2. a. *peatuma* *`piätä_nd vähä, `uota mind ka* Lüg; *`jälle `peatab poe ees* VII; *Korraks jähid seal aja `nurkas `peatama, panid edesi `jälle (hobustest) Pöi; pulmarong `peadas* Rei; *jäi meite `juure vähä `peatama* Mär; *jäi jutu `keskel `piatama* JMd; *`peata natuke* Iis; *`peata_nd kah vähä* Trv; *ega ta sääl pikält ei `piate* Krk; *Laadsi talu vai mes tä `olli, sääl `piätine* Nõo; *niä es `piata `kungi? innegu Marinbuurgin* Rõu b. *pidama, paigale jääma lumõ `valle `taade jäänä lumi `piätämä; kui `tütrik läits `tiijmä talule, siss - - `lüüdi `vasta `ahju `persega kolm `kõrda - - siss jääb `tütrik `piätämä* Nõo; *nõõld om lapi kül`len, et kui lapp `väl`lä satass, jääss tu lang `piätämä* Kam; *tu vesi om sinnä nigu `piätämä jäänü* Ote; *tä kõnõlõss kõik `vällä, tä `endä taga midägi ei `piätä? (enda teada ei hoia)* Krl

3. vastu pidama; jätkuma *vanger va,el ratta rummu pääl jooseb, ratass läep nii sügäväde, et rumm - - vijl `piätäb `vasta; ku `väega lahi süük `olli, siss üteldi: mes tuuj `piätäb kah, t_om jo lõndse* Ran; *tast `piätäss meile mõlõmbilõ* Kan; *ta kumma päävä käen ei `piata `ütski lumi enämb `vasta* Har

peatama *`peatama* Pöi Muh Mar Kse Ris Tür, *`piatama* Kse HMd Nis Koe VJg Trm Ksi Lai Plt, *`piätämä* Tõs Kod KJn, *`peetama* Khk Kaa Phl/-εε-/ , *`päätamä* Vai Ran Rõn Har Rõu Lei

1. kuhja, hakki lõpetama *akkamo `kuhja `päätamä, panemo `malgad `pääle* Vai; *`peetas `kuhja, tegi pee `otsa* Khk; *Poar labu jähi veel `peatada, kui juba vihm ää tuli; Odra nabad `peatati ää, õle pead `pandi `peale* Pöi; *viimass `pandi üks vihk, keerati teinepidi, tõmmati laiale - - `ööti kuhilast `piatama* Kse; *`piätäsid rugi akka* Tõs; *kuhja `piatamene oli lõppus, malgad `otsa ja HMd; kui vahest kuhi pooleli jäi - - jäi pia tegemata, pidi teine kord `saama `piatadud* Nis; *`piata_nd kuhi ää ja tule kuhja õtsast maha* Trm; *[kuhi] on `val`mis saamas, aga vijl `piatada tahab* Ksi; *läksid rukki väl`jale akkisid `piatama* Lai; *tüdrük tegi kuhja `val`mis, aga perenañe isi `piätäs* KJn

2. a. uusi pealseid tegema *Akkas eese veesaapud peetama* Kaa; *ma lase `saapad ää `peata* Muh; *`suapad tahvad `piätätä; `suapad on jo ärä `piätet* Kod; *`vil`tidel on nahk tallad ja nahad pannasse `ümber kua, need on siis `piatud vildid* Lai; *`päätedu `saapa käevä tõenekõrd nigu `vastsegi* Ran; *sa no? mõni känksepp, mõista_? `saapitki? `päätä? Rõu* b. rattale uusi kodaraid panema *ratast `päätedäss, pandass `vastse kõdara* Ran; *rattit ka `päätädi, ku kõdara ärä olliva kulumu* Rõn

3. tanutama *`päätämine, mihe imä pand pruudilõ mütsü pähä* Har

4. veimesid jagama *`brougana košti `olli `saajamie?, nailõ `añti `kenda? un üü? - - ta oll `päätamin* Lei

peataud

pea|taud nõletõbi obune jäi peatavisse Hlj; küll seda pää`taudigi parandeti VNg; obone on pää `tavvis, ajab mädä nenäst `vällä Lüg; pea taud - - akkab kõhima ja tahti `väl'la `aama Juu; obune on pea `taudis Pai; pia tavi paneb obuse inge `kiinni Kad; obune turastab, kui on pia `taudis VJg; sij `tal'v õlid obesed piätaadin - - nuared obesed kõik põdevad piä `taudi Kod

pea|tegu (kirumis- või sõimusõna) oh sina peategu Muh; sa igävene peätegu; mine jah `senna tešte inimeste peäteoks (naerualuseks) Vig; sa viimane vana päätegu; parand kiunub ja karjub jusku va päätegu Hää

pea|terad paremad, rasked terad, mis kukuvad tuulamisel otse sarja alla piaterad `võeti `seemnest ja leevast Trm; piä teräd on sarja all Kod; alused jahvatadi `loomadelle, piaterad `söödi isi Plt; pääterä om ni, mis sarja ala jääve, ni om iva täüs Krk; `tuulme `pääle satteva pääteräd, nuu lätsivä `sijmness ja rügä leeväss Ran; pääterä jäevä sarjaten päält tuule Nõo; nüüd ei olõ? ämp midägi, ei pääterri ei tuulalotsit, rehega pestäs Kan; ku pihta läve pääl - - `vil'lä läbi sarja ajat, siss `juuškõva pääterä? kõkõ lähembäde Har; Rihetarõn ol'i? õks pääterä?, näist tetti `kül'viterä? Rõu; pääterri õs tohi? `keski puttu?, noid `hoiti `kül'bmisõ jaost Se

-peati Ls hingpeati

pea|toidus 1. (peamine) toit Leib ja kala oli vanasti see pea toidus Põi; räim ja kartul, sii sõi kõrulse inimese päätoidus on Hää; Silk oli `enne pia toidus, kui `silku põleks koa old, keda siis ää oleks pidand `sööma Kei; päätoeduss om kähen, rügä joba lõegatu Hel; ku sul päätoidust ja `rõivõid om, siss olõ? rahu Har; Ruug ja leib ol' pää tooduss, lihha, tuud näit no `harva Röp

2. elatis kus me seda peatoedust saame Vig; igäuks piab ise omale piatoidust muretsema Ann; lapsed akkand juba maast madalast piatoidust `teenima Lai; sikatuur maiu, `tuuga tiih `hindäle päätoidust Plv

peats peats g `peatsi Põi Rei Vän Tor; peats g `peatsi Koe Plt; piats g `piatsi Lüg(g -u) Jõh Iis/-ts/ KJn/-iä-/; n, g piatsi Han peapoolne ots pane nied `kuogid `piatsu `patja `alle Lüg; Ju ta mo `eese `peatsis on Põi; Lapsed töid meid `piatsi Rei; Mool rahakoit sängi piatsis Han; sängi peats jääb `akna `poole, jaluts seena `ääre Vän; pruu' pani selle `kringli `vuodi `piatsi Iis; lill `kasvas `surnu `peatsis Plt; tüdrek `paanni oma sängi `piatsi muna KJn

***peatu** `piatu Koe Iis, `piātu Kod; `piatu JMd, `päätu VNg, g -ma; n, g `päätu Vai; `päädü g `päätümä Kuu

1. ilma peata `päätümäd kanad; `Päätümbist kalujest (katkise peaga kaladest) saab igä ka hõäd `silgud küll Kuu

2. piitl segaduses olev; arutu ärä tie `endasa `ninda `päätumast, enesel kaik `asjad `selged VNg; olen nagu üks `piatu kana JMd; juokseb ku `piatu kana Iis; peatu ja perä tu (armetust, viletsast) kui mul poeg õlesi elänud, kas ma õlesin nõnna `piātu ja perä tu õllud; sij_o `piātu ja perä tu - - ei õle täl maja ei peret Kod

peatuma `peatuma Põi, `piatumma Har, `piätüm(m)ä Rõu; impers `piadutti Lüg liikumist katkestama, seisma jääma; kusagil käimise korral asuma paar üöd `piadutti ja `läksid `jälle Lüg; Luik sii äi pesitse, läheb põhja poole, meil peatub tulles minnes Põi; roõg `piatuss egan jaaman Har; sääl `piätüss puus mõnikõrd pik'embält Rõu **Vrd** peetuma

peatus `peatu|s Jäm Khk Põi Mär Kse Tor Hää Ris Trm Plt Trv/-u|ss/ Hls, `peätü|ss Puh, `piatu|s Iis Lai Vil, `piatu|ss Trv Krk, `piātu|s KJn Nõo/-u|ss/, `piätü|ss San Rõu(-ü|ss) Plv Vas, g -se; `piatu|ss g -sõ Krl Har Se; `piadu|s VNg, g -kse Kuu Vai/-tu|s/

1. kinni pidamine; takistus *Nõnda joosis [katus] läbi, et peatust polnd änam kuskil Pöi; tii kinni pantud, peatus iis; üks peatus (sulus) peab uksel olema Hää; anid viil kiige ullemad [roojama], egä sellel piatust ei ole Vil; ei ole piatust, latsel kõtuk valla Krk; sääl olna väega suure legendigu, tuulel ei ole midägi piätust Nõo; pañti tapñ vai salapul, nii et ei anna^o kvalõgi poolõ saina lakka minna^o, pañti iks nigu piatusõss Har; katussõl ei olõ^o inäp üttegi piätüst, kõgõ juusk läbi Rõu; ta_m väega läbi lasõkja hobõnõ, ei olõ^o täl midägi piätüst Plv; suur tuul, a sääl lakõ pääl olõ õi määnestki piatust ka^o Se Vrd peetis*

2. peatumine, seisak *pia_nd ikke üks piadus, et saab aru, mida sa räägid VNg; ei enämb ole tõiõl piatust Vai; nüid ei ole änäp piatust, muudku lõhu Krk; mi opõtaja täämbä kõnõli nii mihe muudu, et üttegi piatust is olõ^o Har*

3. peatuskoht *siin kõhal õli neil suur piatus Iis; sial on Kalevi piatus, Jõgevalt Tartu poole minna esimene piatus Lai; siin on puksi piatus KJn; meil iki vaist sääl piatuss olli Püüggle kõrtsi man Krk; siist nika Valka om kaõs piatust Har*

Vrd peetus

pea|täis 1. alkoholikogus, mis teeb purju võttimeie üsnä üvä pää`täie, tõisel ommiku õli kange pohmel Lüg; Laks ka piatäit õtsima Jõh; mine küla, saad pee täve juua Khk; Laks eese peetäit väl'la magama Kaa; Tea_b, kust ta selle pea tääve jälle sai Pöi; Vettis mihise peetäve Emm; juba tä oo jälle peatäie kätte saand Mär; maga peatäis väl'la Ris; puhkab nüid oma piatäit Koe; õli piä kõvass täis võtnud, mitu päävä põssi sedä piatäit Kod; ma sai temä käest üte päätävve juvva Krk

2. korralik nutmine, kõva nutuhoog *itkesin ühe pää`täie, õli suur kahi Lüg; miä olen jo oma lapse peräst midu päätäit itkend Vai; olen metu peatäit nutnd Mär; nutan õhö peatäie, siis on natuke param olla Juu; tõnnis oma piatäie ää jälle Sim; itk mitu piatäit Kod; Ik'k päätävve ärä ja läits jälle tagasi Trv; [ta] om mulle vahel nii kuri, et mitu päätäit ole iknu Nõo*

3. korralik uinak *Kulus see peatäis magamist kõhe marjast ära Trm; sai üte ää päätävve magade Krk; mia olli kolm päätäit ärä maganu tolle aa sehen Nõo; makat päätävve är^o, heränet üless, ei_tiiä_kas om hummog vai õdag Vas*

4. (ägedast nahutamisest, korralikust peapesust) *Muud palgast ei saand kui piatäis sõima Lüg; Sai - - igavese peetääve riidlemist, et ta eile pole tõhe tulnd Kaa; Vana oli poisile ea peatääve teind Pöi; Sai asja eest teist taga peetäve Emm; sai üte päätävve sõimade, mis ma enne viil saanu es ole Krk*

5. (mingist hulgast) *ta sai ea peatäie sooja Mär; tämä õli ärä jo õma piatäie, õli vallavanema abi Kod; lehma piatäis rohtu õli kurja silma vasta, üheksat sel'tsi rohud õlid koos Pal; mñõõ päätävve pañti madalõmpa, sõss tul'l alt vinkli Har*

pea|tükk osa katekismusest või pühakirjast *esimesel talvel akkasima käskusi ja piatükkisi õppima Lüg; peetükid sa piad pehe õppema Khk; See aa selge kut viis peetükki Emm; piiblis oo peatükid ja katekismuses Tõs; ei saan kolme talve kohta oma piatükki pähe Ris; viis peatükki olen mina kõik oma pähä õppind, kui koolis käisin Juu; kui leeris õlime, õpetaja küsis piatükkisid Pal; ku ma talve kuuli lätsi, sõs mul olli joba kümme käsku kähen ja viis päätükki Krk; viis päätükki õpse küll pähä, nuu pidit pääst lugema kõik Rõn; ku es olõ^o ärä opidu päätükü, siss jäit maha^o Har || vigur, vemp temä mõtel, et siñ päätükk tal ästi lääp; nüid tal uus päätükk mõtel Krk*

pea|valu 1. valu peas *Sain kange piavalu IisR; juba karjub peavalu Muh; kange kuum pea valu, pea üsna lõhkeb Mär; piävalu - - võtab kuulmest vähemas ükslugu Vig; peavalu on*

peavari

igäüks tunda saand Vän; kuppu lasivad `saunas -- piavalu `vasta KuuK; värises ja päävalu `ol'li `kange Vil; a'l' om inimese `aiguss, päävaluge ta üteldi iki tulevet Krk; mul `ol'li suur päävalu ja mõnikõrd ai ossõlõ ka viijl Nõo; Ku_sõss sääl seen magama `jäie?, sõss ol'l päävalu `õkva_ku luvvaga är_`võetu Urv; egä õie tul'l päävalu la'sil tuu karmuga Vas

2. pilti mure, meelehärm ku kaks tükki `taplevad ja `kolmas lähäb `juure, siis `tõine `ütleb: nuo midä sul sest piavalu on Lüg; Sie `talgude värk tieb kohe piavalu IisR; Ma ei ole sellest uuvitadud, sij mul päävalu ei tii Hää; Kui akas pilv `tõusma, siis -- `ol'li piavalus, temä `kartis müristamist KJn; egäl üt'el oma päävalu Kr1

pea|vari 1. eluase, ulualune; katus pea kohal ei õle pää `varju egä maja, ei õle `kõhta, kuhu oma pää `torkan `varjule Lüg; Mis inime sie, kel oma pia `varjugi pole IisR; See vana urtsik on nii lagumas, et sest pole änam pea `varju `õhti Krj; sellel põle `õiged pea `varju Muh; ku sa ikka saad koha `endale, siiss oo ea küll, oo peavari käe Mih; `mitmed on ilma peavarjuta Juu; isa ehitas selle sauna, et oma pia vari oleks VMr; nüid täl one ike õmal piavari, muedo ul'k tõesse juuren Kod; ku kehvä inimese onnike är põleb, ei ole siss pää `varju ämp `kuskil Hls; küll `vaene laits kah pää `varju lõvväb Ran; inemise? `jäie ilma päävarolda? Rõu; popsil ol'l `hindä`ko'silt päävari, kodapooline eläss tõõsõ veerel Röp

2. peakate `naiste piavari on tanu VNg; `Kõrvaklappidega müts on `kõikse suemb piavari `talvel IisR; peavari on rätik ning müts Jäm; kus so peavari oo Muh; pruudile `paandi müts ehk oup ehk nisuke piavari, naise piavari pähä Kei; täis naise piavari on müts Amb; meeste rahva tal'vine piavari oli karbus Sim; küpär ol'l päävari inne Kan

pea|vihk suurem viljavihk haki tipus `kaurudest akkjalal on ka päävihk VNg; päävihk tehässe `suuremb kui alumised vihud Lüg; peavihk -- peksetasse `easte otseks, `siotasse juurikadest `kinni ja `aetasse arud ülesse ja pannasse `peale Mar; tuul ajand pea vihud kõik maha Mär; pia vihk -- saab pia `piale `pandud, siis kuhilas ei võta vett `sisse mette, kui saeab Lih; peavihk sai pähä `pandud, ladvad said laiali `kistud Juu; aki pia vihk `paandi nõnna katukse `muodi `piale Sim; piavihk -- `tehti suurem, siis kattis `rohkem Trm; piä vihod lõegasima kõhe Kod; `vek'se redeliga `paandi piavihk `otsa rukki akil Lai; päävihi panna kaits, kolm `vihku kokku ja panna `pääle tüvi ülespoole Hls; pää vihk kõüdeti `äste tüve otsa päält Kam; Päävihk `paanti kands ülespoolõ hakilõ pääle Rõu; mehe paänniva_ks pääviho Plv; suurõ tuulõga õi pia? hakõl pää `vihkõ pääl Se

pea|vili paremad, raskemad terad tuulamisel pää `viljast saab iivä `leiba VNg; `sieme `võeti ikke pää `viljast ja omale `leivavili ka Lüg; pää `viljast tulo `leibä `jusku `saia Vai; ees kurna all on peevili Jäm; peevili oli_se `raskem Khk; pailu seda pee `vilja nendest purudest sai Kär; peavili kukub sarja `alla, peenemad viib tuul `ända Muh; tuulõpääliline vili um päävili Plv

pea|võll (veski osa) `veški tiivad käivad piavõl'li `kül'gis `kinni Nis; Läks `välja vaatama -- siivad kõige peavõlvi õtsaga alla lennanud Trm; piavõl'l ja piüstvõl'l, kaks `võl'li on Äks; pää võl'l, kelle küllen siib Hls; päävõl'l om ütest tamme puust, `kruntstüki palgid om päävõlli otsast läbi Ran

peber peber g pebre Vai/n `pepre/ Khk Var Saa Hel, peberä Kod; peper Kse, g `pepre Var Khn Hää, pebre Tõs; pebr Muh Ris Koe, pepr LNg Mar Mär Vig Rap, g pebre; n, g pebre Khk Põi PJg Vän Tor Juu Iis Pst, `pepre Lüg Jõh, pebri Jäm Emm Käi; pl pebred Hlj Kaa VII JõeK Amb VMr Sim Ksi Lai Plt, `pepred Kuu Kaa Pha

1. hrl pl lible, heinapuru Mene tuo lagast `korviline `pepri Kuu; `Pepred segati tuhliste ja jahudega, see oli vanasti talvel peamine sigade sööt Pha; pebr oo see puru, mis `põhja jääb,

kui lina üles aad Muh; pühin `pepri kokku Mar; kadus ää `peprede `sisse Mär; tehasse pebre `vanni ja audatse inimesi Tõs; Eenäd üsä `otsõs, natukõ `pepresi ond viel tua piäl kogo `pühki Khn; kanad tegid pesa pebredesse Saa; mõnes kohas piab sigu süüdetama pebredega JõeK; pebred korjati kokko korvi `sisse ja `viidi lammaste ette VMr; Ristikaina pepri avvudeti tsikkule talve söögiss Hel || agan Rehe man lätsiv villatse [rõivad] kaara pepri täüs Pst Vrd piber

2. nõrk, kehv, vilets kui peber kütt (küte), siis ei või märjä luudaga `pühki, jahutab ahju ärä; kruusa piäl ei kasva lina, jääb peber kiud; minu `tervis one peber; `lamma aadik õli peberäm, mes sij õli sial `lõhku Kod

pebergäs pebergäs rabe, pude lina ei anna piänikess `lõnga tehä, one pebergäs, `katki lähäb nõnnagu praksub kõhe Kod

pebritsema pebritsema paremaid heinu söömiseks valima (hobusest) obu pebritseb, uulega põimib omal paramid `kõrssi einde siast, teised loomad ei pebritse; obu oo [heinad] ää pebritsend, piab lehma ede `viima Khk

pebud pl pebud ebemed lõnga pebud Jür

peda peda Jõh Kad, pedä Kuu häda No eks siss `oltigi sie pedä, et ei tämä sogeja `luondu `kannatand `käskü Kuu; Eks `leivaga tuleb ikke peda, kui `ilmad `niisikesed piab Jõh; ei tia, mis pagana peda teda taga ajab Kad

pedajas pedaj|as Hlj, pädag|as VJg, g -a; pedäjäs Kuu Kod Hls Krk, pedäjäss TLä, pedäjä Vai, pedäi Trv, petäi T V, g pedäjä; pedäjes Hls Krk(n pedäje), petäi Hel San, g pedäje; pedaja (p-), petai (p-) g pedaja (p-) Lei mänd `suured pedajad `kasvesivad Hlj; pedäjä `juurega on `ommeldu Vai; ütsik pedäi kasvab tñ veeren Trv; pedäje otsan om linnu pesä Hls; `võeti pedäjit maha Krk; ütsiku pedäjä kasvavagi `rohkemb madala ja kahara Ran; pedäjä ossa avvutuss olna ää, kui jala `aige om Puh; ku õegatu, et marupeni tuleb, siss `tütrigu pagenuva pedäjide `otsa Nõo; sääl om üits suur petäi, pedäjä mant lätt tñ Ote; saa õi_pul|list piimä`lehmä, ei_pedäjäst pessüpuud Rõu; pirru teiti pedäjäst Plv; pedäjä mõts ollõv `tervüsess Vas; sepä? `korjasõ? pedäjä kukka - - kuiv pedäjä kukk and valusat tuld Räp; taa noorõmb poig - - om sul nigu ahv, pedäjä `nõkla pite ka lätt ülest Se

pedaja|seen männiriisikas pedäjä `siene on `pruunigas Vai; pedäjäseene - - ku katik murrat, tule piim `vällä Krk; pedäjä `siini kõik ei süü, mina süü küll Ran; pedäjä `siin om verrev nigu pedäjä kuuf Räp; Pedäjäsüin om mõro Se

pedakas pedak|as Vän Tür, pädag|as PJg, g -a; pedäg g -ä Kod(pedäk|äs, -gläs) TMr mänd, pedajas kaks `väikset pädagad PJg; pedägä mets; lavvad tehässe pedägä puuss Kod

***pedastik** pedästi|k Ote, g -ku Vön Kam hajusalt V, -gu Trv TLä Kam San Rõu; pedäs|k Kod, pädasti|k VJg, g -ku; pedästikko Vai männik lehm on pedäs|k Kod; mede pedästik palukit täis Trv; lätsime läbi pedästigu Ran; keväde saab pedästigust uu`nissu ja uu`darit Nõo; pedästikku vai kõevikude teiti `äl', sääl `äl`liti Kam; sääl ol`l nii paks pedastik, et suud es näe, es `sil`mi San; ma_käve karjan pedästikun Har; pedästikuhn ol`l õks mõni kuus kah siseh Rõu; pedästiku all kasussõ? palo seene? Plv Vrd pedästu

pedi- → pidi-

pedu pedu tegema katki minema, järele andma kui `johtuski, et vant pedu tegi kova `tuulega, siis samal mast `murdus ka; Hobuste ragenus pidi - - kova olema, et migägi pedu ei tegis Kuu

pedägene pedägene männipuune pedägene laud Kod

***pedäist** seesü pedäistun, -ün männik šein pedäistün kasvasõ, `särtse `väiku kõdraksõ Lei

pedäjene

pedäjene → pedäjäne

pedäjine *pedäji|n(e)* g -se Krk; *peda,in* Lei männine, männi- *mea_i* tää, *ka ta pedäjin olli* Krk; *peda,in mets* Lei

pedäjüss *pedäjü|ss* g -se männik *konh pedäje kasusõ?*, *sääl om pedäjüss* Har

pedäjäne *pedäjä|ne* Kuu Lut, g -se Trv Hls, -tse Trv Ran Puh Har Vas, -dse Rõu Plv Vas Rärp; *pedäje|ne* g -tse Har, -dse San; pl *pedäjädse* Hel Võn männipuune, männipuust *pedäjäne kapp* Trv; *pedäjätse palgi om unnikun* Puh; [vene] *nõna ja tohopakk oma ka pedäjädse* Võn; *Ega `kõotsõil ja pedäjetsil `valtõil is olõ_ka_vika* Har; *mehitse? pakõssõ? pedäjädsest tarost `väl`lä* Rärp; *kärbik um pedäjäne ni kuusinõ, ossa? jätet manu?* Lut || (nõrgukesest, pehmekestest) *ta_m pedäjäne mijs, ei saa? `tüüga `kõrda* Plv

pedäk *pedäk|k* g -ku Hls Krk männik *eläje lätsiv pedäkuss* Krk

pedänik *pedäni|k* g -ku männik *pedänikun kasvav `küüml;* *nuur pedänik olli, nüid om na pikäss kasumu* Krk

pedäspäne *pedäspä|ne* g -se Pedaspää elanik `valmis `ninda ku *pedäspäste `lehkri tegu;* *pedäspäsed `pergulised tulid `tiele `taplemaie* rhvl Kuu

pedäs|seen *pedässi|n* (seen) – Vas

pedästü *pedästü* männik *kõigin om enämbüsi `ümbre `tsõõri pedästü* Har

pee *pee* kaunistuspael `kuubedelle `aeti `enne peed `peäle, *kaks ehk kolm peed `aeti ike seelikulle - - varrukate `peäle ja järkile `alla sabasse `aeti koa* Juu

pee- *pij-, pii-* Hls Krk Kam Ote hajasalt V igapäeva-, argi-, töö- *miu pij `rõõva om juba katik* Hls; *pii`kinda, mis neist oida; pijipastal; pij`rõõva olli iki jämmepa, `paklise kaldsa ja `amme ja; rästätemedede viisu olliv pij viisu* Krk; *vanast tehti piirõevast, piirõevastega tehti tüüjd* Kam; *pij`rõiva? - - miä egä päävi sälähn* Rõu; *mul umma_kah iks pij`rõiva? ja pühapäävä `rõiva?* Plv; *Pii`hammõ ol`liva_linadsõ_jakkaga?, jaku ol`liva_`paklatsõ_ja `veiga jämme?; Ol`liva_pii`kaska_ja armi`kaska?; Seo om mul pii`pal`to, `minkaga `tüüle käü; viländ om tah pii`särkist ka?* Se Vrd pidi-

peebala *peebala* sõim *ta um küll üts peebala `lätläne* Har

peebu *peebu* peoleo *Peebu `üidis juba, käseb linu tiha, kohe peab siis akkama linu külma Hää*

peebu|lind (lind, hrl väänkael) *peebulinu loul tähendab `sooja* Var; *peebolend oli kollase ja al`li `kirju, punane kurgualune, nihuke rohekas must peä* Juu; *peebu`lindu ma nännu ei ole* Ote Vrd piibulind

peebu|piu peoleo *kui peebupiu `laulab, rukkis `õitseb ja pasklepp `piimal on, siis on kudukala karil* Hlj

peebus *peebus* võrgumärgi kork *Peebus on kor`k, mis vee peel ujub, sest oli ritv läbi* Jäm

peebutama → peibutama

***peedak** g *peedaku* löök, võmm *ma ammuta sullõ mõnõ peedaku `sälgä* Plv

peedi- *peedi-* `Kangas - - *on sihuke `piedi`karva punane* IisR; *nuo oli ikke sinist ka ja `piedipumast sai tehä* Vai; `keetsi *peedisuppi* Khk; `lammad sõid tänabu *peedilehed ää, põlegi `peeta* Mär; *peedilehed raot `katski, vesi `pääle - - siga lambib nii et lušt `kaeda* Ran; *lõegub aian peedipäälissit* Nõo; *kuumahn lokahasõ_peedilooma?* (peeditaimed) ar^o Rõu

peedo- → peidu-

peedrene *pijdre|ne* g -tse Peetri-nimeline *ku sõda `ol`li, siss `kuuļi täl tuu `pijdrene veli ärä; `pijdrene poig `ol`li `puuduline* Nõo

peedun *peedun* Nõo, *piädon* Kod *peidus piädon one, ärä`piitnud* Kod; `kiäki [on] `kossegi kükäkeli ja küüräkeli nigu *peedun* Nõo

peeduss *peeduss* g -e *peitus latse`mängsiva* *peedust* Ran

peedussede *peitu üits läits* *peedussede, tõene pidi`oísma* Ran

peedussen *peedussen* Ran, *pedossen, piä-* Kod *peidus kavva`aega õli piedossen, tuli ike viimäte`valge ette* Kod; *latse olliva* *peedussen, vahel vašt suure kah* Ran **Vrd** *peedussin*

peedussin *peedussi*|n Ran, -h Plv *peidus küll nemä`iknuva, ku na siin* *peedussin olliva* Ran; *mõrdsuk um* *peedussih* *olnu_käpi takah* Plv **Vrd** *peedussen*

peedutama¹ *peedutama* Krj Pöi (teat linnu häälitsemisest) *Peet on kiri lind - - kevade, kui siia tuleb ja* *peedutama akkab, siis on kaera küli aeg käe* Pöi

peedutama² → *peidutama*

peege → *piige*

peegel *peeg|el* Krj Emm Var Vän, g -li Mus Muh Rei Mar Kse Tõs, -le Aud Tor Hää Saa; *pieg|el* Kuu VNg Vai, g -li Khn VJg Iis Trm; *piig|el* Ran, -li Kod, -le Hää M; n, g *piig|li* Ote Rõn San Krl Har Rõu Plv Vas Lei/`sp-/

1. valgust peegeldav sileda pinnaga ese *vesi on`niigu`piegel`vaikne* Vai; *eks sa`oata ennast`peeglist* Muh; *lehmä udarasse vajutse`peegluga, kui udar`aige oo* Tõs; *Tulõ_nd ühekorra kua,`vahtig_mte ennäst enäm`piegli all* Khn; *meri on`piigel sile, mitte tuule`õhku kah ei ole* Hää; *miul on kaks peegelt, teine vähem, teine suurem* Saa; *edev inime vahib alati`piegli otsas* VJg; *lõi`piegli`kaiki* Iis; *nätä ku`piigle pääl* Trv; *mine`valge iüst ärä, ega siu perse`piiglest ei oole* Krk; *meil ol`l iks ka joba`piigli olõman* Ote; *ma_kai`piigli päält hennest, külh ol`l kõhnass jäänü* Har; *mis mul sääld viga kaia?*, *kae nigu`piigli pääl* Plv

2. piimapeegel *ku one suur lai`piigel, udarass üles puale kusime ligi, [siis on] üvä lehm* Kod; *ännä alutsen om ka lahk - - udare puult akkas, sij om lehmä`piigel. ku ää lahe`piigel om, ku sõrmeotsa`sisse lääve - - om ää piimä annakuge lehm* Krk

3. laeva, paadi tagumise otsa põikvälissein *luubid oo ikka`peegluga* Mus; *paadi ees_o nina ja taga_o tõlp ots või`peegel* Kse; *Nimelaud pannakse laeva`piegli`külge* Khn; *piigel on viimane`vilta ots* Hää

peegeldama *peeg|dama* Jäm Khk Krj Pöi Muh Mär Kse Tõs Tor Hää Trm Ksi Plt Trv, -dämmä Har, -deme Hls San, -dõmõ Krl, -teme Krk; *piegeld|ama* Kad VJg, -ämä Khn; *piegeld|ama* Kuu, -amma, -äm(m)ä Lüg; imperf *peegeld* Ran

1. peeglist vaatama *peegeldab aga`peale ennast* Muh; *peegeldas tükk`aega* Tõs; *Kaua sa ennäst ikka* *piegeldäd* Khn; *peegeldavad`peale ennast`peegle ees* Tor; *küll nüüd* *peegeldap ennäst* Trv; *vahk ja peegeltis ennäst`piigle all* Krk; *mes sa peegelded ommeti ütte`puhku* San; *ta peegeldäss hennest ega hommugu* Har

2. kujutist, peegelpilti tekitama; kangastuma; valgust tagasi heitma *meri`piegeldab, siis tuleb`tõisel`päiväl torm* Lüg; *kajus* *peegeldas ta nägu* Khk; *Sörve otsast* *peegeldab* Lätti ära Krj; *Meri oli vahest nii loas libe jää, et* *peegeldas kohe`vastu* Pöi; *vesi* *peegeldab* Mär; *kui vie pial`pilve tipid on, siis üeldakse, et* *piegeldab* Kad; *vahtsime sedä`järve - - peegeld tu vesi`vasta, kui päiv`alla läits* Ran

3. peegluga päikesevalgust suunama *vasta`päikese`paistet`piegeldäb`tõisele`silmi* Lüg; *nemad* *piegeldasid`piegluga* VJg

peegeldus *peegeldus* Pöi Ran/`-ss/, *piegeldus* Lüg *peegeldamine kui meri on vagane, on vahest`piegeldus* Lüg; *üle Koke oja`vahtsime, sääld`ol`li nätä si järve* *peegelduss* Ran

peeges → *piige*

peekar

peekar → pekker

peeker `peeker Muh Kod, g `peekr|i Jäm Khk VII Pöi Kse Han Var Puh, -e Tõs Tor Juu Ann KJn/-ii-/ Trv; `pieker g `piekr|i Kuu VNg IisR Vai JMd Koe VJg Iis, -e Ris; `peeger g `peegri Mus Plt; `pieger g `piegri IisR, `piekri Vai; `peekel g `peekli Khk; n, g `pekri Har plekktops, kruus vm (joogi)nõu `Pieker ei lähä kohe puruks, ku `langeb `permandulle Kuu; igal ühel oli pisikene plekk `pieker, siis oli seda [kohvi] `uotamas säääl VNg; Vie `juomise jaust `seisas vie `ämbri `äeres üks `pieger IisR; `pieker on nisukaine `kitsa `persega alt ja päälä `laiem Vai; `peekli `põhjas oo veel natune töömist Khk; too mulle `peegriga vett Mus; `Peekrist `joodi `piima, teed, `sakstel olid õbe `peekrid Pöi; viina `peeker pios Muh; `Peekrid olid `sakstel `uhked jooma nõud, `peekrite sihest `joodi `veini, olid `neuksed õbetud, kullatud Han; `peeker on vee `tõstmese nõu, `joodakse kua Var; pane `peekrega lapsele `piimä `sooja Tõs; lapse `pieker Ris; õlut on `piekris JMd; pesi `peekred ää Ann; `piekriaga `antasse kerikus `viina Iis; `piiker on alt `kitsäm, piälä laiem KJn; anna `peekriaga juuva Puh; [õpetajal] o'l `pekri vai kaarik ütten Har

peeks|puu korgipuu *Peeks_pust* `tehta pudeli `korkisid, korgi `vestisid ja võrgu `märkisid; saab `linnast `toodud peekspuud (korki) Emm; üsna peekspuust on võrgu käbad; Nüüd on peekspuu - - koor männi koore asemel Käi; See peekspuust kork, mis on tindipoti pääl, akkas `jooksma Rei

peel *peel* Var Koe, g *peeli* Jäm Kul Mär Han PJg HaLo(-ie- Ris) Juu/n -l/ JMd/-ie-/ Pal Lai Plt Pil, *peele* Khk Kaa Krj VII Pöi LäLo Kse Han; *pijl* g *peeli* KJn/n -l/ TLä Kam(n -l/), *peele* San, *piäli* Kod peegel vaada *peelest*, mis nägu sa oled Khk; kui pole *peelt*, teeb `aknast ka oma *peele* `vaatmise ära Kaa; Kerkus oli täna vähe inimesi, *seisa kut peele peel*; Nüüd on suured *peeled* - - *parandal* `püsti, inimene paistab `sisse *peelaest* jala tallani Pöi; *abeme aama peel* Rid; *mes sa sest peelest läigitad* Mar; *Vanaste oli peeli eest vee`raandas, kus vee pialt vaadati, kas tanu oo otse pias* Han; *pieli klaes klaantsib* Ris; *kloas jää on nagu peel* Kei; *pieli tagune on `ämbliku `võrkusi täis* JMd; *mes sa alate ennäss siädäd piäli piälä* Kod; [nääriõhtul] *saunas peeli pial pidi nägema, mis `surnud on omaksed* Lai; *vikkis ja `värvis ennast, ei soand peeli alt millalgi ära* Pil; *majal ei taha seista ku peeli sel`läs `ühte `puhku, tahab peeli piäl `vahti* KJn; *obese `läiksivä nigu peeli ja `perse olliva ku saia pätsi* Nõo; *Peipsi ollu siia üless tõmmanu, nigu pijl* `paistnu Kam

peel *peel* g *peele* Ans Khk Kaa Pöi Käi Rid hajasalt Pä/-ie- Khn/, Kad/-ie-/ Lai, *peeli* Jäm LNg Plt; *pijl* (-l) g *peele* Hää Ksi(*peeli*) KJn eL(pl *piele*? Lut), *piäle* Kod

1. külgmine puu või raampuu, millele on kinnitatud pulgad, piid vms `vankre `kartsa *peel*, `pialmene ja alumene *peel*, *pulgad sehes* Aud; *ma pian vil`laredeli peele si läbi* `laskma Saa; väräve *piäled* `püssi ja *pulgad siden* Kod; *peelid, mis need jämedamad puud korvil all ja pial Ksi; uherdiga puuritse redeli peeledele augud* `sisse KJn; värädi *pijl*, *kelle `kül`ge värät om tett, miul om õige paksu peelega sij* suga Krk; *redeli peele omma katel puul* Hel; *kuuse peeled olliva [vankril] ja kadajatsed pulgad* `panti `sisse Ran; *mia satte suvel laold maha, redeli pijl jäi `õkva ristluie* `alla Puh; *temä oless võenu peeledele mulgu* `sisse `laske ja *pulga ka panna sinnä, oless retel valmiss* Nõo; *nurmõ redelil olli kaits* `pijli, *noil lati sisen* Kam; väräja varva *pandass peelte* `sisse, *peele om* `pistu Ote; *ussaia `värril [on] peele*? Kan; äglil om *üts peele puu* `katski lännü?, *no*? *piat ägli lak`ka* `lahkma ja *vastan pijl* `pandma Har; *pinnu umma* `pijli *vaihhel sual* Plv; *Haav um hüä peeliss, a pidimiss pihlak* Vas; *redele peele*? [on] *kõivodsõ*?; *sul omma tugõva*? ägli *peele*? Se

2. puu purjede kinnitamiseks või hoidmiseks *purju peeled* Khk; *vanade raag`purjude sees olid purju peeled* Käi; *Vanadõl miestel oli mašt piel* Khn; *pu`ro piil` [on] pu`ro mašt* Röp

3. tahvelkaunistus *teitel on`uhked peelega ukсед* Ans; *Tegi eese uiel majal puhas nelja peelega ukсед* Kaa; *kerst on`jalgadega,`peelidega on`tehtud* LNg

4. kabja ülemine äär *ku obest ostets, siis tõmmats sõrmege ümmer kabja peele, et rei sehen ei oole* Krk

peelduma `peelduma Vig PJg hirmuma, pelguma *jo tä sest ike ää`peeldus, et emä läks; lapse uni oo ää`peeldund* (pealt ära läinud), *ei tule änäm`peäle* Vig; *linnud`peelduvad; Koer peeldus täna nii ää, et ei tulegi nähtavale* PJg

peele pl *peele* Võn, *peele*² V(-ie- Lut Kra) kangaspuud *kangass peelte pääl* Võn; *tütrik om peelde iijn, koda kangast* Kan; *peeldegõ`koeti öid, üü kodamises`ol`li peele`jah* Urv; *timäl ol`l`kangru koet suur`rätt, lak`u (laiade) peelde_päl koet* Rõu; *ma liigudi noid rasõ, iid`piiji, tõsti`hindä är`Plv; ku peele`tarõh, sõss om no periss kitsaäs* Röp; *kellel no haina`aigu aig`piiji takah`istu* Se

peelima `peelima Jäm Sim/-ie-/ Trm KJn, `piilmä TLä, (ta) *peelib; (ta) peelib* Kod peeglist vahtima *Tüdruk muudkut`peelis ennast iga pääv* Jäm; *aga on üks kekuti, pielib puol`tuundi, ennegu üks kord minema suab* Sim; *Vai siis ennemalt sedasi peeliti* Trm; *süüb ja magab ja peelib ennäss, sinä õled tütarlaps, sinu kohos one puhassata* [tube] Kod; *kona sa`piijlit ennäst, es ole jo`aigagi* Ran; [tal] *om prõlla ka peelitük`k käen ja peelib, kaeb, kas ta magaden om ilusambass lännu* Nõo **Vrd** peilima²

peelitama *peelit|ama* Vig PJg Ris/-ie-/ HMd Kei, -ämä Juu

1. peeglist vahtima *mis sa ennast naa paal`u peelitad ja laanid* PJg; *pal`last peelitab ennäst* Juu

2. eputama, edvistama *Mis sa peelitad, ega sa al`p põle, al`bid peelitavad* Kei

peelka → pilk

peen *peen* g `peene S(n, g `peene) L(n, g `peene Kse) HMd Kei Hag Juu Kos Pee Trm Pal Lai Plt Pil; *pien* g `piene R Ris HaId Jä ViK Iis MMg; *peenes* g `peene Khk; *piijn* g `piäne Kod; pl `piijne² Krl; komp *peenem* KJn SJn Vil Trv, *peenemb* Trv Ran(-n-) TMr Ote Rõn San Plv, *peenemp* Hls Kam/-n-/, *peenep* Krk, *peeneb* Rõu Lei/-ie-/

1. väikese läbi- (ning ümber)mõõduga, peenike **a.** (pikkadest esemetest ja moodustitest; ka kehast ja kehaosadest) *täägliid on niisugused kalad, neil on teravad`piigid`küljes, mis on`piened kui`noela`otsad* Jõe; *ilus linane pien`kahyas* Kuu; *Saksama`lambaid`niideta vaid kakskerd`aastas, aga neil on üvä pien`villa* VNg; *kui vili paks (tihe) on, siis on kõrs pien ja terä vilets; Sie nuor mies on pien`justku kasuga`varrugas* Lüg; *Laftid`piened kui`piitsa`varred, mis`aeda sa neist tied* IisR; *tal`ja - - vissist`üumber,`tõmbas nõnda rinnad`punnini ning kõhust`peeneks* Jäm; *kas sool peenemad`puuri pole; tüdruk oli nii peenes ning pitk* Khk; *Sõja ajal ma tegi naistele kuue`oakisi,`peenest roadist tegi; Kena`ratsa obu oli,`peene kerega* Põi; *luuad teeme`jämematest`okstest, vihad peenematest; see`olli kena`peeni kaelaga obu* Muh; *Peened`lõnga kerida ikka viiuliga, muidu leigab kēe`sisse* Emm; *vöökoht on`peene koht* Käi; *Ma tõi metsast kanadele piütäie`peened`rohtu* Rei; *lihtimise saag oo`kangeste`peene ammastega* Mär; *lühemäd linad_o peenema`kiuga* Vig; *naestelinad, need`soeti`peene arja peal* PJg; *Esimene talleவில் - - niid`ol`lid`seuksed`pehmemad, peenemad ka* Hää; *ai, lõng läks`liiga`peeneks* Juu; *üle kahe ruumi`mietri mul on`pieneid`aabi* HJn; *uherd on`jämedam, vinnal on`pienem* JõeK; *piene`süidega puu on mitu`korda pienem kui`jämeda`süidega* Amb; *lõngad kedrasin ma`äste`piened* JJn; *nõmme rohud, need on*

peen

`veiksed, `ästi `piene `lehtedega VMr; ta on kole piente `jalgadega mies VJg; vahekõis on peenem ja edekõis, mis irre taga, on kõige peenem Trm; padrikus on suuremaid ja jämedamaid [puid] ka ulgas, tihnik on peenem, kas või sõrme jämedused Lai; tala on peenem kui aamtala SJn; mis peenema `pakla, neist kedrati peenemat `lõnga Trv; kabel lää kana `sel'gä, ku tõine kijl peenep, tõine jämmep Krk; peenembä aena jaoss `olli paksempad rehäd Ran; `ánti - - nisuke ame `sel'ga, mis alt ol'l jäme ja siiani ol'l peenemb TMR; `pijne^o sooliku^o Krl; [naistesärgil] peeneb ol'l mäeots ja jamehep ol'l alaots, keškkihäst saani^o Rõu; `dämmebä [lina] ligenži vareba, pieneba ligenži `kaugõba Lei **b.** kitsas või väike, ka tihe, kribuline (hrl tasapinnalistest moodustistest) maa `tuulega on vähä `pienem meri (lainetus on väiksem) Kuu; Ligidalt on [riie] `piene `tripsuline, `iemalt `al'likas must, ühetasane IisR; Mo silmad äi selida änam `peened `kirja Emm; mõni riie on `peene triibulene Juu; paksud kulnud, teised olid `peened Lai **c.** kogult, pindalalt, mahult väike nüüd on `pienemb `raamat Kuu; `Kumbeli nenal old pien maja VNg; [kevadel on] `kõige `pienemb vesi Lüg; sääl oli üks pien `metsä toppi; `piened `lapsed `immod emä `nännä; `saapad on `piened; `paljo `pieni `poigi Vai; peen pere ~ rahvas lapsed, järeltulijad mies `rääkis, et sul pidi olema piend peret (laps sündinud) Kuu; `Sinne on ka juba piend peret tuld Jõh; pal'lu teil neid peenet rahvast on Juu

2. ühesugustest pisikestest osistest koosnev, ka osisest endast `sarjaga viel `tuulasimma, `teine pisemb [sari] oli siis `jälle `piene; läks piend `suola `tuoma VNg; tuleb nii `piend `vihma Lüg; `Piened `kartulid olivad sigadelle; Sie suvi `jäivad kõik `marjad `pienest IisR; kahel puol on `pienemäd `silmäd [võrgul], siis kala `uio `sinne `piene `silmä `sisse; nii `piened `elmed nagu `erneteräd Vai; näri ammastega `peeneks Khk; `saia tehakse peenest jahudest VII; kanal_o leespugu, see jahvab kõik `peeneks Muh; Söölu jähu seest keed `välja, `peene kee võib `seale `anda Emm; pudeliga tegime jämed `soola `peeneks, ega siis pole `peened `soola oln Phl; ussi `erned oo tilloliloksed `peened Mar; kui ta (muld) ei läind `eäste `peenemäs, siis `ánti `rul'li Mär; peenemadest [jahudest] keedeti suppi Aud; vahest oli rukist vähä, siis - - `süödi pienematki rukist Amb; [tuulamise] pand reialuse väravad `kinni_s `peened aganad jäänd `sisse Pee; mašsina peksetud põhud olid `luomadelle paremad `anda - - tema on pienemb VMr; apuoblikas - - pikergused lehed, `piened punased marjad IisK; liha `lõikan õege `peenest `vürhvlisat Pal; lina `šjümmel ol'lid peenemad sarjad SJn; `turslak om vähemp kurn, peeneped `šjüüki aias säält läbi, et tükü `sisse ei jää Hls; ark ader olna paremb, tennä maa peenembäss Ran; kõge peenemp akan - - tuu olli tolmakan Kam; peenel (e) (kõhulahtisusest) kui saab lihä, siis on tagumine õts `pienel Lüg; Värsk (värsk liha) tegi mu vist `pienele; Vahel panid `õllele kedägi `ulka, [siis] võttas `pulmalised `pienele Jõh; peen leib püülileib peenikse rugi levad, `peene leib, `kõömlad `pandi `sisse Pha; kodune `peene leib, see oli ia küll; `toodi `peene leivad meil teha, et paremad teeme HMD; `aeti õlut `keema ja peent `leiba `tehti sisse Kei; küll ma tahan pient `leiba JMD; ol'li vahel annud siis sel poesikselle kah sedä peenemad `leibä Vil

3. oskust, täpsust nõudev; detailne, täpne ooletab koore päält ära, peenem töö on `voolimine VII; käsi `öövel, sii on peenema ööveldamese jaos Var; siis suab seda [vokiratta] `põida akatud sial `treima, sie [on] kõige pienem `treimine KuuK; tislar tegi peenemaid `töösi VJg; kui on peenem töö käsil - - nigu õmmelda, [siis öeldi:] täna on ia `valge ilm, akka `tööle Lai

4. kvaliteetne, väärtuslik **a.** suursugune, noobel, kõrgemasse, esinduslikumasse kihti kuuluv; sellele kihile omane mina_i taha `niskeste inimistega `rääki `jusku oppetaja, ta on

ikke `pienemb, mina_i `oska `rääki VNg; ikke tulevad nagu `pienemad sõnad vahele; läks `linna, õli kuu aja õppimas, tuli tagasi, nii pien `preili Lüg; Ema ei taht sugugi, et pueg `piene `naise võttab, sie ei `mõista jo talutööd teha ja `kohta pidada IisR; linna inimene räägib peenest keelt Khk; nüüd_o `peenemad `seltsi `sead, arjassead kaduvad nüüd ää Jaa; abikaasa oo koa nii peenem sõna Mär; kis mõisa ümmer olid `tienimas, nied `rääkisid ika peenemad kielt Hag; mehed `kañtsid kirikus ehk `niukse pienema koha pial poti sinised sukad Jür; `piene jutuga tüdruk VJg; kes `piened, ega nied `rasket tüöd ei tie, `uitavad mapid `kainlas Sim; võis `olla peenem ametnik, kas valla kirjutaja või Lai; unsakas on -- `veikse kooliaridusega, teeb ennast peenemaks, kui ta on Plt; peenepe rahvass ja arit inimese kõnelev kirja `järgi Krk; kui tulluva peenembät külälised, `panti aenad `säangi Ran; juba na arinase peenemba moodu `järgi Ote; pedäts must ka lugu kik'k peenembe inemese, kes säääl `ümbruskunnan ol'live San

b. paremast materjalist, luksuslik nüüd on kaik niisugused `piened `toidud Kuu; `Kõigile `täideti `klaasid `piene `viinaga Lüg; Eks `nuorelt inime `arva, et kui mies on `piente `riietega -- siis polegi enam muud vaja IisR; `piened `riided Ris; pienemale nagu naesse rahva `suapile kua ei tarvita [tökati] MMg; `tahtsid `saada peenemäd linnariiet KJn

5. hele, kõrge (häälest, helist) `uitamine_o `peene äälega Khk; Üks vigat pläriseb naa kut vana pann, teina teeb peened eeld Emm; reägib nii `peene eäleä Juu

6. vähene; vähese väärtusega eks piend raha pidand olema Hlj; sene `piene `palgaga ei saa `süüa ega `juua Vai

Vrd peenü

peenakõnõ peenakõ|nõ g -sõ peenike tsirgul omma `väegõ peenakõsõ jalakõsõ San

peenar peenar (-är) g `peen(d)ra (-rä) hajusalt S, L Juu Jür Ann Tür Pee Trm Pal Lai Plt Pil, `pijn(d)ra Hää Pal Äks KJn Kõp Vil, `pijndre Trv Hls Krk(`pijntre); pienar (-är) Khn Ris KuuK Amb JMd Koe ViK Iis Trm, `pienar (-är) R, g `pien(d)ra (-rä); pennar g `pijndra Ote; pennär g `pendre Hel T(n -r' San) Krl Har Lei; pinnär (-r') g `pindre Kan Urv Vid; pl `pijndrad Kod

1. pinnakõrgendik lilled, kõögivilja kasvatamiseks meil one `seitse `pienard kabustu ja kolm `kaaliku VNg; tämal on kole `puhtad nied `piendrad, mitte üks roho terä ei õle Lüg; mäni `piendräst `nauri `tuoma Vai; Tahad sa oma peendra peele ka mõnda lilletaimest Khk; `löike peenar `rohtu täis, ma kõisi peenart `katkumas Muh; `Õhta peab `peendraid `kastma Rei; kebad `pandassee peenarde `peale kaalikud ja kaapsud ja porgandisi Mar; põle `aega paerga, `peenra tegemene käsil Mär; `tahtsime lille `peenru `siia teha Tõs; Piäb `katkma minemä, pienärde vahed `umpsõd `rohtu `täüde Khn; ega miul `mõisad käes ei ole, `peenrda maa pal'lalt Saa; kanapojad siblivad `piendrad üles Ris; `vaata, ega kanad maasika `piendras ole Amb; ära püherda pienart ära JMd; `peenrate peal kasvatan aja `vilja Tür; `piendrad `kapsal on niisukesed pikergused Kad; kaks pienart tegi maha Sim; kanad rehitsevad `pijndrad ärä Kod; naesed teevad labidatega `pijndrit Vil; `pijndra om einä `parka täis Trv; kapuste tetti `pijntre pääl, `luudi katsipidi muld üles, tetti `pijntress valmiss Krk; kana tükivä kurgi `pendre `pääle, sebitsevä - - nii et `tolmab Ran; mul `olli üits pennär `kuurke Nõo; `valge lil'li kasvava pennärde pääl Kam; `põrkna pennär, `pañti `põrkna `pendrede San; ma_lää rehidsä näit `pindrit Urv; `pendre? piat `täambä `vällä_tegemä, `põrknõ omma vaia maha `külvä? Har; se_om mu_pinnär, midä ma vala Plv; nädserru hain, tuu aja pinnärde pääle Se

2. (muudest, hrl looduslikest pinnakõrgendikest) `Pienar õli `põldude vahel Jõh; põllu `peendral on nii kenad ädalt; seda (muda) on palju_säl, suured `peenrad ajab Khk; Lage põllu peal es ole muud midagi, kut `nurdade peal olid ristikivid moas ja ristikivide vahel

peenebest

`peenrad Pöi; *sai see esi õsitud, siis istuti maha* `peenra `peale, kõhutati `sirpa ja Muh; *Arak teeb oma põsa randa kruusi peendra peele* Emm; *lamu ja muda, `sioksed* `peenrad aab `kalda Tõs; *Egä põllu `iäres oma pienär* Khn; *kahe mehega akkasime* `künmä, teene `küündis `peenrä eäres, teene `küündis tee eäres Juu; *urusipelgas -- sie on muru sies, tieb pesad pienardesse* Amb; *peenar piab* `põldudel vahel õlema, muidu vili läheb segamene Trm; *sij oli raja peenar, kos_si järk künniga on määst* `alla tulnud Pal; *naene es tohi üle tõese põllu* `pijndre tõesele talule minnä, kui mitti tanu es ole pähän Trv; `pijndre jätäve egä nurme vahele Krk; *nij põlluvahe* `pendre om kõik `aina täis kasunu Puh; *lännu `kõõnu ka piiri pennärt* `müüdü KodT; *talu krundidel olliva* `pendre vahel -- pennär olli kaäs `jalga lağa Kam; *rükä sai tettüss* `pindrest saani^o Kan; *ma käve pinnärde pääl hainal* Rõu; *säält pinnärd piti ol' kodo tulõk* Plv; *Maa^o ol' liva_kraavitamada^o ja `korgõ_* `pindre_põllal `vaihhõl Röp

3. miski peenart meenutav, joon, viirg Sügüsel tugeva `tormi iel ott mere `pinna `piendrulle Kuu; *Silmad nda mustad, et sopa pienär ninä all* Khn; `piendraga särgid `üiti neid -- kel nied `õmbused vahel olid KuuK; `sääntse_ `pindre_ka sisen viil [sarvedel] Rõu

peenebest → peenemast

***peenegene** pl *peenegesed* peenike *peenegesed* jäätükid Mus

peenelane *peenela|ne* g -se peenevõitu, peenlane ei ole periss jäme, om kaunis peenelane jahu Trv Vrd peeneldane

peeneldane *peeneldane* = peenelane *peeneldane*, peenikse poole inimene Trv

peenelik *peeneli|k* Kan, g -ku Trv Har, -gu Rõu Röp

1. väikese ümbermõdduga, peenike õngõvaldass om sääne peenelik, `puunõ Kan; *kaarda `vijri ala^o pandasõ peeneliku^o palgikõsõ^o* Har; *Otsiti jo_sääne peenelik kõo puu* Rõu; *peeneligu ossa_palotime är^o, jämeist sai riit tettüss* Röp Vrd peeneline

2. väikestest osadest koosnev `jäetäss sõe `ahju, `aetass laiali roobige, tetäss, et na parass peeneliku om, sõss võtat kala [ja paned küpsema] Trv; *parahalt satass väläh jälleki peenelikku `vihma; peenelik sitt om, siss tuu lasõt keväjä* [maa] `sisse, nii `ommõgi kõrran Rõu

3. peen, suursugune tu miis ol' nigu peenelik ohvitsij Har

peeneline *peeneli|n(e)* g -se peenike kainu peeneline lõng näkküsi olevet; rõugu malga om parra peenelise lepä malga Krk Vrd peenelik

peenelt `peenelt Kaa Mär Juu Trm Plt, -ld Emm; `pienelt Lüg Jõh IisR Kos Koe VMr, -ld Vai JJn

1. väikeste osadena *Pudrujahu tuleb* `peenelt lasta, muidu jäävad limbid pudru `sisse Kaa; `enne oli kätëga sõnniku lahutamene -- `pieneld raputati kõik laiali JJn

2. noobliit, suursuguselt `Antverk käis `pienelt riides, `rääkis `pienelt Jõh; *Sie `piüüb* `pienelt `süüa IisR; *kõik olid eided ja taadid, kes `enne sedasi na* `pienelt `üüdis VMr; *Tütar sai linna, riagib juba peenelt* Trm

3. osavalt, kavalalt *sie asi `tehti `ninda* `pienelt läbi küll, et ei `kuuldki Lüg; *Akkas teisel peeneld sisse käima* (mõistu pilkama) Emm; *nii* `pienelt `tõmmas (pilkas), et mõnikord aru ei `soandgi Kos

4. kokkuhoidlikult, vähesega *mul on liha vähä, egä mul siga tappa ei õle, piäb ikke* `pienelt `ümber `käimä Lüg; *eks me peä* `peenelt läbi `aama, looma toitu vähä Juu

5. väikesena, pisikeselt `poiga suri jo `pieneld Vai

peenemalt *peene|malt* PJg Hää Trm, -mald Rei Phl, -mält Pal, -mald KJn, -mbält Hel, -mbäld Nõo, -pelt Krk; *pienema|lt* Lüg Jõh, -ld Kuu VNg komp < peenelt a. nooblimalt,

suursugusemalt `linnas `räägida viel `pienemald kui siin VNg; *ei taha nagu naa `rostoilt ütelda - - ütleb nagu peenemalt PJg; nüid on tuad ikke igal puul, nagu peenemalt kõneldasse Pal; arit inimese kõnelev kirja `järgi, peenepelt Krk; vanast üteldi pojakoda, nüid üteldäss emäkoda, ja kes peenembäld tahab üteldä, ütleb emäk Nõo b. täpsemalt Küll ma `õhta seleda peenemalt, `praegu `kange rutt Rei c. vähesemaga Ei `raatsind `süüä ka, `katsus, kuda `pienemalt läbi tuli Jõh*

Vrd peenemast

peenemast *peenemast* Sim Lai, *peenepest* Hls Krk, *peenebest* San *peenemalt tahab peenemast `reakida* Sim; *undruk on nigu peenemast `üeldud, korsik on vana nimi* Lai; *mõni ütél' peenepest magus ruug* Hls

peenembihe *peenemalt `mürjeni püür teritsess riista?* *peenembihe* Plv **Vrd** *peenembähe*

peenembäde *peenembäde* Nõo Har *peenemalt kes peenembäde taht üteldä, tuu ütél: mia jõi sääl ääd `kal'la, aga kali ei ole meie sõna, meil om taar Nõo* **Vrd** *peenembähe*

peenembähe *peenemalt ku `nüsmä nakat, edimält tulõ `piimä peenembähe, siss tulõ loohvkahe* Rõu **Vrd** *peenembihe, peenembäde*

peenemini *lihtsamalt, vähemaga nüid `aetse peenemini läbi* Muh

peenendama *peenendama* Khk Kse Lai Trv *peenestama, peenemaks tegema loom `neelab `tervelt `alla, pärast akkab peenendama* Lai; *muld tahab peenenda* Trv

peenene → *peenine*

peenepelt → *peenemalt*

peenepest → *peenemast*

peenes → *peen*

peenesti *`peene|sti* Khk Rei Phl Mar, *-ste* Tor, *-st* Juu Ann; *`piene|ste* Ris, *-st* VNg Lüg VMr Kad

1. noobliit, suursuguselt *sie `räägib juba `pienest* Lüg; *mõisa inimesed elavad `peenesti* Khk; *mõni reägib nii `peenest* Juu

2. üksikasjaliselt; oskuslikult, hästi (ka meeltest) *ega_s igäüks siis `ninda `pienest `oska `ketrada* VNg; *mina ei `kuule ka enämb `ninda `pienest* Lüg; *ma põle seda küsind nii `peenesti nende kääst* Rei; *nendest (võrgukividest) ma ei tea nii `peenesti `rääkida* Phl; *toredast ja `pienest `tehtud* [supitirin] VMr

3. heledalt (häälest) *ündid akkasid soo pial `ulguma, mõned jämedast, mõned `peenest* Ann

peenikas *`peenik|as* g -a *peenevõitu üks koht läks vedruga üsna `peenikaks, teised on ikka üsna tükkis* (mulla kobestamisest) Khk

peenike *peeni|ke* S L Ris HMD Nis Rap Juu Tür Sim Trm Pal Äks Ksi Lai VIPõ M(*peeni|k* Krk) T, *peeni|ke* Ris Hald JJn Koe ViK Trm Kod(*piä-*), *`peeni|ke* Lüg Jõh IisR Vai, *piini|ke* Khk Pha LãPõ Khn Pär PJg Tor Ris Juu Tür Pil SJn, g -*k(e)se*; *peenike|ne* Muh(*-kei|ne*) Trm Pal Plt T V(*peenke|ne* Plv Rãp), *peenige|ne* Jãm Ans/*-gi|ne/* Khk Rei, *pienike|ne* Kei JõeK KuuK JMd Iis Kod(*piä-*), *`pienike|ne* Hlj VNg, *piinike|ne* Tür, g -*se*; *peenikõ|nõ* San, *peenikõ|ni* Krl, g -*sõ*

1. väikese läbi- (ning ümber)mööduga a. (pikkadest esemetest või moodustitest, ka kehast ja kehaosadest) *sie oli siin `niisukene `pienikene mets* (peentest puudest koosnev) Hlj; *tie `mulle üks `pienike pulk* Lüg; *`Pienike kui `silguniisk, mis ramu sel võib `olla* IisR; *peenigesed trubud, mis salakraavi `sisse pannaste* Jãm; *see nõor oo `siia natuse piinike* Khk; *peenike ein lammaste jaoks* VII; *Koer nii peenikseks jäänd kut va urt veel* Põi; *peenikesed `vardad ollid, misega kapetud kojoti; oo aga peenikese `persega, just kut kaari laud* Muh; *see*

peenike

lõng oli nii piinike ja `kerge, et `loodidega sõda kaaloti LNg; `neoke peenike poomvellane riie Mar; põppesari, see oli piinikstest `pulkadest Kul; peenike lina tahab `rohkem liguda Vig; Mullikas tuli noorelt `lüpsma -- nüid oo ää `piikun nagu piibunõel peenike Han; `puura oo paelu, peeniksi ja jämedi Tõs; Nda piiniksed jala siäred nagu piibu orgid Khn; Piiniksest niidist saab ilusa pitsi PJg; peenikeste süiedega puud on kõbad Tor; Rupsik on `seuke peenike tihi mets, puud `seuksed peeniksed ja tihidasti kuuş Hää; mia peeniksidi `nõõlu ei taha, ma j saa `niiti `järgi aada Saa; peenema `kangal õmmeldi üle ääre natuke läbi, siis tõmmati [telgedelt] maha HMd; peeniksed jalad Rap; makeras on pienikene tangu vorst JõeK; no on ometi peenike inime, aa või nõelasilmast läbi Tür; keskpaigast peenike kui sipelgas, nüid tahavd kõik peenikesed `olla Sim; sie kõis on väga pienikene Iis; Peenike kui sipelgas -- võta vai pihuga ümmert kinni Trm; pienike [lõng] nõnnagu iire kusi; parem pitk ja pienike nälg, kui jäme ja lühike Kod; kõverad sirbid, peenikse ammastega Äks; naiste `saapad, ilusa `näoga -- peeniksest nahast Lai; nirk on pikk piinike [loom] Pil; lina pidi `ästi piinike kasuma SJn; pikk ja peenike inime nagu nõõl Pst; kõrs näüt õige peenik rüäl; muidu_õ ümārik, aga peenikse luiege Krk; ussi poja om peeniksed nigu pulgad Ran; nij jämedāmbā saava ahjupuiess ja nij peenikese saava pliidipuiess Puh; täl `olli serānde puu lušk, varš `olli peenike nigu miu sõrm Nõo; puu ollu sutel alt nii ärā jüretü, peenikene nigu üts pleiaís Võn; survinui ol' -- `säānde parass peenike, et parass `peiu võtta `olli Ote; na peenikese puu ommavõ äā palamõ San; peenikene pik'k orš Kan; kanal umma_peenikese jala? Rõu; nuu ol'li_ väikese_`peenikese huśsi? Plv; naid luid om jumalal luud peenikeisi ni jāmehhiid Vas; et tiidā? saia?, kas taroh takah puu om mett, tsusatass `peenikene puust varraśs vahho `sisse Rāp b. kitsas või väike, ka tihe, kribuline (hrl tasapinnalistest moodustistest) ma ānam nāe aja`lehtegi lugeda, see oo peenike trükk Vig; `suuri sõno ikke nāāb, aga peenikest `kirja ei nāā `ühti Lih; Ajamõ `rohkõm mua `iāre, siāl piiniksem laenõ Khn; Memme kiri, ilus peenike tihi, ku lust vaadata Hää; peenikest lihe `kirja [ei nāe], see `tõmmab `sompililmade ees HMd; `tehti viel nihuksed laia `võitu `õmblused kohe, et -- pienikene `õmblus, et sie pidi `jälle akkama `õeruma KuuK; kahe kolme lõnga tagast tuleb ilus peenike tike Plt; aav on `este piinike, ta akkab ennast jämedamas `aama SJn; vahi, ku tuhn om nägemine, sedā kirjutes nāe, sij om must, aga noid peenikesi `juuni ei nāe Puh; kidijäss rõevass om peenikse kirjāga Nõo c. kogult, kasvult väike linakupud `pantse `sarda, pitkād `alla, pienikesed (lühikesed) `piäle Kod; peenikse tuleva -- sārjepoja, ahunapoja Trv; peenikest kalla om nüüt õnnistunu? Plv; viis tõisškümme piimā `lehmā ol', peenikene kari ol' pāāle Vas; peenike pere ~ r a h v a s lapsed, järeltulijad (nalj ka loomadest) Ta ruttab koju, sääļ peenike pere oodab Pha; neil oo pal'lo sedā peenikest rahvast Mar; Meil on emmisel kua laadas pienikest pereda Trm; minu pienike pere kõik süüþ Kod; sul om nātā taad peenikest peret `väega tublistõ Har

2. ühesugustest pisikestest osistest koosnev, ka osisest endast Moosi taarist toome poest peenikest sukurt Kaa; Riputab tasast peenikest `vihma; Seal on puhas `sõuke peenike liiv Põi; peenike põhk `aeti `alla Muh; Mineva `aasta olid nii peenikesed mustigad Rei; peenike muld, mes `äästadod ja `tehtod juba Mar; sõel oo ikke isi, peenike, kellega jahu sõelutakse Mär; kõege `viimpsed oo peeniksed aganad, need tulevad kõege lõppus Lih; `raius agu peeniksese Tõs; `Litritegā saab mua kõegõ `kergemini piinikseks tehā Khn; tulevad peenikesed piisad PJg; jahu on peenike ku mült Saa; peenikest `vihma sadas ka veel Ris; nii ermus kole kuum, [vilja] iba põle `kasvan, jääb peenike HMd; tuli kohe `laia lund, aga siis akkas tulema pienikest udet JJn; sõnnik on nii pienike, et tõsta või labidaga VMr; `enne `külvi tehakse põld pienikesest Sim; piānike `suhkur Kod; kui süldi liha `peenest akitasse, siis saab peenike sült

Äks; masindadi `rohtu, `tehti peenikeses `luumadelle Ksi; ermetega vööd, peenikse `ermedega `tehtud Lai; `kühvlega pillutasse `sisse selle piinikse sarjale Pil; ta on peenike, olgu ta või aganane leib KJn; lina `siimne olli kige kuradimba, niij olliva peenikse Trv; vanast es ole peenikest suhkurt Hls; ma tijs su kurradi ammaste vahel peeniksess Krk; `pik'ne tennu tolle `kel'dre nii peeniksess, kivid ka `pilnu `väl'lä Ran; mõnel jäevä `nõstme aseme suu `pääle, siss `olli küll suu -- peenikeisi `mulke täis Puh; peenikse `valge ja peenikse alli `erne ka olliva; `valge peenikene liiv `ol'li nigu lumi Nõo; `isia `kartuli om ärä keedetü ja peenikesess tsäkutedu Rõn; kon `liiva ja savvi seen ei olõ? -- taa om hää peenikene muld Kan; Mu meelest om jämme leib viijl parõmb ku_põrõhõld taa peenikene, pudsust tett leib Urv; peenikeist `liiva pandass `simeñdi `sisse Plv; apar om pikk võrk -- kummalge puujl omma? jämme_sil'mä? -- keskpaigah om peenikeste `sil'mega Röp; peenike leib püülikeib `pienike leib ehk magusa appu leib tehasse `püüli jahudest Lüg; rukki püulist saab ikke siis peenike leib `tehtud Mär; peenikest `leibä apendatse metu `päevä ja klopitse, tehäse rugi püüli jahust Tõs; pienike leib, kiävä `veega `tiijväd, lahevad kaks `päevä apandata Kod; meil tetti peenikest `leibä joba siss, kui mia periss laís `olli Hel; üitskõrd ta `tul'li siiä, puujl `pätsi peenikest `leibä `kañgla all Nõo; peenikene leib ku `hapnõss üij, hummogu `naatass `klopma joba Röp; peenike peos (~ käes) nappus käes, vaesus majas `estest `mülläs `suurest -- nüüd on `pienike pihus Lüg; Kui `linnas `pienike pihus, küll siis tias, kus kodu on IisR; Lagistas palga paari päevaga läbi, nüüd kodu piinike pius Pha; Sügisest elati laialt, kevadeks oli peenike pius; Peenike käe, pole midagi änam `amba `alla `panna Põi; oleks jo päris peenike käe olnd Rid; nüüd oo tal peenike peos, enne `raiskas `tühja Mär; nüüd on peenike peos, nüüd ei ole änam kusagilt võtta Juu; Anna kui palju taht, ikke peenike pihus (joodikutest) Trm; vat nüüd om alle peenike kähen Hls; `Ulka `aiga ei ole `palka saanu, niiviisi om `varsti peenike peon Rõn; nüüd om jo? peenikõni peon, leib om otsan Krl

3. a. üksikasjalikku tööoskust ja täpsust nõudev; oskuslik, täpne Uurmaakri töö oo üks igavene peenike töö Kaa; Ta oli ikka nii peenike `meistri mees, et `tõotas `linnas töö toas Põi; peenike puussepp, siis tegi jälle `mõisas `akna `raamisi ja saksa toa `uksa ja -- nehoksi peenemid `asju Mar; `tiisler, kes piinikest tööd teeb Tor; peenikene näpotüij ja `väl'lä `umbõmine tull' maa `rahvallõ `seto käest Röp b. terav (meeltest) `multse sügisest saadik on peenike `kuulmene kadun Ris; pienike nägemine_o ärä Kod; ega ma `kuulmata ei ole, aga peenike `kuulmene on ära Plt; mul ei olõ ämp peenikest nägimist Krl; peenikese `kuulmise um är? `võtnu? Plv

4. kvaliteetne, väärtuslik a. suursugune, noobel, kõrgemasse, esinduslikumasse kihti kuuluv; sellele kihile omane `tõisel on `pienike `naine -- piab `kuoli Lüg; `sõuksed piiniksed `kõmbed `juures Khk; ta on ju nii peenike, ta_p söö egad `asja mette VII; elab peenikest saksa elu Mär; vaat kus peenike parun `väl'la tulnud Saa; pienike kiel Ris; ta on pienikeste kommetega JMd; ta on kuradi pienike mies, kohe `niisuke nañr pienike juba VJg; kadaka saksad on, kis teevad `endid peenikesest Ksi; niij pidäsiiv ennäst peeniksess, aridust saanu Krk; kõik peeniksed ärräd ja tuleva vana inimese `mulda käest kätte teretämä Ran; Ilma inemiisil peenikene nõna, kannata `õiõ_tuujd `haisugi_ `väl'lä Urv; kas mi? mõistamõ peenikeste inemistega kõnõlda Plv b. paremast materjalist, luksuslik Vanasti oli peenike seep ikka pühabe oomikuks palge pesuks; Kessel rahakott üle ajama akkas, siis see ostas eesele linnast ka peeniksed riided Kaa; Peenike poe ülikond oli üll, seda pole siis õhegil olnd Põi; pialisjuodu aal oli siis se kruonuviin ja pienikest `viina koa Jür; peenikest `kaupa `müidi Ksi; mia ei taha seräst peenikest `kraami, mia tahass, et mul kõik' oless `maíslikult Nõo; tõnõ

peenikeselt

tütär, sij `opsõ jälle `amba arstiss -- om kõik peenikse riista `soetedu ja Ote; kõrtsinaane `õste õlut lavva_päle ja peenikest `viina Räp

5. kaval, osav, riukalik *Ole sa nii peenike sel'l kut tahes, ühekorra sa ikka vahele jääd Kaa; Sii oo piinike vend, ku oo mõni asi ripakile, kohe tõstab ää Tor; sel_o pitkäd näpid -- piänikene varas Kod; sij om peenik sul'i Krk; mõtssiga om `siande peenike poiss et pilt Hel*

6. kõrge, hele (häälest, helist) *naa peenikese ääleaga, põle mehe ääl `ühti Mär; `kesmene ääl, põle jäme, põle peenike Hää; mõnel [kellal] pienikene iäl Kod; peenike eli nigu niidist `õmbab Nõo; noorõl [mesilasemal] peenikene helü, vanal om jämmemb Räp*

7. väikese väärtusega (rahast) `pienikese raha jauks õli raha kott Vai; *Peenike raha võtab pailu `ruumi, muidu ea küll Põi; peenike raha on nagu sendised ja Käi; `enni vahetadi peenikest raha, mis `pandi keriku kotti Mar; peenike raha oli see, mis põld mette sajad ega `kümned Juu; jäme raha vaja pienikesess `laska vahetata Kod*

Vrd peenükene

peenikeselt *peenikeselt Plt, `pieni- Jõh; peenikselt Saa Vil Hls Krk Ran/-ld/*

1. peenelt, noobililt *tema paneb ennast `kangesti peenikselt `rõõvisse, jusku suur linna untsantsak lähab Saa; `püidis väga peenikeselt `rääkida Plt; Oma inimeste jaoss ei massa `süüke ninda peenikselt `vaari Krk*

2. väikeste osadena *Ku `vihma_s ole, siss visati peenikselt vett `pääle -- mudu oss kuiva õle sidemid tetän katik lännü Hls*

3. kitsalt, tihedalt *pilve jooned `taevas -- otsad joosevad peenikeselt kokku Plt; nii peenikseld mina küll kirjutada ei saa Ran*

4. oskuslikult, hästi *nõgla otsan om `väike näks, vai nigu `väike konks -- kõik peenikseld tettü (heegelnõelast) Ran*

5. osavalt, kavalalt *Kedä ta nokkis, selle pilgas nõnna peenikselt läbi Vil*

6. vähesega, kokkuhoidlikult *Tuleb `pienikeselt läbi ajada Jõh; peenikselt eläss, temä_j tähi süvvä ega juvva Krk*

Vrd peenikesest

peenikesest *peenikesest Khk, `pieni- Lüg; pienikesess, piäni- Kod*

1. peenutsevalt, peenelt *peenikesest `rääkivad Khk; `vaata, tämä kõneleb juba piänikesess Kod*

2. väikeste osadena *pienikesest sadab nagu udu `vihma Lüg; ike `iivab sadada, nõnna pienikesess Kod*

3. kõrgelt, heledalt *mõni laalab toredass, mõni jälle pienikesess Kod*

Vrd peenikeselt

peenine *peeni|ne Jäm Khk (`p-) Mus, peene|ne, `peene- Khk Mus, g -se*

1. **a.** väikese ümbermõõduga *Too moole peenissi puu pulki Jäm; `Peenine lõng oo eieti igav kududa; Põlmaste peel -- kasvab kena `peenine rohi; üks `peenene inimene on nõnda sale Khk* **b.** kogult, kasvult väike *peenised närtsud, nee `üitasse ilbagad Khk; peenised raimid Mus*

2. väikestest osadest koosnev *ägidega tehasse [maa] ennem `peeniseks, kut külitesse; viili `kaabed -- `peenine raava puru, mis viil raava küljest lükab; rasva `rahkimise küna oli, seel ta `peksas rasva `peeneseks Khk; mis sa sest nii peeneseks rahid Mus*

3. noobel, suursugune *niid [õeldakse] mamma ning papa, inimesed niipalju `peenemaks läänd Khk*

4. hele, kõrge *sihantse* `peenise äälega *piriseb* Khk

peenits *peenits* kangatempel [pane] *peenits* `pääle, *muido kisk sua kokko* Rõu

peenitämä *peenitämä* kitsamaks tegema *tuu sõrmuss* `olli `laplik, *säräne lağa, siss* `tahtse `laske *peenitädä* Rõn

peenlane `peenlane Khk Kaa VII Põi Muh hajusalt Lä, Tõs Juu/-lä|ne/ Trm Lai SJn, `pienla|ne Kuu(-lä|ne) Jõh VJg Trm, `pijnla|ne KJn/-lä|ne/ Vil Trv Ran/-lä|ne/, `peendla|ne Tor Plt, `piendla|ne VNg/-lai|ne/ Lüg Vai/-läi|ne/ Ris Koe, `pijndla|ne Hää KJn/-lä|ne/, g -se

1. peenevõitu, *peenjas sie oo kaheks vai* `neljäks `lohki `lööüüd *nuor* `pienlane *puu, minjgest* `tehti *varemi puu* `aidu Kuu; *see oli nõnda* `peenlane *lõng* Khk; *See pal'k oo püsut* `peenlane, *see_p* `aita *paariks* `ühtid Kaa; `peenlase *uherdiga* `lastakse *pövale auk* `sisse Põi; `peenlased *udjad* `ollid, *nagu mõrra vaiad* Muh; [luua] *oksad üsnä* `peened *ei ole, peenlased* [on] Mar; *naa* `peenlane *riie, sest saab aid alus* `püksa Mär; `pijndlased `lambad (*peenema villaga*) Hää; `piendlase *kõrrega rukis* Ris; *nihuke* `peenlane *inime, mõni on nihuke jäme müräkäs et* Juu; *Kui puijahis* `käidi, *siis vilega peteti* `püüsid *ligi, veke* `peenlane *vile õli* Trm; *pikad* `sirged `peenlased *kulmud* Lai; `kaunis *ea* `peendlane *lõng* Plt; *terä on* `pijnlane, `pijnlased *rükkid* Vil

2. kasvult, mahult väheldane, väike `püüki *oli* `piendlaine VNg; *kääni võrguga* `tulli viidikit, `pijnlane *kala* Ran

peen|leib *peen-* Rid Mar Vig HMd Kei Juu Trm, *peend-* Ann, *pien-* Lüg Jõh IisR HMd Kei KuuK VJg, *piend-* JMd Koe (mõlemad osised võivad käänduda) *püülileib* *pient* `leibä `tehti *rukki* `püütlist Lüg; *Tuas oli* `piene `leiva `küpsetamise *lõhn* Jõh; *Mina söön* *peentleiba* *isuga* Rid; *lõuna* [oli] *oma* `tehtud *pien leib ja* `praetud *silgud* HMd; *jäme leib oli* - - väga *vähä* *oli* *pien* `leiba Kei; *sepik* `tehti *neist rukki* *püülist ja* *siis akkasid juo seda* *pient* `leiba *ikke tegema* *ja* KuuK; *sel aal, kui mina* `pulmades *käisin, kõik iad söögid* `tehti, *saiad ja* *peendleivad ja* *sül'did* Ann

peenlik `pijnli|k g -ku *peenlane sitaseenel om* *parass* `pijnlik *va'rs; kannipuu om* *serätse* `pijnliku *puu* - - `suskat *aenarondile* `alla *ja* `kanmine *om* *kätega; mina ole* *elu päiv* *serände* *pijnlik* *ollu ja* `ke'ge Nõo Vrd *peenline*

peenline `pijnli|ne g -se *peenlane* `pijnliised *palgid* Ran Vrd *peenlik*

peenokõnõ *peenokõ|nõ* Räp, g -sõ Se(-ka|nõ) *peenike* *latika* *apar', tuu om* *tõist* `muudo, *om nii pik'k nigu* `kiäke *tege, üts om* *peenokõnõ* Räp; *a umist villust ka_sai* *hüä?* *langasõ?*, *ku_* *peenokõsõ* *tei?*; *ma ol'li* *peenokanõ, ku ma ol'li* *nuu'f* Se

peenokõistõ *peenokõistõ, peenkeisde* *peenelt* *peenokõistõ* *kirotat, kui* *niidiga* *veet, peenkeisde* `ütless *tuu_sõna* Se

peenra|maa `Este *õli* *minulgi* *siin* `liiva *pääl* `piendrāmaa, *ramu sai, sis* *ikke* `kuigisugune *aiakraam* *õli* Lüg; `Peendramaa *oli* *otse* `tuhlipõllu *kõrval* Jäm; *Ma lähe* *too rannast* *paar* `koormad *muda* `peendra *maale* Rei; *Ma* `kaevsi `peenramaa *üles, sa* *tule* *rähmitse* `peendrad *nüid ää, siis* *saab* `seemned *pial* *külida* Han

peensus *peensus* Rid KJn; `pijn|ss g -se Trv

1. *peenus lõnga* `peensus, *see tuli* *ikka* *naiste* `oskusest *ka* Rid

2. *peenutsemine* *kel* *sedä* *temä* `pijn|ss *ust* *vaia* *om* Trv

3. *detailsus* *egä* *ma* *sedä* `kõiki - - `peensus *ei* *tiä* KJn

peen|takk hrl pl *peenem* *takk* *otstakkud* *oli, mida* `este *sugesima, pientakkud* *olid* *siis, mida* *teistkord* *sugesima* VNg; *pientakudest* `tehti `kõige `pienemb *särgi* `riide Lüg; `Kõlbasivad

peenus

pientakud ka `löimedest IisR; Peentak sueti tihhi arjaga Jür; nied pientaku kued ajan `kangale `sisse Iis

peenus¹ `peenus g -e Mär Vig Kse; g `pienusse Lüg ant jämedus `pienusse puolt ei õle [jahul] vigagi, aga `liiva vai mida pagan on sääil `ulgas, ei õle puhas Lüg; kudrussed olid koa, need `kõlksid jaki sel'la taga, kus see `peenuse koht oo (vöökohast) Vig

peenus² peenus g -e lihatükkidest ja jahust valmistatud kaste `endisel aal keedeti peenust, lihatükid keedeti ära ja jahu `sisse; peenus paea sees `tehti, `pissed natuksed `pandi `keema, jahu `juure Var

peenätämmä peenätämmä halvaks panema `naaku_i minno suurõst sutitamma, peräh minno peenätämmä rhvl Se

peenü peenü, peenü^o g `pijñü San V(n -ie- Lut); n `pijñüt Se

1. väikese läbi- (ning ümber)mööduga, peenike **a.** (pikkadest esemetest ja moodustitest; ka kehast ja kehaosadest) *parëmp `paksu painutõ, ku_peenüt perän vetä^o Krl; peenüt `haina `tahtava `lamba `väega magusadõ; tu_m `särtse `pijñü -- kihäga^o, tu_m illuss luym Har; sooligu voliti häste_pijñüss; Pikk ja_peenü_näl'g um parõmb, ku_lühükene ja_jämme Rõu; `näl'günü^o_latsõkõnõ, käevarrõ_pijñü_nigu `pilpakõsõ^o; keräh ol'li_pijñü_`häide^o, noist sai iks peenüt rõivast tetä^o Vas; `pijñü langaga `säetäss pienü^o rõevass Lut **b.** kitsas; ka tihe, kribuline (hrl tasapinnalistest moodustitest) `pijñü^o uulõ^o Krl; suurõ_huulõ_soošti süvvä^o, `pijñü_huulõ_`perse lakku^o nalj Vas; `umbõ rutubahe, sa tujt tah niku^o `pijñü pilo palistuist Se **c.** kogult väike `pijñü tsirgu^o Lei; pienü_tõbrass Lut*

2. ühesugustest pisikestest osistest koosnev, ka osisest endast *lehm mäletess omma `süüki, mis ää om söönü^o -- siss mäletess `pijñüss San; Lei koñdi_pijñüss, pañni patta `kijmä Urv; ta `veski jahvatass peenüt jahu Rõu; käsikiviga `võidsõ ku_pijñü^o jahu^o `jauhha^o Vas; peenü lei b püülileib `Rohkõmbjagu teiti iks peenüt `leibä, tuud imatõdi ja hapatõdi nigu tiä hää sai Urv; Vanast ol' peenü leib õks pal'lu magusap, ku no^o om Har; Tuu `pijñü leevä kohetuss `võeti `pañti kuuma `viiga^o Rõu*

3. tundlik, terav *pinil om peenü nõna, ta nuhutass, siss tund kõrraga vällä^o, kas om uma vai võdrass; sa olõt `pijñü `tundõga inemine, sa_saat ilman kõgõst arru Har*

4. hele, kõrge (häälest, helist) *kañä poiskõsõl ol' `pijñü helüga^o pillikene Rõu; varsakõnõ hirn `pijñü helüga, a vana hopõn hirn iks torrõ helüga^o Vas*

5. väikese väärtusega *mul omma^o `pijñü raha^o, no või ma vahenda^o, anda tõsõlõ Har*

peenüde `pijñüde Har Lei peenelt ma tiä tuud tuhk `pijñüde (eriti täpselt); *Taa om `väega `pijñüde kirutõt, taad ma ei_näe_lukõ^o Har; äi doua minu nii kauõdõ `tjida, minu ai tiia nii `pijñüde teile `taasti; ol' `pijñüde skoolit Lei*

peenükeiste peenelt sa_kõnõlat nii_peenükeiste, et ma arrugi ei saa^o; *ritsigal ol' tsätsätet ärä särk, `väegä peenükeiste ärä tsätsätet Har*

peenükene peenüke|ne g -se Krl Har Rõu Vas; pl *pienükedse^o Lei*

1. **a.** väikese läbimööduga *kuiss sa^o nii_peenükesess olõt jäänü, ka_sa `süüdä ei olõ saanu^o vai Har; ta lang om peenükene ku^o hiuss; timä_m `keškelt peenükene nigu üt `piñtsläne; mul ol' kaõ tuust vanaimä sär'gist, tuu ol' lõpmada_peenükene Rõu; latsõl peenükese_käevarrõ^o nigu olõkõrrõkõsõ^o Vas **b.** kogult väike *pienükedse^o kiuladsõ^o (kihulased) Lei**

2. pisikestest osadest koosnev *klopi hapu piim paan tüküst vällä^o, siss saa hää peenükene pakspiim; osta_mullõ peenükeist `sujla; [lubi] ol' peenükene ja `valgõ nigu püügi jahu Har; `kohvi tahetagi is `jauhha_peenükeist, kohv taheti iks jämehep Vas; peenükene*

leib püülileib sei nika peenükeist `leibä, nika jahu[?] `otsa lõppi Har; peenükene piiku kitsas kätte mul tulõ leeväga peenükene `piiu Har

3. kvaliteetne, väärtuslik a. noobel, suursugune ma[?] ei olõ[?] `opnu peenükõist kijlt Krl; tanh majan eläse `kõik' peenükese härrä[?] sisen; sa_lit jo periss peenükesess lännu liinan, ei mõista enämb talumaitsi kijltkina Har b. paremast materjalist, luksuslik peenükese `saapa, na omma lak'knahast tettü Har; nii peenükese[?] kängä[?] olli[?] tõsõl jalan Rõu

4. väikese väärtusega mul ei olõ peenükeist raha see kõrd Har

peenülik peenüli|k g -ku peenlane Varvaline aid -- sinna_pal'miti peenüliku varva[?] kas kuusidsõ vai pedäjitse Har

peenü|peräline peenevõitu sul om taa tütär `pijnüperäline vijl Har

peenüse pl peenüse[?] kangatempel – Rõu

peep piip g peebe (lind) ka ku piip laul mõtsan San

peepo-paapo (taim) `pijpo-`paapot noorõlt õks sööse el'lai, a ku lätt kalõst, siss ei taha[?] `kiäke[?] Räp

peepu `peepu Jäm Khk kork; korgist ese `Peepust tihatse pudeli `korkisid, võrgu `loused on ka mõnikord `peepust; võrgu selise `kül'ge, kus need männi käbadgid käivad, pärast akkasid `peepuid ka `pruukima sega Jäm; pudelile pannasse `peepu punnid `peelee; korgitükki võrgu ülemise ääre kül'les `üütase `peepuks Khk

peer peer SaLä Muh Emm Käi Mar/g peerol Mär Kse PJg Tor Hää Saa Kei Juu Sim Ksi Plt, piir Hää KJn eL, g peeru; pier g pieru Ris Sim, `pieru Jõh väljuv soolegaas, peeretus See asi tahab vist peeruks jäeda (plaanid ei teostu) Emm; `enni ikke `ööti, et suur sõna tuleb suho ja pikk peer tuleb `persi Mar; peerud kõivad PJg; säääl es ole `persest `peeru ka võtta, pal'lalt tühi maja ol'li Saa; `oota nagu surma `perssest `peeru, `enne kui temast `asja saab Juu; peer tuleb alati kõvast Ksi; `tohter käseb, las piir joosta Hls; pil'l tulep pikä peeru pääl, kusi kõva naaru pääl vns Krk; latse kõhisivä `üüsi nigu piir `tirtsusi; peerul om paremb laian ilman ku `kitsan kõtun, `piiru ei tohi oeda `kiirni Ran; mes säääl muud, piir om `risti, mine arsti manu, küll arst udistab peeru `õkva Nõo; pussuga tuli `rohkeemb paha `aisu kui kuiva peeruga Ote; Sa_lit nigu piir sõglan, ei_püüsü_paigal Urv; innembi saat `kuul'ja `persest peeru ku ta suust sõna Krl; ku kõtt valutass, sõs peeru[?] käävä[?] Rõu; kes `naaru `pel'gäss, tuu `piiru koolõss vns Plv; ma_i_naara[?] ilmah muud üttegi `asja ku `piiru, ma naara, ku tõõnõ peerähhäss Vas; halva viina ja söõgi kottal üteldäs: nigu piir Räp; peeru laskma peeretama see kuri vaim `laskes `sounas ka `peeru Ans; ää lase `peeru `ühte `puhku Mär; laseb `peeru, ais taga PJg; parem lase üks pauk `peeru, kui nisukest juttu aad Sim; kiäsi `laskis `piiru KJn; üits om `piiru `lasken, peeru `aisu om Pst; laseb `piiru nigu mürin Ran; pruut pidi pulman ei tiia kui pal'lu piire `laskma, kui `süüjä läts Kam; egä üits lask `piiru Krl; kuma'rd, lask `piiru vijl Se

peerama peerama, (ta) `pij'ass peeretama egä inemõni `pij'ass Krl Vrd peerema

peerant peera|nt, -räl|nt g -nti rahutu, peru sij om peera'nt obese; lammass ei lase pügäde, lõhk, ku igäven peeränt kähen; mõni `äkselt pist `juuskme, sõss `lendäss ku vana peeränt kunägi Krk

peeraskelema peeraskelema peeretama mõni obene peeraskeles pallu Ote

peerasteme peerasteme Pst Hls Krk

1. raiskama, priiskama peerasteb läbi, kohe ruttu otsan puha Pst; mia oless sellege mitu, mitu kuud läbi saanu, temäl om läbi peerastet Krk

2. maiustama küll om ta magjas, peerasteb puha ärä; Talu latse peerasteve -- terve liua täie magust söõki käänsiv kinni Hls

peeratama

peeratama *peeratama*, *peerä-* Trv; *peerateme*, *peerä-* Pst Hls San; *piärätämä* Kod *peeretama mes ünt ehmätäs, et lammas piärätäs* nalj Kod; *tema peeratäs nõnda, et sein värisi* Hls; *kas sa kõneled või peerated, tuu om kik'k üts ää* San

peerema *peerema*, (ta) *peereb* Emm Rei *peeretama* *Levasupp tehedu apu levast, see -- paneb peerema*; *Möni inimene äi jõua ennast pidada ja peereb teiste inimeste seas* Emm; *Obu peeres* Rei **Vrd** *peerama*

peerestama *peerestama* Sim Trm Lai, *piere-* Kad VJg; *pierest|ama* VNg *Jõh(-amma)*, *-ämä* Kuu, *-ämmä* Lüg Vai *peeretama* *Mes sa pierestäd aeva* Kuu; *sie pieresta ja one justku sitta aisu kotti* VNg; *pidägä perset kinni, ärgä pierestägä* Lüg; *Kui süüamä ajal kenegil läks pala ijnye kurku, siis perenane õli pierestand süüamätegemise ajal* Jõh; *üks mies siin küläs pieresti ninda kõvast, et plekk riistad seinä pääl kelisivad* Vai; *ta pierestab nii, et kõik kohad põruvad* VJg; *oli kõvast täis süünd, siis muudkui peerestas* Sim; *ennemast ööldi, kes peerestas, et krooklõng on mäda* Lai

peeretama *peeret|ama* Jäm Khk VII Põi Muh Rei Mar Mär Kse hajusalt Pä, Kei Ksi Plt, *-ämä* Juu KJn Puh Nõo; *pieretama* VNg/ *p-/* Ris JMd Koe Iis, *piäretämä* Kod *peeru laskma värske leib võtab peeretama* Khk; *peeretab naa valjust, et kohutab* Muh; *seest aab täis ja peab peeretama* Mar; *ei lausund moole sõnagi, oleks ta -- peeretandki vasta* Mär; *peeretat või räägid, ikka täi kuule* Tõs; *kui ike peeretat east, sis tervis on ea* Vän; *ilma peeretamata ei saa ju kah ära elada* Hää; *peeretas nõnda kui paukus* Saa; *kui reäk petäb ää, sis inime peeretäda* Juu; *ära alati piereta* JMd; *ta mitte ei pieretandki mulle vasta* (ei teinud minu jutust väljagi) Koe; *sidess aab täis, ei julge piäretätä* Kod; *tule piale peeretas, küll jooksis tuli üles* Ksi; *kui mõni peeretas, siis teine ütles, et laseb raba püssi* Plt; *kiisi on peeretänd* KJn; [tal] *tullu piir, peeretänu* Nõo **Vrd** *peeratama*, *peerestama*

peerg *peerg* Emm L hajusalt Ha, Ann Tür Pai Pee MMg Äks Ksi Lai Plt, *piirg* Hää Kod/g *piär|u, -o/* Pal KJn SJn Vil, g *peeru*; *pierg* g *pieru* Kos HJn JõeK Amb JMd JJn Koe ViK Iis Trm, *pieru* Jõe VNg Lüg(-o) Jõh; *piergu* g *pieru* VNg Vai/-o g -o/

1. puupakust kistud laast, pird *pieru tungal jääb siis järele, kui pierg ära poleb* Jõe; *tomma loibust piergu* VNg; *piero tule valgel siis tehti tüöd, pierg ikke minuti viis põles* Lüg; *kadukse piirpad ehk pierod, vanasti tehti piero kubosi valmis* Vai; *tule näita peeruga tuld* Mär; *kase lõmmud olid, seält löödi peergu* Vig; *siis oli võtnud kaks algu, lõhkund ära peerudesse, siis lugend peerud ära kahte unikuse Mih; sai koa peergu põletud, sai peeru jalg teha, kus peerg vahele pandi* Tõs; *ikke kisun piirgu, ku sile puu on* Hää; *peerud tehti kanis jämmed, siss kavem aega põlesid* Saa; *see särmes ei jookse peeruks* Hag; *männi peerul oli valgem tuli -- aga suitses rohkem* Juu; *lie pial oli ma ilma suur kuhi süsi, mis sialt pierust siis tuli* HJn; *luoga täis piergu kiskuda -- sie old sulase ammet sügisesele aal* JõeK; *lahedast puust joksevad pierud koe särinäl, nõnnagu otsast alustad, ongi pierg lahti* Amb; *kašk saetakse ja võetakse see juin ära, sellest akati sis peergu liüöma* Tür; *ema kedras, pierg põles, teene kustus, teene akkas* VMr; *ühen koon kedrasima -- ühel õhtal põllid ühe piärod, tõisel tõise õmad* Kod; *minu ema ema lähnud -- vähka korjama jõest, peeru kubu seljas* Pal; *muist olivad peerukorvid, peerudest tehtud* Äks; *pošt püsti, pošti küljes oli piht, seda viisi põletadi peergu* Ksi; *peerupuud olid kasepuud, kisuti peergu, lõegati kiiniga* Plt; *jõulu lauba üüjssi piirgu ei süüädä* KJn; *kui piirg akas ärä lõpma, paunid uue peeru* Vil

2. kangatihv; lõimepaku ümber pandav laast pikkad laiad *pierud, nie pandi ümber paku -- nied oidasid* [kanga] *servad ilusast* VNg; *siis ei lähä sasi sie pakk, kui ilma pierguta pane, siis serv lähäb sasi* Lüg; *kanga peerud veavad lõngad tihves* Mar; *kui*

pika`võitu kangas oli, `pandi lõngapakule peerud `alla, viis `peergu, et muðu põrub ääre pialt `pehmes Tõs; peerud pannasse `sisse, siis lõngad jäävad `risti Aud; kui left tel'le `piale sai, siss tulid tihva peerud `sisse `panna, õhused pikad peerud, naa kahe sõrme `laiused PJg; Ku pikk kangas on, siís piab peerud vahel olema Hää; tiusta piärud on `veikesed, tõesed piärud on üles ajamise piärud, sji oiab kangass laiali Kod; peerud olid niite taga, kaks kolm `peergu `pañdi ikke `külge Plt

Vrd piirg

peergas `peergas Jõe/-ie-/ Käi Kul Hag, g -e Mar Nis, `peerga Kei Juu JMd/-ie-/; `peerges Ann Tür SJn, g -e Kei; `pierges Ris, g -e Kuu Jür; `peergis Han Ann, `piergis Ris Kad, g -e, `piilglas g -a Kei; peeris VJg toit kuumutatud piimast ja õllest kui `ollele `piima `ulka valada, siis `kiema `pannes saab `piergas Jõe; Küll sa oled aga ea peergase teind Mar; naesed juovad `piergist Ris; täna `tehti `meile `peergast, sõniku `talgude ael Nis; `peergas, rõõsk piim `aetakse tuliseks ja valatakse `sortsti õlut sekka; keedeti õllest ja piimast, `üiti `piilgas, see pimeloom on kole ea Kei; `piergas on parem kui pal'las õlut JMd; panime õlut pajasse ja `piima `ulka ja `sukrud ja `aasin `keema, see oli siis `peerges, siis sai sepiku leivaga `süüa Ann; `pañdi õlut piimale `ulka, `tõmmas vähä kokku, `juotide aal `süüdi seda Kad || (ternespiimast) `piergest kiedeti, `añti kaásile ja kuerale kõige pealt Jür

peerikene peeri|kene Kan, g -kse Kad; `pierike|ne Hlj, pierike VJg(-ke|ne) Iis, g -se

1. toit kuumutatud piimast ja õllest `enne `pulmades `antud `soendamise rohuks naeste `rahvastele `pierikest Hlj

2. muu toit õllest õlle peerikene `tehti, õlut kiedeti ja saia pudid `sisse, `juotudel `juodi ja `süüdi Kad

peerisklemä peeriskle|mä Ran, -mme Krl; peeriskel(l)emä Urv Har Rõu(peerüs-) Plv Vas Lut/-ie-/; pr (ta) `peeárskeless Lut, `peerskelless Se peeretama mes sä peeriskled nii pal'lu Ran; Sa muud ei tii_ku peeriskellet Urv; mihidse ei kanatan tuud sukugi, ku kiä peeriskelless, ei_tohe sinna `lähküdegi minnä? Har; hopõn peeriskell'i, kui `kuási Rõu; ku tedõr pett, nakat peeriskelemä Vas; `peerskelless, perse pirisess taga Se

peerma `peerma peeretama – Käi

peeru- pirru- `pieru `tungal jääb siis järele, kui pierg ära poleb Jõe; lõhandik lõhutakse pisemaks, siis `saavad `pieru lõmmud Hlj; isa pani `pierutigu polema ja läks `vahtima obusi VNg; lei `õvves paar `pierulõhandikku `valmis; `männipuu õli ikke `pierupuu; `enne `valgust ei õld, siis `pierutulega `tehti kõik Lüg; `Parsil õlivad `pierukubud `kuivamas Jõh; `pieropakkod olivad `parre peal `kuivamas Vai; peerukiin, sellega `löödi `peergu kase lõmmust; peeru`pilpad olid, nendega sai `valgust Vig; peerualg oli pooles `löödud, ei mina osan muidu tuld teha; peerunuga oo igas peres, kus naesed aho ees `lõhkuvad Lih; peerualust lõigati `peergu ja põletati peerutuld Kse; peeruletsiga kistase `peergu, `sohke suur nuga Tõs; peerutule all tegime siis need lõngad `valmis Aud; peerulõmm, millega akatust saab liidi `alla PJg; pierukivi on lie`lõuka `kõrvas sauepõranda sies raudkivi, selle pial tõmmati kiiniga `piergusi; `mõisnik and iga talule pierumännid, ilma `oksteta puud; mo mies on peeru `valgusel lugend ja õppind Kos; mõisa puolt `añti kaks `kuormad pierupuid HJn; otsi kas või pierutulega, aga `ühtegi `inge ei leia Kad; üks oli, kes pierusüed maha võttis Sim; pieruar`k - - sial, kus pierg põles Iis; piärukubu - - nagu suur linapihu ühe nüärigä ehk `puasmelõngaga `kiinni; piärupuu piäb õlema `valge, siis `valge tuli kua Kod; peerukimp sel'las läksid vähile Äks; peerutuli vähä vilgub viil KJn Vrd piiru-

peerujalg

peerujalg tulejalg *sai peeru jalg teha, kus peerg vahele`pandi Tõs; peeru jalg oli koa, pikk puu oli, jalg oli`ristis all, sis seäl`otses oli raud, seäl vahel oli peerg Juu Vrd* piirujalg

peeru|kand `pierukand tulejalg – Lüg

peeru|lõug pilak `pierulõug õli `ahju `nurgas -- pieg põles sääl sies Lüg

peeru|palsam (teat vedelik peam arstimiseks) `pieru `palsam -- sie pidi sügelikku `aigusse `vasta vai `kärnä `aigusse `vasta ia õlema Lüg; *peeru`palsam on rohi, mida taridatse kärnä`aiguste`vastu Khk; peeru`palsam oo kiheluse`vastu Muh; peeru`palsami mina`ostsin sügeleste jaoks Vän; `võeti peerg, `paanti põlema -- peeru`paltsamid `paanti`piäle KJn; peeru`palsam om kah rohi Krl*

peeru|raud pilak *peeru raud oli ahju`külges HMD; pošt oli ahju nurga`vastas -- pošti`külgis oli peeru raud Nis*

peeru|rind tulejalg; pilak *tõsta pieru rind`iemalle Kos; ahju nuka küljen õli piärrurind Kod Vrd* piirurind

peerusk *peerušk peru om üits igavene peerušk obene, peerušk luum Pst*

peerutama *peerutama peeretama – Jäm*

peerähtämmä *peerähtämmä Rõu Plv Vas(peerähhämmä) Se peeretama peeräht nii, et saina[?] värisivä Plv; ma naara, ku tõõnõ peerähhäss Vas; üits läts`müüädä, peerähti kõvastõ Se*

peerätüss *peerätüss peeretus`tütre l tu'l peerätüss, esä võit tu imä`pääle Har*

pees¹ *pees Plt KJn, pijs Kod Ksi KJn Vil Trv/-s/ Ran Puh, g peesu; piis g piisu Puh peidupaik lapsed`juuksid ahju taha`piiso Kod; tema läind ära`piisu Ksi;`ollin peesus KJn; müttegä tambitse`säinäd ja teešed suuremad kalad`piisu Vil; peesun olejad olliva`mõtsu sehen Ran; emä kuuld, et tedä õegutass ja`tulli peesust`väl'lä; läse lätsivä`piissu Puh*

pees² *pees g peesi (lind) peesid oo jämedad linnud, punakad tiivad, talilinnud; peesikusi tiksutab sii, lähäb kisades Var*

peesitama *peesit|ama Trv, -ämä Nõo Kam, -ämmä Rõu Röp, -eme Hel; peesütäm(m)ä Kam V(-ie- Lut);`peest|äm(m)ä, -ij- (-s-) hajusalt T V, -ama Ote Lei, -eme San, -amme, -äme Krl soojendamä a. (toidust) ma peesite supi ärä Trv; ommuguss`anti vahel peesitet`siüiki Hel; ku ua`ruuga peesitedi, siss`panti`piimä`pääle Nõo;`kapstid peesütedi vedeläss,`aeti vesi enne`kiimä, siss`paanti`kapsta`sisse Kam;`pijstetü siük olli`täambä Ote; ma lää`ruuga`peestämä Kan; mine`pijstä[?] sa putr väl'lä[?] Har; sa peesütä`piimä`põrsalõ Rõu;`peestet`kiisslat joht ei taha[?] Plv;`kojja ossa`raakõsõ kokko, saat pudru är[?] peesitädä[?] Röp; õdagust peesüdi ruuva üless Se;`pijstedi õdakšild`kapsta[?] Lei b. (kehast, kehaosadest)`kässi ja`jalgu kah peesitedi ahju`paistel Kam; aho suul hõrõt tuli ja latsõ peesütivä[?] ommi`jalgu Kan; Mul om kül'm, ma lähä peesüdä hinnäst säh ahu`paistõn Urv; Peesitänü`jalgu ja peesitänü`kässi Rõu; lääme`tarrõ`peestämi`hindä; tuliveeren om hää`sälgä`paista ja hinnäst`peestädä Plv c. (muud juhud) ma`peesti eelä veedikese`ahju, kai, et vaest`aigel om kül'm; miä istu obese pääl ja ooda, peremiiss peesitab kõrdsi`penki (istub kõrtsis) Nõo; kül'pingi piesütäjä, timä kõõ kül'ah istuss ni`pinku piesütäss`persega Lut*

peesits *peesits g -e Saa Hls Krk õllest (ja piimast) keedetud toit peesits`tehtse taarist ja apu leväst Saa; peesits tetti õllest ja piimast, leibä või`saia olli sehen; kui õlut tetäs, sis mõni tiib -- peesitsed, sis nagu siük`kuangi, leib sehen, ää`pehme lijm juvva Hls; pulma aig tetti peesitsed, sij olli naiste toit, õlu`aeti kuumass, tetti peenikse leväst pudi`sisse; peesits õlle ja piimäge Krk*

peesituss *peesitu|ss Kam, -tü|ss Krl Har Rõu Röp, peesütü|ss Urv Rõu Vas, g -se;`peestu|ss Kam Lei/-ij-/-, -tü|ss Urv Har/-ij-/- Vas Röp, g -se õllest (ja piimast) keedetud toit või jook;*

erinevate lisanditega piimakeedis (hrl pulmatoiduna) *piim keedeti är?* - - *uma kümme munna - - valõti `sisse, sõir ol' `väikusiss jupõss lõigut, sõira jupi_`paanti [ka] `sisse, tuu ol' `peestüüs Urv; õlu? `keeti üless ja `piimä manu?, [tehti] `pijstüst Har; peesütüst keedeti piimäst ja lõiguti `tatriku karašk `sisse; rõõsk piim keedeti är?, siss `paanti munaga siät kohopiim patta ja võeti ruttu pada tulõlt, tuu peesütüüs sai hüä Rõu; vanast tehti kaara `peestüst, kaara `jauha `paanti vette, tuust leemest keedeti, `olgi_kaara `peestüüs (kaerajahukört) Vas; piim keedete ärä, `võido mano, tuud `ante pulmah `pääle söögi nastõlõ, kaara jahu lastas rõõsa piimä `sisse, tuu ol' vanast pulma kohvi iist Röp*

peeslema `peeslema KJn; `pijslema Vil, da-inf *peeselda* Trv(-me, da-inf -de) peidus olema, peitma, redutama *Peesles kõik sõja aja* KJn; *kui ta salaja `pijsles, siss `olli ta ka linnas* Vil; *laits `pijslep, ei tule nurgast `väl'lä; mis sä `pijslet, tule `süümä* Trv || jokutama, jorutama *mis sa `pijslet nõnda kavva, ku sa vahel `vällä ei saa; tal om pikä jutu, nüid jäi `pijsleme sinna* Trv

peesli|pea viljapea, mis rabamisel kõrre otsast ära murdunud *pühega pühidaste `peeslipeed vilja peelt ära, täis peed, mis rabamisel ära pudisend* Jäm

peess *peess* Trm Röp Se(*peessa*), *pess* Kod Se, *pieš* Iis; *pešs* g *pessi* Hää vande-, kirumissõna *oh sa ilma pešs* Hää; *tohhoo peess* Trm; *peess, tuu om nii kuri sõna öelda?* Se

peestlemä `pijstlem(m)ä, da-inf *peesteldä?* Kan Urv Har Rõu Plv Vas Röp Lei(-ma, da-inf -da); `pijstleme San, -emme Krl; `pijslem(m)ä, da-inf *peeseldä?* Rõu Se, *pieseldä?* Lut soojendama, peesitama *mine tuli manu `pijstleme* San; *kašs `pijstless päävä `paistõl* Har; *taa um lešo, tahn um hüä esi_ka peeseldä?*; *meil uma sann ol' jo ar_`laonu?, siss käve ma külä `sannu pite `pijstlemäh* Rõu; *tuu sääđ truuba pääle mullõ asõma, ma_`pijstli sääł* Vas; *tuu miinu tulõ munu `pijslema* Lei; *aho man `pijsless* Lut

peesu sooja *pane ruug `pijsu* Nõo

peesuisi sooja *pane ruug `pijsuisi, peesitä ruug `lämmäss* Kam

peesuma `pijsuma Trv Nõo; `pijsüm(m)ä Kam Ote San V, pr (ta) *peesüüs* Har; `pijžümä, pr (ta) *piežüss* Lei; nud-kesks *peisun* Pär

1. soojenema *perenaine paneb leba juurt, paneb jahud `seukse `peisun vee `sisse* Pär; *ma pane supi `pijsuma* Trv; *ma panni söögi `ahju `pijsümä, ku `pijsüss, siss saat `süvvä kah* Ote; *puu? peesüse?, sõss lättevä? palama* Har; *lõmmu? vai sugara? `pijsüsi? parsil är?, noist kisuti pirru?; ol' kül? `väega_kõhna tuli, a pikä pääle `pijsü iks supp ar?* Rõu; *tarõ om jo `veikese ar `pijsünü?* Se; *ahj `piežüss* Lei

2. hoogu sattuma; kohanema, harjuma *nüid omma `pijsünivä juttu `aama, nüid ei tule enämb tagasi* Ote; *kõnõlõma `pijsünivä?, et ei mõista inämp `arki minnä?* Urv; *ku siss `süümä peesüse, siss söövä ütest tüküst* Har; *ku tä är? `pijsüss, sõss nakkass `laula tulõma, sõss um juttu ja kõkkõ* Plv; *nakašs tõistõga `pijsümmä - - timä om inne `väega vastalinõ olnu?* Röp; *ku ar `pijsüss `tüühü, sis tege* Se

***peesutama** da-inf *peesutada* peitma, redutama *poeg peesutas metsäs, `varjas ennäst [sõduriks] mineku iist* KJn

peesähütmä *peesähütmä* Vas/-hh-/ Lut soojendama, soojaks tegema *mi_või hummõn jo_sanna peesähütmä?* Vas; *raaskõsõ päiv peesähüt* Lut

peet *peet (-í)* Jäm Khk Kaa VII Põi Muh Rei hajasalt Lä, Tõs Tor Saa Juu Sim Trm Pal Lai Plt, *pijt (-í)* Hää Kod/g *piadi/* KJn SJn Vil M Puh Nõo Kam Ote hajasalt V, g *peedi; piet (-í)* g *pedi* Ris TÜR Koe IisK Iis, *pedi* Lüg IisR Vai/n *pieti/*

peet

1. juurvili; selle söödav juurikas `suhkru`piedid, `kellest`siirupi `keidäväd, `tõised on punased `piedid vai `süömä`piedid Lüg; meil `piedagi`luoma `pietisi`paljo maas Vai; peedid `kasvavad pali`peel Khk; `meitel koa`peetisi moas VII; piigu (põrsas) akkas peedi `lehti nosima Muh; peab arvendama `peeta Mar; `peetisi tehasse liha `kõrva Mär; peediga söödetsu sigu Saa; inimese `peetisi [lehmad] ei taha, aga looma `peetisi, nende `lehti nad pistavad Juu; piab `pieti minema Tür; tegime pal`ju `pietisi maha IisK; siäl one näid mädu `pij̄tä Kod; neid `peetisi kasvatasse `suhkrust Pal; suurt `peeti keeda nigu uñdi liha (kaua) Lai; `pij̄ta on parem korista kui porgandid Vil; kas teil tänavu `pij̄te mahan om kah Trv; peedi ka alle `kündmede Krk; vahi, kos sa vahid, a memmel om iki kõige ilusamba peedi Puh; `väimiss toona `endä esä emä puuld `pij̄test `aetut siirupit Nõo; peedi om `säantse `väikse, vesiaina ai `pääle nigu `kaska Ote; meil omma_suurõ_peedi?, nuu_päiv`aigu `kiijse? Krl; mõñõl lehmäl ollõv `hamba ar? `murduñu_`pij̄tega?, `pij̄te jürreh Rõu; `valgõ oma? `eläj̄ä peedi?, verevä oma `hindäle süvvä? Röp; karuss lašk ka`ra `pij̄te Se

2. peedivein, peedikas Saad sa mulle rubla anda, tahaks pudeli peeti osta Kaa; Võtaksime - - õhe pisikse peedi ka ää Põi

peet^e peet Põi Phl väänkael (lind) Peet on kiri lind - - kevade, kui siia tuleb ja peedutama akkab, siis on kaera küli aeg kae Põi

peetama `peetama Ans Khk Põi Muh Emm/-dama/ Kir Var Tõs(-ämä) Aud PJg Tür Pil, `pieta- Hag JJn VMr

1. peatama, kinni pidama taet pidas rattad `kinni Khk; kes sind `peetas Muh; Akkas obust peedama Emm; `peetäs obuse `kinni Tõs; kiel nagu ühes kohas `pietaks - - seda sõna `ütlemist Hag; ohjad olid pial - - siis võis neid (härgi) `peetada Tür; [kangapakul] igas `ambas oli sie `pietamine, kui sa teda `tahtsid pingutada VMr

2. peatuma, pidama poiss jähi jutu sihes `peetama Khk; sii_o ühna `peetuse koht, sii obused `peetavad ikka Muh; ma läksi sealt läbi, põnd `peetamise `kohta Kir; jäin `peetama, kui kägu kukkus Var; läheb suure joonega edasi, ilma `peetamata Tõs; kuhu me jääme `peetama Aud; autu ei old `pietand tee pial JJn; pane - - õnarate taha, siis jääb `peetama Pil

peeter `peeter g `peetri Ans; n, g `pij̄tre Har Rõu Se, `pij̄dre Plv Röp; g `pietri Vai peetripäev `pietri - - ajal oli ikke `kaige paremb [lõhe] Vai; `peetriks piab ein `valmis olema Ans; jaan `viskass üte kivi vette, `pij̄tre `viskass tõsõ kivi ja jakap `viskass kolmandõ kivi, no om vesi külm Har; `Pij̄dre `viskass raudnagla haina `sisse Röp; jaan jakkass, `pij̄tre piitsäss perägi kinni (puu kasvamisest) Se

peeter|kana (taim) Toodi vormi oksad ja peeterkanad puhas tuba - - suurde pühade aegus, jaanipäeval ja nelipühil; `Peeterkanad - - ilus ais on taga, nee `kasvast jälle põllu `peenra pääl Rei

peeter|kukk valge ristik `Peeterkukel on madalad `valged `õided Rei

peetis `peetis Põi; p `pietest KuuK, `peetiüst Röp pidamine kui ta natukene `vianab, siis kohe kül`jeli oled, ei ole mul `pietest kedagi KuuK; sõss oll [sõle] `üts tel`g - - tsusaß `hammõ säält telest läbi, et ta es sata? maha, muud täl kiini `peetiüst es olõ? Röp

peetmä `pij̄tmä, (ma) peedä(n) MMg hajusalt T, Vas, piedän, piä- Kod peitma lapsed piedäväd ärä üks tõese edess, et õtsi minuda taga; lähnud püssi `pij̄tmä, pij̄t ärä `küini Kod; ärä `pij̄tmud viina nõud MMg; [tal] ollu tuu vanaaja moosesse raamat ärä `pantu, ta pij̄t ärä, ku neid korjati Ran; mõni `pij̄tvät enne `surma raha ärä, ei `tahtvat nigu tõstele üteldä, et täl raha om; tõene peedäb `endä ärä ja tõene juhatab kätte Nõo; `puhmu `taade peedime ennäst Kam

peetre|hain, -hein (taim) üks on jaaniein, teine `piitreein Hää; `piitrehain kasuss põllu `pendre pääl, `säärtse `hal'la lihekese omma manh Har

peetre|ninn (taim) jaaniniini, nuid `ül'ti ka nii `piitreniini^o Har

peetre|paast peetripäevaegne paast Sita `talgo alostivva jo `piitfrepaaastuh, `piitfrepaaast ol'l kuus nädälet pik'k Se

peetre|päev → peetripäev

peetri|päev `peetri- Ans Khk Muh Emm Phl Kod/-ij-/; `pietri- Lüg Vai, `peetre- Jõe/-ie-/ Tor Juu, `piitre- Trv Krk Hel Kam San hajusalt V(`piidre- Plv Röp) rahvakalendritähtpäev, 29. juuni `pietre`päevast jahimehed akkasid `laskma [linde] Jõe; `pietripäiv vai `milla se õli, sis pidi õlema viha tego Lüg; lohe `püüki oli ikke `suuremb jago `pietri`päivä ajal Vai; `peetripää on sui Khk; `piitripääväl oo suur sadu alate Kod; sadab `piitrepäevän uug `vihma, om `luuṭa `keskmist `saaki, sadab kaits `uugu, saab ää saak' Hel; `piitre`päeväl, `pääle jaani nakati tegemä maese `aina, mis olli vil'etsämp Kam; `piitre`pävä ei luua `kuhja Har; `Piidrepääväss - - pidi olõma hain tettõ^o Röp; `piitre`päivä peetäss, om kerigu päiv õnõ Se

***peetrussell** g `peetrusselli (taim) `peetrusselli juured Khk

peets peets g peetsi Mus; p `peetso Vön

1. odrajahukäkk pallid `üiti ka - - peetsiks Mus

2. kanepiseemneist ja vanast rukkileivast tehtud käkk Sõime peetso Vön

peetsi|leib odraleb peetsilevad, odrajahust tehase Mus

***peetsune** p peetsust nätske Peetsust `leiba äi taha `süia Emm

peetu `piitu Kod Puh Nõo peitu lähnd `piitu Kod; temä es taha `endä näedätä, juuṣk `piitu Nõo

peetuma `peetuma Aud Hää JN/-ie-/ peatuma ma `sinna `peetuma ei jään Aud; suure `summamese ja rabelemese pääl akkasid obusel jalad `põhja `peetuma (merekõhja pidama jääma) Hää; selle aja, kui ma `pietusin nende juures, läks puús ära JN

peetus `peetus Khk Muh hajusalt L(-os Kul), Kei Juu HJn Kad Pil, `pietus Jõe Hlj Ris JMd JN Koe Kad VJg, g -e

1. peatus tegime sii ühe `peetuse, olime väsind Khk; puúsi `peetus LNg; `peetuse koht oo sii, `piäme `kinni Tõs; kui põle naa paelu `peetuste `juures tikkumest, siis tuleb [buss] `kähkum Aud; [uue teega] puúsi `pietus jää ulga `kaugemaks JN; rong `sõitis `peetusest `müeda, jäime nel'lakeisi maha Kad; kiirpuús igas `peetuses ei `peetu Pil

2. a. pidamine sel lapsel põle üht `peetust, lasetab ühest kohjast `teise Muh; lukul ei ole `peetust, lukk oo `katki Mar; mool põle all `peetust `ühti, ma saa teeste `ulka `mennagi Kul; `veerev liiv, vaob `sisse, `peetust tääl ei ole Aud; särk tõmmati sedasi siit ülesse ja sis lükati sie `pietus sealt ja sis sie pidas sis `kinni (sõlenõelast) Kad; kui akkas kukkuma, ei siis enamb old `pietust VJg b. takistus ei sii ole `peetust ees kedagi, [loomad] lähvad kohe `vil'la siit Mär; enne ei oln karjasmaadel `aedu, `peetust ei oln, siis oli ula kõik Kse; vesi jooseb lahedaste - - põle tal kedagi `peetust, kes teda `kiinni peab Juu; kui aed `ümber, siis ikka nagu natuke `peetust on - - muidu ole nagu ilma peal HJn

peetäjä `piitjä TMr Har Rõu väänkael (lind) piitjä piitäss, ei_tiiä, kas kedä siist koolõss vai, `piitjä, tuu surma tsirk Har

peetämä `piitämä Har Rõu Plv (väänkaela häälitsemisest) `piitjä `piitäss Har; tuud `piitämist, tuud tä ütte `viisi tege Plv

pega pega (paadi osa) – Kuu

peger

peger *peger* g -i koll, lastehirmutis *pegerid*, *sedä näd* (lapsed) *pel'jäsid*. *peger lakan*, *sij* 'kuulab, mes lapsed tiäväd 'koeruss, siis tuleb lakass; 'ennevanass *peteti*, *peger tuleb*. *peger sei* 'lapsi, *peger one pitkä ammassegä* Kod

pegima *pegima* jooksuma, liduma küll *peginud edess*, *poosid* 'perrä; *mine pegi*, *tuuj ärä* Kod

pegla *pegla* Amb Kad

1. edev *pegla tüdruk*, *ihhatab ja ahhatab* Kad

2. peru *peglad obust ei tohi* 'lüia, *lõhub riistad ära* Kad

pego *pego* g *peo* Võn(n *pegu*) Plv Röp Se; n *pigo* Se

1. *pihk panõ_no pego* 'alla, *muido juušk kõik* 'maahha; *ärä* 'olko nii närb, *võta*° süä *pekko* ja *mine*° 'vasta õnnõgi tälle piltl Röp; *võit* 'keldre 'võimõ° *pekko* Se

2. *linapeo linno kakutas*, *sis lina pegu* Võn; *võetass pego* 'üskä ja *laotõdass nurmõ pääle lak'ka*; *Miüss suge pääväss* 'keškmidsest viissada ja kuußsada *peko* Röp; *suur pego* - - *tuuj peko saasõ* 'nõsta° Se

pegu *pegu* arg *lehm on pegu*, *ei* 'anna ligi; *inimene on* 'üstku *pegu*, *läheb iest* 'vällä VNg

pegu° → *pego*

peguni pl *peguni*° vitsad parve ühendamiseks *peguni*°, *nuidõga_köödeti parvõ_kokku*° Har

pehastama *pehast*|*ama* Lüg/-*amma*/ Khk Mus Emm Mar Mär Jür JMd Koe Kad VJg Sim IPõ Ksi Plt Pil Trv Võn Ote Har, -*eme* Pst Krk, *pehästämä* Lüg/-*ämmä*/ Vig Juu Kod/-*ss*-/ KJn; *pihastama* Jõe Jäm Khk Kaa Krj Muh hajasalt L, HaLo Rap HJn Ann Tür Koe Äks Ksi Kõp Vil Trv Krk/-*eme*/ Ran

1. *pehkima*, *kõdunema pihastand puu* Jõe; 'riide on *pehäständ*, 'tõmma näppie vahel, *lähäb* 'katki Lüg; *pihastand puul äi ole* 'jõudu tule jäuks Khk; *See akende alune pal'k oo juba üsna pihastand* Kaa; *vettind puu on pehastand* Emm; *lenapeud õhõs* 'puntras, *vehm pehastab ää* Mar; *puud jäid* 'koorimata, *niid oo kõik pehastama läind* Mär; *kardula kõid pihastasid* 'keldres ära Vän; 'Vankreid tõrvati ikka, *siis ei pihasta* Kei; *tegi* 'pelpast katuse 'peäle, *et sis ei pehästä ää* Juu; *riie on abrats pihastand* Ann; *vesi pihastas laua ää* Koe; *kui sa võtad kuare ärä mähjägä ja siis* 'kuima paned, *siis ei pehässä*; *kartul ja kualik one ärä pehässänud*, *lüüb* 'valgess sidess Kod; *kasepuu, kui tal* 'valged jufid *sehes on* - - [siis on] *pihastand* Äks; *villane riie ei mädäne*, *aga linane pihastab kohe ärä*, *lähäb pudevasse* Vil; [puu on] *pihasten*, *ei kanna änäp reesta puud tetä* Krk; *kõjo puu pehastass ärä ruttu*, *koore all sais* Ote; *pehastanu, puul* 'mädänemä lõönü° Har **Vrd** *pähästämä*

2. *roiskuma*, *riknema kui on liha vai* 'silgu *kala* - - vähäse 'suolaga, 'tõmmab 'maitse 'külge, *on pehastand* - - *magu* Lüg; *pihastand* 'räima *ei taha* 'keegi Tor

pehastuma *pehastuma* Kuu Kad, *pehästumma* Vai *pehkima* 'Kelga *jalaksepuu oli* - - *ära pehastunud*, *ei tasugi enämb ala* 'panna Kuu; *vana pehastund puu*, *nii kui puol mädänd*, *ei ole nii ku* 'värski *puu on* Vai; *puu märja ja saju käes pehastub* Kad

peheldis *peheldis* g -e Mar Kir *peletis*, *hirmutis puuorgid pannasse*, *kalsud sõnna puu* 'orkide ümmer, *sis oo peheldis*; 'varlased *akavad nisusse kippuma*, *sis* 'varlaste pärast *pannasse peheldis* Kir

pehelik *peheli*|*k* g -*ku* Rõu(-*gu*) Se *viljapeotäis*, *viljahunnik Peheligu*, 'pañti *maha*° ja 'mitmast *peheligust* *sai üts vihk* Rõu; *tulgõ* 'kääändmä, *meil om jo pal'lo pehelikkõ ar põimõt* Se

pehelüss *peheli*|*ss* (-*ü*|*ss*) Rõu Vas Se(*pihe*-), *pihilü*|*ss* Har, g -*se* *viljapeotäis*, *ka kõitmata viljahunnik parass pehelüss um vihukõnõ*; *pehelüisi kiä es loe*°, *kui ol'li* 'väiku 'kuuõkõsõ,

`paanti mitu tikkü kokko, siss `käänti vihuss Rõu; pehelüste põimi är^o, sõss `naati kinni^o `kõütmä Vas; ku l'aat `riibma, sis lasõ suurõba^o pehelüse^o; säätäüü, mis kokko viia^o, tu_om pihelüü, nisu viho^o vai rüü viho^o Se

pehestik → pihestik

pehhei pehhei· uhke; pillav, priiskav sie on üks igavene pehhei; Kes raha ega vara ei kogu, `ongi pehhei· Jür

pehine pehi|ne g -dse kasevits, millega karuäkke lauad kokku seoti pehidse^o hoie ägli `laudu `kiinni^o - - kõo vitsa_kokko `kääntü, sinnä^o `vaihõlõ `paanti lavva^o. kaís pehist ol'l, kaís pikkä `vitsa Rõu

pehkama `pehkama Kuu Lüg Emm Käi Phl, `pihkama Khk Emm Käi Rei

1. pehkima Eks kask ja kadajas ole kovemad, ega nie nii `kergest ärä `pehka; [õnge] `nüürid sai siis igä vähä `värvitüd - - `värvi `hulka vähä `terva ka - - et ei `pehkand `ninda ärä Kuu; puud `pehkavad `vällä Lüg; puu `pehka, akkab alvaks menema; kui pool mädand on, seisnd üks asi vei puu, siis on `pihkand Käi

2. roiskuma, rikenema liha leheb sojaga sandiks, leheb `pihkama Khk; selgud `lehtvad `pehkama, kui `kuivas `seisvad Phl

pehkats pehkaís meeste valge pihtkuub – Har

***pehke** saav `pehkeks nätske leib läks `pehkeks kut sima Muh

pehkima `pehki|ma VNg Mär KuuK Koe Kad Trm Pal Ksi Lai Plt KJn Trv Ote, -mä Kuu Kod Nõo; `pehküm(m)ä Võn Rõu

1. kõõnema, veidi mädanema See oo kaik ärä `pehkind, kogu vähikäne laut Kuu; `pehkind `riide VNg; See kask on koa vee sees nii ää pehkinud Mär; kualikad jäid ummuksesse, lõid `pehkima Kad; la'il kuur sel`jän, akab ruttu `koitama ja `pehkimä; `riided, mes one kohe `vasta `niisked muad `lanknud, siis `pehkivad ärä Kod; vili vahest unikus, ku märjaks saab on kua nõnna ärä `pehkind Ksi; katus ka läks varemesse, `pehkind `sindled Plt; sij `akna piit om nigu `pul`bre, kõik ärä `pehkenu Nõo; Naist puist saa õi^o inäp `tarbõpuud, naa^o umma_jo^o är^o `pehkünü^o Rõu Vrd pehtima

2. roiskuma, rikenema lihal natuke `pehkind mekk juures juba Kad

Vrd pehkama, pehkuma

pehkitämä pehkitämä pehkida laskma nüid sa pehkitäd `riide aia piäl ärä Kod

pehkjas `pehkj|as, -j|äs g -a, -ä pehme, soojapoolne tänä one `pehkjas ilm; ilm one `pehkjam, külmäss one jo `perrä `annud; ilm one lüänud `pehkjämälle Kod

pehknema `pehknema JJn Kad pehkima see riie `pehknep seal maas ärä; kõik, mis on vihma ja märja käes, võib `pehkneda; põrand on `pehknend, siened on sies Kad Vrd pehknema

pehkuma `pehkuma HMd Amb Nõo Kam, `pihku- Nis pehkima puu läind jo vähä `pihkuma Nis; riie on - - maha `jäätud, `pehkus ärä Amb; kaal' om ärä `pehkenu; kõiv koore all kui maan saesap, `pehkup ärä Kam

pehletama pehletama Muh LNg Kse peletama ma pehleta sind siit minema; pehleta koer `metsa Muh

pehletis pehletis Jaa Põi Muh Lih Kse Han, pehletes Rid Mar(g pehletse) Kse, g -e peletis, hirmutis pehletis tehate inimese `moodi, jakk `ülle, müts koa piha Jaa; erneste `sisse tehasse pehletis; kul'l_o `taeva alune pehletis (hirmuäratav olend) Muh; pehletsed tehasse `õl'gest, `riided pannasse `selga Mar; sa täna just nagu va pehletis Kse Vrd pehletos

pehletos pehletos peletis, hirmutis – LNg

pehmakas

pehmakas *pehmak*|as g -a pehmeõitu neid `puusid oo ka, mis pehmakad oo PJg
Vrd pehmekas

pehme n, g `pehme R eP M; *pehme* Var Aud Tor, g `pehme Tõs JMd Trm Pal Lai KJn Hel
T V(n *pehme*?; -h- Se Lei), `p*ihme* Har, *peheme* Kod; *pihme*? g `p*ihme* Har Lut

1. a. survele kergesti järeleandev; painduv, vetruv, ka kergesti töödeldav *obuse* `kapja one
`pehme, ei sie `rauda pia VNg; *suisleppäd* pidid õlema `kõikse paremad ja magusamad
`õunad, `ästi -- `pehmed `süüä Lüg; nii `pehme suo, et kuda `sinne `piale saad IisR; kui
`jäiväd kalad `siie `randa `päivä käde, siis `läksiväd `pehmest Vai; see oo `pehme raud, võtab
laka ede (vikatist) Khk; `tuhlid peab `pehmeks `keetma VII; *lidrine leib*, `sõuke `pehme Jaa;
Pea lagi alles `pehme, mis see [laps] `paergus veel räägib Põi; sooda võttis `erned `pehmeks
Muh; *maa üsna vedrub*, nii `pehme Rei; kõrges on `pehme `nõrkuja kont Käi; *kis* `pehmest
peäst [heina] *kokko pani*, *eks ta siis võibolla läks läppuma ka Mär*; üks oo sõre püil, teene sort
oo `pehme püil Vig; [rukkitera] *piimäl*, siis tä oo pehme alles, `vauta näpu vahel, vaub Var;
lõuget -- kellega linad `pehmes pekseti Tõs; `kangeste pehmed lund sadas Aud; `pehme,
sopane tee, [vanker] oli rummuni sees PJg; *tomilgas on* `pehme puu, aga `sitke Vän; *saad*
`pekse, et su sel'g ka nõnda `pehme on ku su kõht Hää; `pehmeid `koarlaid sai `süüä ike
nõnna, kui kere `kañdis Juu; *tema* (vikat) on `pehme, kulub väga HJn; *seal on vahel nii*
`pehme, et vesi on põlvini TÜR; *oks on tugev, aga otsad* `pehmed, vajuvad allapoole Sim; *lepp*
on pehme `treida Trm; *vedeläm* `kartuliputer one pehemem ja üvem Kod; *liha on* `pehmest
keenud Pal; *lotu on kevade pehme* Lai; *pehmed leväd on alles tuas* KJn; *lõhmussa küllest*
`võeti sedä küürt -- *tambiti* `pehmess ja `tehti isi saana `nuusta Vil; `pehmed `leibä om ää
süvvä Hls; *looga puu aiass* `pehmess, *keedets* `pehmess tossu kähen; *sepp om* `kirve `pehmess
jätten, *sellege ei saa muud* `raiu ku `suutsu ja `paksu `piimä Krk; *nii pehme suu*, ma vajosi
`õkva põlvini `sisse Puh; `olli serände pehme kivi, üteldi tahu kivi Nõo; *mustikit om mõtsa all*
külländ, *enämbide na m nigu suuveyeren*, `pehmembä koha pääl Ote; *mu_hobõsal omma*
`väega `p*ihme kabja*?, ei saa suvõl ka raualda `käuü Har; *varahitsõ* `kartoli
umma `pehme `riivi? Rõu; *kala omma*? `pehmest lännü?, *näid ei süü?* `kiäki Plv;
ihnõ `pernanõ `lõika as tüü `rahvalõ pehmet `leibä, *peläs*, et pehmet *pallo* süvväss Vas;
mõnõ? ei keedä upõ periss `pehmess, *kalõlt ollõv parëmb süvvä?* Rär; *min_äestä viil*, *egas tuu*
muld viil `pehmest saa as Se **b.** vetruvuse, painduvuse vms omaduse tõttu mugav `pehme
`vuode Vai; `pehmede `patje peal ea pekutada Rid; *mul on pehme magadisase* JMd; `pehme
sulist padja Sim; *mätas on* `pehemem, *küngas on kõva* Plt; *tule nüid tule*, *mia tei sulle ää*
`pehme aseme Puh; *mul ei ole kunagi pehmet* `persealust ollu, *puu penk om* `perse all; *mia*
nooren es taha pehmet `sängi, *es ole arinu* Nõo; *kahr um pahahn*, *sinna um tal haina purru*
viid, *nigu* `pehmemp um `maada? Rõu; *padi um pehme?* Plv **c.** liikuv, painduv; lahe esimese
[niitmise] `päivä `õhta pidi `sauna `saama, *tieb* `kondid iast `pehmest Lüg; *Rüübi* [jooki]
kõhe tuliselt, siis *tieb* `rinnad `pehmest Jõh; *Tärbentini aur*, see jälle `aitas, *tegi rinnad*
`pehmemaks Trm; *konidid suavad pehememäss*, kui `vistlen Kod; *vaja* `sanna küttä, *sõss kondi*
lääv `pehmess Krk; `aeti viin kuumast, `panti võid `sisse -- *selle pidin mina ärä* `rüüpimä, et
sij tiib sijst `pehmest TMr; `üüsi lasi viüü `pehmembäss (lõdvemaks) *inne* Kan; *ma ol'li nigu*
`puunõ `pistü, *nii* `kangõ -- *tuu* (rohuvalmistaja) sõss `sääd [rohtusid] *kokko*, *ku liinast*
tagasi tul'li, sõss *ol'li iho pehme?* Rär || pilt (läbi peksmisest) *ma tee sind* `pehmeks Khk; *sij*
sae ilmatu tubliss taguda, *nii* `võeti tä pehemess et Kod; *sellel kondi* `pehmess tett, *tappa*
saanu Krk; *sa klandsitat ta nii* `pehmess sääl, et ta tõenekõrd enämb `vargile ei tule Krk

2. puudutamisel sile, mittetorkiv, õrn; ant kare (ka veest) *Mõnel on `pehmed `juuksed, mõnel on `valjud kui `traadid Jõh; `pehmetest `villadest, see oo ihu `vastu üsna `pehme; `pehme vesi, seep vahudab nii et Khk; Lehmad sõid lipu `varsi east, olid `sõuksed pisiksed `pehmed rohud Põi; nii `pehme rätik nagu lutsu maks Muh; Mine too `pehmed (peent) saia jahu Rei; münul on `pehmed `juuksed, aga mei [lapsel] on sores Phl; `pehmed sukad või `kendad oo ead sojad Rid; sooda, see pannasse pahotuse vee `sisse, et see teeb `pehmeks Mar; su piu nahad_o naa `pehmed Kse; `pehme (peene) soolaga `lähtvad räemed `raisku Tõs; `pehme villaga `lammud ikke `peeti, need olid ikke ead `lammad, kel `pehme vill oli Aud; [nahk] `pehme niikui siid Vän; `Liijsese `viiga on ää `pehme pesta Hää; küll on pehme tekk JMd; tallel on `pehmem vill kui vana `lammal Koe; eks selle `kangaga ole tüöd küll - - aga nüüd on inimestel `pehmed särgid seelas VMr; `pehmed `kindad Iis; uhvaika - - tema on soe ja pehme Lai; sinu käsi `pehmem kui minul KJn; raudain `lasti kavva maan olla, siss läits `pehmemäss Ran; jäness mütsitab poja `pehme `karvu `sisse Puh; soetõlva libeme om nii sama `pehme ku ani pudsusule; nii `pehme kängä olliva nigu siidi rätit Nõo; `omgu olliva käe `pehme ja ää, ja jälle lätsime `talgude sitta `laotama Ote; `ta_lli nii illuss rõevass ja pehme nigu sammets Rõn; pini lakk kätt uma `pihme keelega Har; keit um kal'g, sõss - - tek'k nahk `päitse? lehmäle, nahk um pehme?; tuu `hõõrmisega rõivass `tutsuss är?, lätt `pehmess Rõu; olõss mul kiä tsuvva_teesi? - - olõss hää pehme_ `kävvi? Plv*

3. parajalt soe, mahe, mitte kõle (ilmast, ilmastikunähtustest) *`joulu `laupäl, siis läks ilm `pehmeks ja kiers `tuule `maale Kuu; nüüd on juba ilm `pehme, nüüd võib juba `liikuda Lüg; tuul täna nõnda külma poolt küljest, ehk pöörab `pehmele ka Khk; See veib olla, et uie kuu loomisega ilm pöörab ning püsut pehmemaks läheb Kaa; Kase puu `sisse lihab koi kohe, kui veel `pehme tuule `sisse moha `lastud on, siis soa metsast ää `tuuvagi, koi ennemine sihes Põi; kui kuuse mulgid üsna kuuse `alla kukkuvad, siis tuleb `pehme tali Muh; kui `pehme tuul ja lume sadu ja noor kuu, siis pidi `saama ee lehm sest, kui vasik `sündis Phl; talvel `pehme ilmaga tuleb `pehmid `tuuli Rid; vesigare tuul on `pehme Kul; sumõ `pehme jõlm Khn; Tuul - - `pehme, jusku `paitab `ümmer põsede Hää; `pehme ilmaga võib välist tööd teha Kei; kui pakase järele tedred `lendavad `kaskedesse `välja, tulevad lagedalle, sie on `jälle `pehme ilma märk KuuK; täna on `pehme sula ilm juba VMr; ilm akab pehemelle minemä, eelä õli juba pehem Kod; `enne `vihma on vaest pehme tuul Lai; ilm läeb kaanis `pehmes, iä pehme tuul KJn; ääd `pehmet `vihma satass, lämi `pehme vihm Krk; kui jõulu edimine pühä om tõisibe, siss tuleb pehme tal'v, ilus suvi ja ää vil'läsaak Hel; küll tuleb illuss päiv jälle `väl'lä, parass pehme tuul om, ää ilmake Puh; erne külitä `pehme tuulega, siss saava `pehme `erne Nõo; tuul om jälle `lõunede käännu, ta lätt vist `pehmele tagasi Kam; `pehme ilmaga rasu ei `paistu, aga `kange kül'mäga lüüß `onte poti `lahki Ote; ku om `pehme ilmaga_sadanu_lumi ja ku sõss lätt kül'mäle äk'ki, sõss `kül'mäss haig lumõ pääle? Urv; iilä ol' `kangõ kül'm, `täämbä hommugu lašk jo `õigõ `pihmess ilma Har; `luiskõ ilm, lätt `pehmelle, kül'mä lüüß tagasi Vas; pehme (a e g) (ajast kuufaaside järgi) ku kuu luvvass, siss om kõva aig, om kolm `päivä kõvad ja kolm `päivä pehmet, siss om edimäne veeränd täis; noorel kuul keedeti `siipi, siss ku pehme aig `ol'li, kuu vahepäiv `ol'li kõige `pehmem aig Nõo; otsiti iks pehme aig `rõiva vanutamise jaoss Kan; Vanast tapõti `isiku nii ku ol' pehme aig ja_ku_kuu ol' nädäli `vannunõ Urv; Lina? jäl'teiti `vahtsõkuu `pehme Krl; ku_vanakuu ots om, siss om pihme aig, `pihme `aoga om hää `põrsõid lõigada ja liha kuivada? Har; Ku_timä [noorkuu] jo_maku nakkass kasvatamma, sõss um pehme? aig, vanakuu pehme? um jäl_sõss, ku_kuu um viil maohn; vana `kuuga_ `põetäss `lambit, tuuperäst et siss um pehme aig Rõu; inne täüt kuud om*

pehme

pehme[?] aig ja[?] peräst täüt kuud om pehme[?] aig Plv; Sitta püvvete ka õks maa `sisse `küändä[?] `pehme `aoga[?], et sõss rutto mädäness ja `haudoss; `Pehme `aoga_`raotu anoma puu lavva[?] `tursova_likõga `õkva ruppe Ráp

4. a. laisk, lodev, pikaldane; lõtv, ebakindel (ka alkoholist tingituna) *Mehed õlid `viimast jua periss `pehmed Jõh; see `sõukse `pehme `väoga loom Jaa; `pehme jalaga obune, komistab `ühte `puhku Mär; Võttis metu iad kärakad, aga jähi siis koa `pehmes Han; Topus on üks `pehme olekuga inimene, ta pusib ja mätsib ühe asja kallal, `tüüga edesi ei saa Hää; sijj `siante `pehme `tüüge Krk; ku mõni mijs `olli serände pehme, siss üteldi, et es ta `aotse aia iijst ole Nõo; kui inemõni om `tühve tasanõ, siss om ta[?] pehme[?] inemõni, tiä om oimanõ, laisk Krl; ega ta periss laisk ei olõ[?], ta sääräne puul[?] pehme om ennedä; iilä ol' timä periss pehme Har* b. ebaselge (hääldusest, kõnest) *kes -- ei saa `keiki poovstakkisid üles itelda, see on `pehme keelega Jäm; jutt jääb `pehmeks -- kut ta `purju jääb, `mätsab `peale, ep saa aru, mis ta räägib VII; kui pudelist võtab, siis oo `varsti keel `pehme Mär; lapsel on ka keel pehme, kui alles õpib veel `riakimist Lai; `pehme keelege ei saa egät `tähte `vällä ütelte, pudist kõneless Krk; mul om `amba ärä, miä ei saa nii `selgede kõnelda -- kõne om `sände pehme Ran; ku joodik uma `pehme keelega_pal'lo kõnõli, tuul jutul olõ õs `tolku Vas* c. pilt puudulik, kohtlane vms *pää ajod on vist `nõrgad ja `pehmed, ei piä `mieles, midä tämä tieb Lüg; mul sehuke va `pehme pea Lih; tä `seuke pehme, ulgub Tõs; Inimene on näitse, kui ta on `pehme `mõistusega Hää; poisõs one -- pehme, ei õle nagu `selge arvoga; meil õli sulane nagu `natke peheme aruga Kod; pehme pää, ei jää midägi `kinne Hel; tuul omma vigalitse vai `pihme silmä[?] Har*

5. meeldivana tajutav, rahulikult mõjuv a. malbe, leebe, lahke; leplik; tasane *ütte tamäle üks `pehme sana, `eiga `valjusega `üksi läbi `saada VNg; lähän `tõise kääst midägi `õtsima, `viimast südä lüüb `pehmet ja siis `annab Lüg; Meite vana oo ju seike va pehme mees, äi temast pole kuskil kõva sõna ütletat vei eese eest seisjat Kaa; `pehme inimene -- põle kõba ega vali kellegi asja `vastu Mar; `pehme sõnaga mees, teene oo kõba sõnaga mees, mis ta `ütleb, see peab olema Mär; ma ole naa pehme vaemuga, aga tämä oo `seukse kõvada karakteriga Tõs; õege `pehme jutuga inime Tor; mõned üitavad vanames, taat on `pehmem sõna JõeK; `pehme mies mässi `ümber sõrme VJg; pehme loomussega inimene Trm; tõene nisuke pehme, alati anid `perrä, siis tämä `ihmas tädä alati Kod; se oli nisukene pehme mihekene, siis rahvas akasid seda `kiusama Pal; ta on `pehme südamega, ei taha tüli ega `riidu Plt; muidu pehme meheke -- aga kui pal'lu `viina om `võtnu, siss lähäb `uugu Ran; kudass sa nii pehme olet, laset `endä `lamba ärä võtta Rõn; ta om vana `pihme sõnaga inemine, ta ei `ütälä sullõ konagi halvastõ Har; vaest ol'li ka `pehme `süämega[?], kolm suvvõ ol'li är üte peremehe man Rõu; ta ol' iks hüä krõpõ meheimä, olõ õs pehme[?] Vas; `kaehusmijs, tuu om niku[?] `pehmep ül'dä[?] ku võhl Se* b. mahe, tasane (häälest) *sie one `niisukene `pehme `äänega mies VNg; tüdrugul oli nii `pehme ning mahe ääl Khk; `niuke ilus `pehme ääl tal, teesel jällä kõva, kal'k ääl Mär; `pehme äälegä kõneleb KJn; `pehme madale äälege Krk; ma_tarõst kuuli, ku üts kõnõli `pihme helüga, ta õks üts naistõrahvass ol'li Har* c. mitte terav või vänge (maitsest) *minu emä tegi üvä kal'ja, tämä tašt (tahtis) pehemed `kal'ja Kod; mia tei vašt `taari -- säänte ää makeline `pehme juvva, es ole apu; nisudest saab `pehme ja make kohv Hls; lepä `äitsnemis aal üteltis elädel piim kige `pehmep olevet Krk; Vala iks piisake piimä kah kohvile pääle, saab nigu pehmembä maeguga Nõo; üts kõva mõdu, tõõnõ um pehmem Vas || (vähesest soola kasutamisest) `pehme soolaga `lähtvad räemed `raisku Tõs; sai nii `pehme soolaga, nüid selgud apud Juu; see liha om `väega `pihme*

soolaga, see `lämmäga ei saisa[?] Har **d.** mahe, õrn (värvist) see on nii pehme kollane, põle terav ega erk Lai **e.** (muud juhud) *Anti pehmed peksa* (kergemalt) Emm; aga ega sii paelud jahvatada saa, tuuled oo naa `pehmed, ei aea [veski] kiba `ümmer Mih; sie nõund väga `pehmed `sõitu Jür

pehmedus `pehmedus g -e pehmus – Jäm Khk

***pehmeümä** pr (ta) *pehmeüss Se, (nad) pehmeüse Rõu* pehmenema Päävä `paistõl um hää naid vannu `kangiid `koivõ peesütä, sõs nää_ka_pehmeüse[?] Rõu; maa `ilmgi pehmeüss pääle vihma Se

pehmekas `pehmek|as Jäm Khk Hää Lai, *pehmek|as Plt* Krk/g -ase/, g -a; *pehmek|äs g -ä* Kod; *Pehmekas Trm*

1. pehmeõitu, mitte kõva `tuhli `putru teeme, *songitaks puu nuiaga, `pehmekas piab olema Khk; Mis päris savine on, sijj `kuivab kõvaks, aga savikas muld jääb ik'ki `pehmekaks Hää; Mua õlnud ikke veel pehmekas, vagu jäenud taha läikima Trm; kui puu pehmekäs one, siis ahjupuu muku; pehmekäs one sijj leib Kod; kainu pehmekase village [lammas] Krk Vrd pehmakas*

2. soojapoolne ilm on pehmekäs, *suuress külmäss tagasi Kod*

3. puudulik, *totrake tämä `niske pehmekäs, põle täit aru Kod*

pehmeiste *pehmeiste* Har Se pehmelt **a.** lõdvalt ta haina `kuurma ol'l sul pehmeiste kiini kist Har **b.** leebelt, õrnalt laats esi süü `nammu, üldäss nii pehmeiste Har; `Tütrikal õks `laste pääd `oísõ[?], kiä `oísõ ilosahe -- võit pehmeiste ja kaabiis ja taap, tuu ol'l hüä inemine Se

pehme(ne) dem < pehme `pehmeksed padjad piä all Tõs; jänesse vill jõhveina `plaani, küllaltki `pehmeene Plt; *lapsel pehmekest käed ja jalad KJn; leib om ää `pehme saanu; mijs ol'l joba periss `pehme (purjus) Trv; mõni inemene om `väega pehmeene, annab kõigile järele Puh; tiä (puder) nii pehnekõne San; mul üts pehmeene rait ol'l Urv; kui üte napsi olõt saanu[?], siss om tel kiil pehnekõni Krl; taa raud om pehmeene, taa painuss kõvõrass; vili ei olõ viil `val'miss, terä om viil `pihmeene; taa pada om sul `väega pehmeene; kas no[?] mõni viin om, pehmeene, juu vai tuup `nahka Har; `kõühhe lumi um pehmeene ja `kerge; las tä ligovass, siss um hüä pehmeene `mõska[?] (takusest särgist) Rõu; ilm om sääne pehmeene Vas; tal om pehmeene süä Se*

pehmeli `pehmeli Jäm Khk pehmelt, lõdvalt einad, *kut pole kõvali mul'judud, on koreli ning `pehmeli Jäm; `löime lõng keritesse kõvali, kude lõng keritesse `pehmeli Khk*

pehmelik *pehmeli|k Lut/pi-/, g -ku* Har Rõu(-gu) pehmeõitu `täambä om säärane pehmelik ilm, no[?] ei olõ vaia tarõ `ahju kütä[?] Har; *lehmäl um utar joba pehmelik, olõ õi_ni `paistõt; ega `aastaga hiit pödõr sarvõ[?] ar[?], nuu_noorõ_sarvõ[?] ollõv `säantse_pehmeligu[?] Rõu; pihme[?] vill sääne pihmelik Lut*

pehmeline `pehmeli|ne g -se Trv Krk/-li/n/ pehmeõitu `pehmeline `taigen Trv; `täempe pess `pehmelin ilm, ei olegi pess kül'm Krk

pehmelt `pehme|lt Jäm Saa Hag VMr Lai Plt Krk Nõo, -ld Jõe Lüg Nõo; *pehemelt Kod*

1. pehmena mia kõva `leibä ei taha, `pehmeld om leeväl `uupiss paremb mek'k Nõo

2. lõdvalt, pingutamata ära eegeldag nenda `pehmelt Jäm; see on liiga `pehmelt `koetud, villast kangast ei tohi `pehmelt kududa, siss tuleb rõõvas lõdu Saa; `kanda teha ei osand, vedel oli ja -- tegi `pehmelt kohe VMr; kes `väega vedel `kanga `oidja om, tol lääp `väega `pehmelt tuu kangass üless Nõo

pehmemelt

3. (teat viisil hääldamisest) *eks`Niemes ole kiel`selle`puolest teist`muodi, et siin on kott ja pott -- aga siel on`pehmeld Jõe; kis na`pehmetl või liginal reagib, siis mõni`ütleb, et ligistab enese kielega Hag; kes keele otsast`riakis, see`ütles`pehmetl es`tähte Lai; meil kaoss kõne (sõnade) lõpp ärä, tule nõnda`pehmetl ku`pusti Krk*

4. mahedalt nii`pehmetl räägib, aga tagasel`la`tõmmab Plt

5. vaevata, rügamata miul iki üits ädä ja`kirkamine, temä saab`pehmetl ärä elade; temä om latsest`saantik`pehmetl elänu, tõine piap`tõijme Krk

pehmemelt pehmemalt, leebemalt`pehmemelt õigatse Oiss (Oskarist) Pst

pehmemini`pehmemini Mar Mih Pil pehmemalt teine kujob`pehmemini ja teine kõbemini Mar

pehmendama pehmendama Jäm Khk VII Mar Mär Kse Hää VJg Pil;`pehmendama VNg, -ämä Kuu; tud-kesks pihmendet Har

1. pehme(ma)ks muutma **a.** karestust, karmust vms vähendama juo jumala`pehmendas`ilma VNg; see rohe pehmendab`kässi Hää; sie määre pehmendab`nahka VJg; timäl om sälg`ruudu pihmendet (tema on tappa saanud) pilt Har **b.** kergendama, leevendama taet pehmendas -- karistust Khk; ta karistust ikke pehmendati koa, ega ta müdu nii vähä oleks saand Mär

2. pehmenema`panga`kardulid`oue`pehmendama`külmä käde, siis nie one üväd`süüvä VNg; ilma pehmendab juba Mar

***pehmenema** (ta) pehmeneb soojemaks, pehmemaks muutuma kui pakase järele tedred`lendavad`kaskedesse`väl`ja, tulevad lagedalle -- siis ilm pehmeneb KuuK

pehmepest nõrgalt, vähemal määral`lõndunu piim om pehmepest apanu piim, mis nõnda ää ei ole Pst

pehme|pidine pehmevõitu, järeleandlik see mees üteldasse`sioke pääsakas olema,`sioke --`pehmeidine Pil

pehme|puss tossike ku sa pehmeuss olet,`perrä annat, siss ei ole sul midägina; sa let esi pehmeuss, sa laset poesil`mägi, mes poiss tahab Nõo

pehmet(e)`pehmet Jäm Khk Muh Tür Sim,`pehmete Kul Han pehmetl podrigune ning arukane riie, mis`pehmet kujutud Jäm; nii`pehmet räägib,`ärre nii kõvast ep põruta Khk; pisikesi`lapsi`üiti`pehmet Maññ Muh; vanad rahvas`rääkis ikka`pehmete Kul; Kudun suka sääre naa`pehmete ja arvalt Han; kui ta (hein)`pehmet on,`määndab ära kuhja Tür

pehmetik`pehmeti|k g -kku pehme, tüma koht`Luomad`tahtki`iaste`pehmetikku`menna, juo sie rohi`suurema ei mekkind; Eks talu`mieste`maadel old neid`pehmetikkusi küll IisR

pehmetümmä pehmetümmä pehmenema tal o'l [paise] jo`hirmsa kasvand, taa o'l`paistõt nigu kivi, no_nakass jo_pehmetümmä Har

pehmetüss pehmetü|ss San, g -se Har miski pehme, pehendus taalõ kasvandulõ om vaia pehmetüst pääle panda?, tähendäss hapund kuurt`lamba`villuga Har

pehmik pehmi|k Kuu/'p-/, g -ku Hel;`pehmi|kko g -go Vai pehme asi; pehme, tüma koht sie oo üks`oite`pehmik elus hõdü, midas`toisina merest kovast`randa aja (millimallikast) Kuu;`pehmigod kohad Vai

pehmikas pehmik|as KJn/-äs/, g -a Iis pehmevõitu pehmikas teine vähä Iis

pehmistama pehmistama Hää, -ämä Ran pehmuma, pehkima kui võrgud paneb`rõskeld kokku, siss kah pehmistävä ärä; puu pehmistäb ennäst, kui ta koore all saesab Ran

pehmitama *pehmitama* Iis, -ämä Kod Nõo Lut/pi-/; *pehmütäm(m)ä* Har Rõu Vas Se Lut/pi-/ pehmeks tegema, pehmendama *pehmitasin linad`ästi`tümast* Iis; *rasv on kes pehmitäb, ku sul paese on* Kod; *vanast`olli`täedäss, kellega talumijs`saapit* pehmit Nõo; *võta` küdsä` sibulat ja panõ` paisõllõ` pääle, tuju` pehmütäss; tanh ol`l nii armõdu külml, näet no` tulõ nii äkki sula, et pehmütäss periss* Har; *nimä olõss vana [mehe] luu` iks pehmütänü`* (peksta andnud) piltl Vas; *vihem ne`ssütäss` põldo, timä nigu` pehmütäss maad* Se; *kel rassõ sünnütamihe, viiäss sanna, pihmütädäss är`* Lut

pehmitus `pehmitus g -e Lüg; *pehmitüss* Vas Se(*pehmü-*)

1. headus, leebus *siin`tarvis`akkada`vandumaie ka juo, egä`tämägä`siis`pehmitusega`saa* Lüg

2. parem söök-jook sünnitanule *nulganaa`se`pehmitüss* Se

pehmitümmä *pehmitümmä* pehmenema, soojenema *ilm`nakass`pehmitümmä* Har

pehmlane `pehmla|ne Muh Mär Mih Tõs Koe Plt Trv, -lä|ne Vig KJn, g -se pehmevõitu *see oo nõnna`pehmlane`või`Muh; natuke`pehmlane`-`-`veel`see`tainas`Mär; soobas`üks`neoke`pehmläne`maa`Vig; oli`tä` (tainas)`natuke`pehmlane`vahest`ja`siis`tuli`koa`vahest`sedavis` [halvasti`küpsenud`leib]`Tõs;`pehmlane`ilm`Plt;`täna`on`leib`pehmläne`saand`KJn;`nual`on`pehmlane`tera;`tangu`om`joba`kaniss`pehmlase`Trv*

***pehmune** pl `pehmused Var Kod pehme (asi) *vähe`ja`tapp`läävad`palavas,`siis`on`üks`kõvem,`teine`pehmem,`ühe`pehmused`piavad`olema`Var;`niid`one`ühed`pehmused`ja`mädäd,`mitte`kedägi`ei`kestä`siij`Kod*

pehmus `pehmu|s Kuu Khk VII Mär Kse Tõs Tor Iis Kod Plt Hls, `pehmu|ss Trv Krk, `pihmü|ss Har, g -se

1. painduvus, vetruvus *ühesuguse`pehmusega`mõlemad`Mär;`riie`ike`annab`pehmuss,`ei`piigissä`Kod;`saie`küll`pihmüse`peräst`künda`Har`||`väsimus,`nõrkus`siante`pehmuss`ol`koitese`tullu`Trv*

2. leebus, mahedus *tal`oli`sõuke`pehmus`ääles`Khk;`see`ikka`oo`pehmus`koa`sedati`lasta`tehja`VII;`ülearu`pehmust`ei`tjij`kellegile`ääd`Trv;`laiis`om`ul`ak`-`-`siij`o`vanepide`pehmuss`puha`Krk;`mis`sa`uma`pihmüsega`mullõ`hääd`tennü`olõt`Har*

pehmähtümmä *pehmähümmä* tohletama *kaali`ol`li`tah`kõögih`nukah,`no`umma`kõik`är`pehmähtünnü`Plv*

pehmätümmä *pehmätümmä* tohletama *Kaali_sai`küüki`nukka,`no`omma`är`pehmätünnü`Urv*

pehmümmä `pehmüm(m)ä Vas Räp; pr (ta) `pehmüss Se pehmuma, pehmenema *Rij`jala`ss`-`-`paante`vijil`haudomma`ja`pehmümmä`-`-`ku`häste`är`ol`pehmünü,`sõss`tõmmäte`jala`ss`paanu`pääle`Räp;`hak`kjalah`uttus`lina`ar,`tuu`om`nii`ar`aiguss,`pehmüss`Se*

pehmüsi `pehmüsi San Räp lõdvalt, pehmelt *lauda`uß`sai`väegõ`pehmüsi`pantuss,`vaist`vallahõ`sats`San;`Mõni`kudi`väega`pehmüsi`Räp*

peht *peht`g`pehe`Rõu`Vas`okaspuumets`paksu`pehe`sisse`Rõu*

pehtima `pehtima Kuu/-mä| VNg Emm VMr HljK VJg Sim Trm pehkima *Vergu`adik,`sie`oli`jo`peris`vana`ja`pehtind`-`-`katkes`nindagu`märg`paber`ilma`äänetä`Kuu;`e`pehtind`-`-`puude`kohta`ööda`Emm;`teine`pal`k`käib,`teine`pehtib`ruttu`VJg`Vrd`pehtuma*

pehtuma `pehtuma pehkima *Pehtunud`puu`Kul`Vrd`pehtuma*

pehve *pehve* lastek pliiait – Kei

peia

peia *peia* Jäm Khk Pha Pöi Muh neu, preili *lapsemald olid ikka peiad, talu`rahval pole`seoksid nimesid* Khk; *see nagu suur peia - - kes nõnda torem`välja näeb Pöi;`mõisa peiad* Muh

peiar `peiar Kuu VJg Iis, *peiar* Hel, `peier LNG Nis, g -i võrukael, tembumees, naljahammas *ta on üks`peier, ei või`uskuda`ühti, mis ta reagib* Nis; *sie on üks`peiar poiss* VJg

peibmes `peibmes g `peibme IisR Vig peigmees Parema `peibme `ülgas, nüüd `juokseb `selle `pal`ja (varatu) `poisi järele IisR; `peibmes ja noorik Vig **Vrd** peidmees

***peibudus** saav `peibudukseks peibutus `Peibudukseks - - üles `säätiid Kuu

peibutama *peibutama* Khk Muh Amb Kad VJg Sim Iis Trm, *peebu-* VMr Iis Trm Plt; `peibutama Kuu Hlj VNg, `peibotamma Lüg Jõh Vai

1. meelitama; ahvatlema Küll ne `poisid neid `tütrikü `peibutavad igäte `muodi kohe Kuu; *mul sie igavine`ainukene`asja, tuli ja`peibuti sene mult`vällä* VNg; *mia`peibodan* (meelitan rääkima) *täda, kus tämä käis ja kus tämä oli* Vai; *poiss peibudab tüdrugud* Khk; *ää peibutas teise* Amb; *tema jo peibutas oma`usku sedasi inimesi* Kad; *peebutas minu kääst ära* Iis; *küll`õskab peibutatta* Trm || edvistades tõrkuma *võta, võta, ära peebuta kedagi* Plt

2. liigutama, õõtsutama *tämä`peibodas kehaga`siia ja`sinne;`peibotti jalaga* Vai

peida kenusse *obu`tõmbab pea`peida* Trm

peidas kenus *ilus`peidas kaelaga obune* Trm

peide → peite

peide|paik *peidupaik üks peidepaik* Hää

peidik *peidi|k* g -gu *peidukoht laps`jooksis peidiguse; kis ennast petab, see on peidigus* Khk

peid|mees peigmees (sõna lõpuosa sag lühenenud -mes, -mis) *peidmehel oo`kosjas kosjames`seltsis* Phl; *pruutkann ja`peidme kann, paberi tüütidega ehitatud ja kalsud`ümmer* Mär; *peidme majas valiti peiupoisid* Vig; *nied olid ikka suured pruudid`peidmed* Jür; *ta ikke`aeksalt akkas kuramiërima, varakult oli peidmehi pailu* Jjn; *istund vana`aasta`õhta peili taga niikaua, kui`peidmes tuleb* Kad; *vanast`viidi kuulupudel pruudile, magusad`viina täis,`peidmis viis* Sim; *Tüdrük on kena ja peidmehi on tal kua pailu* Trm; *kaks meest tulivad`kosja, olivad peidmehega* Plt; *nii kauass, kui pulma`sõitu`ol`li,`ol`li peiupoiss peidmehel`kutsaris* KJn; *pruut ja`peidmes lääva pulmapidu`aigu kõge enne`lauda* Puh **Vrd** peibmes

peidu *peitu üks peidepaik, kus sa võid`peidu`minna* Hää

peidu- *peidu-* Mär Plt Har, *peido-* Ris, `peidu- VNg Lüg, `peitu- Lüg Jõh IisR, `peido-, `peito- Vai, *peedo-, piedo-* Kod *peidu- kis teab, kus see peidukoht taal oo; oo oma peidu`urkas* Mär; *peedopaegad one jo ammu`testod, mine või`metsä või`merde, sa varjasid kuda`muudu aga saed* Kod; *mis ti siihn otsit, kas kiä siihn peidupaigan om* Har

***peidudus** p `peidudust peidutus Egass *näd`huonu`helbutaes`eivad hakka padule`peidudust tegemä* Kuu

peidu|mäng *peitusemäng ei neil ole`aiga`süöma`tulla, neil on`peidu`mängu kääs`präiga* VNg; *peitu`mängu sai`nuorelt küll`mängida* Lüg; *Lapsed oma`peitu`mänguga keik tua segamine ajand* IisR; *peito`mängü`mäñjiti, üks pani omad`silmaid`kinni,`toised`läksivad`peito* Vai; *piedo`mängu mäñgäti kua* Kod **Vrd** petumäng

peidus *peidus* Saa Koe Iis Plt, `peidus Kuu-ss/ Lüg, `peidos Vai redus, paos, varjul *õle* siin *peidus* Lüg; *tämä läks oma koha päält`vällä, siis`peidos oljad`juoksivad`kärrest`sinne* Vai; *see on nüüd peidus, seda ei leia änam* Saa **Vrd** peitus

peidust *peidust* mängima peitust mängima *akkasime peidust`mängima* JJn

peidutama *peidutama* Kuu/`p-/ JJn Koe ViK Trm Lai Plt, *peedu-* Sim Trm peitma `Lapsed
`peidudid `hendäs `ninda `piesastesse ärä, *et ei nägünd`kustagild* Kuu; *ta oli kaval,*
peidutaski [enda] ää JJn; *siis peiduteti pruuü`metsa ää, `enne` süia ei`antud, kui otsi pruuü`*
üles VMr; *mis sa ennast peidutad, küll me su üless leiame* Sim; *akkame peidutama, üks*
peidab ära, teine otsib ülesse IisK; *peedutas enese ära* Trm; *kana on oma pesaga nii kaval, ta*
peidutab ära Lai

peie pl `peie (*peie*) M T(*peied* Ran) hajusalt V(-e²)

1. matusepidu, peied `peie pääl `süüdi Trv; *ku` surnu ärä mateti, siis tulti tõise pühäbä viijl`*
peiet pidäme, `süüdi ja` juüdi ja rõõmustedi` surnu engekest (järelmatusepeost) Krk; *peiede*
kutsuti oma külä rahvass ja sugulase Ran; *kulle, kui üüku'l uegub, ku ta ikeb, siss saap`*
peijit, ku ta naarab, siss saap`pulme; ei tiia, kas na`vaškat tahva ärä tappa`peie.päle Nõo;
peieess tetti puhast`leibä, muidu`olli aganane leib Kam; *enne`käiti iks leiväkotiga`pulme ja`*
peijit piti Ote; *peie lavvan kah temä istub terve üü ja kõnelab, kõik`peie rahvass kullelsiva*
nigu`lõokest Rõn; *es tuvva`peie sõnnagi es, es saavavõ`peiedegi minnä* San; *minti`peijile*
Urv; *kutsuti peiehõ* Plv || *surnu mälestuspidu hingedeajal sügüse`enge aig, sõss tetti peiet,*
peie`peeti`enge aal, kutsuti külälise kokku, sõss peets peiet Krk

2. pulmapidu vanast ollive peie, nüüd om pulma Hls

peieline *peieli|ne* Trv Hls Ote San, *peieli|ne* Nõo Kam Urv, g -se; *peielõ|ni* g -sõ Krl
peietest osavõtja; *matuseeline säääl olli pal'lu peielisi kogusin* Hls; *nemä es`täivä ubinasuppi`*
kiijtä, anniva`kuiva`süüki`peielistele Nõo; *sääld lätsivä`peielise`müüdü, ku ma tij veeren`*
külvse Kam; *egä`peieline vei`peiekoti, tuud`paanti, mia`kiäki arvašs, et vaja lätt, kas liha*
vai`vatska vai`sõira Urv

peielus → päielus

peig' *peig* Kõp Krl Rõu, g *peiu* Kuu/`peiu/ S Kse Tõs Khn Tor Hää JMd Iis Kod Plt Trv,
peio Kod Plv; n, g *peiu* Kse Tõs Tor Koe VJg Iis Trm Ksi Hls Puh, *peio* Ris Vas; g *peiu* (-o)
LNg Vig Lih Ris TMr; *peiu-* hajusalt L, Nis Kei Juu Kos Amb VMr Kad KJn Har, *peiu-* Jõe
RIId(`peio-)

1. peigmees *ta peig, see oli igavene lakukoer olnd, ta pole sellele`tahtand`minna* Khk;
õhta tulid koju ning akkasid`kihldussi`jooma, olid siis ruudid ja peiud Mus; *peiu pulmalised*
läksid`ruuti`nõudma peiu koju Kaa; *pruudil olid tüdrugad, peiul olid poisid louladamese aeg`*
seltsis Emm; *laalatamesel peiul oli`kaasas isamees* Vig; *kahes pool`peeti [pulmi]-`nooriku*
pool enne ja pärast läks peiu poole Tõs; *ära kõnele mu peiust`alba* JMd; *peig sõit`*
issämehegä ja pruut laalatajanaasega; tütär sul one,`peigo tä ei õle suanud Kod; *tõmmatass*
peiu ringi`keškele, müts pähä, pangu ta siis kellele`arvab pähä (peigmehe mütsi
üleandmisest) Ksi; *ütessä`paari olli mul`kiindit ja ma`ändsin kõik ärä`-`peiu sugulastele*
TMr || *austaja, kallim mijs avvan viijl soe ja tämä käib juba peiuga kaalakuta; mes sa mõessad*
tõesele kõnelda või`nuumi, ku õma naene pidän`peigo; tä õli`irmus ilos`-`peigä kõik
kõhad täis Kod

2. noormees *Peigu* [vaadatakse] pääst, *neidu jalust* Kuu; *peiod ja neiod* Ris

3. peiupoiss mõõgad olig`peigel käe Khn

peig² *peig* g *peie* matusepidu *ma tuli`peigi`kutsma; võiss siss`pulme`naata pedäme, siss*
ei ole`peige vaja pedäde Trv

peigmees *peig-* üld, *peigu-*, *peigo-* VNg Lüg Vai abielluda kavatsev mees; mees oma
pulmas (sõna lõpuosa sag lühenenud -mes, -mis) *Peigmies rahata on`nindagu neul`ilma*

peigotamma

`silmätä Kuu; `suitsu `saunas elas sie `peigumies VNg; siis `algas keriku meno, `este isämies ja `naine, [siis] `peigomies ja pruut; `mitmed nii vanad `uotavad juba sedä päris `peigumiest (surma) Lüg; `peigme ema pani `seljatagand `pruudile tanu pähä Jõh; peigmehel oli ninamees ees, kui `kirku läks Khk; pühabe oomiku ruut ja `peigmes läksid kirkule, `eeti maha Mus; peiupoesid oo `peigme poolt, neitsivennad pruudi poolt Mar; nelläbä omigu `peigmes läks oma pulmarahbaga nooriku majasse Vig; leeslind, leeslind, lennä, lennä, `näitä, kos mo `peigmes Var; peigmees sõedab pruudiga kiriku ja tuleb noorikuga koju Tõs; pruudil ol'lid leier ja mirdiraants, peigmehel es ole muud kui mirdioksad rinnas Saa; kas pruut pidaski igakord oma `peigmest niipa'lu lugu HJn; peigmees pani raha kõige enne `põlle Amb; `peigmel tuld tuska miel, kui `pruuti kätte ei soand Kad; pruut ei `sõitnud oma peigmehega keriku, `peigmel oli isames ja pruudil oma `sõitja Äks; [pulmad peeti] mõlemil puul, `peigme puul ja pruudi puul KJn; ommuku `valgen tulli `mõrsjat peigmiist kodu ärä `saata Hel; siist `Nuurma külä kottald na kõöbäten lännuva, üks pruut ja peigmiiss iin, sajarahvass taka, kõik `soendiss tettu Ran; vanast peigmiiss lännu edimäld `kullema, kas kosilasess `võetass; siriske siriske sirbike, kõriske kõriske kõvera ravva, kelle sirp nüid ette jõvvab, tuu `tütrik peigmiist levväb Nõo; pühäbä ku laulatama `minti, ol' iks pruudil oma pulm ja peigmehel oma pulm; nüüd muku ooda enne, konass tulõ tuu perämäne peigmiiss (surm) Ote; [laulatusel] `mõrsa tsusaäs kaali alt `käekese, sõss, peigmiiss võit kiini? Urv; `kualõpoolõ `kaokiräss `lindass, säält puult tulõ peigmiiss Rõu; ku är laulatõdi, läis peigmiiss `perrä, üts kõrd `süüdi, hobõstõlõ `pääle ja pruudikodo Räp || austaja, kallim Mõni kiidab, kui pailu tal peigmehi - - on Hää; peigmehi kikk kohad täis, `peigmeeste `puudust meil ei ole Saa; mul ol' kats peigmiist, üte jäti, tõsõlõ lätsi Plv Vrd peidmees, peimees

peigotamma `peigotamma peibutama sie `tütrik `õige `peigotab seda `poissi omale Jõh

peikel, peikli → peitel

peil' peil g peili Emm Rei Jür HJn Koe VMr Kad Iis Trm, `peili Kuu Lüg Jõh IisR, peeli Kod; n, g `peili VNg Vai

1. peegel Mes sa kogu aja siel `peili ies vahid Kuu; `aknad `läigivad, `tievad `peili; peil õli ikke õlemas, aga sedä ei õld, et `taskus `kanti Lüg; tämä `katsos `peilist, nenä oli `musta Vai; Pane peil seinä `peale Rei; `vuatan ennast peilist Koe; kal'la kapp oli ja peil põhjas, kas oli siis ilu pärast või (peegliklaasist) VMr; laanib peili taga Kad; Kummuti pial `seisis suur peil Trm; järv tasane ku peil; muko vahib aga peeli piält Kod

2. laeva tagumine ots `peiliss oli `priklamise mölk Kuu

peil' peil (-l) g peili Ote Kan Krl Har Plv Vas, peeli Võn Kam saapatikk vanast kutsuti `tihvte peeless Kam; peili raspeldadass `raspliga kängä siist ärä Ote; tallä? lüvväss puu `peilega kinni? Kan; `puudsõ omma? peili? ja ravvadsõ tihvti? Krl; ni_tihi? vai peili omma `jämme?, mul ei olõ sääräst `naasklit, minga naid `taldu `alla saat lüüä? Har; peili? lüvväse? `saapa sisse Vas

peilama `peilama Jõe Kuu VNg Khk Emm Phl peilima `tüürmann `peilab `kursi ära Jõe; `peilada `kurssi `vällä; `peilatti `Viiburi `puole VNg; lae võtab `kurssi, `peilab `kurssi Khk; ma ole ka `kurssi `peiland, vana äi näind majakad ja ma `peilasi Emm

peilima' `peilima, (ta) peilib Mus Põi Emm, impers peilitasse Khk, peilitaks Hää

1. suunda määrama `peilis paadi `kurssi, võttis `õige suuna Khk; `loovimise `juures peilitse `enne kur'ss ää, `kaptan peilib kursi `enne `kindlaks Mus; peili `kumpassi pialt Põi Vrd peilama

2. peiliga mõõtma *Pika reisi ajal peilida magevee tankisi üsna tihti, siis neeb, palju vett järel aa Emm; `peilstokiga peilitaks vett Hää*

peilima² `peilima, (ma) `peili(n) Rei Koe

1. peeglist vaatama *Kaua sa ennast peilid Rei Vrd* peelima

2. nähtaval hoidma *Kaua sa seda raha sii laual peilid Rei*

peilitamma `peilitamma, (ma) `peilidan Vai peeglisse vahtima, peegli ees sättima *küll sie tütrikko on edev, alaldi `peilita, ei saa `kuidagi `peilidettust Vai*

peilma `peilma Ote, `peil'ma Krl/-mä/ Har, (ma) `peili taldu tikutama *ku [tikud] `sisse om `sreitu, siss peilitass tall ala Ote; mul om `tämbä paar `saapõid peilit -- tih omma `sisse `pestü `saapa tallõl; mul omma `saapa talla tihest vallaõ `murdunu² -- peili mul na -- vällä² Har*

peilmees peigmees (sõna lõpuosa sag lühenenud -mes, -mis) *peiupoiss `saatis peimeest ning `ruuti `kirku Khk; leeslind, lapsed `katsusid, kus pol `peimed ja ruudid on VII; kosjal `olli esik koa, ega `peimes kõi üksi mette Muh; mamma ja papa käisid saja vanamaks, keige esimese obose peel on need, siis alles on pruut ja `peimes Emm; peimees oli tä maha jätnud Mar; `peimes viis `kosja viina `ankru ja isamees viis saia koti Vig; kui pruut `peime koju `viidi, `sõitsid vel'led ees Han; `peime vanematele `anti `veime kimp Aud; peimeest noorikut tulid koeu PJg; `peime pulmad `pieti `peime kodus -- `peime kodus `anti sukki ja `kindid, `anded ja peal juot `pieti `peime pulmas Ris; `peimes jah `riede `õhta lähäb `kosja Kei; nied olid ikka suured pruudid `peimed Jür*

peiotama *peiotama* paaritama *kuüt vahutab ja rokotab, ku siäl peiotamine; õenas `viidi Pärnäle peiotama Kod*

peipli → peitel

peisak *peisa|k g -gu kurat Vannajuudast `ül'ti ka vana peisak; Tul'l ütskõrd `riihetarõ mant ja üt'l: ma ei `julgu `riihe `tarrõ minnä², säääl peisagu `hirmsadõ hällüse² Har*

peiser `peiser g `peisri kangatempel ilma `peisride ei saa üttegi kangast kudade Hel

peite `peite, `peide g `peite Vai; pl `peited Kuu Hlj tekk `võrgu `peited (tekid võrkude katmiseks talvel merele minnes) Hlj; *pane omale `peite `pääle; `toukas `jalgoga `peite päält `vällä Vai*

peitel `peitel Hlj LNg Tür Sim, g `peitli Kuu Rid(`peiteli Lüg Vai) HJn KuuK Amb JMd VMr VJg hajasalt TaPõ, Puh, `peitle Saa Jür Koe VMr/-äi-/ Plt KJn M(n `peidel Hel) Ran; `peikel Var, g `peikli Kul Kse Tõs Khn Juu, `peikle Phl Mär Vig Mih PJg Tor Hää; n, g `peitli (-t-) Ote Kan Krl Rõu Vas, `peikli Nõo Võn Kam Rõn hajasalt V(-k-), `peipli Plv, `pekli (-k-) San Rõu Vas

1. tööriist puidusse süvendite ja aukude tegemiseks või puidu treimiseks *`kitsas `peitel vai lai `peitel, nied on `tisleri `peitlid Lüg; Kes sie mehe `ambaid `ninda vahib, aga `naiste `rahval on `ilge kui on `ambad nagu `peitlid Jõh; [rähn] `raiu nigu `peiteliga Vai; kus sa need `peikled oled siit pand kõik Mär; `seoke kitsas `peikel, `peikleaga tulad [pastlad] `iärkida Mih; ega `saagi i `tuntud, aenult kirves ja `peikel Tõs; lõigati -- `nuaga sõõrid `sisse, `peikleaga lükati `sõõride vaheld `väl'la, sai uure lauvasse Hää; ätil ol'i mitu `peitelt, `peitlega raiutasse auk `puusse Saa; pahast tehakse `peitli päid HJn; `peitel on tubli tööriist JMd; `peitel tüjb nel'jänukelise aagu ja uherd ümmärguse, `peitligä raiutasse ja uherdiga puuritasse Kod; `peitlege raiuts `suune `palkel `sisse, nurk tule ju `peitlege tetä; niij augu om puha peideltege raiut Krk; jalassele `lasti oherdiga kaits kolm `mulku `sisse, lõigati vahe `väl'lä `peitlega, `olli kõdara mulk valmiss Ran; vara om nigu reïn jälle, `peikliga kaevetass palgi `sisse Nõo;*

peitma

purask `o'lli tublemp, `peikli `o'lli vähämp Kam; `peiklile lüüäss vasarõga pääle ja tetäss kas tsia ruht vai lihmä ruht - - tuud puud pestäss vähämbäss Har; o'lli `ahtakõisi ja lak'u `pek'lit, `pek'lit o'lli `puumõ pää Rõu; `peipliga kaevetass mulk puu `sisse Plv

2. meisel `Kaigil mere kraamil, `lieded, `potskad, kobud, `ankurid, `neile `raiuti `külmä`raua `peitligä merk `külgil Kuu; suab ise külmä rava `peikligä tükü maha `raiu, ei põldõ taris sepäle `minnä Khn; raud kividest olid `veški kivid - - `päitletega tegi - - kivile suoned `sisse VMr; ravva `raidmise `peitel, sellegä raiutasse raud `kaiki Kod

Vrd põitel

peitma `peitma, (ma) *peida(n)* Jäm Khk Emm Rei Mar Mär Kse Tor Hää Saa hajusalt K(*peeda-* SJn) I; `peitmä Khn Hel, (ma) *peidä* Trv; `peitama (-ämä), (ma) `peidan (-än) R(-maie Lüg); `piitmä Ran Nõo Rõn; (nad) *peedäväd* Juu kellegi eest peitu, varjule panema või minema *peigmies* `peitand `jälle `aida `votme takku `kuondla Jõe; `peidid ärä [endid], `itse `piilusid Kuu; `kange `peitamaie, `kartab `vargust; ma `peidän `tõise iest `vällä, et `tõine ei saa kätte Lüg; `Kanga paku `sisse `peitas [raha] Jõh; *peidad ära, et teina_p näe end* Rei; `peitvad `endid ää Mar; *peidab kõik ää eest* Mär; *lapsed teeväd pettust, teesed peedäväd ää, üks akab `õsima* Juu; *pruut oli `enda `sauna peit* Tür; `peitsin tuadi iest piibu ää Koe; *peidime siis kõik oma varanduse ära* Iis; küll `peitis ennast - - aga ike sain tõse viimast kätte Trm; *kas inime või loom või peedab enese ära, ei leia ülesse* SJn; *ma peidi selle ärä, seda sinä kätte ei lövvä* Trv; *mia ike `pijtse kääri ärä, kae nemä `tüksevä `käärega `rauda ja plek'ki `lõikama* Nõo; *siss na olliva `pijtnu osa `kraami ärä* Rõn **Vrd** petma²

peits *peits* g *peitsi* Rei/pä-/ Trm Plt, *peetsi* Kod(n *peets*); *peits* g *peitsi* Han, *peidsi* Krk Har/-ä-/ puidu töötlemise lahus Ää kiigatooli `pääle istu, ma käisi ta päitsiga üle Rei; Puust `ässade `värvimese ees oo `peitsi `tarvis Han; *peetsiga on ärä tehtud* Kod; *peidsige üle tõmmat* Krk; *peidsiga om ennedä üle `peitsi, siss om val'miss* Har

peitsima `peitsima Lüg, (ma) *peitsi(n)* Khk Han Hää Trm Lai Plt; `peitsmä, (ma) *peidsi* Har Rõu peitsiga töötlemä `lauda `peitsima Khk; `Mööbelt *peitsitse enne `värvimest* Han; *kapid peitsitas ära* Hää; *kui oli peitsitud, siis tuli lakkida üle* Lai; *ta `peitsisi mitu `kõrda ütte kummutit* Har; *esä peits kappi* Rõu

peitu `peitu R(-o Lüg Vai) Khk Muh Mar Mär Kse Tor Saa Ris/-o/ Koe VMr Kad Iis Kod Plt varju, paku, peidukohta *sain viel `peitu, et ei `nähnu* VNg; *emä pani võipütti `peitu iest* Lüg; *Lapsed lippavad `põesa taha `peitu, kui `keski `juhtub tulema* IisR; *läheme ta eest `peitu* Khk; *õsiti taga - - `jooksis `peitu* Mär; *ta on selle `peitu pannud* Saa; *kui kirikust kodo sai `tulla, vat siis pruudivend läks pruudiga `peitu* VMr; *kui kõrsi tuba põlend, siis toht läind lakas, kus ta eland, ühe vana ratta rummu `sisse `peitu* Kad; *lapsed `juuksid ahju taha `peitu* Kod

peitu² `peitu mängima Lüg Jõh IisR peitust mängima *tulid kokku, `mängiti `peitu; akkame `peitu `mängimä* Lüg; *Lähme `õuve `peitu `mängima* IisR

peitu -> peidu-

peitus `peitus Jõh VII Muh Mar Mär Var Tor Ris/-os/ peidus *siis õli obune õld mittu `päivä sedamodi `peitus `metsas* Jõh; *teiste eest `oldakse vahest `peitus* VII; *mõni mättis kas raha maha ehk kiviaea `sisse, isi kadusid ärä, on `peitus para`aegugi* Mär; *ilusad viljä täräd suured, suur ulk sedävisi kõik ilusti [rottidel] kokku `pandud ja kõrred `piäle `pandud ja, siäl `peitus* Var; *o'lli metu nädalad `peitus* Tor

peitusile peitust mängima *akkame `peitusile* Lüg

peitust mängima *lapsed `mängisivad `peitust* Lüg **Vrd** peidust

peiu¹ *peiu* hingedeaja sööming `engeaig` *peeti* *peiu* Krk

peiu² → *peig¹*

peiu|poiss *peigmehe* saatjaks, abiliseks olev noormees `peiu`*poissid* `istusid` *peigmihe* *puol* siis *kaik* *riass* ja *pruut* `tütrigud` jälle `pruudi` *puol* Kuu; *pruut* läks `peito`, `peio`*poissid* `õtsisivad` *pruuti* *taga* Lüg; `toise` *obose* *pääl* oli `peigomies` ja `pruuti`, *neil* oli `peigo`*poissi*, *ken* *ovost* *ajas* Vai; *peiu**poissid*, *nee* `loultsid` jälle *nende* *pruudi* *poistele* `sõnna` *värvataha* *pöimi* `loulusid` Jäm; *peiu**poiss* `saatis` *peimeest* ning `ruuti` *kirku* Khk; *peiu**poiss* *pidi* *pulma* `aegas` *ruudi* `järgmese` *juures* *magama* Muh; *peiu**poiss* ja *pruuttüdruk* `olled` *ise* `paaris` [pulmarongis] Phl; *peiu**poiss* `sõitis` *ikke* *kõige* *ees* `ratsa` Mär; *kolm* *peiu* *poissi*, *need* `õdtsid` *nooriku* *kerstu* `peale`, *kus* *nooriku* *kraam* *sehes* oli Han; *pruudi* *poolt* *oo* *vel* *jed* ja *peigmehe* *poolt* *oo* *peiu**poissid* Tõs; *peiu**poesid* - - *näigusamad* *mehed*, *lindid* *olid* `rindas`, *pikemad* *lindid* *kui* *ruuttüdre**kutel* PJg; *peiu**poiss* `sõitis` `ümmer` *pulmamae* ja *rist* *lõi* *pulmamaja* *ukse* *peal* Ris; *tulid* *laulatuselt* *ära* - - *esimene* *peiu**poiss* - - *läks* *sõnna* *pruudikojo* *ehk* `peigmekejo` - - *siis* *sialt* *toodi* *õlle* *kann* Kos; *pruudi* `sõitjal` oli *mõek* ja *peiu**poistel* *mõek* Amb; *suure* *piirekannuga* *tuodi* `ankrustest`, *aga* *veikesega* *peiu**poiss* *läks* *pulmaliste* `vasta` VMr; *edemält* *õli* *neli* *viis* *peio* *poissi*, `enne` *vanass* *õlema* *õllud* *üks* *peio**poiss* Kod; *peiu**poiss* *taantsitas* *se**da*, *kes* `anda` *vastu* *võttis* Ksi; *nii* *kauass*, *kui* *pulma* `sõitu` *ol* *li*, *ol* *li* *peiu**poiss* *peidmehel* `kutsaris` KJn; *peiu**poiss* *olli* *kess* `ialine`, *vanad* *es* *võta* `kennigi` Hls; *peiu* *poisile* `anti` *paar* `kindit` ja `valge` *sall* Puh; *peiu**poisi*? *omma* *jo* *kõik* `saajan`, *mia* *kutsudu* Har; *Peiu**poisi*? ja *pruut* `neitse` *aviteva*? *nuurt* *paare* *inne* *laalatust* `ehte`? Röp

pekats *pekats* g -i *tont*, *vanapagan* *vana* *pekats* *vai* *kapats*, *vai* *toit*, *üits* *vanapagan* *iki* Ran

pekel *pekel* Rõn; *pekel*, *p*- g `pekle`, *p*- Se Lei; n, g `pekli` (-k-) Rõn San Har Rõu Plv Vas Se; g `pekle` Röp *uhminui*, *petkel* *Terä* *surumise* `pek`*li* *ol* *li* Rõn; *meil* *om* *sääräne* `pekli`, *mi* *suhru* *ta* `pekliga`, *kañebiterä*? *suhru**tasõ* ja *tetäss* *kañebi* `jahvõss` Har; *teri* *kuivatõdi*, *sis* `paante` *humbrehe*, *sis* *tambite* - - `peklega` Röp; `pekli`?, *sääntse* *nuiä*? Se

peker → *pekker*

pekerdämä *pekerdämä* *pagaritooteid* *valmistama*, *küpsetama* [ta] *om* *ka* *ää* *peker*, *tuu* *pekerdäb* *kah* Ran

pekerei *pekerei* IisR/-kk-/ *Kaa* *Han* *Pär* *Jür* *Iis* *Hel* *Röp* *pagaritöökoda* *Pekkereis* *tegivad* `saia`; *Räegitasse*, *et* *pekkerei* `poissid` *sõtkuvad* `leiba` *jaltega*, *et* `muidu` *ei* `jaks` IisR; `Linnas` *oo* *pekereisid* *küll*, *pekereides* *tihatse* *kõiksugi* `saiu` ja `leibi` Han; *Ennevanasti* *ostsin* *ikka* *otse* *pekereist* *saia* Jür; *ku* *mina* *mälehtä*, *ol* *Mehi* `kuurmah` *kõrts* ja *poodi*? ja *pekerei* Röp

peki- *peki-*, *rasva-* *kel* `jälle` *oli* *liha*, `lauti` *kalad* `pannile` ja *pegitügüd* `jälle` *pääle* ja Kuu; *pikka* `arjassetega`, *sie* *pidi* *õlemagi* *pekkisiga* Lüg; *tal* *oli* *suur* *pekitükk* *kää* Khk; *pekiliha* `sööjid` *ei* *ole* VII; *liha* `pulli` *koa* *sai* `tehtud` - - *auk* `tehti` *sisse* *levale*, *siis* `pandi` *taina* *kaan* `piaale`, *pekiliha* *tegi* `iaste` *rasvatsese* Tõs; *ma* *süü* *änam* *taru* *liha*, *pekiliha* `praadisi` Hää; *tangud* *said* *nii* *pudru* *keedetud* ja *siis* *sai* - - *need* *peki* `vürhvild` *ka* `sinna` *ulka* HMD; *panin* *pekiliha*, *luu* *liha* *ei* *pannutki* Kod; `kartuli` *pudrule* *mõni* *lõegub* *kohe* `tüürest` *piast* *pekiliha* `sisse` Pal

pekiine *peki*|*ne* g -se Jäm Khk *Jaa* *Pöi* *Muh* *Rei* *Mär* *Kse* *Aud* *Tor* *Hää* *Ris* *Juu* *Koe* VMr VJg I Plt KJn, -tse Tõs Trv Krk Puh San/-k-/ Plv, -dse Har Vas, -dsõ Krl/-k-/; *peki*|*ne* Kuu, *pegi*|*ne* Vai, g -se

1. *pekki* *sisaldav*, *rohkest* *rasvane* *pegiine* *liha* Vai; *Podid* *on* *väikesed* *pekised* *lihatükid* *vorsti* *sees* Jäm; *tüdruk* *äi* *taha* *pekist* *liha* Khk; *see* *sigä* *oo* *nii* *pekiine*, *teene* *oli* *änam* `taiga`

pekk

`seita (segamini); kõik pekisemad tükid pani ikke tema `nahka Mär; ma tahass pekist liha Hää; vanasti sedasi pekine liha põln nagu nüüd on Ris; sij̄i siga oo kõik läbi -- pekine Kod; kui `rasva ei old, siis pekisemast lihast lõigati kild, `lašti nua otsaga üle pañni, et pañn rasvaga kokku sai Lai; mea sedä liha ei taha, sij̄i om `väeage pekine Trv; `väega pekine vorst sai Plv

2. (puu pehmest osast, lopsakalt kasvanud puust) pekine mänd, süda `peenine kut püssiraud Khk; pekisest puust soa midad, mädaneb ära Pöi

pekk¹ pekk g peki hajusalt eP, pekki Lüg Jõh VNg/n pekki/, pegi Kuu Vai/n pekki/; pek'k g peki Trm M T, pek'i V

1. rasvkude; rasvane liha toiduainena pegist saab `rasva `praadimiseks Kuu; sel [seal] on paks pekk, `tõine on `rammus siga küll, aga pekki ei õle, õhukene pekk on Lüg; `kolmetoist`kümme `puudane siga, senel on ikke pekki küll Vai; `sakslased `tahtsid `kangesti pekki `saaja Khk; virutab kohe sula pekki `süia Mär; taru leha oo all, pekk oo kõeage peal Kir; arst ei luba ka naa pekki `süia Aud; pekki praen, tuleb `rasva Hää; on `kaikine aav, pannaks `sõnna peal `ül'gi pekki Ris; seäl pekki küll Juu; anna `mulle ruasuke pekki JMd; rähn sõi peki ära, mis ma tihastelle panin VMr; mina tahan taid, tõene tahab pekki Kod; ei mina põllusta kedagi, ei pekki ega tai liha Äks; siga nõnna söödetud, et paks pekk -- kohe vaksaga `mõeta Lai; pekki lõegutasse vorsti pudru `sisse KJn; kül'lelope om pek'k ja lahjat kah Pst; puhass pek'k pidi olema, kui `lahja `kül'ge jäi, siss rasu es saesa Puh; `lahja liha ei saa süvvä, ei ole `ambit, aga pekki keerutad nii sama keelega, lähäp `alla `lõnksti Nõo; tsiga ni`vägeväss toidõt, läbi ja läbi periss pek'k Har; `sakslasõ? `aeli`siin pek'ki takahn, pek'ki ja munnõ Rõu; tigasõ? omma `mak'ja? pek'i pääle Plv; pahrul ka nätä? nisama `valgõ pek'k ku inmissel, a iks om tõõsõsugunõ magu Vas; `valgõ kõrgaäs om ku tsia pek'k `valgõ Räp

2. pehmem puit koore ja puusüdame vahel alu süda lüiasse eest ee, pekist saab `piirgu Khk; Pælt vaada, puu ette mühuke, aga nää, paljas peki jurakas teine, südant pole ollagid Kaa; sellel tammel nii paks pekk Jaa; peki pool oo see, mis koore pool, kus koor piäl oo Var; lõmmu süä jäi `alla, pekist `kisti `pirde Hel

3. (seente osadest) Vanasti korjati `käsnu, keedeti tuha `leeltse sihes ää, kolgiti `pehmeks -- par'k tegi selle peki nii `pehmeks kutt vill Pöi; seenel ja tatikal oo koa pekki, seene pekk süüäse ää ja taru visatse maha Tõs; pessol kaks liha, pekigä `lüätse tuld, taig visatasse minemä Kod; puraveki om ää seene, aga tuu `võetass sääld alt ärä`tu pek'k; tagla lahi visati maha, pek'k `mõsti `puhtass, `aeti nõõri `perrä ja `panti tuule kätte kujuma Nõo

pekk² pekk g peki Khk Han Tõs Jür Hls; pek'k g peki Saa Krk Nõo Har Rõu Vas, pek'i Har Plv korjanduskarp kirikus kirgu pekid, peki `peepe pannasse raha Khk; Kirikus olid -- pekid Han; pek'k ol'li lekist ümarik ka'rp, pääl on pilu, nõnda et raha `sisse paraviisi mahub Saa; Pane aga kiriku pekki ka mõni kopikas Jür; peki säets kiriku usse ette Hls; kirikun `panti peki `vällä, läve `kõrva, ku raha korjati Krk; siss ku ker'k `lүүди `vällä, siss sais vүүл`mõldre pekiga `kerku `värjä pääl, kel `olli, tuu pañd raha peki `pääle Nõo; hüül`mõldri läävä pek'iga keriguläve pääle raha `korjamma `vaesilõ abi `andmisess Har; pek'k sai `õkva raha täüs Plv

pekk³ pekk g peka kivitõõtleamise haamer kibi küna raiuti, `talvadega puuriti augud `sisse, pekaga raiuti küna seest `suuri tükka LNg Vrd pikk²

pekkar → pekker

pekker pekker g `pekri IisR Jäm Khk Kaa Pöi Han Tõs Khn Aud Iis Kod Lai Plt, `pekre Tor Hää Saa KJn M, pekkeri Jõh Vai; peker g `pekri Puh Rõn, `pekre Ran; n, g `pekri Nõo San Urv/-k'-/ Krl Har Plv Räp; n pekkar Iis, `peka' Se pagar Pekkeril õlivad `sellid Jõh; Kui

`saari aeg `pekri `juurest kahe `kümme koppika iest `saia `võtsid, siis oli suur kott magusaid `saiu lisR; `pekrid, kes `saia, `leiba tegad Jäm; Tia, mis `pekrite `sisse oo läin, et änam käsitsi ei tee `leiba, ju need masinad `pekrisi `aitavad Han; Öppis `Pärnüs `pekriks Khn; peab `pekri ametid Aud; `pekri `juure lähän, võtan `saia siält Kod; `pekri oli suur ahi, kus ta küpsetas Lai; ei ole pekkert meie küläs KJn; lastas `pekrel ilus kuuk' tetä, nii et säräb Hls; `Pekre `tahtseve `kärke `ahje, et levä `ästi kobeve tules Krk; ku saia said saia `pekre mant, `olli `värške sai Ran; Küll iks vanast `pek'ri_ `teie_hääd `saia, tiä ol' makuss ja kohe Urv; ku? esi ka ni_pal'lu `saia olõss saanu süüä?, ku `pekri süü Har; peekar' õnõ küdsä, a `müüjä om õks eiš Se

pekkikas pekkikas paksu pekiga pekkikas siga, sel on paks pekk Lüg

pekk-kaal jäme lühike kael püsskaalaga obene, tõene one rataskaalaga, torid one pekk-kaalaga Kod

pekk|liha pekiliha `aeva taht pekkliha Kuu; kodu `tehtu `vorstid [on] ikke iad - - pekkliha sies, rohud sies VNg; vahelt `jälle nurisesid seäl, et mõnel oli pekk liha, et ei ma soand `süüä kedägi Juu; Vanasti `olli sij liha `kiitmise müüd, kõik pekkliha keedeti suurel `riidil ärä KJn

peklama peklama ringi liikuma, kolama; ära minema Kuhu sa `jälle paned `peklama; Nägi `iemält minu tulema, kohe pani `peklama Kuu

pekli → pekel

pekri → pekker

peks¹ peks g peksu hajusalt S L KPõ, Iis Kod Plt KJn, `peksu Kuu Lüg, pekso Mar Ris, peksi Kaa Krj VII; n, g `peksu VNg Vai/-o/; pess g pessu Trv Hls Krk Ran Nõo; g `peššu Lei; pessu- Vön Har Lei, pessü- Har Vas

1. peksmine (hrl ihunuhtlusest) ei `selle enamb avida `peksu VNg; `peksuga ei saa paranda inimest, see on vaid `ilge `muodi Vai; ju akab `irmuma ühekorra ka selle peksu `peepe Khk; seda peksi `asja ma ei määleta, peksi `õigus `vööti [mõisnikelt] ära Kaa; `viidi peksi ala, `tallis saan `peksi Krj; peksuga äi saa last targaks Rei; ei kannatand `peksu `väl'la, jäi tõbiseks ja viletsaks Mär; tä `ütles `sel'gest, et mina ei võta peksu `nuhtlust `vasta Vig; enne `loeti peksu oobid ää Tor; peksu irmu pärast `jäeti `koerus tegemata Saa; mis see peks suurele inimesele änam `aitas Juu; `peksu on siin `saadud küll HJn; `sinna ei `aita enam peks ei midagi JMd; oli viimane peksu aeg, siis tuli sie peksu kield JJn; mina olin viieteist `kümme `aastane, kui akkasin mõisas tüel `käima, siis küll ei old `peksu enamb VMr; tämä peksuss ei `kuula, aga `tapmise luba ei õle Kod; `toodi kaks `koormad `vemlid, siis akkas peks `piale Plt; alamb om `vaate sedä `pessu Hls; luteri `ke'ku man `olli pessu kotuss Ran

2. viljadest terade eemaldamine minul oli pinda peks (peksti pindaga) Kul; keik oli käsitsi teha, rehed `peksta ja, sis oli käsitsi peks HMD; rehe aal mina ei käind änam, siis oli masina peks Ann; mis pekseti, nied `üeldi nagu alusrukkid olema, peksu alumised, pienemad terad VMr; rossvärk oli obusega peksul Sim; rihe pessu aig Krk; `kuu'õ `peššu `aigu Lei

3. kalapüük jäält pörutamiseiga peksul `käima Käi; Peksu aamene Phl

peks² peks g peksu L(pä- Tõs) Ris Kei Hag, pekso Mar Ris, peksi Vig Kei; piks g piksu Khn puust külvi- ja mõõdunõu peks - - oli puust - - sellega sai sis jahu `toodud ja `vilja mõõdetud ja Noa; peks oo kahe `teistme toobine mõõt, odri, rukit, nisu pannasse `sesse Mar; peks oo pool vakka või kaks kilimettu Vig; peks oo talupoja vilja `tõstmese nõu Var; peksuga sai külitud, peremees külis, peks oli rihmaga `kaelas Mih; päksuga mõõdeti `viljä, päks oo neljäteist `kümne toobine, neli päksu täit oo vakk Tõs; peks oli üks ümmargune puu nõu, mait

peks

oli pikergusem Aud; *peksu täie kardulid `võisin `sel'ga* Tor; *`möldre peks* (poole vakane külimit) Ris; *Külemit oli kõige suurem kül'vi nõu, selle järele oli peks* Kei

peks^s *peks* g *peksu* (*pegsu*) M Ran Nõo Kam Ote Urv Har Rõu Vas, *pekso* Rärp väike koorem *`tuudi paar - - `peksu* Hls; *alb tii, suurt `kuurmet ei massa tetä, pane `väike peks pääle* Krk; *Jõõ veerest paar kolm `peksu `saigi tuukõrd `aina* Hel; *`talve sai suur `kuurma tuvva, siss - - maa `olli külmenu ja kõva, siss `peksu es tetä* Ran; *`olli nii suur näl'g, et inimese tõeva egä päevi mõtsast peksu kuuse `osse, söödivä eläjit kuuse `ossega* Nõo; *mine õige tuu üüts peks `ainu* Ote; *Eilä_vedäsi suu_pält `hainu - - viis `peksu kõgõss `saiegi?* Urv; *Tuu viil üüts peks `olgi* Rõu

peksa *peksa* andma, saama Jäm VII Muh Emm Kul Mär Aud Tor Hää Kei KuuK Amb JJn Pal Äks Lai Plt, *pekssä* Kuu Lüg Vai Vig Khn Juu, *peksta* HMd Kei Ann, *pessä* Hls Ran Nõo TMr Vas Rärp Se (naha peale andmisest või saamisest) *`vitsuega sain `pekssä* Kuu; *odan `utja ja `annan `siule `pekssä* Vai; *kadagadega `anti `peksa küll* Jäm; *silla `kohtus `keidi `peksa `soamas* VII; *`viska ane `peale vett või anna `kopli koerale `peksa, see oo ükskõik* Muh; *Mihel anti pehmed peksa* (kondid jäid terveks) Emm; *kaśs tahab `peksa `saada* Kul; *Poiss sai selle iest `pekssä* Khn; *eks ta üks peksuaeg oln, see teoaeg, `peksa `olle saan iga tüha asja pärast* Aud; *saad `peksa, et su sel'g ka nõnda `pehme on ku su kõht* Hää; *kolm vana miest soand [mõisas] `peksta* Kei; *kakskümmend `uopi `suama `peksa* KuuK; *tõsises mõttes `peksa ma ei saand, aga eks ta äsand vähä* JJn; *sai `peksta kiriku `poštis nõnna, et ta jäi vigaseks* Ann; *inimene on `loñtis ja kurb, kui `peksa saanud koer* Pal; *kui `peksa saad, siis tuleb aru `perssest pähä* Lai; *Poisi saive `pessä, esä and* Hls; *vahel nuheldi kah, kui `koerust teevä, mitu tükki saeva [koolis] `pessä* Ran; *mia sai ütte alati `pessä, `rüüksi küll ja `kratse peräst perset, aga mis tuu avit* Nõo; *kui tüümark ol'li jäme, siss `anti `pessä tal'li man* TMr; *Saa pessä nigu villapini* Rärp

peksamised pl *peksamised* peksandused *peksamised - - mis `peksamisega* tulevad siest, *nied on `alvemat rukkid kui rabe rukkid* Lüg

peksand *peksand* Kul, g *-i* Vig PJg Ris, *-e* Kir Ris; pl *peksandud* Plt peksandus *puhkis kokko selle peksandvil'la* Kul; *mis vardaga peksetud, need oo peksanded, tuas rabatud oo rapped* Kir; *peksandi rukki sai ää tuulata* PJg; *`andis kaks vakka peksandid; rukki peksanded* Ris

peksandaine *peksandai*ne g *-se* peksandus *lademie alt `saadi `peksandaised* VNg

peksandis *peksandis* Jäm LNg/*pekssä-/* Kul Mär Vig, *peksandes* Lüg/*p-/* HMd Kei Juu Jür Ksi, g *-e* peksandus *peksandesel on lajod `ulkas, nied põle täis `kasvand* Lüg; *kojas lööd öled ära, mis koda pudises, olid peksandised* Jäm; *ühü ainukese rehe peksandis oo sii maas* Mär; *rappe vili ja peksandise vili* Vig; *sai vili `val'mis, tuul käis `sisse reialle, sari ülesse ja peksandesed esiteks läbi jämeda sarja* Kei; *peksandes tuulati kaks `korda, rapped tuulati üks kord* Juu; *peksandesed, ega sealt ei `panda siemet, sealt pannakse ennemalt `luomadelle* Jür

peksandus *peksandus* g *-e* Hlj/*p-/* SaLä Kär Kaa Hi Mär Vig/*pekssä-/* PJg Tor hajusalt KPõ(-os) Ris), Trm Ksi Plt; *peksändü|s* g *-kse* Kuu hrl pl viljapeksmisel lademete alt saadud vili *peksandused on, kui `vartadega `pekseti `reie, siis jäid `reiealuse põrandalle ja `aeti jälle ise`päines kokku* Hlj; *keik vili, mis tuba jähi, oli rabandus, kojase jähid peksandused* Ans; *peksandused, mis obuste `jalgade alt ee `võöti* Khk; *peksanduse vili `aeti anna vilja sega* Kär; *See nätskäpp oo veel üsna aitaja asi, sellega veib veel mütmte rehe peksandused läbi tuule lasta* Kaa; *Peksandus vili saada varpamesega koja pärandald* Emm; *peksandused on leiva sega `pantud* Käi; *vil'lä peksändused* Vig; *peksandused tahvad `oostega või koodidega*

`peksa Tor; *Rappe rukistest võeti seemet, peksanduse`ulkas oli`kergemaid ibasi, neid`viidi magasi ja`maksti maksud Kei; peksanduse`uunik sai ise`äransisse`pandud HJn; siis said [rukkiid] rehe põrandalle lademesse`pandud, siis said`ära puistatud, nied olid nied peksandused KuuK; peksandused sai`esteks sõreda ja pärast tihe sarjaga [tuulatud] Amb; peksandused on rukki ivad, mis põranda pial`vartadega`peksmise järel`väl'la tulevad JMd; peksanduse varid Koe; peksanduse rukis oli luoma oma, teisest sai leivavili ja sieme VMr; *rappe rukkid said`este tuulatud, pärast said peksandused Sim; Teri`-`- mis lademest kootidega väl'ja löödi, neid üeldi peksandused Trm; peksandus tahab tuulata Ksi Vrd* peksandaine, peksandis*

peksandust pl *peksandust* kana sisikond – Emm

-pekse Ls karupekse

pekse *pekse* g `pekse lainetus – Khn

peksik *peksi|k* g *-ku* väike koorem *rii pääl`ol'li`-`- peksik; peksik`perse all tõisel Vön*

peksima `peksima, (ta) *peksib* VJg Kod Plt *peksuma või on ää`peksind* VJg; *moete (muidu) piim`-`- peksib`ärä* Kod; *peksind`õunad* Plt

pekslär `pekslär g *-i* piibumeister, -treial piibotreiäilit kutsuti `pekslär Röp

peksma `peksma (-mä), (ma) *peksa(n)* (-än) eP(`peksama Khk Mus); `peksama (-ämä), (ma) `peksan (-än) R(-maie, -mäie Lüg); `pesmä eL(-ś- Hel Se Lut; `p- Lei), `pesme Hls Krk, (ma) *pessä*

1.a. (korduvalt) lööma, taguma, kloppima; löömist meenutavaid liigutusi tegema *tie one kaik`aukuline ja`peksetu* VNg; *tien viha, sellega käin`ennast vahel`saunas`peksamas* Lüg; *paaligaga`pekseti peso joe`ääres Vai; mu ema oki olid puruks`peksand* Jäm; *peksab luupüksid`üksteše`vastu`ära Ans; koes`liiva ning lubja segamini peksetasse, see on lubja kašt; apud kaapsud peksetasse suure tünni`sisse* Khk; *rugi jahu sai`pandud ja vesi, labi`sisse,`peksid rokaks* Pha; *joonust piast`peksand`taldrikud puhas puruks* VII; *Ta (lind) pidade`eesele`pähhid`korjama mõne kivi`peale`-`- kus siis neid pärast nokiga`katki peksab (linnust); Sügise, kui noor`selge jää oli, võeti nui käde, täks`alla ja`augi`peksma (põrutamispüügist) Pöi; tikk_o suur suilind, kui aa peal näed, siis sa peksad`varba`vastu kivi`ää Muh; Roudnõgesed`-`- peksta`rohkem`peeneks ja`panta`aige koha`pääle* Rei; *obuse`raudi pekseti sügise`ulka`aega* Rid; *kurikaga pekseti tael`pehmeks* Mar; *peksab`kääsa kokku* Mär; *Kui`-`- põld`pahkrud täis oli, siis pekseti`pahkraniuga`-`- suured`pahkrad katti* Han; *ku piüli`leibä tehase, siis peksetse`sohkse kulbiga ta`kangest`ära ja pannase jahu`juure* Var; *akati`kangaid`autama, siis tõsteti pesukünasse, pekseti ja pleegitadi neid* HMd; *peksis`jalgu`vasta muad ja oli tige* Juu; *vankri pial peksab`-`- kopsud-maksad segamine* Sim; *obene peksäb tagass`üless* Kod; *muna`valge`peksti vahule,`tehti`torti* Lai; *väst külmäge es lää kokku kuuf`pessen, sis`pahti kuuma viij`sisse* Hls; *ku käe külmetev, sõss ütelt: pessä, pessä käse; tuuleluuage pessets, kis ala kuse, siis jää kusemine`järgi* Krk; *pesnu jalaga`vasta ust,`õiknu ja`rüüknu; nu poesikse om kah üte võrukaala`-`- kae, et`aknit`sisse ei pessä* Ran; *sääl`olli`tütreil`väega`pesjä lehm, nii jäl`edäde`peß`nõusmise`aigu, aga`ulka`piimä`and* Puh; *ku nätsität, siss alumane lõug pessäb`päälmätsega kokku; vanast tambiti`ipsi, ips`tuüdi suurden`tük'ken, siss kodun`pesti puruss; õtak tuleb, om vaja padja`pehmess`pessä, om ää magada* Nõo; *mul`ol'le kašt`kraami täis ku`puuga`pestü* Vön; *ku`kärbläse man ommava, siss annaga pess lehm* Ote; *kärbläiste`pessä`om sääne lapits* Kan; *ta põrss om ni`kõhna, et pess`kindrõid kokku; ai säärest nal'lajuttu, et naasõ`naari`kõik`kääsi kokku`pessen; tulõsõga`pesti ka tuld siss`üless* Har; *laitsil um ka pik'k`kühä,*

peksma

nuu_ka iks läk'ätäse?, *siss pestäss `säl'gä Rõu; opõtajal `pešti `akna kruudi_ka puruss Plv; higo `väütsi ja pess raud`naklu ja `rõngiid, üts ravva kõl'lin om õnnõ Vas; `nakseme peenikest leevõ kohetust `pessmä, `säärne `väikene mõlakõnõ [oli] Rärp; `peske tuu põllu viij' ar `maaha (niitmisest) Se; `kerik `pestass `ussõ (kirik lüüakse välja, st kella löömisega tähistatakse jumalateenistuse lõppu) Lei; mullavasaraaga pestäss `mulda Lut || peksuma õõnad on kõik ärä `peksnud ja `klopnud Kod b. (sademetest, tuulest, lainetest vms) kova torm oli ja `peksas nüüd jääd `siie `randa `sisse Kuu; suur ragi `peksäs `vilja purust, kõhe mitte midägi ei saa Lüg; `vihma `peksa `marjad maha Vai; Oli ikka torm, peksis mütu vakka õuni ala Khk; laev linderdab, laineete vahel kaksiti peksab Mus; meri peksab muda `maale Rei; sajab rahet, see on olnd, et villad oo kõik puroks peksnd Mar; vali vihm peksab karduli varred `kaiki ja vil'la maha kõik; tuule `pekstud õõnad, ega need `oida sünni ega kaua seesa Mär; Läks `jälle val'juks, siis peksis `lainõga laeva lekiks Khn; `riided lehisevad tuule kääs, tuul peksab puruks viimaks HJn; rahe lõi meil kua ükskord kõik rukki maha VMr; laene peksäb `kanga `servä minemä Kod; suure vihmage om kik'k otsast maha `pessen, marjaponni ja ubine ponni Krk; kui si raheuug `tull'i, peßs vil'lä kõik segi Ran; üitskõrd suvel `tull'i suur vihm ja räese segi, siss - - `kartulilehe peßs ka `alla Rõn; `üüße peßs `välku `irmsalõ Krl; tull' nii suur rässähug, et meil peßs `kapsta ja runguli looma puruss; suurõ tuulõga lappõ (lained) pessävä? üless `perve kauõõ Har; nii suur räüss, et kõik' `akna_peßs purulõ Rõu*

2. peksa andma, nuheldes lööma *sie oli `jälle nii vihane `meiegä, püüs kohe meid `peksädä Kuu; `itkeb nagu `vitsul `peksetud Lüg; Senele õlivad nied `peksajad `suured `sõprad ja no mehed `mõeldi, et kuda sa akkad omakülä miest `peksama Jõh; `peksas tä üsna `vaese omaks Khk; nagu oleks `vitstega pekset Muh; see `peksis teda üsna armutumaks Emm; kooliõpetaja oli jätt `lapsi söömata ja peksn neid Noa; `mõisas `olle `enni inimesi `surnuks peksetud Mar; `kupjad olid `väl'lä valitud, kes `peksid Vig; oma vitsad `peksväd vns Tõs; Mjõtu `korda läbi pekset, aga ikka norib `riidu Khn; ädalt ka ei tule, tia, mis loomade kätte `anda, aga kelle persset sa peksad Ris; ei ole `mütsi piast ää võtt, `aetud `tal'li ja peksetud Kei; Alus `trehvas ia valitseja olema, see ei last kedagi `peksa Rap; küll ta peksab õie oost, nüüd ta peksab ta `vaese omaks Juu; ema oli ka nii vali, `summis teda (last) `peksta, tuli ja `sahmis JJn; kiriku ees old `siuke poßt, `sõnna oli `siutud need naised `kiini ja peksetud, kel [vallas-] lapsed olid Ann; tema ei ole ennast `peksa last Tür; [mõisas] `peksivad, et veri oli taga VMr; minuda kodu `keßki ei peksnd, mina kua ei lüend [enda lapsi] Trm; [kroonus] vanass pekseti, ku ei `võtnud õppuss Kod; ei saa ilma `peksmätä lapsega `ühti KJn; Vanaesä oli karjapoisil naha täis `pessän Trv; kes obest pessäp, sijn pessäp naist [ka] Krk; tallimijs ütelnu, et mitte mu käsi ei tõse tolle latse `vasta, ma_j saa tedä `pessä Ran; `rußkaga pessäb `vasta nägemist, täl võiss `endäl kah `rußkal valuss joba `olla Puh; nüüd om `mõtsa nii `veedi, et latse `pessä `vitsa ka_j ole `kostegi võtta Nõo; sälg ol'l är_pest, sõss t_ol'l sinine ku paa põhi Urv; rummal' saa kerikun ka `pessä? vns Krl; pestäss nü, nigu sälg nü `pihmess lätt, ku kõtt om Har; meile tull' ka külläst üts litakõnõ, kõik' peßsi_tedä, ma võfi `vasta, `naksi `siijümä Rõu; kiä pik'ä ia eläss, tuu `pessä_ka saa, `pessmällä? ei jää? Vas*

3. põllutaimedest teri või seemneid eraldama *`läätsudelle `anti ka ikka `vardaga `pihta - - `pekseti VNg; `mõtlesin, et sel `aastal saan `õige `palju ube, akkasin `peksämä, ei saand kedägi Lüg; Mis nüüd `nuaridel viga elada, ei `pekseta enamb `vartastega `vilja Jõh; `mõisates pekseti auru massinaga `rehte Khk; vanal ajal oli üks pink - - neli inimest `peksid korraga ühe pingi `peepe Kär; saab ühel perel peksetud, siis läheb massin `teise perese Muh; talivilil pekseti käsil ära Phl; odra masin `peksis ära, see ei ole inimeste `peksa olnd Rid; kui*

ein `tehtud sai, siis -- sai ju rehesid `peksa Mär; enne pekseti `pintega `kuprad ää; ma `peksi vahel `kõõmnid Vig; rehi pidi kuiv ikka olema, kui ta natuke `niiske alt vel oli -- siis ei maksn teda veel `peksa Lih; `enne `valged oli jo rehi `valmis `pekstud Mih; `Arva mõnõstas peksetätte viel `rihte käsitsi, kui `õl'ga tahõtattõ `suaja Khn; rukki vihud `pandi `vastamidi maha -- siis pekseti või `löödi vardadega Aud; kui üks reht sai maha peksetud, siis sai uus üless ahetud Juu; `enne pekseti rehed ja neid olen ma küll peksnd KuuK; Oli kaks `peksjad, siis `tehti üks lade, oli aga neli `peksjad, `tehti kaks ladet ja `anti `varta Amb; `oostega sai rehed pahmatud ja käsilt peksetud Tür; lademed kaks kord peksetasse üle ja siis kieratasse VMr; mõni peksab `vartadega `kuprad, pärast tuulatakse sarjaga ära Sim; `erme luudad ja uba vihud `paanti maha, akati `kuuti `peksmä Kod; tüü oli küll `raske, aga leib oli ia, kui olid käsitsi peksetud rukkid Pal; enamast `valgest sai rehi ära peksetud, siis akati `ahtma Äks; kell kaks sai üless `tõustud, kellu kaheksamass `olli rehi maha peksetud Vil; Rüärihe `järgi akati kohe `tõugu `pesmä Pst; ku rehege [vilja] pesseti, siis läits jõuluni ära Krk; ku niij masina tulliva, siss inimese nigu imetivä, et kas nendega nüid midägi `pessä saab Ran; lina `sijmne rihi `olli kõige alvemb `pessä, ta tolmass nõnda, et sa_s saa `silmi `valla `laske Puh; ku kuju suvi `olli, siss rabati nii rüä ärä, parsile es viiäki, üteldi uvveld `pessmine Nõo; koodiga `tõugu es pestä enämb, lina `sijmniit `pesti ja vaest kahepi `sijmniit ja upõ kah Ote; tõug sai ka enne `vihma ärä pessetuss Rõn; rüä olli är_`pestü joba, `tuudi massin, `lasti kaara_ka läbi, sai_nuu_ka är_`pestüss Urv; tarõtäüs `vil'lä ol' maha `pessä? ega üüd, ku rüä riihhe `ol'li, siss nuid `pesti üle öie Har; märdiss iks rehe_saava? är_`pestüss Rõu; peßs vijl `üüße sulasõga_nuu? ristkhaina `sijmne? är? Vas; mi peßsä jo mitu ajastakka massinaga `vil'jä Se; mu `aigu `mäantsitki masinit olõ_ss, `peßti `kuufõga Lut

4. (nahaparkimisest) sedä [nahka], mis `ruomadest lähäb, sedä `peksetässe, ratta pääl `pekseti Lüg; `lambanaha är `pesje kätte viia Krk; Naha pandass apnema, siss mõne aja pärast nakatass neid pesmä, sikkess ja siledäss tegemä Nõo; Vanast pesseti `kaska`nahku sannan Rõn; Ega nahka üle aaste pesmäde saista es tohe laske San; ku är_sai `pestüss, sõss tull' naha `vuul'mine Urv; naha pestäse enne vällä?, pandasõ kuiuma, siss koogutõdasõ `pihmess Har; Vanast naa_kasugõ naha_ka esi_pär'giti vai `peßti Rõu; paju `pantasõ `kuuri munu, sis `saava `pessa `nahku Lei

5. tukslema, pekslema `Ninda `ehmatasin, süda akkas `peksama IisR; ei tia, miks miu südä tänä nii `peksa Vai; süda naat (nagu) `lamba änd peksab sehes Khk; Naba akkas äkist nõnda `peksma Põi; käe vaim, mis kää sees peksab Mär; `rinde all peksäb Tõs; `aige inimese süda peksab Kei; sooned peksavad tugevasti Koe; süda peksab tihimalt -- kui kõvemast on [tööd] `tehtud Sim; ei tiä, mes sel obesel on, ännin vett, akas kehäss `peksmä Kod; ma joosi nõnda_t süä pess sehen Krk; elu suunt `kaetass, kas ta pessäb Puh; mõnel süä nii `pesnä, et kõik `rõiva liiguva Nõo; südä lüü, ku är väsiite, siss naks `pesmä San; taa suun vai pul'st, ku taa `välläpoolõ pess, siss koolõt vällä?, ku taa sisepoolõ pess, siss elät Har

6. hoogsalt, otsustavalt midagi tegema ära `peksag oma suud nii pailu (ära räagi vastu) Jäm; nad `tahtvad Oosti mere peremed `olla, küll teid siit e `jälle peksetase Khk; lapsed pekseti vahel ahju_päle ka, kui `õige külm tuba oli Pha; pessi na maast üless Krk; peremijs `pesnu kõik poesi minemä, et ärge tulge tüüjinimeste une`aiga `viitmä Nõo; latsõ_`pesvä_`pal'li Kan; no omma kõik' sõa liinist vällä_`pestü?, no_mma varõsõ ja haki_platsin Har; keelt peksma taga rääkima, tühje jutte levitama lähäb külä oma kielt `peksama Lüg; meite `suilisel on ju ka keele `peksmise ammet Khk; mis sa seda keelt mudu

peksmed

`tühja peksad Mar; temä peksäb kiiht kahe vahel, one tühjä juto ajaja Kod; tuu om keele `pesjä tõsõ pääle, pess kiiht tõsõ pääle ja kõnõlass hüppä juttu Har

peksmed pl `peksmed LNg, `peksed Kse peksandused `peksmed olid teise sordi vili, tapped olid paramad LNg

peksu- peksu- *tämä õli rikkas mies, `peksu`massina `õstis ja kaks iad ovost õli Lüg; Aavi `püüdmiseks oli veel peksuvõrk, see `vääti nõnda pool õmarguti `ääre `sisse, siis pekseti mütaga sihes nõnda et meri põrus Pöi; peksujäl vanasti `keidi küll, va kõber nui, sellega verutati (põrutamispüügist) Rid; mina ei võta peksu`nuhtlust `vasta Vig; eks ta üks peksuaeg oln, see teoaeg Aud; mis pindaga `löödi, need olid jälle peksurukkid; `enne old peksutuba koa `mõisas (karistamiskohast) Juu; mo isa käis - - tiul ja `orjas mõesa ärrat, siis on `pekstud tiumehi peksupingil Kos; peksu`orjust mina mäletan, sial olid peksupingid, `sinna `piale `võeti kõhuli maha, `kohtu mies luges uobid ja `lueja löi VMr; ku pessümasinõid viil is olõ?, siss `pessi_mi?` riihhega `vil`lä Har; saa ei_pul`list piimä`lehmä, ei_pedäjäst pessüpuud (peksuvitsa) Rõu*

peksu|maa (teat pinnamõõt) *isa oli `raiun ühe peksumaa maad [põlluks]; kaks `pääva oli peksumaa pialt teha [mõisas] Aud*

peksutama *peksutama Trv, -eme Krk*

1. väikseid koormaid, pekse tegema *tij tubli `kuurme `pääle, mis sa iki peksudet; pant küebkse kõtu ala, peksuts pääle Krk*

2. kandma küll *ma peksuti sääld `einu `väl`lä Trv*

peksändäsed pl `peksändäsed peksandused – Lüg

peku *peku Puh Nõo Urv Har, peko Võn Kan pepu võta peku `pal`lass, ma anna sulle peku `pääle mõne nähvi Nõo; kata_peko kiinni? Kan; kül_taal om peku pehmekene, ku_laits rammun ol`l Urv*

***pelargoon** *pellakoon Tõs, pillergoon Jõh/`p-/ Han Kod, `pillergon IisR, pillergun Rei, pillegroon Muh, g -i; piller|kruuñ g -krooni Hel Nõo; n, g pillergu Krk (lill) Veranda õli täis `õitsvaid `pillergoonisi Jõh; `Pillergoni tied teha, sie piab `aitama `kõrva valu `vastu IisR; Pillergunil on `vänge ais, neid pole ea `palju toas `oida Rei; pillergoonil suured pätäkud õtsan Kod; Pillerkruuñ om väega iluss lill, ku ta äitsep, siss om ta nigu üits äitsme unik Nõo*

pelastama *pelastama Hlj VNg Lüg(pelästämä) Koe Kad Iis Trm*

1. ehmuma, kohkuma; kartma *Sepp võttand obuse jala ülesse ja pelastand ära, obusel old `kapjade asemel käppad Hlj; pelastin une pääl VNg; `tütrikkul õli kõva veri, ei tämä pelastand egä `kartand Lüg; Ma pal`ju ei kart, vähä pelastasin Kad; ega oleks vaja õld pelastata Trm*

2. hirmutama *nõnna pelastas sie jutt ära et Iis*

pelastus *pelstu|s g -kse ehmatust tämä sai pelastuksest `ruosi VNg*

***pelatama** *impers pel`atedass hirmutama `laši pel`atedass Lei*

peldik *peldi|k (-l-) Käi Phl Ote, g -ku VII Pöi Muh hajusalt L, Ris Nis Kei Juu JMd Koe VJg Trm Kod Lai Plt KJn M Nõo San Krl Har Plv, -gu SaLä Emm Rei Puh Krl Rõu Vas Se; `peldi|k Jõe, g -ku Lüg Jõh IisR(-l-), -gu Kuu; `peldi|kko g -go Vai; pältik g päldigu Se käimla `peldik on `välja`käigu koht Jõe; `Peldik õli siis ka viel riialuse `õtsas Jõh; mäne `peldikko sittale Vai; `loudadest peldigud tihaste nüid Ans; peldik aiseb nenda `kangesti Khk; Peldik on uiem asi, `mõisas oli vanasti üks peldik Pöi; sibi oo see, kes peldikud roogib Muh; üks üiab teda peldik, teina kemmergu Phl; kõigil põle peldikusi Mar; akkasid pel`dikud arima Mär; tuba aises ku üks peldik Hää; vanaste ei onld pel`dikud, `käidi `väl`las maeanurga taga*

Nis; *kui neid külas viel `kuiskil ei old, siis kuolimaja `juurde `tehti esimene pel'dik Koe; niid_o sita pel'dikud, niid ei õle kellegi majad Kod; mia lää peldikus Hls; peldik om tare takan Puh; mul om viijl peldikul käümäldä Krl; sa kurat `haisat ku peldik Plv; päldigukasija, timä kasõ noid pältikit Se || söim sa olet peris peldik Hls; assa[?] mädänü[?] peldik Plv **b.** (väljaheidetest) Mütmed lasvad oma eina ja põllumaale peldigu rammu vidada Emm; `siia `veeti pel'dikud `piäle KJn*

pele *pele* Khk Hää Lai Nõo, g -da Kod

1. hüüds *oh sa vana pele* (hurjutades), *kui midagi äbi `asja teinud Lai; Oh sa pele, kudas ma küll joosi Nõo*

2. pöörane *peledad inimesed* Kod

pelenema *pelenema* Kul Tür hirmuma, pelguma; pakku minema *põdrad oo siit ää pelenend* Kul; [lambad] *pelenevad - - jooksevad `keerdu kokku Tür*

peleriin *peleriin* Pst, *pilleriin* Jäm/m-/ Nõo San Rõu, g -i; n, g *pelleriine* Pai Lai, *pilleriine* Hää Amb Pai Pee Krk, *pilleriine* Kuu, *pileriina* Jõh (riietusese) *`Pilleriinesi `pieti kohe `kuue vai ohukase jakki pääl Kuu; saksigutel käisid sedised milleriinid - - kaila `ümber, kurgu alt `kinni - - käis keige peel, `käise `ouku es ole ka Jäm; Ennemal aal oli veel pilleriine, see oli ilma varrusteta, nisuke ratas õlade pial Amb; Peleriini õlma nurgad kinnistati lõua alt - - preesiga Pst; Pilleriin om seränte rohkemb antvark rõivass - - rohkemb uhkuse asi Nõo; Üts kõrd ol'li pilleriiniga palitu_moodun Rõu*

peletama *pelet|ama* Jõe SaLä Kaa Pha VII Tõs Vän Tor Hää Saa Ris Kei Kos Jür JMd Ann Pee Koe Trm Pal Plt Pil KJn Trv, -ämä Kuu Juu Kod; *peeletama* Rid Mar Mär PJg

1. eemale tõrjuma, ära ajama *`enne olite juba `ündi sanad, sie akkand peletama, aga `metsa mend ünt Jõe; võta lapagas käde, peleda kanad ε Khk; Peletasin loomad oraselt minema Kaa; mine peeleta need kanad rukkist `väl'la Mär; sõjad ära peletan kõik laiali Tõs; `vaske `tautud, mütsud `kostsid nii `kaugele, et peletas ünid ää Vän; jänesid peletadi ka aiast, `pañti kolinad ülesse või mõni rõõvas, mis `lehvis `kangesti Saa; peleta `lambad `kaugemale Ris; koer peletand kanad söögist `eemalle Trm; vaja luükid peletätä Kod; ää peletand siält juurest KJn; pelet' kikk inimese `mõtsa Trv*

2. ehmatama, kohutama *lend peletäs mo nii ää Juu; ma `kartsin, kui `jälle mõni oost peletab, noor obune oli, nihuke peru, et siis kukun jälle [vankrilt] maha Ann; obune oli peletada saand, akkas `lõhkuma Pee*

3. kiruma *kes tõiss tõreleb, sij peletäb; mes sa peletäd ja vannud tõiss inimes* Kod

peletis *peletis* Kär Kaa Pha VII Mar Tõs Hää Saa Kos Jür Amb VJg Trm Plt, *peeletis* Mär Vig Var, *peledis* SaLä, *peletes* Rid Kul Khn Hää HaLo Hag Juu Koe KJn Trv, *peeletes* Põi Rid Vig PJg Rap, g -e

1. hirmu või vastikust tekitav olend; sellisest inimesest või loomast; ka kirumissõnana *See [on] viimne peletis eese olemisega, seiksega p_saa mette seltsis elada Kaa; Oh sa peletis, vat mis sa sii kodu teind oled, keik toa pahupidi pöörand Pha; mõni obu just kut peletis, ep seisa kohetil VII; (lapsele:) mine va peeletis siit, pissib enese täis Mär; Maksa_mtõ peletest `riäki Khn; `tohho peletis, kana poegi kallal Hää; oh sa peletes oma jutoga Ris; ta üteld [hundile:] mis sa va peletes siin möda tied nüüd jõnnid, ei sa soa `metsa Hag; kos sa peletes nõnna kaua olid Juu; Nägu rõugearme täis, nagu peletis Jür; sie oli üks - - igavene peletis mies Amb; mis sa peletis ehmatad `teisi inimesi VJg; sihukest peletist põle kuuld ega näht Plt; sina peletes, või tooli piäl KJn*

pelets

2. kuju, ese vms lindude või loomade peletamiseks, hirmutis *peledised pannasse`nonnidele, kui ne õlg katusid lammutama tulavad* Khk; *peletis tehakse odrade ning nisude`sisse* Kär; *ma tegi peletise`sisse, oort kadusid`varblased ära* Kaa; *vanad`riided`viidi peletiseks* Pha; *peletes`paandi nisu, ärneste`juure, et linnud`sööma ei tule* Kul; *peletis - - puu`püsti, must jak`k`selgä, puu`käistest läbi ja müts`pähä* Tõs; *peletis tegi kolinad või`liikus. mõni tegi peletises inimese, paanni`puule`rõõvad`sel`ga, see siss`kõikus* Saa; *vareste peeletes* Rap

Vrd pelets, peletus

pelets *pelets* g -i Aud(-e) Tor *peletis peletsid pannetse`erne, odra ehk nisu põllule`lindude irtutameseks; lähäb teiste`ulka jüstkuu pelets, kaltsud`ümmer* Aud; *toh oh pelets, eena, mis ta teeb* Tor

peletu *peletu* häbitu, jultunud *sa va peletu koer* Trm

peletus *peletus* g -e peletis – Kad VJg

pelg *pel`g* Kan Plv, g *pel`lu* Trv Hls Ran Nõo Kam, *pelü* Võn Rõu Vas(-l-) Räp Se, *pel`lü* Krk Har/-ll-/ Vas; *pel`g* Lut *pelgus, kartus, hirm olli`õige pel`lul* Hls; *sellest ei ole miul`pel`gü, et na miu ilma jätäv; ei tää, ka`tal ädä om`meastigi, ta süü pel`lü mooduge* Krk; *vai ma pel`lu peräst miñemädä jäti* Ran; *sängin om paremb võrk iijn, ei ole`pel`gu, et ta (laps) maha satab* Nõo; *nüüt olõ ma pelüst`lahti* Võn; *ei olõ`inemisist ei jumalast`säändsel`pelgü* Plv; *oh sedä`hirmu ja`pel`gü, ku sõda siia`sisse tul`l* Vas; *es`julgo minnä`joht, läts iks peräst pelüga är`* Räp; *mul`väega suur`pel`g vere seeh* Se; *mul om süä külm suurõ pelüga* Se; *häbü um härä`suuru, pel`g pini`suuru* Lut

pelgama *pelgama* Khk Koe VMr VJg Iis Lai Plt, *da-inf pel`jata* Trm, *pelgata* Kse, *pel`gada* R; *pel`gama* Äks, *da-inf pel`lata* Saa; *pel`gämä* Mar, *da-inf pel`jätä* Kod, *pel`gädä* Lüg Vai; *pel`gämä* MMg, *pel`lätä* Vil Trv T; *pel`gäm(m)ä, da-inf pel`lä`dä, -tä`* V(-ll- Har; *pel`gä- da-inf pel`ä-* Lei Lut Kra); *pel`gäme, da-inf pel`lä`te* M, *-de* Krk San Krl(-de?)

1. hirmu, kartust, muret tundma; kedagi või midagi kartma *kui oli ikke vits kää, siis luam`pelgas* Hlj; *küll nie`pelgavata,`nindat`lähte`juuksu kohe iest* VNg; *Ei`maksa`pelgada kedagi, siin kõik omad inimesed* Jõh; *mia pel`lasin minna, pime ol`li* Saa; *pelgab ja läheb minema, kui kedagi näeb* VMr; *tema ei`pelga kedagi, tieb`niskse rumala äbituma tüki ära* et Trm; *minä pel`jäsin kui`irmuss, et siga süüß käe ärä* Kod; *ku neid (hunte) vähä on, siss nad pel`lävad* Vil; *ma pel`lässi`är`ga* Trv; *vanast inimese pel`läsiv vanapagant, siij olli rumal usk; lume tule ninda pel`läten (kergest sajust) pilt* Krk; *vahi kui suureke esi, aga temä ka mõst`ab`pik`set pel`lätä (kanapojast)* Ran; *naene ütsindä kotu ja`pel`gäb nii et sülg`kiij suun* Puh; *üits`tüitrik`ol`li nii kahvatanu`näoga, tuu vaest pel`läss* Nõo; *vanast`pelksid peremiist, vah`et`ümbre`ringi, kas ei johu`kostki tulõma* Võn; *ma ei ole esi koer, siss ei mõista pel`lätä tõist ka* Ote; *sääl tä poi`hindä üless kah, taad kammõrd ka`pel`ksi sõss* Urv; *taa om vana valladu latsõrõibõ, ilma`pel`gämädä`* Har; *ku`ija pelätäss, hüvvä häbendedäss; pini peläss`pik`set, pagõsi sängü ala* Rõu; *mõts`isiku nii pal`lo, et`õkva`pel`gämmä`naksi* Vas; *mis ma inemist`pelgä, sutt`võit pelätä`* Räp; *ar peläku`i, timä`putu`i* Se; *ravass`pelgäse sõast (rahvas kardab sõda)* Lei; *inemine`pelgäss jumalat, et timä`või anda``kõikõ hüvvä ni`halva* Lut || *hirmu tõttu ära minema loom ää`pelgand; varas`pelgab ka minema, kut täda`need* Khk

2. midagi halba, ebaseeldivat oletama või arvama *mia`pel`gä, et ma mõne asja`viltu aa* Hel; *pel`lätäss, et liigliha kasvab, kui`liimi`väl`lä aab, muidu aab (haav) ei aa midägi`väl`lä* Ran; *väimiss käiss ka arsti man, pel`läss, et viimäte jääp koit`pimmess* Puh; *nigu nõõriga lähäb tuu`tj`sinna, ega`essumist pel`lätä ei ole* Nõo; *naise`võtse ma üte`tiijnjä`tüitrigu,*

selleperäst et ma pellässi talu `tüürit `võtmast, et nimä omma väege õrnalt `sisse ellitet San; ma `pel'ksi, et tä koolu om Urv; tuu o'l pelänü jäl^o, et ma^o lää no timäga ütehn Rõu; pelädä om, et pahanduss tulõ Vas; `pel'ksevä^o kui elotuld, et `tiiskuss om Räp; ku tarõh valitsõt, siss lätt tarõ palama, sõjoo o'l vana `rahva `pelgäminõ Se

3. millegi suhtes tundlik olema; mitte taluma oleksin `mennu, aga `pelgasin `külma `ilma VNg; sijn riie on `kange `päävä `pelgämä, piab vilun kuevatama Kod; nemä kuumaga ei taha väl'län olla -- `pel'gävä `kuuma Trv; naistekirvess om liidi suu ehen, sijn ei `pel'gä kivi kah Krk; [ahju] `vuudress läävä parõmbat kivid, mes nii tuld ei `pel'gä; [vikati] terä `pelgäb ärä `lühimist Ran; kudsaril muiduki `ol'li oma kudsari `mäntli sällän, egass tuu `vihma es `pel'gä; kürvits om `väega `alle `pel'gäjä, ja kurk kah Nõo; kuiv maa `pel'gäp `põuda, aga vihmaga saat iks midägi oma vaeva iust Kam; pää `pel'gäb `kül'mä, piab `ühise räätt olema pään Rõn; Tuu (tammeankur) `pel'gä es ligunõmist ja mädäne es ka nii ruttu Rõu; plek'ine nõo `pel'gäss `väega rostõt Plv; näide nurmõ^o ei olõ vihma `pelgäjä^o, ja `pelgä_i `põuda kah Se; halv maa, sääne ahk liiv, `pelgäss `vihmä ni `pelgäss `põuda Lut

4. midagi ebameeldivaks pidama ja mitte sallima sie `pelgäb tüöd Lüg; pel'läss kohut kui tuld Ran; kes ei `pelgä `vaiva, tuu saa `leibä süvvä^o; ta `pel'gäss taad mineket Se

pelgima `pel'gima Ris Rap, `pelgema Juu pelgu minema ma `pel'gisiin iest ära; `lambad `pel'gigid ära Ris; ta ei taha ennast näedata, `pelgeb kõrvale; põdrad on siit ää `pelgend Juu Vrd pelguma

pelglik `pelgli|k g -ku Jäm Mär Iis Plt, -gu Khk; `pel'gli|k KodT Võn Ote Räp Se, g -ku Saa Trv Hls Krk Nõo Rõn San Har Rõu Plv Vas, -gu TLä Krl; `pelgli|ku, `pelguli|kku g -gu VNg kartlik, arg nie one kaik `pelgulgud VNg; tüdruk oli `pelglik ning äbelik Khk; ta nii `pelglik -- oiab ennast ikke `kõrva Mär; `pel'gliku käest ei saa midagi abi, see pistab ise `õiku Saa; sijn om `seande `pel'glik ja ara verege Trv; nende sean om pal'lu `pel'glikid Hls; muedu olliva nuu latse seräte `pel'gliku, es `julgeva kõnelda Nõo; kiä `valgõ verega omma, nuu omma kõik' `pel'gliku^o Har; `pel'glik nigu jäness, pand `plehko, kui midä inne om Plv; ärä `olko nii -- `pel'glik, et sul süänd olõki ei Räp; `vasta jumalat pel'glik, `pelgäss pattu (jumalakartlikust) Se

pelgu `pelgu Kuu VNg Khk VII Muh Mar Mär Tõs Tor Hää Ris/-o/ Kei Juu Kos VJg Sim Trm Lai Plt, `pel'gu Puh Nõo peitu, varju sie `oida `pelgu enese üht `puhku, ei sie tohi `näitä `endasa VNg; läks mo eest `pelgu Khk; mõni oiab `pelgu ennast VII; kroonu eest `pelgu -- lähvad Mar; arg karjane `joosis `pelgu, kui mõni loom ää kadus Tõs; enne mendi `pelgo soldatiks `võtmese iest Ris; peiu poiss läks vahel `pelgu, tegid `nal'la Juu; Triigi raba earest `joosid `seie `pelgu Kos; vang pagesi `pelgu Puh

pelgulin pelgupaik; linnus `Narvas `üeldasse `pelgo linn õlema, et kui `ruotsi sõda õli, siis õlivad `peidos Lüg; pelgulin one, kohe inimene peedäb ennäss ärä Kod || piltl (vanglast) üteln: no `tehke pelgulinna värvavad `lahti. ta olnd `kohtu ees Khk

pelguma `pelguma VNg Jäm Pha ehmuma; pelgu minema laps `pelgus VNg; siit on nad (metsloomad) ära `pelgund Jäm; kala `pelgub minema Pha Vrd pelgima

pelgu|paik pelgupaik mõnes `roogus ja `metsas Mar; oisib pelgu `paika Mär; kus on sie pelgu paik, kuhu ma lähän Iis

pelgus¹ `pelgus Kod Hls/-l-/-; `pel'gü|ss g -se Krk kartus mes tõese inimese `pelgus tiib -- mina ei `pelgä kedägi Kod; [lapsena] võõraste ette minnä es tohi, sääl olli äbü ja `pel'güss Krk

pelgus

pelgus² `pelgus Kuu/-ss/ Jäm Muh Phl Mar Mär Kir Tõs Aud Vän Tor Hää Ris/-os/ Rap Juu Ann Tür Trm Plt peidus, paos *olid säääl* `pelgus Jäm; *nuriseti, et meest* `pelgus `peeti Mar; *oli keik aeg* `pelgus Mär; *varas oo kadun,* `pelgus Tõs; *metu setu `pääva oln* `pelgus Aud; *old taga eenämal `küinis seäl* `pelgus Juu; *nende küngaste sies olema ikka* `pelgus old `vargad Ann

pelgusi hirmu tundes *pimme üüj* `ol'li, ma `pel'gusi oesi iks majade `varju; *ku om vaja läbi mõtsagi minnä, siss* `pel'gusi lähäb Nõo

pelgämisi kartlikult *akkass* `mõnda sammukest `astme, irmu varal, `pel'gämisi Krk

pel'i *pel'i* Jõe Kuu Hlj VNg Vai Emm JõeK ankruvinn *pel'i, mis siis* `ankrud sai üles `vinnada, *kaks miest* `kummaldgi puold `otsast siis `puuga `kieräsüd sedä *pel'i* `ringi Kuu; *peliga pelita* `ankuri üles VNg; `ankru *pel'i* - - `ankru kett käib `peeE Emm

pel'i² *pel'i* Jõh Vai mäng, partii `mäyyjime ühe *pel'i* Jõh

pelihümmä *pelihümmä* pleegitama rõivast *pelihümmä* Se

pelima *pelima* Jõe Kuu Hlj VNg Vai JõeK *peliga* vinnama `Ankur *peliti* üles Kuu; `lastis `paati, *ku `vorgud ja kalad olivad, siis ei* `jaksand seda `üksi *pelida* (maale vinnata) Hlj; *kui saab pelima akata, siis panna üks ots* `ümber paku JõeK

pelis *pelis* Hlj Jõh kimbatuses *ta on* `nõnda *pelis* `selle `asjaga, *ei saa jago* Jõh

peljutama *pel'jutama* pelutama, hirmutama *ise* `pelgäb, *tuleb* `tõisi *kua pel'jutama; mes te pel'jutata lastess* Kod

pelkama `pelkama, da-inf *pelgata*

1. hiilides liikuma *lähäb pelgates* `mööda Kir

2. silkama *jänes* `pelkas `metsa Kir

pell' *pell'* Vän, g *pell'i* Ris, *pell'i* Tõs Krk; n, g `pell'i Vai

1. ebajumal *pell'i on jo* `piiblisti Vai; *Iisraeli rahvas ju kummardas seda* `pell'i Ris

2. kratt, koduhaldjas *edimelt pidand pellile* `viimä, *mis vähä uudist olli tett, kas luym tapet või uudine leib; vanast olliv pell'i aia* - - *pühitsiv sedä* `aida ja `viiti süvvä *pellil; pell' es ole* `tahten, et `pernaise `sängi tüdruk läits Krk

pell' → *pelt'*

pellätüss *pellätü|ss* g -se Har; *pelätuss* Lei *peletis pänni õks naid pellätüüsi üless varõssõilõ; tekke no üts pellätüss* - - `kapstõidõ `sisse Har; `ísirke *pelätuss* `pantas ül'este Lei

pelodus *pelodu|s* g -kse *peletis* `irmus `justku *pelodus* Vai

pelostamma *pelostamma* pelutama *päris pelostamma paneb oma juttuga* Lüg

pelt' *pell't* Vas, g *pell'di* Kul Mär Vän Tor Saa hajusalt Ha, Koe Kad VJg Trm Kod Lai Plt San Krl Rõu, *peldi* Jäm Khk Kaa VII Põi Muh Kse Iis M Krl Rõu Lei, *pelda* Mar Var; *pelt g peldi* Rei Mar, `peldi R(-l- IisR), *pelda* Rid Kse Tõs(-ä) KJn/-ä/ SJn; *pell' g pelli* Ran Rõn

1. ettetõstetav ahjuuks `Ahju suul kävi *plegist* `tehtud *pelt ies* Kuu; *konks taga* `peldil *ja pane* `ahju taha `kopsti VNg; *pelt oli* - - *nii suur kui* `ahjugi suu Jõh; *Kui ahi oli* `liiga kuum, `tõsseti *pell't nattukesest ajast* `praokille IisR; *üks tükk raava lāragad* `pandi *ahju suu ede, see oli pell't* Khk; *Peldi taga oli raabikakk, levad olid* `kaugemal `ahjus Kaa; *peldid on tahmased* Rei; *peldad oo ju nüüd egäihel* Rid; *kerisega ahod, peldid ees* Mar; *pala ahi, võta pell't eest ää, levad saavad* `pal'lu Mär; *kui* `sooja *ta, ad* `väl'lä `lasta, *s, tee pell't* `lahti Juu; *vanal aal* `tehti *lõke ahju suu* `alla, *kui* `pell'ti *viel ei old* Kos; *sial ahju pell'di pial küpsetand jah omale* `kuokisi KuuK; *vahel õli laud* (ahju suu ees), *ku* `pell'ti *ei õllud* Kod; *rihiahu pell't* San

2. kriska *peldid, nied on igal* `ahjul, *kui ahi saab küdend, siis* `ahju *sue ei lähä enāmb* `korstnasse Lüg; *pane peldäd* `piäle, *kaks* `peltä Tõs; *kui suured söed on, siss* *kohe pannas*

pel'did`pääle Saa; mõned kutsuvad peldäd, mõned riiskad KJn; ku tuli`ahju pannass, peldi võets päält ärä Krk; ahjul om suidsu lõõri man pellid, meil om kah`pel'lega, kaits`pelli käip`pääle, mõnel om käänatäv, meil om`pantav Ran; Võta pelli ärä, muedu ajap`suitsu`sišse Rõn

3. ahjukapp liha küdsätedi vanast peldin kah Hel; *pel't oli sääne auk - -`kaal'e küdsäti San; panõ° piim`pel'ti`hapnõma Rõu*

pelt° *pelt g pelda* hajusalt S, Kod; *pel't g peldi* Ran Puh Kam; *pl`pelted* Kse Vil

1. tükk, raas, kübe; helves, ebe *jahud oo nurgelise`peltu täis* (hiiresitast) Khk; *`linnas joob, aga kodu pole leva ega liha`pelta; ää sa seda viimastkid soja`pelta toast`välja`laskeg Mus; Äi mul pole mette pelta raha ka änam järges; Pole ma [tema]- - varast mette pelta ka saand Kaa; lume peldad sadavad, üks lume pelt kukkus mo kää`peale Jaa; `Tõmmas kõhu nii`kinni, valutab ja valutab, mitte`pelta äi tule läbi Põi; lume peldad käivad maha Käi; lume`pelted kõivad koa, arvad`pelted tulevad Kse*

2. põhk, aganad *Vaja viil`pelta`aada`luumadele`alla Kod; sarja`pääle jäevä pikä peldi, nij visati ärä lehmädele Ran; mõni üteli pel't, mõni üteli kõlgass Puh; peldi om teräde mant [tuulamisel] all puul, na omma pikembä,`raskemba kui`kõsle Kam*

pelt° *pel't g pel'di* käimla *pel't vai kemmerg, kohe inemise käävä; no_mma_jo_pel'di* ammust`saandõ° Har

peltama`peltama Jaa Muh, *g peldata* Kse sadama (lumest) *täna üsna kaua lund`peltand* Jaa; *juba akkab lund`peltama* Muh

pelts *pel'ts* Mär Kse Pär Vas, *pel'tsi* Muh Aud Tor Hää/-ds-/, *peltsi* Jäm(*pelsi*) Khk Pha Põi Mih Trv Hls Krk/-ds-/, *pelts g peltsi* Mar Han Var Mih Tõs riietuse **a.** poolkasukas *suur pitk oli ikka kasukas, lühine oli pel'ts, meestel ning naistel Jäm; ma ajasi omale peltsi üle* Khk; *pelts ehk pihtkasukas, mehed kannavad enamaste Mar; kasugu pel'ts, vahelti õлма kokku Krk* **b.** vatt; *kampsun pel'ts oli lühike - - ännad olid taga; peltsil - - - õlmad kõisid tina`nööpidega`kinni ülesse kurgo augoni`väl'la,`piske rae oli kua peal Mih; pel'ts oo lühike vait või jakk Aud; naiste`rahva kannave`peltsi Hls; aagi olli ehen peldsil,`õige`käüse, kül'le pääl õmmeld; koes mu varrastege koet pel'ts om jäänu Krk* **c.** kasukvest *Pel'ts - -`ülge jahil oli see ikke ligi Jäm; vanainimesed kannavad`pel'tsisi Hää*

peltsakas *peltsakas* räbalane, *pude vana riie on peltsakas, käriseb`kergeste* Jaa

***peltsima** nud-kesks *peltsind* räsima, *sasima Torm on nee võrgud nõnda ää`peltsind* Põi

peltümä`pel'tümä pleekima *pel'tidi* päävä pääl, *tuu puul läts nii`valgõss ku`pel'tu* Se

peluma *peluma* VNg Jõh IisR, *peloma* Lüg(-maie) Jõh Vai

1. ehmuma *pelus`ruosi`jalga* VNg; *Oi, kudas ma pelusin, kui nägin seda`musta kaju Jõh;`Marja`naised olid`estest ära pelund,`arvasid, et on karu IisR*

2. kartma *laps pelob, akkab pimedägä pelomaie; viderikkus pelos igä`asja* Lüg

pelus *pelus* VNg Trm(*pel'jus*) *peidus sie kävi`neie iest`pelgu ja oli pelus`lauritsa`päiväni* VNg; *See õli neske vagase`võitu mees ja`oidis ennast pelus sõjaaeg* Trm

pelusk *pelusk* Vil Hel Nõo/-ee-/ Kam, *pelusk* Rõu Röp/g -e/ Se, *peluśs* Kod, *pilusk* Hlj Jõh IisR Emm Lai Ran, *piilusk,`pillusk* Lüg, *g -i; n, g peluski* Mär/-ś-/ Lih Vig Ris JIn Kad Ote Kan, *peluska* Sim Röp/-ee-/, *piluski* VNg Vig(-ll-), *piiluski* Khk VMr; *pl peluskid* Jäm Khk/-ee-/, *piiluskid* Kaa, *pilluskid* Rei, *peluśka°*, *piloski°* Se hall hernes, sõõdahernes *pilluskid on`niiskese`pruuni, punase kukkega vai`õiega`erned* Lüg; *piluskid - - nied õlid`kaeral`ulgas, et siis sai paremb`jahu Jõh; peluskid [on] pitkemad, suuremad kut vikid Jäm; piiluskid üsna mühisevad kasuda uue maa`pel* Khk; *Kaerad kasvast piluskid nii täis, et*

pelutama

lämmadast nee ε Emm; *kaera ja peluški segadis* Mär; *peluskisid meil põle maas, teeb maa kibedas* Lih; *peluski on`vihkjas,`ernest peenemad, aga vikist tublisti suuremad* JJn; *sial sai`kõikisi külvata, vikki ja mesikut ja piiluskit* VMr; *peluúsid on eläjä`armed, mussad ja piänikesed, inimesed eväd süü`peluússa* Kod; *tämmu on peluskid segävil`lä süis õege`ästi kasunud* Vil; *karja jaoss teiti peluskit* Kam; *peluúsket külvetäss viki asõmõl* Rär; *piloski`õmma`ka`alõ`veiga hüä``süütä`* Se

pelutama *pelutama* R(*pelotamma* Lüg Jõh Vai) Kad VJg Iis Trm

1. *hirmutama, kohutama* Sa *peludad kohe oma juduga* Kuu; *`keski pelutajad ei ole, mis ta (jänes)`kardab* Hlj; *pelotas minu`ninda`vällä, et ei`tõhtind enämb`metsä`mennä* Lüg; *Oh sina pime, pelutasid minu une päält,`mõtlesin, et tia, kie tuli* Jõh; *Mind kodu`käijadega pelutata ei saa* IisR; *küll sia oled`irmus oma`riidegä, pelodad`toised`vällä* Vai; *Seal ta tuli sel`la tagant ja teretas - - ära pelutas kohe* Kad; *pelutas mu obuse ää tõne* Trm

2. *peletama* *Peluda kanu`piendruld* Kuu; *Kuer tuli ja pelutas`kaássi ära* IisR; *pelutas linnud püssi`laskmisega menema* Trm

3. *pahandama ta`raibe pelutab mind õma igavese valestamisega; temä on õma sugulased`nenda`vällä pelutand, et evad tahagi temäst`tiedä* Lüg

pelästuma *pelästuma* Lüg Vai ehmuma`este pelästus`vällä kõhe, midä sie nüüd tehä, kolm`musta`kuera`vastas Lüg; *älä kisenda nii kovast, mia pelästun* Vai

pelätuss → pellätüss

pend → penn²

pendama *pendama* VII Põi turduma`pendand puu, koore all kõik ää`pendand VII

pendel *pendel* Aud Kos Trm, g`pendli Khk; *pendle* Vän võnkuv keha; *osuti kella`pendel keib edasi tagasi* Khk; *kella`pendel või`tiksel, lekist* Aud; *kellakappis liigub kella`pendel* Kos; *Tikslari mõni ütleb pendel* Trm

pender *pender* (p-), *pendõr* (p-) g -i

1. *kõht; magu`pender mõnõrei (mõnikord) kiedeti`sourmapudru munu, bõt põrõda lätt siebest; obõsõl om`pendõr* Lei || nalj (rumalukesest) *kaáš nuurt penderit* Lei

2. *sõim ak`pender šinnü* Lei

pendima *pendima* JõeK Amb Koe VJg Sim IPõ Plt Pil KJn(-mä), *pendima* hajusalt R/-mä Kuu/, *Jäm Khk Põi Hi Amb Kad Trm Kod/-mä/*

1. *pehkima, pehastama`metsäst, mes on juo`pendimä läind, kase puu`raagukasi - - nie pi`id jälle siis kui pime on - -`kangesti elendämä* Kuu; *kui`niiske`sõisab nahk, siis ka`pendib`vällä, lähäb rabadast* Lüg; *Puu jääb`sõisu lagedale, sääl`vihma ja lume kääs - -`pendib* Jõh; *rugid ε`pendind* Khk; *ära olid`pendind [palgid], ei kõlvand`seina`panna* Amb; *pane õige sie vañn sialt muast põhjuli aa`piale, põhi lähäb sedasi`pendima* Kad; *sa oled selle`riide jätt seie märjast piast`seisma, näe ää`pendind* Sim; *lauvad vaja ära korjata ulu`alla, mis nad`pendivad seal sadu kääs* Trm; *niid puud one veden õllud, kõik puha ärä`pendinud* Kod; *tütar lähäb`pendima (jääb vanatüdukuks) pilt* Lai; *koiti perse ää`pendind* KJn || *roiskuma`pendind ära, see on ka vanaks läind - -`õöda toidu`kohta* Emm

Vrd *penduma, pentima*

2. *turduma; niiskuma luha ein paremb kui kaks ehk kolm üöd`kaste all [oli],`pendis vähe`pehmemast - - luom sei paremast* Jõh; *Korvi`vitsad - -`pannasse`pendima;`Karja pasun`pendib vies* IisR; *mis puru kuiv asi, pannasse`niiskesse`kohta`pendima* Khk

pendu *pendu* lastek titt *Pendu tahab oidmest ja kiigudamest; Pendu panta esmald ikka korigu, siis jälad kasvavad ilust sirged* Emm

penduma `penduma Khk Kaa VII Pöi Emm Pee pehkima, tohletama `tuhlid `penduvad vahest ää, `tömbvad nenda `kursu Khk; *Vana kartsa völlas ütleb küll varsti üles, üsna pendund teine Kaa; seeme `pendus põllal ää, tõuse üles mette VII; Odral oli param märg moa, rugil `jälle kuiv moa, rugi läks märja moa sihes piimale, `pendus ää Pöi; `pendund, mädand laed Pee Vrd pendima*

pengama `pengama magama, põõnama Küll igä `pengati `kaua; `Pengas `terve `onnetuma `päivä asemel Kuu

pengar pengar Kad, `pengar (-ηη-) Kuu Hlj, g `pengra; `penger g `pengre Kuu(n `pengres), `pengera VNg; n, g `pengara, `pengerä Vai, `pengera VNg

1. hunnik, lade, vall *Hatru, sidä aja `tormiega `randa kohe `penjarde `viisi; mere`hatru oo alade `pengrass, eks `toisigi `asju voib `pengrass ajada Kuu; `pengara on pae`unniku, akka `rannast `niiskene paerüdü menema, `niiskene mägi menema, `pengara on sie peris `arja `päälaine Vai*

2. merepõhja nõlv, meremadalik *Kudu on läbi, nüüd `täädüb `pruovida kalu `pengrast [püüda] Kuu; `pengra kohal `paistab viel põhi Hlj; `laiva juoks `pengera `pääle `kinni VNg; `nuota `vietä `vasta `penkara Vai*

penger → pengar

pengra- madaliku- *Pengrapüül ja `ranna`koukuell `käämiseks olid terävä perägä `jullad; Kudu kalu sai suvel igä `pengrast `palju ja neid kalu `hüüeti `pengra`räimeks; `Pengravesilt `saadi `turski ka vahest kovast Kuu*

peni peni Kuu VNg Lüg Vai Khk VII Mar Tor Hää Saa Trm Kod Plt KJn M T Lei(p-), pini V; p penida Vai, penni (-ñn-) Hel T(penid Nõo) Lei, piñni V

1. (isane) koer *Mida `kuitsikana õppib, seda penina piab vns Lüg; peni läks `vööra `peele `aukuma Khk; penide `aukmist ol'li küla täis puha Saa; penid tulevad Kod; laisk kui peni Plt; sääd nagu peni üle aia `kargama, ta - - eht ennäst ütte `viisi Trv; emäne koer õigati libu ja esäne olli peni; kes peni `ändä kerğuts, ku ta esi ei kerğude (kiitlejast) Krk; kae kuiss `pennest `müüdü saat Hel; täl kah suu `risti nõna all, aogub `vasta nigu peni Ran; penedel jäl`edäde südä täis, nemä võtiva jänesse `kinni Puh; juub `endä täis ja latse om näl`län ku penise; nii kirbu ike söövä penid, ega ta muedu ei kaabissi ennäst; makab säliti käe üle pää ja `norskab, siss nigu peni sängin pureleva; ilm om peniss lännu, `õkva nõna `kül`ge aap (kangest külmast) piitl Nõo; nii kole ilm, et ää peremijs ei aa `pennigi `väl`lä Kam; sij peni käip ka `ul`kman, läap muide talude `penne manu Rõn; Saa õi_sõss piñni `süütä?, ku susi joba karjan om (millegagi on hiljaks jäädud) Urv; uma_pini_purõlösõ, uma_pini_lepüse? vns; pini ütskorru `istu, ku `saisu (õeld lapsela, kes istuda tahtis) Krl; pini_pedävä meil hatt `saaju, mitte `pulumõ; sa_kõnõlat säärást juttu, et pini_kah naarava?; sul om taa pää nigu pini perse? üless kohvõrdõt Har; [ta] ei_taha?, et ma piñni lihaga_söödü; ku hatt hanna üless nõst, mis viga pinil `pistä? (liiderlikust naisterahvast) Rõu; sõgõl sattõ pinne (koerte) kätte, pini_laheva är? ja `ol`gi mu sõglakõnõ otsah Plv; teil ollõv kutsigõ?, kas kõik umma_pini? vai um mõni lita ka siäh; susi süü hoiõdu aša?, pini pik`ält `peedü? vns Vas; küsü üi pini su_käest `hambit, pinil omma esiki `hamba? vns; pini piñni tund vns; ku üle pini är läät, siss mine jo üle pini hanna ka? (vii töö lõpuni) vns Se; häbü um härä `suuru, pelg pini `suuru Lut || pl ketramisel pudenevad villaraasukesed `täpmekese? hiidetäse? maha, kutsutass pini?. `ümbre voki ibä pal`lo piñne pillut maha Lut*

2. piitl (põlgavalt, ka sõimusõnana inimese kohta) *no küll on peni, sie `oska veda `ennast (oskab vedeleda) VNg; oh sa peni oma juttudega ja sõnudega Lüg; mia tädä vana penida ei*

peni-

`salli - - vana äbematto peni Vai; on üks peni, ei viitsi midagi teha VII; sina peni oma jutuga KJn; mis sä peni augud mul man Trv; juhataja om ka serände peni Nõo; üts om pini, a tõõnõ om viij hullup pini (sulidest) Se

peni- koera- ohvitsõõ-r ei ole lännugi `tapluste, läits peni`kuuti pakku Ran; penikarvust tettänä suka `langa, nuu suka olna `kangede `lämmä; puuļšõsard `olli, kelle man laits `olli vahepääl kasuman, kasvatedi nigu penikutsikat jälle Nõo; pinnega iks tal'li tuu pinipoiss, verevä_püksi? ol'li jalan Kan; Ilm om `tämbä pinikülm (väga külm) Urv; vanast ku_mõisniku_suurt `jahti peti, siss_ol' pinipoisil verrev särk säl'lan ja_verrev küpär pään Har; Pini`rõipidõga? ol' õnnõ_hädä Rõu; ta tul' `taaha uma piniroisoga?, pini murrõl` nuu_mu marapuhmu? är? Plv; piniräbäkukõnõ naas `haukma, tul' suur pahanduss; vana pinitük'k, kavvass tedä söõdetäss, vaia `maahha `laska? Vas; Lipu' nigu pinikuksik `handa ja `vahte ütsi `sil'mi leevä pala pääle; pinipoig ilotõli, ilotõli taa hiirega, pitsi' är?, nii jäit sinnä `paika Röp; [Kala] `püüdmise man `peete pininahast `kiñdet, sinnä_`paite olõ_vai haina_`sisse, siss om käsile `lämmäp; sina häbemädä? inemine, sul ei olõ pinivõrra (mitte sugugi) ka häpü, pinil ka `rohkõmp om häpü kui sul Se

peni|hürrül pinihürrül' (mingi väike kala) – Plv Se

penik' peni|k g -ge söim (sageli peeretajast) Küll võib moni inimine igä penik `olla, `aeva vade porin taga; Sie poiss oo `juskü penik, `kange `pierestämä Kuu

penik² → pennik

peni|keel (teat taim) piñikeele?, nu_mma_ka vii_päl, konh soodi pääl `säartse laja lihekese Har; ütskõrd - - varastannuva_`hainu `üüse, a pümmega es näe?, et pinikeele? ol'li seeh. veenü_`lauta lehmäle, lehm `lõpnu är? Plv; pinikeele? oma? piä sääñäst `muuõdo kui kalmussõ? Röp; pinikiij' om sääne lapik hain, suu pääl nu kasusõ? Se

penikene dem < peni `väike penike `ol'li, karass `kargau-hti sinna lihapatta `sisse Nõo; Must pinikõnõ, valgõ lõkakõnõ, kuus päiva maka, säitsmendäl hauk = pastor Krl; pinikene sattõ ekkõ `sisse, üts lopsahuss ol' ennedä Har; pinikene ol' kui mügõr, laemb laiutõ ku `piuta, tä`l' `väega rammuhn; ku_ma `ütli pinikesele, et läk'e?, siss ol' hüä miij' Rõu; nigu pinikene `kargass `nõnna Plv; pinikene käve hannakõnõ ribah Vas

peni|koorem endisaegne pikkusühik üks penikuorm pidi `seitse `versta õlema Lüg; ma_p tee, kui pitkad nee penikoormad olid Khk; mitu penni `koormad oo_vel `sõnna Muh; kui mere üip karib, siis pidi sedä `seitsme peni `koorma `kaugusel kuulda olema Mar; penikoorm, see oo pikk maa Tõs; miu aal änam peni `koormaga es mõõdeta, siss ol'lid verstad juba Saa; mitu peni `koormad - - sul `käia on Kos; kuus peni `kuurmad muad õli `sinnä Kod; pal'lu maad siit ei oole, üits penikuurmad võib olla Krk; siist um `liina mitu peni `kuurmat Krl

peni|kõömen pl peni `küümne (mingi kõömnelik vm taim) – Krl Röp Lei

peni|kõõts (teat jõukatsumise mäng) Poisi vedäsive karja man peni `küütsä Trv; peniküüts, `perse vastastigu ja nüüj kaalan ja sedäsi `veave, esi kõõdsän Pst

peni|liha 1. hobuse kabja alla moodustuv pehme osa ku peniliha suures lät, siss lõigatass ka tedä Ote; sepp värk `välla - - piniliha; piniliha vaja ar_`lõiku? Se

2. seene kübaraalne kiht tatõl om piniliha all - - piniliha ka süvväss Vas

penima¹ penima pelima – Kad

penima² penima laisklema kes äi viitsi tööd tehja, see penib; penig mette nii pailu VII

peni|naal = peninagel `õkva jala nõdsu kottalõ kasuss pini naal; pininaala?, nuu omma `hirmsa halusa Har

peni|nagel koeranael *peninagel* - - om serände `paise`taoline, aga vähämb Ran; laits om višt penid `sušknū, nüid om peninagel kindsu pääl Nõo; `Kindre Ísoppa om ajanu_pininagla, `õkva valluss om, ku astut Urv; pininagõl um pal`lo halusamb ku[?] paisõ[?], tuu aja `säántsest `hiitümisest Rõu; pininagõl tulõ tuust, ku piini peät, kutsut leeväga mano, a ei annaki ar[?] Se
Vrd peninaal

***penine** *peni|ne* g -dse häbematu *Vanalõ inemisele `masnu_s nii pinine olla[?] Vas*

peni|nukk koerakoonlane; ka sõjajärgne riisuja *peninuki sõa `järgi ütelti käüved Hls; peninuki olt koera `muudu; peninuki olive käünü vanast `pääle sõa `kormi `aaman, siss `olli `riisun, mis ne `olli `saanu viil Krk; säääl olevat nisukesed nõiad `ollo vai. siss om sij noorik nõiutu peninukiss TMr; Nuhk nigu pininuk`k. Muinasjutõn iks olliva sääntse pini näoga ja inemise kihäga kollil[?] Urv Vrd peninutt, peninõna*

peni|nutt peninukk (ka sõimusõnana) `poiskõsõ `tsüške vanna muíti, vanaimä haar`d maalt nuia: ah ti_pininuti[?], ma_ti pää lahu; Kiä `ol`li `säántse_koira[?] ja `kullõmalda `poiskõsõ[?], nuid kutsuti pininutõss Har; pininuti[?], nuu[?] olli[?] inemise `süüjä[?] Rõu

peni|nõna peninukk *pininõna* - - noil um pini pää ja inemise kihä, sei[?] toorõst inemise lihha Vas; ol`l sõah pininõnnu piiri pääl Se

peni|pujokõnõ (taim) *pinipujokõnõ* - - kalõ varrõ[?] omma täl ja `valgõ `häelmü[?] Plv

peni|pulka lõõma (teat lastemäng) *ku ma viil `väikene ol`li, sõss sai tõistõ lastõga pini`pulka `lüüdüss Kan*

peni|puss (taim) *pinipussul oma[?] siitse[?] `häelmo[?], `häitsess lina`kakmese `aigo, `mehtsele oma[?] perämädsest saagist Röp*

peni|pussu|hain (taim) *penipussu ain* - - peni kuse ais man, kui üless kakkat - - tsäbäriгу lehe, nigu raud nõgese, aga `äitsemist ei ole nännu Kam; pinipussu haina[?] ol`li[?] jala `korgu, roosakatsõ `häitse[?] tutih; pinipussu haina[?] `kasvi mõtsahn ja `uibuaiah, neil ol`l väega `vänge lõhn Rõu

peni|pussu|ninn *penipussuniinn* (taim) – Lei

peni|pööra|pütsik (taim) *penipööra pütsikal om kõllatse `äitsme Trv*

peni|pütsik taim (hrl koeraputk) *penipütsik põnda pääl kasvass Krk; penipütsikul om seräse `aelme nigu `küümmel. penipütsikut ei süüvvä, `jihvtine Nõo; peni`pütskit om kõik mägi täis Kam; pinipütsik om paksõmba koorõga ku harilik pütsik Har; pinipütsik om `väikene, mataf, `haisass `väega[?] Röp*

peni|regi *peniregi* ilma laamitsata regi – Hel

peni|tatrek *peni`tatrek* (taim) – Röp

peni|tõbi (haigus) **a.** *pinitõbi, inemine nigu pini vaug ja nuútsk, nõnaga nuútsk Se*
b. = penivana – Lut

***penitämmä** *pinitämmä* Urv Rõu sõimama, tänitama *Kül`tiä viil ilman pinit minnu, `õkva häpe ol`l muist inemiisist Urv; viimate nakatass tuu `halvusõ peräst viil `põlgma ja pinitämmä Rõu*

penitünü nud-kesks *penitünü[?] Rõu häbematu egas pinitünül inemisel olõ õi[?] häpü Rõu*

peni|vana (teat lastehaigus lihaste lõtvuse näol) *pinivana* - - lais um kui nõarts Lut
Vrd peni|tõbi

peni|varrõn (kängus, kidura kasvuga lapsest) *taa lais om pinivarrõn, ei_kasu[?] Urv; tuuõ ollõv lais pinivarrõn, sõss ollõv sannan pinni mõst, tuu `viija perän mõst last sannan, sõss paranu vällä[?]; lais om ristkammitsõn ja pinivarrõn üldäss, ku lais ei_lähä`käümü, om `väikese kasuga ja jala_kõvõra[?] Har*

penn

penn¹ *peñ* Ris, *g peñi* Tor Hää Saa Kos Jür Koe Sim Iis KJn Har Plv Se, *penni* Khk Kär Kaa Pöi Muh Tõs Plt Trv Hls San Rõu Vas; *penn* *g penni* Emm Käi Kod, *peñni* Kuu Lüg Vai; n, *g peni* Jäm

1. rahaühik; vastava väärtusega münt *`Suomes on `pennid* Lüg; *korra olid pennid ka, neid pole niid änam nähja* Khk; *pennid on `mööda läind* (ei kehti enam) Käi; *tikutops `maksis kaks `peñni, nüid on üks kopik Saa; uue valitsuse akatuses olid peñnid ja margad* Kos; *mia sai kolm `penni* Hls; *peñni ol`li `ilda `aigu* Se

2. rahamünt; mingigi rahasumma *põle mul su `pennisi `tarvis* Vai; *Niid ma ole nii paljas, et pole punast penni änam ijje taga* Kaa; *See töö oli kõik ilma `aegu, ta pole selle eest mitte `ristuse `penni* (mitte midagi) *soand* Pöi; *mette `ühte `peñnigi põle raha* Tor; *Loeb oma `peñne nagu `rohkem raha polekski* Jür; *mis sa jorad selle peñni juures, egas sie sind elata* (kauplemise juures) Sim; *pisikesed vašk rahad `niigu `litred `üel`di peñnis* KJn; *olõ õi? `pennigi `karmarin* Rõu; *täl ei olõ? `peñnigi `persele `pessä? Plv*

penn² *peñ* *g peñni*, -nn- eP M Ran TMr Ote Rõn, *peñni* IisR; *penn* *g `penni* R; *peñd* *g peñni* Kei Jür JJn Pee Koe

1. sarikapaari ühendav põikpuu *penn* - - *`oiab sariku kuos* VNg; *kui `penni ei õleks õlema, siis kui `raske lumi on kattusel, rõhub sarika pesäst `vällä* Lüg; *Päästlased `istusid `küünis penni pael* Jäm; *peñn liiakse nagadega `kinni* Kär; *pennid oo nee, mille teine ots käib teise nõumpuu `sisse, `risti läbi* Pöi; *penni otsad kõivad unga `külge `kinni* Muh; *penn, suurde sarikatel, siis ei vaju `keskeld nõguse* Emm; *saarikast peñn läbi* Noa; *igä saarika `vasta oo peñn* - - *ülemal lühemad pennid, alamal pikemad* Vig; *nahk kuevab peñnil* Tor; *peñn, penni puu oiab sarikad koos, ei soa laiaili `vaoda* Nis; *otsmised sarikad, neil ei ole `peñdi külles* Jür; *kõik peñni vahed topiti `õl`ga täis* JMd; *sial on viel tuõn`värkidega, nied on sarika `peñnide all, et ei kisu* Sim; *peñnid `pantse puaride `külge* Kod; *peñnid, kis sarikid kuuş oiab* KJn; *sel majal om joba paari ja penni kikk pääl* Trv; *vanast `panti kangass `sirgume penni pääle üless* Krk; *tõmmatass tõsõlt puult tõõ paar üless, pandass ari pulk `siisse, siss peñn `panti vahele* Ote

2. kanaõrs *kaik `pennid one kanu täis* VNg; *minu särk on juo `pennil, ega minä enämb sigi pilt* Lüg; *Kanad `lähvad vara `peñnile* IisR; *see (koer) oli `kange `murdama, penni peelt võttis kana ära* Mus; *kanadel oo peñn, `lähtvad pennile magama* Vll; *kanad `lensid penni pealt maha* Muh; *kanad juba `pennis, akkab `õhtaks minema* Emm; *kanad magavad `peñnide peal* Mär; *Kanade peñn `lõõdi lauda `murka lae `alla, oli ilus kañdilene teivas* Jür; *isa `kalkun* - - *käis peñnil magamas kanade juures* VMr; *kanad lähvad `õhta peñnile* Iis

3. mitmesuguste esemete põiki asetsev tugi- või ühenduspuu vms *akkuna `pennid* (peenikesed vahepulgad aknaraamis) Kuu; [sepikojas] *`lõõtsa* - - *`postide `külge `lüia penn ja `penni üle `panna `vinnapuu* Lüg; *suurde `kerstudele `pandi veel õks peñn pitkuti põha ala* Kaa; *Värava penn* (väravaposte ühendav latt) *peab naa kõrge olema, et koormad läbi saavad* Emm; [linamasinal] *all oo kandilene puu, see oo peñn, penni peäl_o kašt ja kibid sees* Vig || võrgusilma külgniit *`vergu `silmaid on `neljä `kandilised, aga siis kui üks niisugune penn lähäb siit vahelt puruks, sie on silmpagu* Kuu

4. (luudest, kontidest) *Kukkund `perse `pennid `sisse* Jõh; *mul on õla peñn `katki* Sim

-pennal Ls kõüspennal

pennastama *pennastama* HJn Amb JMd JJn Ann Koe Kad pehastama, pehkima va *pennastand* [puunõu], *ega sie pea kedagi* HJn; *eenad läind pennastama `kuhjas* JMd; *kase puu sedasi* - - *pennastab ää, läheb sihukeseks `pehmeks* - - *riistaks tema ei süñni tiha* Ann;

riie on pennastand niiskes kohas `seismisest Koe; natukene määdand puu on pennastand Kad
Vrd pennatama

***pennatama** nud-kesks pennatanud = pennastama vil'la terad pennatand PJg

pennel pennel Hää; ppl `pendlu Kuu (tööriist) a. kruvikeeraja – Hää b. *Sis ne mihed said `vestä `näile `pendlu ja `kehri, `miñnegä `kierutelid nie `horsma `höüded `lanhaks Kuu*

-**pennik** Ls kootspennik

pennik penni|k Emm Käi Phl, peni|k Rei Phl, g -gu pruudi ja pruuttüdruku peaehe; pruuditana pennik oli pruut tüdruga pees Käi; penigul on siidi ännad taga Rei; pruudid tülled pennigud pees; pennigud_o paksust paberist, kard ümmer ja siidi hännad taga Phl

Vrd penning²

penning¹ `penning g -i Kuu; n, g peningi Juu; pl penninged Kod rahaühik; rahamünt üks pisike raha on peningi, ma_i tea, kui suur ta on Juu; kuld penninged Kod

penning² penning g -u = pennik – Rei Phl

penska `penska magamisase, lavats Eks vanasti magati jah `penska des Kuu

pent¹ peñt g peñdi VIPõ, pendi Pst rott, võhr need on peñdid, kis `kurja teevad Pil; peñdid on suured SJn; kui kañsipoig sai majasse, kohe kadusid peñdid ära. suured, niid on peñdid Vil

pent² peñt Khk, pent Käi, g pendi

1. (mingi putukas) pent on pitka `jälktega Käi

2. koll, lastehirmutis peñt oo peledis; lapsele irmudiseks oo pennis, laps kardab `penti Khk

pent³ pent Emm Trm/-ñ-/ , g pendu Rid

1. naljahammas oh sa va peñt Trm

2. (poolalasti inimesest) mes sa püksata pent joosed Rid

3. (enesekiitlejast) vana kiidu pent Emm

penter `penter g `pentri laeva toiduruum Soolast liha, eerengid ja ernid-tangu, jahu-sukurd oita pentris; Suurde laevdes aa mütu pentrid Emm

penti `penti minema kõhnaks, kiduraks jääma `penti läind, lahja, suur `lassis mago ees ja (vasikast) Mar

pentima `pentima JõeK, -mä Lüg pehkima, pehastama puu `ninda `pentind, et koid ajand läbi puha Lüg; verk on ära `pentind, kui `käega `katsuda, siis `tohkeb, lähäb `katki JõeK

Vrd pendima

pents¹ peñts Kir, g pentsi Mih, peñsi Mär pentsik ää ole nii peñts Mär; küll sa aga peñts oled ja pentsi jutoga, kes sehokest `ullo jutto `enne oo kuulnd Mih

pents² pents Võn, g pendsu Trv TLä Kam Rõn põndak mes aiaveeren `kõrgemb pents, sinna siss aid lehmä, `lupset ärä, siss läits jälle virdsa `sisse Ran; sann olli pendsu pääl, tuu pents om viij põrla alali Puh; jalg jäi pendsu `taade `kiñni, satte maha nõnukeli Nõo; põllu sisen om kah `pentse Kam Vrd põnts²

pentsakas pentsak|as Lüg/`p-/ Mih, g -a Tõs/-äs g -ä/ PJg; pentsak|as VJg, g -a Mär Plt; pentsä|k g -kä Kod(pensä|k), -ku Trv pentsik, veider küll sie asi on `pentsakas, sest ei saa mina aru Lüg; inimesed oo ette pentsäkäd oma tegudega Tõs; ise ka natuke pentsakas PJg; tä one `niske pentsäkä sõnadegä; sij poiss tiäb pentsäkid sõnu Kod; ärä ole `seande pentsäk Trv

pentsel `pentsel Vai/-ns-/ , g `pentsli Kuu Hlj Emm Käi Khn Hää

1. nõörist mähis kõieotste või kõie, trossi ühenduskoha ümber `trossile `tarvis `panna `pensel `pääle Vai; kõie ots `panta peenigese niidiga `kinni, iga keeru vaheld läbi, `ööda: pane `pentsel `kinni Emm; Mis sä `arvad, kas ma tie plessi või `aitab `pentsel Khn; pane selle otsale `pentsel `piale Hää

pentseldama

2. linane tõrvatud nõör, millega pullud võrgu külge kinnitati `pullu`*paulale tuli* - - `pentsliega`*neuluda`pullud`külge.* `pentsel, sie oli nisukene`*pienikäne linane nõör, sie sai ärä`tervatud viel, et sie ärä ei mädäne;* `pentsel, `tervatud nõör, `pliitsi jämejäne Kuu

pentseldama *pentseldama* Pöi Käi, *pen(t)seldämä* Khn, `pen(t)seldamma, -ämmä Vai köie otsi või köie, trossi ühenduskohti kinni mähkima *nied`nuorad on jo`penseldattu;`nuora`otsad`pentseldädä kokko* Vai; *köveotsad pentseldakse`kinni Pöi;`Vahtõ otsad said penseldet* Khn

pentseldämä¹ *pentseldämä* krutskeid tegema *pentsäkäd inimesed pentseldäväd, tegeväd narra tegusi* Tõs

pentseldämä² → pentseldama

pentser `pentser g -i pihik *vanast`kannedi`pentserisi* Vai

pentsik *peñsi|k* Muh Sim, g -ku Mär Saa Plt; *peñsi|k* Mar Vig, g -ku JMd Trv, -gu Khk; `peñsi|ko g -go Vai; *peñsi|k* Var/-n-/ Aud, g -ku Mär Koe Plt *kentsakas, veider küll`Katri on`pentsiko omi juttoga* Vai; *va pentsik inime, kis`kangesti kardab`surnud* Mar; *teeb peñsikuid tükka* Mär; *oli päris pentsik, kui seelikuga`eina`tehti* Vig; *oinad ikki o`lid peñsikud,`peksid`kände,`üpasid üles, põrutasid koerale`jalga* Saa; *küll on peñsik tüdruk, nüüd see ei`kõlba* *temal`süia* Plt || *veidrik ärä`kuula seda pentsikut* JMd

pentsikult *veidralt räägib pentsikult* Hää

pentsima `pentsima, (ta) *pentsib* pilkama, *tõgama* *No mis sa pentsid, teine juba vana, ei* *taipa kohe* VII

pentsuma `pentsuma *deskr akkab jälle`mürtsuma ja`pentsuma* Koe

pentuma `pentuma *pehkima, pudedaks muutuma puu räpastab, verk ja riie`pentub* JõeK

penätellemä *penätellemä* *hurjutama, haugutama kirstu ala`hauda visatass rahha* - - *ül`däss, õt muidõ tuuh ilmah nakkasõ_tõõsõ_penätellemä, et aa, sa tul`lit mu maa pääle* Se

penätämmä *penätämmä* *haugutama, näägutama naaßs`pernaanõ penätämmä. kõik`õks penätäse[?]* Se

peo n, g *peo* (*pio, piu, peu*) Muh L *hajusalt* Ha, JNn Pai Pee Koe Iis Ksi Lai VIPõ eL(*pöü* Lei), *püu* (*püo, pöö*) S LNg Mar Lih Kse Han Mih Tõs Aud Ris JNn Koe Pil, *pihu* R(*piho* Vai) Mär Juu HJn KuuK Amb Koe ViK I(*piho* Kod); *pihk* g *pihu* Sim *hajusalt* TaPõ; *sisseü`peiu, -o* T V, *piiu* M Ran Rõn San Har, *pühu* Rei

1. a. *pihk, käelaba sisemine külg`Lapjavars ottand pihusse`suured ragud* Kuu; *kes toppis`surnuka läbi, aga sie`viskas`toisest`otsast`toise, pihu oli`vastas* VNg; *marja`põõsad`kasvasivad täis`ninda, et`tõsta õks üles ja pihuga`temma* Lüg; *Siis kõik paa`ümbär ja pihudega`putru suhu ajama* Jõh; *pihod on kipped* Vai; *uugaluugid - -`püitsime neid ikka püu sedasi sooja`veega* Jäm; *võtad kamalaga, kui sa kahe`püuga võtad* Krj; *Pane püu`alla, ma pane [herner] püu`peale* Pöi; *siis sülitatse`peose ja õerutse`õndla augu`sooni* Muh; *labigute varred`peavad siled olema, muidu`aevad püüd puhas puruks* Käi; *Anna oma käsi mo`pühu* Rei; *nad (tedred) tulevad vahest õnnile nii ligi, et veta`peoga ta`kiinni* Noa; *obune võttis peo pealt`leiba* Mär; *kui oli kiriklik - - tal`litus tal`litud, siis sai alles`peimes oma pruudi kää`peosse* Lih; *ea pea poisil - - tal justkui vißsati`piuga* Kse; *ründad oo siäl, kus piu akkab* Tõs; *tämä noeþn selle raha siält omalõ pio; pulmad ikka üsa`pioga`katsu juba* (väga lähedal) Khn; *tee peo`lahti,`näita, mis sul on* Saa; *üks mies tuli, pio oli vaßkraha täis* Kei; *ega sial siis nuge ega`kahvrid ega laual kedagist põld_s, kämmelda`pioga, ku_sa tahad* Hag;

`nälkjas `neoke ermos libe, kui ta `peosse puudub Juu; rakud võtab `pihku, kui midagi teha HJn; `liianiga `piusse ka `anti [koolis] Amb; piu oli kohe kõva, krobe `preßimisest JJn; `vähki `püiti kua tulega, siis pühuga `püiti Koe; köit ei tohi läbi pihu `lasta `juosta. kui ta läbi pihu juokseb, siis on pihu nahk läind VMr; leivamurikas enesel pihus ja pistab aga `pialegi Kad; pihk süveleb, suab raha; oisõs nagu piho piäl (hellalt, hoolikalt) Kod; kui odra oli lühike, siis `kistud pihuga Pal; `ahmis nii `muudu, kui `pihku vähe läks Ksi; oli `taskus mõni `kompeki ivake, `mulle `andis iga kord pihusse Plt; sigadelle siis - - `kartulid tambiti sekka ja, püo oli si mõet ikke Pil; sa olet nenda rõõmuss, ku [oleks] lind sulle `piiu sittun Trv; miul kaduõs, nindagu `peoge (jäljetult) `võeti ärä Krk; peon om elujuun, `rõivavarn, söögilaud Ran; karuuhak `suskab, ei saa mitte `peiu võtta, nii terävä nõgla om Nõo; noore `kapstalehe lõiguti väidsega peenikesess, siss - - `peie vahel pidi näid `õõrma ja pitsitämä Ote; taa lais_om ku ellävõhõpõ, ei püüsü_peon ei püüin Kan; kikass om `väega kuri, tuu ei mõista peo päält võtta, tuu `tsankass peo naha `kaõski Har; olõ õs `aigu jüvvägi võtta?, kãpãssi õnnõ `uibu alt paar ubinat `peio Rõu; ma hoia iks `võtmõ peohn, ku ma tõsõ tarõ mano ka lää Plv; ku jummal `uma pio kiñni_`pitsitäss, siss um `kõik' otsah (põuast); nõgõsõlõim võit nigu `pioga_`tãi är? Vas; katõ sammu pääle hõit üte pio siemend Lut **b.** (sisekohakäanetes adverbilaadselt) kätte; käes; käest Nãe, `pihku `saime suliku IisR; võttas püksid `püuse Khk; See oo rohkem seike püüst püuse kaup, ega sellest suurt äi rãgita Kaa; pisike õitses oli põos Jaa; Kelles see sant mood korra juba on, see vaadab ikka, kus aga midagid `piuisse saaks (varastajast) Rei; kebadi `anti vikat peoss (et niitma hakata) Ris; `õõsisin ja `õõsisin, mitte `kuskilt `pihku ei akand Sim; mena jãin üksinda `peosse Vil; jãness juuõk `linna, sõss om koeral peon Krk; ega mul enãmb `lãmmã vere `tilka es ole, et nüid ma olen peon Ran; mes sã laabit tost pääst, `juusse jo esiki laheda, kañm ütte `viisi peon Nõo; ma_`mãnge `kaartõ, midu lais `kõik' `vãllã?, a_`poiti `soldann jãi `piiu Har **c.** pilt `surma pesita pihus (on väga lähedal) VNg; `estest `müllãs `suurest, tegi `viina iga päiv, aga nüid on `pienike pihus (vaesus majas) Lüg; Mõni on pidand elu aig pihust suhu elama Jõh; Poiss lãheb kole `vãenikust, pian tal `kõrvad `pihku `võtma IisR; Anna üsna püuga muistust pehe Emm; nutt peos kohe (kohe hakkab nutma), ku vähã puudud Mãr; `mõtlesin isi `piusse (endamisi) Hãã; ei ole ees kellegil `aasta jãgu, sõõvad piust suhu Ann; temã võleis miul suu `sisse, mis periss `peoge kaian (silmnãhtavalt) võle om Krk; sa piãt iks `peoga (suure vaevaga) `tõijmã Ran; lãits joodikule mehele, nüid kõnnib sil`mã peon (nutta tihkudes); `nüidõsel aal om `kõigil kitsass peon (vaesus majas), ega tõesele ei tãi kõtutãit `anda Nõo; muidõ vana ol`l ka hingõ `piiu võttanu (ãra surnud); võta sũã `piiu (julgus kokku) ja mine läbi mõtsa Har; siih um nimã elãnu niisama piost `suuhhe (tagavaradeta) napu `vaihhelt Vas; mul om no jo sũã peoh (tunnen hirmu), ma? nii `pel`gã Se

2. kãelaba pikkusmõõduna ãnamasti site oli kahe peo `laiune Mih; kuus ja seetse pihu on vikãt, sedasi mõõdavad Åks; Kui lõe pikkus - - on ühessa või kũmmõ peo, siss on see mehele paras SJn; rij_`kõrguse mõõt olli paiel ja `risti peo Krk; kas sij_`mõni vikat om, neli peo pikk ja `sijgi om `õkva otsan Puh; vikadi vaõs pulga mant ütesã `piiu pik`k ja vikãt sãidse `piiu pik`k om kõkõ `parhrap `niitmise vikãt Har

3. kinda peopesa kattev osa; ka kindalaba `Kinda pihu lãhãb ikke `enne `katki kui päält Jõh; `kinda vaõs, piuu, sõrmed Jãm; piuu inaraks kulund Khk; siis sai aketud piuu kuduma Kãr; `Kinda piuu on, mis äã kulub Põi; `kinda põo jããb seetsi_pole `jãlle, vãljapol_o selg Muh; Kendã peod oo pãris äã kulund, aa ette kendãle uued peod Mar; `kinda piu on siitmoalt, kus piõial akkab Hag; nii laiaks, kui sie kinnas taheti, sãtiti sie pihu siis KuuK; `peidla auk `lasta `sisse - - siis tied pihu edasi Sim; kui pihu jãgu `tehtud saab, siis tuleb veike sõrm teha Lai;

peo-

`kindit sai kah nii kodada, kui tagumane ots `olli terve -- iüst peo lagunu, võesid vana veere `külge kodada `vastse `kinda Ran; `kinda peo [on] rusik `kiindil Plv

4. linapeo kaks pihu sai `korraga `kuondla teha VNg; kisuta üles ja `pannasse pihud kokko Lüg; viis ehk kuus pihu ehk kui `paljo `kiegi tahab `panna, kokko `kierada, siis `ongi lina `nuustik Jõh; piud pannaste akk `jalga Jäm; pingi `peele `pandud see püü ning siis sai nuiaga `sõnna `pihta `pandud (linakupardamisest) Kär; kui linad_õ ää `kistud, pannasse kümme piud kogu, see_o kerajas Mus; pärast ligu pannasse linad tokki, kolm peo kokku Muh; metu peod sa `päavas kisud Kul; need_o parajad piud, mis `sõrmede vahele mahub Vig; kõige `este olid niukst lõugetid, kaks ammast oli teise sees, se peo oli seal vahel Lih; [linad] `tehti `piudese ja siis `viidi merese liguma Tõs; peo köidetse `kiinni, `võetse kuus-seitse linavart -- kugartega ots ülesse, juurikud `alla Saa; pihule `jälle `tõmma `ümber side, pihud `siuti kubusse Amb; iga peu oli `kiinni `seutud, kolmkümmend peu sai `koosse `panna Pai; linad `kiisti kätega ja pihud `pañdi `püšti Sim; pihud `tehti nigu käe varred, selle sama pihu kül`jest `võeti side, köideti pihu `kiinni Trm; vanass lina `pañti `suuri pihuje Kod; mitt_üks peo ei ole linu enam KJn; talupoisil `olli kolmsada pihu linu `aada SJn; tuhat peo sai iki ärä kakut [päevas] Trv; ku ää lina, sõss kolm aarakut võta ja `ommigi peo kähen Krk; väegä `suuri `peosit es tetä, es ligune ärä Ran; lina `kakjale `masti `peode päald raha Nõo; kura `käega tsusassit peo sinnä [kolgitsa] vahele, siss ää `käega sangutit üless-`alla Ote; ku suur peo ol'i, sõrmõ `vaihõ pidit kõik` täüs `põimma Plv; edimält ma tei `väega `suuri peia, peräst `naksi tegemä `säntsit ku tõõsõki Rär; ku om käudet, sõss om pöü Lei

peo- pidamise-, kasvatamise- Peokits oli `loutas na `priskeks läind Jäm; piusiga `jäätase `kasvama, seda äi tapeta ee, püuemis; piuloom ning tapaloom Khk; Lehmal `sündis lehmikvassikas, sellest saab ee põulooma Kaa; võtnd `meite vassika omale püuvassikaks VII; mis pole nõnda `terve ja pole ea pidada, see_o tapuloom -- aga peuloom peab ika täis tubli loom olema, et ta uut sugu toob Jaa; see oo üsna peolehm, see `aitab peolehmaks küll Muh

peo|alune 1. õsumisel kätte kogunev viljavihk saand niipailu õsuda, kut käde `sündis, panid piualuse maha Ans; kui püü alune õsutud, siis pannasse oma taa maha; suur piualuse viirg Khk

2. käepärane kepp, kaigas, vemmal põualune tähendab ikka lõõma`riista Khk; `Otsis `eesele parast põualust Kaa; Kui teina soole kallale tuleb, siis veta paras piualune ja viruda Emm; ei onld pealust käepärast, ma oleks tale veel näedand Mär; Pull tahtis moole kallale tulla, aga mool oli paras piualune kää Han; ma võtan ea piualuse Jür

3. tööriista, eseme käepide, vars piualused, kust `kinni oiad (aerul) Pha; varda nupp kõib `vastu `põhku ja põoalune kõib inimese põos; suur põoalune `olli koa [härjaadral]; ümmargune peaari `olli, pigiga või vaiguga `tehti pioalune Muh

peo|aruline 1. parajalt pihku mahtuv see kibi on `umbast piuaruline Khk

2. käepärane vemmal oleks mool paras piuaruline kää, küll ma siis annaksi_sule Khk

peo|ase eseme kinnihoidmise koht [aeru] piuase õörab villid `piuuse Mus; aeru pihuasemed one, kos `kiinni oiad Kod; puu luisk olli kate sõrme laiune, peo ase [oli] peenemb Ran; peoase `olli tol survinuial `keskel Puh; tõlu olli `laplik ja kurik jälle ümmärik, peoase olli tettu peenembäss sinna `tõisi `otsa Rõn; tu_om sõvvimõla, kel peoasõ om, perämõla -- tuuļ peoasõnd ei olõ? Se

peo|kinnas labakinnas peo`kindaga es ole ää tõöd teha, aga soe ol'i; ätt pañds peokinnastel nahkpaigad `peosse, siss es kulu katti Saa; peokinnass -- kel `sõrmi ei ole Trv;

Peo`kinda olliv puha kirivese Hls; peo`kinda oo `talve, ku kül`m om, vahel oo kaits `paari kah, ku õige kül`m om Krk; ma_`koie timäle vitsa_`val`mis, siss timä koda esi `kinda?, neist saa peo`kinda? Har

peoleo peoleo Khk Muh Rei Mar Mih Tõs PJg/pio-/ Saa Kod Lai Plt KJn Trv Hls Krk Puh Rõu, peuleu Kuu KuuK, piolio Lüg SJn, piuliu Vän Tor Hää KJn (lind) Peuleu `laksutab mone `kerra peris `ööbigu `muodi kohe Kuu; Häälitseb peoleo, ju ta sellepärast omale peoleo nime on `saanud Rei; kui peoleo karib, siss vihm tuleb; peoleo laalab: piibu liibu leo, vana tüdriku reo `istus lepiku vilus, piibu nosu suus Tõs; kui piuliu laalab, siss põletad ennast Tor; kui peoleo kääksub, siss `öeltse, vihmakaás karjub juba, siss tuleb `varsti `vihma Saa; peuleu, kui sie laulab tiit teul, tiit teul, siis on kuiv, aga kui tema sirsib, siis tuleb `vihma KuuK; ku taevas `kolkmen ja peoleo lind laalab, siis tehässe linu Kod; piuliu juba laisis, `piltke nüüd linu KJn; peoleol om kiriväse munada Trv; peoleo -- temä om `varblise suurune al`l linnuke, ken kase mõtsan eläss Krk Vrd peppeuleu, pepuliu

peoline `peoli|ne Mär/-le|nel/ Koe Plv, `piuli|ne Kuu VNg, `pioli|ne Vai, g -se peost osavõtja kas siel oli ka pali `piulisi VNg; `peolise? tuleva jo? kodo Plv Vrd piduline

peone `peo|ne g -se peo suurune Kuue `peone vikat on lüheke, `seitsme `peone on paras, aga kahessa `peone vikat on juba liig pikk; `Kange mees paneb `endale ka kaheteist`kümne `peose löe SJn

peo|pesa Kui paremb pihupesä sühütäb, siis -- saab raha. Kui pahemb sühütäb, siis `täudüb `andada raha Kuu; pihu pesä, siin piäb kõik õlema üleväl, `milla `lapsed tulevad ja Lüg; `Kopsu `aigel on `jällä `õhtate pihu pesad `niisked Jõh; köis `kiskus piu pesa veriseks Ans; Kellel `õoned piupesad on, see `öoti `vaene inimene olavad Põi; sõnn (võrguviga) lõgatse ää ja peo pesa peal põletatse ää Muh; Ma kidistasi teda piupösast Emm; Nii kangesti mu piupesa kihleb, täna saab tere Rei; peo pesa kõik rõmelene Mär; Piupesades on nüüd inimese elu märgid Hää; kui esimist `korda niidad, jäävad pihu pesad valusast Lai; peo pesas olema leiva laud -- `teisi `jooni ei mäleta Plt; ta pimme peo `pessä läits nüüd (pinnust) Krk; peopesän om söögi laud, `rõiva o`rs -- sää om pal`lu nätä, kui vanass eläd ja. kui kül`le pääl om üits märk, siss saab üits kõrd mehele, kui kaits `märki, siss kaits `kõrda Ran; Mul om peopesän nii valluss vil`l Urv; sa_`võta `jauhvõ `üts peopesä täüs ja anna vasikallõ Har; peo pesä süüdäss, vist tulõ raha `vällä `anda Plv || kinda peopesa kattev osa kinnastel põld piupesi `ollagi VMr; piopesä, tuu, miä pässäst sõrmini, arvatass `kinda piopesä Lut

***peotama** `piotama Khn Aud, `piu- Khk(piu-) Phl

1. kindale uusi peoosaid kuduma `piudab `kindud Khk; ema `piutab `kinded Phl; mia akka `kjõndu `piotama Khn; õhed `kindad ole ju ää `piotan Aud

2. peotäiteks jagama taet akkas linu `piutama, neid jägama piutäideks Khk

peo|täis pihku mahtuv kogus Vanaisa toi alade pihu `täie `mantsiku, kui `niitämäst kuo tuli Kuu; `antsin -- `lambale pihu `täie `eine ette Lüg; `Kiesivad `kartulid tūmäst, valati vesi `vällä päält ja siis pihutäis `suola ja `nuiaga `tambiti siis `kartulid `katki Jõh; Mees läks `metsa, piutäis `piirgusi taguotsas = harakas Jäm; lina piutäaved [pannakse] üksteise `vastu `püsti `kuivama, siis_o `kärajas Khk; Kõik oli metsaein ja veel va soo`eina sai `tehtud, põldeina piutäit polnd `kuskil, põldeina kasvatamine akkas alles mõne `kümne `aasta eest Põi; seda `võrku oo just paras peotäis Muh; Pole mette jähu piutäit majas Emm; `sirpidega lõigati pihutäis aaval, sennikui vihk `val`mis Rid; peotäis maa`mulda viimseks katteks saad Vig; kanadele `ahti jõulu esimese püha ommiku -- teri, siss mõõdeti iga kanale kaks peotäit

pepestama

Saa; `võisin õhe ea umm peotäie, nii paelu, kui `peosse `mahtus Juu; iga `õhta saivad [jänesed] `kerge piutäie kaali `kooi või kartulid JJn; puol piutäit leigati ühe korruga sirbiga Sim; pihutäis paljass, kamalutäis karvass = viht Kod; ega se pihutäis `miški `kindel mõet ei old, võisid võtta `rohkem või vähäm Lai; ma `sopsa viil üte peotävve [soola] Hls; muud ta_i oole änäp ku üits peotäis `kurje luid Krk; temä sai iki ää peotävve raha (korraliku summa) tolle pulli iist Ran; soodaga mõšk [villast rätti], sooda kišk kōik kokku, pal't üits peotäis jäi rätti Nõo; ma änni kanule peotäie terri Har; sul olõ õi? eläjäkeist kah, kellele piotäüs `vil'jä `anda? Vas; ma käsi sul tuvva? paar `olgõ, a sa tõi peotävve Se

pepestama pepestama tuulamisel aganaid viljast eraldama esimeseks sai viilorgiga pepestud, siis sai suure pahna käde. menes kohas oli pepestamise jäuks ka `sõuke võrudest `tehtud rüpp, rüpega oli natike `kergem pepesta kui viilorgiga Kaa

pepped pl *pepped* Khk Kaa Hi

1. pahmatud vili *pepped* `aeti ka riha seljaga `nurka lasuse, vahest oli egas rihaltse `nurkas *peppe* lasu Kaa

2. aganad *rugi pepped on peed, mis on tühjaks rabatud* Khk; *keik oue oli peppesid* täis Emm

peppeuleu *peppeuleu* peoleo `seuke lind, laulab *peppeuleu*, vanatüdriku reu Hää

***peppu** p *peppu* lihaga munakook *tee nattu* *peppu* Hj

pepu' *pepu* Mar Tõs PJg Hää Jür Krk Nõo, *peppu* Lüg/-o/ Jõh, *pebu* Kuu tagumik (hrl lastek) `Lapse *peppo* sai `aiget Lüg; *Kui sa sõna ei kuula, saad pepu peale* Mar; *Teeme pepu puhtas* Tõs; *Pal'la pepuga oled* Hää; *pühi pepu* kuivass (tütarlapse suguelundist) Krk Vrd *peku*

pepu' *pepu* (kartulisort) *pepud oo* `neuksed kõvad kal'gid pikergused `kartulid Kei

pepuliu *pepuliu* peoleo *pepuliu* - - kägistab VII

peradikku *peradikku* VNg, *perä-* Kuu Lüg Vai/-o/ pärastikku, järjestikku nämäd tulid `rannalt *perädikku* üles Kuu; `veskilisi `lähte kolm-neli inimest kohe *peradikku* VNg; *perädikku* `läksiväd, üks ies ja `tõine taga Lüg; `soideti `kirko `laulatamma `suure `saajaga, vahel oli `kümme ovost *perädikko* Vai

perakas *perak|as* g -a põrakas, *pirakas sie on perakas* inimest Sim

perakute *perakute* Sim MMg Pal, *perä-* Kuu/-tte/ Kod, *pära-* Trm = *perakuti siin vahel* `kääväd `oige `suured `lained, kolm `lainet *peräkutte*, *migä* `murdavad `kangest siel *madalall* Kuu; *me lähäme üle tõkke perakute*, üks ies, *teine järel* Sim; *kolm obust õlid perakute* `tallamas [pahmast] Trm; *tõesel_o* *pojad peräkute ja* `tütred *peräkute*, *tõesel_o* *kõrrass*, *tõene tütar*, *tõene poeg*; *laarits ja* `pärtel *one peräkute*, *kaks nädäläd vahet* Kod

perakuti *perakuti*, järjestikku *siin on kord* `lained, kolm *tükki perakuti* `aina *käib* Jõe Vrd *perakute*

peramus *peramus* kuramus Oh, *peramus*, `võtku seda küll Jõh

perasnik *perasni|k* g -ga karjuse abiline, kes loomi tagant ajas *perasniga?* - - *kaits* *tük'kü pañd* `perrä *ajama*, [peakarjus ütles:] *ti* `vaškit *maalõ jäätü_i?* Se

peratis *peratis* pärasool – Jõh Vrd *perätus*

perdun *perdun* Se, g -a, -i Vas(n -ñ) marakratt, *jõmpiskas tuu om õigõ perduñ* Vas; *Oh sa perdun* Se

perdus `perdu|s g -kse ungas `Perdukse `august on lund lakka `tuiskand Kuu

pere n, g *pere* R eP M TLä; *pere* T, *pere?*, *pereh* V(p- Lei Kra; g `perhhe Har), g `perre

1. a. perekond; ühe leibkonna inimesed `kümme last oli, meil oli suur pere Kuu; `plotniku `tüüga õlen `toitandki oma pere Lüg; sie on kahe pere kuer, käib siin peres ja säääl peres, vieb juttusid piilt Jõh; müduks `teitel peret on Jäm; leval on pagu sees, pere `lahkub, kui leib on pooleks lõõnd Pha; `meite peret_o seitse `vaimu Muh; kinnel on omal naa palju peret, sennel äi ole `suilesi Emm; meil pere `præegu puhas põllal rugis, mei peret pole kodu end Käi; suur pere `söömes, eks seal lähä `toitu pal'lu Mär; kui kaks tükki ühüst perest naesed `võtvd, need oo kälimed siss Vig; lapsene pere, kuus last oli Var; Mia `õmblõ ise oma perele `riided `selgä Khn; perese arvatsse `teenijad ja oma inimesed, kõik, kes seal elavad Aud; pere ikki puha õhes söövad Saa; ma läksin `Suutre peres HMD; tal suur pere, kümme `inge Juu; vihad `tehti `enne vana joani `pääva sie nädal, kohe perega `mündi `metsa Jür; Mõnes peres oli liha `rohkem, sial `tehti `jälle lihaga `süia Amb; igast perest `pañdi leevakõit karjatselle Ann; aga noh rihepeks oli ikke oma perega Pee; nüüd pere laguneb, leivakuoruke pialt praguline VMr; oh sedä vaess elo, ku peret ei õle Kod; ons sial peres tited juba tulnud Ksi; paelu talusi, kus pere `puudub KJn; igas peres ol'l isi `muudu süük ju Kõp; säääl võõrast `tjündert ei oole, säääl_o oma pere puha Krk; `vaesel inimesel es ole muud tappa ku `lambavirak, ku suur pere `olli, sai egä üits suutävve Ran; võlg nii suur, et talu `müidi ärä ja pere ilma `müüidä lak'ka Nõo; länikidega `viidi `mõtsa `süüki, kos suur pere `olli Ote; ma olõ ilma `perhheldä? Har; ku_ `tioline tüül ja karuss karahn, sõss pere? eläss vns Rõu; katõssa `hinge pereht `astõ ega päiv `lauda, `katsa hingeline pereh ol'l Plv; üis `ísiakõnõ tapõti `perre pääle, egäle ütele `anti raas Vas; väega `suurdõ `perrehe viiäss [mehele] Se; peenike pere lapsed, järeltulijad `Sinne on ka juba pient peret tuld Jõh; Ta rattab koju, säääl peenike pere oodab Pha; kas tal peenikest peret ka on juba Saa; minu pienike pere kõik süüß Kod; sul om nätä taad peenikest peret `väega tublistõ Har; peret heitma 1. (teat jagunemisest, eraldumisest) `milla meil akka `lehma peret `eitama (poegima) VNg; `Nuortel pere `eitmine käsil, `saivad omale maalappi ja `sauna `kambri IisR; kui inimesed `lahku lähvad, siis on pere `eitmine Khk; si naene on `jälle peret `eitnud (sünnitanud) nalj Trm; `perre hiidi är?, pereh läts lak'ka Se 2. (pere loomisest) `enne oli seda `muodi, et ku akka peret `eitama, käi `moisas palumas ja `küürutamas Hlj; Ku lapsed suures kasvavad, tüdrekud akkavad mehele minema ja pojad `naisa `võtma, sis üeldase, et akkavad peret `eitma Tor b. teenijaskond pere `mamsel - - ta `andas toidu `väl'ja, mis perele sai `tehtud ning `sakstele ka Jäm; Oli `sõuksi talu pere `naisi, kes pole täind perele `süia anda Põi; eks saksa söömäd olnd ikke `enni paremad kui talupoja söömäd ja pere söömäd, perel olid kupat kardulid ja silgo soolpesi Mar; tagatua rahvas sõid tailiha ära, pere sai pekki Plt; märtsikuun `menti `kõrtsi kokku, säääl sai pere `telli Trv; kes iki vähätegi süvvä and, säääl talul sais pere kaits kolm `aastat Ran; miul `olli kõik palgaline pere, ku ma esi es ole man, siss na es tjj mitte midäginä Nõo; vanast ol'l `maafjapäävä ja jüripäävä suur `tjündride `vaeldamine. sõss `vaeldõdi peret Kan; ma_ `vael'di ka `vahtsõ `perre `hindäle Urv || koduhoidja mu ema sõhar oli pereks, isa-ema läksid laadale `linna Jäm c. (loomadest:) pesakond, perekond noh kukk, kus sa tuled nüid oma perega, kus sa kipud Vig; pere süüß ja laud laalab = emis imetab pörsaid Kod; kana reesib `endä perega, otsib parembat `paika Nõo; kikass läiis `kutsõ oma `perre magamõ San; laud laul, pere_süü = `ísiga rõhütäss, `pörsa imese? Vas

2. talu (koos elanikega), majapidamine siel on külä suur küll, siel on `palju peresi Kuu; siel mere `ääres on `niisukene `üksinane pere Hlj; siis käisid sedasi `valgete riietega ning peresid `kautu niisamma (luutsinapäevast) Ans; ma_p `teegid paess itelda, mütu peret sii külas on Khk; Pered olid metsa `ääres laiali Kaa; jõulu `aegu - - sõid ja jõid ja - - käisid ühest perest

pere-

`teise Krj; teise pere taet jäen siia magama Muh; vanast `mustlast käist ikka perest perese ja `tahtsid aga küll sööma `asju ja küll `riide `asju Käi; `sõitvad möödä külä, ikke ühöst perest `sesse, teisest `vällä Mar; see pere on `orgos Kul; ma seäl teiss peres kõisi tööl Vig; `estiks olid [maad] lapide `viisi, pärast mõedeti perede `viisi Ris; ta vihastas ennast niipaelu, et jäi rumalaks, `viimeks käis pere peret `kordas Juu; pruudivend `tahtis `pruuti ää `peita ja `sõitis külä peredesse `kuskile kõrvale JMd; meie perest `mõisa pole paelu maad JIn; kingsepp kua käis peret (perest peresse) VMr; tüdrukud käisid `õhtate -- `kraasimas või kedramas, täna käisid siin peres, `omme sial peres Sim

3. ühe taru mesilaste kogum, mesilaspere üks `aasta tuli `mulle `võõras `linnupere. `tõine ütleb: sie on minu pere -- mina et: no ku on sinu pere, vie siis `vällä. aga ei viend ka Lüg; Ei vanames tohi kodund kuhugi `menna, `linnupuu on peret `eitmas IisR; mesilased `akvad peret `laskma Khk; uie pere kääst ep saa mett midagid, see leheb nende omale Kär; meil `palju mesilinnu peresid Käi; meil oo juba mitu peret `juures, see puu `eitis kaks noort peret Mär; eidäb peret -- siis oo kaks emä, uus emä lähäb oma perega `uude `korteli Var; mesilased eedavad peret, pere `eitmise aeg on kuevaga Kos; puu annab peret. kui uus ema vää'l'a tuleb, lüövad `lahku, muist oiavad uue, muist vana ema `poole Amb; õled `panna suaja pärast `ümbär, et ei `tõmma `reskest, `veike pere kardab `rohkemb `külma VJg; vanad pered, ei õle mitu `uassad peret `lasknud Kod; es eedävä mehiläse peret ei, kõik `olli vagane Puh; Jaan viis tarupuu kuuse `otsa -- siss mehiläse lätsivä oma perega `sinna `sisse; nuur mehitse emä lähäb kaeb `endäle kohegi kuha ja lähäb ärä kõige tolle perega Nõo; kiä mihiläne `poiga ei lasõ?, tuud `ül'ti läsk pere Har; mehitsel pal'lo pereht, nakass sülemet `laskma Vas; kui keväjä `mehtse `lindõlõsõ `virgastõ tarost `sisse ja `väl'lä ja tulõva? kodo vahatsõ? jala? peräh, siss om pereh joonõh Röp

pere- pere- õli sie muod, et kui -- perekond läks `armu `lauale, siis pereemä viis `leivä ja lihatükki ja, suvel `jälle võid ja [kirikuvaestele]; pere `mampsel `antse `tütriku kätte `kraami, `millest `tütrik pidi `keitama (mõisas) Lüg; `Kõikse `suuremb `sangaga pada oli perepadast, `kellega `kiedeti suppi IisR; `mõisatel olid peretuad, kohes `mõisa `teenijad sehes sõid ning elasid Khk; akati ruudi `andid `jaotama, päält pere emale `anti paar sukki Põi; kevadene siig ja sügisene piim_o pere `tütre söömaaeg Muh; rikkad ja `uhked perepojad Mär; `mõises oli perekell, `löödi pere `sööma Juu; korruga `õhta kaks võerast miest tulevad `sisse, küsivad kus pererahvas on Jür; mõisates olid ikka pereemandad JMd; kas pere piigasi `puudu, võtab `vaese lapse omale naisest VJg; sijj oli siit talu peretütar Pal; pere `mampsel teind kord alvad söögid, old lehma udar söögi sees Lai; Pereisä `ol'li levä `lõikaja KJn; vanast seevä ütten lavvan, pererahvass ja pere kõik ütten. perän nakati mõnen talun erälde `süüjä, pererahvass tagataren ja pere iijn Ran; Kas teil pereesänd ka kotun om Ur

perednik pere(d)ni|k g -ka, -ga Se; peretni|k g -ki, -ku Röp põll, eriti kalamehe nahkpõll peretnik om põll kala `püüdmise man, nuu ol'liva iijn, muudo sait likõst Röp; perednik iijn nahanõ, ku läät kallo `püüdmä; peredniga nõörä?; `põllõ vanast `ül'ti perenik Se

perelheit mesilaste pereheitmine kaht emädä [mesilased] eväd taha muul ajal, kui pere `eidu ajal Lüg

perehvaaditama perehvaaditama prukosti võtma perehvaadida, `veitkene süüj; perehvaatõdi jo? Se

perehvatka perehvatka, perehvaatka (-i-) prukost ku ruug jovva_i valmist saia, võta perehvatkat; päiv om jo perehvaatkah; tul ar perehvaatkalõ kodo Se

perekas *perek|as* g -a Jäm Khk(-g|as) VII Mär Kse Han Tõs Hää Saa VJg Trm Trv/-k|ass/ Puh Võn San; *pere|käs* Lüg Vai KJn, *pere|gäs* Kuu, g -kä arvukaist liikmeist koosnev, pererikas, suure perega sääl *on peret pali, sie on üks perekäs talu* Lüg; *peregas puu_ma koht, koes `pal`ju inimesi oo* Khk; *ea perekas talu koht, suur töö pere, tööd oo ikke alati kõik ilusti `kordes; üsna perekas linnu_pu* Mär; *mede külas ol`li kaks perekad talu Saa; perekass mijs* Trv || *perede rohke Sii oo `pišsed külad, perekud külasid ei `tiagi sii* Han; *Perekas küla on jah, me elamegi perekas külas* Hää

perekliuhka *perekliuhka* kartulisupp *perekliuhka, kardula lõigud keedeti ära, `tehti suppi* Kei

perekond *pere|kond* Lüg Vai, g -konna S L Ris Juu Tür Koe VMr VJg hajusalt I KLõ, Trv Hls Krk TLä Võn Ote Har Rõu Röp(*pereh-*) Se a. abielupaar koos järglaste ja sugulastega, kes kuuluvad leibkonda *see perekond läheb `ülle siit* Vai; *Kihelkonnast `viidi `sitmed perekonnad* ε Khk; *Suur perekond oli, ükssteisend last oli ja siis veel vanad Põi; on sääl vähike perekond või suur Emm; see `aigus oo juba `mitmest põlvest meie perekonnas* Mär; *Siis `vaata perekonnal, mis ette anda `süia Hää; `terve perekond on suured lakekoerad Juu; mies ja naine ainult on paar, ikke lapsed ka, kui on perekond VMr; mina olen perekonnas kõege viimane, vend oli seetseteist `aastad vanem Pal; perekond läks suurest - - kuus last oli ja siss kaks Äks; kui lapsed olid ju inimesed, siis läksid perekonnast `lahku Lai; üks perekond eläväd meegi maa piäl, niid on popsid KJn; üttest perekonnast, kes üten levän ja üten talun eläss Krk; kõik tuu perekond läits `auda, `pal`lald mijs jäi Ran; miu esäl `ol`li kõrvulisi külländ, esä võit periss perekonnaga [uue naise]; ega meie perekonnan `pääle esä `laisku inimesi es ole, esä `ol`li jutumijs Nõo; tuu om üks perekond rahvast, vanõmba ja latsõ kõik` kokku Har; sõa `aigo `jääe paar perehõnda Vennemaalõ Röp b. (loomadest) üks - - perekond kana`poigi, õlid nad siis kukked ehk kanad Lüg; *Muneb oma poarkümmend muna, vahest on poarkümmend `poega koa perekonnas (põldpüüst) Põi; küll on suur perekond `põrssaid* Koe; *mitu perehõnda mesiläisi õli pärnä siden* Kod*

Vrd perekund

perekondlik *perekõndli|k* g -ku Mär JMd VJg Plt hrv perekonnaga seotud *perekõndlikud asjad* Mär; *perekõndlik `õhta* JMd **Vrd** perekondline

perekondline *perekõndli|ne* g -se Mär VJg Trm hrv perekondlik *ära `teiste perekõndlistesse `asjadesse puudu* VJg

pereksi terve perega *Otsisime pereksi seda asja* Tõs

perekund *pere|kund* g -kunna Plv Vas Röp, -kunna Kuu Lüg Jõh perekund *`naaburimehel on `õige suur perekund, `kusti külas pole `nõnda suurt perekunda* Lüg; *perekuñnas läks emä `tarvis Jõh; rihe otsah ol`l elomaja, mi_perekund `el`li sääl Plv; sääl `el`li kañs perekuñda, a mõlõba ol`li_tummi?* Vas; *puu|päiv küteti sann kõrraperäst, mito perekuñda käve üteh sannah* Röp

pere|laps kogu pere, perekond *taal suur perelaps `toita* Khk; *vahel keisime perelapsega puhas `mõisas* Jaa; *Neid `kohti oli küll, kus `terve perelaps magas ahu pääl* Põi

pere|laud (mõisa teenijatele) *vaimupoiss õli ka `mõisa `süüõmises, sie sai jo `mõisast pere`laual `süia* Lüg; *Pere`lauas oli `tangusupp ja `silgud, `nel`jabä ja pühabä liha* Jõh; *kõik mõisa `tienijad sõid pere laual* VMr; *tal`l`meister olli perelavvan* Hel

pereldasa pere poolest, inimeste arvu poolest *neie pulmad ja meie omad õlivad pereldasa ühes suurus* Trm

pereldes

pereldes terve perega *Mei käisime üsna pereldes teda`aitamas; Nad olid pereldes mo otsas kinni (riidlesid minuga) Rei*

pereline *pereli|ne g -se Saa Kod*

1. pere liige *Kikkal sõi laua ääres pal't kaks perelist, teised ol'lid päeva`töölised; mede perelised ol'lid kodus kikk Saa*

2. perekonda omav *perelised inimesed tulevad`sinna elämä, niid tiäväd kõik tüüj ärä; tahab üksinde tehä`kõiki nõnnasamma nagu perede`piäle, nõnnagu pereline inimene Kod*

peremees (põhisõna hrl lühenenud) 1. taluperemees *Peremehe silm tieb`rohkem kui kahe sulase käed vns Kuu; peremes, ke käis`kauplemas, vei ikke oma`juure`karja Lüg; sulane teeb seda, mee peremes kässib Khk; Täna oo seike ilm väljas, et ee peremees äi aja koera ka öue Kaa; mitu tüdrukud oo suurel maal peremeste juures`teenimas Muh; mõned peremed`antsid eeste kohad koa rendile Mar; enne`maarja_päva akkavad päevad pereme`poole minema (pikenema), peale`jaani, siis akkavad jällä sulase ja tüdruku`poole kippuma Mär; Jumalal`aega, peremel`leiba Han; vana peremees ol'li seante toõs, omaette`kopsis pal't Saa; ta oli maa mies ja pereme poeg HMD; Peremees ikka`külvas, ega sulane nisukest`aõssa teind Kei;`arva, kel kasukad seilas olivad, sie oli siis pere`puegadel ja peremestel VMr; kui sureb talu peremiõis, tapetasse tämä`tal'tuse jaoss pul'l ehk õhõv Kod; mõned eläsid peremehe`vihtlemise saanas, need õlid saanarahvas MMg; peremees läks reia-aluse värvate`piale ja vilistas, ja teised`ütlesid, et peremees`pöörab tuult Lai; poiss last`õeldi noor peremees, esimene laps jäi peremeheks, seda soldatisse ei`võetud Plt; tülisid tul'li iki peremehega, kui ei saand igakord tüõss`minna Vil; ku tuulutedi, siis peremiõis olli sarja man Krk; mõni sulane om saanu peremehess Ran; tuõ om laesa inimese ütelus, et ku jumalal`päivi, küll peremel`leibä om Puh; peremiss`kitnu: päiv lähäb päevä`perrä, ei meie tüüj saa`otsa Nõo;`saisva peremehe (pärisperemehed), näid ei saa`vällä ajada Ote; kui sa`tahtset`palka manu, siss peremiõiss`and, ta_s lase ärä minnä Rõn; üis vanamiõs`ol'li, käve peremihi`müüjä, tek'k`luudõ Har; ega_tuõ peremiõiss kavva tallu ei`piä?, kes tiiveere`ja piiri`pindre üless künd Rõu; mõni viis`popsi ol'l üte pereme maa pääl Vas; vana talo peremiõiss,`mitmõ põlvõ peremiõiss Rär; kül'est kaia? külämiõiss, peräst kaia? peremiõiss,`kukrust kaia? kunigass Lut || (teat tähekogust) kui peremiõis ehen olli ja poiõs taga, [siis tuli hea vilja-aasta] Hls*

2. millegi omanik või valdaja *sie`laeva peremes oli nii`uoletu, et ei`vaatand järel`ühte, kas oli mast kova vai ei old VNg;`kelle jagu mets on, eks sie õle`metsa peremes Lüg; [ta] oli üks`riideäri peremes siin Vai; egal asjal oma peremes Khk; ma ole rännand,`teensin`võeraid peremid Vig; maja jääb`lonkama, kui põle`õiged peremeest Tõs; sial se masina peremes küsis: mis silmal viga Ann; iõrsnik õli nuada peremiõis, tämä ae irt Kod; olli kik'k ärä jutusten maja peremele Hel; temä_m`ulka`aiga sääl talul ollu, om mitu peremiõist joba ärä igänu Nõo; sa_panõ lehmäle`siüüki veidemb, ala ollu ütepäävä`peremiõiss Har*

3. piitl valitseja, käsutaja, otsustaja *vot`sakslane - - tämä oli ühe`kora`Suomes ka peremes sääl VNg; karu ikke õli siin`kõige`suuremb luom, sie siis õli`metsa`luomade peremes Lüg; see pärast nad isivad sii, nad`tahtvad Oosti mere peremed`olla Khk; mul on üks roit, täis peremis majan Kod; ma_le esi`endäle`pernane ja peremiõis Nõo; ma_kae, kavva sa siin peremiõist`mängit Vas; ku kats peremiõist`taivah (kuu ja päike korruga nähtaval), sis õi istutõda?`kapstii ja kardohkit, õi kül'betä`vil'ja ka? Se*

peremetka *pereme|metka Vai, -mätka Pär põhjaõngede jada peremetka on viis,`kümme`siüüli`pitke`paula,`paula küles on kogad`siotu; peremetka kokki`otsa`panna`lessako ja*

`püüvedä `suuri `kallo Vai; *Peremätka oo põehaõngede liin, neli-viissada ninast oo peremätkas Pär*

pere|märk perekonna omandit tähistav märk igal [võrgu] kuppul ja `aerul on pere`märgid pääl Hlj; *Peremärk keis viljakottidel Mus; võrgu käppadel ikke peremärgid peal - - peremärk saab `noaga lõegatud ehk tulise oraga põletud Rid*

pere|naine (täiendsõna võib lüheneda) taluperenaine; ka majapidamise eest hoolitsev naisterahvas *pere`naised ei `käined `moisas tüel, neil oli `ketrada vaja VNg; `kiitas `rahvas küll, et täis pere`naine on, kõik tüöd tieb Lüg; pudro on perenaese keedetud LNg; isä ja emä oo surnd, tütar oo perenaeseks Mar; perenaises tõi ta õhe linna tüdruku, see es mõõsta talutööd teha Saa; lee auk ahju `vastas, suur pada seal all, see oli perenaese nurk Juu; magusapu leeva tegi perenane ise JIn; perenaine lähäb tuñniti eēnamoale VJg; perenaene vanass sei lavva õtsan, siis `kasma suur kere, perenaesed `taõtsid sedä suurt `kõhto Kod; tema vana talu perenaene, las tñib `meile `süia Äks; nñid on `naabre perenaese anid SJn; talutüdrugu `kutsiv `pernasi [endale] laulitse naisess Krk; sul nüid joba perenaene majan (õeld tüdruku sünni puhul) Ran; mia pedäsi mitu `aastat talu ilma `pernaeseta; temä võtab `terve karja `laõsi `perrä - - eläb ja süüib siin nõädälde `kaupa, `pernane `vaenike angu ette mes `tahte Nõo; mõni `perna oli [kartulid] `õkva `saganu `kaõski kige koorege San; tõistõ `pernainõ om jäl` rasõ,õt Kan; `Pernaanõ ol` õks edimäne, kiä rüäpehelüise lõõgaõs ja linapeo kak`k; perenaasõl puusa_paksu_õsia lihha süvvehn, sulasõnaasõl suur`kõtt hapund `taari juvõhn Rõu; ol` rikass `pernaanõ, a ar_`kuõli, puul`pidodsõ_sukakõsõ_`pañti `jalga Vas; `liisna hoonõh, kohe `pernane pant `kraami Se*

perenesä kogu perega Näd peräst `menned kaik perenesä `Suome `holmale elämä; `Siie tehä `talve `voimaks - - `ritvuist kojad, kuhu võib sise `mennä jua perenesä Kuu

perepöör → pärepöör

peresi → peresintski

peresintski *peresintski?* Rõu, *pereski?* Rõu(*peresi?*) Vas(-s-), *peresi, perese* Võn kalavinskid, vene saapad *perese* `saapa omma kalameestel Võn; *vinne* `saapa?, *peresi?* kutsuti, `Peipsi veeren, sääl um *Peresi* küllä, sääl noid teiti Rõu; *poisal ol`li?* inämbä *verevä_vinne pereski?*, *verevä_seere?*, *laja?* kundsä? all Vas

pereski → peresintski

peretama *peretama* sülemlема *Ei tia, kas peretab, mesilased nii elisevad* IisR

peretsi perede kaup, peresid mõõda *Külakubjas keis peretsi valla `käsku laiali vädamas; Ma ole terve küla niid peretsi läbi keind, mette kohegilt pole abi saand* Kaa

pere|vats viimane söõja lauas *Ma jään nüüd küll pere`vatsaks* Kuu; *Perevats* `korjab `lavva Jõh; *Sina oled perevats, sina piad kõik `süõgid ära `süema* IisR

pereväsku (haava) sidumine `naiste`rahvas tegi sedä *pereväskut, aga ei sie ei saand, aav õli suur, `õrna südämega õli, kukkus maha, `naise vend käis sidus* Lüg

perge *perge* g `perke Võn Räp; *perget* g -e Võn soine, pehme koht; *laugas* `perkest sattõ läbi; *perget, `säärne mäda kotuss, vanast om järv olnu; `lehmi om lännü pergetehe, tan om näid* `otsa saanu Võn; *perge - - ku pääle läät, `väl`lä ei saa?* Räp

pergelane, pergeline `pergela|ne Lüg, `pergeli|ne IisR, g -se põrguline *Oh sina `pergelane küll, kie sedä `pergelast `jõuvab `tõrjuda* Lüg; *On sie `karjapoiss ka üks igavene `pergeline, ei aja `luomi `sinna, kuhu käsid* IisR

pergitämmä *pergitämmä* pärima, uurima *midä - - `pergitämine sie on* Vai

peri peri Kuu VII klii kivesti sihes *apendeti peri* VII

peri

peri² *peri* pärandus *Tädi suri ärä, sain peri ka, `suurerädi Kuu*

peri³ → päri

peri- → päri-

perik *perik* g -*ku* kahehataline käru *perikul on rattad ja telg -- ruamil on taga puul laadikud, kos kruam piäl; vedimä perikuga `einu suvvel, panima kašti `piäle Kod*

perikaut pärit *perikaut `Viinistü inimine (Viinistult pärit) Kuu; näväd ei tiä, kos vallass näd one perikaut Kod*

peril päral *Panimmegi samal oma modurille `ääned sise ja olimme teräkäse aja peräst peril Kuu*

perilde *perilde* Urv Har Rõu Plv Vas päripidi *Panõ_purk perilde -- põhja pääle Har; Olli_`santse `väikese_käsikaar`si? ku_noid `kaarssõ perilde `tõmpsi, sõss nuu_`hamba lasi_`hinne nigu_maha? Rõu; `Tõrdu sai`keldreh perilde, no? om ar? habrastunu Vas*

perile¹ päräle *Lobuks `enne süä-üöd `saadi perile Kuu*

perile² *perile* Har Se

1. päripidi *käänä ruuhv perile, sa_käänät kummula Har*

2. järele, rahule *ristesä es taha? minnä, a toolõ ka perile es jätetä? Se*

perilises *perilises* ja perite põhjalikult *ikke perilises* ja *perite tahab tehä* Lüg

perilä *perilä* Ran Rõu Vas Räp Se; *perril* Rõu, g *perilä* Se ree seljatugi, *kresla perilä köüdeti pääle?, ku `ke`kohe sõideti; perilä lipi? umma `ka`ski Vas; ku `ri`ile perilä `taadõ `pantas, sõss saagi hää sõidu saan Räp; perilä? pääle ja sõit vallasõ Se*

perimäsed pl *perimäsed* päramised – Kuu

peri|peräne põline *periperäne, `Karksin `sündüne* Krk

peri|pidi päripidi *katuss tuli seina küllest `viilamisi `alla, vihma `viele peripidi `joosta Sim; loe issämeie ärä, peripidi ehk tagusipidi, siis suavad silmäd `selgess ja suad `õige tii `piäle Kod; elu läks `vasta `oksi, ei lähnud peripidi Pal; kui lõng on peripidi keeratud, lähäb ta nüripidi kokko KJn; säält om õige alamp, peripidi `alla minnä Krk; `kraase tõmmati peripidi ja `vastapidi Ran; sõit läits peripidi mäest `alla Ote*

peri|põhja põhjalikult, lõpuni *te tahata kõik peri `põhja `tiada `saada Jõh; miä `räägin `siule kohe peri `põhja, `kuida `asja on Vai; nuusiks aga kõik kõhad peri `põhja läbi Trm || põliselt minu onu oli siin peri `põhja Hlj Vrd peripõhjani, peripõhju*

peri|põhjani = peripõhja *`Otsustin peri `põhjani kogu luo ärä `rääkidä Kuu; minä tiän sedä lugu peri `põhjani Lüg; nii peripõhjani oisiti maja läbi et Sim*

peri|põhju = peripõhju *rukki `maarja `päiväst ma tian selidatta peri `põhju Lüg; minu isa teas kõik peri `põhju ära Trm*

peri|päädi päri-, õigetpidi *nüid om nigu peripäädi meil sij olek, nüid om ää Nõo; Käänä raamat õks peripäädi Vas*

peris *peri|s* Kod, -*ss* Har Se pärit *näväd on peris Võrumualt Kod; ei_tiiä_kost tuu ka_periss om Har*

perise|auk unkaauk *Periseauk, see `pandi ka mene laava tükiga `kinni Kaa; Kui tuul säält otsast on, siis ta virutab oort sülega lund periseaugust `sisse Põi*

periss → perüss

perite¹ *perite* Kuu VNg Lüg pärit *siitsamast perite, olid koha `päälised inimised Kuu; minu vanemad on mittu `polve perite `Koilast VNg Vrd periti*

perite² pärisuunas *nüid on tuul perite, nüüd `lähma merele Lüg*

***peritelemä** da-inf *peritellä* pärima, küsima *Ei old`aiga peritellä; Eks ma peritelin jo ka* Kuu

periti *periti* lis Trm(pä-) pärit *kost sa periti õled* Trm **Vrd** *perite*¹

periti² päris *sie on periti`õige* lis

perits *perits* g -a Lüg piilpart *perits tieb pesä ruo`sisse* Lüg **Vrd** *pirits*

peritsemä *perits|em(m)ä* Har Rõu Räp, -ämä Vas Se pärima *Kiä talu piat peritsemmä, nail ei olõ_`laisi*² Har; *ma ar peridsi kõõ hinele; kes sinnä jäi peritsäjäst* (pärijaks) Se

perivüksed pl *perivüksed* järglased *Perivüksed`onvad kaik`tuekad inimised* Kuu

perka|pund *perka|pund* KJn Har Kra, *perk-* (-r-) KJn Hls Krk, *õrka-* Har Se, *õrga-* Plt Rõu Vas Lut(*õrka-*), *õrgõ-* Plv, *pärga-* Hää, *pärk-* VII; *pärkpuüt* Aud; *pärgapuud* TÜR endisaegne raskusmõõt, kümme puuda *lina pärkpuüt* Aud; *pärgapuud, sie on üks suurem kaalu summ* - - kümme `kaalu TÜR; *perk`punda lääb kaitsküemend`leistikud* Hls; *üts`õrkapund* [linu] *saa`Riiga viiä*² Har; *õrkapund um kümme putta* Lut **Vrd** *perkovits*

perkläne *perkläne* kurat *oi_sä vana`perkläne* Se

perkovits *perko|vits* Han, *pärku-* Kär = *perkapund üsna suur, kümme`puuda, see oli`pärkuvits* Kär

perk|peräni täiesti pärani *uksed lükatud kõhe perkperäni; vahid silmad perkperäni* Kod

perliuhti *deskr see käis nõnda ruttu üles perliuhti* (tulest) Hls

pernä *pernä* kõdumuld *pernä, `saisnu maa laada takan, virdsaga läbi käänu* Võn

pero¹ n, g *pero*, p *perro* sulg *pero kastõtass tsärnila`sisso, siss kirotõtass* Se

pero² → *peru*¹, *peru*², *peru*⁴

peronik *peroni|k* g -gu tüürimees *peronik sattõ`järve* Räp **Vrd** *peränik*

perotka pl *perotka*² vankri esirattad – Se

perril → *perilä*

perrä *perrä* Kod Vil eL, *perra* Hää Saa

I. adv 1. *järele koer tull`li`perra, sel koeral ol`li`perra`käimise mood* Saa; *siis suadetasse käsk`perrä; mina annan`perrä, parem tükk tigidälle* Kod; *mis sia siss`perrä joosed* Vil; *mea kiti ka`perrä tal* Krk; *latse lätsive`linna, üts ihen, tõse`perrä* Hel; *suvva targitäss, `aetass suvvalle kabel`perrä; kui sao ja tuule nakava`perrä`jäämä, siss ilma joba paraneva; kae iluste`perrä, et midägi kate sil`mä vahele ei jää; kui aena ärä niidäd, jääb kands`perrä* Ran; *tullime kõik kolmekeste iijn ja esä`aste takast`perrä; ma naka joba ärä väsimä, jätäme`perrä, `ommen om ka päiv; valu nakab nigu`perrä`anma, ei ole enämb nii ele valu* Nõo; *kell jäi`perrä* TMR; *talvõl mehe`raieva läppü`sisse ja naiste`rahva paänniva`võrka ja lasiva`perrä* Võn; *kos mõts maha`raotu, kannu`perrä`jäänüvä, tüü om kannistik* Kam; *temä ei jätä`perrä, `palleb, et anna iks anna* Rõn; *kaaltagost es olõ*², *nööri*² ol`*hammil`perrä aet vana ilma aol* Kan; *sõss sai tä är`matõtuss, ma sõss jäi ütsindä_`perrä* Urv; *poiskõni`istõ taha ilusalõ ja laul`perrä`kõik, mis tõsõ iijn`lauli*²; *tüüd ei massa_`perrä`oita*² (tagavaraks hoida), *piat är`tegime* Krl; *mi`poiiss, mia ta sil`mäga näge, tüü tege kõgõ`perrä* Har; *Sõss`naati`ketramma, vinütedi`õks`näppõ vahelt veidükene`villu`perrä ja_`lasti`kiijrd`pääle*² Rõu; *ma lasõ sullõ paari`viisa kuta`ja`kablaki_`perrä`aia*²; *lõivõkõisi* (lõokesi) *kah um`lõpmada veidükese`perrä`jäänü*² Vas; *ta pidä nii kavva murõht timä üle ja murõhtass`perrä`väega kavva`aigo* Räp; *külm jäi`perrä* Lut

2. *tagant peri`päevä om ää minnä, ku päe`perrä* Krk; *tuul om`perrä, periss`keerge om minnä*², *tuul`toukass kah takast* Har

perräandja

3. tagantjärele, pärast inemine ei olõ^o ni tark ette kui `perrä Rõu; `Perrä om egäüts tark Rärp

II. postp 1. järele; järel talve `perrä tuleb suvi Kod; Noordel om nüid ää, ei ole adra `perrä minekut Trv; ei ole jo meelen `selle pikä aja `perrä Puh; vihma `perrä om `maokese kõik `väl`lä roninuva; ta_m `väega õnnetu inimene - - õnnetuss õnnetuse `perrä Nõo; esä om `aige, vaja `tohtre `perrä minnä Ote; `isoloka sisen om varrass ja `varda `perrä tsusatass hoi Kan; meil `rätsep paänd kuu`paisten kah nõglasil`mä `perrä nüidi; `poiskõnõ ol`l hobõsõ `perrä lännü^o; tagasi sõit`ratsalla^o hobõsõga^o Har; siss `naati sutt `vahma, et susi tulõ saagi `perrä Rõu; nainõ kai kergu `aigu hobõsiidõ `perrä Plv; läts imä soola `perrä `aita, es olõ_u `suuļa Vas; suurõ korviga lää `hainu `perrä Kra

2. järgi suabas on jala `perrä testud Kod; sääduse `perrä Hls; põrst `ol`li serände kitsass jak`k, aga kõik kihä `perrä iluste lõegatu Ran; nüid `antana raha palk, egäle ütele tüüj `perrä Puh; miä tii esi söögi, mes miu `süäme `perrä om; vanast `olli tuu muuud, et `viidi ütte ja tõist `asja tõesest talust, tagasi `anti niisama sil`mä `perrä Nõo; mulgi pessivä `kuhje, siin kah iks mõni nonde `perrä Kam; ku päiv nuka man om, siss om kell kaiis `tõisku, ma päävä `perrä elä San; ei`jõvva^o `ütski su meele `perrä tetä^o Kan; keiksepp om nii `saapa mullõ `väega jala `perrä tennü^o; kuhuss `kullõb tuinistaja^o üle ja tuinistajeide `perrä tetäss `otsus Har; Salmõ um mehe `perrä sugulanõ Rõu; sa võinu`jo sängüh olla^o iä `perrä, a sa rebit `jalgu pääl Vas; esi uma pää `perrä tii, sä tii nigu esi tahatõ^o Rärp; tä tege uma meele `perrä, tä kedägi `kullõ_i Se; imä `perrä vars virk Lut

III. prep päri (sammas suunas liikumise kohta) `perrä `päevä ja `vastu `päevä Hls; ojoss `perrä vett Krk; juusk perrä tuult Krl

perrä|andja järeleandlik laseb ennäst tõesel tüssätä, `vasta ei aa - - `perrä `anja Ran; säräne pussak, `väega `perrä `anja kõigile Nõo

perrä|andlik järeleandlik ei ole `kindmä oma kõne `pääle - - om `perrä `andlik Ran; temä ei ole mitte serände vastaline, temä om `perrä `anlik Nõo; ta inemisega saat sa õks val`miss, ta om `väega `perrä `andlik inemine Har

perrä|heide noorikule visatav raha `perrä `eite raha, mis noorikulõ vanast pilluti Krl

persa → perssa

perse perse g `pers(s)e eP(g `persi Mar) M T; perse^o g `perse V(-r- Vas Se); n, g `perse R(-ss- IisR)

1. a. tagumik nägu punane kui viheldud `perse Jõe; mul on `püksid `katki, tuul puhub `perse kõhe; pidägä `perset `kinni, `ärgä `pierestägä Lüg; `istusin treppi pääl, `ninda et `perse jäi kõhe treppi mago nalj Jõh; Sie ei `mõistagi `paigal `seista, alati `keksib ja `kargab kui kirp `persses IisR; Poisid `lasksid `persse peel määst ala Jäm; suur `koltse kirju `persega õrilane; so perse ep pea aga ka mette `põrmu (muudkui peeretad) Khk; Mette pole aega perset maha püsta, seike tuline tiidus ühtlast taga Kaa; liba läin lehma `perse, söön süsikonna seest ää Krj; Kukkusi nõnda perseli, et `perse peinn `raksus Põi; mis ta seal teeste `perse taga vahib Muh; Pane vehe perse maha ka Emm; Lapsed lasid palja persega ringi Rei; ma tee so `persi kepeks (annan vitsa) Mar; nad on koos nagu särk ja perse Kse; `andis vitsaga `perse `pihta Tõs; Pista perse `penki, mis sä `püstü seesäd Khn; perse lariseb paegal, larin kuulda jah PJg; Lehmad saavad kevadi esimest `korda `lautest `väl`la, sis lustiga pilluvad perset, üppavad ja `kargavad Hää; `persse peal (istuvat) tüöd tegema Ris; `juuksed kohe `persse peal, `mööda `pihta laiali HJn; laps kukkus `perse piale maha JMd; löõ põlvega `persse, las

näru lähäb Pee; ise käib, perse lödiseb taga Sim; kui ei `kuula, peksän `perse puro; käib aga käed `perse piäl nagu ärrä Kod; kui määst `alla läks, obene `oidis `persega `vasta Äks; püksid kukuvad `varsti üle `persse maha Lai; kui perse sügeleb, siis peremees kiidab nalj Plt; mis sa maas kikerdäd, võta pink `perse `alla KJn; kärsitu nagu tuli `persen, ei seisa `kunnigi Trv; Küll ni tüdruku om sõbra nagu püks ja perse kateksi, neid ei saa tüllü kah aada Pst; latse perset ja peni ammast ei või usta vns Hls; ei_ol `pihta ega perset, kere ega kõttu Krk; latse ilbassiva `pal'la `persega lumeange otsan; sügisene päiv om nigu lühike inime, pää ja perse kuun Ran; rammun nigu vana püüt jälle, perse takan ku pada; jõgi om nii kuju, et istu `persega jõkke, ei saa persegi likess Nõo; tork om poolõni `perseni Võn; `kartulimaa pääl sügise `siga tsongib nii, et perse `pal'lald näkküss Rõn; Naa omma ütte alasi koon nigu hamõ_ `persega?; ma tuu kipõ_vitsa_ `sisse, kibõidõ `vitsuga lahu su `perse kuumas Urv; sul om taa pää nigu pini perse? üless kohvõrdõt Har; mi_sa taal `persel iks alati last joosta? (pidevalt peeretad) Rõu; pasatsõ `persega vašk aaše kaša `kiini Plv; susi suuñ, sarvõ_pääh, pik'k hand `perseh = `leibä pandass `lapjuga `ahju Vas; `sia_kõõ magasevva?, ütel pää, tõõsõl perse? Se; tuhmaadi (laia) `persega üldäss baaba vai `tütrigu `pääle Lut **b.** (halvustavates ütlustes, ka sõimusõnana) `haista `koera `perset Kuu; kasi `kuera `perse Lüg; Pole mul vaja su `vankert, `pista sie omale `persse IisR; mine ede `persse Khk; Veid perset lakkuda, äi saa sa siit mette midagid Kaa; Va perse ikka on oma tegudega Põi; Sihane kõlba mette kuera persegid Emm; Mine üsna `perse oma jütuga Rei; pistä se `perse, ma ei tahagi änam Mar; oh sa va lagund perse -- lagund `riided `sel'gas Mär; käi `persse, kuradi `rentsel Sim; mes sina ajad õmad sitased `ambad minu `puhta `persse Kod; pista `persse oma `tarkus, eks ma tia ise, kuä ma teen Lai; mine `perste `kellä `lüümä; laku perset ja piä lõvva Ran; pistä oma `tarkus `persede San; sa? olt iks perse_kah Krl; käšk minnu vanna inemist `persehe Rõu; `laonu perse? Plv; Mis sä, perse, pelgät Räp; ta om üts hellik perse?; timä tek'k ka sedä `muudo, a midä perst, avida_ss midäge? Se

2. kõht, magu kanul kõik `persed on `lahti tänä Lüg; Sel isegi `perse iad ja paremad täis IisR; on_s so perse juba tühi `jälle Khk; Nüüd äi lähe supp persse, mu eesele aitas, sa äi taha Kaa; No kaua sa tüha persega niidad, rinnaalune lihab nõrgaks Põi; kõik paremad suutäied peavad tämä `persis olema Mar; nüüd oo sul perse täis, see toit ei lähä sool nüüd `sisse Mär; Aab omalõ sia `muõdi liha `perse Khn; Nüüd on tal perse ele Tor; pole siin änam midagi, marjad on laste `perses puha Saa; oravaid, neid süüb [ilves] `perse kohe KuuK; perse on täis VJg; Kas sul omal ei lähnud need vorstid persse, et ilma rahvale veel söötma akkasid Trm; mis sa ike vasige `perse selle piimäst topit Krk; mes soe suun, sji soe `persen vns Ran; parõmb põrss `persehn, ku perän vitä? vns Rõu

3. piitl (väljendites, ütlemites) `Perse märg, aga kobikka pole näht (töövaev ei anna tasu); `Perse `kiidäb peremiest (peeretamisest pärast söömist) Kuu; tegi puol `päivä, siis õli `perse `õhtal (väsis ära) Lüg; `Miski tieb, siis sie on ka kõik `puale `persega (hooletult); Pera tuli küll miel `persest pähä, aga siis õli juba `ilja Jõh; Obuste paristamisega on `teine küll `vasta `perset (kahju) saand; Mis sie isa viel `puega `aitab, sel omal `perse `pal'jas (on vaene) IisR; Selle rahmimisega on sul varsti perse õhtal (tervis otsas); Terve mees, kes persest kõhib (peeretab), aige sii, kes rinnust rõgiseb Pha; Selle perse_b seisa ju `kuskil (on rahutu) Põi; perse `olli lastel üle `antust täis; ju su silmad `perses `ollid, et sa_s näe mette Muh; Lõi teisel perse viluks (kasutas ära); Üppas persega näkku (süüdistas alusetult) Emm; Ea perse leiab ikka omale `istumise koha (ettevõtlik jõuab elus edasi) Rei; küll `andis tal `perse sõnu täis (sõimas); see oli nii ea toit, pidin keele `persi `neelma Mar; kahe `perssega rebane, ees ea,

perse

sel'la takka `lõikab `kaela Mär; Mis sa kelgid, omal perse maa küljes kinni (kogenematu) Vig; ei tiä piäst egä `persest (mitte millestki) Tõs; Sõpõr kuõrib `naabri `perse (kasutab ära) Khn; Läks `persega `mulda `sööma (suri) Tor; poole `persega `tehtud, põle kellegi asi Hää; vanudust mul `persses küll HMd; tahab `mulle pulga `persse `aada Koe; `sulle vaja nii kaua sugeda `anda, kui aru `perssest pähä tuleb VJg; ei lase ennast `persse `alla `panna (kamandada) Sim; tämä õli õege `kange `tüüle akkama, aga nüid one perse `kolden (hädas); nõnnagu tumm, ei piäss ei `perssess ei laasu tämä `mussa Kod; `oskab oma perset `oida, ei tiku nõnna `tõöle; ma olen `mõisaärä `tuaski perset last (peeretanud) Lai; `sõimas ta `perse täüs; `püksen enämp ku `persen (kõhulahtisusest) Hls; es saa munadest täit `inda, nüid sai munadege `vastu perset; ta emä `perse taga üless kasunu, sij ei tää kedägi elust; kos ta muial jäi, temä `persen iki (vargusest) Krk; võta ää malk, kae kas aru tuleb `persest pähä; nakass tegemä ihän ja õnnen, aga `varsti `ol'li perse pik'kä (tüdinenud) Ran; nii lõõnuva `sakslase oma maa `ostmisega `liivläste `perse üle; mes mä elä, eng om `persega `riibu (surm tulekul); kõik, mes teenib, kõik juub `persede (joo raha maha); ega ma perst `süiten ei ole rikkass saanu; mes viga tõese `perse pääl `liugu `laske, ega `endä perse ei kulu Nõo; ta nuüt (mangus) `vällä kas vai pini `persest Urv; anna_perse_tõsõlõ sittu, es lasõ_läbi kül'gluiõ (annad teisele, jääd ise kitsikusse) Krl; nüid om perse_ `katski (häda käes) Har; olõ õi_taal ao `raasu, taal üts raud `perseh, tõõnõ tulõhn, kolmass `tsuskamisel Rõu; tä ei_püsü_peoh ei_ `perseh; kas sul silmä? `perseh omma, et ei näe? Plv; Kavva siin ilmah inämp olla?, tulõ ar? `persega? `mulda `süümä minnä?; Taa upin vii är? keele `persehe (väga maitsev on); kuld lõppi `hiiri `persehe, hiire_vei_kulla ar? Vas; Kääse perseh är ja ei olõ siitaga kah (tuleb kõigest puhtalt välja) Röp

4. (ühendeis) perse minema ebaõnnestuma, millegi nahka minema koledast jõi, aga `sinnä `perse tämä nüid läkski, `juomise `perse Lüg; see tüõ läks `perse Vai; See läks nüid küll keest `perse Emm; mu töö ei õnnista täna `ühti, `jällä läks `persse Mär; miu töö ja vaev läks `perse puha Saa; tema läks selle `aiguse `perse Koe; käis `ulka `aega ära, see aeg läks `sinna `persse Lai; sij tüü läits `perse Trv; olli kaits puul `tuupi tinatuuri ärä joonu, läits viina `perse iki Krk; paatäis `puskari läits `perste Ran; ma olõss võenu rikkass inemine olla, aga oma rumaluse `persede läts kõik' Võn; perse panema 1. ära sööma *Talgulised oo keik söömäd, õlled perse pand Kaa; `sahvrest on kikk parem `perse `pantud Saa; ta on kõik puha `persse pand, teise jao ka ära sõõnd Lai; kaositäve suppi pañd `perste Ran 2. ära rikkuma, ära raiskama `Persse pani vihm ia `kuiva luo IisR; Muidu üks perse panija, kasu pole tast mette üht Kaa; asi on ära lõhutud - - on `persse `pandud Lai; sij valitsuss paneb periss `persde nij inimese Puh; tuu om kõgõ vara `persehe pannu? Rõu; taa viinakõnõ, taa pañd `persehe inemise_kah Vas; perse pugema ~ tükki ma lipitsema, libe olema `selja taga `räägib tõist - - aga saab kokko, siis pueb või `perse Lüg; ära poe ike `perse teešele Pal; libedä jutuga, tahab kõegile `perste tükki Ran; võõrastele tüikib `persede, oma elust ei kae midägi Nõo; suu iih, siss tükiäss `persehe, a sälä takah `lõikass kaala `maaha Se; perses olema (millestki ära rikutust, nurja, untsu läinust) *Tänane päev on `persses, kedagi ei `jõudand teha IisR; Üljest ep `tohtind `laskmisel nimetada, siis oli pæev `persses Jäm; Perses on keik puud ja laevad (laev läks puukoormaga põhja) Emm; kal'la raba oo nii kuib, lähäb üsna põlema, nüid oo kali `persses Mär; Mia oma `tervisegä üsä perss Khn; pueg on eluga `oopis `persses Juu; akan lõõtsutama, siis on kua `persen sij minek (ei jõua edasi minna) Kod; pasuna puhkuja `riakind, et mul on mokad `persses Lai; nüid si `vastne masin om `persen Ran; `täämbäne päiv om `persen nigu rüän jälle Nõo**

6. millegi taga- või alaosa, ka põhi kui `kartulid sies `seisavad, kotti `küljed ja `persed `tohkevad kohe maha; vesi on mere `perses VNg; pani vie `ämbri sedamodi tagurpäri, `ämbri `perse üles `puole Lüg; koit `perssega püksid, kottis perse taga Jäm; pane adrale vedemed ala, et adra perse ära ep kulu; odrad jeend lühiseks, `persed maas `kinni Khk; ahju `perse taga oli kuru Jaa; Vana rehe ahul oli perse toa seinast `väljas Pöi; mõrra perse oo `sõuke suur pitk, tihasse `viimaks nii `kitsaks, et kalad ep sua välja mitte Muh; paadi perse oli üsna madalas Emm; See vannas äi lähe sisse, lohiseb perse pääl Rei; poifi `persses auk, poit ei kanna änam Mär; lõugeti perse oli seena `kül`ge kinni `siotud Vig; piibu perst kistatse `tuhka `vällä Tõs; Laenõ lüeb tagant `tullõs `vasta laeva perset Khn; elab kiriku `perse taga Hää; tegin ea laia kuhja `persse; akkame nüid kodo minema, päävä perse ei paesta enam `ühti Juu; pane aga `oamre `perssega `pihta Kos; paa perse läks `vasta tuld, [supp] akkas `liiga kõvaste `kiema JJn; pane pudelille pauk `persse ja juu ärä `sij põhi; linapihud issutatse mua piale, perse laiali Kod; sarika `perse ase tehässe `kandeausel`le `val`mis KJn; Lükka söed ahu `perse, seesab kauem soe SJn; SääI küüni perse taga lepikun om varesejalgu ja raavin kõllatsid kanakoole Hls; `amme perse katik kulunu Krk; kale perse `ol`li `katski, kala `ol`li tagast `väl`lä lännu Ran; siss `anti mulle ka `viina, klaasi `perse sehen `olli Nõo; ku_sääre `iane om - - sõss jõõrd regi, sõss lätt perse ette Urv; kesvil omma? hii hanna? `persen Har; pöks `lühkene kui tõbu, perse? `lühkene ja seere? `lühkese? Röp

perse- Kas sinu `persenahk `joudab nüüd sedä ka `vasta ottada (peksust) Kuu; `perseauk paristab `ühte `puhku (peeretab); Ei `jäksa `istuda, `perseluu on ell, `perseluud `aigetab Lüg; Mis sie `perselapp peret `jõudas `toitada (väikesest maatükist) Jõh; paise oli `persekanigu `otsas Ans; miks sa seelt ää tulid, mis `persevalu (häda) sool seel oli Khk; Mulle ajas ühe persenäka peele koeranaela, mette_p saa istumisega akkama Kaa; lõunama mehed, neil pole sääre `marja äga `perse `tarja Krj; `persenäkad valutavad, kui pailu `istuma pead VII; Paise `olla just `perseaukus Pöi; jõkid `ollid `persemutist saadik, kuued `ollid seare `marja Muh; Perseots püsti väljas ja juba ennast nenda täis imend kut_sur kupp (puugist) Emm; kuku perseli, `persekont saab `aiged na et Käi; tegid [mõrra] `perseotsa `lahti ja sealt said `kõike, mis senna oli läind Rid; oled ikke üks va `perse `lakja (lipitseja); `persepaled ja mutid värisevad taga Tõs; Ju ta ülemäte ies üks `persepugõja ond Khn; `alla `persetarjade [ulatuvad] `juused Hää; vanasti lõhudi `varga `persenäkad ärä ku üks vere kamp, ku tal `nuhtlust `anti Saa; einama on pal`las nigu `persekanikas VMr; ta pia on `pal`jast `aetud nagu `perssenäkk VJg; kana akab va`si munele, `perseluud one lasti; ärä alate suhissa, pidä `persemulk `kiini (ära peereta) Kod; mis sa va `persepale tiid sääI söim Ksi; ei pia perset, `perseauk alati `lahti (peeretab); pal`lust `istumisest `persseluu valutab Lai; mõni inimene ei taha `persekanikad ütelda, siis `ütleb näkad Plt; ma `näitän so `persetusaratele (annan peksa) KJn; ärä sõku ristluie kottelt, sõku kestpaiga puu`lt, `perselaudi kottelt Krk; talla `lakja ehk `perse `lakja ehk `perse `tükjä - - ääl latsel om pal`lu nimesid Ran; `persetuhari vahe olliva lumme täis (kõrgest lumest) Puh; `anti üits aenamaa luus, `tuugina karjal ärä sõkutu, ain nigu `persekarva jälle; kui kanal ari verrev om, siss om `perseluu lahe Nõo; päälagi pal`lass nigu `persekanikass Ote; taal os ollu taat `perse `nahka `parki `raaskõsõ, siss taa os kullõlnu imä sõnna; panõ õi_tuud `kiäki vallavanõmbass, tuu om mõisniku `perse `tükjä Har; laja `perse `luuga illuss hopõn Rõu; `persetuhar om `istmisest halusõss `jäänü? Plv; `perse `ruukmin ol, ku `vitsuga nuhelti `mõisan Röp; sednagu hain, taa kui `persekarva?, vikaht ka taha ai lõigada?; suu must ku? `persemulk; perss-soolik tulõ `vällä takast - - suurõst `nõstmisest Se; `persesitt (inimeste roe) pandass pütti ni pandass põllu päle Lut

persealune

persejalune 1. istumisalune `persealune on märg, `lähmä `õtsima `kuiva `persealust Lüg; see on teise `persealune (tuhvialusest) piltl Khk; peaks aga `vihma tulema, et `tuhli `persealune koa märjaks saab piltl Muh; pane `perssealune korda, ma panen obuse isegi ette Mär; mina vanass `õmlesin riisllilledegä teki, `niskene ka'rsi tekk, `persealuse tekk Kod; tii sa pehme `persealune, pikk tii om `sõita; virgal om `persealune `lämmi ja nõnaedine ka Nõo; mul ta `persealunõ om `korgõ, halv om `istu^p Har

2. palkseina pealmine palk viimane, mis `pandi, oli - - `persealune, sarikad pial Ksi; Paari `otsadesse `tehtasse õlad ja paari `persealuse pal'gi `sisse jälle `ammad, kuhu paar `istuma lüüasse SJn

persejase 1. istekoht kui `istud `liiva pääl, siis jääb `sinne `kõhta auk, `perse ase Lüg; lume `piale - - jääb kohe nagu `persse ase VJg; `Tõistõ `paika laada `põhja teite `pernaasõ `perse asõ, sõss `tuude `pernaaõ `lauta ja norite tuu käest munnõ vai muud sakuskat Röp

2. sarika toetuskoht sarika `perseasemed `lõigati venituste `sisse, alt õlivad `laiemad, päält `kitsamad Lüg

persekali `persekali Lüg(-källi) Jõh perseli, istuli `istusin `persekali maas; `poisikesed `persekälli lasevad `liugu Lüg; `Istub `persekali `kuarma `õtsas Jõh Vrd persikalla

persekas persek|as Jäm, `perssek|as Plt, g -a; persek|äs g -ä Kod suure tagumikuga no on sii üvä persekäs, sel kõik värk on üvä Kod; `ästi `perssekas naine Plt Vrd persikas

persekeli → persikeli

persekil, persekile persekil Häa Juu VJg Iis Trv Hls Krk, persekile Amb(-lle) VJg Iis Lai Trv; `perssekil(e) Plt perseli, istukil(e) kukkusin persekil Häa; `istub persekil moas Juu; Tema `istus `sahvris persekille riiuuli serva pial Amb; mis sa oled igal pual persekile ies VJg; laisk istub aga persekile maas, ei viitsi kedagi teha Lai; laseb persekile mäest `alla Trv; ma libasti ja satti persekil maha Krk Vrd perseksil, persikile

perseksil persekil perseksil maas jüstku va `väike laps Mär

persekärbes, -kärblane (kärbseline) Ma tõmma obuse sabaaluse tuleõlise topiga üle, et perse `kärpsed ää kauks Rei; kollaste `tiibadega kärbes on `perssekärbes või raudkärbes Juu; `perse `kärblane hobõsõlõ tüküss hanna ala[?], kal'g om Rõu

perseli perseli S hajusalt L, Koe VJg IPõ KJn Trv Hls Krk Ran San, `perseli RId, `persseli Jäm Khk Tor Ris HJn istuli lasi `perseli maha enese VNg; Tüä `juures ka iga minut `perseli maas (laisklejast) Jõh; `istusid `persseli maas Jäm; Kui püssipauk keis - - kohkus oort perseli Kaa; ta kukkus perseli `katla Muh; Oli rohkem perseli kut püsti (libedusest) Emm; kus inimene perseli peal oo, see on `estepenk Mar; me olime ikke perseli maas ja lammas oli süles ja siis sai niidetud Aud; jalad kadusid alt ära ja ol'lin perseli maas kui `pauhtigi Saa; istud `persseli maha HJn; laps on `kangust täis, karjub põrandal perseli muas VJg; ma lätsi perseli maha Trv; nõu om perseli (põhjaga) maa pääl, põhi mädäness ärä Krk; kui laits `rõivast ällin om, siss ta_i `saagi `püsti `aada, satap `tõtsti perseli Ran Vrd persili

perseline `perseli|ne g -se Kuu Lüg Jõh IisR keretäis sai hüä `perselise Kuu || Täna tegin peremehele `perselise (vedasin alt), ei `läindki `tüöle, `kierasin kere `einteile IisR

perselingu = perseliugu oben läits `perse `lingu mäkke `alla; latse lasev `perse `lingu Krk

-perselisti Ls lasiperselisti

perseliugu tagumikul libisedes Siis löi jää niisugused tügüd pääl üles - - küll sield oli hüä `perse `liugu ala `lassa Kuu; latse lassiva `perse `liugu, lassiva lume pääl `alla Ran Vrd perselingu

persella perseli, istuli `langesin `persella maha Kuu

- persendeme** *persendeme* istuma *Mis sa miu koha_päle tükid persendeme* Pst
- perse|nihakille** = persenühakil *laseb`persenihakille`liugu* KJn
- perse|nöhäkile** = persenühakil *lask`persenöhäkile`mäest`alla* Trv
- perse|nühakil** tagumikul lohistades *Mäest`tul`lime`persenühakil`alla, laste lõbu ikki* Hää
- Vrd** perse|nihakille, -nöhäkile, -nühakille, -nühakul(i), -nühäkeli, -nühüsillä
- perse|nühakille** *perssenühakille* = persenühakil – Plt
- perse|nühakul(i)** = persenühakil *mõni [laps] lää`ütte`kintsu`pidi, mõni lää`persenühakul`edesi* Krk; *temä ku`kaara` tule, istuss` maha,`persenühakuli`ruumass`edesi* (karust) Hel; *Audumäe` mõtsan`om`korgõ`mägi, siss` säält`koolilatsõ`laskivõ`persenühakuli`alla* San
- perse|nühäkeli** = persenühakil *latse`--`jälle`joosten`lumeange`otsa`ja`lumeange`otst`persenühäkeli`alla* Nõo
- perse|puu** *adervars`persepuu, kõver`puu`ja`otsas`on`vannas`Mus; vannas_o`puust, peab`kõber`kasvama`see`adra`perssepuu* Lih
- perse|raha** *postipoisi`või`kutsari`jootraha`kutsar`saab`persseraha`Mär; se`mis`postipoissai,`üiti`perseraha`Juu; saksad`maksid`postiga`sõites`sõedupoisile`perseraha`KJn*
- perse|riha** *sõim`huju`perseriha, ma_süü`no_suula`Har*
- perse|rihkli** *sõim`huju`perse`rihkli, mine`no_mant`vällä`jo`Har*
- perse|rookija** *ogalik`Perse`ruokija`ei`kelba, lase`meresse`Kuu*
- perse|rust** *sõim`Sa`igäväne`perseruust`Vas*
- persestama** *persestama`istet`võtma`Kas`sa_j`tahagi`meile`persestada, kuhu`sul`ninda`kiiret`on`IisR`Vrd`persetama*
- perse|tagune** *taguots, -pool`mõnel`ei`õle`neid`kanniku,`püksi`perse|tagune`lottutab, tühi`puha`Lüg; ää`kulutag`oma`püksi`perse|tagust`katki`Muh; meil`oo`aho`perse|tagone [toas]`sees`Mar; püksi`perse|tagune`oo`läbi`kulund`poisil`koolis, aga`mitte`midagi`põle`kasu`Mär; nühib`perse|tagost`Ris; perse|tagune`tehti`natuke`laiem, siilud`taha`vahele`Lai;`lihtind`ää`kuue`küinarnukid`ja`püksi`perse|tagused`Pil`||`(kaugel, eraldi`asuvast)`Sa`eläd`siel`perse|taguse`küläss`Kuu; purtsalased_o`pääva`perse|tagused` (Purtsa`küla`elanikest)`Krkj*
- persetama** *persetama`istuma`–`Jür`Vrd`persestama*
- perse|pidi** *tagumikku`pidi`Mehed`oo`puhas`perse|pidi`maas, pidavad`lõunat`Kaa; oli`purjes,`istus`perse|pidi`tema`saidad`laiast`Lai;`ku`kana`audma`tükitab, siss`piap`perse|pidi`kül`mä`vette`kastma, siss`lähäb`audmise`imu`ärä; ilm`om`väega`kül`m, vili`om`perse|pidi`maa`kül`len, ei`edene`kohekina`piltl`Nõo`Vrd`perse|pitõn*
- perse|pitõn** *perse|pidi`perse|pitõn`aia`otsa`jäänü?`Krl*
- perse|täis 1.** *keretäis`a. nahatäis`perse|täis`jäi`ikka`saamata`jälle`Krk; soad`perse|täve`pekse`koa`vel`kodund`Jaa; anna`tälle`üks`üvä`perse|täis, valata, kas`viil`koeruss`tiib`Kod; kas`sai`no_targass, ku`perse|täie`vitsu`saie`Har`b. kõhutäis`perse|täis`süia, selle`perse|tävega`aitab`Kär; Kolm`kuhjakil`perse|täit`süia`päevas`ning`külmetu`rugisi`koa` (veskimeistri`tasust)`Põi; nüid`ta`niil`ds`üte`perse|tävve`Krk*
- 2.** *(suuremast`kogusest, heast`hulgast)`Emisel`oli`igavene`perse|täis`põrsud`Emm; Mineva`nädali`saime`paar`ead`perse|täit`kala`Han; mina`tal`antsin`ia`perse|täie`sõnu`kohe` (sõimasin)`PJg;`Tul`li`perse|täis`poissa-tüdrikus`kokku, et`tahavad`täntsida`Hää; loomad`toovad`iga`kord`ea`perse|täie`kärpseid`Kos; nüid`and`üvä`perse|täie`vihima`Kod*
- perse|vest** *sõim [Ta]`oo`--`paljas`persevest, muud`mette`üht`Kaa; sina`oled`üks`perse|vest, tõssakas`ja`saamatu`inime`VJg; Igävene`perse|vest`Pst*
- persi** *Ls`taarispersi*

-persik

-persik Ls kanapersik

persikalla perseli, istuli *laís lask`hindä persikalla`maaha; sattõ persikalla* Plv
Vrd persekali

persikas *persikas* suure tagumikuga *sie on küll persikas inime* Iis **Vrd** persekas

persikeli *persikeli* Puh Nõo, *perse-* Ran perseli, istuli *ma satte persikeli maha* Puh; *Kui me toda va määdanut lootsikut vedäsime, siss satteme kõik persikeli porri* Nõo

persikile *persikile* Krk, *persikille* Urv perseli, istuli *lasep esi persikile maha* Krk; *Tul'l kuhja otsast persikille`alla nigu prandsati* Urv **Vrd** persekile

-persiksel Ls lasipersiksel

persikule perseli, istuli *lask maha persikule* San

persilde *persilde* Urv Har Rõu Se/-l'-l, *peřzilde, -dõ* Lei perseli, istuli *persilde_sattõ maha* Urv; *ma istu persilde maan, midä teten ma väsü* Rõu; *k'ük'äss persilde`maahha* Se || tagurpidi, tagumik ees *tul'li peřzildõ tagaždi* Lei

persile *persile* Urv Har Plv, *persüle* Vas perseli, istuli *Ma sattõ ummõtõ ussaia pääle_persile maha?* Urv; *Nigu üte paugu`rindu õgvõhd, ol'l tuu persile* Har; *istuss persile inne`maaha, ei viisi?* `kõndi Plv; *ma`mõõli, et ku istuss ka_persüle`maahha* Vas

persili *persili* Hää Juu Kod Ran Nõo Ote San(-r-)

1. perseli, istuli *istuvad persili maas* Hää; *persili`kuksi obone* Kod; *nii`kangede jahmati, et satte`õkva persili maha* Nõo; *siss lätsi iks`sõembelle (sügavamale), persili - - vette* San

2. põhja peale eela *õhta jäi suur kauss persili riului`peale, ei keerand kummuli* Juu; *ku sa persili jätät ja om sääl piimä`lõhna sisen, siss om tops kuhjaga`kärbläisi täis* Nõo; *ma_j taa persili käändä pata, ta_m mul põra ilusdõ`nõl'vi* San

persi|ots ungas *teine läin`laudild teisest`persiotst`välja* (kratist) Phl

persi|päidi tagurpidi, tagaots ees [leivad] *lätsi`ahju, persipäidi lätsi`sisse* Urv; *ma pidi persipäidi mäk'ke minemä, muõ ol'l`väega`nilbõ* Röp

persis¹ *persis* g -e Kaa Krj Pha VII Põi Käi Phl Tõs ungas *topp`pandi persise`auku* Kaa; *persisest suitsetab einad lund täis; vanast vädaja oli persise august`sisse käin* Krj; *persise ots`lahti* Phl **Vrd** persus¹

persis² *persis* tuttpütt *persis - - jalad on tagumese otsa all, äi saa maal`käia* Käi

persis|puu *persispuu* vannasadra osa – Tõs

persi|lapp tanu tagaosas olev kolmnurkne lapp *vanast`olli [tanu]`persel auk sehes, nüid_o takka`umne ja kutsutse perslapiks, kus taga kirjad oo* Muh

perssa *pers(s)a* tihedam võrk noodaparas *nooda peräst`algass paksõb võrk, perssa, ligi immä, mis võtap kala kiinni?* Se

perss|jalg tuttpütt *perssjalg eläb abajatõs; Kui jõlusast perssjalad`vastamisi veest üles aavad, kui puaritavad* Khn

perss|nühüssillä *persenühakil`poiskõsõ`Yuuglõsõ mäe kül'lest`alla perssnühüssillä* Har

***perssuskõllõma** pr (ta) *perssuskõllõss* perutama *hopõn`perssuskõllõss, pill perst* Har

persu *persu* tuttpütt *ta ei saa maal`käia mette, tal on jalad tagaotsa all, persu nimi on ka* VII

persus¹ *persu|s* g -sse Muh; g *persuse* Põi ungas *päästlased`lentsid`persuse august`sisse* Põi; *sealt maakaare poolt persussest löi [välk]`sisse* Muh **Vrd** persis¹

persus² *persus* g -e Põi Muh (lind) *persused on ka,`irmust äält teeb, muneb siniallid munad* Põi

persü|pide tagurpidi *huupamma om persüpide minek* Röp

peru¹ n, g *peru* Kuu VNg Jõh SaLä Muh Mar(g -da) Mär Lih Kse Tõs Tor Hää Saa Ris Juu HJn JõeK JMd JIn Koe VMr Kad VJg I VIPõ M T hajusalt VLä(p *peru*), *pero* Lüg Vai LNg(g -da) Kod Kan VId(p *perro*)

1. lõhkuv, äkitselt jooksuma hakkav, juhitamatu (hrl hobuse kohta) *peru oust one paha* `rauta VNg; `saada poiss *pero obosega* `metsa, siis tuob vaid `aisad kodo Lüg; üks `kargija loom, *peru loom*, mis `keiki `asju kardab Khk; `ärgi koa muusotadi, kui ärjäd läksid perodaks LNg; *Ei selle peruga pole midagi teha, tuleb laadale viia* Mar; *peru obu* `kargab, lõhub reestad ää ja `vankri Tõs; *kardule võtmises võeti mõni vana roõu, sinna perut obest es võeta* Saa; *meil on üks peru lehm, ükskord pidid kõiegi püüdmä, ei saand kätte; saaname lammad koa nii perud, kargavad ja üppäväd* Juu; *peru obune, piab vähä talsaks tegema* Koe; *peru obune kardab outud ja jalgratast* VJg; *kes puhas pero one, ep võta raõga kaala* Kod; *perud, kes ei tahtnud vedada, löõ või maha* Lai; *olgu miis, kis peru obest piab* KJn; *peru obene jooseb ja iukab* Pst; *meil om siante peru obene, tule mäkke alla perset pildun iki* Krk; *peru obene ei lase ette panna, ei saa temägi koheki miõnä* Ran; *mõni obene om peru, ei võta kuõrmat perrä* Nõo; *Mõni om varsast saadik peru mooduga* Rõn; *vana peru hobõsõ rõibõ* Har; *määr mullõ uma pero hobõsõtükü kaala* Rõu; *pero, tu aasõ tagasiperi rohkõmp ku edesipoolõ* Röp; *pero lüü hannaga ja peräga* üless Se

2. piltl (inimese kohta:) tormakas, taltsutamatu; tõrges *Ühäst sõnast kas vai karvupidi kokku, üks peru on* Jõh; *laps ajab peruks ennast* (hakkab mürgeldama); *see nii peru* (kärmas), *vana inime, ikka suudab veel* Khk; *natukse palju erk ollin, peru* Muh; *naene oo peruse läin, tikub teeste meeste juure* Tõs; *ta on üks peru inimene* JMd; *küll on peru plika* VJg; *sa oled ka nigu pool perust läind* Lai; *peru inemõni, mine kutsma, ei tulõ tühve* Krl; *kulla lais, kas sa ka peruss lähät* Har

Vrd piru

peru² *peru* Aud Pär PJg Vän Tor Hää(piru) Trm vitsmõrd kibide ja `pal`kidega `tehti tõke, silmad ees, kuhu jälle perud ette `paõdi; *peruga nad võtavad paesu pealt suuri angerid* Vän; *peru oo vitstest tehtud, avi ei saa tagumisest otsast läbi* Tor; *Peru* `tehti `peergudest, *peruga püüti vanasti ojadest kalu* Hää

peru³ n, g *peru* Puh, p *peruda* Trm; n, g *pero*, p *perro* Röp paadi tüür `vennel on *peru*. argist käib nüör läbi -- siis ei `viska *peruda* kahele `puole Trm; *poesi isteva kesk venet -- mina iste taade venne perä pääle ja lassi peru* Puh; `isõpska `vennel, `tuuga `peetäss *perro*; *egal lootsikol olõki* `perro, *tulõ niisamati mõlaga õiõndada* Röp

peru⁴ *peru* Saa VIPõ Trv Krk, *pero* Kod Plv, *päru* Saa Plt KJn pära, järele jäänud osa *Parandiriide nãrud said ikki vana pärus värmitu* Hää; *raag on viina tegimise peru; kui lipet teed, mis põhja jääb, see o`li juskü liiv, see on tuha peru* Saa; *kallake libeda peru maha ja tehke riist puhtas* KJn; [kangaid] *keedetü vägevaga, seebi kivi ja seebi peruga, niikaua ku valges pehmes läks* SJn; *õllet on ka peru peräs* Vil; *jäi seast peru järgi, värmi peru* Trv; *ma lää pulma peru (ülejäake) õisme* Krk; *viina perro jäi pal`lo perrä* Plv || piltl (kannatusest) *meil lõppi perogi ärä, siis me viil irmsass nãrimä* Kod

perugas *peru*|gas g -ka Kuu Kad(-|kas)

1. aas, silmus `vergu `ainus `paulale `tehti *perugas*; `Seili ülimäse välimäse `nurka `tehti liigist *perugas* Kuu

2. kannikas, konts `leiva *perugas* Kuu

perukas *peruk*|as Jäm Mär Kse Tõs Juu Koe VJg Iis Trm Trv/-k|ass/ Puh Krl, *perok*|as Lüg Vai Kod Vas, g -a *peruvõitu* (hobusest) *sie on üks perokas luom, ke vähä kardab* Lüg;

perukas

see ikke erk perukas obune Mär; perukas obu ei seesä paegal Tõs; ta va perukas - - kardab Juu; kievaline, perukas obune VJg; suurt viga ei õle, ku tä `niske perokas one Kod; perukide obestega ei `julgu naisterahvas `sõita Puh

perukas³ → perugas

perulin peruli|n g -se peruvõitu `seante perulin iki om vähä Krk

peru|pakk paadi pära nenapakk on ies ja perupakk on taga; ark on perupaku küljes, kost nüör läbi käib, ku `nuota vedame Trm

perus peru|s g -sse angerjapüüinis perus - - vemmaldest `tehtud, takka ots `ol'li ümmargune, puu puñn `ol'li taga `otses, kelle `kül'ge la'id `kiñni `löödi Vän

perusklema perusklema San Krl/-klõ-/; peroskõl(l)õma Plv Vas Se perutama; tõrkuma, vastu ajama medä sa peruskled `endäst San; tuu opõn peruskli Krl; hobõnõ peroskõllõss, ei võta² `kuuqmat `perrä Plv; Mine tüühi, naaku_i² peroskõllõma Vas; taha ai² viit², peroskõllõss Se

perutama¹ perut|ama Kuu Jõh IisR Saa JõeK JMd Koe VJg Iis Lai Plt Puh Nõo, -amma Har, -eme Krk San(-õmõ); perotama Lüg Vai/-mma/ Kod Kan Se

1. peru olema, lõhkuma (hobusest) hobune perutab Kuu; Akkas `raibe perutama, `viskas minu `vaesekese `kõige `riega `ümbär Jõh; obesed ikki perutavad, kui ergud on, kardavad Saa; obune perutas täna, oli nõnna peru JõeK; mis sa perutad, mis sial `karta on VJg; kui uast peksetasse, siis ta akkab perutama Iis; sij obese raisk perotab, ei võta `kuuqmat järele Kod; oben es via, akaás peruteme Krk; sa esi opped perutama sedä obest Puh; mõni obene ei võtagi `kuuqmat `perrä, ku `rasse om, aap `pisti üless, nakap perutama Nõo; na hobõsa perutasõ mitund `muuqdu, mõni pess `persega üless ja kusõss Har; pero hopõn perotass, `persega pill Se || peruks ajama ää peruta oost Koe

2. ägetsema; tõrkuma (inimesest) perotab, tieb aga pero tükkisi Lüg; Kuradi perutaja, lubas kõik ja puha, aga siis `järsku ei IisR; midä siä `ninda perodad Vai; ära peruta midagi, akka aga `tüöle JMd; ei tule, perutab `peale Plt; midäss sa perutõt tan ütte `puhku San

perutama² perutama Ran Võn, perotam(m)a Võn Ráp Se paati tüürima kui sõvvetass, siss üits perutab, laseb taga sopitsega Ran; `mõistse külh `sõuda², aga perotada külh es mõista² Ráp; mine sa perä pääle perotamma Se

perutis perutis g -e IisR JIn VJg

1. perutaja (hobusest) `Nuorelt oli kole perutis sie obune, `kasvas `välja, õppis rakkes olema IisR; see pidi olema `mõistlik obune, perutisega ei saa rabast läbi `minna JIn

2. tujutseja No on perutis, seda ära usu, `aina `muudab mielt iga `tuule järele IisR; mis sa oled niisugune perutis alati, ole ikke vähe mõnusamb VJg

peru|võitu veidi peru `kurgulagi on must, sie ei õle ia obone, sie on pero `võitu Jõh; `eitlik obune - - peru `võitu VMr Vrd perukas¹, perulin

perv perv (-r-) g perve Äks Ksi eL

1. veekogu kallas; kõrgendiku nõlv istume perve `pääle Äks; järve `perve `müüdä `kõnsive tõese Trv; perve all om uru, kon om `vähju Hel; ussirohi kasvab maal kah kraavi `pervi pidi Ran; tiladega puu `nüsku olliva, nuu panni jõe perve `alla, sedävisi sai jälle tagasi üle jõe Puh; sepp `olli tennu `kel'dre perve `sisse Nõo; karjalais `sarjass `perve, siss vähi tuleva perve alt `välla ja siss võtad `kinni Ote; pääsuke tiib pesä `rästä ala, paari `otste pääle ja mõni mäe perve `sisse Rõn; ma_lõ eiss ka säält pervest `alla lännu, lätsi jökkõ `suklõmõ San; lođapuid kasuss perve `vijri piten Kan; mäe `perve_ `müüdä käädüss Krl; piir `päästläse eläse perve alh urun Har; sügävä² oroperve² ol'i², alt juuqk vesi Rõu; `võeti pal'gi_ `perve `kiñni,

pessetivä vaja_perve `sisse ja `paanti pal'gi_`roingi Röp; jõgi lätt üle `pervi, mõndõ paigah oma perve `korgõba[?], õi saa[?] Se

2. väljaulatuv äär, serv *kos om üless jäänu nigu suured perved jälle ja mõned juured ka viil, tuu tii om `vintskline Ran; võta sedä `perve madalambass, muedu ei saa jo `kuur'maga siit üless Puh; mis olli põllu veerest niidetü, `pervi päält, tuu olli illuss ain Kam; maisemaa om künnetü ärä, siss om sääil viir `korgõp, niidü perv Ote; `atlass `hainu -- kasussõ[?] `pervi pite, kos hainamaa ja põllumaa vahe om Kan; `atruuga om perve[?] üless künnetü[?], no[?] om kõik' kotussõ `pervi täüs Har; ku alt um är kaivõt, päält um üleväh, üldäss perv Rõu*

perve|alune `mõisarahvass siss võtiva ülevästupuuld toda `aina, me võtime toda pervealust Puh; Kui jõen vesi kõvaste jooseb, siss uhab pervealutse tühjäss ja õõness Nõo; ma_tast pervealust `müüdä tul'li, siss `näie Har; Keväjält suurõvij `aigu kaib vesi pervealudsõ_tühjäss, lepä_jäi_juuriga_perve pääle_pidämä Rõu; raudtij pervealodsõ[?] ollõv kõik' `maaskit täüs Plv; pervealusõ haina[?], soo `kõiki `kal'lep hain Lut

pervine *pervine Rõu Plv*

1. kaldaline *Kaasikjärv olnu[?] suur järv, pervine Plv*

2. ebatasane `väegä *pervine maa, rassõ um `niitä Rõu*

perä → pära

perä- → pära-

perähhümä *perähhümä kängu jääma tsiga ä[?] perähhünü[?] makko, kasu_i virgastele Lut*

-perähitse *Ls jalaperähitse*

perähnä *pärest kas tä `ijhnä är lännü[?] vai l'äts perähnä Se*

perähtümä *perähtümä* peruks minema är[?] *perähtüss `kuur'ma ijh Vas*

peräjäne *peräjä|ne g -dse päramine, viimane Et sa `vookusi tii, olgu peräjäne vuur[?] Rõu*

peräkil *peräkil Hls San*

1. lohakile ooletu jätäb *asja peräkil Hls*

2. pärani lahti – San

peräkuta *perä|kuta (-t-), -kuita* pärakuti, üksteise järel *peräkuta võtin kõlm `päevä kardulid; pääväd ei õle piäläkuuta, vaid peräkuuta Kod*

perä|kõrd viimaks, lõpuks; viimati *peräkõrd nakame `kaema, et kate kõevu vahel saesab nigu ao kubu `püsti Ran; võit naese, nakass tollega elämä ja tegi kaits last kah, peräkõrd kuís opetaja kodu, lask ärä ka laalatada; kolm `aastat saab, ku_ma su `näie peräkõrd Nõo; `rõiva lõpõva `otsa, `vastis tetä ei näe, peräkõrd jäät ihu alaste Ote; `tsiga ku `vällä pääsess nii õkka naks `tsõngma -- peräkõrd `tsõng `kartoli `vällä San; Ma lähäsi_kõgõ meele ja mõttõga, a `tervüss om sääne vilets, peräkõrd ei_saa uma jalaga_tagasi Urv; konass ma peräkõrd sääil ol'li; sa_süüt uma varandusõ vällä[?], peräkõrd viij vana tsuuva_kah nalj Har; peräkõrd tulõ üts `väikene majakõnõ, sääilt um `Puspuri külä jo nätä[?] Rõu; edimält võti nal'ass, peräkõrd `ol'gi tõsi takah Plv; Sa peräkõrd vaest võta ai[?] inäp `viinagi[?] Vas; musta[?] seene[?] `kausõ[?] sügüse kõõ peräkõrd, näid om inämb kõva kraaviperve pääl Röp; sa peräkõrd olt söömälä viij Se*

Vrd peräkõrda

perä|kõrda viimaks *repän laul edimält tassõmbalõ, perä`kõrda kisk är[?] kavvõmbalõ helü; perä`kõrda timä tul'l mu_manu[?] Lut*

peräline *peräli|ne g -se Jõe/pera-/ Kuu Vai Trv Hls Krk/-n/ Ran Nõo Rõn Lut*

1. pärisuunaline *sie oli peraline tuul -- `ninda et jüst `randa vottas meid Jõe; Perälise `tuulega oo `oite hõä `lassa, ei midägi `vaeva ole omal `soudamisegä; perälist vuod pidi*

perämast

`verku `laskema, perälist vuod igä vedämine samate Kuu; `ninda sää ajas `laiva `randa perälist tuult Vai

2. a. järele tuleja kas siu peräline siin om joba Trv; miul perälin siin, ei ole mea viijl tulekut asutennigi Krk **b.** piltl surm ma küll tahass ärä koolda, näiss konass tuu peräline tuleb Ran; ma olõ tolle iä seen, et piäss iks peräline tulema, kavvass siss vanainemist vaevatass Rõn **c.** viimane peräline inemine Lut

3. hrl pl pruudi pulmaline ku perälise mineme lätsiv, ku pulm rahu jäi, siss `kaiev, mis kätte sai, sij ärä `viiti Hls; perälise tulliv tõine päe, tõive kirstu Krk

perämast viimaks, lõpuks manitasid ja `mielitasid säl [hobuse] `kallal, sis said perämast ikke kodu Jõh

perämäne perämä|ne g -tse Ran Nõo Võn(-dse) Ote Rõn V(-dse) päramine, viimane `räämne jahu om sõrelik, jämmemb, nigu `suurma perämäne Ran; kes perämätse sita `kuurma `nurme viis, t `olli sitaräpäk, toda valeti; anni perämätse ilbu ärä, nüid ei ole `endäl midäginä Nõo; ma sai just mano perämädtsel silmäpilgul Võn; perämäne kõrd, ku_ma käisi, siss es ole tedä kotun Ote; Taa om kõgõ asja man `helde `käega?, and vai perämädse hinge takast är? Urv; perämäne hinge tõmbuss um mõnõl õks väega rassõ Rõu; või olla? om meil perämäne nägemine ütstõist Vas; Matussõlt tullõh ei taha? `kiäk'e perämädsess jäää?, pelätäss, et `kuul'ja tulõ `tuuga üteh; kuu om jo otsah, kuu perämätse veerändi pääl Räp; tulõ tuu perämäne päiv kätte Se

perämätse pl perämätse Nõo Võn päramised ku perämätse es ole ärä, siss `lasti sünnitäjäl pudelide `puhku Nõo

perän perä|n Kod eL, -h VId(-hn Rõu Lut)

1. päras, järele, taga **a.** adv säl mulla pääl om tunda, kui sa `jalga perän viad -- selle juti `järgi sõss külveti jälle Pst; `Lambal om poig perän Hls; ku obesege minnäss, latse joosiv perän Krk; pask perän, kõtust `valla Ran; esi lännu aena unniku `alla ja `õtsja perän Puh; temä ei saa iluste `kõndi, viab `jalga perän Nõo; sägä kihutanu vett piti edesi ku kohhin, loodsik perän nigu tillekene lastukõnõ Võn; talvõl omma lehmil `vaška perän San; Mu_kell jääss ega päiv viis minutit `perrä, no? om jo_käts minutit perän Har; tohe ei_riha perän vitä?, siss `lamba_nakasõ_`poigõ `vihkama Rõu; villkopal om hand peräh, ammutõdass vett Plv; naaß mijsß põha poolõ `kakma tsial peräh, et kos tä läts Vas; `tüüga olt peräh Se; ahõr lammass, kual olõ_j `vuunõ peräh Lut **b.** postp mes teie nuared mehed isä-emä perän ulguta Kod; nemä solgutive `pääle, ütstõse perän joosive Trv; emä koolet kõik kuus `poiga ärä, esi `kuul'i kõge perän Nõo; sääil om kaar perämäne, kaara perän ta jääss kesäss Ote; minu `tütre põstel perän es joose, poesi joosiva nende perän Rõn; pini `otsõ karusõ perän, no? ei jää `sammugi maha, muudku käi takan alasi Har; esä käve Riiah soola peräh, siss ol' tükü suul Rõu; tuu sarda om `hirmsa pikä ridva peräh Räp

2. pärast, hiljem **a.** adv perän sel olli suur pahandus, kel sõa`vañge ol'l Pst; `kartuli `pañti perän, kui tõug joba maan Ran; väl'k om iks `enne ja mürrin om perän Nõo; perän ku soolik täis ol'l topitu, kõideti kaits `otsa kokku, kõideti vorst `rõngade Ote; ku paa är kevgütet kõrvalõ, siss perän tõstat jäl_tagasi San; põdrusõ? `raoti lepestikust, hargi otsa? `pañti `ümbre, perän `pañti `ümbre pajovitsaga kõvastõ kinni Kan; Äglil `oll'ivanast `puudsõ_pulga?, perän `tul'li rauadsõ_pulga? Har; peräh halgahtu mul `miilde, et taa um tõõnõ, olõ õi_tuu, kedä ma? `mõili Rõu; ar miij eläjä ja peräh `veiga kahitsass Se **b.** prep ku `kuhja ürjätass tegema, enne pannass tiku äräde, ega perän selle enämp panna ei saa Trv; perän `leibi pane puid ahi täis Krk; `kapsta `luume isturedi perän päevä miñekit Ran; kes

perän miu tuleva, nuu ei tiia mitte midäginä. ei tiivägi, et noil, kes iin miu olliva, `olli tõistsugune elu Nõo; perän `alla tulõ vihm San; perän `kunnist aiass kässiga muld `ümbre_`kapsta juurdõ, mullatass `kapstit Kan; `lihmi `nüsti mõnikõrd õdagult perän `päivä Har; Tabina küläh vanast ol' `tütrik mõsknu? puul`pühä õdagu perän `sanna anomid Vas; sis ko ar_`pal`levva_`sis peräh palamise käveväge_`katõgese esäga [andeid] `korjammah Se

3. jaoks mättide perän Lei

peränik *peräni|k g -ku tüürimees – Plv Vrd peronik*

perän|pool *pärastpoole üts [vili] ol' innemp tettü, tuu sai innembä `val`miss, tõnõ sai peränpuul tettü mõni päiv Plv Vrd peränpoole*

perän|poolde, -poole *pärastpoole Ommuku puulde ol'le ta kotun küll, aga peränpuulde läits ärä tүү manu Nõo; Perän`poole palk läits iks kõrdkorrast kallimbass Rõn; `Puhta?_`nuka?, naa_tul`liva_no `hildampa, iks peränpooldõ hoobiss Urv; Edeotsah ol' söögivärk kõhna, peräh`puuldõ läts parõmbass; perähnpoolõ tull'liki jo_pööriadra vai lehtadra? Rõu Vrd peränpool*

perän|puhtõ *pl järelopeied meil `peetäss siin `puhtit kaits `päivä, edimäne um matusõ päiv, tõõsõl pääväl umma_perän`puhtõ? Rõu*

***peränüs** *g peränükse pärandus `Aialt sain `säälised `huoned peränükseks Kuu*

perä|poolidsõ *pl kõlkad perä`pooltsit saa as muialõ panda?, ku eläjilõ `süütä? Se*

perä|põrgu *pärapõrgu kes temät tääd, kust perä`põrgust ta om Krk; elu om lännu perä`põrgude otsani, mes sest `võitlemisest ja `müllämisest `väl`lä om tullu Ran; mine ege perä`põrgude, ma ei taha su nätagina Puh; perä`põrgut kah üteldi, tuu om viil vil`etsämp kui urgass Kam; Mine_perä`põrgulõ, `kaklõ sääl vanakuradi vanaimäga ku_tahat, a_jätä_mu_hing rahulõ Rõu; sinnä_perä`põrguhe ei lää? `kiäki Röp*

perä|püteline *järelopeost osavõtja peräpütelisõ? ol'li? iks kutsutu `võõra?, nuu_kävevä? viimatsil päivil kodo Kan Vt peräpütt*

perä|pütt *järeplum me `läämi peräpüttele Ote; nädäli peräst päält `pulme `ollive peräpütü San; peräpüttele tulliva pruudi esä poolõ Urv; peräpütte `peetäss, siss viiäss tuu pruudi kraam ka ärä Krl; Vanašt `tul`te pääle `pulmõ nädäle peräst viil peräpütäle kokko Röp; nu omma peräpütü?, ku `mõrsa lätt umma kodo tu mehega?; `vahtsõ? umadsõ? tuleva? edimäist kord `kül`lä perä`pütäle Se || muu järeldidu perämäne riih, sõss `peeti riihe peräpütü? kah Vas*

perä|pütuline *peräpütuline lapuline, kontvõõras – San Urv*

peräs *peräs Lüg Jõh päras, järele `kueral on jalg `aiget saand, viäb `jalga peräs; mõjal ei taha `õllagi kui `tütrikuie peräs Lüg; no `ennemast läks mies `metsa ja tuli `õhta `vanker peräs kodo Jõh*

peräsnik *peräsnik hirsnik peremijs ol' peräsnik, perä pidjä Se*

perässutte *pärastikku Minu emä ja isä surid perässutte, kaks nädälä õli `neie `surma vahet Lüg*

perästi *pärastikku ku kaks obust perästi on, sis_on teine `pitsis Saa*

peräst|pooldõ *peräst`puuldõ pärastpoole – Vas*

peräteme *perätem(e), peri-*

1. pärima, päranduseks saada jäts suure varantuse tõistel peräte, tõise peritiv selle varantuse; sij om vanepist peridet viga Krk

2. küsitloma, usutloma mis sa aat tast taga, ega siul tat vaja peräte ega `täädä_i oole; te muudku perädede, ka teil sedä vaja `täädä olli Krk

peräts

peräts *perä|ts* Urv, g -*tsi* Hel San

1. pulma lõpul noorpaarile kogutav raha *pulmalise veivä kõik söögi ja `viskasivõ tuda perätsiraha kah, kiñgitiüst siss es olõ* San

2. pruudipoolne pulmaline *perätsi rahvas tullive* Hel

perätsed pl *perä|tsed* Lüg Kod TMr, -*tse* Võn, -*tse*[°] Kan Plv, -*dse*[°] Rõu Se Lut

1. päramised `Tõmmas ise *perätsedki ära* Lüg; *vahel lehmäl ei tule ärä niñd perätsed* Kod; *habeva latse küll `üškä ja pänniva säñgi `pääle, aga perätse es tule ärä* Võn; *perän latsõ `sündümist omma_perätse*[°] Kan

2. kõlkad *perädse*[°], *tuul`alodsõ*[°] Rõu; *`tõpraleib umma_tõist kätt terä*[°], *perädse*[°] Lut

perätsi(d) *perätsi, perätsid* = perätside nevä sõidäve *perätsid* Hls

perätside *perätside* Trv Krk T Röp pärastikku *sõss paneve üits kümme tükki neid* (mõrdu) *perätside* Trv; *riñ olliv perätside kokku aet* Krk; *`ahju läits iki neli `leibä, nigu ahi olli, kaits kõrvu, tõene kaits jälle perätside* Ran; *ma `näie küll, ku visass kaits `välku perätside* Nõo; *arja peñgil ol`liva `tsõõrgu mulgu sisen, sinna `pañti mitu `arja perätside* Võn; *pidivä nimetä sõrmest verd `anna kolm kolmaba õdagut perätside* Kam; *pruut `paari kolm `kõrda õegati kerikun, perätside kolm pühä`päivä* Rõn; *linno olõ `laotanu ma_kolm `päivä perätside, nii et nimesihe naaś Röp* **Vrd** *perätsi(d)*

perätsikku *perätsikku* Kod(-*śś*-) Urv/-*t*-/ pärastikku *süädi `piäle ei õle `viljä külvetud mitu `uassat perätsikku; kaks `päävä vilgutass (sadas uduvihma) peräśsikku* Kod; *Kaś `kaśti ol`l, tõśõñ kaśtin tõñõ trul`l ja nuu_kaśti*[°] ol`li_perätsikku Urv **Vrd** *perätsiku*

perätsiku *perätsi|ku* Plv, -*gu* Trv Ran pärastikku *kate paari obestega sõkutide - - perätsigu olive iki üits-tõšte ännän* Trv; *kui kaits obest, siss `pañti perätsigu, tõene iññ, tõene taga* Ran; *käävä*[°] *pääle perätsiku nigu laulatõt olõss* Plv **Vrd** *perätsikku*

perät|suolikass *pärasool perät `suolikass on `tõiste `pienide `suolikate `õtsas* Jõh

perätuss *perätuss* g -*e* Lüg Jõh pärasool *`punnii kas perätuss `persest `vällä* (kõht on kinni) Lüg; *perätuss ehk perät `suolikass* Jõh

perätüde *kehvasti `El`li peräõtsan `väega perätüde* Har

perätühe *perät|ühe* Rõu, -*õhe* Urv

1. laokile *kõik tüü om näil perätühe jääñü*[°] Rõu

2. päratult *Hätä näivä*[°] *iks inemise_perätõhe sääl külh* Urv

perüskalla *perüskalla*[°] *istukil - Vas*

perüss *perüss* Rõu/n -*śś*/ Plv Röp, *perüss* Nõo Rõn, g -*e* võru ree aisa kinnitamiseks *perüss `olli riñ kõdara kül`len, t_olli ümärik, tuu kõtar, kos sa tolle - - perüss `ümbre pannit; kül`mäga `murdusi vitsane perüss `katski* Nõo; *Kui `kaśski läts, kääñeti paeovitsast `vastne perüss* Rõn; *perüsssega `pañti vehmer jalasõ `kül`ge* Plv; *riñ perüss ol`l `paklanõ jämme kabõl, timä tetti `rõngasugudanõ* Röp

pessa *pessa* Jõe Hlj Rld S(*põsa* Emm Rei) L K Iis Trm Pal Trv Lei, *pessä* Kuu Lüg Jõh Vai hajusalt L, Juu Kod KJn eL; p *pessä* Võn Ote Rõn V

1. pesitsemiseks või elamiseks valmistatud ehitis loomadel *tihase pesa on puu `õtsas* VNg; *karu - - kus on paks `kuuse `patrik, `tõmmab neid ülevält kokko, siis sääl all on pesä* Lüg; *`räästlaised pittäd pesä maja kadoksi vahel* Vai; *Pääsused teevad pesa* Jäm; *ma `leitsi metsmesilase pesa* Khk; *kanad `auduvad pesa peal* VII; *Isane ogalik teeb omale mere `põhja kivide vahele liiva `sisse pesa, siis ajab emase pesase `marja `lasma* Põi; *mis te kisute `peastlase pesa* Muh; *Kana jähi põsa `pääle `ouduma* Rei; *rukiräägõd tegeväd pesäsi rukide `sesse* Mar; *kägi ei `tehje pesi, `viide muu linnu pesäse* Tõs; *`Koslad munõvad mjõtu tükkü*

ühthe pesä Khn; lind `lindas `pessa PJg; kägi pesä põle `keegi kuulnd Juu; erilane tieb suure ümmarguse pesa Kos; ase sul nagu sia pesa JMd; pojad `puevad pesasse VJg; õle nägo sipelga pesas Trm; lõevoke teeb kesäle pesäd, kesk kesä eläjä jäl`je `sisse Kod; karu pesäs imeb käppä KJn; kaks kana läks salaja `audma, üks olli `aidas pesa teind, ühessa muna `olli all Vil; `juuškless üttelugu ja oís nagu kana pesä kunagi Trv; ku siga pesä kand, sõs ta akkass `poigi `tuuma Krk; `suuge tiijt suure liina, kätege ei saa `kärbläse pesägi vns Hel; tuu majakene `olli `väike nigu sirgu pesä Ran; vana susi viinu `onte latse `endä `pessä `poige manu Puh; ku sa astut maamehitse pesä pääle, siss mehitse nakava tõrisemä Nõo; timä nännü, ku úsš lännü üless `puudõ ja toonõkurõ `pessä Võn; nuu om suure kusi `rautske, kes `mõtsa pesä teevä Ote; joba varesse väl`län vaaguva, nakkava `pessi ehitämä Rõn; vanast ol`l `mõisa puul pal`lu naid `haigri pessi Har; `hüürläse pesä? olli? katusõ all vai puie külehn kah ol`l, `puhmõ siseh, `kõrdlikanõ pesä nigu upin, mõni nigu kaal suur Rõu; ku jala `valutiva?, `tuudi sipõrlasõ pesä, teiti havvutust Plv; kimalanõ tege pesä mättä `sisse, kraavi pève `sisse, hiire `uuntõ Ráp; kana om pesä pääl, tiiä_i?, kas luu vai haud Se; varesse säedava pessi Lei

2. piltl **a.** eluase, kodu pesa (maja) juo `valmis Lüg; Olid kalad jägatud, `mindi pesase `sooja (kalurite onnist) Põi; piäd `väl`lä `lendämä pesäst (oma kodu rajama) KJn; ma naka ka `ennele pessä tegemä Har; kodapoolitse? läisivä `niipal`lo rikkass, et `jõuseva `hindäst pesä tetä? Ráp **b.** magamisase, -koht Mia sai nad pesä piältkäde Khn; ma olen pesas tänase pääva HMd; minä võin tämä `kinni kõhe pesä piält, tämä õli ehäl tüdrikul Kod; `poiskõni lätt üless oma asõmõlõ - - joba pesän joh Krl **c.** (muud juhud) koest tuul kaua puhus, tuul on `sõnna omale pesa võttand Khk; kui tuul - - akkab ühest kohast puhuma, siss tuul jäi pesasse Kei; kolm `päävä pidi kuu pesäs olema (pärast noore kuu loomist), siis `olla eä linu tehä Juu; tuul kiärutab kõik `ümber, õtsib õmale pesä Kod; keväje `märtsikuu sihen päe olevet viijn, sõs minevet `pessä Krk; päiv om siss pesän, kui ta `ümbre käänetess Krl

3. **a.** millegi halva asupaik Moonakate maja oli üks kehvuse ja vaesuse pesa Kaa; igavene juoma pesa JIn; [see] küäl ol`l `varga pesä Ráp **b.** mädakolle kolm üed `päivä ei saand `silmägi `kinni, `ninda valutas ja tegi pesa VNg; kas on `musta `sinne `aava `sisse lähnd, päält `kasvab `kinni, aga alt akkab `aigetamma, tieb pesä `sisse Lüg; tegi pesa `sisse ja akkas valutama Mär; sõrm tieb `umbes `aiget - - pesa oli sies JIn

4. **a.** üheliigiliste taimede (eriti nende mugulate) kogum `tõmma üks pesä `kartuli üless Lüg; Kes on iast ualt pidand, siis `mitmed on saand ka kolm `kümmä `kartuli senest pesast Jõh; sured mullaunnid said keik `tuhli pesadele `ümber tõmmetud Kaa; meie õue peal on tropi `viisi [ristikut], üks pesa ühüskohas kasvab ülesse Kul; nii ilusad suured pesad ja ilusad karduled muðu koa Mär; `võtsin mõned pesäd ja voa! kui paelu ma karduleid sain Juu; kardulit õige suur pesä all Krk || (kapsa peast) kaapsastel pole veel põsa ühti Rei; [kapsas] akkab piad `keerama, väike kuumes tuleb `sisse, kui ta akkab juba pesa tegema Ris

5. **a.** lohkjäs süvend milleski, kuhu mingi asi sisse käib kui `penni ei õleks, siis kui `raske lumi on kattussel, rõhub sarika pesäst `vällä Lüg; oki pæ pesa, sääl on auk sihes ning oki `keermise rui keib säält august läbi Khk; Ääsi pääl oli süte pesa, kus sööd põlesid Põi; jõulu `pandi jahve kivise kakk, jahve kivi pesase Muh; Antska käib parema keelaba ümber ja päka kohas aa senel purjunõoltse silma surumise tarvis rouast oukudega pesa Emm; kahe pesaga oo ikke lina ari, vana `seaduse `aeges oli mõises olnd koa ühe pesaga, `kangesti `peened Mär; aisa päral õnitsedas pesa Hää; ree paenaldil on pesä, `sõnna `sesse pannakse `tuhka Juu; arjad olid, piid sees, kaks pesa, `esteks kraabi jämedamad takud, pärast sue jälle `peened Pai; Kahest kolmest kõhast ahju nuka kivide vahele õli peeru õtsa jaust pesa tehtud Trm;

pesaase

[potivabrikus] `testi kausi pesäd, `pañti plaadid `ahju maha, laduti kaasid üksühe tõene tõese `sisse, nõnnaviisi issutite Kod; Tuul harjal ol' sääne puu vai laud vaih, sõss sinnä_tettü neläkändilidsõ_pidimide pesä^o Urv **b.** põhi kirgümüts, suur `kurdlik laia pesaga Jäm; Mu talümütsi pesa oo nõnda ää pigitand Kaa; kübäräl - - teene on `peälmene riie, teene on pesä riie Juu; aenad `panti edimäld `onni - - siss käsitsi kanneti kuhja pesä manu, siss nakati `kuhja tegemä Ran; tä (taskurätt) ol' iks nii latti pant kübärä `pessä Kan; Kuha pesä teitti nii, et `pañti puu kešk`paika `pistü, `saiba^o `ümbre ja hagu `põhja Rõu; `haañe (Haanja) kaap suurõ `korgõ pesäga, `mustjass hal'l Röp

pesa|ase 1. pesakoht kanudel ja `lindudel, `kõikil on pesaase Lüg

2. piltl eluase, kodu kõik kohad oo pesäasemed täis Mar; müüs ärä - - tal os iki ollu oma pesäase Krk; miä piä ädäga lehmä ärä `müimä, mia oia oma lastele pesäaset Puh; nüid om ää, nüid om mul `endäl päävari ja pesäase Nõo; om ennedä ilma pääl, ei olõ_pesäasõnd `konkina^o Har; ku ma üte pesäasõmõ saa, sõss või ma joba ellä^o Röp

3. õõnsus, süvend rattal_o pesäase, siis ei anna ratas `loksu Kod

pesakond pesa|kond, pesä- g -konna hajusalt eP, Hls Krk Nõo Se, -konna Hlj RID

1. korraga ilmale tulnud pojad; pesatäis kaks pesakoñda oravaid panid [harakad] `nahka Hlj; `Päesukestel oma pesakond juba käes, sädistavad IisR; On ikka pesakond, seitseteisnd põrsast, kõik elavad Põi; suur pesakond mune `olli, oleks_se pesakond kõik elan Muh; suur pesäkond `linda, `terve pesätäis Tõs; `kosklesed - - oonete pial käevad munemes ja mitu pesakoñda on vaest Ris; `Lastakse kaks kana `auduma `minna, tuleb kaks pesakoñda kana `poegi Juu; siis oli üks peskond `põrssaid Koe; uñdi pesakond Sim; kõik_o ukka lähnud sij pesäkond, ei suanud `üste `poega Kod; emmissel on pojad, terve pesakond - - kakskümmend üks põrsast Äks; pesakonnas tuli kukkesid `rohkem Lai; mõned pesäkonnad on suuremad (lindudest) KJn; `audun tulli ää pesäkond `vällä Krk; Ma sai laadelt ilusa - - põrsa, terve tu pesäkond kõik [olid] äste kobsaka Nõo; pesäkond kanno Se

2. piltl (ühe pere lastest või kogu perekonnast) No on pesakond küll, ull on isa ies ja ega_s `lastestki iad `nahka tule IisR; pesakond `lapsi `viia `kuoli Vai; Vorpis pesakonna lapsi valmis Emm; mis asjast sie tuleb, et üht pesakoñda õleme, aga ühel punane pia Kad; ia pesakond `lapsi Trm; oleme üks pesakond Pil; taah terveh pesäkond `latsõ Se

3. (üheliigiliste taimede mugulatest) üks pesäkond õli küll, mõnel õli neli-viis `kümmend tükki all Lüg; üks pesakond karduleid Juu

Vrd pesikond, pesäkund

pesa|lind (hellitatud lapsest) siut oidass ku pesä`lindu, sa ei ole tuult ega `päevä nannu Krk

pesa|muna 1. kanapesasse jäetav muna mul pesamuni ei õle, siis tegin mõlema `õtsa `augud ja puhusin muna `vällä, `kuore panin pesa Lüg; teine `võötasse ää, teine `jäätasse pesase `jälle, see ikka pesamuna Khk; üks muna jääb pesamunaks Muh; muna on pesäs, pesämuna Mar; ää too pesamuna ää, kana lähäb kohe `teise `kohta munele Tõs; pesämuna - - üks muna seesäb alaliselt pesän Kod; mõni muna jäets pesämunass, ku puha är võtad, siss ei lää kana `sisse Krk

2. piltl viimane laps perekonnas Eks sidä pesämuna `hoisid joba `toised `lapsed, siis pääs `itse `tüöle Kuu; pesamuna, viimaseks `sündind laps Jäm; kui ainik laps, siis see oo pesamuna Muh; kus laps nagu viimaseks jäänd - - pesämunaks jäänd Mar; Pesamuna oli naa ää ellitatud Han; kui kaksikud `sündisid, siis ol'li kaks pesamuna korruga Saa; viimast last nimetakse meie pool pesamunaks Tür; minu pere oli ka suur, aga ma ei old pesamuna, minust

oli viel üks tagant järele VMr; *si* mu pesämuna, silmäteräk Krk; jäägu *si_sama* pesämunass, ei ole neid `rohkemb vaja Ran; *pesamuna* iks kõge `armsamb Ote

pesa|põhi viimasena sündinu *pesapõhi* - - imeb viimase nisa `otsas Phl; *pesapõhi* oli sea viimane põrssas Kei; *pesapõhi*, kui enam pialt selle põle [lapsi] Amb

pesa|täis pesas olev hulk, pesakond *siäl`ulka`põrsid* - - ühe pesätäie müüsin ärä Kod; *pesätäüs`põrsit* olli puha `otsa saanu Krk; *üts pesätäüs* kanassõid om haut `vällä Har

pesema *pesema*, da-inf *pesta*, `pesta S L Ha Jä Rak Sim hajusalt TaPõ, Plt Pil, `pessa Jõe VNg Jõh IisR ViK Iis; *pesemä* Var uus Trv Hls, da-inf *pestä* Vig Tõs Khn Juu(*p*-) Kod KJn, `pessä Kuu Lüg(-mäie) Vai, `peske uus Pst Ran Nõo, *pesedä* uus Ran Puh KodT Võn; `peskma, -mä, da-inf `peske Saa Kõp Vil vees puhastama *ies`ruumis`panna`riide ja taga`vihltletta ja`pessa* Jõe; *sul on pesemättä suu*, `ninda `musta `suuga ärä `räägi (ropendajale); *ma pesin`ennast`puhtast`sellest`siüst`pilti* Lüg; *villad said perast`pessa*, kui sai `niidetud Jõh; *pää paistab, vihm sajab, uppund inimesed pidavad`riidid pesema* Jäm; *tüdruk pesi palet ning käsi* Khk; *ää pesk nii kaua ennast* VII; *Peale rappimist`pesti kalad`tooris külma`veega`puhtaks ja`pandi`nõrguma*; *Kui kalad sui meres pesevad* (sulpsu lõövad), *teab päeva kolme pärast sadu* Põi; *vastlapäeval pidi`pestama, siis pidi pesu`valge olema* Muh; *sai`pestud nii, et silm sita`karva* nalj Emm; *riidel veel liht sees,`pessi lihi maha* Phl; *leenisega`pesti`enni kõik särgid ja pesod* Mar; *Vigalas ei ole`sauni olnd, inimesed pesebäd kodo ennate majas* Vig; *silmäd oo koa mul pesemättä ja`juused ja Var*; *millas obo peseb, aga ikke puhas loom Mih*; *Lapsõd`mõtõ taha`silmi pestä* Khn; *kaks kord sai ikka`aastas lammast pesta* PJg; *Pesemata* (ropu) `suuga inimene Hää; *annekolladega`pestse lapsi, ku lapsed nõjudud on Saa*; *enne käisin ikke meres`lammad pesemas* Ris; *vana`kuuga pestakse pesu, noorel kuul tulevad vahest loomad`sisse ja akkab sügelema* (parasiitidest); *pestud* (uhutud) *villane kangas oli Juu*; *va puu`ämbred olid ja neid sa pidid`ühtelugu pesema* Kos; *põrand on`pestud, aga tahab viel kuivada* Amb; *kaevu`veega ei saa`pesta, piab ikke üks`pehme vesi olema`pesta* Ann; *küll ta on kaval ennast`puhtaks pesema`pilti* Koe; *toimsed linad olid`kerged`pessa* VMr; *vanal aal`pešti alati kurikaga* VJg; *sa`aitad mind, ma`aitan sind, käsi peseb`käit* Sim; *kui pesu`pešti,`tehti`tuhka`riistadesse ja kuum vesi`piale* Trm; *pesetässe kõik võrgud`puhtass* Kod; *tegid või ära, ega ta seista võind,`pešti`veega ära, niikavva kui vesi enam`valge ei olnud* Pal; *tehti`sooja vett,`pändi suur tõrs täis, üks`oidis* [lambal] *kaelast`kiinni, teine pesi* Lai; *piima`püta sai`lauba`pesta* Plt; *lähme`laukasse pesemä enesid* KJn; *mitu nädalt juba`peskmada,`lihtsalt ei võenud enam`olla* Vil; *õdagu pesesivä`jalgu ja`kässe; egä edimäld es tohi laud põrmandut`peske, üteldi põrmand`mädäneb ärä* Ran; *sai niikavva ku kellä kahetõiss`kümneni`pühäbä ommoko neid`lännikit pesedä* KodT; *silmi pesema* (teat pulmakomme, kus pruudi silmapesuvette *pandi* raha või pruut jagas samas vees pesnud pruudipoistele andeid) *pruut akkas`silmi pesemä, vaskraha`pandi`tuorvi*; *pruudi`poisid pesiväd ka`silmi ja`seisavad`märgide`silmidega, kui pruut tõi igäle rätted* Lüg

pesi- *pesi-* Ans Mus Muh Käi Tor *pesu-* *siis* olid suured pitkad *pesikünad* - - kahe inimesega *sai`pestud* Ans; *poisid jõid* [õlleankru] *pesivett, pärmine vesi oo justkut õlut* Muh; *pesikünas pestase pesu* Tor

pesikond *pesikond* Khk Kaa *pesakond`terve pesikond koirra`poegi`viidi mere ning upudati* æ Khk; *Meite litul olid pojad, maailma pesikond, kümme tükki* Kaa

pesise|auk unkaauk *viilu`otsas on pesiseaugud* Pha

pesiskelemä *pesiskelemä* kohmitsema *mis sa pesiskelet, karga`i rutõmbuisi üless* Lut

pesitama

pesitama¹ *pesit|ama* VNg Jõh IisR Jäm Khk VII Põi Muh Kse Var Aud Tor Hää JMd Koe VMr VJg Iis Trm Äks Plt Trv, -*ämä* Kuu Lüg Vai/-*ämmä*/ Mar Juu Kod Vil KJn Trv Puh Nõo Rõn, -*eme* Hls Krk(-*em*) Hel Krl

1. pesa tegema, pesitsema **a.** (lindudest) *kana pesita siis, kui akka munima* VNg; *igä keväde siin ekki sies pesitäväd`niiskesed ise`muodi`linnud,`männi`lievikene* Lüg; *linnud tulevad ja kohe akkavad pesitämmä* Vai; *üks pisine lind`üitese kadaga kärduks -- kadaga pöösastes pesitab* Khk; *Akid pesitasid enne`kerkude`õmber, katuse all ja`tornis* Põi; *sii_o palju`parťa, pesitavad nõmma et* Muh; *metstuvi pesitab sii`metses* Mar; *riästäd pesitäväd`jälle siin* Juu; [kalkun] *läks kodunt kohe`metsa pesitama* VMr; *koovit tuleb keväde`seie pesitämä, munema ja`audma* Kod; *Sel aal pesitäs jõe ääres toone`kuřga, niřd pañnid ússid`nahka* Vil; *nemä (kured) ammu tullu, nüid na pesitev* Krk; *kana pesitess ütte`paika, nakass sinna munele* Hel; *linnu pesitävä`lep̄kun* Puh **b.** (muudest olenditest) *Saunades`olli enne ekki`kirpusi, mullaparandid`ol`lid ja`õl`gi`pañti maha, mis neil sääl viga`olli pesitada* Hää; *koid pesitänd jahude`sisse* Juu; *Ta on neske rebaseliiva mägi vai mua, omane rebastel pesitata* Trm; *liimik`maoke om mulla sehen, tsia`ruhve all ja siantse puie all ja kos na pesitäve* Rõn

2. piltl elama asuma; *sisse seadma Ämm ei võttand`väimest`vasta, üttäl`tütrele: ei sedä`uoli`siie pesitädä* Lüg; *Nied on`ennast`seie Kure`mäele pesitand* IisR; *nüid sa pesitäd ennäst juba asemelle* Juu; *ta pesitab ennast siia`sisse* Koe; *ärğu akaku ennast`seie kedagi pesitama* VMr; *laut ehitet kige enne, siis sääl saap juba pesiteme akate; üitš kotuss piap olem iki, kus inimen pesits* Krk; *näiss, kos ma pesitämä lää* Puh

pesitama² *pesitama* Kul Han, -*ämä* Kuu Kod

1. meelitama *Nii`kauva kävi pesitämäs, kui sai* Kuu; *pesitas teda oma`juure* Kul; *Ema`rääkis`meitel pesitava äälega vanu lugusid* Han

2. hoolitsema väimehi pesitätze ja oietasse Kod

pesitlema *pesitle|ma* Jäm Khk Muh Mar Mär Var Mih Hää Ris, -*mä* Vig Tõs Khn; *pesitelle|ma* Plt, -*mä* Urv

1. pesa tegema, pesitsema *kiivitud olid sii paus ning pesitlesid* Jäm; *linnud juba pesitlevad* Muh; *kuldnokad pesitlesid elumajade ligidal* Tõs; *Metsui pesitles ühekorra`kosla`kongis* Khn; *linnud pesitellevad* Plt; *Kana pesitelless, taht munõlõ* Urv || piltl *reima oo parandamata`aigus, kus ta kord on pesitlema akkan* Var

2. kudrutama, flirtima *pesitleb aga`peale ja narrib teist* Muh; *õõtakse poeste-tüdrukute`kohta -- pesitlevad ja sobitavad`ammu juba* Mär

pesitsema *pesitse|ma* Khk Põi Kul Mär Kse Saa Tür Iis Trm Äks Plt Sjn, -*mä* Kuu Nõo Rõn Vas; (nad) *pesitsäväd* Kod *pesa tegema pardid pesitsevad änam soodes* Khk; *Luik sii äi pesitse, läheb põhja poole* Põi; *kui lennod kebase`laulvad, siis nad akkavad pesitsema* Kul; *üks änilane pesitess rihatse aampal`gi otsa pääl* Saa; *värvod pesitsäväd* Kod; *mägra -- kos`kõrgemad liivased metsad, sial ta pesitseb, kraabib maa`sisse augu* Äks; *kuřg -- pesitess ja iga`õhta`tulli`senna oksa`peale* Sjn; *keväde, siss nakava linnu paaritsema ja pesitsemä* Nõo; *Pal`lu ak`ke pesitseb siin mõtsan* Rõn; *piho no pal`lo siih kotoh es pesidse*² Vas

pesitus *pesitus* g -*e* Lüg Jõh; *pesidu|s* g -*kse* VNg Vai

1. kana pesamuna *kanale [jäta] pesidus pesa, siis`lähte`jälle munima,`muidu`lähte`jälle`toise`kohta* VNg; *kui pesitust ei õle, siis tieb pesä ei tiä kuhu tahes* Lüg; *pesidus on pesäs* Vai || (kerapõhjast) *paneb`alle kerä pesitust,`kartuli ehk paberi`pundi* Lüg

2. pesa kanad *teivad kaks pesidust`reiale* VNg

peslemä `peslemä Se Lut, da-inf *pesseldä* Ran Nõo pekslema kui [mesilased] pannuva `sälgä, siss - - *pessel ja rabel sääl linnude käen ja rüük abi* Ran; `ta_lli nii `kangede rabelnu ja *pesselnu, viie mehega `oidnuva `kiinni Nõo; [langetõbine] nakass `peslemä ja suust vattu aja `vällä Se*

peßs' *peßs* Trv, g *peßs|u, -o* Kod MMg Äks T V(*peßsä* Lei); *peßs* Äks, g *peßsi* Pst Hel Ran Rõn San(*peßsu*); *päßs* g *päßs|u* Lai, -i Krk, -ä Saa Hls puukäsn; sellest tehtud tael *mes vanad mädänd kased maha `lanksid, `sinna akas peßs `kasma; peßsod pidid tuhaga ärä kiädetämä, lähäb muredass, võtab tuld `külge* Kod; *peßs* `leotati libeda sehes, kui `pehmest läks, siis tambiti `aamriga ja `paanti `kuima Äks; *päßs kannu pääl nagu parviku siijn* Hls; *siss ragus enne peßsi `otsa, säält puhati üdse `otsa* Hel; *meestel `olli ennevanaste tuliraud ja peßs ja räni. räni küllest `lüüdi tuli `vällä peßsi `külge* Ran; *vana puie kül`len om pallu `peßsu* Puh; *tuliravvaga `vasta räni `lüüdi, siss karass tulikipen peßsu `kül`ge, peßsuga näedäti piip palama* Nõo; *peßs tehti nii, et kõõvo külest `võeti sinnä kasunu käsen, keedeti tuhaga ära ja tambiti `pehmest* Võn; *kõjo peßsu iks olli nuu tule `lüüdäväte* Ote; *peßs ol`l haava, kõo külen, kõo kannu külen, mis `naksiva mädänemmä* Kan; *vana määnu_kõo küllen kasuss `säärne siinesugumanõ peßs, tuu lüvväss nuiaga_maha[?], kotun pandass kumb vesi ja_tuhk `ruuhkede, sinnä_peßsu `sisse* Har; *peßs kasuss puu külleh, kui är[?] keedetäss ja kolgitass, siss um tagõl* Plv; *vanast es saa[?] tult `kostegi[?], sõßs ol`l räni ja raud ja peßs Räp; haaval omma peßso[?], `uibol ka om* Se; *kuivanu peßs om takl* Lei

peßs[?] *peßs* g *peßsu* rünt *peßs on vöödiline - - `ästi mureda lihaga* Trm

***peßsahhuma** nud-kesks *peßsahhunu* tohletama *kartohka omma ar peßsahhunu - - `pehme omma* Se

peßsakas *peßsak|as* g -a riiakas sellest *peßsakast poisist oiavad teised lapsed kõik `eemale* Pal

peßsatama *peßsatama* ruttama *ku mõts peßsatas, vaja `kül`bü ka peßsata[?]* Lut

peßsok *peßso|k* g -ka kartuli-tangupuder *keedäme peßsokat, `suurmedega kardohket; peßsok om `väega hää, hapu piim ka viijl `kasta[?] kõrval* Räp

peßsümä `peßsümä (-ss-) Ran/-u-/ Kam Ote San/-me/ V(-mmä)

1. *peksuma marja kloppuva, `peßsuva ärä, läävä - - vesitsess* Ran; *säe korv iluste, et muna `kätski ei `peßsü* Kam; *nu pövvä, mis ratta tsõõril pääl `ol`liva, `naksiva kuluma ja siss `peßsü puu nii kätsipäedi `vällä* Ote; *tii om ärä `rais kunu, ku haua om `sisse `peßsünü, ei saa `sõita, ei `kuu`mat vetä[?]* Har; *puie tõlv kah `peßsüss `kätski, kui peßtäßs pal`lo* Rõu; *ratta `rüüpe[?] ratta `tsõõrõga_ peßsüse[?]* Vas; *`võido `paante klaasiga[?] üteh, muudo võid sulass länikoh ärä ja `peßsüss vasta kaast `vällä* Räp

2. *peksma tuul` om `rõiva är_ peßsünü* Urv; *vihm om villä maha `peßsünü[?]* Krl; *veteimä ollõv puul`bä õdagult perän `päivä iyyeeren tõlvaga `peßsünü* Har

peßt *peßt* Kad, g *peßti* SaLä VII Põi, `peßti Hlj; *peßt* g *peßti* Hi Rid JõeK, `peßti Jõe Kuu Jõh; n, g `peßti VNg Vai (kinnitus)kõis, (veo)nõör *pani `paadi `peßti üle õla ja vedas `üksi* Jõe; *`paadi peßt ja hobuse `ohjad, neid ei tohi `millaigi `lahti jätta; ma lükkäsin, vanamies vedi `peßtist sield iest sidä `kelka `vergu`kuormaga* Kuu; *tema `istus `keulas ies, `oidas `peßtist `kinni* Hlj; *pane `peßti `tolpa `kinni* VNg; *`peßti, sie oli `pitke kanepikõüs, üks paar `kümmē `süüli* Vai; *`sõlmis paadi peßti `sülda `kinni* Mus; *Peßti üks ots aa märgi külgis, teina ankru voi kivi külgis, mis püünisi paigal peab* Emm; *peßti nõör on paadi nenas, se eidedaks `välja* Käi; *kelgu järel on peßt, sellest saab `vietud* JõeK

pest

pest² *pest* (-s-) Saa Hls Krk võib-olla, vahest tuleb tugi ette `panna, pest ta lähab `ümmer Saa; mia `mõlli, *pešt ta tiip* `endel otsa Hls; ei või ütelte, pest ma võlede Krk

pesterlent *pesterleñt* sõim oh sa ma_ ilma pesterleñt küll, `ol'li siul tänd `tarvis `minna edesi `rääkima Hää

pestimä `peštima, (ta) *peštib* punudes köit parandama kui kõis on ää lagunend otsast, sis peštitakse ta `kinni -- mõni teeb pal'miku `moodi, mõni teeb nõöri `moodi kohe, öhöksä `keermegä Juu

pesu¹ *pesu, peso* R eP uus Hls Krk Ran Nõo San Plv

1. pesemine `Mustembie `riiete pesule `panna ka `suopa `viele sise Kuu; sie õli ikke kole nahatäis küll, sie `küügi põranda peso Lüg; suurt peso ei old -- kääd ja `silmaid `tembasimo `külmä `viegä (surnust) Vai; *pæ tahaks pesu, `juused `paakas puhas; äga `laupa `öhta oli kihade pesu, siis küiriti `puhtaks keik puu kihad Khk; mustad asjad soavad ää `pestud, `lihtvad pesuse VII; see vani oo pesu jaoks Muh; Kui sa või `kirnu pesed, ära `uurdeid mitte sandi pesuga jäta Rei; `kanga pesu `juure kutsudi veel `naabrist ka abi Phl; see ei kannata peso Mar; tulingi `mõisa pesusse -- selle sui ma olin siis pesus (pesunaisetööst) Mär; `Villa ei tohe pesus `õeruda, vanub ära, ainult pitsita viijst läbi Hää; särgid `lähtvad pesusse Ris; sie (potisinine) oli ise põline värv, sie ei kartnd pesu ega kartnd `pääva KuuK; sie tüdruk `anti `mulle pesusse (appi pesema) JN; `lauba oli se suur püti pesu Tür; vanakuu pesu pidi `valgemb olema ja vähemb `kerpu sigima VMr; ilma kurikata nüid mõni peso, siip ei lähä `väl'jä ja leheline Kod || sain kaks tuhat, mis sest kasu sain, läks kõik pesusse (tühja) Jür*

2. pestavad või äsja pestud riideesemed kaik pesu one `musta, nie `tahtvata `pessa kaik VNg; mis `pienemb peso, sedä kurikaga ei saa, aga mis linane peso, sedä on kurikaga pali `kergemb `pessä Lüg; [on selline, kes] teiste musta pesu laiati `puistab (räägib ebameeldivaid asju) pilt Khk; jäme pesu oli vanast, sai rudjutud, nüid peenem pesu, pole rudjumist taris änam Jaa; must pesu `pandi `saunas õrre `peale Muh; vii pesu `kuivama Rei; pesu vaalidakse vaali `kaika ja kurikaga Phl; ta peseb ikke ilusa `valge pesu Mär; `viska pesu udja `piäle Var; pesu kolgitse pesu nuiaga, siitsi pesu triigitse Tõs; pesu kõik must, taks `pestä Juu; vanal kuul pesta pesu Rak; tuul tahendab pesu ää VJg; suur pada, kellega peso aaduti kuagu õtsan Kod; eks sial olnd siis pesud `pesta ja kõik tiha Ksi; pesed pesu ärä ja -- loputad kül'mä `viigä Vil; kik'k pesu nuiats ja riigits Krk; kae kos onde `tütrik, paneb `endä pesu minu pesu `sisse `kijmä Nõo

3. alusrõivad, ihupesu; ka voodiriided jms on peso pääl, kui muud `riidi ei õle `seljäs Jõh; linad, padja `püürid, keik on pesu Jäm; `laupa saab `puhta pesu `sel'ga Khk; elos `valge peso, [aga] rooste plekid peal Mar; peab `puhtama pesu ka panema vahel; Ostetu sai ju küll pesu jaoks, `seuke `pehme riie `ol'li Hää; inimesel on ikka pesu muu riiete all Hag; ära selle vana pesuga `linna mine JMd; minnässe `vihtlemä, ikki [puhas] pesu ligi KJn

pesu² *pesu* hulk, trobikond Külavahel oli seike pesu emaseid koos, et andas silmaga üle vaata Kaa

pesu- *pesupenk* -- `otsad on `jälle nisukesed `laiad kohe, kus `jälle kurigaga sai taguda VNg; ei sääll õld siis peso `nüöri egä midägi, `aia pääl näd õlivad suvi aal Lüg; Pesu `määriti `siebiga ja senega `tauti, siis sai pesu `puhtast, `üaldi pesukurikas Jõh; pesulapak ehk pesunuust, olga `peele missest Jäm; koes neid pesu `naisi sii on, egaüks peseb ise Khk; Kui sa sauna lähed, siis veta paargu müürikselt pesuvaage ka püüse Kaa; emaema oli käind seal Tõlluste `mõisas siis pesunaeseks Pha; `Saunas olid pesukapad, kust sihest `pesti Põi; pesusaastaga kastetse `roesa Muh; pesutüdruk olin ka poolteist `aastad Käi; `mõisade sees oo

suur pesorul'l, kaks `võlli oli teisel ja vändäst `aeti `ümber Mar; läks `kõrtsi ja võttis pesukurika ja `ändis sellega pähä või kus `juhtus Kul; tuli teha suured pikad paelad, kahe sülla pikused -- neist `tehti pesu`nööra Mih; pesunuust kobrutab `easte Tor; pesupenk on kolme jalaga, `väike mol'd tagaotsas Saa; `ammo ne pesokausid tulid, kapa siest `pesti `enne Ris; kui vaani sees soab pesu `pestud, siis on ikke pesu`lauda `tarvis Juu; pesupäevad ehk `püügipäevad, siis pesijad olid `mõisas JõeK; pesuvaan jälle olgu suurem kohe VMr; siebi`suapa pesuvee `ulka, siis votab `ästi `puhtast VJg; vaali kurikaga vaalitasse, pesukurikaga pessasse Iis; Siis õlid pesukorvid kooritud vitstest ja peerust Trm; lähäd `jõeale peso `ustlema, võtad pesolavva ühen, kaks `laudu kõrvu ja neli `jalga all Kod; `Leedi `mõisas oli kaks pesutüdrukud, nad pesivad mitu `päeva Lai; pesukorvid tehässe suured ja pikergused, vaani `muüdi KJn

pesu|küna puust pesunõu magasimme `suure pesukünä sies `üöse Kuu; pesukünad, siest oli `tehtud kumerikuks `peitlittega Hlj; pesu küna -- auk oli `põhjas, kust vesi `välja `jookses VII; kraejalad olid ikke `enni, pesokünä `pandi `sõnna `peale Mar; siis `pändi üks pulmaline, tüdruk või poiss, seliti pesukünasse Mih; pesu küna taga `otsas oli päkk, sial nüheti ja `pesti PJg; akati `kangaid `autama, siis tõsteti pesukünasse, neid pekseti ja pleegitadi HMD; pesu künä -- `toodi ikke `õhta tuppa, siis omiku vara sai virutama akata Juu; pesu küna `tehti notist, jäme puu, kahelt puolt otsad raiuti siledaks, siest õenes Kad; lahe pesokünä külläkille, tõssa kaks `jalga ülesi Kod; Pesukünä -- üks ots `ol'li `kitsam, pesupesemise jaos, ja teene ots `ol'li laiem, `kanga `lüümise jaos KJn

pesuline pesuli|ne g -se pesupesija pesuline, kis jõen teeb pesu ja `ustleb Kod

pesutama pesutama, peso- pesema; lehelises leotama pasutamata kangas ei võta `päevä `külge; ku `kangad ärä pesotad, siis `tõmmad kol'bisku vahel Kod

***pesutlema** (nad) pesutlevad pesitsema sipelgad pesutlevad sii VII

pesu|väel aluspesus mees läks pesuvääl `välja Khk; naised `ollid pesuväel akende peal `vahtimas Muh; tüdruk `täntsis pesuväel Hag

pesäellemä pesäellemä kohmitsema taa pesäelless pääle, taal ei lää`kohegi taa tüü Plv

pesäkund pesä|kund g -kunna Rõu, -kunna Kuu Lüg Vai pesakond sugu `seltis sõgedid ja pesäkunnas `pergelid nalj Lüg; tuli `siia `kaige oma pesäkunnaga Vai; `Ütskõrd tul'l [kana] õnnõ^o uma pesäkunna `poigõga, `vällä, ol'l muna^o är, `haudunu ja `poja `välähn Rõu

pesäline pesäli|ne g -tse pesal istuv pesälitse `audja kana San

pesändel(I)emä pesändelemä Plv/-ll-/ Se pesa otsides ringi koperdama pesändelless ku kana Plv; kana pesändelless, ku munna nakass `luuma, k'äu ütest paigast `tõisdõ `paika Se

pesändämä pesändämä pesa tegema -- Vas

pesästik pesästik pesakogum keriku akide pesästik Kod

pesätämmä pesätämmä pesitsema sääil pesätäse jo^o tsirgu^o, ei tiia^o, kas nakassõ munnõ `luuma Plv

petak peta|k Lei/-g/, g -gu Har rahakopikas kelles sa neid petakõid `korjat, `lätsi sul ei olõ^o Har

petatama petatama Khk Kaa Krj Jaa Põi Muh Kse Var Tor Tür, petätämä Tõs peitma lapsed petatasid ennast Khk; tea, kus ta se asja moo eest petatand on Krj; pisiksed lapsed, kui nad `mängvad, nad petatavad ennast ää Jaa; `olli ühekorra ta `saapad ää petatan Muh; oli suurde paksude kuusede `sisse oma ärä petatan Var; Laßsis põdra maha, petatas küll ää, aga ikki `leitsid ülese Tor Vrd petatama

petatis petatis peitus akkam petatist tegema (peitust mängima) Tõs Vrd petatus

petatus

petatus *petatus* g -e Kaa Krj Muh Tor peitus *Lapsed`mängasid petatust Kaa; petatuse mäng Tor Vrd* petatis, petetus

pete, peteh *pete* Plv, *peteh* Se, g *pette* pettus `tuuga küll õigõd ei olõd?, tuu om uús pette asi Plv; nii om tuu peteh Se

peteldama *peteldama* Hää, -ämä Khn peitma *Üks naenõ peteldän ennast aa raebakatõ`alla ää Khn; Peteldab, peidab midagi ära Hää*

petersell *petersell* Pl Mar Lih Hää Juu JMd/-si-/ Kod Pil/-si-/ Puh San Krl Har Rõu Plv Vas Ráp, *pietere* Pl Vig KJn Trv, *peetersell* Pl Jäm VII Rei-/ll/ Plt Hls(-d-), *peetersell* Pl Khk(-si-) Kse Hää Koe, *pijterse* Pl Trv Krk, *pietersell* Pl Ris IisK/-si/lll, *piitersell* Pl Khk Tõs/-d-/, g -lli (-lli); *pietersell* g -lli Kuu/-si-/ Lüg; n, g *pietersilli* Vai; *peters* g -i Kod (maitsetaim) *pietersillid`piedä`lieme pääl Vai; piiterselli juurigud tarvidatse, kui inimesel või obusel on kusemise viga, sis keedetase piiterselli vett Khk; peetersellid`kasvavad aidas Rei; peterselli juured mõne`aiguse`vastu arstirohod oo Mar; peterselli lehed`pantas ja pala supp kallatas pääl Hää; roho`aedas`kasvasid enne pietersellid Ris; petersillid on`rohtu läind JMd; pietersill on`ästi käbaras`lehtedega,`lehti ja juurikaid pannasse supi`piale IisK; petersi lehed tiäväd kuse`lahti eläjäl ja inimesel Kod; petersillid ja tillivarred,`keeta ja`juua [haiguse puhul] Pil; peeterselle kasvats`aide sehen Hls; peterselli pandass supi`sisse Puh; petersell, tuu om hää ruhe, ku kusõmise manh hädä om Har; vanast panõ õs kiäki? ruvva`sisse peterselli Rõu; peterselli? - - oma? egal talol,`sääntse? nigu?`põrkna lehe?, teevä? söögile hää mau Ráp*

petetama *petetama* peitma *poiss petetas enese ää Tor Vrd* petatama

petetus *petetus* g -e peitus *Lapsed`mängvad petetust Põi Vrd* petatus

petidama *petidama* peitma *Kui on ära petidand, siis see, kes selmad peab, akab`otsima Käi*

petidos *petidos* g -e peitus *petidost`mängima Käi*

peti|mees *petja, petis* *petimees oli ta ka Khk*

peti|mäng peitus *petimäng, üks pidas silmad`kinni, teised mattasid ära Mus; petimängid - -`petsime`jälle`põõsa taha ja Tõs Vrd* petumäng

petine *petine* Tõs Trv; *peti|ne* KJn, g -se Juu *petipiimane kudas`keegi`õderuda sai, mõnel jäi [või] vägä petiseks Juu; või - - ku`pehme om, siss om ta petine Trv*

peting *peting* g -u petmine, *pettus pallo um ilma pääl`õigust, a`pallo um petingut ka? Lut*

peti|piim 1. *voipiim, pett kui void tehasse, siis jääb petiipiim`järke Khk; ma taha alati peti`piimä Mar; petiipiim`söödi`änamasti`kartuli`kõrva ja levaga Tõs; petiipiim ju`kangest ää soja ilmaga Hää; petiipiim - - egä tedä ää vessatud,`pandi pudru`peäle ehk`iehti ohra`leiba Juu; petiipiimast sai ia odra leib JMd; peti`piima`söödi, vahel`pandi apupiima`ulka Lai; me võtt`leiba ja peti`piima Plt; küäseti`kesväkaraskit kah, kesvä`jahu kasteti peti piimä`sisse, tetti paks taenass Nõo; petiipiim pand`õkva`pääd raputamma Plv*

2. *kohupiim - Har*

petis *peti|s* g -se Mär Tor Saa Kei Juu Koe Plt, -sse JMd Iis Trm; *petis* hajusalt S Pä, Ris Amb VJg Plt Puh, *petiss Lüg/-tt-/ Trv/g -a/ Hls Hel* hajusalt T, Krl, *petiss* Kod Lai Plt KJn, *petüss* Plv Lut, g -e; *pedi|s* g -kse VNg Vai

1. *petja, kelme nie one kaik ühesugused pediksed VNg; pettisse`kombel võttas minu käest`sellegi`vällä Lüg; nii suurd pedist ei ole viel`kengi`nähand Vai; kaupmehed oo igavesed petised Khk; küll seda petist tiab`passida VII; ta`sõuke petis oo Muh; sa oled petis inime, sa mind ennegi petnd, ma sind`änam ei usu Mär; see üks tüdriku`narrija ja`naerja oo,*

üks - - petis Tõs; pidi mullõ `vellu `anma, ei anna_s kedägi, olid ühed petised inimesed Khn; ei maksa ära, täis petis Hää; eks petis pea olema üks `kangesti kabal Kei; petisel `kombel võitis mo kääst ää Juu; petis sa oled ja pettusega sa `leiba tienid Amb; sie on üks kaval ja petis mies, teda ei või sugugi `uskuda VJg; `vaata, kos on `vargad ja petissed; kägo one petiss lind Kod; petiss `püidis teise kääst `väl'la petta vale teel Lai; kui naerab, lööb lohud `põskedesse - - see pidi edev inimene olema ja petiss Plt; sijn om üits petiss ja kel'm Trv; mia ei saa petistege akkame Hls; petiss petäb `tõisi, kas libedä keelega vai ta võldsib ja meelitäb Ran; kuis sa onde nõnda suur petis olet Puh; `peigmist es tulegi, `olli petiss Nõo; taad ei massa? `usku, ta um üits suur petüss Plv

2. linnupete kägo on nisuke lind, tahab, et veta petiss Kod

petise|mäng petisemäng peitusemäng – Phl

petis|kaup petis- Rei Tõs Juu(-í-), pettisse- Lüg petukaup, pettus pettäs sene `kaubaga minuda, pettissekaup Lüg; petiskaup, kui sa teist petäd Tõs; kui teene petab teist kaubaga - - petiskaup Juu

petis|raha valeraha val'tsrahasi `tehti vahel, see oli petisraha Juu

petle `petle sõlm noodal – Se

petlema `petlema Hää; `petlemä, da-inf peteldä Khn peitma Poestõ iest taris sie ää peteldä Khn; Kui ise `varju läheb, siis `petleb ijst ära Hää

petlik `petli|k g -ku Jäm Khk Pha Mär Kse Tõs Tor Saa Juu Koe VJg Iis Trm Kod Plt Võn Vas, -gu Kuu Rei Trv Puh; `petli|kku VNg, -kko g -go Vai pettev, tüssav; eksitav sie one `petlikku, ei tämä `oigut `räägi `millagi VNg; see ise `petlik kiha, vetab viis `toopi änam `vastu Khk; `petlik inimene äi räägi tõtt Rei; `petlikud peigmehed `petväd Tõs; `petlik petab kääst ää kedägi aäsa Tor; ta on nõnda `petliku keelega Saa; `tal on `petlik nägu VJg; kõik õleta `petlikud, mina teid ei usu Kod; üits `petlik ineme ei `kõlba kohegi Puh; ta ei ole `õige inemine, ta om `petlik Võn

petlikult häbelikult, ebakindlalt `kangesti `vaikselt ja `petlikult `vaatab - - siis lööb `jälle silmad maha Plt

petma¹ `petma, (ma) peta(n) S L Ris Hag Kos JMd Pee Koe Rak VJg IisK IPõ Äks Ksi Plt Lei; pettama, (ma) peta Khk Kaa, pettan Jõh, pedan VNg; `petmä Tõs Khn Juu Kod Äks KJN Vil Trv T V(-í-), `petme M, (ma) petä(n); pettämä, (ma) pettän Lüg, pedän Kuu Vai

1. tüssama, alt vedama; pügama; valetama sie mies jüst ei pettänd Kuu; sie petti tääd `ninda_t - - kas akka `itkema VNg; Ei `maksa tõis pettada, saad ise sama tagasi Jõh; sedävisi enämästi igä `süksü `ilmad pettäd piltl Vai; teda sa juba petta äi saa Khk; Tuli `väl'la, et ta valetas ning pettas Kaa; ühe korra petad küll kondiga, teist korda äi saa lihagagid vns VII; Soa vana `kõrva petta `õhti, ta kuuleb veel kõik, mis toas räägitakse Põi; ta pettis raha omale Muh; Ära lase ennast petta Emm; kui teene teist `easte petab, siis `õotakse: küll pügas Kul; petab teist ül'dalati Tor; mõni inimene petäb teist - - rahaga Juu; nad on mind pett JMd; sie on alati `petmise pial väilas VJg; ma valestasin tämale, petin teda IisK; näe, kuda pett - - müis selle tina õbeda pähä ärä Kod; sijn es lase ennast pettä Vil; nevä om `ausa inimese, nevä ei ole kedägi pettän Pst; ega latsel puha `õigust ei saa kõnelte, last petät iki Krk; ta om üits kavval `tõist `petme Hel; vanast üteldi, et nõid petäb noid, kes nõvuu `nõudva nõia käest; üits eläb `tüüga, tõene eläb `persega, kolmass eläb `petmisega Nõo; mis sa siss tulet `petmä vaest inemist Võn; `tulkõ? ti?, ma olõ kotun, kui ma är? lää, sis_ma petä? Krl; su sil'm peti - - tu_m jäness, mitte repän; ku sa maad üits kõrd petät, maa pett sinnu ütesä kõrd

petma

Har; `inemiisi häätiga_ka petetäss, arstitass `võl'ssi Rõu; Ku mä petä, sõss sülgä mullõ suuhtõ Ráp; ta muud ei tii?, ku pett - - `õigut ei kõnõlõ Se

2. meelitama, peibutama; võrgutama ma `selle tüütriku pettäsin küll oma `võrku Lüg; metsa tondid, ta eksitas ja pettas, ei osa enam `välja [saada] Ans; [vargad] `petvad kuera levaga ää ja tulevad ikke; pettis ta `metsa ja võitis raha ää Mär; see olnd petetud `neitsi Kir; petnd tüdreku ää, `narris ää, tegi lapse PJg; ta pettis mu `siia Koe; [liiderdaja] petab poisid ää ja meeste käest naised ää Ksi; mea olli `vaese rätsepe tüdär ja - - peti talu poja ärä (abiellusin tallu) Pst; mis sa petät koerast, ku koeral `ütlet leib, leib; ilm petäp `vällä, ei taha mitte sehen olla piltl Krk; sij om serände obene - - leeväga vašt petät, siss saat kätte; mehe ullutava ja petävä `naisi Nõo; sõsar peite minnu `endä poole, et ristesä `tul'le `küllä, `tahte sinnu nätä Võn; tiä peit tõist inemõst `mõtsa Krl; ta poisõs olõ õi? määnegi [naiseks] `võtja, ta om periss `petjä Rõu

3. laiska ~ laiskust petma (laisklemisest või kiiremini, paremini tegemisest) ei sa saa `laiska pettada Lüg; siis tahi `laiska pettä Vai; ärge iialgi `laiska `petke, laisk ennast petta ei lase Kul; sa_petät `laiskust, tulõ no magamast üless Har; päev petab (sissemagamisest) kes just tahi, et piab `saama üless `enne `päivä `tuisu, aga jäi magama, [siis öeldakse:] päiv pettäsin minu Lüg; ta ei makagi niikaua, et pää ta ää petab, ta tõuseb enne `pääva juba ülesse Mar; ehälised tulevad ommogo puuljuasse, päev ärä `petnud Kod; päivä `petjä kää `ümbre, ei tii? midägi Krl; välja petma pettusega, kavalusega midagi kätte saama kes vähe `targemb õli, pettäsin `tõise käest `vällä Lüg; `petvad inimeste rahakotid `väl'la Mär; kik'k rahakopigu ta pett `vällä Krk; ärä petma l. (rõhutab petmisega seotud tegevuste lõpetatust) petan lapse ärä Rei; ta pettis selle obose ää mo käest Mar; pettis tema kääst kõik ärä VJg; `perseni kõhe `lasknud ennäss ärä pettä Kod; ma sai ta ärä pettä Trv; ku `kergepelt sai midägi är tetä - - sai `laiskuse är pettä Krk; petäb tõese käest asja nii kavalade ärä, et tõene ei saa arugi; tuu `pernane `ol'li serände, et sia söögi ja kõik pidit `käega segämä, esi ütlet: a sa tahat `laiskust ärä pettä (varjata) Nõo; är? pett `vaese tütarlatsõ käest hulga rõivast Rõu; timä püüd tedä är? pettä?, kõlvatu tii `pääle viia? Plv 2. (linnu, hrl käo, häälitsemise kuulmisest enne hommikusööki) kukulind petab ärä, pidi midagid ikka `maitsema [enne välja minekut] VII; kukulind pettis mind täna omingu ää Muh; pääsused, linalinnud ja käod ja kõik ikke `petvad inimese ää, kui sa põle mette enne `süia saand omiku Mär; kui kägi so ää petäb ja sa `loomi söödad, siis need loomad `kuivad ää Tõs; peab suutäie suhu `pistma, linnud petavad ärä Hää; kui reäk petäb ää, sis inime peeretädä Juu; kägu pettis mo ää, ommiku vara lähen `väl'la, silmad pesemata ja leib `võtmata Kos; õmal kua ei õlema `tervid, õlema `aiglane, kui kägo ärä petäb Kod; võtame raasike `leiba, et lind ärä ei peta Äks; `maaripäevä ommuku `petvet varess ka ärä Krk; kägu kukup, petäp ärä, kui söömätä `vällä läät Kam; lasit käol `hindä är_pettä? Plv; võõdass üvä `suuhtõ, muido tsirk pett är? Ráp

petma² `petma, (ma) peta(n) Jäm Khk Kaa VII Põi Hi L Ha Jä VIPõ; `petmä, (ma) petä(n) Mar Vig Tõs Khn Juu KJn Puh Rõu; pettämä, (ma) pettän Lüg peitma Peta ennast `sonna `põosa `sisse Jäm; meretuulega lest - - petab ennast nõnda ee, mette_p tule `ääre Khk; Seiksed asjad peab küll kohegile ää petma Kaa; Petnd ennast sängi `alla Emm; lapsed `petvad ärä üheteise eest, üks peab silmad Rei; ere obu, `kerglane või nõnna - - laseb enese madalamasse ja `jüsku tahaks ärä petta ennast LNg; siis peteti pruut ää linade `sisse Kul; tä pettis peä `patjade `alla Vig; lapsed `petsid ennäst mättä taha Tõs; raha on petetud, `lõitid ei ole Aud; tüdrokud `petsid ää ennast, et poisid said `õisida east Ris; lapsed akkavad õheteise eest ää

`petma, üks õisib Nis; sai ännivakka ää petta Jür; ei tohi seda teha, et teise iest äe petad JMd; `vargad petavad `kõiki, ega nad kaasas kanna TÜR; kis ärä on petnd, piäb `õikama ja teene piäb selle `õikaja üless `õismä KJn

petoksel peidus oli laudil petoksel Juu

petokselle peitu läks `sõnna petokselle Juu

pets *peís* Har, *pets* San (reheahju osa) **a.** ahjukapp *peís*, riie ahul küllen, *mõni ol' `nel'la kañti, mõni ol' `kaari ka tett päält* Har **b.** tulease – San

petsat|seen (seen) *petsatseene*[?] *kasusõ söödü pääl* Ráp

petsatuss *petsatu|ss* g -*sõ* (seen) *kõo kannu kül'lest kaksati petsatuisi, na[?] praaditi läbi* Har

petsavoi *petsavoi* paadi veokõis – Kod **Vrd** *petsok*¹

petseri pl *petseri*[?] vene säärsaapad *petseri*[?], *venne tsabati*[?] Har

***petseriline** ppl *petseriliisi* Petserisse sõitnu *tulõ õi vijl petseriliisi kodo - - mis nä sääll omma nikavva* Se

petsik *petsi|k* Ans Khk/g -*gu* Mar Rid Saa Amb Trv Hls Krk(g -*gu*), *peís|k* Hää Juu Plt, g -*ku*; *petsi|k* g -*gu* Kuu pentsik, imelik *See on üks petsik asi* Khk; *see niisuke petsik, sellel `kõlba kõik [toidud] mette* Rid; *Mia_i saa aru, kudas inimene nõnda peísik saab `olla* Hää; *`riided ollid neil `siuksed petsikud, kaltsakad ollid* Saa; *sij va petsik, edvistest `pääle igal kottal poeste ümmer* Trv; *ta läits periss petsikus ärä; Neil ubintel om petsik maik man* Hls; *tege petsikut nägu* Krk

petsike(ne) *petsike(ne)* ahjukapike *panõ*[?] *ahu petsikeiste* Har

petsikult pentsikult *Ta nõnda peísikult räägib, moonutab keelega* Hää

petsikust lohakalt *ta (töö) om petsikust tett, luhakust tett* Krk

petsitama *peísitama* edvistama *mis sa peísitad* Plt

petska *peíska* Pee, *peíska* Jõh/-*t*/ Se, *peeíska* Ráp Se, *Petska* Vas

1. *ahi kui vanasti vene soldatid külas olivad, sai ikke `üitud peíska* Pee

2. **a.** ahjukapp *peíska* omma[?] *kinda[?] ja suka[?] kuiemah* Se **b.** ahjupink *riie tarõh ol' kah `väikene peeíska* Ráp

petsok¹ *peísok* paadi veokõis *peísok, vedäväd järve `servä `müüjä, mitu inimess õtsan* Kod **Vrd** *petsavoi*

petsok² *peísok*|k g -*ka* Vas Se(-*ga*) ahjukapp *Panõ suka peísokahe kuioma* Vas **Vrd** *petsonka*

petsonka *peísotka, petsonka* ahjukapp *peísotka[?] ol'liiva_sääntse_mulgukõsõ[?] aho siseh kui pajakõsõ[?], noid ol' ahol üts vai káts; sis ko riijht pessete, sis `pañtevva_til'lokõsõ_tõrvadsõkõsõ_sinnä_palama, peísotkahe* Se **Vrd** *petsok*², *petsorka*²

petsorka¹ *petsorka* vana üleriie kiva vidada ja tahma tööd teha, *siss on petsorka `sel'gas* Kos

petsorka² *peísorka, peísolka* = *petsonka ma_pañni `kinda[?] peísorkahe kuioma; peísolka[?], vanast ol'li rehetarõh, aho küle siseh* Se

pets|puuk ebaaus, halb inimene küll *see aga petspuuk oo, kes valetleb; petspuuk, sañt inimene* Muh

***petsähhütmä** (ta) *peísähhü*t pitserdama *võit siss `keisri tütar arvada nii sõrmusõ, peísähhü*t sõrmusõ *pääga, jäi petsat vai kleimo otsa pääle* Se

pett¹ *pet* g *peti* Jäm Khk Kaa VII Muh Vig Kse Var Tõs VJg Trv Puh Nõo Ráp, *peti* Mär Pär Tor Hää HaLä hajusalt Jä TaPõ, Plt KJn Plv võipiim, petipiim *ons se pet*t, *se on jo paljas vesi* Jäm; *oli vöi koos, kallati pet*t peelt äe Kaa; *pet*t pannasse teise piimaga segamini, *siis ta*

pett

oo ea küll Muh; pett jäi `sisse, `saagi ilusad võid Mär; pane pett poti `sisse ja lase jahu `piale, õrn pudru tuleb, peti rokk Kir; kel lehm ja või, sel pett kah Hää; pettis või, kus pal'lu petti sees on Kei; petiks `üitsime seda või `piima Rap; kui oli mañt `liiga sue, siis jäi või `sisse petti JIn; või läks petti, jäi petiga pualest VJg; või ei lähä kokko, pett ei tule `väl'jä Kod; pett oli ju ia `süia Pal; sööb taäsitäie petti Plt; serände apu piim `ol'li -- `pañti pett pääle, `seeti segi ja `süüdi Nõo

***pett**² g *petu* Mus Lai *pettus* `lindude *petuga* oli sama asi, kui oomigu söönd olid, siis ei saand [lind] ära *petta* Mus; `tüssaja käis *petu* teel Lai

pette- *pette-* Trm Plv *pettuse-* *pettekaup* Trm; *tuuga küll õigõõ ei olõ?*, *tuu om üts petteasi* Plv

pettel *pettel* g -i, `petli VNg; n, g `petli VNg Vai metallkonks tüüri telje jaoks `petli `pulka käib `petli sise VNg

pettukas *pettukas* petja, eksitaja *eks sie ikke `niisukene pettukas old, ikke paha* VNg

pettus¹ *pettus* Lüg IisR Jäm Khk Kaa VII Põi Mar Han Tor Hää Saa Ris Juu JõeK Amb JMd Koe Kad Kod Plt Puh Lei/-üs/, *petus* Emm Rei Juu, g -e; *petu*|ss Trv(g -ssa) Krk Nõo, *petü*|ss San Krl(-í-) Rõu Vas, g -s(s)e; *pedu*|s g -kse Kuu VNg Vai/-o|s/ *petmine*, *valskus pedus tuli `väl'jä Kuu; tämäl one pedukse judud `ühte`puhku VNg; nämäd tekkod `pallo pedost Vai; mõned mehed `eeti pettuse sees olnd Khk; too ise rugid ää, `õige inimene_p tee pettust mette VII; petusega `kougele äi saa Rei; nääd üht pettuse `asja tegeväd Mar; Lehnamehed panad piimal kau õbedad (vett) sekka, kui müivad -- aga see oo pettus Han; ahvatles raha teese kääst pettuse `kombel ää Tor; `leibä ike `võeti kõege enimi kää petuseks (linnupetteks) Juu; *petis sa oled ja pettusega sa `leiba tienid* Amb; *pettus tuli avalikuks* JMd; *müib vana obese nuare pähä ärä -- pettusel Kod; siis said aru kõik, et see oli pettus* Plt; *ega_si asi nõnda ei ole, om üits petuss* Trv; *si_j_o pal'lass petuss, ega ta sedäsi ei tji* Krk; *tuu saab näil üits petusse kaup olema, mes tä muedu täst sala oiap Nõo; petüse läbi tu? asja saanu?* Krl; *tuu om küll üts suur petüss Rõu || petis si_j om tüdrukide petuss küll* Krk*

pettus² *pettus* Tõs Juu, *petus* Kei Juu/-os/ Hls, g -e *petitus akkame pettust `mängmä Tõs; lapsed -- lüöväd petust, petavad ära üheteise iest Kei; lapsed petäväd teeneteese eest ää, mängiväd pettust Juu; ta taab petust `mängi `miuge* Hls

pettus³ *pettus* ankruketi auk *pettus, sie on laeva teki sies pitingu juures* JõeK

petu- *pettuse-* Poiss *ajab sulle muidu petujuttu* Kaa; *se oli petukaup, `sõuke asi, mis `kuskile_p `kõlba* VII

petu|mäng *petitus* teevad suurt *petu`mängi ja VII; petumäng oli, üks pettis `ühte `kohta ää, teene `teisi, sis üks oli se `otsija Vig; lapsed petavad üksteise eest ää, teevad petu`mängi* Kse Vrd *peti|mäng*

petus¹ *petus* g -e Vig Saa Hls

1. a. särgi rinnaesine lisakaunistusena *Särgi pääl mingisuguseid rantse ega petusid pole kant* Vig; *petus olli -- ostet `rõõvast, petus `panti `amme `pääle, vammuse ala* Hls

2. püksiauku kattev nahkkott *kaltsad ol'lid jalas, auk ol'li eest `lahti, petus ol'li ees; petuse sees ol'li tubakukoit, tuleraud, kõbjas, piip kah* Saa

petus² → **pettus**¹, **pettus**²

petuss¹ *petuss* g -e mõrra suu *kala tükive petusse `sissi ja ei pääse siss `vällä* Pst

petuss² → **pettus**¹

petustama *petustama* Kei Vil *peitma lapsed petustavad -- petavad ära ühe teise iest Kei; sa oled mu mütsi ärä petustand, kus ma `pal'la `pääga lähän* Vil Vrd *petutama*

petutama *petutama* Noa Mär Pai Pil peitma *petutab* `pöösa taha Noa; *petutas eest ää, ei leind kätte* `kuškilt Mär; *laps on ära petutand enese Pil* **Vrd** *petustama*

petä|jutt *petujutt mõni petäjutt one* Kod

petäteme *petäteme* petma *es ole vaja petäte, mis sa petäted* Hls

petätüis *petätüis* pettus *se om üfs petätüis, se ei ole* `õige Hls

peugal `peug|al g -la Kuu Vai põial `Peugla ots `lohkeb, sügäväd `krammid on siess Kuu; *nigasti* `peugla `vällä; *miä_n saa midägi tehä, miul ei ole* `peuglo (pöidlaid) Vai

peu|kört igapäevane seelik *vana* *peukört* Hää

piadasa omapead *inime on* `piadasa, *logab* KuuK

piagi `piag|i Ans JMd Vas/-i?/, -e Röp peagi, varsti `piagi *see raha läbi lihab* Ans; *ma tulen* `sulle `piagi *järele* JMd; `õkva `piage *alostass keriko teenistüst* Röp

piakatsi peaaegu *taa* `haiguse *hädä om mul piakatsi üle kõgõ iho* Röp

piakesi *Piakesi, piäkeisi* Kod, *piakõidsi* Plv, *piakõtsi* Se peaaegu *Ja piakesi õligi tül lõpp; läksin* `küllä *küüräkille, piäkeisi piäduralle* rhv| Kod; *külä om tii veereh, jah iks piakõidsi veereh* Plv; `nakseva_ `kaivma, *määness tuu pütt* `veiga suur, *ol'jo piakõtsi väläh* `olno? Se

piakselt peaaegu *Koõ sai teri* `piakselt *täüs* Hls

piakõsõ varsti *naanõ* `kuuli *täl är_ piakõsõ ja tiä esi_ kuuli kah* Rõu

pialakuti pealistikku *Nii mitu* `sõrme *pialakuti nua pia õtsa ja laua vahele* `sündis vai `mahtus, *niipalju* `kümnid *sai* Trm **Vrd** *pialakutta*

pialakutta *pialakutta* VMr; *piäläkuta, -ia* Kod; `päälakutta Kuu pealistikku *ladvad pialakutta* VMr; *kahed pri'llid paneb piäläkuta, siis näeb paremass; nüid* `pantse *kaks lage piäläkuä, muss lagi ja tõõne* `alla, *ilos lagi* Kod **Vrd** *pialakuti*

piale|kaudu *niisama see oo muedu* `piale `kaudu `ütlemene Tõs

piale|pidi ülespidi `ranna `äärest `vieti [paadid] `ülemaks ja `kiereti `kummuli, *pohine* `pialepidi Jõe

pialestiku pealistikku `pañdi *pialestiku* Iis

pialikute pealistikku *kui* `külvasid, *siis* `vaatasid, *et üle* `sitme *ei lähä, pialikute ei lähä* Trm

pialmeselt *peamiselt murekad tükkis pesaga* `keeba *vette -- sellega* `leotadi, `liikne `aiguse `vasta *ikke* *pialmeselt* PJg

piamalt peaaegu *Sidä oli* `piamalt *kaks* `puuda ja *kaks* `virsta *maad ka; Sie kumm oli* `oitegi `korge, *piamalt* `korge *tua* `laeni Kuu

piamist(e) `piamist Amb; `piamiste Lüg VJg peaaegu `läksime `vaarikaid `kõrjama, `piamiste *ühe* `rohkuss `saime *kõhe* Lüg; *Ennevanast olid ilma sabata pännid, ma_ ilmama paksud ja* `rasked *tesed, jeared* `piamist `järsku *üles* `poole Amb

piatseld `piatseld Kuu, `piätseld Nõo

1. *peatselt Pääld* `tuule `pardald *hakkas* `piatseld `lärtsütämä *vett sise* Kuu

2. *peaaegu vanast käesivä arjukese, näid käis egä päevi* `piätseld Nõo

piatsik `piatsi|k g -ku Jõh IisR *peats* *Las* `piatsik `õlla `akna `puale Jõh; `Piatsik *on madalast vajunud* IisR

pibal *pibal* g -a Kuu IisR *Rak pabul* *Kes ei* `viitsind [kartulimaad] *harida, ei old ka sügüsül midägi* `saaki *korjada, vade* `paljad *pibalad* Kuu; `Kutsikas *on* `sulle `siia *põrandale pibalaid teind* IisR; *Need on õuna pibalad* Rak **Vrd** *pibul*

***piber** *pibr* g *pibre* Krj Põi; *pipper* g `pipre Hää; *pl pibred* Kaa Mar KJn hrl *pl peber* *Kui päri pole, siis anti ka pibri talve sigadele, pibred polnd küll nii ead kui pärad* Kaa;

pibi

[Varblased] *nokkivad laudi augu alt eina pibri, nendele `aitab kõik Pöi; `peeness läind ein - - oo pibred Mar; eina `pipred `lendavad Hää*

pibi *pibi Kuu Jõh Vai Hel Võn Röp lastek valus, haige; valu saad pibi Kuu; ei tie pibi `lapsela Vai; ärä tji pibi Hel; jalalõ sai pibi, puhu `pääle, muudo väega halutass Röp*

pibi *pibi Nõo Kam lastek lapse suguelund sul om pibi pal'lass, kata pibi `kinni Nõo; pibi tahab kusele, võta pibi `väl'lä Kam*

pibi|mökk *virimökk, viriseja Küll sa oled üks pibimökk, `kuidas sa küll eluajas läbi saad Kuu; pibimoka meele järele nüid suab Juu; mis pibimokka `reakida VJg*

pibisema *pibisema kurtma, hädaldama Jäe ükskord vait, mis sa pibised `ilmast `ilma IisR*

pibr → piber

pibu *pibu Kuu IisR Saa Hls*

1. *pabul Tuo `keldrist [kartuli] pibusi ja pane `porsale `kiemä Kuu; `Mustal `sõstral on nii `piened `marjad `niigu `iire pibud IisR*

2. *peenike puru Rehepessu aig om pibu suu-sil'mä puha täüs, `rõõva puha pibuge kogussen Hls*

pibul *pibul g -a Kuu Rak pabul Ku sa `tuhlid tied maha `nuorel kuul, siis ne `kasvavad vade `varsi, ala tulevad `vaide pibulad Kuu; Ega siis selliseid pibuleid keegi taha (õuntest) Rak Vrd pibal*

-pida *Ls* *aigupida*

pida *pida VNg Mar Hää Rõu aiateivas, -latt või -lipp Aja pida, see oo aja peal Mar; Püstaia `püsti puud on aia pidad, kahe `roeka `kül'ge `lüüdi `kinni Hää; Pida, kats saivast kuuh, kokko kõüdedü paio vitsõga Rõu*

pidal *pidal| Pä(-ä|l Tõs), pidal|l Trv, pidä|l Krk, g -li hospital, haigla mees oli pidalis kaks `korda Mih; emä suri pidalis ää Tõs; läksime `linna pidali, käsi `pañdi ipsi `sisse Aud; alastaja õed on pidalite sees Vän; `linna on pidal ja laatsaretid Hää; ma kuuli, et pidäliss olli viit (viidud) Krk*

pidal *pidal| Jäm Kse Juu Hls Krk, pidal|l Trv Rõu Plv, g -li; pidali- hajasalt eP(pidäli- Mar), Nõo San/pü-/ Krl Vas pidalitõbi, leepra olnd pidalis Juu; temä om periss pidalin Trv; olli pidaliss `aigess jäänu Krk*

pidal *pidal g -i Krj VII Muh; pidalas Muh sõim ühekorra ma oli painajaga ädas, ta pidal `tõmbas mind asemalt maha VII; mis sa pidalas sii `peale joosed Muh*

pidalas → pidal

pidalikku *pidalikku allaheitlik, kannatlik `naine pida olema `kaigega pidalikku, sel ei ole `oigusi midagi VNg*

pidali|tõbi *leepra Pidalitõbi pidi päritav olema ja nakkav ka Krj; `enni oli pidälitõbi, nahk kesteldas ja ei pidälitõbest saand `keegi `terbeks Mar; pidalitõbega justku kõduneb ja nahk on justku lubja, kukub maha Vän; vanaema jäi pidalitõppe, siss `viiti `sauna ära, omale tegid uue sauna Saa; oli üks naesterahvas pidalitõbes, sil'manägu oli kañti, `nartsudega `kiñni Juu; pidalitõbi õlema - - nagu suamus ihu piäl Kod; aetev `muhkõ üless ja nu? väege `süitev, tuu? ollõv pidalitõbi Krl; pidalitõbi um tuu, ku? mädäness mõni kotuss Rõu*

pidali|tõbine *leeprahaige `Audagus oo pidalitõbised keik koos Khk; pidalitõbised viiasse Kuudale Muh; pidalitõbised oo `kärnä Tõs; pidalitõbine inime mädäneb Juu; sääil olli perenaine pidalitõbine Krk; `terve inimese lännuva iin, pidalitõbitse `astnu kõige taka Nõo; kiräst olõ lugõnu?, et pidalitõbitse? `kanti jeesussõ ette Plv*

pidama¹ *pidama*, (ma) *pea(n)*, *pia(n)* R eP(*pidan* I) Trv Lei Lut; *pidämä* Kuu Lüg(-mäie) Vai hajusalt eP((ma) *peän* Mar Vig Tõs Juu, *pidän* Kod; *pedä-* KJn), eL(*pedä-*), *pidäm(e)* M San Krl(*pedä-*), (ma) *piä(n)*, *pia(n)*

1. midagi või kedagi kusagil või mingis olukorras hoidma *kilud`suolati kohe ära, kilu enam riim`suolas ei`piatud* Kuu; *on viel`leibä nattukese, sie viel piab tädä elos* Lüg; *ega meid`jõude ei`piatud* Jõh; *külä mehed pidäsiväd`rüssi joes* Vai; *under`tal`je pidas rinnad änam koos* Jäm; *mihed`rautavad obust ning naised pidavad`jalga; ma_s räägi seda mette kellelegid, pidasi nõnda oma tæeda* Khk; *asjad peab`kordas pidama, et alati võtta oleks; meest`peetakse sõnast,`ärge sarvest, obust ohjast* vns VII; *kore kondiga obu ai pea liha peal, lihab lahjaks* Jaa; *Meri meite elu sihes pidaja oli, maa pole sii midagi annund* Põi; *kes sui ää sureb, seda`võigid`rohkem kodu pidada kut kolm`päeva, lehk tuleb taha* Muh; *arki pidama,`panta pæ`alla ja jälad öles* (tiritammist) Emm; *suuremad paadid`peeti meres`ankru peal* Phl; *kaupmes annab ikke tagasi, egä_s tä`eesele pea; kuda ma neid üksipäni`silmas saa pidada,`lapsi ja`loomi* Mar; *jo mo silmad nii`peeti, et ma neid ei näind* Mär; *kaks õde oo surn, kolmas minemäs, tiä kui kaua mind`peetse* Var; *Ää pidäg külmä`jõlmaga ikka ust päräni* Khn; *urnuid ei pia koa rahu* (halvustab) Aud; *peab oma mõttes, ei räägi paelu* Tor; *piab`enge sehes rohudega* Hää; *kelik piab`vankre kuuş* Saa; [leetrihaige] *piati pimedas, siis ei rikkun`silma* HMd; *mõned`piavad alati seda`viina kodo,`loomadelle [rohuks]* Juu; *nemad`korjasid kohe sügise seda aput`piima -- ja külma kääs pidand seda* KuuK; *linad, mis me ära kupardasime, viisime`jõkke likku, kaksteist`pääva`pieti lius* Amb; *sui pala muidugi, või jo`jalgu`riides pidada* Ann; *perul obusel`pietakse ikke suurauad suus* VMr; *mes sa`inda pidäd, lahe`natke odavamass, siis õssetasse`kõhe* Kod; *teinekord oli keelatud, et ei tohi edasi`riakida -- aga kus teine ei jõud pidada, lobises`väl`ja ikke* Lai; *selle pudruga ma`piagi`ende`enge sehen* Krk; *piä kõrva`valla, ku ma sedä`asja sel`late* Hel; *kudass käsi kääneb, nõnda piht piab, [st] merätse langa tiid, nii ta sul kannatab* Ran; *näl`län`peetu lehmä piim om lahi;`var`gil om ka`kke ädä, ei`peetä neid rahu`koskil* Nõo; *vanast olli puu anuma, nuu`tahtseva kõrran pidädä, siss`ol`li piim ää* Rõn; *ta ei peä midägi sisen, ossendes* San; *Nahk pedä`suu`ni koon, liha ei olõki?* Urv; *naidõ sammu`hainuga piat õks lehmäl elu sisen pedämä; miist sõnast`peetaksõ,`här`gä sarvõst`veetaksõ* vns Har; *mia kuulõt, tuu`piä`hindäle* Rõu; *susi süü`hoiõdu aša?, pini pik`ält`peedü?* vns Vas; *ma`peie tuud`malka nii`kõvva peoh kui* Rüp; *tiä`i kui hoit, kui peo pääl pidägi* (hellitamisest) Se; *üte`kæega pidä,`tõõsõga`lõikass* Lei; *latsõ?* `veikese? *pidävä?* kümmelt kua jo?, `lätv? *patalõ* Lut

2. säilitama, alal hoidma; mitte loobuma, millestki kinni pidama *lapsesest`saadik --`täüdüs sie rand puhas`olla ja mina ka nüid igä pidin sen`puhta* Kuu; *nie one kaik sanagad inimesed,`neie sanad`jäävata`pietavast* VNg; *luoma`kõhta`jällä on`säädos`pietod, sügise`miskese ma tappan ehk`miskese järäle jättän; kel ia pia, sie piab`mieles kõik`asjad* Lüg; *monikaine obone pidä tied* Vai; *kes es pea nõnda seda`kurssi, lükkas parre maha* Ans; *pea ikka`piiri ka; jõvad sa`kõiki`asju`meeles pidada, mis`soole räägitase* Khk; *ma usu, et ta oma sõna peab, nõnda kut ta lubas* VII; *mei pole pidand sest* (keelust) *persetki* Emm; *kuda isä oo teind, siis lapsed ikke pidavad sedä`pruuki* Mar; *kuer ei pidand`jäl`gi,`kaotas kääst ää; ei mõesta parajust pidada* Mär; *kohto`siädust tuleb pidada* Tõs; *pidasid ikka oma`tõotust* Tor; *ma pian oma sõna* Hää; *ei pia saladust, reagib kõik`väl`la* Nis; *pidage`mieles, mis te olete vanematest näind ja õppind; millest see tuleb, et ei mõista`piiri pidada* Kei; *enne akkasid`kangesti vene`usku -- soab nähä, kas te peate ka oma`usku* Juu; *nied on merepüü`riistade märgid, kõik talud neist ei pea* (ei kasuta) JõeK; *obune ei pia tied* Koe; *pudrupia, mis sie kua*

pidama

mieles piab VJg; täl ei õle `õged `motso egä aru, piäb jo `piiri pidämä õma jutuga; tämä_o miälen pidäjä, tämä ilman ära ei uneta, sõna pidäjä Kod; joodik on nisuke lakard, ei pia `korda, perekond on söömata Plt; karja koer paelu ei piä `jälgi; ei `märkä aru pidädä, juu liias täis ennäst KJn; temä peab `kangeste `puhtust Trv; ta tööü küll, aga es pia sõna Hls; ka (kas) nemä `mõnda kellä `aiga `piave (tegutsevad, millal juhtub) Krk; me rahvas `väege pedävä `usku Hel; mia jõvva siss `kõiki meelen pedädä, pää `onte maakerä ei ole; ei ole našterahvast, kes majan kõrra piap Puh; esäd es ole, aga mia pedäsi kõva kari, miä es lase poesil koheki `ulku ei minnä sedäsi ul'a pääle Nõo; noorõn, ku esi viijl ollit laits, siss -- es tiia meelen pidädä toda vanaaja ello Võn; ku `täriminil ei massa, siss nõvvetes `sissi, kui `tärimini ei pia San; ta ei piä omma sõnna Krl; nuu ei mõista `piiri petä?` juumisel, siss joova henne hulluss; hobõsõl om hää meelen pedämine, kos ta lätt, sääl tulõ ta tagasi kah ilma ešsumäldä Har; tallõ pinile võta?` malk ja ublota nii, et ta meeled pidä Räp; tark inemine, kes pidä kõigilõ `õigut (on õiglane) Se; kea pidä hüvvä süänd, tuu iks saändilõ and Lut

3. midagi või kedagi tagasi hoidma, ohjeldama *Pea `leuad, kui `jouad Kuu; nied akkasivad `ninda `naurama seda lugu, et ei saa `nauru pidadagi Lüg; lapsed vahel `itlevad ikka: akkame tött pidama (st proovima, kes kauem naeru suudab pidada) Khk; Kui see jutujärje käde saab, see_p saa ju ennast änam pidama Kaa; Pea ette vahest eese moka moas koa Põi; kas sa pead oma lõuad Muh; ei jõua `eese kätt pidada, `kerge `kääga, kohe lööb Mär; ää räagi änam, piä suu Tõs; mis sa `tühja porised, pia parem enese moka vaga Hag; suulas inimene ei pea suud Amb; ei suand ma ennäst mitte pidädä, kõnelesin `väljä Kod; kui se suslamoor aga oma suu piab, et ta `mulle `viina müis Lai; mia olli tubli pois, et nevä mut es pea Hls; laku perset ja piä lõvva Ran; temä es pia kust Puh; mis sa alasi larmidset, pia suu? Krl; ta vana tabakõnõ ei pia külh üttegi varast Har; Ei_taad poissi piä_`päitse ei_paela?, ta tege miä esi_hääss `arvass Rõu; raha piät kõgõ kāk`üsih olõma -- egass taa ribah lukukõnõ midä piä ei? Vas*

4. a. kestvamalt ühes kohas või ühesugusena püsima; vastu pidama, kestma *talust `viidi üks ärg `moisa `künni `ärjast, ei jäänd pidama, tuli aga `ohta koju Hlj; niit vilets, sie `õmblus ei pia, akkab `purguma; lumi sadas ja sulas kõhe `vällä, aga `vaata puu `pääle jäi pidämäie Lüg; see katus oo juba kakssada `aastad pidand Khk; Sukasääred oo alles üsna pidajad, peab uied peed otsa jätkama Kaa; Ega `oasta sai oma täätud jägu kõit `tehtud, mis see kõis siis pidas, mõned `oastad Põi; ega see riie pea kedagi, õhuke lirts Mär; kui uus aid `valmis `tehti, see pidas kümme `aastad Var; läd laevad pidäsid kakskümnen `aastad, kuđas puud olid Khn; Ega hobu ei via, kui luuk ei pia vns Hää; loom lähäb, egä tal kusagil pidämest põle Juu; arv sukk on `kuotud, on aga kokku ämmeldatud, ega sie pia kedagi JõeK; kas juurte korv pidas `rohkem kui `viiste korv Amb; `teibad ei tahand kudagi `muasse pidama `jääda VMr; lai lumi jääb maha, jääb tee `piale `paika pidama Lai; eläjä jooseva `kiini, ku kiini väl`län, ega sõss eläjä enämb ei pea Trv; jää om `seante kore, pudeve, ega ta ei oole `seante, et ta pidä viij midägi Krk; Viisu_nõgluti viijl alt `ahtakõisi `niidsiga?` är?, sõss nimä_sai_kõvõmba ja_pei_kavvõmb Rõu || jätkuma Kae_vanast mõtsan puid pidi, es sõss kiä `halva puud kodu tuu õs; Jijhn neid pidi, alasi o`l sul `värski kala võtta?` Rõu **b.** (hrl impersonaalselt ilmastikust) üks nädäl`päiväd pidi kagu `tuuli Kuu; piass nüid pidama jumal `kuiva, et saab ein `tehtud Lüg; kui `ilma piab, siss läheme Kihelkonnale Khk; Mõllas ette mütu pääva ühtejoomi lund, täna ilm jähi ometi püsut pidama Kaa; On puud sügise kaua roheltsed ja `lehtes, siis peab `pitka sügist, talvet pole nii pea tulemas Põi; nüid akatasse rukid `lõikama, kui `kuiva `ilma peab Muh; peab kõva talvet, ei annagi külm järäle Mär; Sellekorra piäb pitkält palavi `jõlmu*

Khñ; nii kalgid ilmad peab iga päev JõeK; kui oli põud, kuiv võttis vilja ära - - vaest pidas mitu kuud `kuiva Trm; ei ta nüüd vist sadama akka, pidab taheda Lai; ku ta iki nõnda väärt tiid piass, et puu är saass vedäde Krk; seräst vagust `ilma ta pik'äld ei piä Ran; mõnikõrd piäp `talve kavva `kuiva `kül'mä Kam; seeni `aoni pedi hüvvi hainategemise `ilmu Har; ma sõss lää, kui jummal `ilmu pidä Plv

5. pidurdatuks, paigal püsivaks, peatatuks tegema või saama; mitte järele andma Kova `vuoga `ankurid igäkerd ei pea Kuu; [laev] `puutus `pohja, ei jäänd pidama VNg; tõkkes ees, vesi jääb pidama Muh; kui `kutsar saand obosid pidada mette, siis ta võttis isi ohad `peosse LNg; Mia sua `minnä küll, kedägi põlõ pidämes Khñ; lehm läind põegiti tee `peale ette ja autu põle saand pidada, sõitnd kohe `otsa Vän; üss pidi kolmande viiru `peale pidama `jääma Jür; `siuti narsuga `kiini, võttis vere pidama Amb; meie pul'l pani `juoksu meie kääst, ei jäksand teda pidada JN; jättis ühe turba jägu alt `leikamatta, et vesi jäi `sinna pidama, et `piale ei tuld Rak; jäi pidäme `sinna, oksa `külgi jäi pidäme Krk; piä piä piä, las ma esi paenuta `endä üless Nõo

6. mitteläbilaskev olema (hrl vedeliku ja soojuse kohta) juhtnast `saapad olid üväd, ise pidasivata vetta VNg; ku `terva [saabastele] `paljo paned_s piä `suoja enämb, `lähtö jää Vai; Paet äi pea vett, see tuleb pidajaks tiha Jäm; kiha puñn äp pia `inge, pane närts `ümber Khk; Jõulu õlle tegemine oo ukse ees, oome paneme tõrred-tannid liguse, et nad pidama jääksid Kaa; Tuul uhistab roami ja loasi vahelt läbi, äi tea mis `sooja see peab Põi; uks arvaks kuind ja kulund juba, ei pea tuult Mär; pool`viltu saavad [harjapealsed õled] `säetud, et ta `vihma koa peab Mih; `sõuke rätik piass koa, mis ikke ko `kül'mä pidas ja tuult pidas Aud; `saapad pidavad vett Ris; puussepp - - lihib kaks `lauda nii, et ta vett peab Jür; maja ullem kui sara, ei pia tuult ega `vihma Koe; tünni põhi ei pia `ästi, `imbib aga vähä `uaval vett `välja Kad; kui ärä `kuinud on [puunõu], siis ei pidä, vii likko `oito - - siis pidäb Kod; kõva vanutus `olli, pidäs `vihma ka Vil; sann ei pia `lõunu, aken om `valla Krk; siij ei pia `vihma, siij rõuk ei `kõlba kohekile Hel; ku kõrralik kolmjalg om, siss ta piäb vett küll Nõo; `pištü katusõ? ei piä? `vihma ei lummõ Urv; annom ei piä? `piimä Vas

7. midagi või kedagi enda kasutuses või käsutuses hoidma a. (omandist, ärist vms) `saari ajal üks mies pidas seda vabrikut Hlj; `kuoliõppetaja pidi maad ka, suvel tegi maatiõd, `talvel `jälle pidi `kuoli `lastele Lüg; pidäs `puodi siin Vai; mo vanamad pidasid ühe teise mihega maid kogu (koos) Jäm; siis oli paar `võrsta `eemal, koes ta `koltrit pidas Khk; inimesed peavad jo maid pidama, teisit nad ei saa Mar; ma pidasin sel ajal vana `kõrtsu Mär; sai talu pidädä, oli rübelemest ja `tõmmamest Vig; läheb moade `piäle, akkab maid pidämä Tõs; mees oli sõjas, ela nella lapsega - - ja pia siis `kohta HMD; nüüd enäm `peetä nii paelu `metsäsi Juu; vend pidas `trahterid VJg; sulased ja neisikud õlid mul, õlin talu pidäjä Kod; akasin vekest `põldu pidama Plt; naine pidä pess ütsinti kotust Krk; mina olen kavva `põldu pidänu Ran; nemä saeva talust `valla, nemä_s ole põllumehe, es jõvva talu pedädä Nõo; esi ma olen ka `veskit pidanu VÕn; niä_péiti taad kotust kümme `aastaga Krl; ku_ma viij `poiskõsõ `surakõnõ ollli, siss `naksi jo maad pedämä Har; kes alošt elämist, tuud üteldi, et `puustusõ pidäjä (asunikust) RÄp b. (koduloomadest) kaheteis`kümme vakkama oli oma `einamad, `palju `sellega sai `luomi pida, ühe `lehma, obuse, paar `lammast VNg; `naaburi pittä `pallõ `anni Vai; pidasime viis veist ning kaks obust Khk; sa tahad `lehma pidada, neist eindest saa ju lammaskit `süia mette Pha; siit inimesed pidavad vähe emisid Põi; nee on ühed kuivad maad, `aitavad alvemad `viljasi küll pidada Emm; `valgid `lammud `peetässe ike änam Vig; Ku `rohkem anisi `piiti, siiss anikõredest `tehti kera alused - - `kuivi `erni `pañti

pidama

`sisse, kõrisesid ilusti Hää; `piasid `ärgi, ärg oli kõvem `viama kui obune Ris; nii `vaene küla, et ei `jõutud `lehmi pidada Jür; peab mesilasi teise tüö kõrval Amb; millega ma seda põrsast viel pian VMr; ma õlen näid küll pidanud, punasid ja `val'gid ja kõrbobesid; kukke pideti kellä asemel Kod; ku kodujänessid akati pidama, siis akati läkiläkit tegema Lai; ta ei jõua enäm `luuma pidädä KJn; mis sest vanast `oinast `peetas_sis Vil; ku tõise kätte mesilinnu pidäde annab, siss kuri silm käüb üle Hls; sij om üits obene, kedä võit pidäde, terve ja illus Krk; me siin `partse es pia, pardsi tahava vett Puh; ma_le lammast pedänu ja ole pügänu kah; kos rikass peremijs `olli, kes `anne pedäss, sinna märdisandi lätsivä märdi ani `süüjä Nõo; kuus `lehmä ol' iks ilmast `ilma, taluinemise `kiitsi es `piävä Ote; paar kuud pidäsi `lehmä, ai tuu liha täüs ja jäl_möi är^o Urv; maal ei saa õks tõisildö ellä^o, piat iks eläjeid pedämä Har; saa ai_kannu pitä^o, külä pini_`kotjasõ_kana^o ar^o Vas; talvõl pia ai^o üttegi^o `lehmä Se c. (inimestest) enamb ei saand `kiegi `tienija pida Hlj; egä kaik pere `miehed `eiväd piä sulaisi Vai; `mandril oli ikka teist `moodi kohe, sää l olid `jõukamad, perenaised pidasid `teenijad Krj; `suilene ja `aastapoiss, kuidas killegil `jäksu pidada oli neid Rid; ei mette jõun sulast pidada Aud; mõni peäb ike sulast koa Juu; ta pidas kaks sulast ja siis tal oli neli tüdrukud Pee; no mina olen neid `möldrid siin ära seitse tükki pidanud Äks; temä esi ei jõvva tetä, siss ta piap `poissi pidäme Krk; nuu õks peiti `tiindreid Har; pei^o `orju, muidugu manitsi^o ja käsi_`tõisi Vas d. (mingis ametis teenimisest, teenistuskohal olemisest) pidä `tiisleri `ammeti ja tie kaik tüö, midä ede tulo Vai; ega ta seda ametid omitegi saa `peetud Mär; `Vaesõmad lapsõd pidäsid ikka karjatsõ amõtid Khn; peab talitaja ametid Ris; ei pia `kohta -- ühest teenistusest läheb `teise Ann; mitte `üstegi ammetid ei pidä Kod; elukuset võib igaiüks pidada Lai; tük'k elu `aiga sai sedä ammadit peet Krk; kes temä ametit tiib, mes tä piäb Nõo; üttegi tuij `kohta timä es piä Ote; mis ammat sullõ andass, tuud piat sa_ka ausadõ pedämä Har; saa_i tast pussagust üttegi ammõdi pidäjät Rõu e. (muud juhud) rebäne piäb pesä `metsäs Lüg; `seitsme jalane süllabu ikka `peetse Muh; ei me muu nime pial tend küll ei pidand Hää; mõned `peavad kolme õlmaga rüasid Trm; aja `lehte ta ei piä, raamandut ei loe, tõste seldsin ta ei käi Hel; tegijä tedä ei taha, `ostja ei saa, pedjä ei tiä täst midägi = surnu kirst Nõo

8. (põllukultuuride kasvatamisest) `piavad vel `paergustki sää l linu maas Hlj; suvirukkid, neid pidäsin minägi `ennemäst Lüg; `kaeru sii es `peetagid maas, sii olid odrad `rohkem Ans; `mümed `seltsi `tuhlid -- punase koorega pole pidand Pha; meie ei pea enam upesid maas Muh; nee on ühed kuivad maad, `aitavad alvemad `viljasi küll pidada Emm; nääd talve rukit ei pea Mar; pal'lu sa `otre ja linu maas pead ka Mär; sii pool ikke `peetse `rohkem porgandid Aud; `piasid `ärgi, ärg oli kõvem `viama kui obune Ris; `läätsid `pieti ka KuuK; tema pidas tubakaid omal Ann; `püüli sai küll, mõisad pidasid nisu muas irmus pailu Pai; neid (kartuleid) `pieti süöma jäust `aedades Rak; vanass pideti pal'ju `õtru; mina pidän ube ja `ermid egä `uassa maan Kod; `ennevanast on `peetud kanepid Lai; ma ei `piagi ääp uba Krk; nigu nakati `kartuli `rohkemb pidämä, katte näl'g kah Ran; ma pidäsi türgi `kaara -- tuu ol' kõvemb Kam; mi_`peiti kaõpit Krl; `tatrekko `peetäss `mehtsede peräst Räp

9. (riietuseemete kandmisest; ka ära, kulunuks kandmisest) neid pikke `säärega `tossu ma ei ole pidänd Kuu; `nuored ei pia `särki VNg; nied on juba `pietud `riided Lüg; ame on sie, midä `toisi `riidi all `pieti Vai; tal oli pool `peetud kuub üll Khk; nee `riided oo juba ää `peetud, vanaks `kistud Muh; meie `peame ikke veel linasid `särka Mär; viisad, venelased pidavad neid Lih; mina pidasin koa lapselt õhe kuue ära Mih; `peetud jak'k, künnäsnukad juba `katki Tõs; Nüüd pidäväd enämiste kõik `suapu; Rikkad suavad `siidi ning samõtid pidädä (neist valmistatud rõivaid kanda) Khn; linased särgid on pidada Hää; `pastli `kingi

vahel mõned `arva pidasivad KuuK; ära pia oma uut `kleiti ära JMd; ennemalt vanal aal `pieti pikki kasukaid kua VMr; ma pidän sedä jakki egä `päävi; `suapad juba vanad, ärä pidetud Kod; viisk rajakas visati aa `jäärde või `tulle, kui ta ära oli `peetud, vanaks läind Lai; ma pidässi siu kuvve ärä Trv; mul oli pal`lu `ammid, aga nüid om kikk ärä peet Hls; kolme `kõrdise lõngast paks -- sukk, egä päe pidäde Krk; mõnel `ol`li rõevass kavva säll`län, läits pidämiseega nädsele Ran; villast om kahju egäpäiv pedädä, ta `troisub ärä Nõo; pajo koorist `koeti koton pidädä viisu, lõhmusskoorist `koeti `kerkon kävvä Võn; mul om külländ `rõivit, ma ei jõvva är pidädegi San; no^o omma jälle na `vahtsõ `rõiva `kaitski peedü Har; vinne `saapa^o, vanaesä pidi noid `saapit Rõu; ma olõ õi_ `sal`li pidänü^o, mu_pää mõista ai_ `sal`li pitä^o Vas; mul omma^o viil viiso^o -- linadsõ viiso^o, `hõste tei^o, kavva pei^o Se; kumak, `säähntsit `hammit `peeti Lut

10. a. mingit tegevust, toimingut sooritama, läbi viima siel `pieti `riidu ja `pekseti üht toist VNg; egä `iestlane sõda pidand -- `sakslased ja venelased ikke pidivad Lüg; siin `selle `kõrtsi `juures `piati ka `laada Jõh; pappi akkas `jutlust pidämä Vai; mõnikord taluperete `juures -- `peetaste `palve`tundi Jäm; jänese `jahti `peetasse jo; `metsas `peeti kivi `ääres `pillerid Khk; enne `peeti si vallamajas ka kohut VII; Õpetaja käis ikka seal teenistust pidamas Põi; nad oo `sõuksed `muistsed inimesed ja pidavad `kuntsa ikka veel Muh; tä akab seäl kõnet pidämä Vig; kui `laata `peetse, jo siäl laadalesi oo Tõs; poisid akkašt kisa pidama ja koerad `joosid ehmatades `välla siis HMd; peäb `vahti pidama, et `võeraid -- läbi ei lähä Hag; mõni targa `peaga ei õkita, `puurjus `peaga nagu võtab sõna pidama HJn; üks saunamies käis siin karjas ja tema siis pidas ka nisukest `kuñtsi -- tema ei taht, et `riede loomad `lahti `lastakse Amb; sial peres `pietasse lina ropsi `talguid Koe; mul on tuld siin `suuri `võitluisi pidada VMr; sij õli `lahke sõnaga õpetaja ja pidäs ilosass `jutluss; lapsed pidäväd `niskess pillarid Kod; pidas pika eebistli Lai; `muistsed inimesed pidäsid `paastu küll KJn; enne sõda `peeti palvet koolimajaden, kun kiriku kaven olli; temä pidäs neid `kuitse egät, mis pidäd aänds; pidäsim egä `õhtu `simmanit Krk; üits `aste lõvvakass naene lännu sinna kõne tuuļi ja pedänu kõnet; Soel `peeti egä nädäli pits`palli Nõo; `uskligu`petti siin `palvõtuñni Krl; ku_sa olõt opõtaja ammaadi pääle lõönü^o, siss pia_ka rahvalõ tubli^o jutusõ; kolm `päivä `peeti tuuļd `jahti Har; esä pidi `tal`git kah, kivividämise `tal`git; pidi mitu `aastat tuuļd pillakaari Rõu; imä mašs raha [ära], siss jäi `oksjuuñ pidämäldä^o Vas; `maakõ `süüjä -- kaalatsõ õks pidävä tuud `mängu Se; `pallust `peetäss kerikuh, kalmõhtõ pääl, kotoh ka^o `peetäss Lut

b. mingit sündmust pühitsema või tähistama `enne `piati `pulmi mittu `pääva Jõe; pidasima ikke `joulubud ka VNg; `mihkeli`päiväst `keideti olut ja `juodi `viina ja `pieti pühä Vai; `peeti suured joodud Jäm; mõned pidasid veel `lühtri `peeva, `küinla pee oli ennem Khk; `pulmi, neid sai `peetud ikka nenda tali`põlves Krj; õõ läbi `peeti `lähkri `joomi Muh; tegid suur `reeda tööd, ei pidand sedä `ühti Mar; ta peab tänabu oma süñni`pääva, lähme koa Mär; `õhta pruudi poolt pulmalesed läksid tagassi ja pidasid seal edassi `pulma Vig; kui kosjad juba `peetud ja kord juba kirikust maja kuulutud, siss läks ruut oma lähäma sugulaste `poole PJg; `piati `suuri pidusi HMd; `moarja `pääva naesed pidasid Jür; nad tahavad juami pääval `pulmi pidada JMd; ülestõusmise pühad -- `pieti kolm püha ikke `uhkelt ära VMr; `kutsuta kõik sugulased ja tuttavad kokku matukse pidu pidama Rak; sij õli rikas pulm, kaks `päävä pideti Kod; siäl `peetässe varusid KJn; siin `peetse üte `puhku pidusid Hls; kutsuti sugusel`ts kokku peiet pidäme Krk; kes kõik pühä piäb, sij kõik näl`lä näeb vns Nõo; peni `aeleb, pida `pulmi (jooksuajast) Ote; `peie tuleva iks üitskõrd pidädä, pidägu siss mahajääjä, kudass na tahava Rõn; ol`li_`puhtõ_`peedü^o, ol`l isiga tapõt Har; timä `väega`suurõ pido pidi, kõik`

pidama

sugulasõ, kuís kokko Vas c. (arutlemisest, kaalutlemisest vms) ei tia, mida `plaani sie pidab Hlj; siis `piämö pojaga kahekeste nou Vai; keisid koos aru pidamas, kuidas karjamate `aidu jägada Khk; isto maha ja pea aro Emm; ma piä ikka `plaani, kas mia lähä, mis `asja mia tie Khn; `peavad `ühte aru, mis nüüd tiha tuleb Hää; naesed pidan oma `keskes nõu Ris; mes kurjavaemu `kompalid näd pidäväd Kod; saivad `kaldasse `väl'la, sial `puhkasid obusid tükk `aega, siis pidasivad aru Plt; `piäme üits ümärík nõu, siss lääme Hel; pidänuva oma `keskel nii aru ja toda `viisi `jätuvagi Ran; ulganiste kuun, siss pedäsivä sääl `kahja Nõo; `peimi tan `plaani, et kuiss timand na `kartoli saavavõ `võetuss San; `Mõisnigu_pidänüvä? nõu kokku Urv; ma_pia õks arru pedämä uma elu üle Har; siss `peeti salanõu kokko, `ánti valitsusõlõ tiidä? Rõu; nuu_peivä_ `plaani, et kost raha saasi? Vas; na? pidävä? tsõõrikot nõvvo nüüd esi `hiindä `keskel kuuh Ráp; sel'dsiga pei? `märku Se

11. tööd mitte tehes, süües, puhates või muidu tavalisest erinevalt aega veetma nämäd piid sidä videlikku - - neljäs päivä `ehtut ja Kuu; `Mõisas `puhketundi ei `piatud, a küläs `pieti ikke Jõh; `lehmäd pidiväd `lounet, magasivad Vai; rugid leigeti ühe valuga ära, ilma vahet pidamata Khk; pidasid `õhta natuke `aega lõbu, tansiti; teised panid ennast magama, ma läksi külase viderikku pidama VII; ma pea koa oma `lõunakorra ää; es kedrata mitte, es kojota `võrka koa mitte, lapsed kõisid vidust pidamas Muh; nõrjotan muedo sii, tee kedägist - - peän `laiskust Mar; Õhekorra `ol'li, meie tüdrikud pidasim kõik ämarikuaega Hää; mis vihma püha sa pidasid, põle ju `vihma sadandki; sai ikke videvikku `peetud, reägiti kodo `kääjatest ja Juu; lehmäd pidasid keskommikud, magasid ja mäletsesivad JJn; `peeti ikke omikupealist ja `lõõnapealist koa Tür; võtab just nagu `tatra `veski, pia õige vähä vahet; karjus peab süema `korda VJg; `tuiskas vahet pidamata Pal; `õhtaline on `peetud Lai; nüüd pia `laiskust või tii mis tahat Krk; talul `ol'li kuus last, kõik suured laste karjad, kes pidäsivä `nal'la Ran; eläjä pidäsivä süüm `aiga kellä ütessä `aigu Puh; ku kikass kirg, siss pedäss tükk `aiga vahet; õtak tuleb, siss lää `säangi videvikku pedämä Nõo; ku ämärík tulõ, siss `latskõsõ nakassõ `vesperit pidämä Võn; olõ õi_ `haigõ, ma_pia nisama `laiskust emedä; see hopõn om see päävä vedäni ilma `vaihe pedämälda Har; tii_ tüüd tüü_ `aigu, piä illo ilo `aigu Rõu; meil ka vaia õdag är_pitä? Vas; lätt ütte kokko illo pidämä Ráp; vigurinõ mijs, mõist `nal'ja pitä? Se; `kärpse pedava lõunõt nalj Lei

12. hoolitsema, hooldama, ülal pidama piab oma pere iest muret Lüg; Kes on iast ualt pidand, siis `mitmed on saand ka kolm `kümmä `kartuli senest pesast Jõh; kasupoeg piab paramini oolt kut oma poeg Khk; on ikke muret `peetud looma eest Kär; õheksa `poega `ollid, katsu pidada Phl; need ikka pidavad vanadest muret Rid; Obo `raskõ pidädä, aga üsã iã kua, ku_ta omas käest võtta ond Khn; ta peab minu iest varu, `uolitseb JõeK; vaest last siis sedasi `pietakse KuuK; ta sai lapsest piast küll `iaste `pietud JJn; tema (kits) ia `kerge pidada Ann; pia ise varu, muidu jäed iljaks Kad; `tõõkas mees, küll tema oolt piab, et perekond toidetud saab Lai; piat uult ja muret pidäme, kust jälle `laude saa; sääl talul peets peret `äste Krk; kui mia es oles siss temä kää iist `uult pidänu, siss oless ta üte `kääga `ollu Puh; võõrass vanainime `olli, aga ta pedäss ja süüit tedä Nõo; sõsar - - ütäl, et mina tidä ei saa pedäde San; seo maa no_joud teid `kõiki petä?, `mustlasi ja `vendläisi; hopõn taht õks häste pedämist, siss ta om illuss Har; poig ol'l, a jovva as essä pitä? Vas; palo ol'l pidämälädä? (üles harimata) Se

13. mingis püsivamas füüsilises või psüühilises seisundis olema, mingeid suhteid omama nied pidand `sõprust kahekeste jo mittu `aastad Hlj; tie asi `selgest, mida sedavisi viha piad VNg; `naine piab `poigadega `sehvti, ei tie vanast `asjagi Lüg; Mina `kauva `vimma ei pia IisR; sai siis moo `peele vihaseks ning peab viha täna päävani Khk; see üks paha inimene, mis

`sõprust sellega maksab pidada Mar; Mõni mies piäb `kahtõ naist Khn; tüdrek akkab `sehvti pidama poisiga JõeK; mina ei õle elopääväd `liitsinud egä liiderlikko pidanud Kod; oora täkk -- ühe naiste`rahva teeb `puhtaks, siis akkab teist pidama Plt; sij om mitu miijst är pidänu, jääss iki üle; mia pikält viha ei pia, mia `ütte ärä rips ja raps Krk; pidäsiva `sõprust Ran; Luke küllän `olli üits tõese mehe naene, sis_ta pedäss tollega `plaani (kurameeris); lepime ärä, ega mia viha pedädä ei taha Nõo; tuu om `säärne naanõ, tuu pedä `kõikõga_ `sehvti Har; timä ol' naost must ku maa, nii pahandust pidi (väga pahane oli) Vas; ta om üts mõistlik miijss, kellega `sõprust võib pitä?; ta pidä nii kavva murõht timä üle ja murõhtass `perrä `väega kavva `aigo Röp; muni tahasi mitund naist kõrraga pitä?; timä pidi tuu `vaesõ `pääle `võhluist; häbel`äne tütarlats, pidä õks häpü_vil Se || teat elu elama pean nüid üksi lese `põlve pidama Mär; oi põlvõkõisi, mis_säl `peetüss sai Plv

14. kellestki või millestki mingisugusel arvamusel olema, arvama, oletama (hrl translatiiviga) `Narri ei `piedä miheks egä `kiiska kalaks Kuu; `ennemast `pieti äbist, kui `viina võttas Lüg; `Nendel oli `keike küll, ei pidaned `pal`just `raiskada IisR; ma es lausu midad, ma pidasi see nairuks Khk; oli ee simajas riie küll, aga ma pidasi `kalliks Mus; varast sa_p või ju kudad `moodi oma vääriliseks pidada VII; Kuidas kiskid paramaks peab Emm; nel`läba `õhtod `peeti ikke enämäks kui `teisi `õhtosi Mar; sõrasilm, sedä oost `peetässe alamass Vig; Mia_mtõ põlõ muedu vana, mia sio vanaks `pietüd (sina pead mind vanaks) Khn; ta peab ennast ei tea ku `uhkeks ja suureks Hää; `enne vanad inimesed `peasid ikke väga `kal`liks toomabä `õhtu Ris; sõpra tuleb ikke `armsaks pidada Juu; nääri`pääva `peeti pühaks, siis ei `tehtud kedagi Ann; seda `pieti alvast, kes külast `kruami `oõsis VMr; ta ei pea enamb ema emast VJg; mõni pidäb ennäss enämäss, `uhked et jumal `oitku Kod; `mihkli`pääva pidati pool pühast Lai; ta peab mind narriks Plt; pidä tõnetõist `kal`liss Trv; nemä piav mut rumaless Krk; saeva iki nohelda inimese küll, sinu es `peetägi inimesess Ran; sa piat miu nigu lolliss, et kitat miu Nõo; maa tüüjd `peeti iks kõege alambass ja mustõmbass Kam; ei tää? anda?, `pal`luss pedä Urv; saa ei taast `põrsa `ostjat, ta pedi `henda `kal`liss Har; sedä `päivä `peetäss pühast Plv; tuud pei ma_kül? `immess, et `minti mu liha `tõrdu mano Vas; olõ? esi_täüs miijss ja piä? tõist kah mehest; mis `särtsest `ausast pitä?, igävene kel`m Röp; inemise vaim om sääne, et tä pidä hinnäst alandlikuss Se

15. hoolima, lugu pidama, (kõrgelt) hindama (hrl elatiiviga) ei tia, mis ta enesest `oite pidab Hlj; Ei mina tia tast pidada kedagi IisR; `toisest pidi lugo, aa `toisist `poegist ei midägi Vai; `Püskust peksist ma äi pea ja ära tappa sa äi tohi Jäm; lammas äi pia raadist midaid (poeb traataiast läbi) Khk; inimene epitab ennast, peab ennast lugu VII; paneme küll lippusi üles, aga nendest nad (kajakad) ei pea midagid Phl; need pea `kiigi moost Mih; ma `piagi `seukstest `pulumest kedagi Tõs; rikkamad ja `peenemad inimesed -- mis `endast ka `rohkem pidasid Juu; teda ei `võetud kui kommetid, temast `pieti lugu JJn; ei mina pidand tañsist kedagi VMr; `võõra naesega akkad elämä, õma naesess ei pidä `asja Kod; lirvandist ei `peeta lugu Ksi; need käsi `tõõlised olid nigu `uhked, pidasivad `endast `rohkem Lai; kis vaistik on, egä sellest kedägi lugu `piitä KJn; ta ei `kulle emät ja emäst ei pia lugugi Krk; vahi, kos om minijäss, piäb ämmäst lugu Puh; olliva ilusa `tütrigu ja iluste `rõivil kah ja `uhke vaemuga, kes `mõistsiva `endast lugu pidädä Nõo; pidävä? `indäst errä Urv; vanast `piit iks küäl`rahvast ka `kõrda Rõu; ta om tõõsõst `rohkõmp ülemb ja ülembäst peedäss lugu Röp; minnu `nakri, ku ma maakiilt `aste pidi Lei

16. kinni pidama l. kinni või alles, alal hoidma; mitte läbi laskma kahe `korvane `tuober oli, `augud olid, sield sai `kinni pidädä Kuu; kui `rasked `asja `tõstad, siis pida `enge

pidama

`kinni Lüg; `Kohta `kinni ei pia, iga `aasta `uuvel kohal IisR; ahilaga `piedä `lehmä `kinni Vai; Pea silmad kinni Jäm; odrad `pandi kõverasse põlve `peele, põlvega `peeti `kinni Khk; pæ ep pea enam `kinni Mus; Pea omal param pool suud kinni Emm; obu põle teed `kinni pidand (ei läinud õiget teed pidi) Rei; ei anna `palka kätte, peab palga `kinni Mar; ta peab oma usu `kinni, ei lähä `teise `usku Mär; ei pea `kinni, mis soole räägitud Aud; `löika `seia `väike õnar `sisse, piab nõori paramini `kinni Nis; larmitseb edasi, ei pia enese suud `kiinni Hag; se on ea `turdund nõu, nüüd ta peab vett `kiinni küll Juu; liivakas maa tarvitab `rohkem sõinikud, laseb `rohkem läbi, ei pia sõiniku `jõudu `kiinni Sim; ma õlin nõnna vagasess, et `inge pidäsin `kiinni Kod; pia suu `kinni - - mis sa niipalju lobised Ksi; pia mul obest `kinni raasike Trv; pia kiiļ `kinni, õpati latset; katuss juušk läbi, ei pia ääp `vihma `kinni Krk; ei jõvva perset `kinni pidädä - - laseb `piiru; mina ei `julge kõnelda, pidäsi suu `kinni Ran; sann ei pia `lõunu `kinni, `päälmäse puu om ärä mädänenu Nõo; potil iki mõra sehen, egä ta enämb `kinni es pia sula `rasva Ote; tuu ei saa kätt kinni petä, kiä om arinu [lööma] San; pia minust kiinni?, muudu satat maha?; meil om vastanõ ahu uús, ta pedä `lämmä kiinni? Har; ilmahn elleh umma uha? mul hinnäst kiinni_pitä? (oskan end ohjeldada) Rõu; pei `hõngu kinni? Plv; `lühkü piimäga lihm hüä kavva pidä kini? nissa Lut 2. peatuma või peatama `krahvi `proua õld üleväl ja `karjus, et pia `kinni ja pia `kinni Jõh; pidäs obose `kinni ja jäi `vahtima Vai; kui taheti `kinni pidada, siis muusutati, ärg jäi `seisma Ans; pea `kinni, ma tule Muh; ma pea ta `kinni, kus ta lähäb Rid; pidän voki `kiinni Kod; ku laaiis iku uu sehen om, egä ta `äk'selt ei saa jo `kinni pidäde Krk; pia_nd `kinni onde, pal'lu sa sest `vaškast tahat Nõo; tanh poodi iihn pia sa? hopõn kiinni? Har; v astu p id a m a püsima, kestma; taluma Küll se lehm `räisäb `pääle `selle `paulale - - kas pidäb ka tänäse `päivägi `vasta Kuu; pia ikke mõni `aasta viel `vasta Lüg; see katuse nukk - - on `päärgud ikka kõva `vastu pidama veel Ans; kore puu on suure `süüga, pæ midad `vastu mette Khk; sel aal oli terased_vel, mis `vastu pidasid Põi; kaua ne pätid `vastu pidavad Muh; veetõbi, see peab kaua `vastu, on pitkaleine `aigus Käi; mineb `aastased rukkid oo ikke `vasta pidand Mär; et sa `vasta piad, olekuga ja panekuga Hää; suudan `vasto pidada Ris; sie on ikke viart puu, piab `vasta Amb; kõva `süümine, süüid suppi ja liha, siis pidäd `vasta Kod; visad `vasta pidama KJn; siij tüü mul küll `vastu_i pia Krk; `üüßess `panti viis likku, siss ta pedäss kavvemb `vasta Nõo; tul'l mäest `alla minnä?, hobõsõrõibõ? is pia `vasta, pañd `lõhkma Har; ma olõ kimmäss `vasta pidämä, ma ei_ nõrku viļ Rõu; tõõne inemine pidä iks `rohkõmp `vasta Räp; välja p id a m a l. välja kannatama, vastu pidama pia ikke `leinaaig `vällä, ärä `enne mehele mine Lüg; keik on `väl'la `peetud, surm pole peel akkand Jäm; naised lapsed ei pidand merd `välja, need oksendasid Ans; Jaen tegi nii pailu, kut ihu `väl'la pidas Khk; kuda so sel'g `välja peab, et sa üht `jooni kõögakil oled VII; kudas tuuling töös on, vat sedaviti peab kivi `välja Põi; kõlba ei sul põrhõld mihele minnä?, pedänü õks uma läsä vai leinaaig vällä? Har 2. ära kulutama ne on jo kaik `vällä `pietu `riided Vai; `rõiva? omma kõik `vällä_`peetü?, no ei olõ medägi `sälgä panda? Har; ülal ~ üles ~ üleval ~ ülevan ~ üleval ~ üleven ~ üllen p id a m a l. (majanduslikult) hoolitsema, hooldama; elatama sina õlesid `auvas õld juo, aga minä õlen su üles pidänd Lüg; Poisid jo täismehed, a ikke viel isa üleval pidada IisR; egä kaik ei `oska `luomi üles pidä Vai; üks mees `jõudis sada, kakksada `mõrda ülal pidada Rid; sääļ `peeti `ästi üles Hää; emä peäb `poega üleväl Juu; küla rahvas pidas oma kulul `vaesid üleval TÜR; omal `miski kodu - - ei old, sis ta käis pere perelt, sai sedasi üless `peetud Kad; `meister tiij ka nõnda, kuda tämääd üleväl pidetässe Kod; sääļ peets sut ilusti üleven, sut võets `äste `vastu Krk; tuu pojatütär pedänä oma meheemä `väega `ausade ülevän Nõo; ma olõ seeni

`aoni hennest `ülhen pedänü[?] uma `kümne sõrmõga[?] Har 2. alal, alles hoidma `teie `piata oma `ammeti üleval, `ausast ja `viksist Lüg; kadrid ja mardid `peeti ülal Mus; ta peab ikke neid vanu `viisisi veel üleval Mär; elukõnõ om õks üless `peetü Har 3. käituma poiss pidas ennast nii alvasti ülal Khk; kena inimene, `oskab ennast `easti ülal pidada VII; kuda sa nii rumalaste ennast üleval pead Mär; pidas ennast ilusast üleval Lai; väega kaarik poiss om, piäb `endä iluste ülevän Nõo; sa_pia[?] ka iks hennest noorõ poisi `muudu `ülhlen Har

pidama² pida|ma R eP Trv, -me Hls Krk, (ma) pea(n), pia(n); pidämä, (ma) piä(n), pia(n) hajusalt R eP(peä(n) Mar Vig Juu Vil), T VIId; pedä|mä Nõo Rõn VLä, -me San, (ma) pia; piat, piät V (kasut kohustuslikkuse väljendamiseks kõikide isikute puhul)

1. kohustatud või sunnitud olema midagi tegema piin menemä ise omale `leibä `tienimä Kuu; pidi `riigile `maksu `maksama Vai; sa_p pia mitte minema `oue Jäm; siis es ole ju vabrigud, mis [kala] sai, see pidi ikka keik oma obusega maad kaudu laiali vädama Ans; sa piad tulema, kui sind kutsutase Khk; `säädust peab `täitma VII; Inimesed peavad ise `korda pidama Põi; `õhta `anti käsk kätte ja omingu pidid koedu `aegas läin olema Muh; `talve pidime `kangud kuduma Phl; sa pidid minema, `anti kesk, põlnid seal tehä `ühti Mar; üks mees peäb `siiski koju `jäämä Vig; `Piäte ju õpõtajatõ sõna `kuulma Khn; Ku `juhtusid kaks `korda `ühte vahelikku `viskama, siis pidi tagasi `pistma Hää; sa pead tulema, kui sind kutsutakse Ris; ei saa `nõuda, et nad (kanad) `aasta läbi peavad munema JJn; teistel vilets elada, et mina ei kuule, nemad piavad minuga `karjuma Ann; võlg - - piab alati ää `maksma Tür; pidivad `enne `päeva jo sial olema VMr; takud pidid kedratud `saama Iis; pead ise enese üles `tõusmise eest hoolt pidama Plt; ma pidi minemä, es saa muedu Trv; sa piat oma sõnade iist vastust `andme Krk; kuul `meister and `ulka küsimusi, latse pidivä `kostma Puh; me es `võigina sehen olla, pidime paku minemä Nõo; kujass tul'l ja and `käsku, et `piävä kõik `mõisa minemä TMr; tiä pedi sullõ kõik `andma ja tiüü ka tegime San; Esäl ei olõ `aigu, esä piat `küüki minemä, süük `är_tegemä Urv; ku_sinnu kutsutass, siss piat tulõma, ku_kästäss, siss piat minemä Har; inemine piät iks `piiri pidämä Plv; `rätsep ummõl, siss pidi üts `pirdõ pidämä Vas; `anti `mõisa puult käsk, et nä_pidivä süsse `püüdmä, nä_pidivä kolm soe `handa aastah - - `mõisahe `viimä Räp; ma piä nüüd tegemä, taad ei saa[?] tegemädä[?], siss lätt jo hukka Se

2. põhjust omama või olema; vajalikuks, otstarbekaks osutuma Pidäb `metsä `sienesse menemä tänä Kuu; pidivad kõik `terved mehed õlema, ke `kruonu `võeti Lüg; pidakski ruttu loppema, et ei jää `teisele `aitada Vai; see kore muda pole mitte εε - - see peab `rohkem mädanema Jäm; kut se_õng vähe kippus, nõnda pidi `raksama ning oli tursk `paatis Ans; `lootma peäb ikka Khk; Peaks niid varsti vihma tulema Kaa; rehalse põrand pidi olema kivist ikka Muh; peab sula lumi olema, et lumi kokku akab Käi; peab ikke nii pal'lo ehituse puid olema, et `valmis saab ehitada Mar; peab ikke `püidma, ega muđu edassi saa Mär; pidime `lehmä `vaatama minema Tõs; Mia piäb sio kapõti `nõelma Khn; piab õlmad rihma `alla `pistma Hää; piaks nüüd `omme ilus ilm olema Ris; piaks ma ikka `seia majase ää surema Kei; kivid piavad ise põlema, muđu nad lubjaks ei põle Kos; luual piab olema kaseoksad Amb; ma kohe kardan, et ma nii vanaks pian `saama Ann; sa pead naese `võtma Tür; et mul sie asi kua nii õnnetumalt pidi minema VMr; vanal kuul piab `korsnaid `pühkima Rak; jüripääväl pidi kari `väljä minemä Kod; si_riist põle turd, ei kanna vett, piäb `enne ärä turrutama KJn; [lüksiku] tiba `tul'li ka sedäsi pohasta, et pidid õhe `riide panema `varda `otsa ja sedä tiba `õorma sijn Vil; tagast piat kangass laemb oleme, siss om kangass `kerge Trv; mia keeli tatt, ta es pia sedäsi tegeme Krk; ütevahe taheti `kangede sil'edät pääd, sil'e pidi olema Ran; sa piat abe ärä `aama, siss olet sa ka munde inimeste `muudu Puh; tuu kahitsuss tuleb sul `il'da,

pidav

sa_ss pidinu ennembide tolle pääle `mõtlemä Nõo; ku ta (tüdruk) mehele läis, pidi täl pal'lu olema sukke ja `kiindit TMr; muidugi, `opma peap Võn; kes nooren ätä ei näe, sji piät vanan nägemä Ote; ma_j tiitä, mis ma piä tegemõ Krl; ku timä medägi `tahtma nakass, tuud timä piat `saama Har; kõgõ alambakõnõ piat kõik' tuu viletsüss `kandma Vas; mu `tiitäväst tuu piät nii olõma Se; taad tuu pia `tiidma Lei

3. kavatsema, plaanima piid siel `poltama `jaanituld Kuu; mina pidin ka `vahtima menema, kas saiks tüöd VNg; Ma pidi ikka teitele tulema küll, aga mette_s saa jalgu ala Kaa; ma pidi akkama kumelid noppima Muh; kui sa peaks veel oma nägu siia `näitama Mär; ma pidi `täembe kirikuse minema Trv; pidi `kaema tuleme San

4. väljendab kaudset teadmist või kuuldut ärg ei pia `viina `aisu `sallima, kuhe tuleb `kallale Jõe; vana `aasta `viimane `õhta mõni `jälle piäb `istuma `piegel taga -- `vahtima `pruuti Lüg; vanad noiad pidada puugaks `käima ja pidada või ära `võtma Jäm; oma ema vits peeb `armsam olema kut `võera ema võileib Khk; Uie elumaja ehitamine pidana sääl jutuks olema Kaa; Tulevimma puud pole `jälle lubatud `seina `panna, siis maja pidi ää põlema Pöi; `tarkuse ammas, egaõhel äi pea olemagid Käi; se peab nõnna olema, et kui -- hundil nuga visadakse, sis_ta saab hundi amedist `lahti Phl; surma vill `öötasse olabad sinine vill, mis peäb meto inimest ää `tapma Mar; tulimuld, see peäb `kangest vägeb olema Vig; siia `sarbe ja sil'ma vahe`kohta `peade `lõõma nuiaga, siiss kukkude maha, `jääde oematsesse Mih; igal `surnul pidada süda ää `lõhkema Vän; ússi kuningal oleje punane ari lagipäes ja piab vilistama, `kutsuje omale teesed abise Hää; vana lõhe, sie ei pia midagi väärt olema HMd; palujad peäb `üitämä nunned Juu; põdrasõnn piab joosu aal tige olema Ann; kõik `rõuged ei pia `jätmä `armisi VMr; teine inime, kes viha kannab su `piale, piab sedasi luu `painjast `käimagi Kad; sial piab õlema raha kül'l Trm; jalad `piämä `valtama egä `õsta Kod; kured piavad valu `andma vil`jäle MMg; luupaine piab `vaevama inimest Ksi; märjaks ei pea `tohtima teha elidiinga Pil; vihmaga ei külitud teda (lina), piab paelu umm `rohtu `sisse aeama SJn; sügisene `päl`kamine pidänä `vil`lä valmistama Ran; vana pidänävä noblut `süüjä, siss veresüün ei lubjasta Nõo; pidänä enne kolm `kõrda veeritämä peri`päivä Rõn; pidi vaim olõma Urv

5. (hrl tingivas kõneviisis) viitab ütleja oletusele või ära arvata püüdele millegagi seoses mis nad `piaksid `sõnna `väigama `jälle (loomad vilja kippuma) Khk; mis ta peaks niid eputama Jaa; Äi tea, mis inimene peaks pärisest küla kauda sekeldama Pöi; mes see peab `preegu olema, mes peäl sa istud Käi; ei tea, kis see peaks olema, kis sealt lähäb Mär; mis sa sest viinäst naapaelu piäs omiti `rüipämä Tõs; Kas piäks viel `terveks `suama Khn; mis ta peaks luogerdama sedavisi Ris; pidid ikka rahadega olema, kui nii suured pulmad ülesse lõivad JJn; ta piaks sinust terake vanemb olema; mis ta must `jälle piaks `tahtma VMr; mespärsäss tämäädä piäs piinatama ja vaevatama Kod; kas ta piass `suutma sedä mulle ärä tetä Trv; ei tiitä, kos ta nüid piass elutsema Nõo; mis tõbi ta sul piäss olõma, mia sa peit Har; mil aol naa_`kärbläse_kül' är_`häömä piässi? Räp

6. viitab millelegi, mis oleks võinud juhtuda või peaaegu oleks juhtunud Ma piin `eile `metsä ärä `eksuma Kuu; miä pidin `aigest `jäämä, aga jumal aviti Vai; ma oli nõnda ädas, pidi meelega ärä `eitma Khk; koerad pidid `vorstide kallale minema Muh; Pidi uppuma, aga `piases `väl'ja Jür; õlin nõnna `aige, pidin kõhe ärä surema Kod; pidi seere luu ärä `murdma, paänd `müüjä seereluid Ran

pidav pidav g -a Jõe Kuu Lüg Emm; pidäv Lüg Kõp, g -ä Kuu millegi suhtes kindel `vergu solm `pistetta ikke alt, `muidu piald ei ole nii pidav Jõe; `lasti `enne terv -- ja siis `pitsidatti

pihidega`kinni ja`naelad`sisse - - siis jäi juba pidavaks kohe (paadiehitusest); merel`käüess pidi ige pidäväd jalaneud olema Kuu; kuni vanaduseni` sõõisas pääl, pidäv värv [oli] Lüg; Keige param ankrud pidav põhi aa soue põhi; Varrega saapad aa eite pidavad Emm

pidel *vide* g -me R Khk Mus Pha VII Põi Muh Emm hajusalt Lä, PJg Tor Ris Juu HJn KuuK Amb JMd Koe ViK Iis Trm Kod Kõp Hel Ran Ote; *pidem* Lüg Jõh Vai, g -e Kei; n, g *vide* Kse Pil Vas

1. käepide voda *pidemest`kinni, on paremb`männä* Vai; *tal oli üks pide, koest`kinni võtta* Khk; *Sii [uksel] üks pide ikka oli, aga see on ää tulnd* Põi; *pidemed oo ustel ja treppidel* Mar; *Poisid kurjad lõhkusid aida uksele pideme ää* Kei; *võta pidemest`kinni* JMd; *ei õle pidet, kust kinni saaks`oida* Iis **Vrd** *pidim*¹

2. kinnitus, kinnihoidev asi, seadis *Eks ne pidemed täü igäl`riidel hüäd`olla, ega`muidu saa` sääälisest midägi`kinni`panna* Kuu; *ratastel olid sandid pidemed* Khk; *mis pidemete taga, see`kinni oo* Muh; *vangidel pidemed`ümmer käe* Tor; *puole tol`li`laiused olid nisukesed`kitsad rihmad - - ja muud pidet ei olnd temal midagi (härjaikkest)* KuuK; *vanemal ajal õlid`akna pidemed* Kod || (kusepidamatuses) *kusi alate jooseb, egä`tääl põlegi pidet* Mar; *temal on pidemed nõrgaks jäänd* Koe

pidel *vide* g -me Iis Plt KJn Trv; *pidem* g -e Ksi Ran, -a Trv; pl *pidemed* Vil

1. pii kammi *pidemed on`katki läenuvad* Ksi; *sij on`katkine suga, pidemed kiik ärä lähnud; sel kammil põlegi änäm pidemid, pal`las ruuõs viil`järgi jäänd* Vil; *linaarja pidema om terävä* Trv

2. okas *tämmu`ol`li meil küll ilus jõulupuu, aga nüüd on ta pidemed kiik juba maha ajand* Vil; *kõegil uhakil om pideme* Ran

3. puru, kübe *peenikest ossa`prahti maan, mes noist pidemist korjata; pidem om`sil`mä lännu* Ran

Vrd *pidim*²

pidel *kinni; tarvitusel paõg om pideh* Se

pidelhehe *videhehe* Vas Se *kinni; tarvitusele pand pidehehe* Se **Vrd** *pidelhihe*

pidelheh *kinni; tarvitusel ma saa ai`anda`?, suga om pideheh; kas sul pada om pideheh* Se **Vrd** *pidelhih*

pidelhih *videhih* Vas Se *tarvitusel; kinni tuõd saa`i ma`anda, tuõ om mul pidehih* Vas; *humogust õdaguni`?, kõgõ pidehih* Se **Vrd** *pidelheh, pidessih*

pidelhihe *kinni sa panõd mu paa pidehihe* Vas **Vrd** *videhehe*

pideljen *tarvitusel taa om mul pidejen, taa ei olõ` tühi* Kan **Vrd** *pidelijh*

pidelijh *tarvitusel ei saa`anda`?, um`hiõdäl pidejih* Plv **Vrd** *pideljen*

pidem → *vide*¹, *vide*²

pidemus *pidemus* g -e *kammit`lõoste pidemused, eks neid ole veel laada peal näha* Kei

pidemälle *pikemaks, kauemaks kuu`kaupa, ei tee pidemälle* Kod

pidemält *pikemalt pidemält es õle`külmä* Kod

pidermäss *pidermäl`ss* g -ä *rehapulk - Se*

pidesih, pidessih *pidesih* Vas, *pidessih* Vas Se/-s/-/ *tarvitusel; kinni saa`i ma sullõ`anda`länkut, mul um pidessih;`Latsiga` ka iks ol`väega pidessih, saa ai`näet kotostki` Vas; pata saa ai`ar`anda, mul om timä pide`sih, pudõr om seeh; kas sul kääri` pide`sih omma`?* Se **Vrd** *pidelhih*

pidelint(i) → *piidevint(i)*

pidi *pidi* üld, *pit(t)i (-t)* T hajusalt V postp (ka liitsõna järelosana)

pidi

1. mööda, piki (liikumise või paiknemisega seoses) *Ma kei teed pidi*; *Vesi jooseb raavipidi* Kaa; *Lumi sulab, vesi jooseb nõrinal katustpidi` alla* Pöi; *all pidi mäge, mäe veeru all oli talu* LNg; *tal'vtij käis laialt, `soosid pidi* Äks; *vihistab maad pidi lund, nagu jäness jookseb; poisike klaaberdab tuba pidi* Lai; *tuli üts ull, sij käis siin `nurmepidi `kõndman* Trv; *lätsid `kaari pidi, leid rehägä alumatse külle üless; laits juušk tanumat pidi tolle valuga, es saava siss kudagi tedä `kiinni* Ran; *`küinlä rasu jooseb kõik` alla küünäld pidi; mütt käib maa-alust pidi; `nulli üleväst redelit pidi `alla, ime, et ta pää `pääle es sata* Nõo; *`kullõ, kaasi `kõnva katust piti; sägä kihutanu vett piti edesi ku kohhin* Võn; *üte [herner] lätsivä nii ruttu `pehmess, aga tõse lassiva kui `aavli pata piti; suure tij viijrt piti `ol'liva `kartuli* Kam; *`mustlase talusit piti `kõndseva, `tahtseva kätt `kaeda* Ote; *tiä `aeti `ilmapiti `ulkma* San; *käüd mäe `kül'ge pidi* Krl; *kesäli'l kaus `puhmo, lätt maad piti edese* Röp; *viisi_i tüüd tetä?*, *läts ar küllä piti ool'otamma; läts tuud tüid piti kodo minemä* Se

2. millestki kinni hoides, millegi küljes või millegagi kokkupuutes olles *tema on oma kättega igal puol, igal puol käsi pidi sies* Jõe; *vedäs `jalgu pidi tõist (kassi)* Lüg; *`pulmade peel sai `ühteteist `kinni takistud `ända pidi ja püksi persset pidi* Jäm; *kannetpidi sai `lähker `selga `vöötud* Kaa; *Piibu pits oli see, mis `otsa pidi suus on* Pöi; *ma võta obuse tukka pidi järele ja vii ää* Muh; *üsna käsi `jälgu pidi on seel `juures töö* Emm; *`kindad `seotaks sõldust pidi kogu ja eidedaks varna `otsa* Käi; *`kiskusid `karvupidi `kõrtsis, `juuseid pidi* Rid; *saadan so sapatpidi `õue, kui sa ei `kuula* Mär; *kalad pannasse `lõuga pidi [varraste] `sisse ja siss `kuima* Aud; *`kraaplesid, mehed olid kohe kõripidi koos* HMD; *vasikas siuti `jalgupidi `kiinni ja `paandi vankresse* Kos; *vilja koft on suudpidi muas* JMd; *sigä_o piäd pidi aia vahel, perset pidi ei jäe `ilmangi* Kod; *jäme pal'k ol'l, sij `ol'li `otsapidi seasi maas* SJn; *sääl (püstkojas) ol'li sedäsamati puu `pantud, pada olli `sangapidi otses* Vil; *Miis olli esi kesspaigan ja juhts ohelikud pidi obesid* Hls; *konn olli `kintsupidi kähen* Krk; *lippu es olegi, lipp ärä lõegatu, pal'lass var's tüvepidi peon* Ran; *süük om lavva pääl, kassi om nõnapidi sehen* Nõo; *`köitnü kaits suurt kofti kokku suud piti* Kam

3. märgib millegi toimumise viisi ja laadi, mingil viisil, mingit moodi *eks seda [kala valmistatakse] molemi pidi, `pannuga `kiedeta ja pottiga `panna ja* Jõe; *viis samu õli igä pidi, neljä `kandiline tükk ja `sinne sai siis kuorm sitta* Lüg; *näete, kui vaestpidi elasid ühekorra rahvas* Ans; *see äi sünni kudagit pidi `siia; see riie `aitab mõlemit pidi* Khk; *Muist purjusi panta tuule järele, teised tuuld püüdma, laev äi lehe siis änam edasi, vaid triivib külgepidi* Emm; *see pole kuidagi pidi `õige* Rei; *ei saand kudagi pidi akkama* Kse; *Mõni keerutas paremkätpidi, mõni pahemkätpidi, kui seda `nööri `tehti* Tõs; *kurn ja sõel, `kahte pidi `õeldakse* PJg; *Penk `vanker on pikk `vanker - - külipidi istutaks pääl* Hää; *tuleb seda koa ette, et vesi juokseb `kahte pidi* HMD; *suur paas, kuus `jalga igapidi lai* Nis; *`mõtlesin `mitmet pidi; `istus `sel'gäpidi `vastu tuult* Juu; *ärjad pusivad või ärjad `kaevlevad, mõlemad pidi `üöldakse* Tür; *`kiera `ümber - - sie puol, mis allpidi on, `ülessepidi (lammast pügamisel)* VMr; *kuub ei ole `õiget pidi* VJg; *ise tõiss `silmä pidi vahib kuul'meisterid; pitkupidi on kümme `süldä ja `riistpidi on viis `süldä* Kod; *läksime kohe, sedäsi `külgepidi vahele* KJn; *`esti keerutasse kuripidi ja pärast `lastasse kokku iapidi* SJn; *kudagit pidi ei anna tetä* Trv; *ma ei `ütte sul mitti `kumbakit pidi; vana maja om küllispidi vajonu* Krk; *nigu kekätsid olliva, kägisiva kõegi pidi* Ran; *kes kehv ol'l, tuu sei `väega vaest pidi* Võn; *igäpidi om ää, ma_lõ mõlõmbit pidi eiss (ise) tennu ja söõnu ka tidä* San; *kõigi pidi om halv* Plv

4. millelegi vastavalt, millegi põhjal, järgi üks `seitse`kümmand `mietrid või mis ta oli *kõrguse pidi* Jõe; *Nime pidi on neid (tuulikuid) sii `paergus veel viis tükki olemas, aga õieti*

'kordas pole nendest änam `õhtegi Pöi; Luuslañt on laisklemine, nimepidi on ta tüüjs, aga kätt `sirgu ei aja Hää; kül`mtõbi `õikund inimest nimepidi piltl Ksi; lugu pidi om küll neid viis tükki, pal't lugu pidi inimese - - ei ole tüüjnimest üttegi Krk; üts süli lai `ol'gi tuu põld, `hinge piti `jaeti; mul `väega miilt piti Se

Vrd -pite, -piti

pidi² → pidim²

pidi- *pidi-* San Krl Har(*pedi-*) Rõu Lut töö-, argi- egä päiv säl`län `rõiva om pidi`rõiva Krl; `pakladsõst `rõivast teiti meestera `päälmadse_pidipügsi²; *pedi`kinda², kas na `määrtse `mõrsa `kinda omma², tüü inemisel kätte võtta²; mul om pediküpär vällä_`kaonu, ei tiia², kohe om jäänü²; vana pedisuka tük'k, tal ei olõ hätä medägina Har; Pidi `hammõ ja_püksi_tēiti kõik' jämmest `rõivast, et nuu² õks pidävä Rõu; pidirõevass mi egä päävä piam Lut **Vrd** pii-, pidu-*

-pidik Ls ükspidik

pidim¹ *pidim* Rõu, g -e Pst Krk; *pitim* Urv/(-t-), g *pidime* Vas pide [adra] käe *pidime* Pst

pidim² *pidim* g -e Pst Krk Hel Võn San, -a Trv Lei; *pitim* (-t-) g *pidim|e*, -ä Hel Ote V(n -m); *pidi* g -me Krk Plv(-mõ) Räp, -ma Trv

1. pii, pulk kikk kaastilaud täis neid *pidimit*, veerest oli mõni *pidim* katik minnu Trv; *muđu om kaits `lõnga pidime vahel* Krk; *kammi pidime tõmmassit `katski Ote; kammil omma² pidime², sual lipi² Kan; pihlõ puud `võetõss riha pidimiss Krl; ku riha pidimä² jätät `pistü, saa `vihma Har; pidimit teiti tammõpuust ja kuslapuust, mõnõl ol'li_kõo pidime, aga nuu² umma_kõhna², `lätvä `katski Rõu; *pitim om är `tsilkunu `vällä* (rehas) Vas; *Linasugimise hara pidime² ol'li² traadist `umbõs neli `tol'le pik'ä² Räp; mättinõ maa, murrat ar riha pidime² Se; [rehal] ütēsä kümme pidimät, hüä `riibu² Lut**

2. okas kuuse aava joba *pidimit*, varsti lääb lumi ärä Krk; *siilu ajave pidime lak'ka* Hel

Vrd pide²

pidine *pidi|ne* VNg Khk Käi Ris Juu Plt Pst Ran, g -se Vai VII Mär JMd Iis Trm Vil Hls, -tse Trv Krk San Plv, -dse Hls Vas (liitsõna järelosisena märgib esinemise või avaldumise laadi) *siestpidine `aigus ikke oli `ühte `puhku* VNg; *`toise talo pere `naine on üks `kaksipidine inimene* Vai; *üks rohi oo `sisse võtta, teine `peeie `määri, sehespidine ning teine väljaspidine* Khk; *edaspidine aeg `näitab keik, mis soab* VII; *sa tied tagurpidist tüöd* JMd; *neväd (pirnid) on alle kõvapidised* Vil; *`kapla keerutetse sõrme all, ääpidine kabel* Pst; *see asi om `mitmepidine* Hls; *enne olli pikutipiditse kõrdi, siss tulli `ristipiditse* Krk; *edesspidine elo um `tiidmäädä* Plv

-piditsebest Ls aigapiditsebest

pidivint(i) → piidevint(i)

***pidon** g *pidoni* plekist piimanõu *pidoni* täüs `rõõska `piimä Se

pidoss *pidoss* pikkus ei õllud suur inime, mino *pidoss* õli Kod

pidra-pudra desk r hooletult, lohakalt *ta teeb ühna pidra pudra* tööd Muh; *see põle kellegi asi, pidra pudra kõik* Plt

pidsahum(m)a *pidsahum(m)a, pidsähüm(m)ä, pidsaum(m)a* pigistuma, (kokku) vajuma *`kapsta pandasõ tõrikõistõ, pidsahusõ vällä²; sae `hamba² omma_kokku pidsähünü², vaja `laembadõ kääändä²; [kangas] `panti kivve vahel pidsauma* Har

pidsin onomat *tõmmasiv mua sehen ku pidsin ja padsin* Krk

pidsisemä *pidsise|mä* Kam, -me Krk piiksuma üire poja *pidsisev pesän* Krk; *roft pidsisess* Kam

pidu

pidu¹ *pidu* VNg Lüg IisR Ans Krj Pöi Muh Hää(pe-) Ris VJg Trm Plt Lei Lut/-o/, g *peo* Mär Tor Rap, *piu* Kuu Khk Mus Kaa Han; *pjõdu* g *pio* Khn; n, g *pidu* Rei Mär Koe Sim

1. *pidamine*, *püsimine*, *olemine*; *püsi*, *asu* *Ei ole `lastega pidu, et tüöd tegis* Kuu; *ei siin ole üvä `olla - - ei siin ole pidu* VNg; *mis me sial enämb pikka pidu `piame, võttame vikkastid ja `lähme `tüöle* Lüg; *äi sellel pole pidu midagid* (kusepidamatuses) Ans; *See oo nõnda õhuke riie, seiksel pole küll pidu mette üht* Kaa; *Ega seal änam `pitka pidu äi ole* (surijast) Pöi; *obu läks nii tormiks, ei võta pidu enam* Muh; *küll raputab ja põrutab, ega seal põle kellegi pidu peal `istuda, nii sañt tee* Mär; *Suil põle änam pikka pidu, varsti oo talv kää* Han; *Linast `tehti ka padja `püirideks - - aga temal on pedu `väiksem* Hää; *ta ei anna `mulle kohe änam pidu* Koe; *ega temal ei ole `enne pidu, kui kõik otsas* VJg; *kui `kange tuul on ja pidu `Mustve puolt, siis on ikke kala rannas* Trm; *laiskuse pidu* Plt

2. (tali)tee oo ännale tõmmatase sõl'm `peele, kui läkune pidu on Khk; *Selle `talve polnd see pidu `kuigid pitk* Kaa; *kosjas `käidi `ikka `talve, kui kena ree pidu oli* Krj; *ratta pidu, ta `olli sehuke külmetat, tahe* Muh; *võttis sellegi lume kolsu ää, küll_o vesine pidu* Mär; *Jõlusa `pioga suaks jala meres `käädüd* (jääteest) Khn; *Kevade, ku päe akkab juba soemase minema ja lumi sulama, piab vedudega ruttama, sest pidu lõpeb `varsti ää* Tor; *Ei ole riij ega ratta pidu - - paks pori* Hää

pidu² *pidu* g *pidu* (*peo*, *piu*) R(n *pido* Vai) eP(n *pido*, *pedo* LäPö); n, g *pidu* T hajusalt V, *pido* Kod Võn Kan VId; p *pitu* T V(*pito*) seltskondlik koosviibimine; *rahvapidu ei siis pidu parane, kui ei vägi vähäne* Kuu; *ilma `riiuta nie ei `oska pida pidu* VNg; *ühest pidust tuled, `tõise pidu lähäd* Lüg; *parun tegi omale üks pido* Vai; *pidu pael sai `tantsida küll* Khk; *vanad äi taha änam pidude peal `keia* Vll; *Poiss tuli `üüse alles piu päält `koose* Pöi; *nüid_o pidu `otsas, pil'l `otsas ja pidu `otsas* Muh; *lähän pedole* Kul; *eks siis ole koa pisike pidu ja joot koa* (varrustest) Kir; *Mis iirdel viga pidu pidada, kui `kassi põle kodu pittl* Han; *Rahvamajas oln eele torõ pidu* Khn; *Üks pidu alati ja argi `päeva põlegi* Hää; *neil on pidu pidu `piale* HMD; *sõnniku `tagud olid, muud põld pidu* Hag; *egass nisukest pidusi põld nagu `praegu on, tañtsivad ja Pee; lapsed pidul laulivad* VMr; *siit läks pidule kohe ia treit inimesi* Kad; *lapse `ristimise ajal on pidud, nüüd `üeldasse varrud* Trm; *kohe piduje sa lähäd; rahvas tulevad kõik pidoss* Kod; *vil`lä maha `saamise pidu nüidsama oli* Äks; *ohatand `näoga ei saa pidule minna* Ksi; *egä muðu pidu põle, kui `võerid põle* KJn; *rehe tared ol`lid, ku pidu `tehti, siss tares `ol`li söögilaud* Vil; *pidude pääl olli tibage poti ja ruusi, säält olli ää juva, pista sij tiba ots suhu* Hls; *mañuss oo ärämineje pidu, pulma, sij ike eluakkajide pidu* Krk; *temä om serände osav našterahvass pidusit tallitaman* Ran; *nüid om postel pidu sada `kraati, kae, kudass `kargleva ja `kekslevä* Nõo; *latsõ ristkäisi üteldäss ka pido* Võn; *Suuremba piduse peeti iks jõulu aal* Rõn; *pihtjak`k ja sõl`g ijñ, siss `minti pittu* San; *rahvass lätt vaest pidolt jo_kodo* Kan; *Hummõñ tulõ tõistõ tarõ man suur pidu, poig nakass naist `võtma* Urv; *kas sa elätki alasi pidu pääl vai lähät vahel kuu_kah* Har; *meil um `mustust ja `halvust, ma_i_taha_pito pittä?* Rõu; *lák`e no mi_ka pitta, ma_ka_taha `tandsu keerahuta?* Vas; *ega_pido ei paranõ?, ku `võõra? ei vähäne?, toda `ütless är minejä esi?* Räp; *ísura ja `tütrigu lävä pido päle kul`atama* Se

pidu- *töö-*, *argi-*, *pidamise-* *eiga sie `korge turi piduobusel `ninda üvä olegi, jää `aigest `ennemb* VNg; *Pidu riiet ikke `pietasse iga päev* Jõh; *Iga `päeva pidujakkid olivad kas `sitsist ehk linasest* IisR; *ne one miu pido `saapad ja on `varsti peris `katki* Vai; *kui lõim linane ja kude villane, siis `tehti odavamast piduriiet* Trm; *pidukuhti `testi villane kude ja linane lõim, vanutasid `veskil ärä kua* Kod; *täis piduriie piäb ka `vasta* KJn **Vrd** *pee-*, *pidi-*

pidu-² peo- sie on `nuore inimise lõbu `käia pidumajas, `enne õlid `kõrtsid Lüg; Täna viel nagu pidu piaga, tüö ei `passi sugugi (pohmelusest) IisR; Oli ikka pidu ja oli pidulaud ka, öle toa käis Pöi; pidurahvas oo juba sii Muh; need mo pido `riided - - kõige uuemad `riided Mar; pidulisi pidusaal` täis Tor; Ärg jõuab `sinnasamasse kus jänes, pidulaua pääl saavad mõlemad kokku piltl Hää; pidu pial ika piavad pidukõnesid Hag; seal oli pidu ja seal oli neid pidu `võeraid koa paelu Juu; tal pidu `riided sel`las JMd; sie pidukutse vist on viel `praegugi järel JJn; pidulipp lükätässe `aknass `väl`jä, ku pidu one; süägi `alla võtab `viina, pidupaegan ja alate Kod; pidu `süükisi ja `kõiki mõestan tehä KJn; pidukuulutuse joba väl`län Trv; ei ole mea piduinimen, piduinimese om noorebe; `mihklepäe olli jälle pidupäe Krk; `virtin katab pidu `lauda, tol ei ole `aiga; minijäss ei ole piduinimene ja tütar kah ei võta ütestki asjast uvi Nõo; pidukuulutuisi `lүүüdi saina pääle Krl; na piduanuma piat ruttu tagasi `viimä, kost `kuagi om tuud; sul om ta hopõn nii `vällä² ehitat nigu piduhopõn ennedä Har; Pidosõogi² ol`li_ka_`mitmõsugutsõ², pää söögi² pidol ol`liva² vedelä ja sakõ_`kapsta_lihaga² Rär; Põll om õks pidorõivaás, kohe `saaja minnä_pandass siidipõll ette Se

piduke(ne) piduke Kaa, pidoke Kod; piduke|ne g -se Kod pikuke(ne) Äi saa nii pidukest ajaraasu ka mette, et pääva ajal korra perse maha paneks Kaa; nõnnasaa (niisama) pidoke jutt õligi; siin ike one üvä pidukene rohi Kod

pidulik piduli|k Lüg, g -ku Jäm Khk Pöi Kse Vig VJg Lai Plt Trv Plv/-do-/ Vas/-do-/, -gu Kuu Trv Puh; n, g pidulikku VNg peoga seotud, peole kohane pidulikku riiet ei täi igapäiv pida VNg; säääl õli ühes kõhas üks pidulik olemine, kõik `iaste ja ias `kõrras Lüg; Kõik `sõuksed asjad tehjatse nüid nii pidulikud Pöi; pidulik toimetus Vig; täna on kõik kohe nõnna pidulik VJg; kui mõni suurem püha nigu lihavõtte pühad ehk `tähtis tal`litus kirikus, siis on kõik nii pidulik Lai; pidulik jumalateenistus Plt; `terve maja näeb `tämbä pidulik `väl`la Puh; täl om jo² pidolik tujo siseh Plv || pidusid armastav ta om üits pidulik, ta alati käip pidusit Trv

piduline piduli|ne Kuu VNg Lüg Jõh Jäm Khk VII Pöi Muh Rei Mar/pe-/ Mär Kse Tor Saa JMd Koe Kad VJg Iis Trm M(-n Krk) Puh Kam Har Rõu, pidule|ne Rei Tõs Hää Ris Juu Plt KJn San, pidoli|ne Vai Kod Plv Vas, g -se; pidulõ|ni g -sõ Krl peoline pidulised `trallivad VNg; piduline, ehib ja paneb `riide pidu `vasta Lüg; pidulised said `alles oomiguks tagasi Khk; pidulisi mõne korra tükkis vähe VII; see oo `kange peduline, tahab pedul `keia Mar; eks need pidulesed ikke selle rukki ää `tallasid Mär; piduliste kära ol`li kauete kuulta Saa; pidulest olid kõik koos juba, kui õpetaja tuli Juu; näe, pidulised uhavad nõnna et Kad; rahvas tulevad kõik pidoss, pidolised Kod; pidulesed `riidu läind ja `ühte teist peksnd KJn; iga piduline pidi raha `pandme `surnu rinna `pääle Hel; joba pidulise läitsivä ja sina viil koto Puh; piduliste obese ol`liva muru pääl rataste küll`len Kam; tu `omgi pidulõni alasi, ei olõki vaiht Krl; sa`lt piduline vai, sul om nätä lehvi rinnan Har; naid pidulisi om väega pal`lo aidan ja aida takan Rõu

pidune pidu|ne Muh, g -se Saa Koe Hls

1. peetud, kantud pidust rõõvast ei maksa võtta, see ei pea änam Saa; pidune riie Koe

2. pidav, sõidetav nüid_o pidune tee Muh

pidune pidu|ne g -se Muh Kaa Kod(-o-) Hls, -tse Krk; pido|nõ g -tsõ Plv pikkune, teat pikkusega **a.** (ruumiliselt) metsast `toodi peeru puud, `tehti `lõmmudeks, peeru piduseks; püme uús, üks jala pidune Kaa; iireermes one rükki pidune; puari kannad piäväd ühe pidosed õlema. mes pidem kand, sedä `rohkem `seinä oiab Kod **b.** (ajaliselt) kõige piduse päeva `olli seal Muh; kik`k sij pikk pidune päe `tõmba tüütegemist Krk; pikk pidonõ päiv magari Plv

pidu-padu

pidu-padu *pudi-padi*, miski väheväärtuslik `Sõuksi sita pidu padu `asju tuuakse, mis `aita mitte `kuskile Pöi; `väikse koha pial - - nied pidu-padu elajad söövad inimese `vaeseks Kei

pidus *pidus* g -e; *pius* g `piuse pikkus Jämmuselt annab möödu täis, aga pidusest jääb veel puudu; *Katuse nõunpuu pidus pidi seike olema, et nende ülemine nurk oleks täisvinklis; Vetame siis selle piuse ää* Kaa

pidusi *pikuti* Künlavakk o'li paksu pärnakoorest - - küinlad lauti *pidusi sisse* Hää

pidustama *pidust|ama* VNg Khk Mär Kse Juu VJg, -em(e) Krk *pidutsema nie pidustivata mittu `päivä, tänä viel pidustivad* VNg; *las noored pidustavad ning löbustavad* Khk; *pidustavad öö läbi, teenepää silmad `kinni peas Mär; pal'last pidustavad ja peäväd pidusi `ühte `puhku* Juu; *mis te siin nüüd pidustede* Krk

pidutama *pidutama* Kei VJg Kod/-do-/ *pidutsema Leeri pidu põld, kis mädand see pidutas* Kei; *mis sa pidutad alati* VJg; *egä pühäbä pidotavad* Kod

pidute *pikuti* [20] `süldä *pidute* Kod

pidutsema *pidutsema* Khk PJg Trv *pidu pidama noored `aksid pidutsema* Khk; *teesel päeval tuli ruudi poolt pulm kõik `peigme `poole, pidutsedi siss koos* PJg

pidäh(h)ümä *pidähümä* Vas Ráp/-mmä/ Lut/-hh-/; *pidäümmä* Urv/pe-/ Plv

1. *kinni või vastu pidama* Ma `topšõ kül_kolmjala `uurdillõ `pakliid, no näüss, kas jääss *pedäümmä* Urv; *täl jo pal'lo mitä olõ_i[?], vil pidähhüss kuorigukõnõ `leibä, vil pidähhüss pisukõnõ `piimä* Lut

2. *ära pidama, kulunuks kandma taa vana kuhti tük'k, är[?] jo pidäünnü[?]* Plv; *tuų rõivass o'l är_pidähünü* Vas

piedo `piedo *seelik nied on `piedode `paulad* Jõh

piedo- → *peidu-*

piedossen → *peedussen*

pienikäne `pienikä|ne g -se Kuu Vai(-kää|ne) *peenike Oled `pienikäne `nindagu `silgu niisk; Ku sügüsül juo on `pienikäne pihus* (nappus käes), *mes siis keväjäl tegeväd* Kuu; `pienikäne puu - - üks `viie `tolline; `nuoremb `poiga on kehast `pienikäine Vai

pierestama → *peerestama*

piergune `piergu|ne g -se RId(-go- Lüg) *peergudest `piergone korv, tuleb `este `pierod `kiskuda, `männist ehk `kuusest* Lüg; *Ennevanast `kartuli noppiti `pierguse `korviga* IisR; *nie `piergused `kutsume `morrad, nie `niitised `kutsume rüsad* Vai

pieruksis `pieruksis(s), `pierusess *elevil Küll oled sa sen plikkaga `pieruksis, `mahti enämb sugugi sul ei ole* Kuu **Vrd** *pierusal*

pierusal `pierusal *elevil – Kuu Vrd pieruksis*

pierusess → *pieruksis*

pierutama *pierutama* *peerge lõikama pieru `särmudest akata pierutama, neist saab pierud* JõeK

piga *piga* *lestapüügivahend pigaga pigataks `lestasi* Ris

pigama *pigama* *piga abil lesti püüdma läks `lestasi pigama; enni `saadi suured kammid pigamesega* Ris

pigane *piga|ne* g -se *tige `oige pigane inimene* Vai

pigar *pigar* g -i Jõh Vai, -a IisR Vai *napsiklaasitäis alkoholset jooki* Mis `purjes *ma olen, ühe pigara `võtsin* IisR; *eks siä ühe pigari ikke void votta; `köster `rüüpäs viel üvä pigara `viina* Vai

pigas *kiiresti* *Tule pigas `jälle kuo tagasi* Kuu

***pigastuma** nud-kesks *pigastund* tigestuma *Ärä nüüd `selle pigastund `eidega `räägi* IisR
pigel *pigel* g -i Kuu KuuK Ann Ksi Plt pits *neísil olid pigelid ilustuseks oma `tehtud*
niidist; pigelipulga pial `tehti pigelid Ksi

pigem *pigem* Sa (rõhutavalt või täpsustavalt:) *ennem a. enam, rohkem emane oli pigem*
`koorma tegemas, isane `andas alt käde Jäm; ma pole nõnda `väl`jas käind, ma ole `umbsest
pigem mehe koha pael eland keik_se aja Ans; vanad inimesed keisid pigem pal`laste
`jalgadega, nüüd `kingas, sukkas Khk; Täna oo supp pigem soolane saand Kaa b. parem too
talle pigem `süia ning pane kuitsu `kinni Kaa; võta sa pigem see teine omale; pigem [mine]
`maanded kauda VII

pigemini *pigemini* Khk Kaa *ennemini, paremini nel`la tahalik [oder] tahab ikka pigemini*
paramat `põldu `saaja Khk; Sooteed kaudu saab koormatega pigemini läbi kut niidi teed Kaa

pigi *pigi* R Jäm Khk VII Pöi Muh Hi Mar Mär Vig Kse Pä Ris Nis Juu Jür JMd Koe Kad
 VJg Sim IPö Kod Plt KJn SJn eL, *pügi* Khk Kär Kaa Pha VII; p *piki, pik'i* V

1. **a.** *tõrva ja õlide lahutamisel saadav jääkaine `ilma pigita ei saa juo `traati kovast VNg;*
Pigi oli must, aga ia pigi ei `mäerind näppusi, ei akkand `külge IisR; pigiga teha `niidist
`traati Vai; takud riividasse pigiga `palkide vahele Khk; Riiet on `raske pügist `puhteks pesta
Kaa; pigiga soab `soapa raet libeks tõmmetud VII; `Õumpul tükk pealt ää läks, siis `pandi
pigi `peale Pöi; Pigi keetmese juures peab ermus ettevaatlik olema, et see üle äi akaks keema
Emm; pigi `aeda nõõri `pääle Rei; kui `saapud `tehti, siis `saapa pigiga temmati läbi Mar;
muld must kui pigi Mär; Pala pigi valataksõ laeva `naatõ vahelõ, siis võtab laeva viksi Khn;
pigiga tõmmatse nõõr libevas, kui pastalt paigatse Saa; nii tublist `kinni nagu pigiga `kinni
Juu; kinksepp `tõmbab pigiga `truati üle JMd; [juuksed] mustad kui pigi Lai; sõrmed on
pigiga ukas KJn; kasepuu annab pigi või tõrva maegu `juure SJn; nõgel putte sula pigi `sisse
ja katie ärä Hls; pigi mõstan (pestes) ärä_i lää Krk; tu nimi `jäigi nigu pigiga tälle `kül`ge
Ran; känksepp paneb vijl pigile vaha sek`kä Nõo; vehmadsõga om see savimaa nigu pigi,
`kaksass `saapa ka jalast maha? Har; kost ma tuud piki saa, poodih kah ei olõ? Plv; tõrvalil`l,
ku putut, jääse nigu? pigi näpo `kül`ge Ráp b. miski muu pigilaadne aine piibu pigi pañdi
`aige `amma `peäle, tegi peä nii oemaseks Juu; piibu pigil on `kange ais VJg; piibo
pigi - - akab `irmsass pähä Kod; piip tahb puhastada, pigi täis KJn; piibu `persen om pigi
Krk; ku om truubi lõhembä, siss lähäb suits kuumald `korsnade, siss pigi ei tule Nõo; Lõõri?
omma pik'i täüs, `kořnat `müüdü juusk pik'i maha? Urv;
Naa_pikä_truuba_mugu_leemetäse_ja_ajava_taad `musta `haisvat pik'i `väl`lä Rõu

2. *piitl täbar olukord kui oli ikke paha jää, siis - - oled ikke pigis kohe Kuu; `moisa advugat*
oli ju pigisse `jäamas Hlj; Mei `jäami oma `tõõde ja `asjadega `viimaks üsna pigisse Emm;
poisid on nii pigis, äi pääse ära Rei; Kielegä jääme väl`jämäl pigise Khn; ta on päris pigis
oma asjaga VJg

pigi *pigi* Khk Hi *toores Lehmad söövad pigisid tuhlid Khk; leha on toores, aga tuhlid on*
pigid Emm; kui nad pole `pehmed end, siis on pigid, õunad on pigid Käi; Leiked jähid täna
natune pigiks Rei

pigi *pigi* g -me pii lõng pannas egä pigime vahel; mitu pigit om sual Hls

pigihhümä *pigihhümä* pigituma taro pigihhüss ar? Vas

pigikäpp kitsipung se pigikäpp ei makst `mulle `ühte kopikud poole `aasta teenistuse eest
 Lai; tolle pigikäpä käest ärä mine küsimägi Ran; Ta om jo nii pigikäpp, innemb kuluss kopək
 ar, ku timä näpuvahelt tõõsõlõ saa Vas **Vrd** pigiküns

pigiküns kitsipung On iga vast üks pigiküns Kuu **Vrd** pigikäpp

pigilapp

pigilapp pigitatud nahklapp *Sie`neulumise lang igä`temmati`enne pigilabist läbi, et olis hüäst tugev Kuu; Pigilapp oli`ninda kokku`pandud nigu`raamatu`kaaned IisR; pigi`pandi nahklapi vahele -- see oli siis see pigilapp Mar; minu isa tegi pigilapiga pigi`troati Juu; Kui -- vistriku`kuskile ajas, siis soovitati kõhe kuum pigilapp`peale`panna, pigilapp ei`laksnudki tal`kasma akata Trm; pigilapiga õõrutse trua`üle`läikmä, siis ta one kõva kua Kod; pigilapp`panti kärnäse pää`pääl, et sij`võtap siis arjuse`vällä Krk; panõ` pigilapp`paisõ`pääle, siss paranõss paisõ`vällä` Har*

pigild pigild Emm Rei Phl toorelt *ne`kolbavad pigild`süia küll Emm; ää`tuhlid pigild maha tõsta, lase ikka ääks`keeda Rei; söi kalu pigild Phl*

pigilleer muda või savi merepõhjas *Pigilier,`ankurid ei`tahtund siel kudagi pidämä`jääda Kuu; see jäi pigi`leerisse`kinni Hlj; mere`pohjas one pigi`lieri VNg*

pigilind pilt kingsepp *Kuhu`maale küll see pigilind on`lennanud (küstiti, kui kingseppa polnud kodus) nalj IisR; Pigilind tikudas tallu alla Emm*

pigima pigima Rei, -mä Kuu; pügima VII pigitama pügis raadi ää VII; laeva pigida, et vesi äi joose`ruumi Rei

pigi|must sügav- või läikivmust *Ole neil`saapadel äda kedagi,`tõmma iast tõkkadiga üle,`lähvad pigi`mustast`teised IisR; Pigimust, täiesti must Pha; Kui ikka tõsine must riie või asi on,`ööldakse pigimust Jür; pigimustad`juuksed, aga see pigi`kurat põlegi nii must Lai; sel`mustlasel ollive periss pigimusta`juusse Hel; abe kah pigimust Ran || must värv pigimustaga sai värvitud Sim*

pigi|müts 1. väike must müts *juutidel`pieti pigimüts,`veikene must, pia lael Jõh; Naistel oli see pisike pigimüts -- pisike kojutud must lapp oli ees`juuste sihes Põi; kirikärradel on pigimütsid pääs, ku kül`m on, siis sellega ta piab`jutlust kah Hää; pigimüts, sie käis teise mütsi all -- pialae ots nagu taás Kad; juut pomisi nukan, pigimüts pään Ran*

2. (tõkatimähisest) pää om lubikärnä, pigimüts vaja pähä panna Nõo; pigimüts, kellel rajatõbi ollu,`pantu pähä, siss tuu puhastanu pään -- must rõevass ja sinnä pigi`sisse`pantu Kam; Vanast määriti lubiraiast pään sannan -- pandass pigimüts pähä enne vihtmist Urv

pigine pigi|ne g -se Kuu VNg Lüg Vai Jäm Khk Kaa/pü-/ VII(pü-) Muh Rei Mär Kse Tõs Tor Saa Ris Juu JMd Koe VJg Iis Trm Plt, g -tse Tõs M Puh San Plv, -dse Vas; pik`ine g pigidse Har **a.** pigiga koos või kaetud *kui pigi sula, siis tie kaik pigisest VNg; pada paes veel pigine Khk; Laps oli`eese leidi pügiseks teind Kaa; pügiste kättega sööma kallale VII; nõör on pigine Rei;`tõmma läbi pigise lapi Mär; kui lapitse saabast, tehäse nõör pigises, ei mädäne na ruttu ää Tõs;`pañnin`paisele pigise lapi`pääle Saa;`juused nii mustad nagu pigised kohe Juu; kääd on mustad nagu pigised Iis;`õmleme pigitse raadige`kinni Hls; ärä mäari minu oma pigitse näppega Puh; traat um jo`eski? pigine, mis sa tast vijl pigität Plv **b.** muu pigilaadse ainega koos piibu pigised`riided,`aisevad kõik Mär; kige parembini saab kase`lehtige`värmä, kui na`alla noore ja pigitse (kleepuvad) om Hel;`kořsna om pik`ine Har*

pigistama pigist|ama Jäm Khk Põi Rei Phl L Ris Kei Juu JõeK Jä Kad Sim Trm Ksi Lai Plt Kõp Vil Puh, -ämä Vig Var Khn Saa Juu, -eme Hls; piigist|ama Sa Muh Mar Lih Kse Var Tõs Jür JõeK Jä ViK I TMr, -ämä Kod/-ss-/ KJn; piigistam(m)a R(-äm(m)ä Kuu Vai)

1. suruma, muljuma, litsuma *ammastega ei ole [hüljes]`külge käänd, aga käppadega`piigistand Jõe;`Piigista`hüästi`riided`kuivaks Kuu; kui`piigistad [ja]`rodiseb kääs, siis on nari Lüg;`piigisti`sormest mädä`vällä Vai; piigistasime üksteise kätt Khk;`kõrked pannakse`rangidele, et puud ep piigista`vastu`kaela Krj; ühekora ma`tuntsi, et pigistas inje`kinni kohe Põi; piigista omad silmad`kinni Muh; ta pigistas kõvaste lämmet`leiba, nüid tuln koor*

'lahti Phl; mes 'lusti täl enäm, 'noorus oli tä seest 'vällä piigistud piitl Mar; tule pigista mo 'sel'ga, sel'g oo 'aige Mär; Pigistet õnad akkavad 'kergest mädänemä Khn; vähi pigistab nõnda ku veri väl'läs Saa; loomadel on 'iirid, kui need saab pigistud, siis need 'anvad järel Ris; [ei] ma taht sedä nähä, pigistäsin silmäd 'kinni Juu; pihad valutavad, tule pigista mu 'pihtasi TÜR; kui kül'm võtab, siis kardul on tüma, piigista vett 'väl'la VMr; sial oli pailu rahvast, sai piigistata VJg; kui piigista, kel piim 'väl'ja tuleb, sie on süema sieñ Iis; piigissäb kätt, ku lähäb minemä Kod; Piigistas teene ambad kokku MMg; inimene 'lämbub ära, kui tal kõri 'kinni pigistasse Lai; Vanasti tärkelt es osteta, riiviti kardulid ja riivi süist pigisti tärkel väl'la Vil; rihm ol' 'ümbre lõvva lännu, piigistanu suu kõik 'kaiski TMr

2. liiga tihedalt ümbritsema, kitsas olema 'Uued 'kinged 'piigistäväd kohe 'ninda et 'varbad valutavad Kuu; 'saabas 'piigista tie piäl VNg; 'Riided 'piigistavad IisR; 'vaata, et sa omale ruumilised 'soapad ostad, muidu akkavad piigistama Jaa; king pigistab, muljub Rei; saabas oo vähike, pigistab jala 'peale Mar; 'soapad pigistavad suurt varvast JMd; mu jalad on natukeses 'paistes, kingad piigistavad Kad

3. survet avaldama küll 'piigistetti, et olikis süü üles 'rääkinu VNg; 'piigistas teda 'ninda 'kaua, et ta pidi võtama 'tõise käest 'võlga Lüg; Ikka oli vana käest raha 'väl'ja piigistand Pöi

4. millegi arvel kokku hoidma või kellelki hankima 'Piigistä 'mulle ka vähä oma jaust 'heini Kuu; ovustele pida ikke 'piigista, 'annedi ehk oma suust 'leivapala 'puolest VNg; piigista natuke moole koa 'leiba Muh; no sa võid ikke pigistada moole koa, ühe poole vakkagi ometi Mär

5. piitl **a.** näpistama 'kül'mä 'piigisti jo vähäne 'kartoli Vai; kardules läind naa imalas, kül'm oo neid natuke pigiständ Vig; kül'm pigistab 'kässä ja jala 'varvaid Kei; kõht piigistab (on tühi) Sim; varvas vähe sügeleb, ei tia, kas kül'm vähe piigistand Lai **b.** kuivusest kahjustuma kuib pigistas kõik sui vil'lad 'kinni, kõrs jäi lühikeseks, iba jäi 'peeneks Mär; kuiv_o [vilja] 'kiinni piigissänd Kod

piigistus pigistus Jäm Khk Kse Tõs Koe Plt, piigistus Khk Muh JõeK JJn VJg Sim Iis Kod/-ss-/ , g -e; 'piigistu|s g -kse Kuu/-ü|s/ VNg Vai surve, vajutus, pitsitus nüüd_o kalad 'piigistüksiss Kuu; 'sormed on 'aia vahel 'piigistukses Vai; jalg jähi paadi ning silla vahele, tal oli suur pigistus Khk; 'säplid olid puust, mille vahel olid kasetohu rullid piigistuses JõeK; [mesilane] on piigistuses, siis ta 'nõelab JJn; kirikus oli pailu inimesi, oli niisugune piigistus VJg || pitsitustunne südäme 'alla käis 'niske piigissus Kod

pigitama pigit|ama Hlj VNg Jõh Jäm Khk Kaa Pöi Muh Mär Kse Tor Hää Saa/-dama/ Ris Koe VJg Trm Äks Lai Plt Trv, -amma Lüg Vai, -ämä Juu Kod KJn Puh Nõo, -ämmä Har Rõu Plv, -eme Hls Krk San Krl; pik'itämä Röp **a.** pigiga katma või immutama nied pigitatta viel ära -- nied 'naadikohad teha kõik ära, et ta vett piab Hlj; mina pigidin 'traadi, et sain 'ommella 'kenga VNg; paadid ning laevad pigitasse 'enne ää, kut nad kevade merese 'lastasse Khk; Pigi kakud olid, missega kingsepad raadi mustaks pigitasid Pöi; pigita see traat ää, ma tahan 'vallud obusele õmmelda Mär; 'laeva pigitadas Hää; kingsepp pigitäs 'troati, pigilapiga 'nühkis kohe Juu; kui plekil auk sies, siis pigita 'kinni VJg; pigigä tñb lõnga mussass, tñb 'truati Kod; looisikut pigitässe KJn; nüüj' om ärä pigitet Trv; üits müsiloit om pään ja nuu vana pigitedu 'rõiva sällän ja kah om inimene Nõo; känksepp pigitäss 'traati Plv **b.** vahaga katma (mesilastest) mesilast pigidavad augud 'kiinni Saa; mihiläse omma^o linnumulgu ka pia 'aigu kiinni_pigitänü Har; sügüse poolõ pik'itäse^o 'mehtse^o taro lavvol 'vaihö^o ja_l 'liisna^o mulgu^o kiinni^o Röp

pigiving

pigiving kitsipung Küll see_o `ilge, ku_se inimine `ninda pigiving alade on; on sie vast üks pigiving Kuu

pigivärv must värv pigi värv, `säantse mooduline kui `saapa pigi, kuuma `viiga `äste `kütä[?], siss sai musta[?] langa[?] Kan; naistõrahvass `värmevä pigivärmiga `mustõ `langu Har

piha¹ piha varbaed õõnapu aial on kuuse oksa piha `ümmer - - siss ei saa kanad egä anid `sisse KJn

piha² → piht¹

piha|aid 1. varbaed kuuse `varvadest tehässe piha`aida - - kaksipidi kuuse `okstest KJn; pihaaaid, õheteesest `ol'li läbi põimitud Vil; `ümbre muru ja `koplil ka ol'li pihaaaid `ümbre Har; pihaaaid, puu|`liuhka aid Röp

2. kiviaed kabeli `ümbre vanast `ol'li pihaaaid, ja `kerku `ümbre `ol'li kah Kam

Vrd piht|aid

3. surnuaed mu matussõpläts om Ilmjärve pihaaian San; läämi_pihaaia pääle, pihaaia pääl om jutuss Kan; mu vanõmba[?] küll viij `ütli[?], et mi[?] lää piha`aida Rõu; pihaaia `taadõ matõti, kiä oll `hiinä poonu[?] Vas

pihak piha|k g -ku (teat rõivaese) – Hls

pihakas piha|kas Lüg Khk Mär Tor Hää JMd Trm Kod Lai Plt, piha|ass Trv Ran San Plv, g -a; piha|gas g -ka Kuu Vai; n, g pihaka VNg turjakas pihakuil inimestel one üvä `joudu VNg; kes on paks vai tugev siit piha päält, sie on pihakas Lüg; pihagas mies, laia `pihtoga Vai; lai pihakas mees, taal oo `joudu koa Mär; Laia õlaga mijs on pihakas mijs Hää; `raske tüö `juure õsitakse pihakast miest JMd; õte pihakas tõne, küll `niske vihub tööd teha Trm; pihakas ja turjakas tõne, sij pul'l Kod; teisel on sel'ja`pialne `kitsam, teine on lai ja pihakas Plt; pihakass poiss Trv; kes suure ja tugeva pihaga, toda üteldi pihakass Ran; um sääne pihakass inemine Plv

pihakõni piha|õni g -sõ (teat naisterõivas) lasõ kota pihakõsõ villadsõst langast; ilma `käässide pihakõni Krl

piha|lapp õlalapp vanaste õli särk `niisukene, et `käässed õlivad `õtsas ja - - pihalappid, nied õlivad ka siis tikkatud näppidega Lüg; `naiste `särgil `niisikesed pihalappid `päälä tikkitud Jõh

pihaline¹ pihali|ne g -se (liitsõna järeloisena) mingit laadi pihaga `laiapihaline mies Vai

pihaline² pihali|ne g -tse aed Har Rõu pihtaed pihaline aid, ta puu| küllüle om lõhva tett; vanast, ku_puu_medägi is massa, siss tei pihalitse[?] aia[?]. puu_`päiti `vääde, üte otsa maa `sisse, tõsõ otsa `vääde üless Har

piha|луу abaluu obone `lõhkus ja `viskas minu ka oma `õvve `sinne ühe pae`unniku `õtsa maha ja minu pihaluu siit ka kõhe `paigast ärä Lüg; Turjakas on `priske, laia piha`luudega Hää; pihaluie `alla tull'li ätil valu, kui `rasked `tõstis Saa; pihaluud valutavad kangest VJg; pihaluud, ärä põrutet ratta tegemisega Kod; pihaluu vahelt siit valuteb Hls

pihane piha|ne g -se Hää Kad vaigune pihased puusüdamed, need turgati põlema Kad **Vrd** pihkane

piha|puu aialatt, -varb pihapuud [on] püstaial Kod; Vanaisa tegi `ploomide `ümbre pihabu aia TMr; pistuline aid om piha puist Rõu || lasipuu egä `kerku man ommava pihapuu Kam

piha|soon hrl pl turjal olev lihas või kõõlus Piha`suoned `tursuvad üläss, veri `sõisab piha`suontes Lüg; `Lapsed `pandi piha`suani näppima Jõh; näpistab mo piha`sooni Tõs; pihasooned oo `kukla taga, sel'la pial PJg; mu kaela ja pihasooned oo na `aiged Tor; kui pihasooned aavad üles, näpistakse piha`sooni Amb; tema siis ka akkas ikke mudima ja

`triikima neid piha`soonesi Pee; pihasuanded aavad `müüdü käevarät ja piä panevad valutama Kod; tule pitsitä mu piha`suuni KJn; ma ole oma pihasoone ärä tappen Krk; pihasoone omma `kange San; ilm lätt vist `saolõ, pihasonõ? `valtasõ? Plv Vrd pihavoolmed

pihastama → pehastama

pihatama *pihatama* pehastama *vili_o pihatama* läin Kse

piha|varbolinõ, -varbonõ aed varb-, pihtaed *pihavarbolinõ aid, `väega paksustõ nu pihavarba?*; *pihavarbonõ aid, pihavarba?* säändsekese kui *luvva var'ss Se*

piha|voolmed pihasoned *tule näpista natuke mo piha`oolmid Mär; piha`vuolmed aand ülesse Koe; piha`vuulmed, nüid_o suaned, `tursuvad üles Kod; pihad valutavad, piha`voolmed aavad ülesse Ksi; piha`uul'me üless aanu -- neid pitsitets Hls; sell'äroodsu kõrvan om piha`uul'me Krk; pitsita mu piha`vuul'mit Ote*

pihel → pihl

piheldama *piheldama* püherdama *obosed piheldavad* Ris Vrd piherdama

pihelga|mari *pihlakamari ta teeb pihelgamarjust kaela`korda* Muh; *pihelga`marju aavad koa `rongide `peale* Mar; *kui on `pal'lo pihelga`marjo, siis vanad tüdrokod saavad mehele Kul; `Kültet pihelgämarjad `sündüväd `seüä* Khn; *pihelgamarjad on siss ead, ku kül'm ära on võtn*d Vän

pihelgane *pihelga|ne g -se* Muh Khn/*-ä|ne/* Ris Juu/*pe-/* VJg *pihlakane pihelgased `võrglad tehasse* Muh; *olõks tämä `pihta pihelgäne* rhvl Khn; *pehelgased pulgad on ike tugevad* Juu; *pihelgane vemmal* VJg

pihelga|rohi *pihelgarohi* hanijalg – Var

pihelgas *pihelg|as* Muh L HaLä Pil, *pehelg|as* Mih Juu, g *-a*; *pihelg|äs g -ä* Tõs Khn *pihlakas pihelga koortega värmitse võrk punaseks* Muh; *kala `mõrdasi tehasse pihelgast, korvi pannad tehasse koa* Mar; *sii `metses oo üsna pal'lu pihelgaid* Mär; *pihelgal oo suured tordid ots* Var; *pihelga vits oln käe ja siis akkan sellega [luupainajat] `uhtma* Tõs; *see pihelgas oo naa mügeruse koorega* Aud; *pihelgast teevad `vankre kodarid, ree `aisa* Vän; *pihelga õiedest tehasse teed* Tor; *pihelgas, temal ka kimbud `otsas* Ris; *sii `sammis `kasvis suur pihelgas, punast tarjad `kül'gis* Rap; *kui pihelgad `õitsevad, on `õisi täis, siis soab selle `oasta sees paelu tüdrukuid mehele; pehelga puu on koba puu, temäst tehakse rehä `pulki ja äkke `pulki* Juu

piheline *piheli|ne, pihile|ne g -se* peotäis *pihilene um `põimjal, pihileidsi* pand `vihku Lut

pihel|puu *pihlapuu pihelbud `metsas `pal'ju ep kasu* Khk; *pihelpuu koore vesi, se on obuse liha kõige `kangem parandama* Põi

pihelsema *pihelsema* Ris HMD Kei; *nud-kesks piheltsen* Ris püherdama *obune, kui rakest `lahti [võeti], sis `lasti ikka pihelsama; ega ma raho maga, ma olen lapsest saadik `kierlen ja piheltsen* Ris; *obune pihelseb, ku ta laseb pikali maha, vôi `jälle koer pihelseb* Kei

piherdama *piherd|ama* Muh LÄPõ Vig Mih PJg Vän Tor Ris Rap Juu Jür Amb JMD Pee Koe, *-ämä* Kuu Vig Tõs Khn Juu püherdama *Kus obune piherdäb, `sinne karv variseb* Kuu; *mis sa sii `peale piherdad, kui ei seisa vagusi asemel mitte* Muh; *obo vahest piherdab -- laseb üle sel'la* Mar; *mis sa piherdad seal pori sees* Mär; *piherdän siäl oma veres muas* Khn; *piherdasid `voodist maha* PJg; *laps piherdab `müüda maad* Ris; *kui oli vahest kraavis vihmavett, siis [sead] piherdasid `éndid mudaseks nagu karud* Amb; *piherdasime lapsega `voodis* Pee Vrd piheldama

piherema *piherema* püherdama – Rid

pihestik

pihestik *pihesti|k* Trv Hel Ote San, g *-ku* Võn, *-gu* Puh Rõn; *pihisti|k* San Plv, g *-gu* Räp; *pehesti|k* Kan, g *-ku*, *-gu* Urv Rõu Vas padrik, tihnik *paks ja peenike nuu'* mõts om pihestik Trv; *säräne paks mõtsasälk* `olli, *nii paks nigu üits pihestik* Puh; *tuu puu oless maha sadanu, aga paks pihestik, tešte puie ossa liisivä* `vasta Võn; *om küll säräst kuuse pihestigu, et puu om nigu riha pulga rian* Rõn; *paks pehestik vai võsastik, sääl omma[?] kõik[?] segä puu[?]* Urv; *kui kari pehestikku läis, näe es midä* `vällä; *kari um pehestikuhn* Rõu; *kahr ol' istnu kuusõ pihistigu* `sisse Räp

pihid¹ pl *pihid* Jõe Kaa Pöi Var PJg Vil, g `pihtide hajusalt R/`pihtije Kuu/, Jäm Rei Phl Mar Mär Tõs hajusalt K(`pihte KJn), Iis Trm, *pihide* Lüg IisR Khk Tor Hää Ris Kod Äks; *pihi(?)* San Krl, g `piht|e Trv Hls TLä TMr Urv Har Räp, *-õ* Võn Har Rõu(`piihi); *pihed* g *-e* PJg Tor

1. *sepa-*, ka tuletangid *oda pihid, ärä* `polda `paljast kätt VNg; `pihtidega `pieta raud `lõõtsa ies Lüg; *raava* `oidamise *pihid* Khk; *Pihid on suurde* `pitkade säärdega *tanjid, missega sepp raua tulese paneb* Pöi; *sepp võtab* `rouda `pihtidega *tulest* `välja Rei; *ää jäta* `pihtisi *tulesse, põlevad ää* Mär; *pihedega võtab* `rauda *tulest ja siis taob* `aamriga Tor; `pihtidel *on pikäd paksud mokad, tangidel on õhuksed* Juu; *pidas* `pihtidega `rauda *alasi pial* Kos; *võttis kää nagu* `pihtide *vahele* VJg; *Sepal* `kerve *tegemise jaust õlid suured pihid* Trm; *sepp kangutab pihidegä* Kod; *karjub nagu* `pihtide *vahel* Plt; *võta tule pihid ja pane* püürg *vahele* Vil; `pihtege *võets süse ahjust, pihtege paneve riigi ravva* `sisse Hls; *sepp pitsitab* `pihtega `rauda Puh; `pihtõl *omma pikä seere ja moka* Võn; *kos_nu pihid sul om jäänü[?]* Krl; `pihi *vahelõ* `võetass *tulinõ raud; tsõõrik paññ - -* `panti `pihtõga `ahjo Rõu **Vrd** *pihidse[?]*

2. (puust) näpitsad või klamber `käsime *kivi* `lastimas ja *siis olite pihid, kellega* `vueti *merest* Jõe; `paadi *pihid, miijjegä* *siis rõhuti nie* `lauad *hüäst kogu* Kuu; `metsast `kuoriti *kased ja siis oli niisugused pihid, kuhu vahele* `trulliti `sinne *kasetoht* VNg; *Pane pihid keele* `otsa (laterdisest) Hää; *pihid olid puust, teravad* `ammad, *naelad vahel, et angerjas ää ei pääsen minema* Ris; *kaks* `lauda *pannakse* `pihtide *vahele, võtab kokku* Kad; *vanast kui puurattad* `tehti, *siis õlid pihid, vajutas kõdara õtsad* `kuomale Trm; *pihi, kellega sa* `lootsigut `teiet Trv; `pihtega *sai* [laudu] *kaarile ligi* `pressi Ran; `pihtega *pitsitedäss kinni[?]* Urv; *siss ruunati meil hobõõid nii, pañti* `pihte Har; `pihtega[?] *piitsitädäss vahha koist* `väl'lä Räp

pihid² pl *pihid* *okaspäitsed vassigul ning varsal* `pandi *nina* `ümber *sõndine nahk, nailad* `löödi `püsti *päitseste* `sisse, `pandi *pehe - -* *pihid pee saand* Khk

pihidse pl *pihidse[?]* Lut, *pe-* Har *pihid pehidse[?], nuu omma[?] tulidsõ rauaga ütēn, noidõga* *käänd* `ümbre Har

pihik¹ *pihi|k* KJn Kõp, g *-ku* Lüg Jõh Hää Saa Hag VMr Trm Lai Trv, *-gu* Khk Rõu; *pihik|e* g *-se* Hls Krk

1. *käisteta taljes jakk pihik, kleidi pääl pihis käib, ilma* `varrukata Jõh; *naistel olid pihigud üll - -* `riidest `tehtud Khk; *pihik pannas särgi* `pääle, *see oiab ihu soea. mestel on vestid, nastel* `jälle *pihikud* Saa; *ega pihikul* `käsids *õtsas õle* Trm; *pane pihik* `sel'gä *kah, muedu* `kül'mät *ärä* Trv; *Naastõraal ol'li* `lamba *nahast* `santse `kääsildä *pihigu, noil ol'li* `verevä *nõõri[?]* `ümbre *kaala* Rõu || *riietuseseme pihaoosa* `naistel või `lastel *ikke on pihikud, püksid või* `kuued `nüõpidega `pandi `sinna `külge Lüg **Vrd** *pihtik*

2. *meeste pihtkuub must - - ol' tettu meeste pihik* Trv; *miu vanebide aal õigati* `peltsi *pihiksess, pihikse ehen olliv aagi* Krk

pihik² *pihi|k* g *-ku* tihnik – Krk

pihilene → piheline

pihilüss → pehelüss

pihisemma *pihisemma* Jõh Vai; (nad) *pihisevad* VNg visinat või sisinat kuuldavale tooma 'tuored puud -- 'vinduvad vaid ja *pihisevad* VNg; *sie õlut käib* 'nõnda kõvaste, *et pihiseb* 'aiva Jõh; *mado pihiso* Vai

pihistu *pihistu* Rõu, -ü Rääp padrik *tu pihistu um* 'väegä tihe, *inemine lätt õks kõigõst läbi* Rõu; *kos mõtsan om paks kuusõ tihnik, sõss üteldäss pihistü Rääp*

pihitsu *pihitsu* (-ts) g -dsõ Rõu; n, g *pihitsu* VNg; pl *pihitsu*² Har, *pihitsemed* VNg

1. näpits näbid 'panna pihitsu vahele; *pihitsemed*, 'neie vahel 'oieda 'saapa säärd, *kui parandada* VNg; *Paiu vits* 'võeti 'pahti peenembä *paiu vitsaga nigu pihitside vahelõ*; *Inne lõikamist pañd lepä pulgaga taga puult munnõ pihitsehe* (kohitsemisest) Rõu

2. äkke osa *Kõo puust* 'käänti säänä *pihitsu*, *tuõ ol' tuõ puuägla raam* Rõu

pihitsukenne *pihitsukenne* peotäis *edimäne pihitsukenne rüki pandass perä* 'nulka, *kooni är*² *põõmetass, siss tsusatass katusõlõ* Lut

pihitsu|puu *pihitsu* sarikate tugipuu – Krl

pihk¹ *pihk* g *piha* Jõe Kuu Hlj VNg Lüg Mär Hää KuuK Kad Har; *pihk* (-hk) g *pihi* San Krl

1. vaik *Keväjäl hakkavad* 'kuused ja 'männüd 'pihka 'väljä ajama Kuu; *piha plekkid* 'polles VNg; *pane rasv padasse ja kieda ja pane* 'pihka 'sisse, *pihk on* 'sitke. *kuuse pihk piab olema, mäñni pihast ei saa* (seebikeetmisest) Kad

2. (muudest ainetest) *lehm jääb* 'varsti 'kinni, *muðu pisut* 'pihka tuleb veel Mär; [korstna] *savi kivist om pihk tulnu* 'vällä; *piibu* 'pihki tõmmatõss *ussilõ nõna päle* Krl; *konnasilm* 'varba vahel, *vaja kivi* 'pihka paluta ja pääle tõmmada² Har

pihk² *pihk*, p 'pihku (teat piibu osa) *piibul* 'pääle ol' jõhvist 'koetu piibu pihk, *varrõ vahemanõ jakk* Kan

pihk³ *pihk* Põi Rid, g *pihu* Muh Krk puru, kübe, raas *Nina on nii* 'umne, *et mitte üks inje* *pihk äi tule läbi* Põi; *mitte lume* 'pihkugid põle enam maas Muh; *pihk* - - üks vähike tühine asi Rid; *mitti vii* 'pihku ääp 'kunnigil ei oole Krk

pihk⁴ → peo

pihkama¹ 'pihkama Jäm Põi LNg Kse Var Tõs PJg, da-inf *pihata* Mar Mär Han Aud; 'pihkma, -ä Vig läbi laskma, immitsema *Sest* 'raandist ep ole kasu, 'pihkab teine Jäm; *Võtab tüki* 'aega, *enne kui* [nina] 'jälle 'pihkama akkab (hakkab õhku läbi laskma nohu korral); 'Lähker on viss - - 'kuskilt äi 'pihka Põi; *vaññ* 'pihkab 'laude vahelt vett läbi LNg; 'pihkab mõnest kohest 'sesse - - laeval Mar; *lehm jääb* 'kinni, *pisut* 'pihkab veel, *maksa teda mette* 'kiskudagi Mär; *puunõu jo koebab ää*, 'pihkab vett 'vällä Vig; *paise* 'pihkab mäda 'vällä Kse; *ei saa täñd* [haava] 'kinni, 'pihkab verepisarad läbi Var; *nõu akkab* 'pihkama Tõs

pihkama² 'pihkama VII Han Aud rääkima, lausuma *mette p* 'pihka sõnagid VII; *Et sa sellest ei* 'pihka kellegil Han; *ta ei* 'pihkan 'põrmugi Aud

pihkane 'pihka|ne g -se Jõe Kuu Hlj Kad, *pihka|ne* Kad, g -se vaigune *puu on* 'pihkane Jõe; 'Ülge 'rasva 'siebigä 'tervasi vai 'pihkasi käsi 'pessess ott kääd 'ninda 'puhtaks Kuu; *mäñni kasud on tñmad ja* 'pihkased, *lapsed süevad iga kevade* 'teisi Kad Vrd pihane

pihkar *pihka|r* (-r) g -ri Nõo Võn Kam Kan Vas väga hapu või mõru *mehe* 'klapsiva vahel, *siss võtiva suutävve ja kitivä*: *no küll sij om pihkar, ta m kõva ja ää* Nõo; *supp apuss länñü, nigu pihkar* Kam; *maidsa*², *ta om kui pihkar, taad ei taha*² *inämb süvvä*² Kan; *taari pihkar*, *ku taar är*² *halvass läts* Vas

pihkats *pihka|ts* g -dsi, -tsi VLä pihaosaga rõivas nüüd *iks inämbüsi omma*² *na pihkadsi*², *kõik ütēn, piht ja* 'uñdrik Kan; *pihkats om nii keremb üteldä* (pihtkasukast) Urv; *pihkaits* *aha*²

pihkema

ja `valgõ° nõorikese° man Krl; Panõ_pihkaits ka° ala° -- vešti `muudu rõõvass, ilma `käässeildä Har

pihkema `pihkema Käi Phl pehkima `pihkend puu Käi

pihk|pime kottpime *pihk|pime üü om Ote Vrd* piht|pimme, piuhk|pime

pihkuma → pehkuma

pihl *pihl g pihl|a* Sa Käi Nõo Kam Ote Rõn hajusalt V(g -õ), -e San; *pihel g pihla* Emm Rei
pihlakas *pihla marja* `veini tihaste Jäm; *pihlad olid aja* `ääres Khk; *Pihl on kõva* `sitke `keere
puu; *Kui pailu pihla* `marju on, siis tuleb tuulene tormine sügise Põi; *Pihlad aa sügise* ermus
ilust nähja Emm; *Pihla koored olid ka ühed rohud* -- kui obusel olid ussid sees Rei; *sügise*
om linnu parven, siss ku tuleva pihla `säl`gä, siss om puu al' `õkva Nõo; *pihla* `äitsese joh,
toome `äitsmine om läbi Ote; *pihla* `laotava küll `endit lak'ka, `võrsit aava `pal'lu Rõn; *pihle*
marja ku talvõss paat, siss kül`mässe är, siss ollõv ää San; *pihlõ* `häelmu° Plv Vrd *pihle*

pihlagahain ?soo-kuuskjalg na omma pehlagahaina°, mia suu pääl kasusõ Har

pihlaja|lehel = pihlakalehel kena ilm, meri `vaide vähekese `pihlajalehel Kuu

pihlaja|leht `pihlajaleht (taim) – Kuu

pihlajas `pihlaj|as g -a pihlakas `Pihlaja `heide tie pidi olema jo kõhä `vasta; *Kui on*
`palju `pihlaja `marju, tuleb `tormine sügüs Kuu

pihlaka|lehel (nõrgast lainetusest) *Meri on* `pihlakalehel, `norga `tuulega `väikäne
vie`pinna `virvendus Kuu; `seitse `pääva mei tulimme ja `kõikse aeg vesi oli `pihlakalehel HJ
Vrd pihlajalehel

pihlakane *pihlaka|ne* VJg Iis Trm Plt, `pihlaka|ne Jõe VNg Lüg Vai/-kai|ne/, g -se;
pehlaka|nõ g -tsõ Har pihlakast sie oli `pihlakane kepp ja rist oli `otsas, siis ei saa `lendvast
teha Jõe; `pihlakased ägevahe `vitsad VNg; *püdil on* `pihlakaised varod Vai; *pihlakase*
vitsaga kui looma löö, siis jääb `aigest Trm; see *pehlakanõ nui om nisamma rassõ ku*
kuusinõgi Har Vrd pihlikene

pihlakas *pihlak|as* Rid Kse Hää Juu Jä ViK IPõ Pal Ksi Plt KJn SJn, `pihlak|as Kuu Lüg
IisR, g -a; *pihla|ka g -ga* Vai; n, g `pihlaka VNg; *pihla|k* TMr, g -ka Kse Trm Kõp
Krk, -ku, -gu Saa; *pehla|k g -ga* Har puu (Scorbus); ka selle puit või mari üks `pihlakas on
kogu sene `saare `pääle Kuu; siin `kaivo `juures on `pihlakas, `õisi õli küll, aga `marju ei õle
Lüg; *Poisikesed* `tõivad `pihlaka`marja kobaraid `talvest `püüningulle IisR; *ku vanad*
tüdrikud mehel saavad, sis on pihlakad `marju täis Hää; *mede* `akna all on kaks suurt
pihlakud Saa; *pihlakad* `võeti siit maha Juu; *nied on pihlakad, nad on ise ilusad puud, kevade*
kui `õilevad, aiva valendavad kohe Amb; *isa tegi pihlakasse küge* VJg; *lүpsiku vitsad kas*
kasest ehk pihlakast ehk sarapust Pal; *mõned tegivad pihlaka* `veini Lai; *kui pihlakas* `õitsis,
siis sai lina külitud; *vahest teeväd pihlaka tüjd* KJn; *pihlaka vitsage või siis lüvvä, ku tal kuur*
pääl om Krk; *mul kasuss aian üts pehlak, tuu om rihapidimä puu; see keväje* `häitsess pehlak
`väega häste, *timahalt saa pehлага* `marju Har Vrd pihelgas, pihl, pihlajas, pihlik

pihla|puu *pihlapuu (-puu)* VII Muh Saa Hel Kam VId, *pihlapu* Pha Krk Rõu Vas, *pihlabu*
Rei; *pihla|p g -pu* Trv Hls Krk(-bu) pihlakas *pihlapu puust kalapahla pani* `uudi `jalgu`otsa
`püsti (paina ja vastu) Pha; *pihlapuudel oo punased marjad,`irmus vihad* VII; *tänävu pihlapil*
(pihlakatel) *paelu* `marju Trv; *pihlapu* `äitsne tii `kaotavat virmentse silmä iüst äräde; *lehmä*
tahav pihlabu `lehti Krk; *om pihlapuul pal'lu* `marju, tuleb vihmane sügis Hel; *pihlapuu mara°*
umma_ roho mara° Rõu; *Kütä ahi ja sis võta üts pihlapu puu ja lõigu ütesä* `riste sinnä° `pääle
(nõidusest) Vas; *pihlapuu ol' nõidusõ* `vasta, selle et *pihlapuu mar'al om rist* pääl Röp

pihle *pihle* g `pihle San; *pihlõ*° g `pihlõ Krl Rõu pihlakas *timand ei olõ* `pihlen `marju San; *ku_toomõ*° *omma_kõvastõ marah, saa hää rüäsuvi, ku* `pihlõ_veretäse°, *tulõ vihmanõ sük'üss* Rõu **Vrd** pihl

pihlene *pihle|ne* g *-tse* San; *pihlõ|nõ* g *-tsõ* Plv Räp; `pihlõ|ni g *-dsõ* Krl pihlakane `pihlõni *riha pitim* Krl; *Nuõrmiõss tegi pihlõtsõ puõni mulgu jaoss* `valmes Räp **Vrd** pihline

pihlik *pihli|k* g *-ka* Tõs/-ga/ MMg Äks, *-ke* Kod hajasalt T(-ku) pihlakas *põter* `süia pihliga `oksi Tõs; `uamrite *varred sepädel on pihlikess, pihlike puu one* `vinske Kod; *pihlikal on punased marjad* Äks; `kesvä külvä, *kui pihlik ütseb* Ran; *pihlike* `marjust küll *teeme* `elmi `kaala Nõo; *esä raguõs pihlikid maha ja teie pihlikest rattale kõdarid* Võn; *tuum* `äitsep enne, *siss nakati* `kaara külümä, *pihlik perän, siss külveti* `keõvi Kam **Vrd** piilik, pillik

pihlikene *pihlike|ne* Ran, g *-se* Kod, *-tse* Nõo pihlakane `aeti pihlikeсед *vitsad lõhki* [sarja põhja jaoks] Kod; *pihliketsi ja toomitsit* `varbu ka `panti rii `siibule Nõo

pihline *pihli|ne* Ote, g *-se* Khk pihlakane *ärja matag,* `pihline Khk; [adra] *luitsa and vôi olla kuusine vôi* `pihline Ote **Vrd** pihlene

pihlitsema *pihlitsema* Jäm Khk väntsutama, solgutama *sa pihlitsed see kassi ära, kaas lihah röveks* Jäm; *Lapsed pihlitsuvad kassipojad* e Khk

pihm *pihm* g *pihma* rõuk pillumi är° `pihma Plv

pihmede pehmesti *ta ei ütälä sullõ konagi halvastõ, alasi tasakõistõ ja* `pihmede Har

piht° *piht* g *piha* R/n `pihta VNg Vai/ Käi Phl Lä/pe- Rid/ hajasalt Pä, K I/n *pist* Kod/ eL; n, *g piha* Khk Tõs Khn Aud Pär

1. a. selja ülemine osa, turi; ka õlg *Kui just külm* `sormielle `liiga kippus tegemä, *avit jälle moneks ajaks* `pihta `lüõmine, *käsi tauti tugevasti vahelitte* `vasta `pihta Kuu; *mina piha piäl* `kandasin ise VNg; *vahtis üle piha taga viel;* `pihtul tuleb vilu; *kotti võttama* `pihta Lüg; *Lühike kael, pia* `pihtude vahel Jõh; `laila `pihtoga inimene Vai; *suurde ning tugevate pihadega* Khk; *va takone lõng oli jo* [särkidel], `õerus pihad katti Mar; *seal põlnd kedagi,* `tõmmas kotü `pihta ja läks Mär; *poisid* `kiskund nü, *et pihad* `lõhki Pär; *piha pealt kuub kitsas* Tor; *luibus pihadega naine* Hää; *pihaga* `tassisin kardule kotti Kei; `antsin talle eä müräkä `vasta `pihta Juu; *ma olen lapsed oma käte ja* `pihtadega kasvatand JMd; *laiad paelad olivad neil piha piäl* `ästi VMr; *kedrasin - - pääv* `otsa, *aga ta akkab* `pihtade `piale `käima kua, *piht akkab kui põlema* Sim; *õma käte ja* `pistegä toidan õmad lapsed Kod; *mõisas, kui naha* `piale `antud, *siis tõmmatud kepiga mäda* `pihta Ksi; *kasukad olid naiste* `rahval `ümber piha Lai; *võta piha* `piäle KJn; *üä piht ja kura piht* Hls; *põrudets piha pääl, ku vaist* `kurku lää; *peenik ku urk, ei ole* `pihta eä perset Krk; *lüüdi käse* `lämmäss `vasta `pihta Ran; *peremel ollu kepp käen ja tõmmanu poesile kepiga üle piha, et tij ruttu* Nõo; *piht* kaska `kampsuni pääl, *siss piha* `ümbre ja `süäme `ümbre ol' `lämmäp Kan; *tõmba* `säantselse üle piha, *nii et nahk säälän nurra* Rõu; *mul mehel* `aiõ suurõ `haigõ piha pääle Plv; *olatagonõ osa om piht* Se || *piht sie* (jusshein) *rabuta* `pihtu viel `täiäst, *kui vigasti alt* `vällä saab VNg; *Kuhi on* `alvast `tehtud, *tal on pihad - - alumised* `angu`täied on `laiemalt `pandud, `pialmised `kitsamalt - - `vihma võttab `sisse IisR **b.** vöökoht, talje *alustalje* `pandi `ümber piha Khk; *ko saja* `sisse tull, *sis* `pañteva`kõigilõ vüü `pihta Se **c.** (ülakehast) väga vähä oo pika pihaga inimesi `leida Mär; *küll_o sel paganel ilus pist, lüheljä pist* Kod; *see oli ilus tüdruk, kes lühikese pihaga oli, ilmatu pikk pidi inetu olema* Lai; *inemiisi om mitund* `tõugu, *mõni om pikä pihaga, mõni* `lühkü pihaga Har; *vanast* `ül'ti, *õt pik'ä pihaga*° *tütär'lais olõ_i*° *loovhka* (kena) Se **d.** põu *panõ*° `pihta Krl; *ta pañd kanasõ_poja*° *umma* `pihta, *et sääl lämmi saa; kää_naksi ni* `külmämmä, *siss is saa muud, ku* `tsüski `pihta Har **e.** (loomal:) kaela ja selja

piht

vaheline osa; rind *iad pisikese* `piaga ja `paksu pihaga (seljaga) `Soikola kalad Lüg; `raññid tal (hobusel) `vasta `pihtade ja sis viab Jõh; nõnna suur `kuurem piäl, obene vedab pihad ärä; sel lehmäl ei ole nõnna `kõrged pihad, rissluie kõhal nõdu Kod; [härg] `sarvedega vedab, ega siis põle seda `jõudu, mis pihaga Lai; nagu loomal niij luu piha mant üles kaala manu tule, õigats piha luu Hls; `Tsiga tõmmati `maahha, `pañti midägi_piha ala, et veri `häste är_joosõsi? Rõu; hobõsõl omma piha ar piisitset Se

2. pl pihason veri jääb `pihtades `seisu; Küll jäid `suure `soudamisega pihad `haigeks Kuu; mudi mu `pihtu Hlj; se linatõõ - - tegi mul pihad `aigeks Noa; tule õeru mo `pihtasi Mär; põlendik `olli mul - - `añti `soojust `siia pihade `sisse Hää; pihad jäävad vahest nii `aigeks, et ei või magadagi Ris; kruusi `peale kärutamine võttis pihad ää HJn; kuppu lasivad `saunas - - kel pihad `aiged olid KuuK; mu pihad on `raskest tüöst `aiged, näpista mu `pihtasi JMd; `triikisin tal `pihtu VJg; pihad `valtavad, õõru mu `pisto Kod; pihad lõövad ülesse Plt

3. a. riituseseme pihaoasa `särgid olivad `jälle pihaga, minu emalgi oli pihaga särk Hlj; `ennevanast õlivad `tribulised `sielikud ja `kirjud, minu emäl õli viel piht `õtsas ja siis käis siit `aakidega `kinni; kuuel on piht `kitsas vai on pihast `liiga lai Lüg; `ennevanast õlid kahest tükkist kokko `õmmeldud `särgid, linane piht ja takkune alene Jõh; küit, see tehedi viis küünard lai, linune piht `pandi `peale Phl; särgid kujoti sedä `moodi, et piht oli ise ja alos oli ise `riidest Mar; `väikstel lastel oo aluskuub ja püksid pihaga üleval Mär; särgi pihad oo särgi `otsa `kinni `aetud Tõs; Kuuõ piha kjõtsas suan Khn; särgi piha - - oli linasest, alus oli `takne - - piha oli palistud Pär; vanaste olid niisuksed kuued, `keskelt `kinni, piht oli `väl'la lõegatud Nis; ennemalt oli pihaga kleit, pika pihaga, lühikese pihaga HJn; naistel olid ikke pihaga [särgid] - - `õmblus oli õlapial ja varrukad olid otses Koe; pihaga kleidid olid, piht oli ike `värvli `külge kinni pandud, ühes tükis oli kleidiga Kad; üks särgi pihatäis riiet one; sul_o pist tagass `katki Kod; aan pihale viij jätku `alla, siis `ongi särk `val'mis Lai; särgi alus, siij `olli siis takune ja piht `olli - - linane KJn; kasuk pihast `ahtake Trv; miu esäl olli pihage ame, `panti raha `amme piha vahel Krk; neli küünard `anti `amme jaoss `pihta, neli küünard `anti jakku Puh; mul olli iluss `kampson - - a `käisse `õõrdusiva `kaiski `enne viij ku piht Nõo; undruk om ilma pihata, värrel pääil Rõn; `hammõ piha osa ummõldi [külgedelt] nii kavva kinni kui `kañgla ala Kan; ta `hammõ piha pääle tulõ üis paik panda? Har b. vest, pihik `liivüstik oli `ilma `varrukateta piht Jõe; `enni ei olnud naesterahval `vešta, aga nüid näd sii tegevad eesele `neoksi `pihtu Mar; võttis piha seljäst ää Tõs; piht on lõngast `tehtud ja käib `ümmer kere Hag; piht oli sial pluuse all - - villasest `riidest kohe, ilma `käisteta sial all Lai c. vooder Kampsuli kehal ja käistel oli piht all Vig; Poissa `hammõlõ `pañte sääl pääle piht ala - - iho higonõss, siss `hiija_ `veiga rutto hamõh muido ar_`mädäness ja läit rutto `kaiske Se

piht piht TMr, g pihl Mär San Urv/n piht/, pihti VII Rei Tor Saa Ris Juu JMd Koe VJg, `pihti Kuu Lüg Khk; n, g `pihti VNg Vai; alaleü pihtile Tõs Pal Plt, `pihtile Muh Mär Hag Trm KJn Har/-õ/, `pihtele Mih, alalü pihtil Tõs Iis Trv Puh, `pihtil VII Tor Ris Krk Har, `pihtel Tõs pattude ülestunnistamine vaimulikule `pihti one ikke `ommiku `enne kerigu `tienistust VNg; `este `männä `pihtile, siis obetaja loe `palve Vai; ma lähe `pihtile Muh; louarahvas käib pihtil Rei; `preester võttis ikka `enne `lauba `õhta pihtile; kõis kirikus `pihtel, oma pattusi tunnistamas Tõs; pihtile `võeti keskpaiga jumalateenistust, kui `julius ära `loeti Saa; emi laual `käimist on piht Ris; õpetaja võtab laua `rahva pihtile JMd; rahvas lähvad enne pihtile, pärast kerikut, siss lähvad lauvale Pal; käib pihtil ärä Trv; inemese käisvõ õpetaja puul pihtil Puh; sõss na_`kävõvõ_`kerikudõ `pihti Urv; õpõtaja võit rahvast `pihtilõ, mõnõn usun ol' viij `kõrva piht Har

piht^s *piht* Pär Tor Hää Saa Ksi Lai KJn Vil, *piht* Vil M, g *pihi* pilak, peeruhoidja *pihide ots põlesid peerud* Tor; *piht oli seinä vahel* Saa; *pihid olid rauast paenutud, mõnel oli jalg all. pošt* `püsti, *pošti küljes oli piht, seda viisi põletadi* `peergu Ksi; *pane peerg pihi vahele põlema* Lai; *pihid ol'lid seenä kül'les, `piirga põleti* Vil; *pihijala ollive ja müüri sehen olli ka mõnel piht* Pst; *tuli ollu pirruge `kolden pihin* Hls; *piht olli keset tuba, rahvass teive ümmertiiru tüüd* Krk

piht^t *piht* g *piha* Ran Nõo kivimüür, -aed kiriku või surnuaia ümber *kes `ol'li `endä üless poonu, egä toda vanast kabelide es mateta, tuu mateti kabeli piha* `taade Ran; *kabeli `umbre ka om piht. pihal om kaits `värjät, suur `värjä, kost surnut viiäss ja jalg `värjä; `kerku piht ja puu `kasvi sääb piha veeren* Nõo

piht^s *piht* g *pihi* Hi ahing, västar *piht* -- *mes kalu `püita* -- *otsas `mütme arulene asi, mis kala `sisse `lööda Emm; piht, anjera lööma jaoks Käi* || *pikk ritv veest püüniste otsimiseks ai seda muidu kätte saa kui pihiga; mere pihid, mikega otsidakse* Phl

piht^s *piht* g *pihi* Kam; pl *pihi* Krk Har/-i[?]/ *äkke küljepuu äglle olli neli `pihti, iin kaís ja takan kaís, `pihte vahele köüdeti lavva otsa* Kam; *ütel äglil olli katõ[?] pihi[?]* Har

pihta¹ `pihta Kuu Rld S L Ris HMd Juu Jür JJn Koe Kad VJg Trm Plt KJn Vil M Kam Krl Rõu

I. postp **1.** vastu `Aamber `trehvas `naela `pihta IisR; *sa_p tohi `minna mette, `soole `antase naha `pihta; `võtja kää `pihta lüiässe, aga küsija suu `pihta äi `lööda vns Khk; kana `tiipab, jala `pihta vist `löödud* Mus; *Ta `olla sealt ikka pirekse kere `pihta soand* Põi; *lasn kukkus kohe labalu `pihta Muh; vettis `pastla jälast ja `veskas -- kelle `pihta ta läks, vettis sene `endale Emm; `Tahtis obusele äiata, aga oop sattus mo `pihta Rei; kukkus jüst otse nina `pihta Mär; see näe raua `pihta `lüia `ühti Vig; koputas ukse `pihta kesksüda`öösi Mih; ku talve kül'm on, sis koputab [rähn] seinä `pihta Hää; `veskas kibiga jala `pihta Juu; ma aännin `talle valu ribi `koñtide `pihta VJg; `võeti sij `pehmess `taotud taala raasuke ja `panti selle kivi raasukse `pääle ja selle kõvera rauaga sis `lüüdi `sinna kivi `pihta Vil; vihm tule katuse `pihta ku sabin* Krk; *ta huup läts `õkva jala `pihta Rõu*

2. a. suunas, sihis ära `pöörsite Paatsa `pihta Mus; *Lähme siit kadarikust -- otse küla pihta Kaa; akkasin tule `pihta pidama (tule suunas kurssi hoidma) Pha; `sihtis püssiga linnu `pihta Mär; `sihtis kohe tä `pihta, aga ei lasn Tõs; kui ma ukse `pihta `vaatan, siss on nagu mets iüss* Vil **b.** viitab objektile, kelle või mille kohta midagi öeldakse, arvatakse vms *täädnamees, sortsi `pihta `eetaste; osab iga asja `pihta midad itelda; ma `itle see laulu su oma `pihta Jäm; kes viimaseks õsuma jähi, selle `pihta `eeti: põld jähi su `sel'ga Ans; va roinus, seda `eetass laisa inimese `pihta ka Khk; Raudkasukas, sij käib kõva tervisega inimese `pihta; Murretama -- ainult piima `kohta just [öeldakse], teiste sõnade `pihta ta ei käi Hää; see sõna käis minu `pihta Koe*

3. (kirumisvormelites) *oh sa kuera `pihta Mär; pagana `pihta, sa_j soa aru Tõs; kuradi `pihta Ris; oh sa tulise `pihta Juu; pagana `pihta, sie nõu läks `luhta VJg; ah, pagana `pihta, nüid läks sitast kogoni* KJn

4. millestki alates, peale omiku akka `rapsima otsast `pihta HMd; *Üleommentsest `pihta mia ämp teile ei tule* Hls

5. õ n n e *pihta* hea õnne korral, tänu õnnelikule juhusele *läks mies `ommiku `püssigä `metsä, siis sie õli `õnne `pihta, [kas sai saaki]; `õnne `pihta `saima kokko; eks madalast maast õle `õnne `pihta `vilja `saada Lüg; sõna sõna pihta vahetpidamata küll `laulis kella poole viiest saadik, sõna sõna `pihta (kukest) JJn*

pihta

II. adv 1. tähistab tabamist, märkiminekut (löömisel, tulistamisel jne); millegagi kokkupuutesse, vastu, külge *kui `saivad [lina] `siemed sääil `küpsest, siis -- `andasima `vartaga `pihta VNg; Ma sai viis `korda `pihta Jäm; pane kõmm `pihta, küll ta siis leheb `paika; mis käde `juhtub, sellega annab `pihta Khk; aavijääl keisid -- nui kääs, `löödi `pihta Mus; virutas `mulle rusikaga -- `pihta VII; [leivale] pekseti `pihta -- kui kõmises, siis oli küpse; Puu maha `võtmise `aegu oks löönd `pihta Pöi; lähe `pihta koa mette Muh; Anna koerale `pihta, muidu ta tuleb kallale; Äkine inimene võib `pihta ka teha (lüüa) Rei; vitsa toiakas `olli peos ja sellega sai `pihta pistetud (härjale kündmise ajal) Phl; tuli kohe `pihta Mär; aamerdega `taoti pihta, sis kõlas Vig; kaks kolm lehmä `sarve ja siis `toksis ühü raudpulgaga `sinna `pihta koa (kupupanemisest) Var; oli mõõk ja mõõgaga `ánti `pihta Mih; Mis hoop `pihta, sij õpetuseks, mis `müüda, sij `koeruseks Hää; jänes sai paugu `pihta, aga maha es jää Saa; `trehvas talle `easte `pihta kohe Juu; anna_se `mampsel `seie, virutan vaiale `pihta Kad; tahin `lüia, aga ei soand `pihta Trm; pañds miul vommi `pihta Krk || piltl Ega ta säel `aega äi viitnd, muud kut `andis `tööle `pihta VII; Ta on `eese jutuga `kange teiste `pihta `käima Pöi; anna aga `pihta, küll läháb (tööst) Mar; ma_i `ütlen `sinna `pihta (selle kohta) `talle midagi Var; nigu lumi kaoss, andass põllu `teole `pihta Kam*

2. mingi objekti poole, suunas *kui sa `pihta läksid (otse peale), siss pani saea `meetre pealt ja `kaugemalt pani `vehkima (jänesest) Noa; sealt paistab üks tule kumu, lähme `senna `pihta Kse; sihib õtsekõhe `pihta Trm*

3. *pihta hakkama asja juurde asuma, alustama, algama jättimä kõige `nuorema [venna] kõhe isa kõha `päälä `sinne elotsemma, et akka `pihta ja ela Jõh; ühest `otsast akka `pihta Vai; tuli `seie kodusse nink `vaatsi, [et] sii es ole mitte midagid `pihta akata Ans; Rehaltse otsast akab põld `pihta Kaa; Jaanibest akkas einatõõ `pihta Pöi; Aka aga `pihta, see vili `aitab vetta juba küll Rei; akake aga `pihta, mis te vahite Mär; lipp oo üleval, nüid akkab pulm `pihta Vig; pidu oli sel tunnil juba `pihta akan Tõs; Põle sääil midagi `otsust vaja, muudku käed `kül'gi ja `pihta akata Hää; `enni piab keik puhas olema -- kui kool `pihta akkab Ris; Enne kui uvve tüega pihta akkad, lõpeta vana Trm; mis sääil `viil `vaate, akka `pihta Krk; pihta panema l. millegi kallal hoogsalt tegutsema, midagi hoogsalt tegema Igavene tige töömees, kui ta akkab pihta panema, siis töö otse karjub ta kää; Terav mees teistele pihta panema (teisi arvustama), ise pole teistest param üht Kaa; Panti söömale pihta Emm; vasikas jõi lehma joogi ära, siis pani oma joogi `pihta (jõi ära) JJn 2. varastama `Einamal puol ladu `einu `pihta `pandud IisR; Niid oo see pihta panemine nii moe asi, et pole änam aru-otsa Kaa; Tüdruk pani rahadele pihta Emm*

pihta: `pihta g piha Vai; pihta, gpl `pihtade Jäm; pihtad VMr lehis (okaspuu) Puusild oli `pihtadest `tehtud Jäm; pihtad `üütakse VMr

piht[ai]d 1. varb-, roigasaed *pihtaid on meil püstaid ehk varbaid ehk `roika aid, nie tulevad ka `ninda puol `püstikä `panna Lüg; pihtaid `ol'li kuuse `okstest, teene lait all, teene peal KJn; Pihtaid ol'l sääränne aid, konh ol'l káts saavast `pistü?, nuu_ tõmmati vitsaga kõvastõ_ kinni? ja aiapuu_ `pänti sinna_ vääde vahele Har*

2. *kiviaed kabeli `ümbre om kah pihtaid Ran; pihtaid -- kivine aid `ümbre kabeli. `mitma `värjä ommava pihtaian `sisse tettü, kost obesega `sisse saa `sõita, surnu pääl Kam*

Vrd pihaaid

pihtats *pihta|ts g -dsi pihtkasukas vanast ol'li_pihtatsi inne, vai viil pik'kä `kaskat sullõ kiä tek'k Krl*

pihted pl `pihted Kuu Jaa Var Aud, g pihete Muh Khn KuuK; pl `pihte Võn, `pihte[?], `pihtõ[?] Urv Rõu Plv Vas Rõp Se

1. pihid *sepa paas_o* `pihted; *mispärast sepp* `sõrmi põletab, kui tal `pihted pios oo Muh; *Puadi lavad pannaksõ pihetegä oma koha* `piäle; *Sepäl paelu ning mjõtot* `sorti `pihtesi Khn; `saapa `pihted Aud; `Pihtõ_kah iks ol'liva_nail sannasepil Urv; *tol olnuva suurõ[?] sepä* `pihtõ[?] käeh Plv; *misperäst sepp* käe_tullõ aase, ku täl omma `pihte[?] vns Se

2. äkke küljepuud, raamistik *Mõtsast* -- *otsiti alati* `pihtõ_val'miss, *et sõss ku[?] ägel* är_saa köüdetüss, `pihtõ_kah `õkva `külge saava[?] Rõu

3. lõngade pleegitamise puud siis sai [lõng] ära loputatud, tuhast `puhtaks ja siis -- *pihetesse* `pañdi `piekima, iga lõng üksteise `kõrva sedasi areville KuuK

pihtik pihti|k g -ku lis, -ke Kod; *pišti|k* g -ku Kod pihik panen pihtiku `sel'ga lis; *pihtik on ilma* `käissetä, *nagu vešt; pištik, lamba nahass. nüid näd pištikid ei* `tjigi, *nuared inimesed* Kod

pihtiline pihtiline roigastest, varbadest pihtiline aid Võn

pihtima `pihtima Jäm Trm Pal, (ma) *pihi(n)* Khk VII Kse Tor VJg Plt Trv, *pihtin* JMd Koe lis, `pihti(n) VNg Vai Ris Trv; `pihtimä Kuu Juu KJn, `pihtmä Puh, (ma) *pihi(n)*; ma-inf `pihtme Krk San; impers *pihitässe* Kod

1. patte üles tunnistama; ka südant puistama *vana naine* `pihtis oma pattusi Khk; `pihtid oma äda *vaimulikule* Ris; `pihtis kõik südäme peält ää Juu; *ma olen nüid kõik* `sulle ära `pihtind JMd; *na* `pihtisive kirikun Trv; `pihtil `kääume, `pihtme Krk; *inemese peävä opetajale oma saladuse* `pihtmä Puh

2. pihile võtma; manitsema *obetaja ikke* `pihti Vai; *õpetaja* `kerkus pihib inimesi VII; *siis õpeta,ea* `pihtis *sial laua jaares*, [kui leerilapsed olid kirikus] Koe; *õpetaja loeb enne, kui lauvale lähäd, sij on* `pihtimine Pal

pihtimä `pihtimä, (ma) *pihin* pihtidega töötama, pihte kasutama (paadi ehitusel) *Nüüd tuleb* `lauad kogu `pihtidä; [paadilauad] `pandi vahelutte -- ja `sinne läks siis triiv vahele -- `pihtiega pihti `sinne kovasti `vastamisi Kuu

pihtimä → pihtima

pihtine `pihtine rägastikune `pihtine, *ei saa läbi mitti* Krk

pihtis ristic, kokku surutud `ambad `pihtis; `pihtis ammastega Ans

pihtjalg piit ukse pihtjalad; *sagarad oo pihtjala sehes ja ijjed_o ukse sehes* Muh; *Piht`jälgu peab ööveldama, muidu on karused* Rei; *tapid oo ukse pihtjala sees* Mar; `akna pihtjalad Kse; *uksel oo pihtjalad seenä* `kül'ges, *topitse takkega* `kinni Tõs; `akna pihtjalg -- *need oo äraldi pal'gi* `otstest `väl'la tahatud Aud

piht|kasukas poolkasukas `väikesed pihtkasukad, `suosid olite all ja_sured `kuotud vüöd olite ka Jõe; *piht kasukas on* `niiske lühike kasukas, `naistel ja `miestel Jõh; *talve oo pihtkasukas ea soe* `selgas Mar; *teine ol'li pikk-kasuk, teine ol'li pihtkasuk* Saa; *piht kasukas on löike, püksi* `värvlist soadik Juu; *pihtkasukasse läks viis* `nahka VMr; *pistkasukad õlid meil egäl ühel sel`jän* Kod; *pihtkasukas oli lühike* `lambanahast kasukas Lai; *naise[?] käve piht* `kaskidega ja *mesterahvil ol'li[?] ka* `lühkese[?] `kaska[?] Kan; *mulgi om sääne kõllanõ pihtkasuk;* `Kaska_ka ol'li kattõ `muudo, *piht* `kaska_ja suurõ_`kaska[?], *piht* `kašket ol'l veidü[?], *kõik* ol'li õks inäbäst pikä_`kaska[?] Se

piht|kuub 1. (varrukateta) meesterõivas *piht kuuel olid koa vašk nõöbid ees* -- ja *noh all olid nehuksed vol'lid* Vig; *piht* `kuube `kañti, *ku ma laps olin* -- *käed käisid läbi, aga varrukast* `otsas polnd Hag; *pihtkuub olli ilma* `käistet, `rõövast ja mõnikõrd tetti peris nahast Hls

pihtlik

2. (villane) naisterõivas `naised `kannavad piht`kuube - - pihtkuub `tehti `lamba`villudest Lüg

pihtlik `pihtli|k g -gu pihik – Kuu

pihtokõnõ pihtokõ|nõ g -sõ meestekuub pihtokõsõ ol'liva mehe pääl`mätse_`rõiva? ni_pikä? ko_no pindsago? Se

piht|pimme kottpime nii pihtpimme üü `ol'li, et es näe `jalga jala ette panna Nõo; lätsi piht pimedägä - - `eßsü ärä Kam; `sel'ge taivass ja üte kõrragõ pihtpimme San; pihtpimme sügüse üü, `karga vai `soelõ `säl'gä, midägi ei näe? Urv **Vrd** pihkpime

piht|puoline uksepiit Löin `vasta piht`puolist pää ärä; `Ninda pihad valudid, kohe `hierusin `toisi `vasta piht`puolist Kuu

piht|särk (mitmesuguste rõivaesemete kohta: kampsun, kuub, lühike särk vm) pihtsärk oli nagu meitel pluused, ilusast `peenest linasest `riidest, kirjad ja `litred peal Mär; alumene pool on pihtsärgil jäme ja `pialmene on peenike, pihtsärgid on naestel Hag; pihtsärk olli `äste `pihtapidi `kinni kägistedu ja all olli viijr, säääl olli `vol'te `aetu Ote; vanast `ol'li suurõ särgi - - lühembe `ol'li pihtsärgi San; imä kudasi mullõ ka varrastõga üte pihtsärgi; vanast ku mehe_kohegi lätsi?, sõss kõgõ all ol'l hamõ?, sõss `hammõ pääl ol'l pihtsärk Kan; Pihtsärgel ol'l `päälmane jagu `umbre_piha seeni_ku_`tal'jani?, sõss alumanõ jagu ol'l jäl? laemb Urv; pihtsärk ol'l sällän, `tuuga lätsit kerikudõ ja egäle poolõ - - kaisipooli ol'l verrev nüijr ja hal'lass ol'l `keskel. `tütrigu teeni õks mitu `aastet, kona `pernaanõ pihtsärgi tek'k Har; vanast ol'liva pruudel piht särgi? säläh, `uudreku `värdlist saani? ol'l tõnõ, viijrd pite ol'liva näil vol'di? - - kihä `järgi ol'l Plv; ku ma nii jo koolih ar? sai `käänüss, sõss jo jäivä? nu pihtsärgi? vanass Vas; pihtsärgil sälä pääl ummõlust es olõ?, ol'l plaami `perrä tett Ráp

***pihtuma** nud-kesks `pihtun luituma see riie oo juba `pihtun üsna, sellega_p tohi enam `kirku menma Muh

pihtus pihtus g -e pihtkasukas pihtus, `kaisud põle ots mette, eest pannasse `iaste `kinni, tagalt lõegatasse, et tä nõnna kehä järele oo Mar

pihu¹ pihu Kuu RId Sald Muh Käi Rei Phl L(pehu Var Tõs) Ris Kei Juu Koe VJg Trm Kod Plt KJn M TLä Kam San Har, piho Vai Plv Se, pühu Sa Rei

1. puru, raas, kübe, piisk senes `riistas on `paljo pihosi Vai; Pisike luu pihu läks kala süües `kurku, mitte ää äi tule Põi; meri oo tasane nagu piima püüt, põle `ühtegi `laine pihu näha peal Muh; Rapuda jahu kotist see viimane pühu ka `välja; too `riided `ouest ää, vihma pihu juba käib Rei; kakand oo vähike mere pihu RId; näd_o kõik nälläs, kui `ühtes `kohtas üks pehu oo Var; oma `silms sa_i näe `palki, teese `silms näed pehu Tõs; tuli mõne pihu `vihma; siss põnu mitte üks jää pihu änam merel Hää; tuleb `pal'lalt pihu, see ei võta `tolmu ka `kiinni (uduvihmast); vesi ei ole puhas, `musta pihu ojub sees Saa; pihu ja puru silmad täis Plt; `ühtegi pihu põle kuknd ulgal aal KJn; mõni pihu om `vihma tullu Trv; rüä pihu läits `amme `sisse, siss kipe ja valuss Krk; üits pihu põrmuke jahu jääb viijl Puh; pihuks (ja ~ ning) puruks ~ põrmuks puruks, sodiks; maatas; olematuks `Leikus `uue `riide kohe pihuks ja `permuks Kuu; ärä `tahtus teha minu pihust ja `permust VNg; `pikne õli lüönd puu pihust ja purust Lüg; `tassi `langes pihost ja purust Vai; Aknakruuü löödi pühuks põrmuks Jäm; ta lubas keik pühuks ning põrmuks teha Khk; teeb keik pihuks puruks Mär; tä süüdä oli täis, lõi `akna pihus ja põrmus Tõs; tien sind pihuks ja põrmuks Koe; peksab kõik pihust ja põrmust VJg; ma tapi ta ninda peeniksess ku pihu, ma tei ta pihuss ja puruss Krk; kõik `tal'drigu ja tassi - - tuu läits kõik pihuss ja puruss Nõo; ku_ma su kiini_võta, ma lüü su pihuss ja põrmuss Har

2. aganad `peened pühud [antakse] sigadele Jäm; ännavili on `kougemal ning tükkis `kougel on pühud Ans; rihe `aaga `aeti pühusid vilja peelt ee; üks pere `tampis pühusid leeva sega, kut see nälg aeg oli Khk; kes pihusi akkab `kanma Pha; pihu soab hobustele ning sigadele `antud VII; `Vilja olnd nii vähe, pühusi `pandud jätkuks `juure Pöi; üten pihudege om na (terad) ärä jahvadet Trv; pihu lää ala tuule; `väike tuul, ei `puhka pihugi `vällä stjst Krk

3. a. väheke, natuke Ehk sa saaksid mulle pihu odraseemet lainata, mul nappis ää; See oo saepakuks pihu peenlane Kaa; selle pihu pärast maksa `minnagid; Kui -- `päike pihu `kõrgemast akkab läbi `käima, nõnda on kikitiits sii ja laulab Pöi; ühe pihu lase `viina `alla ja kohe oo param Muh b. (eitavalt) mitte sugugi, üldsegi mitte, natukestki (ka ühenduses sõnaga põrm) `viina äi ole änam pühugid `järke Khk; sii pole `aega mitte pihu, iga pää töös Kaa; sa_p nää pihugid änam Jaa; va `kiusaja, äi anna pihugid rahu; mool pole mette pihugid `meeles, millas_se ilmasõda oli Käi; Ma_p saa pühugid aru; Pole sest pihu- `põrmugid täada, mis jüttusid ta räägib; Ma äi mäleda pihu ega `põrmu, kus `kohta ma `vetmed pani; sene kõrvaga ma kuule mette pihu `põrmu Rei; nee äi karda pihu põrm Phl; ei ma põle sest pihu ega `põrmu kuulnd Mär; Kõik läks ära -- pihugi ei jäänu, ei `nahka ega `karva Hää; ta ei täü mitti pihu ka anda Krk

4. väga, üli- Sinu kartul on ju nii pihupeenike, neid ei söö siadki Kul; Kui sa tahad `piimä `oida, siis piäb pihukuiv püüt olema, päevä käes ärä kuevatud KJn; lõng pihu peenike ku põrm Trv; apu kurgi om pihu soolatsse Pst; mes õige pihu peeniksed olliva, nuu siss `anti sigadele (kartulitest) Ran; pihu peenikse agana `tüksevä `sil`mä minemä Kam; kui ~ nagu pihu ja p õ r m u väga palju Neid sippuku oli `nuodas `jusku pihu ja `permu Kuu; mehi `tulli nagu pihu ja `põrmu Muh; inimeisa kuos nägo pihu ja `põrmu Trm; eläjäd on kõik `siäski ja `parma täis nõnnagu pihu ja `põrmu Kod; rahvast ku pihu ja `põrmu kokku tullu Krk; siss `olli säälnigu pihu ja `põrmu toda rahvast, til`luksi ja `suuri Ran

pihu² pihu Kam Ote Har Rõu Röp Lut, piho Kan Rõu Plv Vas Se, piu Lei (lind) a. peoleo ku pihu laul, siss külvetass linnu Ote; Pihu om säärän kõllanõ tsirgukõnõ, ku_pihu laul, siss tulõ vihm Har; kis ilma söömädä? piho `laulu kuuld, tuu palass midä är? Rõu; inne `vihma, siss piho laul nigu kaas rüük; muido laul näet ilosahe Vas; piho jo laul, vaja linno `kül`bä? Se b. Pjip `teole, Pjip `teole, küüt lauk, küüt lauk, plikst, plakst, tuud laul' pihu Röp; ööbik pihu um sääne `veikene tsirgukõnõ, `hirmsa ilosalõ laul Lut

pihu³ → peo

pihukese veidikese, vähekeese Seda kivi nukki peab pihukese taandama, siis läheb teistega rihti Kaa

pihu|kõllanõ helekollane koosõni kõllanõ valsõmb ku pihukõllanõ; Pihukõllanõ rõdvass Har

pihulane pihula|ne g -se kihulane pihulane lennab, pisi ille itike; kui pihulased `latsis, siis tuleb `vihma; pihulased vahel `jalge kallal Muh

pihuline pihuli|ne g -se peotäis Oletuust `tehti `ninda, `oeti `väikäne pihuline `olgi, siis `kiereti kätte vahel kolm-neli `kierdu `pääle; Lasin paar pihulist jahu subile `ulka; Ei sel suvel old `mantsikku, ma oma `piendrald sain mone pihulise Kuu

pihune¹ pihune peo laiune läti vikatil õli `meetri pikkune va's taga, ta õli nigu eeña vikat, aaga vekesem, nii kuue pihune Trm

pihune² pihu|ne g -se Saa Ris/piho-/, -sse Khk

1. purune; aganane need oo nenda pihussed einad Khk; pihone leib Ris

2. udupeen tuleb nõnda peenikest pihust `vihma Saa

pihune

***pihune**^e g *pihuse* linapeodest koosnev *kui said* [linad] `arjast `suetu, siis -- tegid kas `viiepihuse vai `kuuepihuse [ja]- - `kierasid linad `nuustikku VNg

pihuss *pihuss* g -e Puh Nõo Kam, -õ Ote riietusesele pihaosa; *pihik našte* `ammil `olli linastest *pihuss ja jakk* `olli all `paklatsest `rõivast Puh; *latsel ollu pihussega* `ündrik sällän, `ündrik olli *pihusse* `külge ummeldu; *pihuss* `olli `ammel pääl, *pihussel olliva* `käisse kah; `poiskestel `olli särk laba `jalguni ja serände *pihuss* `olli viijl pääl Nõo; `amme *pihuss*, tu `olli jakuga `ammil Kam

pihustama *pihustama* Kaa Rei Phl Pär tibutama *Akab juba pihustama*, natikse aja eest pole veel *pihustand* Kaa; `vihma *pihustabkid* juba Phl

pihutama *pihutama* Muh hajusalt Pää, KJn SJn Trv Ran, -em(e) M; *pehutama* Var Tõs tibutama, *tibama juba pihutab jälle lund* Muh; *nää, akkab pehutama* Var; *peenikest lund pihutab vahel* Tõs; *pihutab sadada peenikest udu* `vihma Aud; *Lähme ära, näe, juba pihutab*, *akkab viimati päris sadama* SJn; *suurt es sada, aga pihut pääle* Trv; *akab pihutem juba, ei tää, ka ehiv peris vihmäle* Hls; *lume pihuts* Krk; *vihma pihu satab, vähä pihutab* Ran

piiⁱ pii R S L KPõ IPõ Ksi Plt Kam

1. *peenike pulk, pind, haak, konks ahinga pii* Kuu; `templid on säl ies `kanga pääl -- raud `templid, `otsas on piid; `kammi one lage puha, ei siin ole enam `piisi VNg; `vetru ägel on piid, `tõistel äkkel on `pulgad; `villa `kraasid, vask `piidega viel Lüg; `piira piid on `praigas `vaskised ehk terassised, `ennemast õlid `pilli ruost ehk `kuusma puust Jõh; *just ku raud `naulad `püstis, nied olivad lina* `arja piid Vai; *ma jähi ägi taga magama -- ma oleks [kukkumisel] `palge ära lammutand vaheda ägi piide* `otsa Ans; *riha piid tehasse tamme puust, tamm ikka kõige `sitkem puu* Khk; *loo reha piid on pailu lühemad kut rehe rehal; suured raud nailad löödi kaha* `sisse `piideks Kär; *anõera ahingas oo viie* `piiga Mus; *Täikamm oo tihede piidega* Kaa; *mätskäpp, suured jämed piid oo sehes* VII; *Kõige paramad piid sai noorest tamme tüüst, olid* `sitked kut roadid Põi; *kui arb suga oo, siis pannasse kolm `lõnga pii vahele, kui tihe suga, siis kaks* Muh; *Äge oli tervenisti puust, ka piid* Emm; *tegi reha* `piisid Käi; *ahinga piid ja kaks kisu pii* `külgis Mar; *sa või kõbaste tõmmata mete, `tõmmad kammi piid* `katki Vig; `piidega `päitsed Lih; *villa kaaril oo raadist piid* Tõs; *Rehäl mjõtu piid* `katki, *ei sua enam riisutud* Khn; *üks lõng pii vahel kangast* `tehti leidi `riides Aud; *sua pii* `tulli `väl'la Tor; *Sepp tegi sul ahenga, piid ja kiad* Hää; *piid ei tohi ära murda, siss jääb sukka auk* `sisse ja kangas tuleb rumal Saa; *ahingad on kolme ja viie* `piiga Ris; *riisumese masinal on koa piid* Juu; *kui [lõngal] tomp sies, akkab sua* `piisse `kinni Jür; *kuusmañni (kuslapuu) sual piid olid natuke paksemad kui pilliruo sual* Amb; *kolmkümmend piid oli üks paasm* JJn; *sellel kraasil on rias piid, aga `enne vanast olid segamine piid, nied olid väga iad* VMr; *lina ari, sel on niisukesed pikad piid nagu suka* `vardad Kad; *vedru äkkel on üheksa piid* Iis; *kammi piid on vist* `katki läenuvad Ksi; *raudsugasid on ka, raud* `piidega Plt; *vedru ägel olli viie kápaga -- káppi otsan om pii, kui nuu ärä kuluva, pandass* `vastse Kam

2. pl okaspäitsed varsale pannasse piid pehe, siis vana_p lase änam imeda mette Khk; *paneme varsale piid nina* `peale Kse

piiⁱ pii euf siga (hülgeküttidel) *Kõrvõtämõ pañniga pii liha kua* Khn

pii- → pee-

piia *piia* lastek pliaats – Emm KJn

piia|laps tütarlaps *Piia* `lapsed_o `kanged `lõhvästämä; *See -- old üks* `oite hüä `piialaps Kuu Vrd piigalaps

piiastama *piiastama* Kuu Hlj ehal käima *Kust sa nii* `aigsast tuled, *kävid* `piiastamas vai Kuu